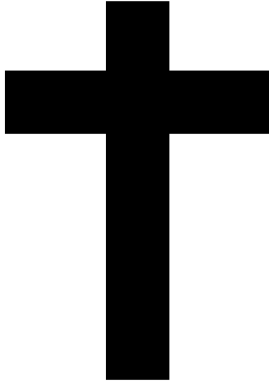

Ipqitchuat Makpigaat
- Agaayyutim Uqalhi
Iñupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

Ipqitchuat Makpiġaat - Agaayyutim Uqalhi Inupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6

Contents

Matthew	1
Mark	67
Luke	108
John	176
Acts	228
Romans	295
1 Corinthians	327
2 Corinthians	357
Galatians	375
Ephesians	386
Philippians	396
Colossians	403
1 Thessalonians	410
2 Thessalonians	416
1 Timothy	420
2 Timothy	428
Titus	434
Philemon	438
Hebrews	440
James	464
1 Peter	472
2 Peter	481
1 John	486
2 John	495
3 John	496
Jude	497
Revelation	500

Uqal̄hich Aglaan̄i Matthew-ŋum

Sivullian̄i Jesus Christ-ŋum

¹ Uvva ukua aglan̄ich sivullian̄iñ Jesus Christ-ŋum, kin̄juvian̄rupluni David-miñ Abraham-miñ!u.

² Abraham aapagigaa Isaac-ŋum,
Isaac-li aapagigaa Jacob-ŋum,
Jacob-li aapagigaa Judah-ŋum aniqataiñ!u.

³ Aasiñ Judah aapagigaak Perez-ŋumlu Zerah-ŋumlu, taap-kuak aakan̄ak Tamar,
Perez aapagigaa Hezron-ŋum.
Hezron-li aapan̄a Ram-ŋum.

⁴ Ram-li aapagigaa Amminadab-ŋum,
Amminadab-li aapagigaa Nahshon-ŋum.
Nahshon-li aapagigaa Salmon-ŋum.

⁵ Salmon-li aapagigaa Boaz-ŋum, Rahab-mik aakaqaqtuam,
Boaz-li aapagigaa Obed-ŋum, aakaqaqtuam Ruth-mik,
Obed-li aapagigaa Jesse-m, ⁶ Jesse-aasiñ aapagigaa umial-
gum David.

David-li aapagigaa Solomon-ŋum, aakaqaqtuam Uriah-m
nuliagaluan̄anik.

⁷ Aasiñ Solomon aapagigaa Rehoboam-ŋum,
Rehoboam-li aapagigaa Abijah-ŋum,
Abijah-li aapagigaa Asa-ŋum.

⁸ Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-ŋum,
Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-ŋum,
Jehoram-li aapagigaa Uzziah-ŋum,

⁹ Uzziah-li aapagigaa Jotham-ŋum,
Jotham-li aapagigaa Ahaz-ŋum,
Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-ŋum.

¹⁰ Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-ŋum,
Manasseh-li aapagigaa Amon-ŋum,
Amon-li aapagigaa Josiah-ŋum.

¹¹ Josiah-li aapagigaa Jeconiah-ŋum aniqataiñ!u. (Ukua
taimani Israel-aagmiut aullautraupmata Babylon-
mun.)

¹² Iñuich tikiutikkaun̄anikmata Babylon-mun,
Jeconiah aapagigaa Shealtiel-ŋum,
Shealtiel-aasiñ aapagigaa Zerubbabel-ŋum,

¹³ Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-ŋum,
Abiud-li aapagigaa Eliakim-ŋum,
Eliakim-li aapagigaa Azor-ŋum,

¹⁴ Azor-li aapagigaa Zadok-ŋum,

Zadok-li aapagigaa Achim-ŋum,
 Achim-li aapagigaa Eliud-ŋum,
 15 Eliud-li aapagigaa Eleazar-ŋum,
 Eleazar-li aapagigaa Matthan-ŋum,
 Matthan-li aapagigaa Jacob-ŋum,

16 Aasiin Jacob aapagigaa Joseph-ŋum, uinjan Mary-m,
 taamna Mary Jesus annivigikkaŋa taiguutiqaqtuam
 Christ-mik.

17 Iluqatinjaasiin kinjuviaġiich aullaġniiplutin Abraham-miin
 David-munaglaan akimiagūutailauniqsut, suli aullaġniiplutin
 David-miin iñuich aullautrauħhatnunaglaan Babylon-mun
 kinjuviaġiich akimiagūutailaupmiñiqsut. Aasiili iñuich
 aullautrauħhatniñaglaan akimiagūutailaupmiut kinjuviaġiich
 anihanunaglaan Christ-ŋum.

Aniñiŋa Jesus Christ-ŋum

18 Uvva Jesus Christ-ŋum anilha itnailiplugu inniqsuq.
 Aakaŋa Mary nuliaksrausiutianikami Joseph-mun,
 aglaan katigaluaqatik ilitchuġiniqsuq sinaiyautilaagmiñik
 Ipqitchuakun Irrutchikun. 19 Aasiin uiksrautaa Joseph
 nalaunŋaruaŋuniqsuq. Iisimagaa katchuutihiksrani Mary-mik
 nalaunŋaitkisilaana, aglaan kanŋusaaguninñigaa iñuŋnun.
 Taatnamik sivunniġniqsuq avitchuklugu nalunautchipuni.
 20 Taavruminja isumaaluktitlugu Atangum isaġulgan
 sagviutiniġaa siññaktukun nipliqhuni, “Joseph, kinjuviaġigaatin
 David-ŋum, sivuuganak Mary-mik tuvaaqatniññaqniplutin
 atakkii sinaiyaupkaġaa Ipqitchuam Irrutchim. 21 Iġniqaġisiruq.
 Atchigisigiñ Jesus-mik. Atakkii anniqsuġisigai iñuŋni
 killuqsautinñiñ.” 22 Tamatkua iluqatin atuumarut
 taniqsaqlugu Atangum uqattutigikkaŋa tumigiplugu taimña
 sivuniksriqiri,

23 “Taamna aŋutituqsimaitchuaq sinaiyauniaqhuni iġniqaġisiruq.

Iñuich taiguutiqaġisigaat Immanuel”

(itnautauruaq, Agaayyutim iqatigigaatigut). 24 Joseph-ŋum
 itiqami taimma ilaqatiksraqtaagigaa Mary isaġulgan Atangum
 uqattutaagun. 25 Ilaksianinñigaa iġniqaħhanunaglaan; aasiin
 Joseph-ŋum atchigñigaa Jesus-mik.

2

Puqiksuat Aŋutit Aggiqsut Kivaknamiñ

1 Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod
 umialguħhani, aŋutit puqiksaat tikiñniqsut Jerusalem-mun,
 apiqsruqtuqhutin, 2 “Sumiimma aniva umialgat Jew-
 ŋuruat? Tautukkikput uvluġiaŋa kivaknamiñ, taatnaqhuta
 aggiqsugut sitquġvigityaqtuaqlugu.” 3 Umialgum Herod
 tusaakamiuŋ taamna isumaalutchaŋniqsuq iluqatinlu

Jerusalem-miut. ⁴ Tavra katipkaqlugich iluqaisa qauklijich agaayuliqsit aglaliqirit, ilijich apiqsruugnigai sumi Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, aniñiaqmagaan. ⁵ Ilijisa kiuniġaat, “Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriqiri aglanatigun ittuq,

⁶ ‘Iñuich iñuuruasii Bethlehem-mi, nunañaniittuami Judah-m, kamanaiññiqsraunuruasii akunġatni iñuiñ Judah-m, ilipsitñiñ sivulliuqti aggigisiruq

anjatichityaqtuaġuni iñugikkamnik Israel-ñum.’” *Micah 5:2*

⁷ Herod atanġum nalunautchipluni puqiksaat anjutit tikisinnigai, ilitchuġiviginiallapiaqqlugich napmun ilipman uvluġiaq sagviqmagaan. ⁸ Ilitchuġianikamiun Bethlehem-muquniġai nipliqhuni, “Aullaġusi pakallapiaqsiun ililgauraq, aasiñ paqitkupsiun ilitchuġipkaġumagipsitña. Uvanaptuuq utlakkumagiga sitquġvigityaqtuaġlugu.” ⁹ Taavruminja umialgum uqautianikmatin aullaġniqsut. Tautuñniġaat uvluġiaq qiñikkaqtiñ kivaknamiñ. Sivulliukkauniqsut uvluġiam nutqagñiahanunaglaan inimun ililgauram nayukkananun.

¹⁰ Tautukamitruñ uvluġiaq quviatchallapiagñiqsut.

¹¹ Isiqhutin tupiġmun tautuñniġaat ililgauraq aakanalu Mary. Sitquġviginigaa sivuġaanun ililgauraq. Anmaġniġaich akisuruagikkatin qaitchipluguasiñ maninñik kaviqsaanik tipraġiksautinigli, frankincense-nik suli myrrh-nigli.

¹² Aasiñ kilikkauniqsut siññaktukun utiqunjitlugich Herod-mun. Tavra aiñiqsut atlakun apqutikun.

Pigruġniġat Egypt-mun

¹³ Taapkua aullaanikmata isaġulga atanġum sagvigñiqsuq Joseph-mun siññaktukun nipliqhuni, “Makillutin. Pigruutiun ililgauraq aakanalu Egypt-mun, aasiñ taamaniitchumausi uvamnun uqautiniaħapsiknunaglaan. Atakkii Herod pakaniaġaa ililgauraq tuqqutchuglugu.” ¹⁴ Joseph makitluni aullautiniġaa ililgauraq aakanalu unnuami Egypt-mun. ¹⁵ Immigñiqsuq Atanġum uqauttutigikkana tumigiplugu sivuniksriqiri, “Egypt-miñ tuqluġiga Igñiġa.” Taatnamik tavranniqsut tuquniaħhanunaglaan Herod-ñum.

Nukatpiagruurat Tuquġaqtaurut

¹⁶ Herod ilitchuġikami saglutaqtilaagmiñik puqiksaanun anutinun qinnallapiagñiqsuq. Tilisiñiqsuq tuqqutquplugich nukatpiagruurapayaat Bethlehem-miittuat suli iluqaisa avataaniittuat, tamatkua ukiuqaqtuat malġunnik nutautluktuatlu, atakkii ilitchuġiplugu puqiksaat anjutit uqauttigikkanat uvluġiam sagviħhagun. ¹⁷ Uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Jeremias taimña immiumaniqsuq,

¹⁸ “Nipi tusaġnaġniqsuq Ramah-mi

qiaruaq kinuvǵupluni.

Rachel-ǵum qianigai qitungaurani arayunaiqhuniunniñ

atakkii qitungañich iluqatiñ tuquplutiñ.” *Jeremiah 31:15*

¹⁹ Herod tuquanikman isaǵulga Atangum sagvigñiqsuq Joseph-mun siññaktukun Egypt-mi uqaqhuni, ²⁰ “Makillutin aullautiun ililgauraq aakanalu nunananun Israel-ǵum. Taipkua tuqqutchiñiaqtuat ililgauramik tuqurut.” ²¹ Makitluni

aullautinigaa ililgauraq aakanalu nunananun Israel-ǵum.

²² Aglaan tusaakamiun Archelaus atanguniplugu Judea-mi inaani aapami Herod sivuugatchañiqsuq aullaiksragmiñik. Kilikkaukama siññaktukun aullaǵniqsut nunananun Galileem.

²³ Aasiñ iñuuniagaqsiplutiñ nunaaqqimi Nazareth-mi. Immianiqsuq uqautaumaruaq tumigiplugich sivuniksriqirit, “Taiguutiqaǵisiruq Nazareth-miumik.”

3

Quliaqtualha John Paptaaqtitchirim

¹ Taipkunani uvluni John Paptaaqtitchiri quliaqtuaǵniqsuq iñuilaami Judea-mi, ² uqaqhuni, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim añaayuqautaa qalliruq.” ³ Taamna John ilaanuruq sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaña nipliqhuni,

“Iñuk tuqliraqtuq iñuilaamiñ,

Itqanaiyautisiun apqutiksraña Atangum,

nalǵuǵlugu tumiksraña.”

Isaiah 40:3

⁴ John atnugaaqǵniqsuq pikukturuaam amian nuyaiñik, qisiñmik tapsiqaqhuni, niqiaqhuni pigligianik suli igutchaich siǵñaqtaallianitñik nanipayaaq paqitchumiun.

⁵ Iñuich utlanigaa John Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu, nunaaqqiñlu avataani kuñan Jordan-ǵum ittuat.

⁶ Iñuich quliǵiniǵaich killuqsautitiñ aasiñ John-ǵum paptaaǵniǵai kuñani Jordan-ǵum. ⁷ Aglaan tautukamigich iñugiaktuat Pharisee-ǵuruat Sadducee-ǵuruatlu utlauruat paptaaǵvianun uqautiniǵai, “Tuqunaliktun nimigiatun ittusi. Qimakkumiñaitchusiasu agǵiñiaqtuamiñ qinnautaaniñ?

⁸ Qiñiqtittitchi iñuuniaħapsigun isummitqillaapiaqtilaapsitñik.

⁹ Suli isumaniqasi, ‘Uvagut Abraham-mik aapaqagtugut.’ Nipliutiniǵipsi uumiña, uyaǵañniñ makunakña Agaayyun iñiqsiħhiñauruq ililgaanik Abraham-mun. ¹⁰ Ipiǵautaqaqtuaq kipriħhiñaaguqtuq napaaqtunik kaninisiǵun. Napaaqtupayaaq asirritħaitchuaq kipikkaugisiruq aasiñ igitauluni ikniǵmun.

¹¹ “Iłumun paptaaǵipsi imiǵmik isummitqiliǵmun, aglaan aqupkun agǵiǵisiruq kamanatluktuaq uvañniñ. Nakuñitchuña saǵaħksramnik aluǵutiknik. Paptaaǵisigaasi Ipqitchuamik Irrutchimik suli ikniǵmik. ¹² Tigummiǵigaa tiktittaun salummallapiaǵuklugich mukkaaksrat sanikħuñniñ.

Katitkisigai mukkaaksrat sigluagmiñun, aglaan ikipkagisigai sanikluich iknigmun qamiyumiñaitchuamun.”

Jesus Paptaakkauruq

¹³ Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun paptaaqupluni ilaanun. ¹⁴ Aglaan John-ñum paptaagun itkaluagaqsiñigaa uqautiplugu, “Ilvich paptaaqtakrsragigaluagikma. Suvaata utlautivich uvañnun paptaaquplutin?” ¹⁵ Aglaan Jesus kiuniñigaa, “Nakuuruq. Taamna taatnağuptigu tanigñiagikpuk iluqaan Agaayyutim iniaña.” John taatna piyumaligñiqsuq. ¹⁶ Jesus paptaakkaun anikami mayuğniqsuq imiğmiñ. Aasiñ qilak anmaqhuñi tautuñniğaa Irrusia Agaayyutim atqaqtuaq tiñmiağruuratun mitluni ilaanun. ¹⁷ Aasiñ nipi qilañmiñ nipligñiqsuq, “Taamnataavra piqpagikkağa Iğniğa. Quyalisimaagaña.”

4

Jesus-ñum Aniqusaaqsiulha

¹ Taatnaanikman Ipqitchuam Irrutchim sivulligñigaa Jesus iñuilaamun uuktuaqsiutyaqtitlugu tuungagmun. ² Aasiñ uisauraaqhuni malğukipiani uvluni unnuaniñu nigisuligñiqsuq. ³ Uuktuaqtitchirim utlakamiuñ uqautiniğaa, “Iğniğipiaqpatin Agaayyutim makua uyağaich qaqqiağtuqtitkich.” ⁴ Aglaan Jesus kiuniğaa, “Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani, ‘Iñuk iñuuniañitchuq niqilhiñakun aglaan uqałpayaatigun aniruatiğun qanğaniñ Agaayyutim.’” ⁵ Tavrani tuungaum aullautiniğaa Jesus Jerusalem-mun, aasiñ inillaklugu qutchiññiqsrañanun nuvukkanan agaayyuvikpaum, ⁶ uqautiplugu, “Iğniğipiaqpatin Agaayyutim nutigiagiñ. Aglausimaruq, ‘Tiligisigai isağuligikkani munağitqulutin.

Argagikkagmiknik akigagisigaatin.

Atniñitchumaittin isigaktin uyağañnun.’” *Psalm 91:11, 12*

⁷ Jesus-ñum uqautiniğaa, “Aglausimaruqsuli, ‘Uuktuağumiñaitchiñ Ataniq Agaayyutin.’” ⁸ Tuungaum aullautitqilgiñniğaa Jesus qutchillapiaqtuamun iğgimun, aasiñ qiñiqtitlugu atanguvipayaaniñik nunam kamanautiñitñiglu. ⁹ Uqautiniğaa, “Tamatkua supayaat qaitkisigitka ilipnun sitquğvigigupña sivumnun.” ¹⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Tuungaaq, piigiñ! Atakkii aglausimaruq, ‘Ataniq Agaayyutigikkan kisian agaayyuvigiyumagiñ savautilugulu.’” ¹¹ Tavra tuungaum uniñniğaa, aasiñ isağulgich tikiñniğaat savautityaqługu Jesus.

Jesus-ñum Aullağniğaa Savaani Galilee-mi

¹² Jesus-ñum tusaakamiuñ John isiqtauniplugu aullañiqsuq Galilee-mun. ¹³ Unitlugu Nazareth utlautiniqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siñaani narvaqpaum nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu. ¹⁴ Taamna immiumatquplugu uqauttutauruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah,

¹⁵ “Iñuich tamatkua nunañakni Zebulun-ñumlu Naphtali-mlu tuñaani narvaqpaum, taaganitchianani Jordan-ñum, Galilee-mi nunañatni Jew-ñunitchuat,

¹⁶ tamatkua iñuuniaqtuat taaqtuami

tautuñiñaat kamanaqtuaq qauma, aasiñ qaumam qaggutiniñgai iñuuniaqtuat tağğañani tuqulhum.” *Isaiah 9:1-2*

¹⁷ Tikiññanikami Capernaum-mun Jesus-ñum aullañniñiğaa quliaqtuañi, “Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim añaayyutim qalliruq.”

Jesus-ñum Tuqluğniğai Sisamat Aqaluñniaqtit

¹⁸ Jesus pisukhuni siñaagun narvaqpañan Galilee-m tautuñiğik aniqatigiik, Simon taiguutiqaqtuaq Peter-mik suli Andrew aniqataa, kuvriqsuak narvaqpañmun aqaluñniaqtauplutik. ¹⁹ Uqautiniğik, “Maliksikña, uvakñaniñaglaan piññañniğisirutik iñuñnik aqaluñniaqtitun.”

²⁰ Tavrauva Simon-ñum suli Andrew-m uniññiğaik kuvratik malikhugaasiñ. ²¹ Jesus igliqtuiñaqhuni apqusaalugu narvaqpaña Galilee-m. Tautukmiñiğik aniqatigiik James-lu John-lu, iğñak Zebedee-m, ikimmiruak umiami aaparinlu Zebedee ilaaqtuiruat kuvramiknik. Jesus-ñum tuqluğniğik maliqupluni. ²² Tavrauva uniññiğaik umiaqtik aaparinlu malikhugu Jesus.

Jesus İlisautriruğlu, Quliaqtuaqsriruğlu, İhuaqsriruğlu

²³ Jesus kukilunniqsuq iluqaani Galilee-mi, ilisautripluni Jew-ñuruat katrağvinitchi suli quliaqtuağıplugu tusaayugaallautaq Agaayyutim añaayyutaata, mavruuqługillu iñuich atniğñautipayaanitchi. ²⁴ Tusaayugaallautaq Jesus-kun siaminniqsuq iluqaanun Syria-ñum, aasiñ iñuich tikiutruğniğai atniğñapayaqtuat nañirrutipayaqtuatlu, ilañich irrusiqluqaqhutin qiiqsruqtaqhutinlu suli avatinich tuqunaplutin. Jesus-ñum mavruuğniğai iluqaitñik.

²⁵ İñugiaktuat iñuich malinñiğaat, aggiqhutin Galilee-miñ, avataaniittuaniñlu nunamiñ atiliniñ Decapolis-mik, Jerusalem-miñ, Judea-miñlu, suli nunamiñ igluani ittuam Jordan-ñum kuñan.

5

Jesus-ñum Quliaqtuañha İğğimi

1 Jesus-ᵈum qĩñiqamigich iñugiallapiaqtuat mayuḡniqsuq qimigaaᵈun, aquviltuniasii. Maliguaqtaĩ Jesus-muñniqsut.

Quviasuutipiaḡatat

- 2 Ilaan ilisautiaqsiñigai nipliḡhuni,
 3 Quvianamiurut tamatkua ilitchuqsriuat inuqsraḡimiknik ir-
 rutchikun,
 atakkii Agaayyutim añaayuqautaa pigigaat.
 4 Quvianamiurut tamatkua kiñuvḡuruat,
 atakkii Agaayyutim arakkisigai.
 5 Quvianamiurut tamatkua piisaañitchuat,
 atakkii nunapayaaq pigigisigaat.
 6 Quvianamiurut tamatkua kimmutiqaqtuat
 nalaunḡaruadiḡmik,
 atakkii Agaayyutim pisuiqsimaatitkisigai.
 7 Quvianamiurut tamatkua nagliktauruat,
 atakkii Agaayyutim nagliktuḡisipmikai.
 8 Quvianamiurut tamatkua uummatiqaqtuat ipqitchuamik,
 atakkii qĩñigisigaat Agaayyun.
 9 Quvianamiurut tamatkua tutqiuḡitqaqtitchiruat akunḡatni
 iñuich,
 atakkii Agaayyutim taiguḡitqaḡisigai qitunḡaḡmiñik.
 10 Quvianamiurut tamatkua piyuaqsiuruat piqutigiplugu
 nalaunḡaruadiḡ,
 atakkii Agaayyutim añaayuqautaa pigigaat.
 11 Quvianamiurusi piinilaqsruutigikpasi suli piyuaḡusi
 suli niplialutiñ qanusipayaanik pigiitchuanik ilipsigun
 sagluturuagilusi pisigilugu maliguaqtauḡiqsi uvamnun.
 12 Quviatchapiagataḡitchi atakkii kamañtuq akiliusiaksraḡsi
 ittuḡ qilañmi. Taatnatuntuuq piyuaqsiupmiñiqsut taipkua
 sivuniksriqirit sivupsitñi iñuuniaqtuat.

Iñuich Ittut Taḡiutunlu Qaummaqtunlu

- 13 “Ilipsi taḡiugḡigaasi nunam. Taḡiuq taḡiugḡniigumi
 qanuḡuni taḡiugḡniḡitqikkisiva? Atuḡumiñaiqsuq aglaan
 igitaksraḡuñhiñaqtuq tutmiḡaḡuḡhuni iñuñnun. 14 Naniḡigaasi
 nunam. Nunaaqḡiq nappakkauruḡ qimigaaᵈun
 iriqsimatlaitchuq. 15 Kisupayaan ikitnamiuñ naniḡ
 ilitlaḡitkaa ataanun utkusium aglaan naniḡaḡviñmun
 qaummatautlasiplugu tupqum iluani ittuapayaanun.
 16 Taatnatun qaumapkaḡsigik nannisi sivuḡaatni iñuich.
 Tautukkumagaat savaallautaqsi, aasiñ kamaksruaḡsilugu
 aapari ittuḡ qilañmi.

Jesus Iñisauriruaḡ Maligutaksrakun

- 17 “Isumanasi agḡiḡñiñuḡa piyaqquḡiaḡlugich maligutaksrañi
 Moses-ᵈum naagaqaa ilisauttutiñich sivuniksriqirit.

Aggıñitchunja piyaqquğiaglugich aglaan tanığıaglugich.
 18 Uqautigipsi, Qılaglu nunalu piigumiñaitchuk aglausi-
 maruapayaaq malıgıtaksrani immiumagaluaqnagu.
 19 Kiñapayaaq navguiruaq kamanaiññiqsrallapianatnik
 tillisit aasiññ ilisautripluni atlanik iñunñik taatnaquplugich,
 taamna iñuk kamanaiññiqsrauniaqtuq ukunakña iñunñiñ
 Agaayyutim anjaayuqautaani. Aglaan kiñapayaaq kamaksriruaq
 tillisiñnik ilisautripluniasiiñ atlanik taatnaquplugich,
 taamna iñuk taiguutiqağisiruq kamañaqtuamik ukunakña
 iñunñiñ Agaayyutim anjaayuqautaani. 20 Uvva uqautigipsi,
 Nalaunñaruahıqsı nakuutlunıtpan iñuuniagıusatniñ aglaliqirit
 suli Pharisee-ñuruat suoramikunniñ isigumiñaitchusi
 anjaayuqautaanun Agaayyutim.

Jesus İlisautriruq Qinnautikun

21 “Tusaamarusi uqautauruamik iñunñun inılgıaan,
 ‘İñuağniaqnak’. Kiñapayaaq iñuaqtuaq tikiutraugisiruq
 atanniivıñmun. 22 Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq
 qinnautriruaq anıqatmiñnik tikiutraugisiruq atanni-
 ivıñmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuaq anıqatmiñun
 suksraunıññıplıgu tikiutraugisiruq uqaqsıttaagvıñmun,
 suli kiñapayaaq nipliraqtuaq anıqatmiñun kinnaunıplıgu
 tikiutraugisiruq ikniñanun anasiññuqsagvium. 23 Taatnamik,
 aatchuıtyağniğuvich aatchuutiksraqnik Agaayyutmun
 tunıllaqtuğvıñmi itqağluguasiiñ anıqatvich sua-tasamma
 akikñautaa ilıpnun, 24 unıllıgu aatchuutiksrautin sivuğanun
 tunıllaqtuğvium aasiiñ iluaqsıtyaqaaglugu taimña akinjautaa
 anıqatiupnun, aasiıli utıgutin aatchuutıgıtyaglugu aatchuu-
 tiksrautin. 25 Akıllıgıkkapich uqaqsıttaagvıñmuutıniaqpatın
 ilauraagılıutiyumagiñ qılamik piqatıgıñaan apqutmi.
 Aatchuutıgıviagaatin atannıqsuqtımun, aasiiñ atannıqsuq-
 tim qaıllıtin qaunaksrimun isıqtautqulutin. 26 Uqautıgıkpıñ,
 Anıyumiñaiıpiaqtutin kısıanik akıllıgıuvich akıqsruutıpnik
 ilaanun.

Jesus İlisautriruq Atlatukun

27 “Tusaamarusi itna uqaqsımaruamik, ‘Atlatuğniaqnak.’
 28 Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qıñıqtuaq ağnamik
 ikkıgıplıgu atlatuanıktuq isumamiñi. 29 Taliqpium irivich
 killuqsagtıpatın piıglıgu igırrun. Nakuutlunıñaqtuq
 piyaqquğupku ilaviñga timivich uumakña iluqaan
 timivich ıgıtauıksrañanıñ anasiññuqsagvıñmun. 30 Suli
 taliqpium argakpich killuqsagtıpatın kipılgıgu igırrun.
 Nakuutlunıñaqtuq piyaqquğupku argahıñan uumakña
 iluqaan timivich aullakıksrañanıñ anasiññuqsagvıñmun.

Jesus İlisautriruq Avitıkun

31 “Uqaqsimaruaqsuli, Kisupayaam avitkumiun nuliiani qaitchiliun aglaamik nalupqinaigutinik avinnikun. 32 Aglaan uqautigipsi, Anutim nuliiani tuniqsimagaluanjaan ilaanun avitkumiun atlatuqtitkaa. Taamna avittuaq patchisauruq. Suli anjun nuliaqtuaq avittuamik atlatuqmiuq.

Jesus Iļisauriruaq Akiqsruutigun

33 “Tusaasimagiksisuli itna uqautaumaruaq iñugikkaptiknun inilgaan, Akiqsruqtağuvich navinñiaqnagu aglaan atuumayumagiñ akiqsruutigikkan iñunun Atangum sivuğaaani. 34 Aglaan uqautigipsi, Sumiunniiñ akiqsruğumiñaitchusi qilakun atakkii qilak Agaayyutim aquppiutağigaa, 35 naagalu nunakun atakkii iñiqtuiqsiaqvigigaa isiganmiñun, naagalu Jerusalem-kun atakkii nunaqqigigaa kamañaqtuam umialgum. 36 Naagaqaa akiqsruğumiñaitchutin niaqupkun, atakkii atausiq nuyaq qatiqsipkağumiñaitkiñ unniiñ taaqsipkağlugu. 37 Taatnamik, anjigniağuvich anillapiağumuutin suli naagaagnağuvich naagaallapiağutin, atakkii supayaam uqałhum illatauruam tamatkununja pigiitчуamitjaqtauruq.

Jesus Iļisauriruaq Akisaqtulikun

38 “Tusaamagiksi uqauttaturuaq, ‘Iri akisautiqağli irimik, kiguttuq kigutmun.’ 39 Aglaan uqautigipsi, Akisaqtuğniaqnagu iñuum pimaqłuktaqpatin. Kisupayaam isaksaqpatin taliqpiagun iqsrappich alağumagiñ igłuanik iqsrappich. 40 Kisupayaam akiliipkağniaqpatin atnuğaapnik uqaqsittaagvinmi pipkağumagiñ quppigaa. 41 Suli anuyaktim nunurılısi saagaqtitpasi natmanmiknik atautchimik milelamik saagautiyumagiñ malğunmik mile-laaknik. 42 Iñuum iniqpatin sumik-tasamma qaitchumagiñ ilaanun. Suli iñuk atugaksrağukpan itigautipkağniaqnagu.

Piqpagiyumagisi Uumiksrigikkasi

43 “Tusaamagiksi itna uqaqsimaruaq, ‘Piqpagiyumagisi iñuuniaqatusi aasiiñ uumigilugich uumiksrigikkasi.’ 44 Aglaan uqautigipsi, Piqpagiyumagisi uumiksrigikkasi suli agaayutilugich tamatkua piyuaqtigikkasi. 45 Taatnağupsi qinñiqtitkiksi iñunun iluaqqun atriplugu aapari qilani ittuaq, atakkii siqini siqinñaagiksitkaa pigiitчuanunlu nakuuruanunlu suli sialuktitlugu nalaunjaruanunlu nalaunjaitчuanunlu. 46 Piqpagigupsigik kisiitñik tamatkua piqpakrsrigikkasi, suvaata akiññaaktaaqağniaqpisi Agaayyutmiñ? Taatnatun tax-siliqirit pitłapmiut. 47 Suli pağlagupsigik kisiitñik aniqatusi, savaaqağniqpisi pitłukhusi atlaniñ? Taatnatuntuuq tax-siliqirit pitłapmiut. 48 Taatnamik

nalaunnaruksraurusi atrilugu aapagikkaqsi qilanni
nalaunnallapiaqtuaq.”

6

Jesus Ilisautriruq Nagliktuutitigun

¹ “Qaunagititchi savaaginiaqasiun nalaunnaruakun savaaqsi qiniqqusaaqsiñagusi sivuğaatni iñuich. Taatnağupsi aapapsi qilanniittuam akiligumiñaitkaasi. ² Taatnamik aatchuğuvich nagliktuutunik nipitusiragautiginiaqnagich atrilugich ukpinñuaqtit Jew-ñuruat ktrağvñitñi suli tumitchiani kamasruqusaaqsiñaqhutinj iñunñun. Uqautigipsi, akiliusiaqaaniktut. ³ Aglaan aatchuğuvich nagliktuutunik inuqsraqtuanun saumik argaiñ ilisimapkağniaqnagu taliqpium argakpich savaañanik. ⁴ Nagliktuisitchi nalunaqtuakun. Aapavich qilanni qiniñtlaruam supayaanik akiliusiaksritkisigaatin.”

Jesus Ilisautriruq Agaayulikun

⁵ “Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atrilugich ukpinñuaqtit, atakkii agaayullaturut makitaplutinj ktrağvñitñi suli saqquvñitñi tumitchiat qiniñllañniaquplutinj iñunñun. Uqautigipsi, akiliusiaqaaniktut. ⁶ Aglaan agaayutyagñiağuvich isiğutin inipñun taluluguasiññi suli agaayuyumautin aapapñun qiniğñaitchuamun. Aapavich qiniñtlaruam nalunaqtuakun akiliğisigaatin. ⁷ Suli agaayuguvich niplirağniaqnak imailaanik uqautinik atrilugich ukpiqtuaññitçuat, atakkii isumasuurut Agaayutmun tusaagisiñiplutinj taklilugu agaayuguminj. ⁸ Tuvrautinası, atakkii Agaayutim aapapsi ilisimagaa sumik inuqsraqtilaaqsi apiqsruğaluaqtitnasi ilaanun. ⁹ Itna agaayuyumuusi,

‘Aapapta qilanniittuatiin!

Iñupayaaq nunami kamaksrıli ilipnik ipqiqsitlugu taavru-
muuna atqin.

¹⁰ Aullağniılı añalatchiñhiñ iñupayaanik.

Iñupayaaq nunami tupiksrıli pisuğikkapnik
qilanni itmatuntuuq.

¹¹ Aatchuqtigut uvluğagikpan niqimik inuğikkaptiknik.

¹² Suli natqigutiluta killuqsautiptiknik
natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaqñuutriruanik
uvaptikñun.

¹³ Suli sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiuğimñun,
aglaan annautiluta piguitchuamiñ.

[Atakkii umialgurutin sanñipayaaqahutin kamanau-
tiqaqhutinlu isuitchuamun. Amen.]’

¹⁴ Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi,
Aapapsi qilanniittuam natqigutigisipmigaasi. ¹⁵ Aglaan

natqigutiñitkupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qılañmiittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.”

Jesus İlisauriruaq Uisauraalikun

16 “Suli uisauraagupsi, qıññaqaqnasi ipiqtunaqsılısi ukpiññuaqtitun. Qıññağıilirağagnıgaich kiiñnatiñ qıñıqusaalhiññaqhutiñ iñuñnun ilıñitñik uisauraaligmikni. Uqautigipsi, akılıusiyaqaaniktut. 17 Aglaan uisauraagupsi uqsruqtıglugich niaqusi, suli iggüglugich kiiñnasi; 18 Qıñıqtılhiññağniaqasi iñuñnun uisauraagusi aglaan Aapapsitñun qıñığnaitchuamun, suli Aapapsi qıñıqtuam nalunaqtuakun akılıusiaksritkisigaasi.”

Jesus İlisauriruaq Umialgutitigun

19 “Tugvaiñnasi umialgutinik marrumuña nunamun, qupilgullu qañhumlu piiñğıqsakkananun, suli tigliñniaqtit siqumitchiplutiñ tigliktuğviatnun. 20 Aglaan tugvaisitchi annigikkapsitñik qılañmun qupilgullu qañhumlu piiñğıqsagumiñnaisañanun, suli tigliñniaqtit siqumitchumiñnaisañatnun tigliñniağutiñ. 21 Atakkii annigipayaakkavich irviatni uummatin tavraniitkisipmiuq.”

Jesus İlisauriruaq Qaummatigunlu Taaqtuakunlu

22 “Iri nanigıgaa timim. Irrakkiñ qıñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. 23 Aasiñ irrakkiñ pigiiitpaknik ilvich saptaaqsıñiaqtutin. Aglaan qıñilguitchupku Agaayyun [kanıqsitılaiñlutin pisulhanik] qanutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaqtiginiaqpa!”

Jesus İlisauriruaq Agaayutikunlu Isumaaluutitigunlu

24 “Kiñaliqaa savautriyumiñaitchuq malğunınik añaayuaqaguni. Atakkii uumigigisigaa ilaqataa aasiñ piqpagilugu ilaqataa, naagaqaa iluqnauqsımaagısıruq ilaqataanun aasiñ suksraagılu ilaqataa. Savautriyumiñaitchutin iluqaanik Agaayyutmıglu manıñmıglu. 25 Taatnamik uqautigipsi, isumaalunıñaqasi iñuukıpsitñik, sumik niğigisipmagaapsi suli imıgusi, naagaqaa timigikkaqsi sumik atnuğaağisipmagaapsi. Uvva iñuulıq pitluktuañunıtpa niqimiñ suli timi atnuğaañıñ? 26 Qıñıqsigik tiñmiurat sılamı. Nautchirritılaitchut naagaqaa kipritılaitchut tugvailutiñlu sigıluagmıknun. Naagauvva Aapapsi qılañmiittuam niğipkaqsımaagıgıgai. İlipsimi akısutluktuañunıñıqıpsı tiñmiuraniñ? 27 Nallipsi isumaaluguni iñuuniqtusılağısıvaun iñuulı? 28 Suli suvaata isumaalugağıvisi atnuğaaaksrapsitñik? İsummatigillaksigik qanuq nauriat nunami nauragıtılaañatnik. Savatlaitmiut naagaqaa ukiñharritılaitmiut. 29 Aglaan uqautigipsisuli, Solomon-unniñ qanutun kamañatigıgaluaqhuni

atnuḡaaqaniññiqsuq atriplugich piññaqnaqtuat nauriat.
 30 Taatna Agaayyutim qaunagitlaniqpagich ivgich
 ittuat ugluvak aasiñ uvlaakun igitauplutinj ikniḡmun,
 qaitchigisigaasi atnuḡaanik inuḡikkapsitñik. Ukpigs-
 riñikiññaqpat! 31 Isumaalukasi itnaḡusi, Sumik niḡiññaqpisa
 imiḡutalu atnuḡaaqagutalu? 32 Atakkii ukpinaitchuat
 isumaalukmiraqtut supayaanik tamatkuniḡa. Aasiñ
 aapari qilaḡmiittuaq ilisimaruq inuqsraqtilaapsitñik iluqaitñik
 tamatkuniḡa. 33 Pakaaqqaagilugu Agaayyun aḡalatchiruaq
 nalaunḡaruaḡupluni umialiktun. Taatnaḡupsi qaitchigisigipsi
 inuḡikkapayaapsitñik. 34 Taatnamik isumaaluḡniaqasi
 uvlaakuksramik atakkii uvlaakuksraq isumaaluutiqaqtuq
 inḡmigun. Uvlulaat ihuilliuḡutiqaaniktut inḡmigulaa.”

7

Jesus Iļisautriruq Atanniilikon

1 “Atanniññaqasi atlanik, Agaayyutimli atanniḡitchumagaasi.
 2 Atakkii atanniḡupsi atlanik, taatnatuntuuq atanni-
 ikkaugisipmisi. Taatnatuntuuq qanuq irrutrigupsi atlanik
 irrutikkaugisipmisi. 3 Suvaata tautukpiun irriutaḡuluuraq
 aniqatvich iraani aasiñ suliqutiginitlugu tamanna
 qirugraitchiaq iripni? 4 Qanuḡuvva uqautriññaḡniqpiçh
 aniqatiupnun, ‘Piiḡlagu irriutaḡuluuraq irimiitan,’
 qiñisunḡaqnagu qirugraitchiaq irimiitan? 5 Ukpiniḡuaqtii,
 sivulliulugu piiqsirruḡ qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaḡiñli
 nalupqinaḡlugu irriutaiqsiiḡksran aniqatvich iraaniñ.
 6 Qaiññaqasigin ipqitchuat sut qipmiñun, atakkii saatpiaḡaasi
 siqumitchugusi. Naagaqaa iginniaqasigin akisuruat sunḡaurat
 sivuḡaatnun kuniat, atakkii tutmaluḡiniaḡaich isiganḡmiknik.”

Agaayusitchi, Pakakkitchi, Katchaktuqqitchi

7 “Inḡupsi qaisaugisiruq ilipsitñun, pakaaqagupsi
 paqitkisigiksi; katchaktuḡupsi talu aḡmakkauniaqtuq ilipsitñun.
 8 Atakkii kiñapayaaq inḡqsruqtuaq akuqtuigisiruq, suli
 pakaaqatuaq paqitchigisiruq, suli talu aḡmakkaugisiruq
 kisupayaamun katchaktuqtuamun. 9 Kia igñiñi qaitchigi-
 sivaun uyagaḡmik inḡqpan qaqquqtuḡuguni? 10 Naagaqaa
 qaitchigisivaun nimigiamik inḡqpan aqaluktuḡuguni?
 11 Pigiitchaluaqhusi ilisimaraḡigiksi qanuq qaitchiḡiksraqsi
 nakuuruanik sunik qitunḡaurapsitñun, maatnaasu
 aapasi qilaḡmiittuaq qaitchiñiapiaqtuq nakuuruamik
 tamatkuniḡa inḡqsruqtuanun ilaanun. 12 Qanusipayaatigun
 irrutitqusuugupsi atlanun iñunḡun taatnatuntuuq
 irrutiyumausi atlanik. Taavruma atunim iligai iluqaisa
 iļisauttutinjich sivuniksriqirit suli maligutaksraḡi Moses-ḡum.”

Amisuuraqtuaq Paa

13 “Isigitchi amisuurakun paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuaq piyaqqugviksramun anjruq, suli tumi tasamuja qağanaqtuq aasiiñ iñugiaktuat igligvigiplugu. 14 Aglaan paa sivuniqaqtuaq iñuuligmun amisuurauraqtuq suli apqun tasamuja qağanaitchuq. Aasiiñ iñugiakisuurat paqitkaat.”

Napaaqtuq Ilsağigaat Asianjigun

15 “Qaunagititchi sivuniksriqinjuaqtuanik utlautruqtuat ilipnun atnugaagutin ipnaisun qaamiktigun, aglaan ilumiktigun amaqqutun ugiagnaqhutin. 16 Asianjisigun ilisağiniağisi. Iñuich asiagnağuuvat asiavinñik kakitlunaniñ, naagaqaa aqpinñik kakitlagñaligaaniñ? 17 Napaaqtugiksuaq nauriraqtuq asiagiksuanik, aglaan napaaqtugiiłaq nauriraqtuq asiagiitchuanik. 18 Napaaqtugiksuaq nauritłaitchuq asiagiitchuanik, suli napaaqtugiiłchuaq nauritłaitchuq asiagiksuanik. 19 Napaaqtupayaaq asirritłaitchuaq asiagiksuanik kipikkauraqtuq igitaupluniasiiñ ikniğmun. 20 Taatnamik asianjisigun ilitchuğiniağisi, ami iñuuniıllaułhatigun.”

Qaņaunniñ Naluniğipsi

21 “Kiñapayaaq uqaqtuaq uvaņnun, ‘Ataniiq,’ isigumiñaitchuq aņaayuyautaanun Agaayyutim, aglaan kisiitñik tamatkua tupiksriuat pisulhanik aapam qııarımiittuam. 22 Aqulligmi uvlumi iñugiaktuat iñuich uqağisirut uvaņnun, ‘Ataniiq, sivuniksriqisuurugut atigikkapkun anitqataqlugich ir-rusiqluich suli savaaqaqhuta iñugiaktuanik quviqnaqtuanik.’ 23 Aasiiñ nalupqinaigługu uqautigisigitka, ‘Piigitchi uvaņniñ. İlisimaņiñniğipsi, pigiiłqirisii!’ ”

Malğuk Tuppirik

24 “Taatnamik kisupayaaq tusaaruq tamatkuniņa nipliuttutigikkamik aasiiñ atugługich, atriqaqtuq puqiksaamik iñunmik tuppiruamik uyağaum qaņanun. 25 Sialugruağuşman kuugich ulitlutin, suli anuqligruağuşman makitalgupluni taamna tupiq ulğunıñniqsuq, atakkii turviqaqhuni uyağamık. 26 Aglaan kisupayaaq tusaagaluahuni nipliuttutimnik atumaņitñamigich atriqaqtuq isumalguitchuamik iñunmik tuppiruamik qaviam qaņanun. 27 Sialugruağuşman kuugich ulitlutin, suli anuqliguşman makitalguitłuni tupiq ulğuniqsuq suksraungıllapiaqhuni.”

28 Jesus uqaņaiqman taapkuniņa iñugiaktuat iñuich quviğusuņniqsut ilisauttutaiñik. 29 Atakkii Jesus-ņum ilisautiniğai aņalatchisiqaqtuatun iñuktun, atrisunaqnağich aglaliqirit.

8

Jesus Mamititchiruaq Auyugaqtualinimik

¹ Jesus atqaqman qimigaaamiñ, iñugayaaqpaurat malinigiñaat.
² Tavrani auyugaqtualgum utlakami sitqug'viginiigaa sivu'gaanun uqaqhuni, "Ataniiq, pisuksiña'g'uvich mamitilhiñaugikma." ³ Jesus-ñum isak'lugich argakni aksin'niigaa nipli'qhuni, "Piyummatiqaqtuna, mamittin!" Tavrauvaa a'nutim auyugaqtuna mamitikkauruq. ⁴ Jesus-ñum uqautiniigaa, "Uqa'gniaqnak kisumununniiñ iñuñmun, aglaan tautuktitchaqtuagiñ agaayuliqsimun isiv'giuqtillutin. Aatchuiyumautin tunilla'utinik Agaayyutmun tuvrag'lugu Moses-ñum tillisaa. Taatna'g'uvich iñupayaam ilitchu'g'iniigaa mamitilaan."

Jesus Mamititchiruaq Anuyyiuqtañiñ Qaukliata Savaktaanik

⁵ Jesus tikitman Capernaum-mun, anuyyiuqtit qaukliata Rome-ma'gmium paa'gniigaa apiqsru'q'lugu ikayu'q'pluni.
⁶ Tavra nipli'g'niqsuq, "Ataniiq, savaktiga amma kinunimni nalaruq aulatlaitchuaq ihuilla'ullapiaqhuni." ⁷ Jesus-ñum nipliutiniigaa, "Utlakkisigiga aasiiñ ihuaqsi'lugu." ⁸ Anuyyiuqtit qaukliata kiuniigaa, "Ataniiq, utlaktaksraunil'uqtunaunniñ tupimnun, aglaan tillisiqah'niagiñ savaktigali ihuaqsiyumuq.
⁹ Atakkii a'jalatiqaqmiuna qauk'ig'nik suli anuyyiuqtiqaq'lu'ña a'jalatammik. Tilikapku una, 'Aulla'giñ!' aulla'gaqtuq. Suli tilikapku taamna, 'Qa'g'gaiñ!' ag'g'igaqtuq. Suli tilikapku savaktigikka'ga, 'Taamna piun!' pira'g'igaa." ¹⁰ Jesus-ñum tusaakamiun taamna quvi'g'usuñniqsuq. Nipliutiniigai iñuich maliktuat in'niñik, "Ilumun uqautigipsi, paqitchin'itchuna Israel-unniñ kisumik ukpiqsri'llapiaqtuamik uumatun.
¹¹ Suli nipliutigipsi, Iñugiaktuat Jew-ñun'itchuat ag'g'igisirut kivaknamiñ suli kanaknamiñ aquvillutiñaasiiñ nigiqpaktuani Agaayyutim añaayuq'utaani piqatigilugich Abraham-lu Isaac-lu Jacob-lu. ¹² Aglaan tamatkua Agaayyutmun qitun'g'ag'iniruat igitaugisirut ta'g'niqs'rallapiamun. Tavrani q'ia'gisirut tiriq'uulalutinunniñ kigutin'ich." ¹³ Jesus-ñum nipliutiniigaa anuyyiuqtit a'jalataat, "Anilla'agiñ. Ukp'iqsri'llapkun iñiqtaugisiruq." Taavrumatavra savaktaa mamitkaniktig'niqsuq taavrumani sassa'g'ni'g'mi.

Jesus Mamititchiruaq Iñugiaktuanik Iñuñnik

¹⁴ Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautun'igaa Peter-m aakaruna nalaruaq uunaq'uktitluni. ¹⁵ Jesus-ñum aksin'niigaa argaigun aasiiñ uunaq'lu'ñaiqhuni. Tavra makitiqhuni niq'lu'g'utiqaqsi'ni'g'ai. ¹⁶ Unnuksraaqman iñugiaktuat irrusiq'lu'qaqtuut tikiutru'g'ni'g'aich ilaanun, aasiiñ Jesus-ñum anitta'g'ni'g'ai irrusiq'lu'ich uqal'ig'miñik, suli

ihuaqsiplugich iluqaisa atniğñaqtuat. ¹⁷ Atuumakamiun taamna tanigñigaa sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaña,
 “Ilaan piigai sayairrutivut timikun
 suli akigağiplugich atniğñaativut.” *Isaiah 53:4*

Iluqnaunitchuat Maliguaqtit

¹⁸ Jesus-ñum tautukamigich iñugayaat avatimiñi tiliñigai maliguaqtini ikaaqplugich igluanun narvaqpaum.
¹⁹ Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliqhuni, “Iisautrii, malikkisiikpiñ sumupayaaguvich.” ²⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “Kayuqtut sisiqaqtut tinmiuratlu silam ugluqaqhutin, aglaan Igñinjan Iñuum iniksraitkaa napmun tullaliksrana niaquğikkağmi.” ²¹ Atlamsuli maliguaqtim nipliutiniğaa, “Ataniiq, iluviğiallaktiqqağlugu aapaga malikkumaikpiñli.”
²² Aglaan Jesus-ñum uqautiniğaa, “Maliñña, tamatkua tuqunjaruat irrutchikun iluviqsillich tuqunjaruanik.”

Jesus-ñum Quunniğuaqtitkaa

²³ Aasiñ ikiniqsuq umiamun maliguaqtailu malikhutin.
²⁴ Tavrakñatchiaq anuqligruağugñiqsuq narvaqpak qaiqpaich immautruğñialiqługu umiaq, aglaan Jesus siñiktuağniqsuq.
²⁵ Maliguaqtaiñ utlakługu iqiıqsagñiğaat nipliqhutin, “Ataniiq, anniqsuqtigut piyaqquaqsirugut.” ²⁶ Aglaan nipliutiniğai, “Ukpiqsriłikiññaiaqpat! Suvaata iqsivisi?” Makitnami iñiqtiğniğik anuğilu qaiqpaiłlu, aasiñ quunniğugñiqsuq.
²⁷ Maliguaqtai quviğusukhutin uqağniqsut, “Qanusiuniqpa una anjun anuğimunniñ qaiłiqpauratlu kamagivatruñ?”

Jesus Mamititchiruaq Malğunñik Anjutik Irrusiqluqaqtuak

²⁸ Jesus tikitman igluanun narvaqpaum nunañanun Gadarenes, malğuk anjutik irrusiqlullak nuyuağñallapiaqtuak aggiqhutik iluviğniñ paağniğaaq, kia-unniñ iñuum qaanilğuisak apqutmi. ²⁹ Iğialaniqsuk, “Suniaqpisiguk? Aggiqpich naglikaaqtitchaqtuaqhunuk sivuani piviksrām?” ³⁰ Kuniagağniqsuq iñugiallapiaqtuanik niğiruanik unjasipianitchuami. ³¹ Irrusiqluich iniqsrugağniğaat Jesus, “Aninniağuptigut tuyuğisigut tamatkununa kunianun.”
³² Jesus-ñum nipliutiniğai, “Aullağitchi!” Aasiñ anikamin malğunniñ anjutiñniñ isigñiqsut munaqsranun kunianun. Iluqatin kuniat pañaliñniqsut tuñaanun narvaqpaum, naparaqhutin qutailakun ipnakun aasiñ ipiplutin.
³³ Qaunaksruiat kunianik pigruğniqsut nunaaqqimun. Tarani uqautiniğaat iluqaan qanuqtilaanak anjutik irrusiqlullak. ³⁴ Iluqatin nunaaqqim iñuiñ paağniğaat Jesus. Tautukamitruñ iniqtiğniğaat unitquplugu nunaaqqiqtin.

9

Jesus Mamititchiruaq Añutmik Aulatlaitchuamik

¹ Jesus ikipluni umiamun ikaaǵniqsuq aasii tikitluni nunaaqqimiñun. ² Iñajich iñuich tikiutriñiqsut aulatlaitchuamik nalaruamik ikivǵani. Jesus-ñum tautukamiuñ ukpiqsriñhat nipliǵniqsuq aulatlaitchuamun, “Iñauraamaañ, quviatchauǵigiñ. Killuqsautitin natqigutikkaurut.” ³ Iñajich aglaliqirit uqǵniqsut inmiknun, “Una iñuk uqǵniqłuktaǵniqsuq.” ⁴ Jesus ilisimaplugich isummatinich nipliǵniqsuq, “Suvaata isumavisi pigiitchuanik?” ⁵ Nalliaknik qaǵanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut,’ naagaqaa nipliqsuni, ‘Makillutin pisugiñ?’ ⁶ Iñtchuǵitqugipsi Iǵniñanik Iñuum añalatchisiqaqtılaañanik nunami natqigutritłaruamik killuqsautinik.” Tavraasiñ nipliǵniqsuq aulallaitchuamun, “Makillutin tigulugich ikivǵatin aggiñ.” ⁷ Añun makitluni aiñiqsuq. ⁸ Iñugayaat qiniqtuat taavrumiña quviǵutchañiqsut, aasiñ kamaksruǵniǵaat Agaayyun qaitchiruaq taatnatchimik añalatchiǵimik iñunñun.

Jesus-ñum Tuqłuǵaa Matthew

⁹ Jesus aullaqami tavrakña tautuñniǵaa añun atilik Matthew-mik aquppiruaq tax-siliqivini nipliutipluguasii, “Malinña.” Matthew-m makitluni malinniǵaa. ¹⁰ Jesus niǵiñiaqtitlugu Matthew-m tupqani iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit isiqhutin niǵiqasiǵniǵaich Jesus-ñum maliguaqtaiñlu. ¹¹ Pharisee-ñuruat tautukamitruñ taamna apiqsruǵniǵaich maliguaqtai, “Suvaata ilisautriksi niǵiñiaqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?” ¹² Jesus-ñum tusaakamiuñ Pharisee-ñuruat apiqsruutaat nipliǵniqsuq, “Tamatkua surruitchuat inuqsratlaitchut taaktimik, aglaan tamatkua atniǵniqtuat. ¹³ Ki, iñitchaqsuñata taavruma uqalhan qanuutautılaañanik, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakña tunillaqtuǵimiñ.’ Agginitchunja tuqłuǵiaǵlugich nalaunñaruat, aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraalikun

¹⁴ Maliguaqtaiñ John-ñum utlañniǵaat Jesus aasii apiqsruqługu, “Suvaata uvagut Pharisee-ñuruatlu uisauraagǵivisa aasiñli maliguaqtitin taatnatun piñgitmipkaqługich?” ¹⁵ Jesus-ñum kiuniǵai, “Iñauraañi ilaqatniñniaqtuam alianniutlaitchut ilaan nayuqataulhani ilinjitñi. Aglaan katchuutiniaqtuam unitchiviksraña tikiññiaqtuq. Tavrali aullaanikpan ilauraañi alianniugisirut uisauraagutin. ¹⁶ Iñuk ilaaqtuitlaitchuq nutaamik iliqniǵmik atnuǵaalunmun, atakkii ilaaǵutauruaq algutiniaqtuq utuqqaqtuamiñ atnuǵaamiñ aasiñ allaq aglitłukhuni. ¹⁷ Naagaqaa iñuich kuviritlaitchut nutaamik

misuqqumik puugruanun. Taatnagaluamkikpata puugruat qaagñiaqtut aasiiñ misuquq kuviluni suli puunich suksraungigutin. Aglaan kuviragigaat nutaaq misuquq nutaamun puumun. Iluqatikli puuglu misuquglu piiñginjitchumuuk.”

Jairus-um Pania suli Agnaq Aksinñiktuaq Jesus-um At-nugaañanik

¹⁸ Taatna uqaqtitlugu tamatkununa sivulliuqtim Jew-nuruat katragviata tikiññiqsuq sitquqhuni sivugaanun Jesus nipliuhuni, “Paniga amma tuquqammisuuq. Maligluna aksigiañun argaknik iñuuluniasiiñ.” ¹⁹ Jesus-um makitluni malinigaa piqatigiplugich maliguaqtini. ²⁰ Maliktitlugu agnam aunaagsruguitlaqsuam qulit malguni ukiuni tikiññigaa tunuanun Jesus-um, aksikluguasiiñ atnugaañan akuagun ²¹ isumapluni inmiñun, “Aksillagukkaluagiga quppigaana mamillunaasiiñ.” ²² Jesus-um kiniaqami qinñigaa agnaq nipliutipluguasiiñ, “Agnaaq, quviatchauñigini. Ukpisriñiqpich ihuaqsipkaqaatin.” Tavrakñatchiaq agnaq ihuaqsikkauniqsuq. ²³ Jesus-um tikitñami sivulliuqtim tupqanun tautunigai supluaqtugnanik atuqtuuraqtit inugayaatlu kinuvguruat. ²⁴ Nipligñiqsuq, “Annisitchi. Niviaqsiagruk tuqunajitchuq. Siñiktuaqsiñnaqtuq.” Aglaan inuich mitautiginigaat Jesus. ²⁵ Inugayaat anianikmata, Jesus isigñiqsuq niviaqsiagruum inaanun. Tigupmaniasiiñ argañmigun niviaqsiagruk makinnisuuq. ²⁶ Inuich siaminnigaat tusaayugaallautaq taavrumuuna nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Malgunnik Inñunnik Ayaunaruñnik

²⁷ Jesus aullaqman tavrakña malguk ayaunaruak anutik malinigaak kappainaplutik, “Nagligillanñaqtiguk, igñigikkanañatiin David-um.” ²⁸ Jesus isiqman tupigmun ayaunaruak utlanigaak. Aasiiñ Jesus-um apiqsruñigik, “Ukpiñigvitku uvamnun taamna savaagitatilaana?” Taapkuak kiunigaak, “Aa, Ataniiq.” ²⁹ Jesus-um aksinñigik irinikkun nipliutiplugik, “Ukpiñigipluna taatnaqhutik qinñitlasitqisutik.” ³⁰ Taapkuak anutik qinñitlasitqinñiqsuk. Jesus-um algaqsruallapiagnigik uqaqunijlugik kisumununniiñ taavrumina, ³¹ aglaan aullaqamik siaminnigaak tusaayugaallautaq Jesus-kun nunaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruaq Anutmik Uqatlaitchuamik

³² Taapkuak aniaqsipmiuglu. Anun irrusiqluk uqatlailaaq Jesus-muutikkauniqsuq. ³³ Irrusiqluk anitmagu uqatlailaaq anun uqaqsiñiqsuq, inugayaat quvigusukhutin nipliñiqsut, “Qañanniiñ tautuksimaiññiqsugut atrinjanik uuma Israel-mi.”

34 Aglaan Pharisee-ḡuruat nipligñiqsut, “Anitchiraqtut ir-rusiqluḡnik atuqluḡu sanḡia anjalataata irrusiqluich.”

Jesus-ḡum Ilunḡuksriḡha

35 Aasiin Jesus kukiḡuḡniqsuq nunaaqqipayaani nunaaqqiuranilu, ilisautripluni Jew-ḡuruat katragvinḡitni quliaqtuaḡiplugulu tusaayugaallautaq Agaayyutim anḡayuqautaagun suli mamitilugich qanusipayaanik atniḡñautilgillu nanḡirrutilgillu. 36 Tautukamigich inḡuḡayaat ilunḡutchanḡniqsuq, atakkii ihuilliuqhutinḡ qanuqsausiuqhutinḡlu atriḡluḡu ipnaiq qaunaksrailaaq. 37 Jesus-ḡum uqautinḡai malḡuaqtini, “Katittaksraq ilumun inḡuḡiakkaluaqtuq, aglaan savaktit ikittut. 38 Inḡiḡsruqsium anḡayuqanḡa katitchivium tuyuqaqluḡu savaktinik katitchivinḡun.”

10

Jesus Piksraqtuq Qulit Malḡuḡnik Uqqiraqtinik

1 Jesus-ḡum inḡimiḡuqinḡai qulit malḡuk malḡuaqtini, aasiin sanḡiksriḡñḡai anitchitḡlasiplugich irrusiqluḡnik suli ihuaqsipkaitḡlasiplugich qanusipayaanik nanḡirrutilinḡnik. 2 Uvva ukua qulit malḡuk uqqiraqtaiñ atinich: Sivulliq Simon taiguutiqaqtuq Peter-mik, aniqataalu Andrew, James-lu John-lu iḡñak Zebedee-m, 3 Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-siliqiri, James-lu iḡñinḡa Alphaeus-ḡum, suli Thaddaeus, 4 Simon-lu ilanḡata Zealot-kuaqtuat, suli Judas Iscariot aatchuutigitniktuaq Jesus-mik aquvatigun.

Jesus-ḡum Aullaqtitkai Qulit Malḡuich Malḡuaqtini

5 Taapkua qulit malḡuk Jesus-ḡum tuyuḡinḡai alḡaqsruqluḡich itnaqhuni, “Aullaḡniaqasi Jew-ḡuḡitchuanun naagaqaa isiḡniaqasi nunaaqqipayaanḡitḡun Samaria-ḡmiut. 6 Aglaan aullaḡhiḡaḡitchi inḡuiḡun Israel-ḡum ittuanun tammaummiruaitun ipnaisun. 7 Aasiin iglauḡlapsitni quliaqtuaḡiyumagiksi, ‘Agaayyun anjalatchiḡhiḡaaḡuqtuq inḡuḡnik nutaakun.’ 8 Ihuqsipkailusi atniḡñaqtuq, anḡipkaqtillugich tuḡuruat, mamititchilusi auyugaqtualḡitḡnik, anittaḡluḡich irrusiqluich, suli aatchuutigiḡumagiksi akuqtuaḡikkaqsi akiilaḡluḡu. 9 Maniligaḡniaqasi kaviqsaamiglu qatiqtaamiglu unniiñ kanḡuyamiglu. 10 Puukatailaḡusi aullaḡupsi, quppiḡaatqiutailaḡusilu, suli aluḡutitqiutailaḡusi, naagaqaa ayauppianḡilaḡusi, atakkii savakti piqaqtitaksrauruq inuḡikkanḡanik. 11 Nunaaqqimupayaḡupsi naagaqaa nunaaqqiuramun pakakkumausi inḡuḡmik tukkiyumaruamik, aasiin tukkuummilusi tupḡani aullaḡniaḡlapsitḡunaglaan.”

12 Tukkuummigupsi taavrumani tupigmi nipligumuusi, 'Agaayyutim ihuqqutillaḡniaḡumagaasi.' 13 Iñuich taapkua paglakpasi tutqiutiqaḡniaqtut. Aglaan paglanjtpasi tutqiutiqaḡumiñaitchut. 14 Kisupayaam akuqtunjtpasi naagaqaa naalaḡnisunjtpatigik uqauttutisi, ipsuktuqsiun apyuq isigapsitñiñ aniñiaḡupsi tupigmiñ naagaqaa nunaaqqimiñ. 15 Ilumun uqautigipsi, qaḡanatluḡniaqtuq iñuiñi Sodom-ḡum Gomorrah-ḡumlu Atanniivium uvluani taapkunakḡa iñuiñiñ tukkuliinjitchuamiñ ilipsitñik nunaaqqiatni.

Nagliksaagtirrutiksrautit

16 "Tuyuginiaḡipsi ipnaisun akunḡatnun amaqqt. Taatnamik puqikkumausi nimigiatun suli suḡlukkakatlatlitchuatun tiḡmiagruuratun. 17 Qaunagilugich iñuich, atakkii uqaqsittaagviḡmuutigisigaasi ipiḡaqtuḡlusi Jew-ḡuruat katragviñitñi. 18 Suli pisigiluḡa tikiutrauniaqtusi sivuḡaatnun kavanauruat umialgillu. Piviksraqaḡisirusi ilisimaraulusi ilinjitñun suli Jew-ḡunjitchuanun. 19 Aglaan tiguraugupsi isumaaluḡniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqaḡniaqtilaapsitñik, atakkii tavraḡuqpan qaitchikkauniaqtusi uqaksrapsitñik. 20 Atakkii ilipsi uqaḡumiñaitchusi, aglaan Irrusiḡa Aapapsi uqaḡisiruq ilipsigun. 21 Aniqatim aatchuutigigisigaa aniqatni tuqqutautqulugu, suli aapam pigisipmigaa taatnatun qitunḡaurani; ililḡaat akikḡaqtuipmiñiqsut aḡayuqaḡmiknik aasiñ aḡayuqaatin tuqqutillugich. 22 Iñupayaam uumigiliutigisigaasi piqutigiluḡa, aglaan makitaruaq payaḡaḡuni isuanun anniqsukkaugisiruq. 23 Piyuaqsiugupsi uumani nunaaqqimi, qimakkumuusi atlamun nunaaqqimun. Ilumun uqautigipsi naatchitḡasigaluaqasi savaapsitñik nunaaqqipayaanitñi Israel-ḡum Iḡñiḡa Iñuum agḡiḡisiruq. 24 Maliguaḡti kamanatlutlitchuq ilisautrimiñiñ, naagaqaa savakti aḡaayuqaḡmiñiñ. 25 Iñuich uumigigisigaat maliguaḡti atunim ililugu uumigipmatun ilisautrigikkaḡa, suli taatnatuntuuq savakti aḡaayuaḡatun. Iñuich tuḡhiraḡniqpatruḡ aḡaayuaḡa tupquḡ Beelzebubmik tupiqatauruat maatnaasu tuḡhiraḡniaḡaich taavrumiḡa atigmik.

Sivuuḡaginasigik Iñuich

26 "Iqsiginiaqnasigik iñuich. Supayaaq matuqaqtuaq sagvikkaugisiruq, suli nalunaqtuapayaaq ilitchuḡipkakkauḡisiruq. 27 Uqautigikkaḡa ilipsitñun taagmi uqautigiyumagiksi qaumami. Suli iñuich isivruutigikkaḡat siuttapsitñun quliaqtuagiyumagiksi tupqich qaḡatniñ. 28 Suli iqsiginiaqnaḡich iñuich

tuqqutchiragaqtuat timimik, aglaan tuqqutchumiñaitkaat iñuusiq; sivuugagihñaqsiuñ taamna piyaqquitlaruaq iluqaaknik iñuutchimiglu timimiglu anasiññuqsagviñmi.
 29 Uvva malguk tiñmiurak tunitlaitpak atautchimun nalliglugik maniuramik? Naagauvva nalliakunniñ katakkumiñaitchuq nunamun aapagikkaqsi nalunñaan. 30 Agaayyutim ilisimagai iluqaisa nutchasi niaqupsitñi suli qanutun iñugiaktilañat.
 31 Taatnağusi sivuuganası, akısuruanutluktusi tamatkunakña tiñmiuragağyaaniñ.

Uqağithalu Piılaağithalu Christ-mik

32 “Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiluni uvamnun, ilaa nalupqinaiglugu uqağigisipmıgıga sivuğaañi Aapaa qılañmiittuam. 33 Aglaan kisupayaam piılaağikpaña iñunñun piılaağigisipmıgıga Aapaanun qılañmiittuamun.

Jesus Aggiutrıruq Avıktuııgımik

34 “Isumaniaqasi aggıgñılunja tikiutityağlugu tutqıun nunamun aglaan savikpak. Aggıñitçuña iñuich piqatigiiksityağlugich aglaan atingıquplugich.

35 Atakkıi piqutigılunja igñıguruat akıññaqtuitlasıplugich aapamıknık,
 paniuruat aakamıknıglu,
 ukuanjuruat aakaruaıknıglu.

36 Iñuum tupıqatıñi uumıgırigıgıgıai. *Micah 7:6*

37 “Iñuum piqpagıtlukkumiun aapanı naagaqaa aakani uvamniñ malıgıuaqtaulguyumiñaitchuq uvamni, suli iñuum piqpagıtlukkumiun igñıgıkkani naagaqaa panıgıkkani uvamniñ malıgıuaqtıgıñitkıgıa. 38 Suli iñuum akıgıgıutıñitkumiun sannıgıtani malıglunja malıgıuaqtıgıñitkıgıa. 39 Iñuum tigummiñiaqtuam iñuukıgımiñik tammaıgısigaa ilumutuuruuq iñuukıgı; aasıñ iñuum tammaıgıumiun iñuukı piqutigılunja piññaktaağıgısigaa.

Akılıusiaksrat

40 “Iñuum akuqtuqpasi akuqtullapiaqmıgaaña, suli kisupayaaq akuqtıruuq uvamnik akuqtullapiaqmıgaa tuyugıgıa. 41 Kiña iñuk akuqtıruuq sıvunıksrıqırimik pisıgıplugu sıvunıksrıqıraupluni akuqtıgısirıuq sıvunıksrıqırit akıññaktaaksrañatıtun, suli iñuk akuqtıruuq nalaunñaruamık iñunmik pisıgıplugu nalaunñaruañulha iñuum akuqtıgısirıuq nalaunñaruañulha iñuum akılıusıañatun. 42 Suli kisupayaaq aatchıruuq atautchimununniñ makua kamanaiññıqsrauruat malıgıuaqtıma nıgıññaqtuamık imıgımik qallutmun pisıgılugı malıgıuaqtılha, ilmun uqautıgıpsı, tammaıyumiñıaıllapiağaa akılıusiaksrani.”

11

1 Jesus naatchianikami ilisautriľigmińik qulit malguk maliguaqtimińik aullaǵniqsuq tavrakńa ilisautrityaqhuni suli quliaqtuaǵiaqhuni nunaaqqıńitńun Galilee-m.

John Paptaaqıtichiri Tuyuqaqtuq Malǵuńnik Maliguaqıtıńnik

2 John tusaakami isiqtaulıǵmińi qanuq Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, savaaqaqtilaanjanik, tuyuǵiniǵik malguk maliguaqıtıńni ³ apiqsruǵiaquplugu Jesus, “Taimńauvich John-ńum uqautigikkańa agǵiǵńiaǵniplugu? Naaga niǵıuńniaqpisa atlamik?” ⁴ Jesus-ńum kiuniǵik, “Utiǵusik uqautigityakku John-mun tusaakkaqsik suli qıńikkaqsik. ⁵ Ayaunaruat qıńitlasiplutiń, pisutlaitchuatlu pisutlasiplutiń, auyugaqtualgıllu mamitikkauplutiń, tusaatlaitchuat tusaatlasiplutiń, tuqunaruat anıpkauǵıch, suli tusaayugaallautaq quliaqtuanıpluni ilaıppanun. ⁶ Quvianamiuruq ińuk qapiqtanıtichuaq pisigilunı.”

⁷ John-ńum maliguaqtik aullaaqsiptomaknik Jesus uqaqsińiqsuq ińugayaanun John-kun, “Sumik qıńiǵiaqpisi ińuilaami nunami, ivigaamik ańalataakkanjanik anuǵim? ⁸ Sumikmi qıńiǵiaǵniqpisi? Ińuńmik atnuǵaaqaqtuuaq akisuruanik? Naagga, tamatkua atuqtuat akisuruanik atnuǵaanik ińuuniaqtuanıurut umialgum tupıqpanani. ⁹ Taitńıńitpan sumikmi qıńiǵiaqpisi? Sivuniksriqirimik? Aa, John qıńikkaqsi pitluktıuq sivuniksriqirimiń. ¹⁰ Uvvauna aglausimaruaq John-kun,

‘Atanji, tuyuǵigisigiga uqqıraqtıga sivupni.

Itqanaıyaǵisigaa apqutiksran sivunnapni.’ *Malachi 3:1*

¹¹ Iłumutuuruamik uqaqtunıa ilipsitńun, John Paptaaqıtichiri kamanatluktıuq ińuńniń anıruanıń nunami uvunıanunaglaan. Aglaan ińupayaaq kamanaińıńiqsrauruaq ukunakńa Agaayyutim ańalatańıńiń kamanatluktıuq John-miń. ¹² John Paptaaqıtichiri sagviqman Agaayyun aullaǵnińıńiqsuq ańalataǵmińik ińuńnik, aglaan ińuıch saqlaktuat aıppaavak akıllıliqsuińiqsut uvunıanunaglaan. ¹³ Atakkii sivuniksriqiripayaat suli Moses-ńum malıǵutaksranıń uqaǵıgaat John-ńum agǵiǵńiańhanunaglaan. ¹⁴ Ukpıǵisukkupsıuń sivuniksriqirit uqaǵıkkanaat ukpıǵiniǵiksi John Elijah-ńutilaanjanik agǵıqsagumaruamik. ¹⁵ Kińa ińuk siutiqaqtuuaq tusaali.

¹⁶ “Sumik atriqaqpat makua ińuuruat pakma? Ittut ilıłgaatun aquppıplutiń tunirińiaqtuatun katimmavıńi suli tuqırautiplutiń avatmun,

¹⁷ ‘Atuqtuurautigaluǵıpsi aglaan agǵıńitłusi.’

‘Atuqhutali kińuvǵuutiniń aglaan qıanıtchusi.’

18 John aggiqami nigítłaiññiqsuq imiǵluniļu, naagasuli iñuich uqaqtut irrusiǵluqaǵniplugu. 19 Igñiña Iñuum aggiqami nigítłapluni imitłapluniļu atlatitun, aglaan uqautiginiǵaat itna, ‘Marra nigǵiqsuruaq imiqtuqtulu, ilauraaginiǵaat tax-siliqirit killuliqiritlu.’ Agaayyutim puqituaa ilitchuǵipkautauruq ilumutuuplugu savaañagun.”

Ukpiñitchuat Nunaaqǵich Iłañatni

20 Aasiñ Jesus-ñum iñiqtiaqsiñǵai iñuich nunaaqǵiñi savaaqǵavigitlukkani quviqnaqtuanik atakkii isummitqinjt mata. 21 “Nakliuñ Chorazin-naǵmisi! Nakliuñ Bethsaida-ǵmisi! Savaaqǵaluaqtuña iñugiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qinikkasi savaañuniqpata inilǵaanimma Tyre-miļu Sidon-miļu iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissuñnik atnuǵaǵutiñ suli aǵramun aquvillutiñ qinigtitlugu taavrumuuna mumiqitiñ killuqsautmikniñ. 22 Aglaan uqautigipsi, Uvuani atanniivium iǵlutuyunaitlukkisiruq ukunakña Tyre-miñļu Sidon-miñļu ilipsitñi. 23 Aasiñ Capernaum-misi! Kamañǵasugivisi? Iktaugisirusi anasiññuqsǵvñmun. Atakkii quviqnaqtuat savaañuruat ilipsitñi savaañuniqpata Sodom-mi, ittuñǵaǵayǵaluaqtuq uvuñanunaglaan. 24 Aglaan uqautigipsi, Sodom-miut atanniisiaksrañat qaǵanatluñniaqtuq atanniisiaksrapsitñiñ.”

Agǵiqhusi Uvamnun Minguiqsiǵitchi

25 Tavraasiñ Jesus nipliǵñiqsuq, “Aapañ, atañǵuruatiin qilañmi nunamiļu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqitichuanun sut iriqsimaruat puqiksuaniñ ilisimaruaniñļu. 26 Aa, Aapañ, taamna sivunniutigikkan quviagigiñ. 27 Aapaa saññipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniñ iñuum ilisimañitkaa igñiǵuruuq aglaan kisimi aapam. Suli kia-unniñ ilisimañitmigaa aapa aglaan kisimi igñiǵuruam iñupayaamlu igñiǵuruam ilitchuǵipkakaña aapamik. 28 Minguiqsiǵitichumagipsili. 29 Akiyaqasiutititchi uvamnun ilisaǵvigilunaaasiñ. Taatnaǵupsi iñuutchisi minguiqsiǵniaqtut atakkii piisaañitchuña atchiklunalu. 30 Akiyautigaa naammaktuq atuqtuni, suli savaaksrirutiga ilipsitñun qaǵanaqtuq.”

12

Apiqsruun Minguiqsiǵvikun

1 Akuniisuñaqatin Jesus-lu maliguaqtaiļu apqusaǵniqsut mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiǵvium uvuani. Jesus-ñum maliguaqtai nigisulihutiñ nutchuigaqsiñiqsut mukkaaksranik aasiñ nigiplutiñ. 2 Pharisee-ñuruat

tautukamisigik upyaŋniġaat Jesus, “Qinillakkich maliguaqtitin. Navgillapiaqtut maligutaksraptiknik minguiqsiagvium uvluagun.”³ Jesus-ŋum kiuniġai, “Aqliqisimasuknaġiksi sumik David-ŋumlu piqataiñlu pisilaanġat niġisuliqamin.⁴ David isiqhuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piqataiñlu, niġirut ipqiqsakkauruamik qaqqiamik niġiraksriutauruamik kisiitñun agaayuliqsinun. Maligutaksrakuagñangitchuq niġipmatruŋ taamna qaqqiaq.⁵ Suli aqliqisimasuknaġiksi maligutaksrani, qanuq agaayuliqsit agaayyuvikpaŋmi qaayuġnaqsiliuġniañhat minguiqsiagvium uvluani, tavraami patchisaiñhat navguikamiŋ maligutaksranik.⁶ Aglaan uqautigipsi, iñuk maaniitkaluaqtuq kamanatluktuag agaayyuvikpaŋmiñ.⁷ Iñisimanayaġniġupsi qanuutautilaananiġ uuma uqañhum, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakŋa tunillaqtuġiġmiñ,’ suksraunġiġayaitchisi iñuich killukuanjitchuat.⁸ Atakkii Iġñiŋa Iñuum ataniġigaa minguiqsiagvium uvluan.”

Aŋun Argalik Pannaqłuktanik

⁹ Jesus tavrakŋa aullaqami isiġniqsuq Jew-ŋuruat katraġviatnun.¹⁰ Aŋutiqaġniqsuq tavrani pannaqłuktanik argalik. Atlanik iñuqaġmiñiqsuq tavrani agvisiksrañliqiruanik Jesus-mik. Apiqsruġniġaat maligutaksrakuagñaqmagaan iħuaqsiḡkairuni minguiqsiagvium uvluani.¹¹ Jesus nipliutiniġai, “Nalliġsi piqaġniġumi atautchimik ipnaimik aasiñ ipnaiq kataguni iħunaamun minguiqsiagvium uvluani, taavruma amunayaiññiqpaun taavrumakŋa?¹² Nalupqinaitchuq, Iñuk piqpaknatlukuq ipnaimiñ. Taatnaqhuni maligutaksrakuagñaqtuq ikayuiruni minguiqsiagvium uvluani.”¹³ Aasiñ nipliutiplugu taamna aŋun, “Isakkich argaktin!” Taavruma isaŋniġai argaŋni aasiñ iħuaqsiḡlutin iġluŋisiton argaiñ iħiḡlutin.¹⁴ Tavrakŋa Pharisee-ŋuruat anikamiŋ katiplutin sivunniugñiqsut qanuġlugu Jesus tuqqutCHKuġu.

Agaayyutim Piksraqtaanuruag Savaktaa

¹⁵ Jesus iħisimapluni sumik sivunniuqtilaanatnik, aullaġniqsuq tavrakŋa. Iñugiaktuat iñuich maliŋniġaat. Jesus-ŋum iħuaqsiraġaġniġai iluqaisa atniġñaqtuat.¹⁶ Jesus-ŋum iñiqtiġniġai iñuich uqaġitqunjitłuni.¹⁷ Taamna immiqsaqluġu uqautaumaruaq tumigiḡplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni,

¹⁸ “Uvvauna savaktiga piksraqtaagikkaġa!

Ilaanuruq piqpagikkaġa suli ilaagun quyalikkaupluŋa. Iħisigiga irrusillautaġa ilaanun,

suli quliaqtuagigisigaa iñupayaanun

qanuq atanniħiksraġa iñupayaanik atisiḡluġich.

¹⁹ Uqaalatłaitchuq iġialaluniḡu.

Kia-unniiñ tusaayumiñaitkaa nipaa tumitchiani.

20 Piyaaqquḡniañitkai sayaitchuat iñuich ittuat pigittuatun ivikpaktun

naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiḡañatun atanniñiksraḡmiñunaglaan iñupayaanik nalaunnjaluniḷu atisiḷuniḷu.

21 Suli ilaan atqagun nunaaqqipayaat niḡiugaqagisirut.” *Isaiah 42:1-4*

Jesus-lu Beelzebul-lu

22 Iñuich Jesus-muutiniḡaat añun irrusiḡḷulik ayaunaruagḷu uqatlaitchuaḡlu. Jesus-ḡum iḷuaqsiñiḡaa. Tavrali taamna añun uqatlasirug qañitlasiḷuniḷu.

23 Iluḡatiñ iñuich quviḡutchañniqsut uqaqhutiñ, “Kiñuviagiñitkaluaḡniqpaun una David-ḡum?” 24 Aglaan Pharisee-ḡuruat tusaakamitruñ uqaḡniqsut, “Jesus anitchiraḡaiñiḡsuq irrusiḡḷuñnik iñuñniñ atuḡḷugu sañña Beelzebul-ḡum añalataata irrusiḡḷuich.”

25 Jesus-ḡum iḷisimaplugich sumik isummatilaañatnik uqautiniḡai, “Iñuich atañḡuvinḡiguuq akikñautirut avatmun; ataniḡliasiñ taavrumani suksraunḡiḡñiaqtuq iñugikkañi avgumakpata. Nunaaqqipayaat naagaqaa tupiqatigiich avikamin makitatlaitchut.

26 Taatnatuntuuq tuunḡaq irrusiḡḷuñi avgumagumiñ akikñautilituñ avatmun atañḡuvia isukñiñiaqtuq. 27 Aasiñ anittaḡupkich irrusiḡḷuich Beelzebul-kun, kisukunli iñugikkapsi anittaḡuuvatigik irrusiḡḷuich? Taatnamik atanniḡsuḡtiginiḡisi.

28 Aglaan Irrutchiagun Agaayyutim anittaḡuma irrusiḡḷuñnik, nalupqinaitchuq Agaayyutim añalatchianiktılaaña iñuñnik akunnapsitñi.

29 Kiñapayaaq isiḡuktuaq saññiruam iñuum tupqanun tigliguguni, qiliqsruqqaagḷugu saññiruag iñuk tiglikkisirug suurañiñik.

30 Iñuk piḡataunitchuaq uvamni akikñautirug uvamnun, suli iñuk katitchiqataunitchuaq siamitchiḷhiñiaqtuq. 31 Taatnaḡhusi uqautigipsi, Agaayyutim natḡigutitlagai iñuich killuqsautipayaanich itqagitqikkumiñaiḡḷugich uqaḡniḡḷuktapayaanich. Aglaan uqaḡniḡḷuktuaq akikñaqḷugu Ipqitchuaq Irrusiḡ natḡigutikkauyumiñaitchuq sumiunniñi.

32 Kiñapayaaq uqaḡtuaq piḡiitchuamik akikñagḷugu Iḡñña Iñuum natḡigutikkaugisirug, aglaan kiñapayaaq uqaḡtuaq piḡiitchuamik akikñagḷugu Ipqitchuaq Irrusiḡ natḡigutikkauyumiñaitchuq pakmapak suli taimuñja.

Napaaqtuq Asianiḷu

33 “Napaaqtuq iḷitchuḡinaqtuq asianḡun. Napaaqtuḡiksuaq asirriḷlautaḡaqtuq aasiñ napaaqtuḡiitchuaq asirriḷḷuni asiḡiitchuanik. 34 Iḷipsi tuḡunalgich nimigiati! Uqatlaitchusi nakuuruanik atakkii piḡiitchuanuplusi. Qañḡaum

uqagiraǵigaa taatnasiq ittuuq uummatmi. ³⁵ Iñullautaq piqagaaqtuq nakuuruamik uummatmiñi aasiñ uqallautat aniraǵahutin uummatmiñiñ, aasiñli pigiitчуақ iñuk uummatigmiutaǵaqtuq killuǵmik uqagħuniasiiñ nakuuñitchuanik. ³⁶ Uqautigipsi, uvluañi atanniivium iñuich pasirauniaqtut uqagiiñlapayaagmiktigun uqautigikkaǵmikkun. ³⁷ Atakkii uqagikkapsigun nalaunñasripkakkauñiaqtusi, suli uqagikkapsigun suksraunǵiqsaugisirusi.”

Iñuich Jesus Savaqugaat Quviqnaqtuamik Savaamik

³⁸ Tavrani iñajisa Pharisee-ñuruat suli iñajich aglaliqirit uqagñiqsut Jesus-mun, “Iñisautrii, qiiñiǵuktugut quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaǵutauplugu kisuuñilaaǵnik.” ³⁹ Jesus-ñum kiuniǵai, “Makua iñuich pigiitчуатlu sayunaruatlu qiiñiǵuktut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinaǵutaugich, aglaan qiiñiǵumiñaitlutin taatnatchimik. Qiiñiñiñagisigaat quviqnaqtuag savaag atuupmatun Jonah-mun sivuniksriqirimun. ⁴⁰ Jonah aǵalukpaum narraañni inniqsuq piñasuni uvluniñu unnuaniñu. Taatnatuntuuq Iǵñiña Iñuum iñuviǵmiitkisipmiuq piñasuni uvluniñu unnuaniñu. ⁴¹ Atanniivium uvluañi iñuñisa Nineveh-m patchisiginiǵaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutin killuqsautmikniñ Jonah-m quliaqtuagutipmatin. Atañji, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Jonah-miñ. ⁴² Atanniivium uvluañi atañum aǵnam patchisiginiǵaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii agǵiqhuni unñallam tuñaniñ unñasiksuañiñ naalaǵnityaǵlugu Solomon-ñum puqiksilaña. Atañji, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Solomon-miñ.

Irrusiǵluk Utiqtuq

⁴³ “Irrusiǵluk anipman iñuñmiñ kukiñlugaqtuq paliqsaakun nunakun pakakhuni iñiqtuiqsiǵviksraǵmiñik, aasiñ paqinǵitlugu. ⁴⁴ Inmiñun uqagaañiqsuq, ‘Utiǵlaña tupiǵmun annivigikkamniñ.’ Aasiñ utiqami paqillaǵniǵaa imaiñlaaq inigisimakkani salikuqtaatchiaq suli inillaktullautaqtaq. ⁴⁵ Anipluni agǵiutriraqniqsuq tallimat malǵunñik atlanik irrusiǵlunñik pigiitluktuanik inmiñiñ. Aasiñ isiqhutin iñuuniagaqsiraǵniqsut tavrani. Aqullia taavruma iñuum pigiitluksiraqtuq sivulligmiñ iñuuniakiǵmiñiñ. Taatnatuntuuq itkisiruq killuliqirini iñuuniiaqtuat pakmapak.”

Aakanalu Aniqatañlu Jesus-ñum

⁴⁶ Jesus-ñum uqaqtitlugu iñuñnun aakanalu aniqatinñlu qikaǵniqsut tatqaani uqaqtigisuklugu Jesus. ⁴⁷ Iñuich iñajata uqautiniǵaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qaani qikaqtut uqaqtigisukhutin.” ⁴⁸ Jesus-ñum kiuniǵaa taamna iñuk uqautriñi, “Kisuuva aakaga? Suli kisuuvat aniqatiutka?”

49 Tikkuaqługich maliguaqtini nipligñiqsuq, “Qinñiqsigik, ukua aakagigitkalu aniqatiutkalu. 50 Atakkii kiñapayaaq savaaqaqtuaq pisułhanik aapaa qılanmiittuam aniqatigigiga naagaqaa aakagıplugu.”

13

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

1 Taavrumani uvlumi Jesus anikami tupigmiñ, utlautiniqsuq narvam siñaanun aquvitluniasii. 2 İnugıallapiaqtuat inuich katirviginiğaat avatlugu. Kiisaimma ikiniqpuq umiamun aquvitluni, inugayaaqpaurat makıtaplutin narvam siñani. 3 Aasiin Jesus-ñum uqautiaqsiniğai inugıaktuanik atrikusautinik itnaqhuni, “Inugguuq nunaliqiri nautchiityağniqsuq. 4 Nautchirripkaqlugu nautchiaksrat inñich katagağniqsut apqutmun, aasiin tinmiurat niğiplugich. 5 Inñitsuli katagağniqsut uyağauruamun nunamun nunaqapianitчуamun, aasiin nauplutin qilamik atakkii nunakitłuni, 6 aasiin siqiniq nuipman pasikługich pannaqlunniğai atakkii kaniliviksraitłutin. 7 Suli inñich nautchiaksrat katagağniqsut akunğatnun kakitlagnat, aasiin kakitlagnat naukamin nagguviksraignigaiç nautchiagiksaat. 8 Aglaan inñich katagağniqsut nunagiksuamun, aasiin nauriniqsut asianik inugıaksiplugich, inñich atautchimiñ tallimakipianuttaaqhutin naaga pinasukupianuttaaqhutin naaga inuiniñaq qulinuttaaqhutin.” 9 Aasiin Jesus nipligñiqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalağniłi.”

Sivuniñat Atrikusautit

10 Maliguaqtaiñ utlakługu Jesus apiqsruğniğaat, “Suvaata uqaqpich inunñun atrikusautitigun?” 11 Jesus-ñum kiuniğai, “İlipsitñułhiñaq Agaayyutim sagvigñigaa nalunaqtuananik anayyuqautaan qılaum, aglaan makununa inunñun sagvıkkauñitчуq. 12 Atakkii inuk piqaqtuaq akuqtullaagısıruq, aglaan taavruma piqañitчуam anniagısıgaa mikıruuraqunniñ pigıkkani. 13 Una pisigıplugu uqaqtuna inunñun atrikusautitigun:

Atakkii qiniğaluaqhutin inisaqsritłaitçhut
suli naalağniğaluaqhutin tusaatłaitçhut aasiin
kanıqsitłaitłutin.

14 Aasiin makunuuna inuktigun immiumaniqsuq Isaiah-m sivuniksriqutaa itnaqhuni,

“Tusaagaluğupsi kanıqsıyumiñaitçusi,
suli qiniğumaagaluğupsi initçuqsıyumiñaitçusi.

15 Atakkii makua inuich uummatinich pitchigıiligniqsut,
tusaasunğitłutin supayaamik, iritinlu siquplugich.

Utitiqñgitchut Agaayyutmun mamitihksramiknun
 atakkii qiñitlailtutinlu tusaatlaitlutinlu kanjqsitlailtutinlu.
Isaiah 6:9-10

16 Aglaan quvianamiurusi, atakkii irigikkasi qiñitlarut
 suli siutigikkasi tusaatlaplutin. 17 Iłumun uqautigipsi,
 iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaunnaruatlu Agaayyutim
 iñuiñ qiñigukkaluağaat tamanna pakma qiñikkaqsi aglaan
 qiñinjtkaat. Tusaasukkaluağaattuuq pakma tusaakkaqsi,
 aglaan tusaanjtkaat.

Jesus-ñum Kanjqsipkağaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

18 “Naalağniłlaksium qanuutautilaña atrikusautim
 nautchirriqirikun. 19 Tamatkua tusraaruat uqağimik
 añaayuqautaağun Agaayyutim kanjqsisuñaqatin atriqaqtut
 nautchiaksranik kataktuanik apqutmun. Aquagun
 pigiitchuam aggiqhuni aattağigai nautchirriutauruat
 uummataatniñ, suli piiguipkağai tusaakkañatnik. 20 Aasiłi
 akuqtuiruat uqağimik quviasuutigiplugu tusaapqau-
 raqamitruñ atriqaqtut nautchiaksranik kataktuanik
 uyağaulamun nunamun. 21 Aglaan kanjiviksraitman
 akuniutlaitchuq. Tavra ihuıllıuıqı piyuaqsiuhıglu tikitmata
 iñuich taapkua qilamik qapiqtığaqut. 22 Suli nautchiaksrat
 kataktuat akunğatnun kakitlğnat atrigigaat iñuk
 tusaaruq uqağimik, aglaan isumaaluutit iñuuniałikun
 kinnitñiññağutitlu umialgutitigun suqutigingığagığaat
 uqağıq taimmaasiñ naurisuñaqani asianik. 23 Aglaan
 iñuk akuqtuiruq nautchiaksranik nautchirriutauruanik
 katakhutin nunagıksuamun atriqaqtuq iñuktun tusaaruatun
 uqağimik kanjqsıplugu. İlaa naurisuuruq asianik, ilañich
 tallimakıpiatun, ilañich pinasukıpiatun, suli atlat iñuiññaq
 qulitun.”

Atrikusaun Mukkaaksrağiilatıgun

24 Jesus uqağniqsuq atlamıksuli atrikusautmik,
 “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisıruq iñuktun
 nautchiıruatun mukkaaksrağıksaanik nautchiıvinmiñun.
 25 Aglaan iñuich siñiktıtlugich uumıksrı aggiqhuni
 nautchiiñıqsuq mukkaaksrağiılanik akunğatnun mukkaak-
 srağıksaat aullaqhuniasıñ. 26 Naugaqsiptomata nautchiat
 mukkaaksraurat nuınuraqmata mukkaaksrağiılattuuq
 sagviğmiñıqsut. 27 Savaktit utlakamitruñ añaayuqaqtin
 apıqsruğniğaat, ‘Ataniıq, nautchiiñıgiptigiñ mukkaak-
 srağıksaanik. Nakiñ makua mukkaaksrağiılat nuivat?’
 28 Qaukliata kiuniğai, ‘Uumıksrı savaağığaa taamna.’
 Savaktit apıqsruğniğaat, ‘Aullaquvisıgıt nutchugiağlugich
 mukkaaksrağiılat?’ 29 Tavra kiuniğai, ‘Naaga, nutchuıgıpsı

mukkaaksraġiilanik taputriviaqtusi mukkaaksraġiksaanik.
³⁰ Iluqatik naulik kipriviksramunaglaan, aasiin kiprivik tikitpan uqautigisigitka kipririt sivulliulugu katitqulugich mukkaaksraġiilat qliqtaulaalugich ikipkaaqsriuglugich, aglaan katillugich mukkaaksraġiksaat siglumun.”

Atrikusaun Mikiniqsarakun Nautchiaksrakun

³¹ Jesus- η um uqautilgiññigai atlamik atrikusautmik itnaqhuni, “Agaayyutim añaayyqautaa ittuq mustard- η um nautchiaksrauranatun iñuum nautchiikkanatun nunautmiñi.

³² Mikiniqsraugalanjaġmi nautchiaksrapayaaniñ naagatarra naukami aniniqsrauraqtuq nautchiapayaaniñ napaaqtuġuqhuni. Aasiin tinmiuranji silam agġiqamin uġluliñiqsut qisiqsiutinjtñun.”

Atrikusaun Puvlaksautigun

³³ Jesus- η um uqautilgiññigai atlamik atrikusautmik, “Agaayyutim añaayyqautaa sagviqpan itkisiruq aġnaq akutchipmatun puvlaksautmik mukkaaksramun iluturuamun puvlagataqtitlugu iluqaan qaqqiaksraq.”

Jesus- η um Uqaqtilaana Atrikusautitigun

³⁴ Jesus- η um uqaġiniġai iluqaisa sut tamatkua iñugayaanun atrikusautitigun. Atrikusautilaaġuni uqatlainiñiqsuq.

³⁵ Tavra immiumaniqsuq uqauttutauruaq sivuniksriqirikun itnaqhuni,

“Atrikusautitigun uqaġisiruja ilinjtñun.

Uqautigisigitka sutigun iriqsimaruatigun nunam
 aullaġniñhaniñaglaan.”

Psalm 78:2

Jesus- η um Kanjipsipkaġaa Atrikusaun Mukkaaksraġiilatigun

³⁶ Jesus- η um aullaqtitqaqlugich iñuich isiqniqsuq tupiġmun. Maliguaqtai utlautiniqsut ilaanun itnaqhutin, “Kanjipsipkallaktigut atrikusaun mukkaaksraġiilatigun nautchiivinmi.”

³⁷ Jesus- η um kiuniġai, “Iñuk taamna nautchiiruaq mukkaaksraġiksaanik Iġniġigaa Iñuum.

³⁸ Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraġiksaat tamatkuanjurut qaitchuut inmiknik Agaayyutmun anjalatquplutin, mukkaaksraġiilatli tamatkuanjurut qaitlutin inmiknik pigiitchuamun anjalatquplutin.

³⁹ Taamna uumiksri nautchiiruaq tamatkuniña mukkaaksraġiilanik tuunġauruq. Kiprivik

isugigaa nunam aasiin kipririt isagulguplutin. ⁴⁰ Atrilugich mukkaaksraġiilat katitauruat ikipkaqlugich ikniġmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isuklitpan nuna. ⁴¹ Iġniñan Iñuum tuyuġigisigai isaguligikkani aasiin katityaġlugich ukunakña

Agaayyutim añaayyautmiñiñ killuqsasusaġutipayaat sulii iñupayaat pigiiliqiruat. ⁴² Isagulgich igitkisaigaich

ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaqisirut suli tiriqulatchilugich kigutitiñ. ⁴³ Nalaunñaruatli qaumagisirut siqñiqñitun añaayuqautaa aapagikkağminj. Kiña siutiqaqtuaq tusaali.

Atrikusaun Iriqsimaruaqun Akisuruakun

⁴⁴ “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq akisuruq iriqsimapmatun nautchiivini. Iñuum paqitnamiun iritqiklugu nautchiivini; iñuk taamna quviatchakhuni tunirityağniqsuq sulliñaurapayaagmiñik, aasiñ tauqsigñigaa nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Sunjauraqpakun

⁴⁵ “Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq tauqsigñiaqtitun pakaktuatun akisuruamik sunjauraqpagiksaamik. ⁴⁶ Paqitnami akisullapiaqtuamik sunjauraqpañmik aipluni tunityaqługich sulliñaurapayaani tauqsilugu taamna akisullapiaqtuaq sunjauraqpagiksaaq.

Atrikusaun Kuvrakun

⁴⁷ “Aasiisuli Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qaaqtuutitun niñitauratun tağiumun aasiñ qaaqhuni qanusipayaanik aqaluñnik. ⁴⁸ Qaałallaanikaminj aqaluñniaqtit nuqitlugu siñaanun aquvitlutini avguaqsiplugich aqaluich, nakuuruaq iliplugich aqaluqagvinmiknun aasiñ nakuunitchuat igitlugich. ⁴⁹ Itna itkisiruq isuklitpan nuna. Isagulugich avguitağisirut pigiitchuanik iñuñnik akunğatniñ nalaunñaruat iñuich ⁵⁰ igitlugich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiaqisirut suli tiriqulatchilugich kigutitiñ.”

Nutauruallu Utuqqauruallu Suğalğich

⁵¹ Jesus-ñum apiqsruğniğai maliguaqtini, “Kañiqsivisigik sut tamatkua iluqaisa?” Kiuniğaat, “Aa, kañiqsigivut.” ⁵² Aasiñ Jesus-ñum uqautiniğai, “Aglaliqipayaaq ilisaaqatuaq Agaayyutim añaayuqautaanik atriqaqtuq tupqum iñuanik sagviqsruirumik suurağmiñik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsivini miñiñ.”

Nazareth-miut Ukpiğiniñitkaat Jesus

⁵³ Jesus-ñum uqagñaiqamigich tamatkua atrikusautit aullağniqsuq tavrakña. ⁵⁴ Tikitluni iñugugvinimiñun ilisautiniğai iñuich katrağviatni. Iñuich tusaaruat quviğusukhutiñ apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun, “Sumiñ una iñuk piññakpa puqitmik suli sanñimik savaaqatlasipluni quviqnaqtuanik? ⁵⁵ Uvvauna kaapintam taivruma iğniğiniñitpaun? Aakaña taimña atiqaniñitpa Mary-mik? Aniçatiginiñitpagich ipkua James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, suli

Judas? ⁵⁶ Iluqatinjsuli nukatchianji iñuuniaqataunijnñiqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññañniqpa tamatkuniña supayaanik?” ⁵⁷ Tavra atniummatiqagñiqsut Jesus-mik. Aglaan Jesus-ñum uqautiniğai, “Agaayyutim sivuniksriqiraa kamagikkauraqtuq nanipayaaq aglaan kamagikkaunjitłuni iñugugvinmiñilu naagaqaa ilamiñilu.” ⁵⁸ Tavra Jesus savaaqanijnñiqsuq iñugiaktuanik quviqnaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiqsriñitłutin ilaanik.

14

Tuqqutaulha John Paptaaqtitchirim

¹ Taatnalhatni Herod, atanga Galilee-m, tusaaniqsuq uqqamik Jesus-kun, ² uqautiniğai savaktini, “Jesus una John Paptaaqtitchirauniqsuq anitqikhuni tuquliğmiñ. Taatnaqhuni savaaqatlanisquq quviqnaqtuanik.” ³ Sivunaniimma Herod-ñum tigupkağniğaa John qiliqsruqlugu isiqtaupkaqlugu. Taatnaqtinnigaa pisigiplugu Herodias, aniqatmi Philip-ñum nuliana. ⁴ Atakkii John Paptaaqtitchirim akulaiqlugu uqautiniğaa Herod, “Maliğutaksrakuagnangitchuq ilaqatiginiagupku aniqatvich nuliana.” ⁵ Herod-ñum tuqqutchukkaluağniğaa John, aglaan iqsiñiqsuq iñuñnik atakkii ilinisa isummatigiplugu John sivuniksriqirauplugu. ⁶ Herod-ñum annivia tikitman, pania Herodias-ñum sayuğniqsuq sivuğaatni Herod-ñumlu tuyuğmianijnlu quyalillapiaqlugu. ⁷ Akiqsruğniğaa nalupqinaiqlugu qaitchigisiñiplugu supayaamik injiqaan. ⁸ Niviaqsiaq pitchuksaakkaupluni aakamigun nipliğniqsuq, “Qaitchinña niaquanik John Paptaaqtitchirim ililugu alluiyamun.” ⁹ Umialik aliatchañniqsuq, aglaan pisigiplugu akiqsruutni sulit tamatkua niğiqatini tiliriñiqsuq qaitquplugu niviaqsiam injiağikkaña. ¹⁰ Herod tiliriñiqsuq isiqsivinjmun niaquigiaqplugu John. ¹¹ Itqutiniğaat niaqua iliplugu alluiyamun qaitluguasiiñ niviaqsiamun, aasiili taavruma aakamiñuutiplugu. ¹² John-ñum maliguaqtaiñ agqiqhutinj piñiğaat timaa iluviqluguasiiñ. Taatnaanikamin uqautityağniğaat Jesus.

Jesus Niğipkaiñiqsuq 5,000 Anjutinik

¹³ Jesus tusaakami qanuqtilaanjanik John-ñum, aullağniqsuq umiakun quvgutiplugu iñuilaamun kisimi. Iñugayaat tusaakaminj maliutiniğaat nunaaqqipayaanin pisukkataqhutin. ¹⁴ Jesus tulakami tautuklugich iñugayaapaurat ilunñutchanisquq. Mamitinnigai atniğñautinjitiñ. ¹⁵ Unnuksraagataqman maliguaqtaiñ utlaniğaat uqautiplugu, “Unnuaguqtuq. Suviksraillaq manna. Tuyuğikkich iñuich nunaaqqiuranun tauqsigiaqulugich

niqiksramiknik.” ¹⁶ Jesus-ḡum uqautiniḡai, “Aullaḡitkumin sunjitchut. Ilipsi niḡipkaqsigik.” ¹⁷ Kiuniḡaat, “Piqaqtugut tallimaḡhiḡanik qaqqianiglu malḡuḡniglu aqaluḡnik.” ¹⁸ Jesus-ḡum nipliutiniḡai, “Uvuḡautisigik uvamnun.” ¹⁹ Aasiḡḡ tiliḡiḡai iḡugayaat aquvitquplugich iviḡnun. Tigukamigich taapkua tallimat qaqqiat malḡuglu aqaluk aagluḡniqsuq qilaḡmun quyyatiplugich. Tavra Jesus-ḡum avguḡlugich qaqqiat qaiḡḡiḡai maliguaqtimiḡnun aasiḡli taapkua autaaḡlugich iḡugayaanun. ²⁰ Iluqatin iḡugayaat niḡiḡiḡisut niḡisuiqhutin. Niḡiḡaiqmata maliguaqtit katitchiḡiḡisut ilakuḡitḡik immiḡataḡlugich qulit malḡuk aguupmaich. ²¹ Taapkua niḡiruut 5,000-tuyuḡnaq inniqsut anjutit, kisiqatigisunjaqḡagich aḡnat ililaatlu.

Jesus Pisuaqtuq Imḡum Qaanagun

²² Jesus-ḡum maliguaqtini ikiḡkaqtigḡiḡai umiaqppauramun ikaagiauqplugich igluḡanun narvaqpaum aasiḡḡ aipkaḡlugich iḡugayaat. ²³ Taatnaanikami mayuḡniqsuq igḡimun agaayutyuaqtuaqhuni kisimi. Anaqaksraaqman Jesus kisiḡḡuḡniqsuq. ²⁴ Tavra umiaqppauraq tikiḡḡiḡisut qitqanun narvaqpaum. Umiaqppauraq piyaqniuliḡniqsuq qailḡutiḡlugu atakkii anuḡim paḡḡaḡuutiḡlugu. ²⁵ Aasiḡḡ Jesus-ḡum utlaḡniḡai maliguaqtini uvluyasipman pisukhuni imḡum qaanagun. ²⁶ Maliguaqtaḡḡ tautukamitruḡ Jesus pisuktuaq imḡum qaanagun iqsitchaḡniqsut nipliḡhutin, “Aliuqtuaq marra!” Kappaiḡaqsiiḡisut tatavrauplutiḡ. ²⁷ Aglaan tavrauḡaa Jesus nipliutiniḡai, “Quviatchaḡigitchi. Uvaḡauruḡa. Iqsiḡasil” ²⁸ Peter-m kiuniḡaa, “Ataniḡq, ilviupiaguvich tiliḡḡa utlaqulutin imḡum qaanagun.” ²⁹ Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Uvuḡaḡiḡi.” Peter niukami umiaqppauramiḡ pisukhuni imḡum qaanagun utlautiniqsuq Jesus-mun. ³⁰ Aglaan Peter-m tautukamiuḡ qanutun saḡḡisilaḡḡa anuḡim iqsitchaḡniqsuq. Kiviaqsikami kappaiḡaniqsuq, “Ataniḡq, annautiḡḡa.” ³¹ Tavrauḡaa Jesus-ḡum isautiplugich argaḡni tiguniḡaa Peter nipliutiḡlugu, “Ukpiqsriḡikiḡḡiaqpat! Suvaata arguaqtuḡpich?” ³² Ikipmaknik umiaqppauramun anuḡaigḡiḡisut. ³³ Taapkua umiaqppauramiittuat sitquḡviginiḡaat sivuḡaanun Jesus uqaḡhutin, “Iḡmun igḡiḡiḡiḡaatin Agaayyutim.”

Jesus Mamititchiruq Atniḡḡautiliḡnik

³⁴ Ikaaqamiḡ igluḡanun nunaliḡḡiḡisut Gennesaret-mun. ³⁵ Aasiḡḡ iḡuḡḡi taavruma nunam ilitchuḡikamiḡ Jesus-mik tuyuḡniqsut uqqamik avalliupayaamiknun nunaaqḡiuranun, tikiutruaqsiplugich aasiḡḡ atniḡḡautilipayaat Jesus-mun. ³⁶ Iniqsrullapiaḡlugu aksillaḡḡiaqsiiḡaḡukluḡuunniḡ

akua atnuġaanjan, aasiiñ aktuipayaaqtuat ilaanik mamitikkauniqsut.

15

Iļisauttutiņich Sivulliaņuruat

¹ Pharisee-ņuruat aglaliqiritlu utlaņņiġaat Jesus Jerusalem-iñ apiqsruqġuġu, ² “Suvaata maliguaqtivich kamagitlaitpatigik iļisauttutiņich sivulliagikkapta? Iġġuņitkaich argatiņ niġigaluaqatiņ.” ³ Jesus-ņum kiuniġai, “Suvaatamipsuuq kamagitlaitpisigik Agaayyutim tillisai? Kamaksritļaitchusi atakkii maligukkisi iļisauttutiņich sivulliagikkapta. ⁴ Agaayyun uqaqtuq, ‘Kamagisigik aapanlu aakanlu. Kiņapayaaq uqamaqġuutriruaq aapamiņik naagaqaa aakamiņik tuquruksraupiaqtuq.’ ⁵ Ilipsiļiasiiñ iļisautrirusi iņuņmun uqautiļhiņaunipluġu aapani naagaqaa aakani, ‘Piqaġaluaqtuņa aatchuutiksramik. Aatchuutigiyumiņaitkiga ilipsiknun, atakkii akiqsruutigianikkiga Agaayyutmun.’ ⁶ Taatnatun iļisautigupsiuņ iņuk kamaksritqunitġuġu aapanjanik naagaqaa aakanjanik suunġiġisi Agaayyutim tillisaa pisigipluġich sivulliapsi iļisauttutiņich. ⁷ Ukpiņņuaqtisii! Qanutun nalauttigiņiqpa Isaiah sivuniksriqiri uqaqami ilipsigun, ⁸ Tamatkua iņuiġh kamaksrulgugaluaġaatņa uqaļhiņaġmiktigun aglaan uummatiņich uņasiksut uvamniñ piqpagillapi-anġitġuņa.

⁹ Agaayyuvigiraġiġaatņa imailaakun, atakkii iļisautrirut iņuiġh iļisauttutiņitņik iļiļuġich maligutaksraġiruatuņ Agaayyutuņ.” *Isaiah 29:13*

Sut Qaayugnaqsipkairuat Iņuņnun

¹⁰ Jesus-ņum iņmiņiņuquniġai iņugayaat nipliutiplugich, “Naalaġniļlaksiņņa kaņiqsiļusiasiiñ. ¹¹ Sum isiqtaqtuam iņuum qanġagun qaayugnaqsipkatlaitkaa, aglaan taavruma aniraġaqtuam qaniġmiņ, uqaļhum qaayugnaqsipkaġaġiġaa iņuk.” ¹² Maliguaqtaiiñ utlakġuġu apiqsruġniġaat, “Iļisimavigich Pharisee-ņuruat atniummatilaanjat tusaakamitruņ taamna uqautigikkan?” ¹³ Kiuniġai, “Nautchiapayaaq aapama qilaņmiittuam nautchirriutiņaisaņa amuruaniaqtuq kaņituummaan. ¹⁴ Iņmiktuuġlich. Ayauņaruani sivulliuqtaurur ayauņaplutiņ. Ayauņaruam sivulliuqpagu ayauņaruq, iluqatik katakkisiruk itiqsramun.” ¹⁵ Tavra Peter-m kiuniġaa, “Uqautitigut qanuutautilaanjanik taavruma atrikusautim.” ¹⁶ Jesus-ņum nipliutiņiġai, “Iļipsipsuuq kaņiqsisaitmivisi? ¹⁷ Kaņiqsiņitpisisuli? Suapayaaq qaniġmuktuaq aqiāġuqmugaqtuq aasiiñ anipluni timimiņ.

18 Aglaan sut tamatkua anirağaqtuat qanikun anirağaqtut uummatmiñ, aasiiñ qaayugnaqsirağaqlugu iñuk. 19 Atakkii uummatmiñ aniraqtut pigiitchuat isummatit, iñuaqtuq, ilaqtatigağaluaqhuni atlatuq, ilaqtatilluni sayuñalıq, tiglyuq, tanigilaakun ilisimarauq, uqaniqluktalıglu. 20 Taapkuatavra qaayugnaqsirağağaata iñuk, aglaan nigiruni igguğaluağnagich argaich qaayugnaqsitlaitchaat iñuk.”

Ağnam Ukpiğutaa

21 Jesus aullağniqsuq tavrakña nunañanun Tyre-m suli Sidon-ñum. 22 Canaanit-ağmiu ağnaq tamaani iñuuniaqtuaq utlautiniqsuq ilaanun kappainapluni, “Ataniq, kinuviaña David-ñum! Nagligillanñanña! Paniga pigiililapiaqtuq irrusiqluqaqhuni.” 23 Aglaan Jesus kiuninñigaa. Maliguaqtaiñ utlaklugu injiqsrullapiagñigaa itnaqhutin, “Aqpigiun una ağnaq. Nipraulapluni malikkaatigut.” 24 Jesus-ñum kiunigai, “Tuyugikkauruña kisiitñun iñuiñun Israel-ñum ittuanun tammaummiruaton ipnaisun.” 25 Ağnaq utlautikami sitquğniqsuq sivuğanun nipliqluni, “Ataniq, ikayullanñanña.” 26 Jesus-ñum kiunigaa, “Nakuungitchuq pigupsiuñ ililgaat qaqquksrautaat qailluguasiiñ qipmiñun.” 27 Ağnaq nipliğniqsuq, “Aa Ataniq, aglaan qipmichunniñ nigipmiraqtut kangakunik kangaaluaruanik iñuninñ niggininñitñiñ.” 28 Jesus-ñum kiunigaa, “Ağnaaq, kamanallapiaqtuamik ukpiqsriğniqsutin; injiqsruagikkan savaañugisiruq ilipnun.” Tavra ağnam pania iluaqsikkauniqsuq taavrumani sassağniğmi.

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Iñunñik

29 Jesus aullaqami tavrakña iglauniqsuq siñiqsraqlugu narvaqpaña Galilee-m; aasiiñ mayuqhuni qimigaamun aquvinniqsuq tamaña. 30 Iñugiallapiiaqtuat iñuich utlautinisut ilaanun tikiutruiplutin pisutlaitchuanik, ayañaruanik, uqatlaitchuanik, sulguilimaruanik, suli iñugiaktuanik atlanik. Iliuqqağniğaiç Jesus-ñum sivuğanun. Aasiili Jesus-ñum iluaqsiiñigai. 31 Iñuich quvigutchaniqsut qiniqamisigik uqatlaillaat uqaaqsipmata, sulguilimaruat iluaqsikkaupmata, pisutlaitchuat pisutlasiplutin, suli ayañaruat qiniñtlasiplutin; kamaksruğniğaa Agaayyutaat Israel-ñum.

Jesus Niğipkaiñiqsuq 4,000 Añutinik

32 Jesus-ñum maliguaqtini inmiñuquniğai nipliutiplugich, “Iñunñutçaliqsuñ makuniña iñunñik nayuutituiñaqtuanik uvamni pinasuni uvluni, atakkii niqiksraitmiut. Aullaqtinnianitkitka nigisunaitñik atakkii taaqtukkaqpiiaqtut apqutmi.” 33 Maliguaqtaiñ nipliutiniğaa, “Sumiñ paqitkisivisa

naamayumiñaqtuamik qaqqiamik marrumani iñuilaami nigipkautiksramik iñugayaanun?”³⁴ Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Qanutun iñugiaktigiruanik qaqqianik piqaqpsi?” Kiuniğaat, “Tallimat malğunınik suli iñugiakisuuranik aqalugauranik.”³⁵ Jesus-ñum tiliriñiğai iñugayaat aquvitquplugich nunamun.³⁶ Tiguniğai tallimat malğuk qaqqiat aqalugauratlu. Quyaanikamiun Agaayyun avguqługich qaiñniğai maliguaqtimiñun, aasiılı taapkua autaaqługich iñugayaanun.³⁷ Iluqatin iñuich niginiqsut nigisuiğataqhutin. Aquagun maliguaqtai katitchiñiqsut ilakunik immigataqługich tallimat malğuktun aguupmanınik.³⁸ Tamatkua nigiruat 4,000-tun iñugiaktiginiqsut, ağnatlu ililğaatlu kisirrutisunıaqnagich.³⁹ Jesus-ñum aullaqtinıanikamigich iñugayaat ikiniqsuq umiaqpauramun tikiłuni nunanıanun Magadan-ñum.

16

Iñuich Qasiliñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

¹ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu utlautiniqsut Jesus-mun uuktuagiıaqługu. Apiqsruğniğaat qiniqtitquplutiñ quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaığutaulugu Agaayyutim tuyuqtilaanıanik qilañmiñ.² Kiuniğai, “Unnuksraaqman uqaguursi, ‘Silaññuğniaqtuq atakkii qilak kaviqsiruq.’³ Suli uvlaami uqagaqtusi, ‘Silaqłunıniaqtuq ugluvak atakkii qilak kaviqsiruq nuviyaqługuqman.’ Sivuniqsitlagaluaqhusi silamik qilaum qiniñanagun, aglaan ilitchuğitlaiñniğisi qanuutautilaanıt quviqnaqtuat savaat atuumaruat akunnapsitni.⁴ Makua iñuich pigiitchatlu sayunıaruatlu qiniğuktut quviqnaqtuanik savaanik, aglaan qiniğumiñaitłutiñ taatnatchimik. Qiniñhiñagisigaat quviqnaqtuaq savaaq sivuniksriqirikun Jonah-kun.” Tavra Jesus-ñum uniñniğai taapkua aullaqhuni.

Jesus Suakatağniqsuq Maliguaqtimiñik

⁵ Jesus maliguaqtailu ikağniqsut iğłuanun narvaqpaum. Maliguaqtai ilitchuğiniqsut piiguisilaağmiknik qaqqianik.⁶ Jesus-ñum uqautiniğai, “Qaunagititchi puvlaksautinıatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.”⁷ Aglaan uqaurağniqsut inmiknun itnaqhutin, “Uqautigigaa taamna qaqqialigaanıñnipta.”⁸ Jesus-ñum ilisimaplugich qanuq uqaqtilaanıt apiqsruğniğai, “Suvaata ilipsiguuraq uqauraqpsi qaqquiñniplugu? Ukpiqsrihiñniğniqpat ilipsitni.⁹ Kanıqsitłaitpisisuli? Naagaunniñ itqatłaitpisiğich avguqapkich tallimat qaqqiat 5,000-nun anıutinun? Qapsiñik aguupmanınun immiqsitpsi?”¹⁰ Naagaunniñ tallimat malğuk qaqqiat avguqapkich 4,000 iñunıun?

Qapsiñun aguupmanñun immiqsitpisi? ¹¹ Qanugimña kanjicsiñiññiqpisi uqautiqanjsilaamnik qaqqianik? Qaunagititchi puvlaksautinjatniñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.” ¹² Taatnaanikman maliguaqtai kanjicsiñiqsut ilaanun uqautinjsilaağmiknik puvlaksautinik aglaan qaunagitquplugich ilisauttutinjitñiñ Pharisee-ñuruatlu Sadducee-ñuruatlu.

Peter-m Uqautiginiğaa Kisuutilaaja Jesus-ñum

¹³ Jesus utlautikami nunañanun Caesarea Philippi-m apiqsruğniğai maliguaqtini, “Iğñiña İñuum kisuuniplugu uqağagivat?” ¹⁴ Kiuniğaat, “İañisa John Paptaaqtitchirau-nigaat, atlatli Elijah-ñuniplugu, atlatsuli Jeremiah-ñuniplugu naagaqaa ilaginasugiplugu sivuniksriqiraiñun Agaayyutim.” ¹⁵ Apiqsruğniğai, “İlipsilimi kisuunasugivisitña?” ¹⁶ Simon Peter-m nipliutinigaa, “Christ-ñurutin. Iğñiğigaatin iñuuruam Agaayyutim.” ¹⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “Simon, iğñiña Jonah-m! Quvianamiurutin! Atakkii uqautigikkan iñuum sagviaqtunjtkaa ilipnun aglaan aapaam qilañmiittuam. ¹⁸ Uqautillakkikpiñ, Peter-ñurutin [itnautauruaq Uyağamnik] aasiñ taavrumña uyağamun nappağniagiga agaayyuviga, sulı saññipayaañiñ tuqułhum akiiliyumiñaitkai. ¹⁹ İlvichuvva, qaitchigisigikpiñ itqutiksranik añaayyutaanun Agaayyutim. Suapayaaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilğutiaqqtuiñagısıruq qilañmi, aasiñ suapayaaq qilğutaiyakkaqsi maani nunami qilğutaiyakkaugısıruq qilañmi.” ²⁰ Jesus-ñum maliguaqtini uqaqunjiñniğai kisumununnıñ iñunmun Christ-ñunıluni.

Jesus-ñum Uqautiginiğaa Tuquliksranılu Anıpkakkauliksranılu

²¹ Tavrakñaniğlaan Jesus uqautriaqsiñiqsuq maliguaqtimiñik nalupqinaiqlugu, “Jerusalem-muktuksrauruna. Tavraniasiñ nagliksaqtuksraupluna sivulliuqtıgruaniñ qaukñitñiñılu agaayulıqsit aglaliqiriniñılu, sulı tuqqutauruksraupluna. Aglaan anıpkakkaugısıruna piñayuatıgun uvlut.” ²² Peter-m avunaqtaagutiplugu Jesus iñiqtiğniğaa itnaqlugu, “Ataniq, Agaayyutimtuq taatniitingillıuñ taamna. Atuumaruksraunıpiaqtuq ilipnun.” ²³ Jesus-ñum qıviaqlugu Peter nipliutinigaa, “Tuungaaq, piigiñ uvamniñ! Piñailutaurutin uvamni. İsummatıqanıtchutin Agaayyutim isummataiñik, aglaan isummatıqatutin iñuich isummataatun.” ²⁴ Jesus-ñum nipliutinigai maliguaqtini, “Kisupayaam malıgukkumiña suksraaqtaksrağigaa pisulı, iqsrıutilugu sannıgutani aasiñ malıgluna. ²⁵ Atakkii kiapayaaq annıginiagumiun iñuulı tammaıgisıgaa, aglaan kiapayaaq tammaıyumiun iñuulı piqutıgiluna piññakkısıruq

ilumun iñuuhigmik. ²⁶ Iñuum piññaktaagilhiñaugaluağaa suurapayaana marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutchie. Sakuunurağniälha sumun atugumiñaitchuq! Tarra simmiutiksraitcaa iñuum iñuutchie. ²⁷ Atakkii Igñiña Iñuum aggiqsagumaruq piqatigilugich isağulinñi quvianañagun aapami, tavraniasiññ akilligisigaa iñupayaaq savaañgun. ²⁸ Ilumun uqautigipsi, Iñuqaqtuq-samma makitaruanik uvani tuqunianitchuanik qiñigaluaqnagu Igñiña Iñuum aggiqpan umialgulugu.”

17

Jesus-ñum Atlanñuqtilha

¹ Itchaksrat uvlut aquatigun Jesus-ñum aullautiniğai Peter-lu James-lu John-lu, aniqataa James-ñum, kisiitñik qutchik-suamun iggimun. ² Tavrani qiñiqtitlugich Jesus atlanñuğniqsuq sivuğaatni. Kiiñaña qaummagiksiñiqsuq siqiñiqtnun atnugaani qatigisipluñ kirratchiatun. ³ Taatnağmiutlu Moses suli Elijah sagvigñiqsuk uqaqatigiasiplugu Jesus. ⁴ Peter-m nipliutiniğaa Jesus, “Ataniiq, nakuuniqsuq nayuutikapta uvani. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtuñ piņasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, suli atautchimik Moses-mun, suli atautchimik Elijah-mun.” ⁵ Uqaqtitlugusuli qaumaruam nuviyam qulanjutiniğai aasiññ nipi nipliqhuni nuviyamiñ, “Tavrataamna piqpagikkağa Igñiğa quyalimaaqtigillapiakkağa, naalağniyumagiksi.” ⁶ Maliguaqtit tusaakamitruñ nipi punniqsut nunamun iqsitchakhutñ. ⁷ Aglaan Jesus-ñum utlaklugich aksinñiğai aasiññ nipliutiplugich, “Makititchi, suli iqsinaigitchi.” ⁸ Aağluqamin maliguaqtit qiñiñiñniqsut iñuñnik. Jesus inniqsuq kisimi. ⁹ Atqaaqsikamin iggimiñ Jesus-ñum tilisiñiğai, “Uqağniaqasi kisumununniññ tamatkuniña qiñikkapsitñik Igñiña Iñuum añitqilhanunaglaan tuquliğmiñ.” ¹⁰ Maliguaqtaiñ apiqsruğniğaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaqpat Elijah aggiqqaqtuksrauniplugu agginaiññaan Christ?” ¹¹ Jesus-ñum kiuniğai, “Taapkua uqaqtut ilumutuuruamik. Elijah aggiqqaagñiaqtuq Christ-miñ itqanaiyağiağlugu suapayaaq. ¹² Aglaan uqautigipsi, Elijah aggianiktuq, aasiññ iñuich nalurut kisuutilaanjanik. Qanupayaaq añalatchukamitruñ añalatkaat. Taatnatuntuuq Igñiña Iñuum nagliksaaqtinniaqmigaat.” ¹³ Maliguaqtaiñ kaniqsilğatağniğaat Jesus-ñum uqälha John Paptaaqtitchirimik.

Jesus İtuaqsipkaiñiqsuq Nukatpiağruñmik Irrusiqluñmik

¹⁴ Jesus maliguaqtiniļu tikitmata iñugayaanun iñuum utlanñiğaa sitquqhuni sivuğaanun ¹⁵ nipliqhuni, “Ataniiq,

nagligillañniagun iğñiga. Qiiqsruğuupluni nagliksaallapi-aqtuq. Akulaiqlugu puukagaqtuq ikniğmunlu imiğmunlu. ¹⁶ Maliguaqtipnuutigaluağiga, aglaan ihuaqsilguiññigaat.” ¹⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “Ukpiqqutaitchuasii ilipsitñi! Naagasuli killukuaqmisi! Qanutunaglaan nayuutiniaqpiq ilipsitñi? Qanutunaglaan iglutuqtaksrağivisisuli? Uvunautisaqsionjata nukatpiağruk.” ¹⁸ Jesus suamasipluni tilisiñiqsuq irrusiqłunmik anitquplugu nukatpiağrunmiñ. Irruqsıqluk anitman nukatpiağruk ihuaqsilğñiqsuq. ¹⁹ Maliguaqtañ utlanıñigaat Jesus kisipquqhutin apiqsruqlugu, “Suvaata irrusiqłuk anitlaitpisigu?” ²⁰ Jesus-ñum uqautiniğai, “Pisigiplugu ukpiqsriñiğisi. Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqagupsi mikitilaanjatun mustard-ñum nautchiaksrauranjatun uqautilhiñaugiksi una iğgiq, Nuuttin iñunja uvakña, aasiñ nuunniaqtuq. Piñhiñaugisirusi supayaanik. ²¹ [Aglaan kisiagun agaayukun uisauraalikunlu anitlagai taatnatchich irrusiqłuich. Atlam sum anitchumiñaitkai.]”

Jesus-ñum Uqautigitqikkaa Tuqułıksraniłu Anıpkakkaułıksraniłu

²² Aautchimukamıñ Galilee-mi Jesus-ñum uqautiniğai maliguaqtini, “Iğñınja Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq iñunñun; ²³ ilinisa tuqutkisigaat. Aglaan piñayuatigun uvlut anıpkakkauniaqtuq tuqqutaułhaniñ.” Tavra maliguaqtai ipiqtutchallapiagñiqsut.

Akiliğiq Agaayyuvikpaum Tax-siğutinıñik

²⁴ Jesus maliguaqtiniłu tikitñamıñ Capernaum-mun nalautchirut iñunñik katitchiraunik aatchuutininik agaayyuvikpañmun. Tamatkua Peter apiqsruğniğaa, “Umaa, ilisautriksi akiliqsuğagıva tax-sinik agaayyuvikpañmun?” ²⁵ “Aa, akiliisuuruq,” Peter-m kiuniğaa. Aasii isiqman tupiğmun Jesus nipliğqaagñiqsuq ilaanun apiqsruqlugu, “Simon, sumik isumavich? Kisuniñ umialıñi nunam katitchirağivat tax-sinik? Nunaqatmikniñ naagaqaa avakñaqtaniñ?” ²⁶ Peter-m kiuniğaa, “Atlaniñ.” Jesus nipliutiniğaa Peter, “Tavra, nunaqatit akiliqsuğñianıññiqsut tax-sinik. ²⁷ Aglaan atniummativiagıvut iñuich. Aullağutin niksigiagiñ narvamun. Qanğaniñ sivullium aqaluum niksiksaqpiç paqitkisirutin manıñmik. Tigulugu taamna qaitchumagiñ ilinıtñun, aasii akiliutilunuk.”

18

Kiña Kamanağniqsrauva?

¹ Maliguaqtañ utlaklugu Jesus apiqsruğniğaa, “Kiña kamanağniqsrauva Agaayyutim anıayuqautaani?” ² Jesus-ñum tuqluğniğaa ilılgauraq inmiñuquplugu, aasiñ qikaqtılgulu

akunġatnun maliguaqtit ³ nipliqhunasiiñ, “Uqautigipsi, isummitqinjisuagupsi aasiiñ ililusi ililgauratun isigumiñaitchusi Agaayyutim anjaayuqautaanun. ⁴ Kiñapayaaq atchiksiruaq injmiñik atriplugu taamna ililgauraq kamanagñiqsrauruq ukunakña Agaayyutim anjaayuqautaanu. ⁵ Suli kisum iñuum akuqtuġumiuñ ililgauraq pisigilunja akuqtuġaaja.

Killuqsaqusaagutit

⁶ “Aglan kia iñuum killuqsagtitpagu ilanjat makua ukpiqsrisiqaqtuat uvanun ililgaatun nakuutlukkayaqtuq taamna qunjisigmiutchiġlugu uyaġakpanmik ipipkaqpan itiniqsranani taġium. ⁷ Qanutun tatamnaqtigivat nunam iñui killuqsaqusaagutit iñuñnik. Taatnatchich killuqsaqusaagutit atuumarut ataramik. Aglan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpiġutaiqsitchiruaq iñuñnik killuqsaqusaahġmigun. ⁸ Argapsi naagaqaa isigapsi killuqsagtitpasi, kipilugich igitchumagisi. Nakuutlukkayaqtuq isigupsi iñuuhġmun argaillusi naagaqaa isigaillusi uumakña igluktun argalinmiñ naagaqaa isigalinmiñ igitauluniasiiñ isuitchuamun ikniġmun. ⁹ Suli iripsi killuqsagtitpasi piiglugu igitchumagiksi. Nakuutlunjaqtuq isigupsi isuksraitchuamun iñuuhġmun atautchimik iriqagusi uumakña malġuñnik irilinmiñ igitauluniasiiñ anasiñjuqsagvium ikniñanun.

Atrikusaun Tammaqtuakun Ipnaikun

¹⁰ “Qaunagititchi suñillagikisranatniñ makua ililgaurat. Atakkii isaġulinich ataramik aapamnulhiñaurut qilanmi. ¹¹ [Iġñinja Iñuum agġiqsuq anniqsuġiaqlugu tammaqtuaq]. ¹² Qanuq isummatiginayaġniqpisiuñ iñuk piqaqtuq tallimakipianik ipnaiñik aasiiñ atausiq tammaġuni? Pakkiagumiñaiñiñiqpauñ taamna atausiq tammaqtuaq? Uniññaġai taapkua tallimakipiagūutailat ipnaich qimiġaamun. ¹³ Uqautigipsi, paqitkumiñ taamna atausiq ipnaiq quviatchautigitlunjaġaa ukunakña tallimakipiagūutailaniñ tammanjitchuaniñ. ¹⁴ Taatnatuntuuq aapapsi qilanmiittuam pisuliginjtkaa atausiġunniiñ ilanjat tamatkua ukpiqsriuat ililgauratun iliplutin tammaqulugu.

Aniqan Killuqsagtuaq

¹⁵ “Aniqatin killuqsaqpan akiknaġutin uqautityaġun killuqsautaanik kisiñjuġusik ilaalu ilvillu. Naalaġnikpatin aniqatigiliutitqinñaġiñ utitmun. ¹⁶ Aglan naalaġnisunjitpatin utlatqikkumagiñ piqasiġutin atautchimik naagaqaa malġuñnik iñuñnik. Taapkua iñuich ilisimarautlaniaqtut uqaġipayaakkapkun aniqatiupnun. Atakkii pasikkutipayaaq inillakkaugisiruaq malġukkun naagaqaa pinjasutigun

ilisarauruatigun. ¹⁷ Naalaḡnisunilgitpagich uqagilugu ukpiqtuanuruanun; naalaḡnisunitchuiñaqpan aasiiñ ukpiqtuanuruanikunniñ irrutigisigiksi Jew-ḡunitchuatun naagasuli tax-siliqiritun. ¹⁸ Iḡmun uqautigipsi, Suapayaaq qiliqsruumakkaqsi maani nunami qilḡutiqaqtuiñaḡisiruq qilaḡmi; suli suapayaaq qilḡutaikkaqsi maani nunami qilḡutaiyakkaugisiruq qilaḡmi. ¹⁹ Uqautipsaaḡipsi, Malḡuugupsik maani nunami aasii anḡutilusik supayaakun apiqsruḡupsik, aapaa qilaḡmi savaaḡigisigaa ilipsitñun. ²⁰ Atakkii nani malḡuk naagaqaa pinasut katikpata pisigiluḡa nayuutigisiruḡa ilinjitñi.”

Atrikusaun Natqigutrinitchuakun Savaktigun

²¹ Aasiiñ Peter-m utlakḡugu Jesus apiqsruḡniḡaa, “Ataniiq, qapsiñiaḡlaan natqigutiraksraḡivigu aniqatiga akitñaḡluḡa killuqsaqpan? Tallimat malḡuḡniḡlaan?” ²² Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Tallimat malḡuḡhiñaḡunilaḡnik aḡlaan pinasukipiaq qulit tallimat malḡuḡniḡlaan. ²³ Agaayyutim aḡaayuqautaa sagviqpan atriqagisiruq umialinmik apiqsruqtuamik savaktimiñik qanutun ilinjitñun akiqsruutiqaqmagaḡmi. ²⁴ Makpigarriqisaanikman iñuk akiqsruummirigikkaḡa manikpauramik tikiutikkau-niqsuq ilaanun. ²⁵ Akiliiyumiñañiñiqman aḡaayuqanḡan tunirautquniḡaa aḡnaatlu suli qitunḡauranḡi suli iluqaisa suurapayaanḡi aasiiñ akiliutigilugich niḡḡiuqsruutaiñun. ²⁶ Savakti sitquqami sivuḡaanun uqapsaaḡniqsuq, ‘Ataniiq, utaqqiurallaḡa. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’ ²⁷ Aḡaayuqanḡan ilunḡutchauplugu aullaqtinniḡaa natqigutiplugich niḡḡiuqsruutai. ²⁸ Aḡlaan savakti anikami tavrakḡa nalaunniḡaa ilanḡat savaqatmi niḡḡiuqsruummirigikkani qapsiuranik maninñik. Tiguniqlukamiun qimitchiqsruaqsiniḡaa nipliutiplugu, ‘Niḡḡiuqsruutin utiqtirruḡ uvamnun.’ ²⁹ Savaqataan purviginiḡaa iniqsruaqḡuguasiñ, ‘Utaqqiurallaḡa. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’ ³⁰ Aḡlaan akiqsruḡvigikkaḡa utaqqisuninñiqsuq. Aullautilhiñaḡniḡaa isiqsivinḡmun aasiiñ isiqtaupkaḡlugu utiqtitchiñiaḡhanunaglaan niḡḡiuqsruutaanik. ³¹ Atlat savaktit qiniḡamitruḡ taamna atuumaruq ipiqtutchallapiḡniqsut. Utlakḡugu aḡaayuqaqtin uqautiniḡaat iluqaitñik atuumaruḡanik. ³² Aḡaayuqanḡan savakti isiquniḡaa nipliutiplugu, ‘Pigiitchuatiin savaktii! Natqigutigaluḡagikpiñ niḡḡiuqsruutipnik uvamnun iniqsruaqapḡa. ³³ Suvaata ilunḡuksriñḡiñiḡipich savaqatiknik atriluḡa nagliksriḡhaptun ilipnik?’ ³⁴ Tavra aḡaayuqanḡan qinnautiplugu tuyuḡiniḡaa isiqsirinun anasiñuqsauqlugu akiliñiaḡhanunaglaan niḡḡiuqsruutipayaaninñik. ³⁵ Taatnatuntuuq aapama qilaḡmi

irrutiniaqmigaasi natqigutrinjitchupsi aniqatiupsitñik
uummatipsitñiñ.”

19

Jesus İlisautriruq Avitikon

¹ Jesus uqarıaiqami tamatkunıja aullağniqsuq Galilee-miñ utlautipluni nunaaqqiuranıñun Judea-m akiani Jordan-ınum.
² İñugiaktuat iñuich malıñniğaat. Jesus-ınum mamitinnigai atniğñaqtuat tavrani. ³ İlanısa Pharisee-ıneruat utlanıñaat. Tavra uuktuaqsaqıluu apiqsrulgiñniğaat, “Anıutim avitpagu nuliani patchitchiguni supayaanik, malıgutaksrakuagnaqpa?”
⁴ Jesus-ınum kiunigai, “Aglıqisimasuknağiksi aullağniipman Agaayyutim iñiqsılha anıutmiglu ağnamiglu. ⁵ Taatnaqhuni anıutim unisaksragıgaa aapani suli aakani aasiñ piqasiutiluni nuliagmiñun, iluqatik-aasii atautchisun timinigutik.
⁶ Malıgıunıaiqsuk aglaan atausınııuqtuk. İñuum avitinııliunı tuvaaqatini Agaayyutim piqasiutipkaqmatik.” ⁷ Pharisee-ıneruat apiqsrugniğaat, “Suvaatami Moses tillisiqagıniqpa anıutmun aglıutiqqaağıluu aullaqtillıguasiñ nuliani?”
⁸ Jesus-ınum kiunigai, “Moses-ınum avititkaasi nuliapsitñiñ atakkii ilisautitchigıitpaitıusi. Aglaan itniingitkaluaqtuq aullağniıhıaniñaglaan. ⁹ Uqautigipsi, Ağnaq tuniqsimauroaqnaiñıaan anıutmiñun naagasuli anıutim avitkumiunı, ilaqatnitqıguniasii atlamik ağnamik. Taamna anıun atlatuqtauruq.” ¹⁰ Malıgıuaqtaiñ nipliutiniğaat, “Taamna inniaqpan akungakni nuliagıik nakuutluñniagıniqsuq ilaqatniñitçhuni.”
¹¹ Aglaan Jesus kiunigai, “İñugiaktuat iñuich akuqtutlaitkisigaat taamna ilisauttun. Kisiminıaglaan tamatkua Agaayyutim qaitçhikanı akuqtutlagisigaat. ¹² Atakkii anıutiqaqtuq isuanunaglaan ilaqatnikkummataitçhuanik; suli anıutiqaqmıuq ilaqatnikkumiñıayakkanıñik iñuich; atıatsuli, ilaqatnikkummataitçhıunı atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. İñuum akuqtugumiñıagımiunı taamna ilisauttun akuqtuglıunı.”

Jesus-ınum Agaayyutiniğai İilğaurat

¹³ İñuich ilılgaurat tikiutrugniğaiçh Jesus-mun arganı ilılgıich ilılgauranun agaayyutitqıplugıch. Aglaan malıgıuaqtı iñıqtıgnığaiçh tamatkua iñuich. ¹⁴ Jesus niplıgıniqsuq, “İilğaurat uvamnuktıçhıgik. Avriaqutaunasi ilıñitñun atakkii Agaayyutim anıayyuqautaa anımaruq iñunıun atrıqaqtuanun ilılgıaanik.” ¹⁵ İlıkamıgıch arganı agaayyutiqqaağıgıch aullağniqsuq.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

¹⁶ Anıun utlautiniqsuq Jesus-mun apiqsrıqhuni, “İlisautrii, sunik nakuuruanik savaglıunı piqatıasiñıayaqıik

isuitchuamik iñuuliġmik?”¹⁷ Jesus-ḡum nipliutinigaa, “Suvaata taiguutiqaqpin̄a nakuuruamik? Kisimi Agaayyun nakuuruan̄uruq. Aglaan iñuuliqaġukkuvich tupigiyumagitin tillisit.”¹⁸ Nukatpiam apiqsruġnigaa, “Nallin̄ich?” Jesus nipliġniqsuq, “Iñuaġniaqnak, atlatuġniaqnak atlam ilaqataanik, tiglin̄niaqnak, sagluniaqnak ilisimarauguvich.¹⁹ Kamagilugik aapan aakanlu, piqpagilugu iñuuniaqatin iliptun ililugu.”²⁰ Nukatpiaq nipliġniqsuq, “Tamatkua iluqaisa qaunagigitka nutaul̄lamniñaglaan. Sumik minitchivik?”²¹ Jesus-ḡum uqautinigaa, “Tanġisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich suurat pisin aasiin̄ qaillugich maniich ilaippauranun. Taatnaġuvich piññakkisirutin akisuruamik qilañmi. Taatnaanikkuvich malin̄ja.”²² Nukatpiam tusaakamiun̄ taamna ipiqtutchakhuni aullaġniqsuq atakkii sulliñaurauqaqhuni.²³ Jesus-ḡum nipliutinigai maliguaqtini, “Illumun uqautigipsi, Sakiqnallapiagisiruq umialguruami iñun̄mi isigñialiksraña Agaayyutim añaayuqautaanun.²⁴ Uqautipsaaġipsi, qaġanatluktuq pikukturuum isiliksrana ‘Mitqutim Iraagun’ uumakña umialguruam isiliksraniñ Agaayyutim añaayuqautaanun.”²⁵ Maliguaqtaiñ tusaakamitruñ taamna quvigutchallapiagñisut nipliqhutin, “Kiñami anniqsuġisiñiqa?”²⁶ Jesus-ḡum takusaqġugich nipliutinigai, “Sua iñuich savaaġiyumiñaisañat Agaayyutim savagitlapiagataġaa.”²⁷ Peter-m kiunigaa, “Supayaat unitkivut maligukhutin. Aasiili sumik piññan̄niaqpisa?”²⁸ Jesus-ḡum nipliutinigai, “Uqautigipsi, Iġñin̄a Iñuum aquvin̄janikpan aquppiutaqpan̄miñun quvianaġmiñi suli supayaaq nutaaguqpan, tavra ilipsi maliguaqtuasii uvamnik, aquppigisipmisi qulit malġun̄nun aquppiutaqpan̄nun atanniqsuġlugich kin̄uviañi qulit malġuk iġñin̄iñ Israel-ḡum.²⁹ Suli kiñaliqaa unitchiruaq kin̄uniġmiñiglu aniqatmiñiglu aapamiñik aakamiñiglu, ililgaagmiñiglu naagaqaa nunamiñik pisigilun̄a akuqtuigisiruq akil̄iusianik tallimakipiaġuġlugu. Piññakkisiruq isuitchuamik iñuuliġmik.³⁰ Aglaan iñugiaktuat sivulliuruat pakma aqulliġuġisirut, suli iñugiaktuat aqulliuruat pakma sivulliġuġutin.”

20

Savaktit Nautchiivin̄mi

1 “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan itkisiruq iñuktun nautchiiviqaquatun. Anipl̄uni uvlaatchaurami savaktiksraqsuġniqsuq nautchiivin̄miñun.² Sivunniuatigiqqaaqġugich savaktiksrat akil̄igisiñipl̄ugich uvlum akiksran̄janik savakpata nautchiivin̄miñi tiliñigai.

³ Qulinuḡutailamun sassaḡ tikitman aullalgitñami qinǵignǵai atlat tunisiñiaḡvinñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutin. ⁴ Nipliutinǵai, 'Savviaḡitchili nautchiivimñun. Nalaunḡaruamik akiliḡisigipsi.' Savviaḡniqsut. ⁵ Aullalḡiñniqsuḡ uvluḡ qitiqquḡunnaqman suli pinasunun sassaḡ ilipman, taatnatunsuli savviaḡtitchipluni. ⁶ Suli aullalḡiñniqsuḡ tallimanun sassaḡ tikitchunnaqsipman, aasiin paqilgitñami atlanik qikaḡaaqsiñaqtuaniḡ apiqsruḡniḡai, 'Suvaata qikaqtuaqsiñaqpsi taatna uvluvakpauraḡ ittuaqhusi?' ⁷ Kiuniḡaat, 'Atakkii kia-unniin iñuum savaktiksraḡtaaḡiniluta.' Uqautiniḡai, 'Aullaḡitchili savviaḡusi nautchiivimñun.' ⁸ Anaḡaksraaḡman nautchiiviḡaqtuaḡ uḡaḡniqsuḡ savaktit anaaḡuḡanḡatnun, 'Tuḡluḡluḡich savaktaut akilikkich akiññaḡtaanḡitnik, aullaḡniilugich aqulliuplutin savviaḡtauniñ sivulligñunaglaan.' ⁹ Agḡiqmataasiin taapkua savaktiksraḡtaanḡuruat tallimanun sassaḡ ilipman, akiliḡluḡich uvlum akiksraḡanik. ¹⁰ Taapkuali savaktiksraḡtaaḡaanḡuruat agḡiqamin, isumaniqsut akikḡatluḡniaqhutin. Aglaan atausiullaaplutin akuḡtuipmiñniqsut uvlum akiksraḡanik. ¹¹ Taapkua akuḡtuikamin akiññaḡtaaḡmiknik uḡapiluaqsiñniqsut akikḡaḡluḡu nunautilik ¹² uḡaḡhutin, 'Tamatkua aqulliich savviaḡtuat savaktut atautchilhiñami sassaḡniḡmi. Akiliḡitin atunim uvaptiktun naagaḡvva iḡlutuḡluḡu uunaḡ savakhuta uvluḡtutilaanḡatun.' ¹³ Aglaan kiuniḡaa ilanḡat, 'Ilauramaan, savvaḡluutinḡitkikipiñ ivayaḡniḡutin. Sivunniḡatiginiḡipina savagukhutin akiksraḡatun uvlum?' ¹⁴ Tigulugu akiliḡusian anilaḡiñ. Qaitchisukkiga anun savviaḡtuḡ aqulliupluni ilipniḡtuḡ akiliipmatun. ¹⁵ Nalaunḡaiñniḡipik isumaptun analatchikama pigikkamnik? Naagaḡaa killuḡsraḡpich anniḡsraitñama?' ¹⁶ Taatnatuntuḡ aqulliich sivulligḡuutigisirut, suli sivulliich aqulligḡuutilutin. [Iñugiaktuat iñuich tuḡḡirakkaḡaluaḡtut, aglaan ikituurat piksraḡtaanḡurut.]”

Jesus-ḡum Pinatchiḡñiḡai Uqaḡalli Tuḡqutauliksraḡmiñiglu Anḡipkakkauliksraḡmiñiglu

¹⁷ Jesus Jerusalem-mukhuni saniḡpaktaaḡutiniḡai qulit malḡuk maligḡuaḡtini uḡautiplugich, ¹⁸ “Naalaḡnisitchi, Jerusalem-munḡniaḡtugut Iḡniḡa Iñuum aatchuutigikkauviksraḡanun ḡaukḡinḡitñun agaayuliḡsit suli aglaliḡirinun. Ilinisa tuḡqutaksraḡuḡniñiaḡaat. ¹⁹ Qaitkisigaat Jewḡunḡitchuanun mitautigḡtqulugu ipiḡaḡtuḡluḡulu, suli kikiaktuutipkaḡluḡu sannigḡutamun; aglaan anḡitḡiksikkauniaḡtuḡ pinayuatigun uvlut.”

20 Aasiin Zebedee-m igñakkiñ aakanak utlautiniqsuq Jesus-mun piqatigiplugik igñañi. Sitqugviginigaa sivuqaanun iniqługu pisitquplutiñ. 21 Jesus-ñum apiqsruñigaa añaq, “Sumik pisukpich?” Añnam kiunigaa, “Tilikkik ukuak igñakka aquppitłasilugik ilipni, ilaqataa taliqqiñun suli ilaqataa saumipñun atanniqsuiguvich añaayuqautipni.” 22 Jesus-aasiin nipliğñiqsuq, “Nalurusu sumik iniqsruqtilaapsitñik. Imilhiñauvitku qallun imiqsağumakkağa [naagaqaa apqusaalhiñauvitku naninnaqtuaq apqusaagaksrautigikkaga]?” Taapkuak igñakkiñ kiunigaak, “Imilhiñaugikpuk.” 23 Jesus-ñum nipliutinigik, “Illumun imigniağaluaqtusik qallutmiñ imigniakkamniñ. Aglaan piksraqtuksrañitchuna aquppiruksrañnik taliqpimñi saumimñilu. Taapkuak innak iñuqağniaqtuk aapaa itqanaiyautikkañiknun.” 24 Qulit tusaakamiñ taavrumiña ihuaginñiñiğaiç taapkuak malğuk aniqatigiik. 25 Jesus-ñum tuqluğniğai maliguaqtini uqautiplugich, “Iłisimarusi aňalatiñich Jew-ñunitchuat aňalanniğlugaqtilaañatnik iñunjitñik suli kamanagñiqsrañisa nanititchuuplugich. 26 Aglaan taatnaittuksraungitchuq ilipsitñi. Kiñapayaaq kamanaguktuaq akunnapsitñi ilipsitñun savaktiruksrauruq. 27 Suli kisupayaaq qaukiusukkumi savaktağruguqtuksrauruq iluqapsitñun. 28 Taatnatun Iğñiña Iñuum agginitchuq savautipkağiağuni, aglaan savautriyaqhuni suli qaitchaqtuqlugu iñuulłi tasuğuklugich iñugiaktuat iñuich.”

Jesus Mamititchiruaq Malğunñik Ayaunjaruañnik Añutiñnik

29 Jesus maliguaqtinilu aullaqaqsimata Jericho-mun, iñugiallapiyaqtuat malinñigaat. 30 Malğuk añutik ayaunjaruaq aquppiñiqsuk sanigaatni tumitchiat. Tusaakamik Jesus apqusaagñiplugu kappainiqsuk, “Ataniiq, kinuviana David-ñum! Nagligillanñiaqtiguk.” 31 Iñugayaat iñiqtiğniğaiç nipaasaquplugik, aglaan nipituluuraqhutik kappainiqsuk, “Ataniiq, kinuviana David-ñum! Nagligillanñiaqtiguk.” 32 Jesus nutqaqhuni tuqluğniğik, aasiin apiqsruqlugik, “Sutquvisik uvamnun?” 33 Kiunigaak, “Ataniiq, qiñitłasisuktuguk.” 34 Jesus ilunñutchañiqsuq taapkuñiña. Aksinñiğik irinik. Tavrauvaa qiñitłasiñiqsuk, aasiin malikługu Jesus.

21

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

1 Aasiin qallikamiñ Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, igğigñun atiqaqtuamun Olives-mik. Tavrakña Jesus-ñum tiliñiğik malğuk maliguaqtinñi, 2 uqautiplugik, “Aullağutik nunaaqqiuramun sivunnaptikniittuamun.

Amanianjani paqitkisigiksik pituqaqtuaq natmaksigvik nuḡḡañalu. Pituiḡlugik uvuñautiyumagitik uvamnun.

³ Kia iñuum qanuqpatik uqautiyumagittik atanguruamun inuḡiniḡlugik. Taavruma tavrauva aullaqtinniagik.” ⁴ Iluqaan atuumaniqsuq taniqsaqḡugu sivuniksriqirim uqautigikkaña itnaqhuni,

⁵ “Uqautisigik iñunji Zion-ḡum,

Atañii, umialiksi aggiqsuq ilipsitñun.

Piisaañitchuq usiaqsuqsuq natmaksigvinmi,

nuḡḡañaniunniñ natmaksigvium.”

Zechariah 9:9

⁶ Maliḡuaqtik aullaḡniqsuk tuvraqḡugu Jesus-ḡum uqauttutaa inḡmiknun. ⁷ Taapkuak aggiutiniḡaak natmaksigvik nuḡḡañalu Jesus-mun. Iliñiḡaich atnuḡaatik natmaksigvinmun aasii

Jesus aquvitluni taapkuñunja. ⁸ Iñugiallapiaqtuat iñuich siaminniḡaich atnuḡaatiñ tumitchianun. Atlatli kipriñiqsut akiqqunik napaqtuniñ siapsiutipugich tumitchianun.

⁹ Iñugayaat pisuktuat sivuagun Jesus-ḡum suli tamatkualu maliktuat niprualaniqsut,

“Hosanna. Nangaglakput iḡñiña David-ḡum.

Uvvatuq Agaayyutim piñiutiqaḡliuñ tikitchuaq piqusiqhuni

Ataniḡmik.

Psalms 118:26

Nangakkauli Agaayyun qutchiññiqsrami qilañmi.”

¹⁰ Tavra Jesus isiqman Jerusalem-mun iñupayaanji nunaqqim aḡayaullañniqsut, aasiiñ iñuich apiqsruqtuḡniqsut, “Kiña una?”

¹¹ Tamatkua iñugayaat kiuniḡaich, “Taamna tavra Jesus-ḡuruq, sivuniksriqiri Nazareth-miñ Galilee-mi.”

Jesus-ḡum Suaḡtuyiailha Agaayyuvikpauramik

¹² Jesus-ḡum isiqami agaayyuvikpañmun anittaḡniḡai iluqaisa tauqsuqsuktuat suli tunisiullaqtuat tavrani, suli ulḡutaqḡugich tiivlut maninñik simmiqsuḡvinich aquppiu-tañitḡu tamatkua tunisiullaqtuat tinmiagruuranik. ¹³ Jesus-

ḡum uqautiniḡai tamatkua, “Aglausimaruq Agaayyutim makpiḡaanñi, Tupiḡa taggisiqagñiaqtuq agaayutyagvinmik, aglaan iriqtuḡvigiliutipkaḡiksi tiglinñiaqtinun.” ¹⁴ Tavrani

agaayyuvikpañmi ayaunaruat suli pisutlaitchuat Jesus-munniqsut, aasiiñ Jesus mamititlugich. ¹⁵ Qaukḡinich agaayuliqsit aglaliqiritlu uumitchañniqsut qiniqamitruñ Jesus

savaaqaqtuaq quvinqaqtuanik suli ilḡaat niprualaruat agaayyuvikpañmi nipliqhutiñ, “Nangaglakput iḡñiña David-ḡum.” ¹⁶ Tamatkuali nipliutiniḡaat Jesus, “Tusaavigich makua sumik uqaqtilaanat?”

Jesus-ḡum kiuniḡai, “Ii, agliqisimasuknaḡiksi uqaḡiq uqaqsimaruq,

‘Aniqammiurat ilḡauratlu nangaiḡkaḡniḡitin quyyatillautamik?’”

8:2

Psalms

17 Jesus-ḡum uniññigai. Aullagñiqsuq nunaaqciqpaḡmiñ siñiktaqhuni Bethany-mi.

Jesus-ḡum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

18 Uvlaaḡuqman Jesus utillaḡmi nunaaqciqpaḡmun nigisuliḡñiqsuq. 19 Qiñiqamiuḡ fig napaaqtua apqutmi utlaḡniḡaa aglaan paqitchinjtłuni fig-nik, tamarra milukataigaluaq. Jesus-ḡum nipliutiniḡaa napaaqtuq, “Tavrakḡaniñaglaan asianik nauritqinñiaqnak.” Taamna napaaqtuq pannaqłuktigñiḡaa. 20 Maliguaqtaiñ qiñiqamitruḡ taamna quvigutchakhutinḡ uqaḡniqsut, “Qanuqhuni manna fig napaaqtua paniqticpaun?” 21 Jesus-ḡum kiuniḡai, “Uqautigipsi, Ukpisrisiqagupsi arguaqtusunḡaqasi pitlanayaqtusi savaaḡikkaptun taavrumiḡa fig napaaqtuanik, aglaantuq nipliḡupsiunniiñ uumuḡa igḡimun, ‘Nuutittin igitaulutin taḡiumun’ taatnallapiaq atuumanayaqtuq. 22 Ukpisriłikun apiqsruḡupsi supayaamik akuqtuigisirusi agaayulikun.”

Kimik Jesus Tuyuḡiriqaḡniqpa?

23 Jesus Jerusalem-mun tikiñḡanikman isiḡniqsuq agaayyuvikpaḡmun. Qaukḡiḡisa agaayuliqsit sivul-liuqtigruatlu utlaḡniḡaat Jesus ilisautripkaqlugu aasii nipliutiplugu, “Kisum aḡalatchiłhagun savaaḡivigich tamatkua? Kia saḡḡisritpatin taatnatun?” 24 Jesus-ḡum kiuniḡai, “Uvaḡaptuuq apiqsruḡniḡiḡipsi atautchiłhiñamik. Kiugupsitḡa uqautigisipmigipsi nakiñ aḡalatchiłiqaqluḡa savaaḡitilaḡatnik tamatkua. 25 Kia saḡḡisritpaunḡ John paptaaqtitchiquplugu, Agaayyutim naagaqaa iñuich?” Uqaqtuyaḡniqsut inḡmikkun, “Uqaḡupta agaayyut-miqsaunilugu Jesus-ḡum uqautiniḡaatigut, ‘Suvaatami ukpiḡinjtipsisḡ John?’ 26 Aglaan uqaḡupta iñukmiqnisaunilugu, iluiḡutchaktinniaḡivut iñuich atakkii iñupayaat nalupqiginjitkaat John sivuniksriqirautilaḡa.” 27 Aasiłi kiuniḡaat Jesus, “Nalurugut.” Tavra nipliutiniḡai, “Uqautiyumiñaitmigipsi sumiñ aḡalatchisiqaqluḡa savaaqaqtılaamnik tamatkuniḡa.

Atrikusaun Malḡukkun Igñikkun

28 “Qanuq isummatigiviunḡi aḡun igñiqaqtuaq malḡuḡnik? Utlaniḡaa aḡayukkiq nipliutiplugu, ‘Igñiinḡ savviaḡiñ nautchiivimñun ugluvak.’ 29 Taavruma kiuniḡaa, ‘Savviaḡumiñaitchuḡa,’ aglaan aquagun nunuuraniqsuq aullaqhunasii. 30 Aapaḡak utlutilgiññiqsuq ilaqataanun igñiḡmi uqautiplugu sivuanisun. Taavruma kiuniḡaa, ‘Savviaḡisiruḡa,’ aglaan aullaḡiññiqsuq. 31 Nalliak taapkuak igñakkiñ tupiginiqpatku aaparik?” Kiuniḡaat, “Taavruma

sivullium.” Jesus-ñum nipliutiniğai, “Nipliutigipsi, tax-siliqirit suli akiisut iñugiliutiniğai Agaayyutim añaayuqautmiñi sivupsitñiñ. ³² John aggigaluaqtuq ilipsitñun ilisautityaqhusi nalaunñaruakun iñuuniagviksarakun, aglaan ukpiğinjtkiksi John. Aglaan tax-siliqirit akiisutlu ukpiğigaat. Aasiñi qñiqapsigik nunuuranjitchusi aquvatigun ukpiğilugu.

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

³³ “Naalağniłagitchi atlamik atrikusautmik, Iñuqağniqsuq nunaqaqtuamik. Nautchirriğviliğniqsuq, sapukutchiqlugu avataagun, nivakhuni misuguliğviksramik, nappaipluni nasiqsruğviñmik, tavraasiñ atukkirutigiplugu nautchirriqirinun. Taatnaamikami aullağniqsuq uñasiksuumun nunamun. ³⁴ Tavra qallipman pukugviksraq asianik tuyuğiniğai savaktini nautchirriqirinun aitquplugich piññaktaaksrautni ilinjitñiñ. ³⁵ Aglaan nautchirriqirit tiguñiğaiç savaktai, aasiñ anaumiklugu atausiq, suli tuqqutlugu ilañat, atlasuli miłtuqtuqlugu uyağanik. ³⁶ Tuyuqalğiñniqsuq atlanik savaktinik, iñugiatluktuanik sivulligñiñ. Aglaan savvağlulğiñniğaiç taatnatun. ³⁷ Aqulliqpianuplugu tuyuğniqsuq iğniğmiñik ilinjitñun uqaqhuni, ‘Taluginiğaat iğniğ.’ ³⁸ Aglaan nautchirriqirit qñiqamitruñ iğniq uqağniqsut injmiknun, ‘Tamarra paitchaktaaksralik, ki tuqullakput piññaktaagiluguasii paitchaktaaksrautaa.’ ³⁹ Tiguplugu aninniğaat asialiviniñni tuqqutluguasiiñ. ⁴⁰ Taatnamik, iñua asirrivium aggigumi qanuğniaqpagich tamatkua nautchirriqirit?” ⁴¹ Kiuniğaat, “Taapkua iñukluich nanjitillugich tuqunniğai, aasiñ atukkirutigilugu asialivik atlanun nautchirriqirinun aatchuğumiñaqtuanun injmiñun asianik pivik tikitpan.” ⁴² Jesus-ñum nipliutiniğai, “Agliqisimasuknağiksi Agaayyutim uqałha,

‘Uyağak tuppirt ayakñat,

taamna uyağak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.

Taamna atanğum savaagigaa

suli quvinqaqtuanunyasugigikput.’

Psalm 118:22, 23

⁴³ Taatnamik uqautigipsi, Iñuginğigisigai Agaayyutim añaayuqautaa, uvakñaniñaglaan Agaayyun aňalatchiñiaqtuq iñuñnik tupiksriuanik pisuğmiñik. ⁴⁴ Aasiñ kisupayaq puukaqtuq taavrumuñ uyağanmun siqumitauniaqtuq, aglaansuli taavruma uyağaum kattaqitñikkumi iñuñmik kanuğniğaa.”

⁴⁵ Qaukñiç agaayuliqsit suli Pharisee-ñuruat tusaakamisigik Jesus atrikusautini ilisimaniqsut Jesusmun uqautigitilaagmiknik. ⁴⁶ Tigusukkaluağniğaat, aglaan

iqsiñiqsut iñugayaanik atakkii iñuich ukpiqhutin Jesus sivuniksriqirauniplugu.

22

Atrikusaun Niǵiqpagvikun Ilaqatnigviksrautni

1 Taimma uqaaqtuagaqsilǵiññiqsuq atrikusautitigun uqaqhuni, 2 “Agaayyutim añaayuqautaa sagviqpan atriqagisiruq umialinjmik itqanaiyairuamik niǵiqpagviksramik iǵñi ilaqatnigviksrautaani. 3 Tiliñigai savaktini tuqǵugiaquplugich tamatkua aiyugaaqtauruat niǵiqpagviksramun, aglaan aggigunjiññiqsut. 4 Umialik tiliritqilǵiññiqsuq atlanik savaktimiñik uqaqhuni, ‘Uqautiyumagisi tamatkua aiyugaaqtauruat, Itqanainanikkiga nullautchiǵviksraǵa. Tuqqutchianiktunja uqsraqsanjitñik tuttuqpañma nuǵǵaǵmalu. Suapayaaq itqanaiqsuq. Aggigusi niǵiqpagiǵitchi katchuutiniaqtuanun.’ 5 Tamatkua aiyugaaqtauruat suliquitiginjññigaiç aglaan aullañhiñǵniqsut, ilañat savviaqhuni nautchiivinjmiñun suli atla tauqsigñiaǵvinjmiñun. 6 Ilañisa tiguniqñniǵaiç savaktit anaumikǵugich suli tuqqutqataǵugich. 7 Umialgum tusaakamiun taamna uumitchañniqsuq. Tuyuǵiniǵai añuyyiuqtini tuqqutchaqtuaquplugich tamatkua iñuaqtuqtuat suli ikipkaǵlugu nunaaqñinat. 8 Tavra nipliutiniǵai savaktini, ‘Ilaqatnigviksraun itqanaitkaluaqtuq aglaan taipkua aiyugaaqtaugaluqtuat nalliummatinjitchut. 9 Aullaǵusi tumitchiat kanǵalunjitñun aiyugaaqǵiǵitchi kisupayaanik qinikkapsitñik aggiqulugich katchuutiniaqtuak niǵipkaiviksrautaaknun.’ 10 Savaktit aullaǵniqsut tumitchianun aasiñ katitchiaqsiplutin iñunjik atisiplugich nakuuruatlu pigiitchuatlu. Ilaqatnigviksraunaasiñ immiǵniqsuq paqitapayaagmiknik. 11 Aglaan umialik isiqami qinǵiaǵugich tuyuǵmiaksraqtaanuruat, qinǵniǵaa iñuk tavrani atnuǵaaqtummaanitchuaq piquitigilugu ilaqatninjaqtuaq. 12 Umialgum nipliutiniǵaa taamna iñuk, ‘Ilauraamaan, qanuqhutin isiqpich niǵiqpagvianun atnuǵaaqtusunjaqnak nalaunñaruanik?’ Taamna iñuk nipiksraiññiqsuq. 13 Umialgum uqautiniǵai savaktini, ‘Qilǵisigik argaiñlu isigaiñlu igillugu aasii taaǵniqsralapiamun. Tavrani itkisiruq qiaǵiq suli tiraalatchiǵiq kigutinik.’” 14 Tavrani Jesus niplipsaaǵniqsuq, “Iñugiaktuat iñuich aiyugaakkaugaluqtut, aglaan ikituurat piksraqtaanurur.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

15 Pharisee-nuruat sivunniugaqsiñiqsut pitchaǵukǵugu Jesus uqalhgigun. 16 Tuyuqagñiqsut maliǵuaqtimiknik ilaanun, piqasiǵugich Herod-kuaqtuanik uqaqhutin, “Iñisautrii,

ilisarugut nalaunnaruañutilaaqnik. Iisautrirutin Agaayyutim iñuuniagvigitqukkanjanik ilumutuuruakun sugisunjaqnagu qanuq iñuich isummatiqaqtilaanat, aasiiñ suginjitmigiñ iñuum suurautilaana. ¹⁷ Uqautitigut sumik isummatilaaqnik taavrumuuna, Maligutaksrakuagnaappa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunnaitpa?” ¹⁸ Aglaan Jesus ilisimaplugu sivunniugutaat pigiiliqihikun nipliñiqsuq, “Ukpinñuaqtisiil! Suvaata uuktuagqpsitja? ¹⁹ Qiñiqtillaksitja maninmik akiliqsuutauruamik tax-sinun!” Qaitchiñiqsut maninmik. ²⁰ Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Kia-una agliutraña maninmi? Kiasuli aglaña?” ²¹ Kiuniğaat, “Caesar-m.” Aasiiñ Jesus-ñum uqautiniğai, “Akiliutigilugu Caesar-mun Caesar-m pigikkaña, sulii Agaayyutmun pigikkaña Agaayyutim.” ²² Tusaakamitruñ Jesus-ñum uqagikkaña quviğusunñiqsut unitluguasiñ.

Apiqsruun Anipkakkaulikun Tuquhigmiñ

²³ Taavrumani uvlumi Sadducee-ñuruat, tamatkua uqaguuruat tuquruat anitqitlaiññiplugich, utlautiniqsut Jesus-mun apiqsruğuklugu, ²⁴ “Iisautrii, Moses-ñum uqautigaatigut itnaqhuni, Anun ilaqatiqaqtuaq tuqukpan qitunğigaluaqani, taavruma anutim aniqataan ilaqatniktaagiraksraginiğaa uilgağnaaq qitunğisilugu anutmik ilisimanağuniasiiñ tuquruam qitunğagitilaanjanik. ²⁵ Samma maani ittut tallimat malğuktun aniqatigiich akunnaptikni: anayukliq nuliaqtuaq tuqupluni qitunğaitluni, unitlugu nuliani aniqatmiñun. ²⁶ Tugliasuli aniqataa taatnatun tuqupluni pinayuaqlu, kiisaimma iluqatin aniqatigiich tuquvut. ²⁷ Aqulliuapluniasiiñ ağnaq tuqupmiñiqsuq. ²⁸ Taapkua tallimat malğuuruat anutit nuliaqtuat iluqatin taavrumiña ağnamik, nalliata nuliağigisiñiqpaun taamna anitqigvinmi?” ²⁹ Jesus-ñum kiuniğai, “Qanutun killukuagtigivisi! Nalugisi Agaayyutim uqalhich ilaanlu sanña. ³⁰ Iñuich anitqigumin tuqumiñ ilaqatniktuğumiñaitchut naagaqaa ilaqatniktitakkauyumiñaitchut. Aglaan itkisirut isağuliktitun qilañmiittuatun. ³¹ Agliqisimasuknağiksi Agaayyutim uqauttutaa ilipsitñun anitqihikun tuquhigmiñ. ³² ‘Agaayyutigigaatña Abraham-lu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu.’ Agaayyutiginitkaat tuqunaruat aglaan iñuuruat.” ³³ Iñugayaat tusaakamitruñ Jesus-ñum ilisauttutaa quviğusunñiqsut.

Kamanağniqsarakun Tillisigun

³⁴ Pharisee-ñuruat katimaniqsut tusaakamin Jesus-mun nipaiqsiniplugich Sadducee-ñuruat. ³⁵ Ilanata ilisautrinjuruam maligutaksranik apiqsruğniğaa Jesus uuktuaguklugu, ³⁶ “Iisautrii, nalliat tillisit kamanağniqsrauva maligutaksrani?” ³⁷ Jesus-ñum kiuniğaa, “‘Piqpagiyumagiñ ataniq agaayyutigikkan iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ

iñuutchipñiñ, suli iluqaaniñ isummatipniñ.’³⁸ Taamna tavra sivulliq suli kamanagñiqsraq tilliñ.³⁹ Suli tuglia taatnatun itmiuq, ‘Piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.’⁴⁰ Maliğutaksrapayaaq suli sivuniksriqirit ilisauttutigikkañich tunjaviqatut taapkuñnunja malğunñun tillisiññun.”

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Pharisee-ñuruat katimapkaqlugich Jesus-ñum apiqsruğniğai,⁴² “Qanuq isummatigivisiuñ Christ, anniqsuqti akiqsruutauruag? Kia kiñuniagivaun?” Kiuniğaat, “David-ñum.”⁴³ Jesus-ñum nipliutiniğai, “Qanuqhunimi David-ñum, uqaqhuni Irrutchikun, taiguutiqağniqpauñ ataniğmik? Atakkii uqağniğuguuq,

⁴⁴ ‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiuviksrapnun

uvañnun akiiliniñhatnununaglaan uumigiritin.’ *Psalm 110:1*

⁴⁵ David-ñum inmiñik taiguutiqaqpagu Ataniğmik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kiñuviağitlanipauñ?”

⁴⁶ Nalliataunniñ Pharisee-ñuruat kiulguiñniğaiç Jesus-ñum apiqsruutai. Tavrakñaniñaglaan uvlumiñ kia-unniñ apiqsruqtağunaiğniğaat Jesus.

23

Jesus-ñum Kiliktuutigigai Ukpiniñuaqtit

¹ Taatnaanikman Jesus uqağniqsuq iñugayaanun maliguaqtimiñunlu, itnaqhuni,² “Aglaliqirit Pharisee-ñuruatlu maligutaksriuqtut Moses-tun inilğaaninna.

³ Taatnamik tupigiraksragigisi atuğlugillu supayaanik uqautikpasi tuvrasuñaqnagich qanuq pisuutilaanat. Atakkii atuummitlaitchaat sumik uqaqqaqhutin.⁴ Natmiqsuiratut iñunñun uqumailanik. Aasiisuli ikayuğummataitkaich akiyautisuglugich.

⁵ Savaapayaaqtin iñiqtağirağigaat qiniqusaalhiñagutin iñunñun. Aglilaqtağniğaiç puukataurat qauğmikniļu taligmikniļu imaqaqtuat uqağnik suli atnuğaağminñ niviñalukkatanich takhilaqlugich.

⁶ Iniqallatuniqsut qaukñich aquppiutanitñik niğiqpakmata, suli Jew-ñuruat katrağviniñi aqupillatuplutin qaukliuruam inaani,⁷ suli tumitchiani pağlatqutuplutin suli iñunñun tuqhiraqusuuplutin ilisautriñik.⁸ Aglaan taiguutiqağumiñaitchusi ilisautriñik, atakkii atautchiñhiñamik ilisautriqaqhusi aasiñ

iluqasi aniqatigiiksusi.⁹ Taiguğniaqasiuñsuli kiñapayaaq maani nunami aapapsitñik, atakkii atautchiñhiñamik aapaqaqtusi qilañmiittuamik.

¹⁰ Naagaqaa taiguqasiuñ kiñapayaaq sivulliuqtinik atakkii atautchiñhiñamik sivulliuqtiqaqtusri, taamna Christ-ñuruq, anniqsuqti

akiqsruutauruaq. ¹¹ Iñuk kamanagñiqsrauruaq akunnapsitñi savaktigiyumagiksi. ¹² Suli kiñapayaaq kamanagasugiruaq iñmiñik atchiksipkakkaugisiruq. Kiñapayaaq atchiksiruq iñmiñik kamanaqspikakkaugisiruq.

Jesus-ñum Suakatağai Ukpinqñuathatigun

¹³ “Nakhiñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinqñuaqtisii! Kaniqsitłaitkiksi Agaayyutim uqałha uqqiraqtaalu suli ilisautriñitługich. Atriqaqtusi iññnik anmautiqaqtuanik Agaayyutim anjaayuqautaanun aglaan anmanitługu. Isinitchusi sulipsuuq isiqtailigisi tamatkua isigñiuraqtuat. ¹⁴ [Nakhiñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinqñuaqtisii! Ivayaqtuipłusi tupiñitñik sulliñaurañitñiglu uilgağnaat, aasiiñ taimma qiñiqtinniagaqspłusi takiruamik agaayupłusi, taamna pisigilugu anasiññuqsaqsiułiksraqsi pigiitłunñaqtuq.] ¹⁵ Nakhiñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinqñuaqtisii! Kukiłuktusi tağiukunlu nunakunlu atautchimikunniiñ maliguaqtinigukhusi. Aasiiñ maliguaqtiksraqtaagñianikapsiñ anasiññuqsagviñmutlasirağigiksi pigiitłukługu ilipsitñiñ. ¹⁶ Nakhiñ, ayaunapłusi sivulliuqtauruasii! Uqaqtusi, ‘Kiñapayaaq akiqsruqami agaayyuvikpakun taamna suñitichuq, aglaan kiñapayaaq akiqsruqami kaviqsaakun manikun agaayyuvikpakun, tavra akiqsruutiniktuq!’ ¹⁷ Ayaunapłusi isumalguitchuasii! Nalliak ukuak pitłuktuanuwa –kaviqsaaq manik naaga agaayyuvikpak ipqiqsitchipkairuaq kaviqsaamik maninmik? ¹⁸ Uqaqtusisuli kiña iñuk akiqsruqami tunillaqtuğvikun taamna suñitñiplugu, aglaan akiqsruqami aatchuutauruakun tunillaqtuğviñmi akiqsruutiniktuq. ¹⁹ Ayaunaruasii! Nalliak ukuak pitłuktuanuwa aatchuun naaga tunillaqtuğvik ipqiqsitchipkairuaq aatchuutmik? ²⁰ Taatnamik iñuum tunillaqtuğvikun akiqsruqami taputirağigai aatchuutit tunillaqtuğviñmiittuat. ²¹ Iñuk akiqsruqami agaayyuvikpakun, taputipmirağigaa Agaayyun ittuq tavrani. ²² Iñuk pakivrumuuna akiqsruqtaqami taputipmirağigaa Agaayyutim aquppiutana taamnaluaquppiruaq tavrani. ²³ Nakhiñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinqñuaqtisii! Qulikuraqtusi avuugutipsitñik –mint, dill suli cummin-nik; aglaan minitługich qulliupiaqtuat ilisauttutit maligutaksrani: nalaunñaruakiq, nagliktaq suli ukpiqsriłiq–taapkua atuumaraksraqaluasi minitchirağasunjaqasiaglaan sivulligñik. ²⁴ Ayaunapłusi sivulliuqtisii, milugiatchiat piigñiağagigisi qallutipsitñiñ salumautituqługich, aglaan ilğataqtigagigiksi pikukturuuq natmaksigvik. ²⁵ Nakhiñ, aglaliqirisiilu Pharisee-ñuruasiilu, ukpinqñuaqtisii! Salumapkairusi qaalhiñañitñik qallutipsi suli

puggutapsi, aglaan ilunich immaukkaqhutin ivayaqtuhigmik suli killiqihigmik. ²⁶ Pharisee-ḡuruasii, qanutun qin̄itlaisigivisi! Salummaqqaqsigik iluḡnik qallutimlu puggutamlu, qaanigli salumayumauk. ²⁷ Nakhiuḡ, aglaliqirisiiḡ Pharisee-ḡuruasiiḡ, ukpinḡuaqtisii! Ittusi qin̄iyunaqtuatun iluvḡich silataatitun, aglaan ilunich immaukkaqhutin tuquḡaruat iḡnich saunin̄itnik suli qaayuḡnapayaaqtuanik. ²⁸ Taatnallapiaq qaah̄iḡapsigun sagviaqtuḡaqtusi iḡnuḡnun nalaunḡaruatun iliplusi, aglaan ilupsitni immaukkaqtusi ukpinḡuaḡutinik pigiil̄iqih̄ign̄glu.

Jesus Sivuniksriqiruaq Anasiḡḡuqsaaḡviksraḡatnik

²⁹ “Nakhiuḡ, aglaliqirisiiḡ Pharisee-ḡuruasiiḡ, ukpinḡuaqtisii! Qin̄iyunaqsagisi iluvin̄ich sivuniksriqirit suli nalaunḡaruat iḡnich. ³⁰ Uqaqtusisuli, ‘Iḡuuniaqsimagupta in̄ilḡaan taimani aapaavut iḡuuniaqmata, piqasiqsuuti-nayaitchugut ilin̄itni iḡuaqtuqmata sivuniksriqirinik.’ ³¹ Taatna uqaqapsi ilipsitnik ilisimarauniqsusi kin̄uviaḡitilaapsitnik tuqqutchiruanun sivuniksriqirinik. ³² Ki naatchiuḡ sivulliapsi aullaḡniikkaḡat. ³³ Ilipsi qitunḡanich tuqunaqaqtuat nimigiat! Qanuḡlugu nanaqniaqpisiuḡ anasiḡḡuqsaaḡvikuḡmuktitaaviksraḡsi? ³⁴ Taatnamik tuyuḡisiruḡa sivuniksriqirinik ilipsitnun puqiksaaniglu iḡnuḡnik aglaliqiriniglu—ilan̄ich tuqqutkisigisi, suli ilan̄ich kikiaktuutilugich, atlatsuli ipiḡaqtuḡlugich katraḡvipsitni suli qimaaratchilugich nunaaqqimiḡ atanun nunaaqqiḡun. ³⁵ Taamna pisigiplugu anasiḡḡuqsaaḡsiukiksraḡsi tikiḡniḡiaqtuq ilipsitnun maqitchipkaiḡapsigun auḡatnik nalaunḡaruat iḡnich maun̄a nunamun, aullaḡniilugu iḡuaqtuhaniḡ Abel-ḡum iḡuaqtuh̄anunaglaan Zechariah-m iḡḡin̄an Barachiah-m, iḡuaqtapsi akunḡakni agaayyuvikpaumlu tunillaqtuḡviumlu. ³⁶ Uqautigipsi ilumutuuruamik, iluqani tamanna anasiḡḡuqsautiksraḡ tikiuḡagisiruḡ makunun̄a iḡnuḡnun pakmapak iḡuuruanun.

Jesus-ḡum Piqapsriḡha Jerusalem-miunik

³⁷ “Annaatuk, Jerusalem-miusii! Tuqutchuuruasii sivuniksriqirinik miḡuqtuiruasiiḡ uyaḡan̄nik tamatkunin̄a tuyuurauruanik ilipsitnun! Akulaiḡlugu katitchum-miḡaluḡaḡigigitka iḡugikkasi, atrilugu aqargiqpak piyaqquqtail̄itniktuatun paiyaḡmiḡnik ataaknun isaqqun̄mi. ³⁸ Atan̄ii, tupiqsi suksraakkaullapiaḡniaqtuq suun̄illaḡuḡlugu. ³⁹ Taatnaḡluḡa uqautigipsi, qin̄itqikkumiḡaitkipsitḡa nipliḡniḡapsitnunaglaan, ‘Uvvatuq Agaayyutim pil̄iutigiliuḡ taamna tikitchuaḡ atqagun atangun.’”

24

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaqquḡniałhanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus unitkaqsipmagu agaayyuvikpak maliguaqtaiñ upyauḡniḡaat ininjtñik agaayyuvikpaum. ² Jesus-ḡum apiqsruḡniḡai, “Iluqaisa makua tupqich qiñinjtipsisich? Uqautigipsi, Kisinḡuqtaqaḡumiñaitchuqunniñ uyaḡaḡmik qalliani atlam ulḡusimaitchuamik.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Ihuilḡiḡutniglu Piyuaqsiułiksramiglu

³ Jesus aquppipkaqtitlugu iḡḡimi taggisiqaqtuamik Olivesmik maliguaqtaiñ utlaḡniḡaat kisipkuqhutin apiqsruḡlugu, “Uqautitigut uumiḡa. Qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutigun ilitchuḡigisivisa agḡiyasiguvich suli nuna isukkiyasikpan?” ⁴ Jesus-ḡum kiuniḡai, “Qaunataḡiaḡigitchi iñuillikinninjtchumagaasi. ⁵ Atakkii iñugiaktuat iñuich agḡigisirut uqaḡutin, ‘Christ-ḡuruḡa,’ aasiñ kinnitñigutin iñugiaktuanik iñuḡnik. ⁶ Tusaagisirusi aḡuyaktuanik qanittuamiñ uḡasiksuamiñlu. Iqsiñiaqasi atakkii iluqatin tamatkua atuumaruksraurut aglaan isukliñḡitchuqsuli. ⁷ Nunaqqich aḡuyyiuḡisirut akilḡiḡiiksillutin avatmun suli atanguviich akilḡiḡiiksillutin avatmun, niḡisuksiuliqmilutin, suli nuna aulapmiluni nanipayaaq nunani. ⁸ Iluqaitñik tamatkua aullaḡniisaagigai auliyautiñhum.

⁹ “Qaisaugisirusi nagliksaaqsiuviksrapsitñun, suli tuqqtaułiksrapstñun, uumigitchiulusi nunaqqipayaaniñ piqutigilunḡa. ¹⁰ Taimaniḡuqpan iñugiaktuat iñuich ukpiḡutaḡniḡiaqtut, aatchuutigiraḡautilutin avatmun suli uumikkutilutin avatmun. ¹¹ Iñugiaktuat sivuniksriqirinḡuaqtuat agḡigisipmiñiqsut kinnitñigutin iñugiaktuanik iñuḡnik. ¹² Suli pisigilugu iñuich pigiilḡiḡat iñugiaksitmukhutin piqpakkutaat niglaqsiñiaḡaa. ¹³ Aglaan iñuk makitaruaq payaḡaḡuni isuanun anniqsukkaugisiruq. ¹⁴ Quliaqtaḡigisigaat taamna tusaayugaallataq Agaayyutim aḡaayyuqautaagun, uqautigilugu nunaqqipayaanun. Aquagun isuklitkisiruq.

Tatamnapiḡataqtuaksraq

¹⁵ “Iñuk aḡliqiruaq ukuniḡa kaḡiqsili. Qiñḡniḡaḡiksi nagḡunallapiḡataqtuaq qikaḡlugu ipqitchuami inimi iniksraḡinisiamiñi, Daniel-ḡum Agaayyutim sivuniksriqiraa uqautigikkaḡa. ¹⁶ Taipkunani uvluni iñuuniaqtuat nunaḡani Judea-m qimakkumaut iḡḡiñun. ¹⁷ Iñuksuli itkumi tupiḡmi qaḡani atqaḡniaqani aikḡiḡuni sumik tupiḡmi iluaniñ. ¹⁸ Kiñasuli iñuk nautchiiviniḡmi itkumi utiḡniaqani aikḡiḡuni quppiḡaḡmiñik. ¹⁹ Taipkua uvlut tikitpata, nakḡuḡ aḡnat sinaiyauniḡumiḡ suli aakat miluktitchigumiḡ ilḡgauragmiḡnik.

20 Agaayutitchi qimaliksraqsi atuumatqunillugu ukiumi naagaqaa minguiqsiagvium uvluani. 21 Atakkii taivrurmani nagliksaaqpauraliksraq atuumagisiruq atriginisanja atuumaruam aullagñiñhaniñ nunam uvuñanunaglaan. Taatnasiq nagliksaaqpauraliq atuummitqinñianitchuq taavruma aquagun. 22 Aasii Atangum makua uvlut ilanñaqtaanjisuaqpagich, kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq. Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taapkua uvlut ilanñaqtaagisigai. 23 Taimaniquqpan kia iñuum uqautikpasi, 'Qiniqsiuñ, uvva Christ,' naagaqaa itnaqpasi, 'Ikaniittuq,' ukpiginiaqasigik. 24 Atakkii anniqsuqtinñuat suli sivuniksriqir-inñuat iligisirut savaaqagutin kamañatquanik savaanik suli quvinqatquanik. Taapkunuuna kinniñañgñigaich Agaayyutim piksraqtaani pisagiyumiñağumisigik. 25 Atañji, uqautigipsi taavrurmanja atuummigaluaqnagu.

26 "Aasiili kisupayaam uqautikpasi Christ iñuilaami innilugu tatpavunaaqasi naagaqaa iriqsimanilugu uvani tupqum iluani ukpiginiaqasiuñ. 27 Atakkii Igñinja Iñuum agğigisiruq atrilugu ikniqpalañmun qaummagiksipmatun qilak kivaknamñ kanaknamun. 28 Sumipayaqsuli tuqunaruq itpan, tavrurña tinmiaqpaich tuqunaraqtuğuurat katisuurut.

Agğiliksraña Igñinjan Iñuum

29 "Aquranağunaasiiñ uvluñ nagliksaaqsiuñhum, siqiniq taaqsigisiruq
suli tatqiq qaumağingiguni,
uvluğiat katagaqmilutin qilañmiñ
suli qaummatipayaañji silam nuktitaulutin inimikniñ.
Isaiah 13:10; 34:4

30 Taivrurmani uvluñi ilitchuqputaa Igñinjan Iñuum sagvigisiruq qilañmi. Iñupayaaña nunam qialuni qiniğisigaat Igñinja Iñuum agğiqsuaq nuviyakun qilañmiñ sanñimigun suli kamanallapi-aqtuakun kamanautmigun. 31 Qalğuqtautiqpaktuğlugich nip-ituruat tuyugigisigai isaguligikkani katitchityaqtillugich piksraqtaagmiñik iñuñnik nakitñapayaaq nunami.

Iisaaksraña Asirritlaichuam Napaaqtum

32 "Iisaagağitchi fig napaaqtumiñ, itnaqhuni, akiguiñ milukatanich naugaqsipmata suli sunaaqsiplutin qituglipmata ilisimarağigiksi upingaam qallilha. 33 Taatnatuntuuq qiniğupsigik tamatkua atuummiruat ilisimaniaqmigiksi Igñinja Iñuum qallillaapiaqtilaaña qakma. 34 Iłumun uqautigipsi, Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquaninñianitchut tamanna suapayaaq atuumaanikkaluaqnagu. 35 Iluqani nuna suli qilak piyaqqukkaugisiruk, aglaan uqałhich uqautigikkatka piiñgigumiñaitchut.

Pivia Aggīksrajan Iļisimaraitchuq

³⁶ “Kia-unniñ iñuum nalugaa uvluq naagaqaa sassaq sumi tikisilaaksraņa. Isağulgich qīlanmiittuat unniikii iğñiğuruam nalugaat. Kisimi aapam iļisimagaa. ³⁷ Iğñiņa Iñuum aggiqpan taimanisun itkisiruq atrīlugich iñuich iñuuniaqmatun uvluiñi Noah-m. ³⁸ Atakkii taipkunani uvluni sivuani uliqpałhum iñuich niğimaaqtut imiqsimaaqhutiņlu, iļaqatniktuqhutiņ suli qitunğatiņ iļaqatniktuqtitlugich Noah-m isigñiałhanunaglaan umiamun. ³⁹ Iñuich iļitchuğiņiññiqsut atuumaniaqtuamik uliqpanmun pisagīlgataqtitlutin. Taatnatun itkisipmiuq Iğñiņa Iñuum aggiqpan. ⁴⁰ Malğuk aņutik savaktuak nautchiivini, iļaqataa tigurauliğisiruq aasiñ iļaqataa uniktauliğuni. ⁴¹ Malğuk ağnak mukkaaksriuqtuak mukkaaksriuğvini, iļaqataa tigurauliğisiruq aasiñ iļaqataa uniktauliğuni.

⁴² “Taatnağusi ataramik itqanaitchuksraursi, atakkii nalugiksi sumi uvlumi atannapsi aggiğñiaqtilaanjanik. ⁴³ Aglaan iļisimayumagiksi una, tupqum iñuan iļisimayumiņ napmun iļikpan unnuaq tigliņniaqtim aggiğñiaqtilaanja qaunaginayaqtuq tigliņniaqti siqumğutitqunilługu tupiğmiñun. ⁴⁴ Taatnatuntuuq itqanaitchuksraupmisi atakkii Iğñiņa Iñuum aggiğñiaqtuq sassağniğmi niğiuğvini isapsitñi.

Tuniqsimaruaq Naaga Tuniqsimaitchuaq Savakti

⁴⁵ “Kiņa tuniqsimaruanupluni isumatupluniļu savaktauva? Ilaaņuruq aņaayuqam qaukiliutikkaņa atlanun savaktimiñun tupiğmiñi ittuanun niqiksritñiktaqtuamun piviksraq nallaullapiaqługu. ⁴⁶ Qanutun quviasuktigigisiva taamna savakti aņaayuqam utiğumi paqitaņa savaağigługu. ⁴⁷ Iļumun uqautigipsi, atangum piksraqtaagigisigaa taamna savakti qaunaksritqulugu iluqaitñik suurağmiñik. ⁴⁸ Aglaan qanuq savaktauniqpan pigiitłuni? Isumapiagñisusq iņmiñun, ‘Aņaayuqaga maunauraq utigniaņitchuq,’ ⁴⁹ aasiñ anaumiaqsilugich atlat savaqatini suli niğiqatigiplugillu imiqatigiplugillu imiqtuqtit. ⁵⁰ Aņaayuqana taavruma savaktim utigniaqtuq iļanatiğun uvlut niğiuğiņisillugu ilaanik sassağniğmiļu qaunagiņisillugu. ⁵¹ Atangata aggiğumi tatapsallapiağisigaa piqasiutipkağługulu ukpiņņuaqtinun. Tavrani iñuich qiağisirut tiriquulatchilługu kiggutiņ.”

25

Atrikusaun Qulitigun Niviaqsiatigun

¹ “Agaayyutim aņaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qulitun aņutituqsimaitchuatun tigungmiaqqtuanik nanniuramiknik paagīaqługu iļaqatniņniaqtuq. ² Tallimat taapkunani isumaturuanjuniqsut, suli tallimat isumatuitłutiņ. ³ Taapkua

isumatuitchuat saagagmiñgaich nanniuratiñ, aglaan uqs-ritqiutiksranjitñik saagangiññiqsut. ⁴ Isumaturuataasiñ uqs-ritqiutiksraligaagniñiqsut nanniuramikhun. ⁵ Ilaqatniñniaqtuaq tuuliunapkaqługu taapkua iluqatiñ siññinialiqamiñ siññiksañiqsut. ⁶ Tavra unnuaq qitiqquqman iñuk nipliqsuq, ‘Marra, ilaqtatniñniaqtuaq aggiqsuq. Anilusi paagiasuñ.’ ⁷ Iluqatiñ anutituqsimaitchuat makitnamiñ ikummaktaagniñgaich nanniuratiñ. ⁸ Isumatuitchuat uqautiniñgaich isumaturuat, ‘Qaitchisigut ilañanik uqsrupsi atakkii nanniuravut qamiaqsiñiqsut.’ ⁹ Aglaan isumaturuat kiuniñgaich, ‘Naaga, naamayumiññaitpaluñmiugut uvaptikhunlu ilipsitñunlu pigupta, aglaan aullağusi taipkunuja tunisiullaqtuanun uqsrunik tauqsigiagitchi piksrapsitñik.’ ¹⁰ Tavralli isumatuitchuat aullağniqsut, aasiñ tauqsigiagtitudigich ilaqtatniñniaqtuaq aggiğñiqsuq. Taapkua itqanaitchuat isiqatigigaat katchuutiviñmun niğiqpagiaqhutiñ, tavraasiñ taluplugu. ¹¹ Aquvatigunli aggiqmiññiqsut alğianjich niviaqsia. Uqaaqsigaluaqtut, ‘Ataniiq, anmautillañniaqtigut.’ ¹² Aglaan kiuniğai, ‘Naluniğipsi. Kisuuvisi?’ ¹³ Taatnağusi qaunataqiağigitchi. Atakkii nalugiksi uvluuq unniñ sassagniğ Iğñiñja Iñuum aggiğiksraña.

Atrikusaun Piñasutigun Savaktitigun

¹⁴ “Suliuvva Agaayyutim anjaayuqautaa sagviqpan atriqaqtuq anutmik iglausuktuamik unjasiksuamun nunamun. Inmiñuquplugich savaktigikkani qaunaksriñiutiniğai suurağmiñun. ¹⁵ Atausiq iñuk qaitchiñiğaa 5,000-tun maniñnik, atla iñuk 2,000-tun, atlasuli 1,000-tun, iñullaa akuqtuipłuni pitłakkağmigun. Aasiñ aullağniqsuq iglauviksrağmiñun. ¹⁶ Taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun maniñnik aullaqhuni piñatchiasunjaqani tauqsigiñiutiginigai maniksriusriani, aasiñ piññautigiplugich 5,000-sipsaanik. ¹⁷ Taatnatunsuli taamna iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun piññapsaaqmıuq atlanik 2,000-nik. ¹⁸ Aglaali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun aullaqhuni paksrautiplugu nunamun iriğniğaa anjaayuqağmi manija. ¹⁹ Akuni piilğatağaluaqami anjaayuqanjat taapkua savaktit utiğniqsuq, aasiñ makpiğarriqutiaqsipługich maniksriusriantigun. ²⁰ Tavra taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun tikiutriruq atlanik 5,000-naktaağmiñnik uqaqhuni, ‘Ataniiq, qaitchikapña 5,000-tun maniñnik, uvva piññapsaaqtunja 5,000-nik.’ ²¹ Anjaayuqanjan taavruma uqautigaa, ‘Savaaqallautagniñiqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruanıniqsutin savakti! Tuniqsimatriñiqsutin iñugiakitchaluaqtuagun suuratigun; inillañniagikpiñ anjalatiğugutin iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagiñ anjaayuqağikkapni.’ ²² Taamnaptuuq iñuk akuqtuiruaq

2,000-tun maninjñik agghiḡhuni uqagmiiuq, 'Ataniiq, qaitchikapḡa 2,000-tun maninjñik, uvva piññapsaaqtuḡa 2,000-nik.' ²³ Aḡaayuqaḡantuuq uqautipmigaa, 'Savaaqal-lautagḡniqsutin, nakuuplutin tuniqsimaruḡuniqsutin savakti. Tuniqsimatriñiqsutin iñugiakitshaluaqtuatigun suuratigun. Inillakkisigikpiñ iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyagḡiñ aḡaayuqagḡikkapni.' ²⁴ Tavrali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun maninjñik agghiḡhuni uqaqtuq, 'Ataniiq, ilisimagikpiñ. Anayaktuaqtaunḡiñtichutin aḡun. Pukuiraqḡutin nautchiivigiñḡisapniñ katitchisu-uplutinlu kangaqsruivigiñḡisaqniñ nautchiaksranik. ²⁵ Sivuuḡaplunḡa taatnaḡlunḡa irigḡitka maniksin nunamun. Uvva, pisin pigigitin.' ²⁶ Aḡaayuqaḡan uqautigaa, 'Pigiitchuatin iqiasruuplutinlu savaktii! Ilisimagaluaqtutin kiprisuutilaamnik nautchiivigiñḡisamniñ katitchiplunḡalu kangaqsruivigiñḡisamniñ nautchiaksranik. ²⁷ Iiñayaḡniḡitin manitka manniqiriñun, aasiñ utiḡuma akuqtuitlanayaqtuḡa pimñik naggutiñitñik.' ²⁸ Aasiñ uqautiniḡai atlat savaktit, 'Pisigiḡ taapkua maniich ilaaniñ qaityagḡiaḡlugichaasii taavrumunḡa 10,000-tun maniqaqtuamun.' ²⁹ Tavraasiñ kiñapayaq aḡalatchillautaqtuq aatchuusriaḡmiñik piññapsaaḡisiruq sippakuuqtualiguni. Aglaan taamna piññangḡitchuaq, mikiruamikunniñ piginasugikkaḡmiñik piikkaugisiruq ilaaniñ. ³⁰ Siñitchiuḡ piññanḡiurangḡitchuaq savakti taqtuam taagḡniqsraḡanun. Tavrani qiagisirut tiriqullaisa kiggutiñ.

Aviktuiliksraḡ Nunam Iñupayauranḡi

³¹ 'Iḡñiḡa Iñuum agḡitqikpan kamanaqtuakun qau-mamigun iluqaisa ipqitchuat isagḡuligikkani piqatigilugich, aqvinniaqtuq aquppiutaqpanmiñun kamanaqtuamun. ³² Aasiñ iñupayauranḡi nunam katitaugisirut sivuḡaanun. Tavrani aviktuḡisigai atausiuttaḡlugich, atrilugu munaqsri aviktuipmatun ipnaiñik tuttuḡuraniñ. ³³ Suli inillakkisigai ipnaich taliqpiñmi tuḡaanun, aglaali tuttuḡurat saumium tuḡaanun. ³⁴ Umialgum uqautigisigai taliqpiñmiñi ittuat, 'Maunḡaḡitchi, aatchuusriaqagḡtuasii piḡiusiamik Aapamniñ, paitchaktaḡisiiuḡ Agaayyutim aḡaayuqautaa itqanaiyaanuruq ilipsitñun iñiqtauḡhaniñaglaan nunam. ³⁵ Atakkii niḡisuktauqama niqiksritchagḡigikma. Imiḡukamalu imiksritchagḡigikma. Iglaanukama aiyugaaḡlunḡa isiqḡitaḡigikma. ³⁶ Atnuḡaanḡitñama atraksritchagḡigikma atnuḡaamik. Atniḡñaqama takuraḡigikma. Isiqtauḡkama tikitlunḡa isiqattaḡaḡigikma.' ³⁷ Tavrali iñuich nalaunḡaruat kiuniḡaat, 'Ataniiq, qanḡaaglaan qiñiqpisigiñ niḡisukavich aasiñ niḡipkaḡhutin naḡaḡaa imiḡukavich imiqḡitaḡivisigiñ?

38 Qaŋasuli qiñiqpisigiñ iglaañuplutin aasiiñ isiqtitlutin naagaqaa atnuġaaniñavich atnuġaaqtitpisigiñ? 39 Suli qaŋaaglaan qiñiqpisigiñ atniġñaqhutin naagaqaa isiqsiviñmiitnavich takuniqqisigiñ? 40 Umialgum kiugisigai tamatkua itnaġlugich, ‘Illumun uqautigipsi. Qanutunaglaan savautrikapsi nagliñnaqniqsrañatnun aniqatiuma savaaġigiksi uvañmun.’ 41 Aasiili uqautiniaqmigai tamatkua saumium tuñaani, ‘Piigitchi uvañniñ! Anasiññuqsakkauniaqtusi isuitchuami ikniġmi itqanaiyaañuruamun tuunġaġmun isaguliñiñunlu. 42 Atakkii niġisukama niqiksritlaitchipsitña. Imiġuliqama imiksritlaitchipsitña. 43 Iglaañukama aiyugaatlaitchipsitña. Atnuġaitñama atnuġaaqtitlaitchipsitña. Atniġñaqamalu isiqsiviñmiitnamalu isiqattaatlaitchipsitña.’ 44 Tavraptuuq kiuniagaat itnaġutin, ‘Ataniiq, qaŋaaglaan qiñiqpisigiñ niġisukavich imiġukavillu naagaqaa iglaañukavich atnuġaitñavillu, naagaunniñ atniġñaqavich isiqtaukavillu aasiiñ savautiñgitlutin?’ 45 Aasiiñ kiuniaga, ‘Uqautigipsi, qanusipayaamik savautrisunġitñapsi atautchimununniñ nagliñnaqniqsraqtuamun savautriñgitchusi uvañnik.’ 46 Tamatkuali aullaqtitkisigai isuitchuamun anasiññuqsasqsiuviñmun, aglaali nalaunñaruat isuitchuamun iñuuliġmun.”

26

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

1 Jesus uqaġuiqami tamatkuniña, uqautigai maliguaqtini, 2 “Iisimarusi, malġuk uvluk aquagun atuumagisiruq Jew-ñuruat niġiqpagvikañat atilik Apqusaakkauhiġmik, aasiiñ Iġñiña Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq kikiaktuutraksrauluni.” 3 Qaukñich agaayuliqsit [suli aglaliqirit] suli sivulliugtiġruat katinniqsut igluqpañanun qaukñiat agaayuliqsit atilgum Caiphas-mik. 4 Sivunniugaqsiñiqsut tigusraġuklugu Jesus nalunautchilutin tuqulluguasiiñ. 5 Aglaan uqaġniqsut, “Niġiqpagvikaam uvluani taatnaġniangitchikput. Iñuich aŋalanniqluktaiviaqtut.”

Jesus Tipraġiksakkauruq Bethany-mi

6 Uvvaasriiñ Jesus Bethany-miitlugu tupqani Simonum auyugaqtualgum 7 tikiññiġaa aġnam saagaqhuni nakasrunñuñuramik tipraġiksautmik akisuruamik nanuutiksramik, aasiiñ kuviplugu Jesus-ñum niaquanun niġiñiaqtitlugu. 8 Maliguaqtañiñ qiñiqamitruñ iħuagiñiññiġaat nipliħutin avatmun, “Supman asiñun tipraġiksaun atuqpañ? 9 Una tipraġiksaun tunikpan atqunautaunayaqtuq qaisauluniasiiñ nagliñnaqtuanun.” 10 Jesus-ñum iħitħuġiplugu nipliutigikkañat

uqautinigai, “Suvaata una isumaaluksaaqpisiuñ aḡnaq? Savautigaaña savaallautamik. ¹¹ Nagliñnaqtuat nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginiangitchipsitña ataramik. ¹² Uvvauna aḡnam kuvikamiuñ tipraḡiksauñ timimnun itqanaiyautigaa iluvikkauiksraḡa. ¹³ Ilumun uqautigipsi, nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuanjukpan nuna-payaani, taavrumaptuuq aḡnam savaaña uqautaugisipmiuq itqakkutauluni ilaanun.”

Judas Aniqtuq Aatchuutigisukluḡu Jesus

¹⁴ Taimmali ilañata qulit malḡuk maliguaqtit, atiqaqtuq Judas Iscariot-mik, utlautiniqsuq qaukliñitñun agaayuliqsit ¹⁵ uqautiplugich, “Sumik qaitchiñiaqpsitña Jesus aatchuutigigupku ilipsitñun?” Akilññiḡaat iñuiññaq qulitun maninñik. ¹⁶ Tavrakñaniñaglaan Judas qaunaksruaqsiruq piviksramik aatchuutigisrukluḡu Jesus.

Jesus Niḡiqatauniqsuq Maliguaqtimiñi Niḡiqpagviani Atiliñmi Apqusaakkauḡimik

¹⁷ Sivulliqpiami uvluani niḡiqpagvikaam puvlaksiḡniḡilaanik qaqqunik maliguaqtit tikiññiḡaat Jesus uqautipluguasiññ, “Nani itqanaiyaquvisigut niḡiqpaḡiksrapnik atiliñmik Apqusaakkauḡimik?” ¹⁸ Kiuniḡai, “Nunaaqqimugitchi añutmun ilisimakkamnun uqautilugu, ‘Ilisautri uqaqtuq, piviksraḡa qalliuraqtuq. Niḡiqpagvia atilik Apqusaakkauḡimik niḡḡivigisukkiga tupipni piqatigilugich maliguaqtitka.’” ¹⁹ Maliguaqtit piñiqsut Jesus-ñum piraksrir-rutaatun ilinjitñun, aasiñ itqanaiyaqhutin niḡiqpagviksramun atiliñmun Apqusaakkauḡimik. ²⁰ Unnuksraaqman Jesus aquvinniqsuq niḡisukhuni piqatigiplugich qulit malḡuk [maliguaqtini]. ²¹ Niḡiñiallaḡmin Jesus-ñum uqautigai, “Uqautigipsi, ilapsisamma aatchuutiginiḡaaña uumiksriñun.” ²² Iluqatin isumaalutchallapiḡataqtut. Ataasiuttaaqhutin apiqsrillaagaqsigaat, “Ataniiq, uvañauñgitchuq, amii?” ²³ Uqautigai, “Ilaañuruq misuqatauruq argañmiñik uvapkun puggutauramun. Taavruma aatchuutiginiḡaaña uumiksriñun. ²⁴ Iḡñiña Iñuum aullaḡisiruq uqaḡhum aglaksimaḡhatun pisigiplugu ilaa, aglaan qanutun tatamnaqtigigisiva taamna añun Iḡñiñanik Iñuum aatchuutigitniktuq uumiksriñun. Nakuutlukkayaqtuq taamna iñuk taimani aniñḡiññiḡumi.” ²⁵ Tavrali Judas-ñum aatchuutigitniktuan añan apiqsruḡniḡaa, “Ilisautrii, uvañauñgitchuq, amii?” Jesus-ñum uqautiniḡaa, “Ii, ilviuruq.”

Atanḡum Nullautchiḡvia

²⁶ Niḡillaḡmin Jesus-ñum tigugaa qaqqiaq quyaplugu Agaayyun siqumitkaa qaitluguasiññ maliguaqtimiñun

uqaqhuni, “Tigulugu nigǵisiun, tavrataamna timiga.”
 27 Tigupluguasiñ qallun quyaanikami qaitkaa ilinjitñun
 uqaqhuni, “Imigvigisiun!” 28 Taamna auga maqipkakkauruaq
 iñugiaktuanun aullaǵniuruq nutaamik sivunniugutmik
 Agaayyutmilu iñunilū. Taavrumuuna aukun Agaayyutim
 nalupqinaigñiaǵaa sivunniugutni iñunmun natqigutiksrau-
 pluni killuqsautinjitñun. 29 Imitqinñiangitchuǵa taavruma
 asiam misuǵuaniñ uvakñaniñaglaan tikiǵgataqitillugu taimña
 uvluq imitqikkuma piqatigilusi Aapaa añaayyuqautaani.”
 30 Atuanikamin atutmik aullaqtut igǵimun taggisiqaqtua-
 mun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piilaaliksrana

31 Pisullaǵmin Jesus-ñum uqautiniǵai maliguaqtini, “Iluqasi
 uniññaigipsitña uumani unnuami. Atakkii aglausimaruq
 uqaǵni itna,
 ‘Tuqutkisigiga munaqsri,
 aasiñ ipnaich siamillapiagutin.’ *Zechariah 13:7*

32 Aglaan anipkakkaujanikkuma tuquhiǵmiñ, aullaǵisiruǵa
 sivupsitñi Galilee-mun.” 33 Peter-m uqautigaa
 Jesus, “Iluqatin atlat suksraaǵaluaqpatin sumiunniñ
 taatnaǵumiñaitchikiñ.” 34 Jesus-ñum uqautigaa Peter,
 “Uqautigikiñ, anaqavak piilaagutiginiagikma pinasuniaglaan
 aqargiqpak qalǵuqtaǵaluaqnagu.” 35 Peter-m uqautigaa,
 “Tuquqatigiraksraǵigupkiñunniñ piilaagiyumiñai piagikiñ.”
 Taatnatuntuuq uqaqtaǵmiut iluqatin maliguaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

36 Jesus-ñum aullautigai maliguaqtini inimun
 atilimun Gethsemane-mik uqautiplugich, “Aquppi-
 uraallagitchi uvani, agaayutyuaqtaqtilluǵa iñuǵa.”
 37 Aullautiplugich Peter malǵuglu igñanjik Zebedee-
 m alianniuliqsuq ihuilliullapiaqhunilū. 38 Uqautigai,
 “Arrii, uvva uqumailliullapiagñiqsuǵa. Alianam
 pisagihñiaǵuqtaǵaana. Tavraniittuallagitchi qau-
 naksruqasillaǵluǵa.” 39 Taiñuǵaqtallakhuni pullapiaqǵu
 kiiñani agaayuruq, “Aapaan, pisuhigigupku piigun qallutaa
 nagliksaathum uvañniñ. Uvaña pisuhiginillaaptun aglaan
 ilvich pisukiptun.” 40 Jesus utiqami maliguaqtimiñun
 paqinnigai siñiktuat. Apiqsruǵniǵaa Peter, “Qaunagi-
 raallakkumiñaitpisitña atautchimiunniñ sassaǵniǵmi?
 41 Siñiniasuǵaqasi agaayulusilū. Ukpisrisainitchumausili
 uuktuaqsiugupsi. Ilumun irrusiq piyummatiqagaluqtuq
 aglaan timi sayaitchuq.” 42 Jesus aullatqilgitchuq ilaqataani
 agaayupluni uqaqhuni, “Aapaan, una qallugauraq
 piigumiñaitpan uvañniñ imiqtaksraǵipiagupku pilagu

pisuligikkan.” ⁴³ Utilgitñami paqilgitchai siñiktuat atakkii irinich siqupsağulillaapiaqhutin. ⁴⁴ Uvvaasiin aullalgitchuq agaayutyaqhuni pinatchiqługich, uqaqhuni taapkunijasuli uqautigikkagmiñik sivuani. ⁴⁵ Jesus utiqami maliguaqtimiñun uqautigai, “Siñiktuaqpisivuli iniqtuiqsiqhusi? Uvva, sassaqtikitchuq aatchuutigikkauviksraña Iğñinjan Inuum arganjitñun killuliqirit. ⁴⁶ Makillusi aullaqta! Aatchuutigitniktuağa imma tikitchuq.”

Jesus Tigukkauruq

⁴⁷ Jesus uqağugaaqtitlugu Judas aggigñiqsuq, ilan̄at qulit malğuk maliguaqtit. Piqatigagñiqsuq inugiallapiaqtuanik inuñnik savikpiraqtuanik anautchiraqtuaniglu, tuyuumaruanik qaukñitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtigruanjitñiñlu. ⁴⁸ Taavruma aatchuutigitniktuam piqatini ilitchuqutiksriññigai uqaqhuni, “Kiñataimma kunikkupku tavra taamnaugisiruq. Tiguyumagiksi.” ⁴⁹ Taavrumatavra nalinñaaqługu utlakkaa Jesus paglaplugu, “Paglagikpiñ, ilisautrii!” aasiin kunikługu. ⁵⁰ Jesus-ñum kiuniğaa, “İlauraamaan, tavra taatnağiağuguutinkii.” Tamatkua inuich tiguniqłukługu Jesus tigugaat. ⁵¹ Tavrani ilan̄ata taapkua piqatiniñ Jesus-ñum amuniğaa savikpani uugiraqtigługuasii savaktiña qaukliata agaayuliqsit. Uugiraqamiñ tavra siutaiqsigñigaa. ⁵² Tavrani Jesus-ñum uqautigaa taamna, “Utiqtirruñ savikpaiñ puñanun atakkii iluqatin̄ anuyaktuat savikpakun piyaqquğisirut savikpakun. ⁵³ Isumanjitpich iniqsrugupku Aapaga ikayuqtailiqilun̄a, akkuvaurapiaq tuyuğayağaaña qulit malğuktun kavluutinik isağulin̄nik. ⁵⁴ Taatnağupku qanuğuni Agaayyutim uqałha immiumagisiva uqağiruaq taatna ittuksraupluni?” ⁵⁵ Taavrumani Jesus-ñum uqautigai inugiallapiaqtuat inuich, “Savvaqłuktauvik, atakkii aggighusi tigutyaqłun̄a savikpan̄nik anautaniglu. Uvluğagipman aquppigaluğaqtun̄a piqatigiplusi agaayyuvikpan̄mi ilisautriplun̄a, aglaan tigusratlaitchipsitña. ⁵⁶ Aglaan iluqatin̄ tamatkua atuumarut atakkii Agaayyutim uqałhich uqağikkañich sivuniksriqirit immiumaruksraupmata.” Tavrani iluqatin̄ maliguaqtit unitchaat pigruqhutin.

Jesus Apiqsruqtuğaat Uqaqsittaagvijn̄mi

⁵⁷ Taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautiniğaat Caiaphas-mun qaukliat agaayuliqsit katimmavigikkañatnun aglaliqirit sivulliuqtigruatlu. ⁵⁸ Aasiin Peter-m malin̄niğaa un̄jasiuraaqhuni qaukliata agaayuliqsit igluqpan̄an silataanunaglaa. Isiqhuni aquppigatauniqsuq qaunaksrini qiñigukługu qanuğisitilaaña. ⁵⁹ Qaukñin̄ich agaayuliqsit suli

iluqatin uqaqsittaagtitchirit pakaaqagñiqsut tanjigilaanik ilisimarauruanik sagluutigilugu Jesus tuqqutchuklugu. ⁶⁰ Aglaan paqitchiniññiqsut sumikunniñ, iñugiakkaluaqhutin tikiaruat tanjigilaakun ilisimarauniaqtuat. Naagatai paqitchinitchut. Kiisaimmalu malguk tanjigilaakun ilisimarauruak saavitpuk ⁶¹ uqaqhutik, “Uvvauna iñuk uqaqtuaq, ‘Piyagquhiñaugiga agaayyuvikpana Agaayyutim aasiñ nappatqiglugu pinasuni uvluni.’” ⁶² Uvvaasiñ qaukhiata agaayuliqsit makitluni uqautigaa Jesus, “Kiggutiksraitpich sumik ukuak iññuk uqautaakkun ilipkun?” ⁶³ Aglaan Jesus nipaisaaqtuq. Qaukhiata agaayuliqsit uqautinigaa Jesus, “Itqagun una, Pakma nayuutirugut sivugaani iñuuruam Agaayyutim. Taatnamik uqautitigut, Christ-nuvich, Igñina Agaayyutim?” ⁶⁴ Jesus-num kiunigaa, “Uvva ilvich uqaaniktutin taatna. Aglaan uqautigipsi, qakugun taimma qinñigisigiksi Igñina Iñuum aquppiruaq taliqpian tunjaani sanjipayaaqaqtuam, aggiguni nuviyatigun.” ⁶⁵ Tavrani qaukhiata agaayuliqsit aligaagñigai atnugaani uqaqhuni, “Inmiñik uqagñiqhuktağniqsuq! Suvaatami piqagupsaaqpisa ilisimarinik? Pakma tusaagisi uqagñiqhuta. ⁶⁶ Qanuq isumavisi?” Kiunigaa, “Tuquruksraguqtuq.” ⁶⁷ Aasiñ tivvuaqtuaqsiñigaaat kiññanagun qakiqtaqsimmaan pattaklugu arganmiknik. ⁶⁸ Uqagñiqsut, “Christ-nuruatiin! Nalautchağutin uqautitigut, kia qakiqpatin?”

Peter-m Piilaagigaa Jesus

⁶⁹ Taatnalhatni Peter aquppiñiqsuq silataani igluqpaum. Niviaqsigaam tikitlugu nipliutinigaa, “Ilvichtuuq piqatigipmikkan Jesus Galilee-gmiiu.” ⁷⁰ Aglaan Peter piilaqtuq iluqanisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruja sumik uqautiqaqtilaapnik.” ⁷¹ Aasiñ anipman qanitchağruamun, atlam qinñiqhugu uqautinigai tamatkua tavraniittuat, “Uvvauna iñuk piqatauruuq Jesus-mi Nazareth-miumi.” ⁷² Tavrani Peter piilaatqiksug suamasiplugu, “Nalugiga taamna anun.” ⁷³ Suli akkunilitchiallaklugu qikaqtuat tamaani utlakkaat uqautilgitlugu Peter, “Ilumun ilagigaatin taapkua, atakkii uqausipkun ilisimanaqtutin.” ⁷⁴ Tavra Peter suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiñjuqsaglinja uqangñiñiguma ilumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaanja taavruma anutim.” Uqaqtitlugu tavrakñatchiaq aqargiqpak qalguqtağniqsuq. ⁷⁵ Peter-m itqaqtigai uqautai Jesus-nun inmiñun itna, “Aqargiqpak qalguqtağaluaqnagu piilaagutiginiağikma pinasuniaglaan.” Tavra anipluni qianiqsuq iluilliullapiaghuni.

27

Jesus Pilate-muutiniġaat

¹ Uvlaatchaurami qaukļinich agaayuliqsit suli sivulliuqtigruanich Jew-ņuruat sivunniġniqsut tuqqutčukļugu Jesus. ² Qiliqluġu aullautiniġaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

³ Tavrali Judas, Jesus-ņum aatchuutigiriņa, ilitchuġikami Jesus-ņum tuqqutaksraġuqtılaanjanik nunuuratchal-lapiagņiqsuq utiqtitlugich taapkua iņuiiņņaq qulit maniurat qaukļinjitņun agaayuliqsitlu sivulliuqtigruanjitņunlu Jew-ņuruat ⁴ nipliġhuni, “Killuqsagtunja atakkii aatchuutigit-nikļunja patchisaiļamik iņunmik.” Kiuniġaat, “Suutauni-aqpmi taamna uvaptiknun? Tavra savaagigiņ.” ⁵ Judas-ņum miļuqsautiniġai maniich agaayyuvikpaņmun. Aullaqami qimiņņiqsuq iņmiņik. ⁶ Qaukļinich agaayuliqsit tiguplugich taapkua maniich nipliġniqsut, “Maliġutaksrakuagņangitčhuq tugvaigupta maninmik ilirakuvianun agaayyuvikpaum, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutauruam.” ⁷ Sivunniġniqsut tauqsiutigisukļugu utkutčirim nunanjanik iluviqagņigisukļugu iglaanņuruanun. ⁸ Taatnaqluġu taamna nuna taiguutiqaġaat nunanjanik augum ugluvaņnunaglaan. ⁹ Taamna immiumaniqsuq uqauttutauruaq tumigiplugu Jeremiah sivuniksriqiri uqautigikkaņa, “Tiguniġaich iņuiiņņaq qulit maniich. (Taapkua maniich iņugiaktılaanġat Israel-aagmiut sivunniutigikkaņich akilutigisukļugich ilaanun.) ¹⁰ Tauqsiutiginiġaat utkutčirim nunaņa, maliġutlugu atangum tillisaa uvamnun.”

Jesus Apiqsruqtuġaa Pilate-ņum

¹¹ Jesus qikaqtitlugu sivuġaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruġniġaa Jesus, “Umialigivatin Jew-ņuruat?” Jesus kiuniġaa, “Uqaaniktutin taatna.” ¹² Aasiin Jesus pasiikkaukami qaukļinjitņiņ agaayuliqsit sivulliuqtigruaniņlu kiunjiņņiġai. ¹³ Kiisaimma Pilate nipliġpuq ilaanun, “Tusaqsaginġitpigich ilisimarrisuuġinich akikņaqhutin?” ¹⁴ Aglaan Jesus-ņum kiunjiņņiġaa atautchimikunniin uqaqsagņigmik. Kavanauruaq quviġutčhallapiagņiqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaat

¹⁵ Uvvaasiin ukiuġagipman niġiqpagvikaami kavanauruaq anipkairagņiqsuq atautchimik isiqtamik iņuich pisukkaņatnik. ¹⁶ Taatnaļhatni iņuk isiqtainiqsuq ilisimallautakkaņat atiqaqtuq Barabbas-mik. ¹⁷ Iņugayaat katipmata Pilate-ņum apiqsruġniġai, “Nalliaknik anipkaitquvisitņa—Barabbas-mik naagaqaa Jesus-mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?”

18 Ilaan ilitchuḡiniḡaa tamatkua qaisilaan̄at Jesus in̄miñun siqñataqaliḡmiktigun. 19 Aasiñ Pilate aquppiqaḡlugu atanḡum aquppiutan̄ani, aḡnaata tuyuḡniḡaa uqqamik itnaḡlugu, “Ilaksianagu taamna nalaun̄aruaq iñuk, atakkii ihuilliḡutigillakkiga ugluvak siññaktuḡiplugu.” 20 Aglaan qaukñin̄isa agaayuliqsit sivulliuqtigruatlu maliksun̄niḡaich in̄ugayaat apiqsruḡlugu anipkaqplugu Barabbas aasiñ tuqqutillugu Jesus. 21 Kavanauruam apiqsruḡniḡai, “Nalliaknik ukuak iññuk anipkaitquvisit̄na?” In̄uich kiuligñiḡaat, “Barabbas.” 22 Pilate-ḡum apiqsruḡniḡai, “Suniaqpiḡuasiñ Jesus taiguutiqaḡtuaq Christ-mik?” Iluqatin̄ kiuniḡaat, “Kikiaktuutili sannigutamun.” 23 Pilate-ḡum nipliutiniḡai, “Sumik savamaḡluqaqpa?” Aglaan nipaalapsaaqsiñniḡaqsut nipitusillapiaghutin, “Kikiaktuutili sannigutamun!” 24 Pilate ilitchuḡiniḡaqsuq qanuḡunniñ piyumiñaiñhanik suliasiiñ apai nipruaḡhutin in̄uich. Imiksraḡhuni igḡuḡniḡai argañni sivuḡaatni in̄ugayaat. Aasiñ nipliḡhuni, “Uvva, patchisaun̄itchuḡa uuma in̄uum tuqqutauniañhagun. Taamna savaaḡigiksi.” 25 Iluqatin̄ in̄uich nipaalaniḡsut, “Anasiñḡuqsausiaksraq tuqqutaun̄hagun illi uvaptiknun qitungaptiknunlu.” 26 Tavrani Pilate-ḡum anipkaḡniḡaa Barabbas, aasiñ ipiḡaqtuqtitqaḡlugu qaiññiḡaa Jesus an̄uyyiuqtinun kikiaktuutityaḡplugu sannigutamun.

An̄uyyiuqtit Mitautiginiḡaat Jesus

27 Aasiñ Pilate-ḡum an̄uyyiuqtin̄iñ Jesus aullautiniḡaat kavanauruam igluqparanunaasii, katipkaḡḡgich an̄uyyiuqtipayaat avatan̄iḡlugu Jesus. 28 Atnuḡaiyaḡlugu atipkaḡniḡaat kaviḡsaamik atnuḡaamik. 29 Niaḡuḡusiḡniḡaqsut kakitlaḡnanik iliplugu niaquanun tigummialiqḡugulu ayauppiamik taliḡpiagun. Aasiñ sitquḡhutin sivuḡaanun mitautigiaqsiñiḡaat nipliḡhutin, “Paḡlagiptiḡiñ, umialgat Jew-ḡnuruat.” 30 Taatnaanikmata tivvuaḡtuḡniḡaat Jesus pipḡlugu taamna ayauppiaḡ anaumiaḡsiḡluguasiñ niaḡuagun. 31 Mitautigisuiḡamitruḡ Jesus an̄uyyiuqtit mattaḡlugu atnuḡaaḡ atukkaḡa atnuḡaatqiksinnigaaḡ atnuḡaan̄iñik. Aasiñ aullautiniḡaat kikiaktuutikkauviksraḡanun.

Jesus Kikiaktuutiniḡaat Sannigutamun

32 An̄uyyiuqtit anillaḡmiñ nalaunniḡaat an̄un Cyrene-naḡmiu atilik Simon-mik. Nunuriplugu taamna an̄un iqsruktinnigaaḡ Jesus-ḡum sannigutan̄anik. 33 Tikitñamiñ inimun atilin̄mun Golgatha, itna mumiutiqaḡtuaḡ “Saunḡa niaḡum,” 34 an̄uyyiuqtit qaitchiñiḡaat misuḡḡumik avuuḡtamik sun̄amik. Aglaan Jesus-ḡum uuktuallakkaluḡamiun̄ imiḡun̄iñiḡaa. 35 Kikiaktuutianikamitruḡ Jesus an̄uyyiuqtit

autaagñigaich atnugaanji inmiknun saaptaqtuutigiplugich.
³⁶ Aquvinniqsut qaunagiasiplugu tavrani. ³⁷ Qulaanun
 niaquan ilinigaat pasikkun ilaagun, aglausimaruaq itna,
 “Uvvauna Jesus, umialgat Jew-ηnruat.” ³⁸ Malguk tigliniaqtik
 kikiaktuutiqtigipmiñigik Jesus-ηum, ilaqataa taliqpianun
 aasiin ilaqataa saumianun. ³⁹ Inuich apqusaatuat
 niaqulaniqsut nipliaplutin pisaanηatinik Jesus-mun,
⁴⁰ “Uqaguuruatin piyaqqulhiñanuplugu agaayyuvikpak
 nappatqiglugu pinasuni uvluni, anniqsugin ilipnik.
 Ignigikpatin Agaayyutim, atqagin sannigutamiñ.” ⁴¹ Taatnatun
 qauklinisa agaayuliqsit aglaliqiritlu sivulliuqtigruatlu
 pisaanapmiñigaat Jesus. ⁴² Uqagniqsut, “Ikayutlagaluagai atlat
 inuich, aglaan inmiñun ikayulguiñniqsuq! Umialgikpaun
 Israel-ηum, ki atqagli kikiaktuutriviñmiñ. Aasiili
 ukpigigisigikput. ⁴³ Tunjanisusq Agaayyutmun. Ki,
 Agaayyutim pigisullapiagumiun anniqsugliun Jesus pakma,
 atakkii uqagnisusq igniginipluni Agaayyutmun.” ⁴⁴ Taapkuak
 tigliniaqtik kikiaktuutiqtatauruak ilaani pisaanapmiñigaat
 Jesus.

Jesus Tuquruq

⁴⁵ Uvluq qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami
 pinasuni sassagnigni. ⁴⁶ Iliyunaqsipman qulinugutailam
 sassagninanun Jesus nipligniqsuq nipitusillapiaqhuni, “Eli, Eli,
 lama sabachthani?” (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaan,
 Agaayyutmaan, suvaata suksraaqpinja?) ⁴⁷ Inanisa inuich
 tamaani qikaqtuat tusaakamitruñ taamna uqagniqsut,
 “Uvva uuma anutim tuqhiragaa Elijah.” ⁴⁸ Tavrauua
 ilanat inuich tigusiñiqsuq misuktaqtuamik. Immiqsinnigaa
 misuguhunmik iliplugu qiruum nuvukkananun. Aasiin
 qaiñnigaa ilaanun imiquplugu. ⁴⁹ Aglaan ilanich
 inuich nipligniqsut, “Ilaksianasiun. Naipiqtuqlakput
 Elijah aggigisipmagaan annautityaglugu.” ⁵⁰ Aasiin Jesus
 nipliatqikami nipitusipluni anigniñiqsuq. ⁵¹ Tavraguuq
 talukuyaaq nivinaruaq agaayyuvikpanmi siiksiginisusq
 tatpichakna takanunaaaglaan. Nuna aulapmiñiqsuq suli
 uyaigaich qupluqhutin. ⁵² Iluvgillu anmagñiqsut aasiin
 inugiaktuat Agaayyutim inun tuqugaluaqtuat anitqikhutin.
⁵³ Anitqianikamin uniniñigaich iluviqtin, aglaan aquagun
 anitqihan Jesus-ηum nunaaqqimunniqsut ipqitchuamun
 sagviqhutin inugiaktuanun inun. ⁵⁴ Anuyyiuqtit analatinillu
 qaunaksriruat Jesus-mik qiniqamin aularuamik nunamik suli
 supayaanik atuumaruanik, iqsitichallapiagniqsut nipliqhutin,
 “Ilumun igniginigaa Agaayyutim.” ⁵⁵ Inugiaktuat agnat
 qiniqtuagniqsut unavaniñ. Tamatkua agnat maliktuat Jesus-
 mik Galilee-miñ savautriyaqhutin ilaanik. ⁵⁶ Ilaupmiñiqsut

Mary Magdalene, Mary aakanjak James-ñumlu Joseph-ñumlu, suli aakanjak igñanisa Zebedee-m.

Jesus Iluviğniğaat

⁵⁷ Unnuksraaqman umialik aggiğniqsuq atilik Joseph-mik Arimathea-ğmiumik maliguaqtaupmiñiqsuamik Jesus-mi. ⁵⁸ Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiğaa timaa Jesus-ñum. Pilate tiliriñiqsuq qaitquplugu timi Joseph-mun. ⁵⁹ Tavra Joseph-ñum atqaqamiuñ timi aasii nimiqsruğniğaa salumaruamik ukiħaamik. ⁶⁰ Aasiñ inillañniğaa Jesus-ñum timaa nutaamun iluviuqtamun uyağanmi, iluviksragmiñun inmiñik. Aksraanikamitruñ uyağakpak umiñniğaa talua iluvğum aullaqhuniasiñ. ⁶¹ Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppiñiqsuk akiani iluvğum.

Munaqsrit Iluviğmi

⁶² Uvvaasiñ uvlutqikman, itqanaiyağvium uvluan aquagun, qaukñich agaayuliqsit suli Pharisee-ñuruat utlautiniqsut Pilate-mun ⁶³ nipliqtuñ, “Anuun, itqagikput taavruma kinnirim uqagikkaña iñuññağmi makitqikkisiñipluni aquatigun piñasut uvlut. ⁶⁴ Taamna pisigilugu tilisiñ iluviq qaunagillapiaqulugu taapkunani piñasuni uvluni. Maliguaqtai aggiqpaqtut tigliglugu timaa Jesus-ñum aasii uqautilugich iñuich anitqinñilugu tuqumiñ. Taatnasiq sagluliq pigiitlukkisiruq sivulligmiñ sagluutimiñ.” ⁶⁵ Pilate-ñum uqautiniğai, “Piksragusi anuyyiuqtinik qaunaksriksrapsitñik qaunagityaqsiuñ iluviq pisuqtilaapsitñi.” ⁶⁶ Tavrali utlautiniqsut iluviğmun anmağumiñaiyağiaqlugu uyağak, suli qaunaksriqluqlugu anuyyiuqtinik.

28

Jesus Anitqiksuk Tuqułiğmiñ

¹ Aquagun minguiqsiağvium, qauniuraagataqtuami sivulligmi uvluani akunniqsaam, Mary Magdalene-ñumlu atlamlu Mary-m qiniğiağniğaa iluviq. ² Tavratavrani suamaruamik nuna iliqsraqtuq, atakkii isağulgan Atangum atqaqhuni qilañmiñ aksraktinniğaa uyağagruaq paananiñ aasii aquvirvigiplugu. ³ Qiniñña atriqağniqsuq ikniqpalañmik, suli atnuğaañi qatigniqsut aputitun. ⁴ Iqsigiplugu qaunaksrit uuliksiñiqsut. Iliñiqsut tuqunaruatun inuktitun. ⁵ Isağulgum uqautiniğik ağnak, “Iqsiñatik. Ilisimagiga ivaqlitqik Jesus-mik kikiaktuutrauruamik. ⁶ Uvaniingitchuq. Anitqiksuk nipliğmisun. Maunağitchik. Qiniğiatku Atanguruam nallavia. ⁷ Aullağitchik qilamik uqautilugich maliguaqtai, ‘Anitqinñiqsuq tuqułiğmiñ aullaanikhuni sivupsitñi

Galilee-mun. Taamani qiniḡisigiksi.' Tavrūaaglaan." 8 Aullaqtiqtuk qilamiksruaqhutik iluviḡmiñ iqsiḡlaḡmik quviasullapiḡataqhutiglu. Aqpaqsruaqhutik uqautrityaqtuk maliguaqtaiñik. 9 Uqautrityaqtuaqtitlugik maliguaqtaiñik taimmaiñaq Jesus-ḡum nalaunnigik nipliutigaluni, "Paḡlaḡiptik." Taapkuak utlakḡugu tiguniḡaak isiganḡun, aasiñ agaayyuvigiplugu. 10 Uvvaasiñ Jesus-ḡum uqautiniḡik, "Iqsiñatik. Aullaḡutik uqautityatkik aniqatiutka Galileemuqulugich. Taamani qiniḡisigaatḡa."

Munaqsrit Quliaqtuaḡhat

11 Tavraguuq, igliqtitlugik ilaḡich qaunaksrit nunaaqqimuniqsut uqautiaqsipḡugich qaukḡiḡich agaayuliqsit iluqaḡitñik atuumaruanik. 12 Uvvaasiñ taapkua katimaanikmata sivulliuqtigruatlu sivunniughutin aḡuyyiuqtitlu qaitchiñiḡaich manigayaanik 13 uqautiplugich, "Uqautiyumagisi iñuich, maliguaqtaiñ tikitḡugu unnuami timaa tigḡiḡniḡaat siñiktitluta aullautipluguasiñ. 14 Taamnaasii uqautauruaq kavanauruam tusaanippaun quyaliniḡaḡisigikput qanuutaisitchaḡusi." 15 Aḡuyyiuqtit akuqtuḡniḡaich maniich tupigiplugu urriqsuusiaqtin. Taamna quliaqtuaq siaminḡasugaaqtuq akunḡatni Jew-ḡuruat uvluaḡnunaglaan.

Jesus Sagviqsuq Maliguaqtimiñun

16 Tavraasiñ qulit atautchimik maliguaqtit Galileemuniqsut igḡimun Jesus aullaḡvigitqukkaḡanun. 17 Uvvaasiñ qiniḡamitruḡ agaayyuviginiḡaat, aglaan ilaḡisa nalupqisuutigiplugu. 18 Jesus-ḡum tikitḡuni uqautiniḡai, "Agaayyutim saḡḡiksriñniḡaḡa aḡalataḡitlasipḡugich qilaḡmiittuat nunamiittuatlu. 19 Taatnamik aullaḡusi iñuḡnun nanipayaq nunami maliguaqtigūqtititchi, paptaaḡlugich atqagun Aapauruamlu Iḡniḡuruamlu Ipqitchuam Irrutchimlu, 20 Iḡisautilugich kamaksritqulugich iluqaḡitñik tillisigikkamnik ilipsitñun. Nalupqigiyumiñaitkiksi nayuutiḡiḡa ilipsitñi ataramik isukḡitchaḡataḡhanunaglaan nunam."

Uqal̄hich Aglaan̄i Mark-ŋum

John Paptaaqtitchiri Quliaqtuaqağniqsuq

¹ Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, iğñinagun Agaayyutim. ² Agaayyutim uqautaa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna,

“Atañii, tuyuğigisigiga uqqiraqtiga sivupni
itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.”

³ “Iñuk tuql̄iraqtuq iñuilaamiñ:

Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atangum,
nalğuglugu tumiksraŋal”

Isaiah 40:3

⁴ Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaqtitchiri quliaqtuaqami iñuñnun iñuilaami itnaqhuni, “Paptaaqtillusi mumiqqaagusi killuqsautipsitiñiñ Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.”

⁵ Iñugiaktuat iñuich aggiumauraağniqsut ilaanun nakikŋapayaaq Judea-miñ suli Jerusalem-miñ. Quliağimatigik killuqsautitiŋ John-

ŋum paptaağniğai kuuñmi taggisiquaqtuami Jordan-mik.

⁶ John atnuğaaqağniqsuq pikukturuum amianik, qisiñmik tapsiqaqhuniļu, niqiqaqhuniļu pigligianik suli igutchaich

siğñaqtaalliaŋitiñik nanipayaaq paqitnami. ⁷ Quliaqtuaqtuq,

“Añunimma tikiu magisiruq kamanatluktuaq uvañniñ, aasiñ siñiļguyumiñaitchuñauñniñ aluğutiŋnik. ⁸ Aa, ilumutun

paptaağaluağipsi imikun, aglaan ilaan paptaağisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun,” itnaqhuni.

Jesus Paptaakkaupman Añiqusaaqsiupluniļu

⁹ Taipkunani uvluni Jesus agğiğniqsuq Nazareth-miñ Galilee-miittuami. John-ŋum paptaağniğaa Jordan-mi.

¹⁰ Jesus-ŋum qakipqauraqami imiğmiñ tautuñniğaa qilak aŋmaqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miññiqsuq ilaanun

tiñmiağruuratun. ¹¹ Nipi tusagnağniqsuq pakmakŋa, “Ilvich piqpagiplutin Iğñiğigikipiñ, quyalimaagikma.”

¹² Tarakŋatarra Ipqitchuam Irrutchim aullaqtinnigaa iñuilaamun. ¹³ Taavani iñuilaami inniqsuq malğukipiaq uvluni,

aasiñ tuungaum uuktuallaŋniğaa. Nayuutiniqsuq iñuilaam niğrutaiñi, aasiñ isağulgich savautityağniğaat.

Jesus Tuql̄uğniqsuq Sisamanik Iqaluñniaqtinik

¹⁴ Taipkunani uvluni Herod-ŋum, umialguruam, John tigu-plugu isiğniğaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaanani Agaayyutim. ¹⁵ Nipliğniqsuq,

“Pakma aŋayuqautaa Agaayyutim qallipluni atuumaaqsiruq. Isummitqigitchi ukpiğilugulu tusaayugaagiksuaq.”

16 Uvvaasiin Jesus pisuktualgitluni siñaagun narvaᅇan Galilee-m, tautuᅇnigik aniqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriᅇñaᅇniqsuak narvami, iqaluᅇniaqtauplutik. 17 Jesus-ᅇum nipliutigik, “Maliksikᅇa. Uvakuᅇaniᅇaglaan piᅇᅇaᅇniaᅇisirutik iᅇuᅇnik aqaluᅇniaqtitun.” 18 Tarvauvaa uniᅇᅇiᅇinik kuvraᅇikkatik maliaqsiᅇluguasiiᅇ. 19 Tarakuᅇatarra Jesus pisuktualaallakhuni tautukkik aniqatigiik, James-lu John-lu, iᅇᅇak Zebedee-m, kuvriuᅇniqsuak umiaᅇmikni. 20 Jesus-ᅇum tautuᅇpᅇauraᅇamigik tuᅇluᅇnigik. Unisiᅇaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiᅇᅇakniaqtuanun savaktaiᅇun umiami, maliaqsiᅇluguasiiᅇ Jesus.

Iᅇuk Irrusiᅇlulik

21 Tikitiᅇamin Capernaum-mun miᅇᅇuiᅇsiᅇᅇvium uvluani Jesus katraᅇviatnuktiᅇniqsuq iᅇisautriaqsiᅇluniasiiᅇ. 22 Katimaruat aarigaᅇᅇusuᅇniqsut iᅇisauttutaiᅇnik atakkii iᅇisautriᅇluni aᅇalatchiᅇiᅇaᅇtuatun, atlakaupluni ukunakuᅇa aglaliᅇiriniᅇ. 23 Jew-ᅇuruat katraᅇviatni piᅇaᅇniqsuq irrusiᅇluliᅇmik nipliaruamik, 24 “ᅇaksianatigut. Jesus Nazareth-miu, suniᅇqᅇisigut? Uvuᅇaᅇpich piᅇaᅇᅇuᅇᅇukhuta? Naluᅇitchiga kisuutilaan, ipᅇitchuᅇuruᅇtin Agaᅇyᅇutim tuyuᅇikkaᅇa.” 25 Jesus-ᅇum tarra tiliᅇiᅇaa irrusiᅇlulik itnaᅇlugu, “Qiᅇuisaᅇiᅇiᅇ! Anilutinaasii aᅇutmiᅇiᅇ!” 26 Irrusiᅇluum iᅇukniaᅇ nagliksaaᅇtituullaᅇniᅇaa qiiᅇsruᅇmatununniiᅇ iᅇialapkaᅇpauraᅇlugu uniksaᅇamiuᅇ. 27 Iluᅇatinᅇ tautuktuat taavrumiᅇa quviᅇutᅇhakᅇagitiᅇutiᅇ apiᅇsruᅇtuᅇtiaᅇsiᅇniqsut avatmun, “Qanusiᅇniᅇpa una? Qanusiᅇniᅇpa nutaᅇq iᅇisauttun? Una aᅇun aᅇalatchiᅇiᅇaᅇhuni tilitᅇaniᅇai irrusiᅇluiᅇh, aasii iliᅇisa tupigitiᅇaniᅇaat.” 28 Qilamik tavra siaminniᅇsuq taamna atuumaruᅇq nunaᅇaᅇᅇipayaᅇanun Galilee-mi.

Jesus Mamititchiᅇiᅇniqsuq Iᅇuᅇiᅇaktuanik Iᅇuᅇnik

29 Anikamiᅇ Jew-ᅇuruat katraᅇviatniᅇ tupᅇatnuᅇniqsut Simon-kutlu Andrew-tkutlu, piᅇatigiᅇlulik James-lu John-lu. 30 Simon-ᅇum aakaruaᅇa nalaniᅇsuq uunaᅇlukhuni. Jesus tikiᅇpᅇauraᅇman uᅇautiniᅇaat atniᅇᅇaᅇniᅇlugu. 31 Utlakuᅇuᅇ aᅇnaᅇ tiguniᅇaa argaᅇun makititlugu, aasiiᅇ uunaᅇluᅇniᅇsiᅇhuni. Tavra niᅇluᅇᅇutiᅇaᅇsiᅇiᅇai. 32 Miᅇᅇuiᅇsiᅇᅇvium uvlua nuᅇitman, unnuksraakun siᅇiᅇniᅇq nipianikhuni, iᅇuiᅇh tikiᅇutriᅇniqsut ilaanun tamatkuniᅇa atniᅇᅇautiliᅇnik atlakaᅇiᅇiᅇnik suli irrusiᅇluliᅇnik. 33 Iluᅇatinᅇ nunaᅇᅇim iᅇui katiᅇniqsut taavruma tupᅇum sivuᅇaanun. 34 Jesus mamititchiᅇiᅇniqsuq iᅇuᅇiᅇaktuanik atniᅇᅇautiᅇaᅇtuᅇanik atlakaᅇiᅇiᅇnik suli anipkaᅇluni iᅇuᅇiᅇaktuanik irrusiᅇluliᅇnik.

Ilaan irrusiqluich nipliқunijnigai atakkii ilisimanigaat kisuutilaanja.

Jesus Quliaqtuaḡniqsuq Galilee-mi

³⁵ Uvlaatchaurami qaugaluagnagu Jesus aullaḡniqsuq nunaaqqimiñ iñuilaamun. Tavrani agaayuniqsuq. ³⁶ Simon-ḡum piqasiqhuni piqatmiñik pakaaqsiñigaa. ³⁷ Paqitnamitruḡaasiñ nipliutiplugu, “Iluqatin iñuich qiñigukkaatin.” ³⁸ Aglaan Jesus-ḡum kiunigai, “Aullaqtuksraurugut atlamun nunaaqqimun. Uvanali quliaqtuaḡumaḡna taamani atakkii piqutigiplugu agqiqsuanḡuruḡa.” ³⁹ Tarra ilaa quliaqtuaqtuq katraḡvinjitñi iluqaani Galilee-mi, anipkaipḡunilu irrusiqluninik.

Jesus Mamititchiñiqsuq Auyugaqtualinmik

⁴⁰ Tarrasuli una auyugaqtualik tikiumaniqsuq Jesus-mun sitquqhuniasii iniqsruqlugu ikayuqḡpluni, “Ilvich pisuksiḡaḡuvich mamitilhiñaugikma.” ⁴¹ Jesus ilunḡutcharniqsuq, isakḡgich argagikkani aksikḡuguasiñ. Nipliutiniḡaa, “Pisugaaḡluḡa, mamititqugikpiñ.” ⁴² Jesus nipliḡluqqaqtuq taavrumiḡa, taamna tavrakḡatchiaq ihuaqsiruq auyugaqtuaḡmiñiñ. ⁴³ Tarra Jesus-ḡum taamna aḡun aullaqtikaluaqnagu iñiqtiḡniḡaa, ⁴⁴ “Uqautiniaqnagu kiñaunniiñ aglaan agaayuliqsimugutin, qiñiqtitchumigiñ ihuaqsiḡhiñ ilaanun. Aatchuutiyumautin tunillautinik Agaayyutmun tuvraḡlugu Moses-ḡum tillisigikkaḡa mamititkaatinkii. Taatnaḡuvich iñupayaam ilitchuḡiniḡaa mamitilaan.” ⁴⁵ Aglaan taamna aḡun aullaqami uqallaaqsiñiqsuq atqunallapiaq siamitlugu mamitikkauḡi. Taatnaqhuni Jesus isitqilguiñiñiqsuq nunaaqqiñun, aglaan aullaḡniqsuq iñuilaamun, iñuichaasiñ utlaaḡaaqsiplugu nakitḡapayaaq.

2

Jesus Mamititchiñiqsuq Aḡutmik Aulatlaitchuamik

¹ Kiḡuagun ikituurat uvlut Jesus utitqinñiqsuq Capernaumun. Iñupayaat uqaaqsiñiqsut aiñiplugu. ² Iñugiaktuat kativagitḡutinḡ tavrḡa iniksraigutiniqsut tupqum iluani naagaunniiñ paam siḡataani. Jesus-ḡum quliaqtuaḡutiniḡai Agaayyutim uqathanik. ³ Tarra sisamat iñuich tavrḡautriñiqsut aulatlailaamik iñunmik. ⁴ Qalligaluahutinḡ tikilguiñniḡaat Jesus iñugiakpagitḡutinḡ iñuich. Tavra aḡmaḡlugu tupqum qilaḡa atqaqtinniḡaat taamna aulatlailaq qaatchiaqtuummaan. ⁵ Jesus-ḡum ilitchuḡiqamiun ukpiqsrisiqaḡtilaanat, nipliutiniḡaa aulatlailaq, “Nukatpiaq, killuqsautipnik natqigutigikpiñ.” ⁶ Iḡaḡich aglaliqirit

aquppiruat tamaani isummatiqaḡniqsut itna, ⁷ “Suvaata una uqaqpa Agaayyutitun? Taamna uqaḡniqluktauruq. Agaayyun kisimi natqigutritlaruq killuqsautinik!” ⁸ Jesus-ḡum irrutchiḡmigun kaniqsiaḡliqamigich uqapiluhath, nipliutliḡniḡai, “Suvaata uqapilukpisi isummatipsigun? ⁹ Qanuq una nipliutitquvisiun aulatlaḡlaq, ‘Killuqsautipnik natqigutigikpiñ’ naagaqaa nipliutihhanik, ‘Makillutin, uqummatitin tigulugich pisugiñ?’ Nalliak qaḡanatlukpa? ¹⁰ Aglaan ilitchuḡitquḡipsi Iḡñinjan Anutim anjalatchiḡliqalhanik maani nunami natqigutritlapluni killuqsautinik.” Tavrani nipliutigaa aulatlaḡlaq, ¹¹ “Tiligikpiñ, ‘Makillutin, tigulugu qaatchian agḡiñ!’” ¹² Tavrakḡatchiaq taamna anjun makitiqtuq. Tiguplugu qaatchiani aullaḡniqsuq nakuqsipqauraqami. Qiñiqtuapayaat taavrumiḡa quviḡutchanḡniqsut. Kamasruaqsiniḡaat Agaayyun, “Tautunḡanjitchugut taatnatchimik,” itnaqhutin.

Jesus Piksraḡniqsuq Levi-mik

¹³ Jesus taivrumunjalḡiññiḡsuq siñaanun narvanjan Galileem aasii katirviginiḡaat iñugaaḡruich. Ilaan ilisautiaqsiniḡai. ¹⁴ Tamaani apqusaaqami tautunḡiḡaa Levi, iḡniḡikkaḡa Alphaeus-ḡum aquppiruaq savaaḡmiñi manniqipluni. Tavra Jesus-ḡum nipliutipmani itna, “Malinḡa,” taavruma makitluni maliutliḡniḡaa.

¹⁵ Aasiñ taavruma aquagun Jesus niḡiñiḡsuq tupqani Levi-ḡum. Iñugiaktuat tax-siliqiritlu atlat killuliqiritlu aquppiqatiginiḡaich Jesus-ḡumlu maliḡuaqtañlu. Tamatkua iluqatin maliqsimiñiḡaat. ¹⁶ Aglaliqirit suli Pharisee-ḡuruat tautunḡiḡaat niḡiqatiquaḡlugu tax-siliqirinik suli killuliqirinik. Taapkua nipliutigaich maliḡuaqtai, “Suvaata ilaa niḡiqatauva suli imiqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?” ¹⁷ Jesus-ḡum tusaakamigich nipliutigai, “Ihuaqtuat taapkua atniḡñaitchuat inuqsranitchut taaktinik aglaan ilinḡich atniḡñaitchuat. Uvaḡa agḡinitchunḡa aiyugaaḡiḡlugich nalaunḡaruat aglaan killuliqirit.”

Apiqsruun Uisauraaḡikun

¹⁸ Maliḡuaqtai John-ḡum Paptaaḡirim suli Pharisee-ḡuruat uisauraaḡuuniqsuat piqsuḡiplugu. Iḡnḡich iñuich utlakamitrun apiqsruḡniḡaat, “Suvaata maliḡuaqtai John-ḡum suli Pharisee-ḡuruat uisauraaḡmata, ilvilli maliḡuaqtitin taatnatlaiññiḡpat?” ¹⁹ Jesus-ḡum kiuniḡai atrikusautmik, “Iḡiḡich uumani ilaqatnigiaqtuami uisauraaḡniḡpat ilaqatnigiaqtuam nayuutininisuli? Taatnaḡumiñaitchut ilaqatnigiaqtuam nayuutihhani. ²⁰ Aglaan uvluq tikitkisiruq ilaqatnigiaqtuam aullaḡviksraḡa ilinḡitñiñ. Tavra uisauraaḡviksraḡpaaluk.” ²¹ Jesus-ḡum

ilisautipssaagnigai atrikusrautmik, “Iñuum utuqqaq atnugaaq ilaagumiñaitchaa nutaamik ukiñhaamik atakkii ilaanuyumi nutaam utuqqaq alikpalaagisigaa, aasiñ allaq aglitlukhuni. 22 Naagasuli, iñuum utuqqaq puuq immigumiñaitchaa nutaamik asiam misuguanik atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa asiam misuguan puuna, suli asiam misugua maqigisiruq taavrumakña puumiñ. Aglaan nutaq asiam misugua immiutraksrauruq nutaamun puumun.”

Qanuutautilaña Minguiqsiagvium

23 Uvluaani minguiqsiagvium Jesus pisunniqsuq nautchiivikun. Tarra maliguaqtai tamaunnaaqamin pukunniqsut mukkaaksranik, nigiaqsiplugitaasiiñ. 24 Tavra ilañisa Pharisee-ñuruat nipliutilgiññigaa, “Atañii, suvaata ilinich savakpat minguiqsiagvium uvluaani maligutaksrakuagnañitkaluaqtuat tamarrumani uvlumi?” 25 Ilaan kiunigai, “Agliqimasuknağiksi David-ñumlu piqataiñ! inuqsriuñhat niqiksrağmiknik? 26 David isigñiguguuq tupqanun Agaayyutim nigipluniasii qaqqumik tunillaqtuutmik Agaayyutmun. Taatna atuumasruuniqsuaq Abiathar-ñum qaukiuñhatni agaayuliqsit. Maligutaksraptigun kimun-unniiñ niqiksrautitqunñigaa avataatigun agaayuliqsit. Aglaan David-ñum niginiğaa qaqqiaq, aasiñ aatchuğniğaa maliktigikkani.” 27 Taatnağaluaqamigich Jesus-ñum nipliutipsaagnigai, “Minguiqsiagvium uvlua iñiqtauruq iñuñmun aglaan iñuk iñiqtaunitchuq minguiqsiagvium uvluanun. 28 Taatnamik Iğñiña Iñuum atanguruq unniñ minguiqsiagvium uvluaani.”

3

Añun Argalik Pannaqłuktanik

1 Jesus isitqinñiqsuq Jew-ñuruat katrağvianun. Aasiñ tarani itmiñiqsuq añun argalik pannaqłuktanik. 2 Jew-ñuplutiñ sivulliuqtuat qaunaksruaqsilgiññigaa mavruigisikmanñaan minguiqsiagvium uvluaani, tavraami agvisiksraqsuqługu. 3 Jesus-ñum tarra nipliutiniğaa añun argalik pannaqłuktanik, “Makillutin uvuñagiñ.” 4 Tavraniasiñ apiqsruqługich taapkua, “Nalliak maligutaksrakuagnaqpa Minguiqsiagvium uvluaani—savaaqaliq nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik, anniqsuiq iñuñigmik naagaqaa tuqqutchiliq?” Aglaan ilinich nipaisaagniqsut. 5 Uumitchaksaalhum tikiumaligaluağniğaa tarani aglaantuuq ihuirrutiginiğaa pitchigiñhatigun suli suksraqañiñhatigun, uummatiqaqhutiñ siqquqtuamik. Tarra nipliutiniğaa añun taamna, “Isivitkich argaktin.” Taavruma tarra isivinnigai, aasiñtai argai

ihuaqsiñiqsut iglumiktitun iliplutin. ⁶ Tarra taapkua Pharisee-nuruat aullaqtigniqsut, tarvauvaa sivunniuqatigityaqhugich Herod-kuayaat qanuq tuqułiksrañagun Jesus-ñum.

Iñugayaat Narvam Siñaani

⁷ Jesus aullaqasriqhuni maliguaqtimiñik Galilee-m narvananunniqsuq. Iñugaagruih malilgiññiñgaat Galilee-miñlu Judea-miñlu, ⁸ Jerusalem-miñlu, Idumaea-miñlu, unataaniñlu Jordan-ñum, avataañniñlu Tyre-mlu Sidon-ñumlu. Taapkua tusaaniñgaat kamañaqtuanik savaaqalha utlakhugasiiñ. ⁹ Tarra Jesus-ñum uqautiniñgai maliguaqtini umiaq ikkiviksrani tigułhiñaaguquplugu qanimiñun atakkii iñugaagruih ukua iñugiaksivagitlutin tatruliñgaat. ¹⁰ Mamititchianikman iñugiaktuanik, atlat atniññautilgich tatviksraiññiñgaat aksigukhugu Jesus. ¹¹ Tamarrasuli irrusiqhugich tautukamitruñ putqatağvigiplugu niplianiqsutli itna, “Ivich Iğñiña Agaayyutim.” ¹² Aglaan iñiqtiqtağniñgai tamatkua ilinjitñun ilitchuğipkautigitquñitluni.

Jesus Piksrağniqsuq Qulit Malğuiñik

¹³ Jesus kilvaqtaagñiqsuq tunaanun kiniktaam nunam. Tarani qinñuağniñgai tamatkua pigisukkani. Tarra utlañniñgaat. ¹⁴ Nalunaiqsagai qulit malğuk maliguaqtiksrat, uqqiraqtaunik taiyuqhugich piqatigisukhugich, tuyuğisukhugich quliaqtuağiaquplugich. ¹⁵ Saññiksriññiñgai mamititchitlasiplugich atniññaqtuanik suli anitchitlasiplugich irrusiqhugich. ¹⁶ Uvva ukua qulit malğuih Jesus-ñum nalunaiqsagikkani: Simon-lu atchikkaña Peter-mik, ¹⁷ James-lu John-lu iğñak Zebedee-m Jesus-ñum atchikkak Boanerges-mik, mumiutiqaqhuni “Iğñiğikkak katlulam” [uumitchiyalallakhutigguuq]. ¹⁸ Suli Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu iğñiña Alphaeus-ñum, Thaddaeus-lu, atla suli Simon Zealot-ñuruuq, ¹⁹ suli Judas Iscariot, taamna aatchuutigitniktuaq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

²⁰ Akuniisunaqani Jesus isiğniqsuq tupiğmun. Iñugaagruih malilgiññiñgaat. Kiisaimmatai taatnaqhutin Jesus-lu maliguaqtinilu niğilguiligniqputunniñ. ²¹ Tavra ilaiñ tusaakamitruñ taatnaqtuaq aullağniqsut aggisityağukhugu Jesus, atakkii iñuich uqautigigaat ihuangiğniñiplugu. ²² Iñajich aglaliqirit tikiññiñgaat Jerusalem-miñ itnaqhutin, “Jesus Beelzebul-mik añałatiqaqtuq, aasiñ anitchirağaqtuq irrusiqhugich atuqhugu sañña añałataata irrusiqhugich.” ²³ Jesus-ñumtarra qallilaaquniñgai iñuich inmiñun uqautiuraagaqsiplugichaasiñ atrikusautitigun itna, “Qanuğuni tuunğaq anittağisiva tuunğagmik?” ²⁴ Uvva nunaqqim

añalatai akilliliqsuutikpata avatmun, taamna nunaaqqiq suksraungigñiaqtuq. ²⁵ Uvvasuli iñuich tupigmi atingiqpata akitñaqtuutilutin suksraungigñiaqmiut. ²⁶ Uvva taatna qaukliat tuungaich irrusiqñuni piyuutigumin avatmun, ilaan sanña isukliññaiaqtuq. ²⁷ Uvvasuli atla atrikusaun: Kiñaunniñ iñuk isigumiñaitchuq sanñiruum iñuum tupqanun ivayaqtuaqsiluniasiiñ sulliñaurañiñik aglaan sivulliulugu pitukkayağaa sanñiruaq iñuk, tavrakñaasiiñ ivayaqtuaqsiluni sulliñaurañiñik.

²⁸ “Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutriyumaagtug pisugaaqhuni iñuich killuqsautipayaanitñik suli uqağniqluktakipayaanitñik Agaayyutmik. ²⁹ Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa taimuņa iñuk uqağniqluutriruaq Ipqitchuamik Irrutchimik; taamna iñuk patchisaugisiruq isuitchuaguni.”

³⁰ Jesus taatnağniqsuq atakkii taapkua upyaktuqlugu itna, “Taamna añalatiqaqtug irrusiqñunmik.”

Jesus-ñum Aakanalu Aniaqatiunilu

³¹ Uvvali Jesus-ñum aakanu suli aniaqatiunji tikiññiqsut. Qichaqhutin qakma kiligiaqtinnigaat. ³² Iñanata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Atañii, aakanlu aniaqatiutinlu kigga utaqqiñigaatin.” ³³ Jesus-ñum kiuniğai, “Kiña uvaņa aakapiagiviyu unniñ aniaqatiupiağiviyu?” ³⁴ Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaağniğai, “Atañii, uvaņa aakapiaga suli aniaqatiupiatka! ³⁵ Kisupayaaq savaaqtuq pisulhanik Agaayyutim, taamna iñuk aniaqatiugigiga suli aakagiplugu.”

4

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

¹ Tarrasuli Jesus-ñum ilisautiaqsilgiññigai narvam siñaani imma. Iñuich katilgiññiqsut iñugiaksiplutin. Taatnaqmataasiiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruuramik ayaktaallaklugu, aquvinniqsuq. Iñugaağruich qichaqtuiñiaqtut narvam siñaani. ² Ilaan ilisautiniğai iñugiaktuatigun atrikusautitigun. Aasii ilisaututmiñi uqaqtuutiuraaqługich. ³ “Naalağniłlagitchi! Iñugguuq nautchiityağniqsuq. ⁴ Nautchirapkaqlugu nautchiaksrat ilañich katagağniqsut apqutmun, aasiitai tinmiurat tikitłutin niğiñiğai. ⁵ Ilañich kataniqsut uyağauruamun nunamun nunaqapianitchuamun. Nauniqsut qilamik atakkii nunakitłuni. ⁶ Aasiñ siqiñgum mayuaqami pasikługich atakkii kanqapianitłutin pannaqłunniğai. ⁷ Suli ilañich kataniqsut akunğatnun kakitłagnat, aasiñ kakitłagnat naukamin nagguviksrağniğai asirrinitłutin aasiñ.

8 Ilañitsuli katakhutin nunagiksaamun asirriaqagñiqsut. Iñugiaksiplutin nauriñiqsut mukkaaksranik atautchimiñ iñuiññaq qulinuttaaqhutin suli ilañich piñasukupianuttaaqhutin suli ilañich tallimakipianuttaaqhutin.” 9 Ilaan nipliutigai, “Taamna iñuk siutiqaqtuaq naalağñi.”

Sivuniñat Atrikusautit

10 Kisiññuqamiñ, maliguaqtaiñ iñuiñllu tusaaruat ilaanik apiqsruğniğaat taavrumuuna atrikusautikun. 11 Jesus-ñum nipliutigai, “Agaayyutim sagviğaa nalunaqtuananik añaayyuqataan ilipsitñuñhiñaq, aglaali tamatkununa ukpiqsriñitchuanun uqagaqtuna atrikusautitigulhiñaq. Taamna aglausimaruaq uqaligñi immiumaruq Agaayyutim itnauttutigikkaña,

12 ‘Qiñigaluaqhutin irimiknik ilisaqsritlaitchut,
unniñ tusaagaluaqhutin siutimiknik kañiqsillaitchut.

Kañiqsiñigumiñ mumikpiaqtut Agaayyutmun,
ilaanli natqigutigai killuqsautiñitñik.’ ” *Isaiah 6:9-10*

Jesus Kañiqsikapkañiqsuq Atrikusautmik Nautchiirikun

13 Jesus-ñum apiqsruğniğai, “Naluniqpsiuñ taamna atrikusaun? Qanuğmi kañiqsiñiaqpsigich atlat atrikusautit? 14 Nautchiiri nautchiiruq tusaayugaallautamik. 15 Ilaani uqalıq nautchiaksratun katagaqhuni apqutmun; tamatkua iñuich tusaaplugu uqalıq, aglaan tuunğaum tikitlugu qilamik aattağniğai uqalich nautchirriutauruat uummatinjitñi. 16 Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat uyağauraalinmun; tusaaplugulu uqalıq qilamik quviasukhutin akuqtuqlugulu, 17 aglaan uqalıq kañiñitman akuniutlaitchuq. Kinuagun iñuilliuñglu piyuaqsiuñglu ilipmaknik pigiplugu uqalıq qapiqtigagñiqsut. 18 Suli atlat iñuich atriplugich nautchiaksrat kataktuat akunğatnun kakitlagnat. Taapkua tusaaruat uqalıgmik 19 aglaan isumaaluutit iñuuniafikun, kinnitñiñiağutitlu umialgutmik suli kimmutit supayaanik suqutiginigagigaa Agaayyutim uqalha. Taimmaasiñ nauritlaitchut asianik. 20 Suli atlat iñuich atriplugich kataktuat nunagiksaamun: tusaakamitruñ uqalıq akuqtuqlugu suli asirriaqahutin, ilañich iñuiññaq qulitun, ilañich piñasukupiatun, ilañitsuli tallimakipiatun.”

Naniq Ataani Utkusium

21 Jesus nipliutigikkani ilañigai, “Atañii, iñuich ilirağingitchaa naniq ataanun utkusium unniñ ataatnun siñigviich. Aglaan iñuich naniq ilirağigaa naniqagvinmun. 22 Agaayyutim iriqsimakkañi pakma sagviğisigai ilaatnigu. Iñuich kañiqsimañitchaluagumisigik pakma kañiqsisigaiç taimanigu. 23 Kiña iñuk siutiqağumi tusaatlaruanñik, ki ilaa tusaali.”

24 Ilaan nipliutimmiñigai, “Ki, naalağnimmaagiksi ata! Qanutun naalağnisilaaqsi taimma itpan, taatnatun kañiqsiaqtillaaqsi itkisiruq, suli kañiqsisaiñiağniaqtusi. 25 Ilaa piqaqtuaq akuqtullaagisiruq aglaan taavruma piqañitchuam anniagisigaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiaksrakun Nauraqtuakun

26 Jesus nipliqsuq, “Atriqaqtuq añaayuqautaa Agaayyutim iñuñmik nautchiiruamik nautchiaksranik nunamun. 27 Unnuagagipman siñikhuni suli uvluğagipman makitluni savaaqaqtuq. Qaunaksrailaat nautchiaksrat nauraqtut, suli qanupiaq nalugaa nauhat. 28 Aglaan nunam naupkaqlugu asirriraqtuq, sivulliuplugu nautchiaksraq nuillağaqtuq qıñiğnaqsiuraqhuni aasiitai nauqqaaghuni puña piññuqmata mukkaaksram, tavrakña iluqani niqiksraq nauvaalukhuni. 29 Aglaan asiat nautchiirim kipputmik kipiqaqsirağigai, katitchivik tikiuamplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

30 Jesus nipliqsuq, “Sumun atritlavisigu Agaayyutim añaayuqautaa iñuñnik? Uqautiniağipsi atrisilaanjanik. 31 Atriqaqtuq nautchiaksrauramik atiqaqtuamik mustardmik. Mikiniqtağaluaqtuq nautchiaksrapayaaniñ nunami. Aglaan nautchirriutaukami nunami 32 naugaqsiraqtuq aglitlukhuni nauriapayaaniñ. Akiguğluksipluni tiñmiñuich uvluutiqağvigirağniğaat tağğañatni akutuqpalgich.”

33 Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ñum uqaqtuutirağniğai iñuich kañiqsilğutilaanñatitun. 34 Ilaan uqautitlaitkai atrikusautillaaghuni. Aglaan kisiññuqamin maliguaqtini kañiqsipkağniuraapiaqlugich pirağniğai.

Jesus-ñum Quunniğquqtitkaa

35 Tamarrumani uvlumi anaqaqsraaqman ilaan nipliutiniğai maliguaqtini, “Akmunjaqta” 36 Tavrani ilinisa uniññiğaiç iñugaagruich. Maliguaqtai ikiniqsut umiamiknun Jesus-ñum ikimmivianun. Atlas umiat itmiñiqsut. 37 Anuqliguqman qailiguqhuni umianat immautiaqsiñiğaa. 38 Jesus aquani umiam siñiñniqsuq akitchillakhuni. Ilinisa itiqsağniğaat niplialaplutin, “Ataniiq, sugiñitpiuñ piyaqquğupta?” 39 Ilaa makitluni iñiqtignigik anuğilu qailiğlu, “Ki, anuğaiğli!” itnaqhuni. Anuğaiqhuni quunniğugniqsuq taatnaqman. 40 Nipliutiniğai, “Suvaata iqsisivi ukpiqcutaitmatun?” 41 Taapkua iqsilipqaurağniqsut. Apiqsruutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusiunipqa una iñuk anuğimunniñ qailipqauratlu kamagivatruñ?”

5

Jesus-ŋum Mamititkaa Iñuk Iñugiaktuanik Irrusiqłulik

1 Ilinjich ikaagñiqsut igłuanun narvam nunaŋatnun Gerasene-nağmiut. 2 Niupqauraqman umiamiñ paagñigaa irrusiqłulgum iluvğich akunğatniñ. 3 Uvvaguuq taamna iñuuniagñiqsuaq tamaani. Kia-unniiñ iñuum qiliqsimalguitługu kalimñiğñik; 4 Akulaiqługu qiliğaluagagñigaa niukkunlu argaigunlu. Kiktuğaalarağniğai qilğutini piyaqługich. Kia-unniiñ iñuum nuyuiqsalguiññigaa. 5 Ataramik unnuamił uvlumił nayuutirağniqsuq nipaapluni qipiqsralakami iluvğich akunğatnił qimiğaat qaaŋatnił, suli iñugiaktuami killialapluni uyagaŋnun. 6 Taiññaqiuaraq qiñiqamiuŋ Jesus aqpalisruğniqsuq ilaanun, sitquğvigipluguasiñ sivuğaanun. 7 Iñuum iluaniñ irrusiqłuum piyaa nipitugalukut, “Jesus, Iğñiŋa Qutchiññiqsrauruam Agaayyutim, suniaqpiŋa? Agaayyutim atqagun injigkpiñ anasiññuqsauŋitłuŋa.” 8 Jesus-ŋum tiligaa irrusiqłuk anitquplugu taavrumakŋa iñuñmiñ. 9 Atakkii Jesus-ŋum apiqsruğaa, “Sumik atiqaqpich?” Ilaan kiuniğaa, “Uvaŋa atigaa Iñugiaktuaraq atakkii uvagut iñugiaktugut.” 10 Tarra taavruma injiqsruagñigaa, “Tuyuginiaqasigut tamarrumakŋa nunamiñ.” 11 Qanimi munaqsraqpauraqagñiqsuq malğunjik kavluutiŋnik kunianik, niğiñiaqhutiŋ qimiğaami. 12 Irrusiqłuiç injiqsruaqsiñiğaat, “Isiqittigut kunianun taapkunuŋa.” 13 Jesus-ŋum aŋiğniğai. Irrusiqłuk aullağniqsut aŋutmiñ, isiqhutiŋaasiñiñ kunianun. Iluqatiŋ kuniat paŋalikhutiŋ anayasaktuasunjaqatiŋ ipnakun. Naparağniqsut narvamun aasiñi ipiplutiŋ.

14 Munaqsriruat taapkuniŋa kunianik qimakhutiŋ uqautityağniğaiç nunaaqçigmiut. Tamatkua iñuich aullaqhutiŋ tautugiagñiğaat tamanna atuumaruq. 15 Iñuich utlautikamiŋ Jesus-mun tautuŋniğaat irrusiqłuqağuuğaluqaqtaaq aquppiruq atnuğaaqhuni qauğrimaplunił. Taatnaqhutiŋ iñuich iqsitchaŋniqsut. 16 Tamatkua qiñiqatauruat uqautiğaqsiñiğaat iñupayaanun qanuq atuumalħa atlağuuqman irrusiqłuqağuuğaluqaqtaaq suli qanuq piyaqqułhat kuniat. 17 Tavra iñuich injiqsruagaqsiñiğaat Jesus aullaquplugu nunamikniñ. 18 Jesus ikiaqsipman umiamun taavruma irrusiqłuqağuuğaluqaqtuam injiqsruaqsiñiğaa maligukługu Jesus. Maliguliłlapiagñigaa Jesus. 19 Naagauvva Jesus-ŋum maliquŋiññiğaa aglaan itna nipliutiłħiñiğaa, “Ailutin ilauraaqun uqautityakkich tamarrumiŋa kamaŋaqtuamik Atangum savauttutaanik ilipnun suli ilunñuksriħhanik ilipnun.” 20 Tavra iñuk aullağniqsuq, aasiñi quliaqtuagaqsipluni nanipayaaq Qulini

Nunaaqqiñi qanuq kamañaqtuamik savaaqalha Jesus-ñum inñiñun. Tarra iluqatin iñuich quvigusunñiqsut.

Jairus-ñum Pania suli Ağnaq Aksikniktuaq Jesus-ñum Atnuğaañanik

²¹ Jesus utiqami igluanun narvam, iñugiaktuat iñuich katilgiññiqsut siñaani narvam. ²² Tavra aggiqmiiñiqsuq aňalataa Jew-ñuruat katrađviata, Jairus-mik atilik. Tautukamiuñ Jesus punniqsuq sivuğaananun. ²³ Iniqsrullapiagnañiqsuq itnaqhuni, “Paniurağa amma tuqułhiñaaguqtuq. İllillañniaqugitka argaktin ilaanun mamitquplugu. İñuuyumaugli.”

²⁴ Taatnaqmantarra Jesus taamuñaqatiqagiññiqsuq. İñuich iñugiakpagitlutin malilgiññiğa attruqługuunniñ. ²⁵ Ağnaqtuuq tamaaniitmiñiqsuq atniğñautiqaqtu aumik qulit malğunni ukiuni, ²⁶ iħuaqsiþkağniagałuaqtıluni iñugiaktuanun taaktinun. Akılıqsuutigiþlugitunniñ sulliñaurani iħuaqsiñiññiqsuq, aglaan atniğñalıqsaiññiğniqsuq. ²⁷ İlaan tusaakamiuñ Jesus utlautiniqsuq iñugiaktuat akunğatigun. Tarra tunuanıñ aksinñiğaa atnuğaagıkkana, ²⁸ isumapluni, “Aksikkupku Jesus-ñum atnuğaana iħuaqsiyumiñaqtuna.” ²⁹ Tavrakñatchiaq aunaaqsrunağniqsuq. İkpiginigaa timigıkkagmiñi iħuaqsiħi taavrumakna atniğñautmiñ. ³⁰ Jesus ilisimaliqhuni sanñi aullaqtilaananik inñiñiñ kiniağniqsuq ttruqtuani nipliqhuni, “Kia aksiksiqpaun atnuğaaga?” ³¹ Malıguaqtaiñ nipliutigaa, “İlisimagaluaqlugu iñugiaktuanun ttruqtilaan, naagasuli apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik.” ³² Jesus qiniğniagnañiqsuq kimun aksiksilaagmiñik. ³³ Taavruma ağnam Jesus utlanığaa iqsılıqsıqhuni attaqsralıqsıqhuni ilisimaplunikii iħuaqsisilaagmiñik. Putluni sivuğaananun uqautiniğaa aksinñiþlugu. ³⁴ Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpiqsriħiqpich iħuaqsiþkağaatın. Tutqıksautlasirutin, iħuaqsiřutin atniğñautigıkkaniñ.”

³⁵ Jesus uqaqtıtlugu ilanich iñuich tikiññiqsut tupigıkkanañiñ taivruma aňalataan katrađvium nipliqhutin, “Paniuran tuquanıktuq. İłaksiatqınñiaqnagu İlisautri.” ³⁶ Jesus-ñum sulıqutigısunaqnağich nipliqsuat nipliutigaa aňalataa katrađvium, “İqsiñak, ukpiqsriħiñiğniñ.” ³⁷ İlaan kiñaunniñ iñuk malıqunıñniğaa avataatigun Peter-mlu, James-lu, suli John anıqatigıkkana James-ñum. ³⁸ Tikitñamin tupqanan aňalataan katrađvium Jesus-ñum qiniğniğai kiñuvğurit tamatkualu qarıt atqunallapiaq. ³⁹ İsiqhuni nipliutigai, “Suvaata itnağniqpişi qıaplusılı? Una ililğaaq tuqunıttuq, siñiktuaqsiñaqtuq.” ⁴⁰ Tamatkua mitautıgiaqsiñiğaat. Uvvaasiñ anıtquniğai. Kisınñuqhutin anayuaaglu ililğaa suli taapkuvalu piņasut malıguaqtai

isigñiqsut ililgaam nalavigikkanun. ⁴¹ Tiguniḡaa ililgaaq argaigun nipliutipluguaasi, “Talitha Coum” (mumiutiqaqtuaq “Niviaqsiagruuk, nipliutigikpiñ, makittin”). ⁴² Tavrakḡatchiaq ililgaaq makinniqsuq pisuaqsipluniasiiñ. Taamna ukiuqtutilaaqagñiqsuq qulit malḡuḡnik. Taapkua nayuutiruat quviḡutchallapiagñiqsut. ⁴³ Ilaan iñiqtiḡniḡai kisumununniiñ ilitchuḡipkaquñitlugu tamanna atuumaruq aglaan niḡipkaquniḡaa.

6

Nazareth-miut Ukpigñitkaat Jesus

¹ Taavrumakḡa Jesus aullaḡniqsuq iñuguqniagvñimiñun. Maliguaqtaiñ malinḡaat. ² Minguiqsiagvium uvluani ilaa ilisautriaqsiruaq Jew-ḡuruat katragviatni. Iñugiaktuat tusaakamitruḡ quviḡusuḡniqsut nipliqhutinḡ,

“Nakikḡakiaq ilisimmatiqagñikpa, una iñuk? Kia marrumiḡa puḡiutmik aatchuḡniqpauḡ suli sanḡimik savaaqatlasipluni quviḡnaqtuanik?” ³ Taamna qiruḡnik savaaqaguuḡsruḡuuq, amii? Iḡñiḡigaa Mary-m. Suli aniaqatigigaat James-ḡumlu, Joseph-ḡumlu, Judas-ḡumlu Simon-ḡumlu, suli aḡnat aniaqatai marra iñuuniaqhutinḡ akunnaptikni.” Tarraasiiñ ukpiḡinñiḡaat kamanalḡa. ⁴ Aglaan Jesus-ḡum itnaḡniḡai, “Iñuich nanipayaaq kamagiraqniḡaat sivuniksriqiri aglaan kamagitlaiñiḡaat iñuguḡviani unniñ akunḡatni ilagikkaiñ naagaunniiñ kiñungani.” ⁵ Jesus savaaqalguiñiḡsuq quviḡnaqtuanik savaanik. Iligaluaḡniḡai argaḡni ikituuranun atniḡnaqtuanun iḡuaqsiplugichaasiiñ. ⁶ Ilaan quviḡusuutiginigaa Nazareth-miut ukpiqsrisuḡiḡhat. Jesus nunaqqiñuktaḡniqsuq ilisautriaqsipluniasiiñ.

Jesus-ḡum Aullaqtitkai Qulit Malḡuich Maliguaqtini

⁷ Jesus-ḡum sivunniuatiginigai qulit malḡuich maliguaqtini, aasii aullaqtitkaqsiplugich malḡuuttaaqḡugich. Sanḡiksriñiḡai anitchitlasiplugich irrusiḡḡuḡnik, ⁸ tiliplugich, “Iglauḡapsitñi saagaḡniqaasi sumik aglaan ayauppiuramik kisan; qaqqumik unniñ injiularim puukatananik unniñ maninḡmik aullautriñiaqasi. ⁹ Aluḡuaqtuḡusi suli atnuḡaatqiutiksraiḡaḡusi.” ¹⁰ Suli ilaan nipliutinigai, “Tukkuniḡupsi tupiḡmun atlamik tukkuksraqsuḡumiñaitchusi aullaḡniaḡapsitñunaglaan, ¹¹ suli iñuich paḡlaḡitpasi naalaḡnisuḡitpatigligu uḡalusi, unillugu nunaqqiq ipsuktuḡumagiksi apyuḡ isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruaq ilinḡitñun akuḡtuinḡsilaanḡatnik tusaayugaagiksuamik. [Iḡumun uqautigipsi, qaḡanatluḡniaqtuḡ iñuiñi Sodom-ḡum Gomorrha-ḡumlu atanniivium uvluani taapkunakḡa iñuiñiñ nunaqqim.]” ¹² Quliaqtuaḡutiginigaaat iñuḡnun isummitqiḡuplugich mumikḡugich killuqsautinḡiñiñ.

13 Suli anittaiñiqsut iñugiaktuanik irrusiqłun̄nik iñun̄niñ, uqsruqtıqługıllı uqsruğutnik iñugiaktuat atnigñaqtuat iluaqsipl̄ugichaasiñ.

John Paptaaq̄titchiri Tuquniqsuq

14 Herod-tuuq, Galilee-m umialga, tusaaniqsuq Jesus-mik atakkii iñuich uqaqaḡniqsut ilaanik nanipayaaq. İlan̄ich iñuich nipliḡniqsut, “John Paptaaq̄titchiri anitqin̄niqsuq tuquh̄gmiñ. Taatnamik savaaq̄tlasıñiqsuq quvıqnaqtuanik.” 15 Atlas nipliḡniqsut, “Elijah-ñuvaluktuq.” Suli atlattuuq uqaq̄niqsut, “Sivuniksriqirauvaluktuq ilan̄atitun taipkua kamañaqtuat sivuniksriqiritun inil̄gaan.” 16 Aglaan Herod tusaakami nipliḡniqsuq, “Una John-ñuniqsuq niaquikkaga, makitqikhuni tuquh̄gmiñ.” 17-18 Sivuanı Herod-ñum ilaqatigiliutinikkaña aniaqatmi Philip-ñum nuliana atilik Herodias-mik, John-ñum suakatagaluaḡniğaa Herod, “Maliḡutaksrakuaḡnanḡitchuq aniaqatvich nuliaḡikkaña tuvaaqasiutigupku.” Taatnaql̄ugu Herod-ñum tigupkağniğaa John isiqsiuvin̄muktıluğasiñ ağnaqtıñ quyalisukługu. 19 Aasiñ Herodias-ñum qinnautigaluaḡniğaa tuqqutçukkaluaql̄ugu, aglaan taatnalguiñniğaa piqutigıplugu Herod. 20 Herod-ñum attaḡniğaa John ilisımaplugu nalaun̄apluni ipq̄itchuaq iñuk. Taatnamik tugluagsımaaḡniğaa. Naalaḡnisuullapiaḡaa John tutqıilisuugaluan̄ğmi naalaqtuapayaaqamiuñ.

21 Kiisaimma Herodias-ñum piviksrani nalautitpaa. Herod-ñum annivilirvia tikitman aiyugaaql̄ıqhuni qauk̄in̄itñik kavamauruat, anuyaktıllu qauk̄in̄itñik suli sivulliutq̄in̄itñıglu Galilee-m. 22 Tavra pania Herodias-ñum isiqhuni sayuğniqsuq quyalıpl̄ugu Herod suli tuyuğmiani. Umialgum nipliutiniḡaa ağnauraq, “İniqsruğıñ, sumik piqaḡukkapnik aatchuğisigikpiñ.” 23 Akiqsruutiniḡaa taamna ağnauraq, “Qanutchıpayaaamik in̄igupña qaitçigisigikpiñ, avvan̄anikunniñ atanguvin̄ma.” 24 Niviaqsıaq aakamiñukhuni itnağniğaa, “Sumik apiqsruğisıvıq?” “Apiqsruğumautin niaquanik John Paptaaḡirim,” aakan̄an itnağniğaa. 25 Taamna utiḡniqsuq qilamiksruaqhuni umialın̄mun nipliutiplugu, “Uvaña aatchuquruña ilipnun akkupak niaquanik John Paptaaq̄titchirim puggutamun il̄ıluğı.” 26 Umialgum tusaakamiuñ aliasulıllapiaḡniqsuq. Aglaan akiqsruqtuutni pigıplugu suli pigıplugich tuyuğmiani itigautıpçanḡıçhaa. 27 Tarva Herod umialik tilisiñiqsuq niaquıqsirimik niaquanik John Paptaaq̄titchirim aḡiutritquplugu. Taavruma isiqsiuvin̄mukhuni niaquiḡniğaa John. 28 Aasiñ aḡiutiplugu niaqua puggutamun il̄ıplugu qaiñniğaa ağnauramun, aasiñ ağnauram qaitługu aakamiñun. 29 Tavrakña John-ñum

maliguaqtaiñ tusaapqauraqamitruñ taamna, aiññaat timaa tugvagiaqługuasiñ.

Jesus Niğipkairuq 5,000 Anjutinik

30 Uqqiraqtit utiğniqsut Jesus-mun, uqautipluguasiñ savaagikkağmiknik suli ilisautriğmikniglu. 31 İñuich utiqtaqpaitlutin maliguaqtai nigğiviksraiğniğaiçhunniñ. Taatnaqhuni Jesus-ñum nipliutiniğai, “Kiata, kisinñuğutiluta iñuilaamun, minguiqsiallagiağitchi.” 32 Tavra aullağniqsut iñuilaamun umiakun kisimin. 33 İñuich tautukamisigin aullaqmata, ilisaqłiğniğaiç. Aqpatkaqsiliğniqsut iluqaitniñ nunaaqqiñiñ tikumasukhutin sivuniğvigikkañatnun taapkua sivuatni. 34 Jesus niukami umiamiñ tautuñniqsuq iñugiaktuanik iñuñnik. İlunñutçañniqsuq atriliutiplugich ipnaiyaatun munaqsraılaatun. Tavra Jesus-ñum ilisautiuraagatasrugruñniğai. 35 Uvluqpaguqman maliguaqtaiñ utlañniğaat Jesus nipliutiplugu, “Manna nayukkaqput iñuitchuq, suli unnuaqsiyaa. 36 Aullaqtitkich iñuich nunaaqqiuranun. Tauqsigiğlich niqiksrağmiknik.” 37 Tarra Jesus-ñum kiuniğai, “Aatchuqsigik niqiksrañitñik.” Taapkua apiqsruğniğaat, “Qaqquqsitquvisigut malğuk tallimakipiak akiksrañaknik niğipkautiksrañatnik?” 38 Jesus-ñum nipliutiniğai, “Qanutunmi samma qaqqianuraqaqpisi? İlitchuğiniurallaktiğitchi.” İlitchuğikamitruñ Jesus uqautigaat, “Paqittugut tallimanik qaqqianuranik suli malğunik iqaluñnik.” 39 Tiligai iñuich aquvittiplugich ivigaamun. 40 Tavra tallimakipianutqataaqługich suli malğukipiaq qulitqataaqługich aquvittikaich. 41 Tiguniğai tallimat qaqqianurat suli malğuk iqalugauraak, aagluqhuni qılañmun quyyatiplugich. Aasiñ avguqługich qaqqiat suli iqalugauraak qaiñniğai maliguaqtimiñun autaaqplugich tamatkununa niğisuktuanun. 42 İñuich niğiñağniqsut, iluqatinñaasiñ niğisullapiaqhutin. 43 Niğisuiñanikmata katinnigaich qulit malğuk aguupmaich ilakunik imalgich. 44 Taapkunani niğiruani 5,000-ñuniqsut anjutit.

Jesus Pisrukman Imiğmi

45 Niğianipqauraqmata maliguaqtai aullaqtitkai umiakun sivumiñi narvam iğluanun, amuna nunaaqqiuramun Bethsaida-mun. Aasi taatnaanikami aitquniğai taapkua iñugayaat. 46 Suli aullaqtitkanamikigich mayuğniqsuq iğğimun agaayutyahuni. 47 Qaumaaraanñaan unnuksraaqman umiaq iliniqsuq qitqanun narvam, Jesus kisivlipkaqługu nunami. 48 Qiñniğniğai sakuullapiaqhutin iputtuat atakkii paaqługu anuği. Tamaaniguuq uvlaatchaurağuman pisuktuagniqsuq qaanagun imğum. Qaaniqsağumaruatun

piñigai. ⁴⁹ Tautuñnigaaat ilisağipmiñagulu pisuktuagtuag qaanani imğum. Aliuqtuaqsiñasugiplutiñ nipliagaqsiñiqsut. ⁵⁰ Qiñiqamitruñ iluqatiñ tataminniqsut. Qilamik Jesus-ñum nipliutigai, “Quviatchaugigitchi, uvañauruñ, iqsiñasi.” ⁵¹ Tarra utlañnigai ikipluni umiamun, aasii anuğaiqhuni. Taapkua quvigut Challapiagñiqsut. ⁵² Tautukkaluaqğugu Jesus nigipkaipman qaqqunik iñugiaktuanun kañiqsimalguiññiğaaatsuli kisuutilaañ, ukpiğilguitğugu tavrakii.

Jesus Mamititchiruq Atniğñaqtuanik Gennesaret-mi

⁵³ Taapkua ikaağugu narvaq tulañnqsut Gennesaret-mun. ⁵⁴ Niukamiñ umiamiñ iñuich ilisaqğigutiniğaaat Jesus. ⁵⁵ Iğlauniqsut iluqaani nunami Jesus-muutriaqsiplutiñ atniğñaqtuanik akiyaqhutiñ siñigviksuummaisai ilitchuğikamitruñ Jesus sumiitilaañ. ⁵⁶ Napmupayaaq Jesus nunaaqçiuuramukman suli nunaqpañmun iñuich aggiutruğniğaiç atniğñaqtuat illiuqaqğugich tumitchaanun apçusaagaksrañiñun Jesus. Tamatkua iñuich iniqsruğniğaaat Jesus atniğñaqtuat aksillañniagukğuguunniñ atnuğaañ. Aasiñ taatnaqamitruñ nakuqsirağautiniğaaat.

7

Sivullianjisa İlisauttutigiçkanat

¹ Tavra ilañisa Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit aggiqsuat Jerusalem-miñ utlañniğaaat Jesus. ² Tautuñniğaiç Jesus-ñum maliguaqtit ilañisa nigiruat iğğugaluagñagich argatiñ Pharisee-ñuruat piraksriutaatitun iñuñun. ³ Pharisee-ñuruat suli atlat Jew-ñuruat nigillañiñiqsut iğğugaluagñagich argatiñ, kamagiplugu ilisauttutaat sivulliağikkağmiñ inilğaanimakñ. ⁴ Aikamiñ tauqsigñiağviñmiñ sunik nigillañiñisut iğğugaluagatiñ. Suli iñugiaktuat piraksriutiñich aapamiñ maligutmigaich itnatun ittuat, iğğuglugich qallutit suli utkusiich suli puggutat. ⁵ Tavra Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit apiqsruğniğaaat Jesus, “Suvaata maliguaqtitin maligutiñitpat ilisauttutigiçkanitñik sivulliapta, nigiplutiñ qaqqianik iğğugniğilaanik argañmiknik?”

⁶ Jesus nipliutigai, “Ukpiññuqaqtaurusii, Isaiah sivuniksriqiri nalauttuq uqaqami ilipsigun, itnaqhuni, İñuich kamaksrulgugaluağaatñ uqałhiñagmiktigun aglaan uummatiñich unasiksut uvamniñ [piçpagillapi-angitğuna].

⁷ Kamaksruutaat uvamnun taniğilañuruq atakkii ilisautrirut iñuich ilisauttutaitñik iliplugich maligutaksrağiruatun Agaayyutim. *Isaiah 29:13*

⁸ Kamaginikluagisi tillisai Agaayyutim, aglaan kamaksriplusi ilitqutchiñik iñuknitñaqtauruanik.”

⁹ Jesus-ŋum nipliutipsaagñigai, “Yaiy, nalungitkaluağniğiksi qanuq ayaksimaahksrañat tillisai Agaayyutim. İlisimagaluaqługu atuumaniaqtaksrauruq Agaayyutim pisulhagun kamagiragñitkisi aglaan ilisauttutisi malikkisi. ¹⁰ Moses tilisiñiqsuq, ‘Kamagiyumagiñ aapan suli aakan’ suli ‘Kiñaimña uqapılıutriruq aapamiñik suli aakamiñik tuqqutaksraupiaqtuq’. ¹¹ Aglaan itna ilisautrirusi iñuum nipliutılhiñauplugik añayuqaanñi ‘Corban’ (mumiutiqaqtuq ‘Ikayuğukkaluağiptik aglaan qaiññaniktunja Agaayyutmun’). ¹² Taatnaqamigguuq patchisaiyağniraqtuq ikayuıleksragaluağmiñik añayuqaanñiñik. ¹³ Taatnaqapsi ayakkisi uqalhi Agaayyutim taavrumuuna ilisauttutipsigun. Suli iñugiaktuat atlat ilisauttutipsi atuumangigagigisi.”

Sut Qaayuğnaqsiruat İñunñun

¹⁴ Uumaguuq tuqluğniğai iluqaisa iñuich inñiñun nipliu-tiplugich, “Naalağniłlaksitñja, kañiqsiyumausi! ¹⁵ İsaagaqtuq iñunñun sıłataaniñ qaayuğnaqsiragıtutaunñitchuq aglaan samna anniuğaqtuq uummatmiñiñ. ¹⁶ [Kiña iñuk siutiqaqtuq tusaali.]”

¹⁷ Jesus-ŋum unitñamigich iñugayaat isigñiqsuq tupiğmun. Malıgıuqtaıñ kañiqsimasrukhutıñ apiqsrulgiññiğaat taavrumuuna atrikusautikun. ¹⁸ Suakatağniğai, “Kañiqsillaiññiaqpat! Tusaanñitchuatun! Uvvaami qanutchim sıłataaniñ isaagaqtuam qaayuğnaqsiraganñitchaa iñuk. ¹⁹ Atakkii isaagaqtanñitchuq uummataanun aglaan aqiaguanun anipluniasiiñ timimiñ.” (Jesus-ŋum nipliutigikmaunñ taamna niğiñnaqsigai niqipayaurat.) ²⁰ Niplipsaaqtuq, “Sagviqsiqataqtuam iñunñiñ taavruma qaayuğnaqsiragıgaa iñuk. ²¹ Samakñja anniuğagaqtut uummataaniñ iñuum, pigiitchuat isummatit: sayunahıq ilaqataunnani, tigliyulıq, iñuaqtulıq, ²² atlatulıq, kaviuğutıqahıq, pigiilıqıq, kinnitñıq, inñiñun añalalguiñıq, sanıaktulıq, uqagñıqluktahıq, kamanagaşrugıq, kinnanñaaqıq. ²³ İluqatıñ taapkua pigiitchuat sagviğaqtuat iñunñiñ, qaayuğnaqsıpluğuasiiñ taamna iñuk.”

Ukpiqsriłha Ağnam Jew-ñunğitchuam

²⁴ Tavrakñja Jesus aullağniqsuq tunjaanun Tyre-m suli Sidon-ñumlu. İsigñiqsuq tupiğmun nalutqugaluaqhuni iñunñun. Aglaan nalunılgıññiğaat. ²⁵ Uvvauna ağnaq paniurağagñiqsuaq irrusıqlunıñmik. Tusaanıgaa imma Jesus tikiumanıplugu. Utlakamiunñ purviginiğaa isigaiñun. ²⁶ Ağnaq Jew-ñunñitchuq, animapluni Phoenicia-mi Syria-mi ittuami. Taavruma inıqsruğniğaa irrusıqluk anıllanñiaquplugu paniurağıkkagmiñiñ. ²⁷ Aglaan Jesus-ŋum nipliutigaa atrikusautmik, “İlilgaat sıvulliulugu niğisuiqsuksraurut.

Nalaunnañitichuq ililgaat qaqquksrañat aatchuutigiliksrñat makununa qipmiñun.”²⁸ Agnam kiuniġaa, “Aa tarraami, Ataniiq, naagaunniñ qipmich niġġiviich ataatni niġisupmiut kanġaniñitñik ililgaat.”²⁹ Ilaan nipliutiniġaa, “Aarigaa, kiusrillautaqutintarra, ikayuġisigikpiñ. Agġiñ, taamma irrusiqłuk aniruq paniuraġikkaqniñ.”³⁰ Taavruma aikami paqinniġaa paniuraġikkani nalauraaqtuaq siñigviñi, irrusiqłuqaġniañitchalukut.

Jesus Mamititchiruq Iñuñmik Uqatlaitchuamiglu Tusaalaitchuamiglu

³¹ Tarra Jesus aullalgiññiqsuq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuaqhuni utlautipluni narvañanun Galileem, apqusraaqługu nunakun atilikun Decapolis-mik.
³² Iñuich Jesus-muutilgiññiġaat iñuk tusaallaitchuaq suli uqallaitmisigalugu. Tarra iniqsruġnigaat patiglugu argaiñik iħuaqsitquplugu.
³³ Tavra uñavaqtaagutillañiġaa iñugaaġruñiñ. Iłiplugu tikiġikkani siutañnun suli tivvuaqtuqługich aksinñiġaa uqaġikkaña iħuaqsisukługu.
³⁴ Aaġluqhuni qilañmun aniqsaacpañniqsuq nipliqhuni, “Ephphatha” (mumiutiqaqtuaq “Añmaġiñ”).
³⁵ Tavrakñatchiaq siuttak añmaġniqsuk suli uqaña iħuaqsipluni, uqaqsipluniasiiñ kaniqsiñnaqsipluni.
³⁶ Jesus-ñum tiliñiġai uqaqunıtługich, aġlaan iñiqtiġaluaqtıtlutiñ uqapsaagñiqsut tamarrumuuna uuma savaaġikkañagun.
³⁷ Quviġutchallapiagñiqsut nipliqhutiñ, “Ilaa savaaqaqtuq supayaamik pillautaqługu: tusaallailaat tusaatlasıplugich suli uqallaitchuat uqatlasıplugich.”

8

Jesus Niġipkaiñiqsuq 4,000 Añutinik

¹ Taipkunani uvluni iñugiaktuat iñuich katiniqsut. Niqiksraitmata, Jesus-ñum tuqłuġniġai malıġuaqtini inñmiñun, aasii nipliutiplugich,
² “Uvaña ilunñuġigıtka iñugiaktuat iñuich, atakkii nayuutirut uvaptikni piñasuni uvluni niqiksraigutiplutiñaasiiñ;
³ uvaña aullaqtıkupkich niġipkaġaluaġnagich ilinich taaqtukkaġisirut apqutmi. Iñajich agġiġniqsut uñasiksuamiñ.”
⁴ Jesus-ñum malıġuaqtañ kiuniġaat, “Nakikñami maani iñuilaami qaqquqtuġisivat taatnatun iñugiaktigiruat iñuich niġisuiġutiñ?”
⁵ Tarra apiqsruġniġai, “Qapsiñik qaqqianuranik piqaqpsi?” Kiuniġaat, “Tallimat malġuñnik.”
⁶ Tarra tiliñiġai iñuich aquvitquplugich nunamun; aasiiñ tigukamigich tallimat malġuk qaqqianurat quyyavigiqqaqługu Agaayyun, avguqługich qaqqiat qaiñniġai malıġuaqtimiñun autaagutıgitquplugich iñuñnun. Aasiiñ piñiġaat taamna.
⁷ Taapkua piqaqmiñiqsutuuq

mikiruuranik iqalugauranik. Jesus-ñum quyyatiplugich tiliñigai maliguaqtini tamatkuaptuug autaaqutigitquplugich. ⁸ Iluqatin iñuich niginiqsut nigisuiğataqhutin. Maliguaqtit ilakut pukukmatigich immigñigai tallimat malguk aguupmaich. ⁹ Taapkua nigiruat iñugiaktilaagağniqsut 4,000 iñuich. Jesus-ñum aipkaqqaaglugich ¹⁰ ikiniqsuq umiamun maliguaqtinilu tiksighutin nunanjanun Dalmanutha-m.

Iñuich Qasiliñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

¹¹ Pharisee-ñuruat agqihutin uqavaagutiaqsilgiññigaat Jesus uuktuaqsaguklugu, “Savaaqagiñ quviqnaqtuamik. Taavrumuuna ilitchuğipkağumigaatigut Agaayyutim tuyuğipialhanik ilipnik.” ¹² Aniqsaacpagataqhuni Jesus-ñum qatmigiliutinigai nipliqhuni, “Uvvali ukua tautugukaminaglaan quviqnaqtuamik! Nipliutigipsi, Makua iñuich tautukkumiñaitchut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinaigutaulugu kisuuutilaamnik.” ¹³ Taatnaqqaaghuni uniniñigai. Ikipluniasiiñ umiyamun aullağniqsuq taavruma narvam siñaan iglunanun.

Kanjiqsitlaitchuat Maliguaqtit

¹⁴ Maliguaqtai aullaqamin piiguqtigñiqsut qaqqumikunniñ aglaan atausilhiñaq qaqqianuraq taquagiligñigaat. ¹⁵ Jesus-ñum tiliñigai, “Qaunagiyumausi puvlaksautaanñ Pharisee-ñuruat suli puvlaksautaanñ taavruma Herod atangum.” ¹⁶ Taapkua uqaqtuyaagaqsiñiqsut avatmun, “Una uqaqtuq taavrumina taquanitñapta qaqqiamik.” ¹⁷ Jesus-ñum ilisimalgiññigai kanjiqsitlaihatigun. Uqaqtuag ilisautrihatnik Pharisee-ñuruat suli surağalhanik Herod-ñum, taapkuali uqaqhutin taquaniligmiknik qaqqumik. Taatnaqhuni apiqsruğniğai, “Suvaata uqaqtuyaagaqsilgitpisi akunnapsitni qaqqumik taquaninñiplusi? Kanjiqsinjitpisisuli? Puqisigivisi taatnatun? ¹⁸⁻¹⁹ Iriqagaluahusi qinilguitchusi suli siutiqagaluahusi tusaalguitchusi. Itqaginjñiqpisiñ tallimat qaqqiat nigipkautikapkich 5,000 iñugiaktilaalinun? Qapsiñik aguupmanjik immiuvisi ilakunik katitchikapsi?” Tamatkua kiuniğaat, “Qulit malğunnik.” ²⁰ “Suli nigipkautikapkich tallimat malğunnik qaqqiat 4,000 iñugiaktilaalinun aasiñ ilakugikkanich pukukapsigich qapsiñik immiuvisi aquupmanjik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malğunnik.” ²¹ Ilaan nipliutigai, “Suvaatami kanjiqsilguitkaqsilgitpisi?”

Jesus Ihuasipkaiñiqsuq Qinilaitlamik Bethsaida-mi

²² Tikitmata Bethsaida-mun, tavruntinigaat qinilaitchuaq iñuk injiqsruğluguasiiñ ihuasitquplugu. ²³ Jesus-ñum tiguplugu qinilaitchuaq iñuk argaigun, tasiuğlugu annisinigaa nunaqçimiñ. Aasiñ tivvuaqtuqqaaglugich

irrak patinīgik arganmiñik nipliutipluguasii, “Sumik qiñitlasiñiqpich?”²⁴ Iñuk tautuñniagaqsiñiqsuq nipliqhuni, “Uvaña tautukkitka iñuich atriqaqlugich napaaqtunik pisuktuatun.”²⁵ Jesus-ñum ñitqinñigai argagikkani irraknun, taututqiksaqamiasiiñ taamna iñuqsiñiqsuq. Takpiksiliñiqsuq.²⁶ Qiñitlasipkaanikamiuñ Jesus-ñum uqautiniḡaa, “Aillaagiñ, aglaan nunaqqimun utiqtiḡniḡnak.”

Peter-m Uqautiginiḡaa Kisuutilaaña Jesus-ñum

²⁷ Jesus aullaḡniqsuq piqatigiplugich maliguaqtini nunaqqiñun qaniñanun Caesarea Philippi-m. Iqliqtuagimikni apiqsruḡniḡai, “Kisuunivatña makua iñuich?”²⁸ Tamatkua kiuniḡaat, “Iñajisa iñuich John Paptaaqtitchirauniplutin, iñajisa Elijah-ñuniplutin, atlatlu sivuniksriqirauniplutin iñiḡaanimma, itna uqaḡaqtut.”²⁹ Ilaan nipliutigai, “Ilipsimi kisuunivisitña?” Peter-m kiuniḡaa, “Christ-ñurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña.”³⁰ Jesus-ñum tiliñigai uqautitqunjitlugu kimun-unniiñ.

Jesus-ñum Uqautiginiḡaa Tuquliksraniḡu Anjpkakkauḡiksraniḡu

³¹ Tavra Jesus-ñum ñisautiuraagaqsiñigai maliguaqtini, “Iḡñiña Iñuum nagliksaaqtuksrauruq, suli sivulliuqtigruat suli qaukñiña agaayuliqsit suli aglaliqirit ayakkisigaat. Tuqutkisigaat, aglaan piñayyakun uvlut anjpkakkaugisuruq.”³² Nalupqinaiyutigai tamatkuniña. Peter-m saniqqaktaagutillaklugu uqautiniḡaa Jesus taatnatchiñik uqaqunjitlugu.³³ Jesus-ñum takullakkaluaqamigich maliguaqtini iñiqtiḡniḡaa Peter, “Tuunḡaaq, aullaḡiñ uvamniñ atakkii isumanjitchutin Agaayyutim isummasianik aglaan iñuich isumanjatnik.”

³⁴ Jesus-ñum tuqluqmiñigai iñugayaat iñmiñun maliguaqtimiiñunlu nipliutiplugich, “Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksraḡigaa pisuḡi, iqsriutilugu sannigutani aasiñ maligluna.”³⁵ Atakkii kisupayaam anniginiḡumiñ iñuḡi tammaigisigaa aglaan kisupayaam tammaiyumiñ iñuḡi pigiluna suli pigilugu tusaayugaal-lautaḡ anniqsugiakun, taamna iñuḡisipiaqtuq.³⁶ Iñuum piññaktaagilñiñaugaluḡaa suurapayaaña marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutçhii. Sakuñjuragñiaḡha atuḡumiñaitchuq sumun.³⁷ Tarra simmiutiksraitchaa iñuum iñuutçhii.³⁸ Iḡpsi kannuḡivalukkaatña ñisauttitkalu sivuḡaatni iñuich killuuruat sayunaruatlu. Taatnatun Iḡñiñan Anjutim kannuḡigisipmigaaptuuq utiḡumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiḡuni ipqitchuanik isaguliñnik.”

9

¹ Suli ilaniġai uumiġa, “Ilmutuuruamik nipliutigipsi, Ilañich marra iñuich tuquyumiñaitchut qiñinaiñnaan Agaayyutim anjaayucataa sanjigun.”

Jesus-ġum Atlanġuqtilha

² Kiñuagun itchaksrat uvlut Jesus-ġum kayuñiġñiġai Peter-lu, James-lu John-lu aasii sivulliaqsipluġich iggimun kisiisa. Qiñiqtitluġich Jesus atlanġuġniqsuq sivuġaatni.

³ Atnuġaanġi qivliqisirauraqhutiñ qatiqsiplutiñ aniutun, kia-unniñ nunami salummaġumiñaitkai qatiqsipluġich.

⁴ Tavrakñatchiaq tamatkua qiñiġmiñiġaich Elijah-lu Moses-lu uqaqatigiaqsipmatku Jesus. ⁵ Tarra Peter-m nipliutiniġaa Jesus, “Iisautrii, nakuunayaqtuq uvani ittuiñaġupta. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piñasunik palapkaak-sranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.”

⁶ Peter qanuġviiłlapiagnaqsuq tupañapluni, taatnaqhuni ilisimangiñniqsuq sumikunniñ uqaġikkaġmiñik. ⁷ Taatnaqsaqtitluġich nuviyam qulanġutiniġai. Nipi nuviyamiñ tusaġnaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Taamna ilaanuruq piqpagikkaġa Iġñiġa, naalaġniyumagiksi!”

⁸ Taapkua alaqtasikmata ilaġikkak qiñiġnainaniktiġniqsuk. Qiñiłhiñaġniqsut kisianik Jesus-mik.

⁹ Iluqatiñ atqaaqsikamiñ taavrumakñ a iggimiñ Jesus-ġum tiliñiġai uqautigitqunġitluġich qiñikkanġit Iġñiñan Anutim anġitqilhanunaglaan. ¹⁰ Tamatkua tusaakamitruñ tillisaa qanuqsuqsaġviiłkualuqhutiñ apiqsruqtuutiaqsiñiġaat avatmun, “Qanuutauruaq una anġitqiliq tuqumiñ pivaun?”

¹¹ Tavra apiqsruġniġaat Jesus, “Suvaata aglaliqirit uqaġuuvat Elijah agġiqsuksraunipluġu sivulliuluni?”

¹² Kiuniġai, “Tavra Elijah agġiqqaagnaqtuq Christ-miñ itqanaiyaġluġich supayaat. Uvvasuli aglausimaruaq Iġñiġa Iñuum nagliksaallapiaqtuksraugisiñipluġu suli suksraġingigisiñipluġu iñuñnun. ¹³ Aglaan nipliutigipsi, Elijah agġianiktuq. Iñuichaasiñ anallaqłukkaat qanupayaaq, tuvraqługu aglausimaruaq ilaagun.”

Jesus Nakuqsipkaiñiqsuq Nukatpiaġruñmik Irrusiqluñimik

¹⁴ Tamatkua utiqamiñ atlanun maliguaqtaiñun tautuñiġaich iñugayaat suli aglaliqirit uqavaaqtuat maliguaqtinun. ¹⁵ Iñuich tautukamitruñ Jesus quviġusullapiaqhutiñ aqpalisruqhutiñ ilaanun paġniġaat.

¹⁶ Ilaan aglaliqirit apiqsruġniġai, “Sumik uqaqtuyaagutiqaqpsi?” ¹⁷ Ilañata iñugaaġruich nipliutiniġaa, “Iisautrii, tikiutriruñ a iġniġikkamnik irrusiqluqahuni uqatlaiqsitluġu pitchanik. ¹⁸ Irrusiqluum analaġaġipmagu

ulğutkaa nunamun. Ilaa qilurağallapiağaqtuq, innuliqipluni qanıgmıgun, tiriqulaplugich kigutini sulı tikkaksıllapiaqhuni iluqağmi tuquruatununnıñ. Uqautıgaluağıtka malıguaqtıtın anıtquplugu aglaan taatnalguıññığaät.”¹⁹ Tavralı Jesus-ñum nipliutınığai, “Aataı, ukpiqqutaiññıaqqat ilıpsıtñı! Qanutunaglaansulı nayuğñaqpsı? Qanutunaglaan ıqlutuqtaksrağıvısı? Taamna nukatpiaq uvuñautısaqsıuñata.”²⁰ İñuıch Jesus-muutınığaät. İrrusıqıuum tautupqauraqamıuñ Jesus, nukatpiağruk qııqsruqtıtkaqsıñığaä. Ulğupluni nunamun aksralıkhuni innuliqıaqsıñıqsuq qanıgmıñı.²¹ Jesus-ñum apıqsruğaa aapaña, “Qaņaaglaan taatnalıva?” Taavruma nipliutıgaa, “İmma ilılgaurauğımiñıñaglaan.²² Akulaiqıugı irrusıqıuum tuqunniqaqsımagaa ıgitqataqlıgu ikniğmun sulı imiğmun. Pıtılagupku surağallañıağıuqtuq! İunñugıllañıağıta ikayuqtıgut!”²³ Jesus-ñum uqautınığaa, “Arguasuktıksraunıçhutın pıtılañıuñ. Ukpiqsrıñıñıağuvıch supayaaq pıñıñauruq!”²⁴ Tavrauıva aapaña ilılgam kappıañaruq nipliqhuni, “[Atanııq.] Ukpiqtuñ. İkayunña ukpiqsrsıqatluqulıuñ!”²⁵ Jesus-ñum qıñığai iñuıch utlaktıgıkkani. İñıqtıgaa irrusıqıuk itnaqhuni, “Uqallaitçhuaq sulı tusaallaitçhuaq irrusıq, anıtqugıkpıñ uumakña nukatpiağrunıñ, aasıñ isıtqısuñaqnak.”²⁶ İrrusıqıuk ığıallaksaqtuq qılurağaqıtılugu taamna nukatpiağruk, aasıñ uulıllaktıtılugu anıruq ilaaniñ. Taamna nukatpiağruk tuqunaruatun ilılıqtuq. İñuıch uqaaqsıñıqsut, “İlaa tuqulıqtuq.”²⁷ Aglaan Jesus-ñum tıguplugu argaıgun ikayuqlıgu makıtınığaa.²⁸ Jesus isıanıkmın tupığmun malıguaqtaiñ apıqsruğñağaat kısıññuğıuıtıplugu, “Suıaata anılgııtıpsıgu taamna irrusıqıuk?”²⁹ İlaan kıunığai, “Agaayulñıñakıun pılıqııllapiaqhuni [ıısaıraakıunlu] anıtılagaa taatnasıq irrusıq.”

Jesus Uqautıgilıtkaa Tuqqutaıtkısranılu Anıpkakkautıksrani lu

³⁰ Taavrumakñaqhutın Galılee-kuagñıqsut. İlisimatqunıññıgaa kımın-unñıñ naniıtılaanı,³¹ atakkıı ilısaıtrisukhuni malıguaqtımiñık, itna, “İñuıch tıgugısıgaaıt ığñıña İñuum tuqullıguasıñ. Tuqqutaunıkkımi pıñayıakun uvlut taamna anıtqıkkısrıuq.”³² Aglaan malıguaqtaiñ kanıqsıñıñığaaıt uqaaqtıuıtıgıkkaña, talıqsraqhutın aasıñ apıqsruağalguıññığaaıt Jesus.

Kıña Kamağñıqsıraıva?

³³ Tavra tıkiññıqsut Capernaum-mun. Tupığmııllağmın Jesus-ñum malıguaqtını apıqsruğñağai, “Sumık uqaqtıyaagıtıqaqpsı ıglauııaptıknı?”³⁴ Kıunıññığaaıt atakkıı ıglauııllağmın uqaqıqhutın avatmun nallıgmıknık kamağñıqsıraunıaqmagaan.³⁵ İlaan tarra aquıvtıluni tuqlığñığai

qulit malġuich malig̃uaqtigikkani nipliutiplugich, “Kiña iñuk sivulliusukkumi aqulliuurksrauruq savaktig̃uqmiluni iluqañitñun.”³⁶ Aasii qinñuag̃niġaa ililgaaq inillakkugu akunġatnun, saġliriutiplugu itnaqhuni,³⁷ “Kisupayaam akuqtuġumiun ililgaaq pisigilunja akuqtuġaanja, suli kisupayaam akuqtuġumiña akuqtuġumiñaitchaanja uvañalhñiaq aglaan akuqtuġaa taamna tuyuġirigikkaġa.”

Akitñaaqtuqtiñitchuaq Uvaptiknun Ilagillapiaġikput

³⁸ John-ñum Jesus nipliutiniġaa, “Iisautrii, qinñig̃ikput una anitchiraġiiruaq irrusiq̃luñnik atuq̃lugu atqiñ. Taavruma iñuum malig̃uañitmigaatigut. Uvvaasiiñ iñiq̃tig̃ikput atakkii malig̃uaqtig̃iñitlugu uvaptikni.”³⁹ Aglaan Jesus-ñum nipliutiniġai, “Nutqaqtitnasiuñ atakkii iñuum savaaqaqtuam quvinqaqtuanik atuq̃lugu atig̃a uqautigiyumiñaitkaanja pigiiluñja.”⁴⁰ Akitñaaqtuqtiñitchuaq uvaptiknun ilagillapiaġikput.⁴¹ Nipliutigipsi, kisupayaam aatchuġumisi qallugauramun imiksrap̃sitñik Christ pigipmasi akil̃l̃iusiaġitlasipiaġisigaa.

Killuqsaqusaag̃utit

⁴² “Kia iñuum killuqsaqusaag̃pagu ilañat makua ukpiqs-risiquaqtuat uvamnik ililgaaatun, nakuutlukkayaqtuq taamna quñisig̃miutchiġlugu uyaġakpañmik ipipkaqpan taġiumi.”⁴³ Suli argakpich killuqsaq̃titpatin piig̃umagitin. Ihuatlukkayaqtuq ilipni isig̃uvich iñuud̃ig̃mun argaill̃utin uumakña argaqaġutin ig̃luktun aullak̃ksraqniñ anasiññuqsag̃viñmun ikniġmun qamitlailaamun.⁴⁴ [Tavrani qupilġut tuquyumiñaitchut suli ikniq̃ qamiyumiñaitmiuq.]⁴⁵ Naagasuli isigakpich killuqsaq̃titpatin piig̃umagitin. Ihuatlukkayaqtuq isig̃uvich iñuud̃ig̃mun isigaill̃utin uumakña isigaqaġutin ig̃luktun iktaũk̃ksraqniñ anasiññuqsag̃viñmun.⁴⁶ [Tavrani qupilġut tuquyumiñaitchut suli ikniq̃ qamiyumiñaitmiuq.]⁴⁷ Suli ilvich irigikkaq̃pich killuqsaq̃titpatin piisig̃umagiñ qaquliġlugu. Ihuatlukkayaqtuq ilipni isig̃uvich añaayuaqutaanik Agaayyutim atautchimik iriqañjaq̃pich uumakña malġuñnik iriqag̃utin iktaũk̃ksraqniñ anasiññuqsag̃viñmun.⁴⁸ Tavrani qupilġut tuquyumiñaitchut

suli ikniq̃ qamiyumiñaitmiuq.

Isaiah 66:24

⁴⁹ “Maanili iñuk iñmiguuraq makitalgutillaakkaugisiruq iknikun.”⁵⁰ Taġiuq nakuuruq, aglaan taġium taġiuġniq̃pan qanuq taġiuġniġnĩiaq̃pisiuñ? Taatnamik qanusriuk̃iaġitchi taġiutun, tutq̃iutiqaġusi akunnapsitñi.”

10

Jesus Iisautriruq Avit̃ikun

1 Jesus aullaqami tavrakña Judea-muñiqsuq igľuanun Jordan-ñum kuñan. Tavrani iñuich katirvigilgitmatni sivuanisun Jesus-ñum ilisautiuraagaqsilgiññigai.

2 Iñajich Pharisee-ñuruat tikitľugu uuktu-aqsagñiaľalgiññigaať, “Uvva, maligutaksrakuaľnaqpa iñuum avitkumiun ľaľnaqtin?” 3 Taavrumali kiunigai apiqsruutmik, “Qanuľmi Moses-ñum tillisiqaqpassi?” 4 Tamatkua kiugaat, “Moses aglausimaruq, Iñuum ľaľnaqtin avitchukkumiun qaitchiqiliun aglaľnik avirrutiksranik aullaqtilluguasiññ.” 5 Jesus-ñum kiunigai, “Moses qaitchiruq taavrumiña tillitmik pitchigiľipsigun. 6 Aglaan aullaľniľhiani Agaayyun iñiqsipman supayaanik iñiqsipmiñiqsuq anutmik sulil ľaľnamik. 7-8 Taatnamik anutim unitkisigaa aapanilul aakanilul, ľaľnamiknun ililuni atausinľuľutikaasiññ. Tavra malľuunľaľgutik aglaan atausinľuľuľisirik. 9 Taatnamik kia-unniiñ iñuum avitinniaqnaľik Agaayyutim atautchimukti-ťagikkak.”

10 Isiqaminľ tupigmun maliguaqťaiñ apiqsrutqilgiññigaať taavrumuuna. 11 Jesus nipliutigai, “Kisupayaaq avitchumi ľaľnaľmiñiñ aasiññ kasuutiluni atlamun atlatuqtuq akitñagľugu ľaľnaqqaqtinľ. 12 Naagaqaa ľaľnam avitchumiun anutni aasiññ kasuutiluni atlamun taamna ľaľnaq atlatuqtuq.”

Jesus-ñum Agaayyutigai Iľilľaurat

13 Iľalľisa iñuich ililľaat Jesus-muutiniľaich aksiqupľugich. Maliguaqťaiñasiññ iñiqťiaqsiñiľaich iñuich tikiutriruat ililľaanik. 14 Jesus-ñum ilitчуľikamigich iluaginilññigai. Nipliutiniľai, “Iľilľaurat uvamnuktitћigik. Avriaqutaunagich ilinitñun atakkii Agaayyutim anaaľuqautaa anmaruq iñunñun atriaqqtuanun ililľaanik. 15 Itqagisium una! Taapkua akuqtuqtuat anaaľuqautaanik Agaayyutim ililľaurat akuqtuipmatun, kisiminľ taapkua tavrulaľgisirik.” 16 Tarra ilaan sagľiriutikamigich ililľaat, iliplugich arganľi ilinitñun agaayyutiniľai.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

17 Jesus aullapqauraqman iñuum aqpalisruqľhuni purviginigaa itnaqľugu, “Nakuuruaq ilisautrii, qanuľľuñ piññaktaaqatlasiniľayaqpiľ isuitчуamik iñuulľigmik?” 18 Jesus-ñum apiqsruľnigaa, “Suvaata atћiqpiña nakuuruamik? Atautћiľhiñaq nakuuruq, taamna Agaayyun. 19 Iľisimagitin tillisauruat, ‘Iñuaqtuqnak, atlatuqnak, tigliktuqnak, sagľunak, sagľutaqnak, kamagilugu aapan sulil aakan.’” 20 Taavruma iñuum kiugaa, “Iľisautrii, iluľaisa tamatkua tupigigitka nutauľhamniñaglaan.” 21 Tavra Jesus-ñum tautunľigaa piqpaksrilľikun itnaqľugu, “Atautchimik inuľniqsutin.

Aullaġutin tunityakkich sulliñipayaagikkatin aasiñ qaillugich maniñaktatin inuqsraqtuanun. Ilvilli umialgutiqagumautin pakmani. Aasiili taatnaanikkuvich maligluja.”²² Iñuk tusaakami taavrumiña aliasuligniqsuq, aasiñ aullaġniqsuq ihuilliuliquhuni atakkii suuraupkaqpaitluni.

²³ Jesus qiñiqtuagaġaluaqamigich nipliutinigai maliguaqtini, “Qanutun sakiqnaqtigigisiva tamatkunani umialguruani isihksrañat Agaayyutim añaayuuqautaanun.”

²⁴ Maliguaqtai quvigusuniqsut taavrumiña niqliqman. Aglaan Jesus-ñum nipliutitqinñigai, “Iilgaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isihksrañat Agaayyutim añaayuuqautaanun.

²⁵ Qaġanatlučkayaqtuq pikukturuaam isihksraña ‘Iraagun Mitqutim’ uumakña umialguruamiñ isigñaħksrañaniñ Agaayyutim añaayuuqautaanun.”²⁶ Maliguaqtai quvigutchallapiagñiqsut, suli apiqsruaqsiplutin inmiknun,

“Kiñami anniqsuġisiñiqpa?”²⁷ Jesus-ñum qiñiqamigich irigruiñaqługich nipliġniqsuq, “Iñuk anniqsuġumiñaitchuq inmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim supayaaq savaaġitlaplugu.”²⁸ Tavra Peter-m nipliutinigaa, “Atañii, unitchikput sua iluqaan malikhutin.”

²⁹⁻³⁰ Jesus-ñum kiunigaa, “Nipliutigipsi, Iñuk unitchiyumi kinuñigmiñik, aniaqatmiñik, aapamiñiglu aakamiñiglu, qitunġamiñik, unniñ umialgutmiñik pigiluja suli pigilugu tusaayugaagiksuaq, tamatkua utigisirut iluqaitñik ilaanun tallimakipiatunaglaan marrumani iñuuliġmi piyuaqsiugaluaññaġmiunniñ, suli pigigisiplugu isuitchuaq iñuuliq sivuniġmi tikumaraksrani.³¹ Tamatkua sivulliunasugiruat pakma aqulligugisiñiqsut aasiñ aqulliuruat sivulligugutin.”

Jesus-ñum Pinaçhiġñigai Uqaqali Tuqutauniatigmiñiglu Anjtiqkkauliġmiñiglu

³² Ukua igliġniqsut tunaanun Jerusalem. Jesus-ñum sivulliuqtuagñigai maliguaqtit kapyalillaktuat. Atlas iñuich maliqsruqtuat iqsilillaktuat. Aasiñ katitaallakamigich qulit malġuich iñugiaktigiruat uqautiaqsilġiññigai tamatkua atuumaruaksrat inmiñun,³³ niqliqhuni, “Atañii, Jerusalem-muñniaqtugut. Iñuum aatchuutiniagaa Iġñiña Iñuum qaukñitñun agaayuliqsinun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqutaksraġuñniagaa. Tavrali qaitkisigaat Jew-ñunitchuanun.³⁴ Taipkua mitautigigisigaat suli tivvuaqtuġlugu suli anaumigmilugu, aasiñ tuqutkisigaat. Aglaan piñayyakun uvlut anjtiqkisiġitchuq.”

35 James-lu John-lu, igñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaanun nipliqhutik, “Ilsautrii, apiqsruutiksraqagiptigiñ pisul-lapiakkaptiknik.” 36 Tavra nipliutinigik, “Suqagukkaluqaqsisik?” 37 Taapkuak kiuniigaak, “Aquppiqasrigukhutin uvvaami ilaqtikpuk taliqpiñi suli ilaqtikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrurmani uvlumi aquvitkuvich kamañaqtuani atanguvipni.” 38 Aglaan Jesus-ñum nipliutigik, “Ilsimaniguptiku apqusaagaksrautigikkağa apiqsruğayaitpaluktutik taatna. Imiñhiñauvitku qallun imigviksrautigikkağa naagaqaa apqusaalhiñauvitku naninnaqtuaq apqusaagaksrautigikkağa?” 39 Taapkuak malğuk nipliutigaak, “Piñhiñauruguk.” Jesus-ñum nipliutigik, “Iliptik ilumutun imigisirutik alianaqtuamik imigaksrautimnik suli apqusaagisiplutik naninnaqtuakun apqusaagaksrautipkun. 40 Aglaan piksraqtuksraunitchuñ kimik aquppiruksramik taliqpiñi unniiñ saumimñi, aglaan Agaayyun qaiññaigik taapkuak inik tamatkununa iñunñun itqanaiyautikkağmiñun inigitquplugik.” 41 Atlat qulit tusaakamitruñ ihuaginiññaigich James-lu John-lu. 42 Jesus-ñumli inimiñuutiniğai aasiiñ nipliutiplugich, “Ilsimarusi añałatiniñ Jew-ñunitchuat añałannigługaqtılañatnik iñunitchik, suli kamañañiqsrañisa naqititchuuplugich. 43 Aglaan taatnatun ittuksraunitchuq akunnapsitñi. Kisupayaq kamañağukkumi akunnapsitñi savaktigiyumagiksi. 44 Suli kisupayaq qaukliusukkumi akunnapsitñi savautrisuuyumauq iluqapsitñik. 45 Igñiña Iñuum agginitchuq iñunñun savautityağuni aglaan savautriyaqhuni suli qaitchaqlugu iñuulñi tasuqsautiksrauplugu iñugiaktuanun.”

Jesus Qiñitlasitqipkaiñiqsuq Bartimaeus-mik

46 Jesus maliguaqtinilu tikiumanisut Jericho-mun. Aasiiñ aullalgitñamin Jericho-miñ qiñitlailaq iniulauraagñaqti aquppiñiqsuq tumitchaam sanigaani, atilik Bartimaeus-mik igñiña Timaeus-ñum. 47 Qiñitlailam ilitchuqiqamiñ Jesus Nazareth-miu apqusaagaqsiñiplugu tuqlugaaqsiñiqsuq, “Jesus, kinuviana David-ñum, anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaña inilğaanimma. Nagligillañña.” 48 Iñugiaktuat iniqtigaluağniğaat nipaisaaquplugu, aglaan nipitusipsaagñiqsuq, “Kinuviana David-ñum, nagligillañña.” 49 Jesus nutqaqtigami tiliñigai tikiutitquplugu. Tamatkua utlañniğaat qiñitlailaq nipliutiplugu, “Quviatchaugigiñ, makillutin. Tuqlugaatin.” 50 Quyalipagitluni maksrikami quppiğağniutigalugu aqpaqsruğniqsuq Jesus-mun. 51 Jesus-ñum apiqsruğniğaa, “Suvaata akku tuqlullaviña?” Qiñitlailam uqautiniğaa, “Ilsautrii, qiñitlasitqipkukkaluqaqtuñ.” 52 Uma kiugaa,

“Itqanainaniktigñiqsuq ukpiqsri lipkun.” Tavrakñatchiaq qinñitlasiñiqsuq. Nakuqsiliqami maliutigaluguugnigaa Jesus.

11

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹ Qaninani Jerusalem Jesus iglauqatailu qalliñiqsut nunaaqqiuraanun Bethphage-mun suli Bethany-mun ittuanun inñinani atiaqtuam Olives-mik. Jesus tuyuqağniqsuq malğunnik maliguaqtimiñik nipliutiplugik,

² “Nunaaqqiuramukkitik. Taamunaaasii isipqauraguptik paqitkisigiktik pituksimaruaq nuğğaņa natmaksigvium natmaksigvigimailaq sivuani. Pituiğlugu uvunautityatku!

³ Kia inuum apiqsruqpatik suvaata pituiğñaqmagaan nipliutiyumagiktik, ‘Atanguruam inuğigaa aglaan utiqtitkisiyaa qilamik.’”

⁴ Taapkuak tarra aullağniqsuk. Paqinnigaa natmaksigvium nuğğaņa tumitchiani pituqaqtuaq paanani tupqum. Tarra pituiğñağaa.

⁵ Taatnalu inuilli qichaqtuat tamaani nipliutigaaik, “Ukuqtik, suniaqlugu una pituiqpitku?”

⁶ Aikñiqsuak taapkuak kiggutiniqsuk Jesus-ñum tillisaatun. Inuilli taapkua aullaqtinnigaaich.

⁷ Taapkuak taamna nuğğağ Jesus-muutiplugu, aasiin quppigaaatik mattaqlugik iliñigaaik taavrumun nuğğağmun. Jesus natmaksiaqsiñiqsuq.

⁸ Inugiaktuat inuich quppigaaatin siamitkaqsiñigaaich apqutmun, suli ilanich akiguñik napaaqtum navguqlugich illiuqaiñiqsut apqutmun.

⁹ Inuich sivuagun Jesus-ñum suli tamatkua aquagun nipruagaqsiñiqsut, “Hosanna. Nangaglakput Agaayyun!

Uvvatuq Agaayyutim piliutiqağliun tikitchuaq piqusiqhuni Ataniğmik. *Psalm 118:25, 26*

¹⁰ Agaayyutim piliutiqağliun taamna analatchiaqsiruaq pakma sivulliaptiktun David-tun. Nangakkauli Agaayyun qutchinñiqsrami qilanmi.” *Psalm 148:1*

¹¹ Taatnatun Jesus Jerusalem-munniqsuq. Tavrunaaqami isiqhuni agaayyuvikpanmun, qinñiqtuagatağaluaqami aniñiqsuq. Tanuğaksipluni aullağniqsuq Bethany-mun piqatigiplugich qulit malğuk maliguaqtini.

Jesus-ñum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

¹² Uvlaakuqman iluqatin pisuktuaqamin Bethany-miñ Jesus nigisuligñiqsuq. ¹³ Tautunigaa asirrisuuruaq napaaqtuq unavaniñ akutuqpaliqağniqman. Tarra takuniğaa asirritmanaağiaqlugu. Tikitñamion suqağnianğitchuq. Akutuqpaliñhiñanik paqittuq atakkii pukuñnaqsingitlunisuli.

¹⁴ Jesus-ñum nipliutigaa napaaqtuq, “Kia-unniin inuum

asiaqtuǵvigitqikkumiñaitchaatin pakmakᵇjaniñaglaan.”
Maliguaqtaiñ tusaaniǵaat taatnaqman.

Jesus-ᵇjum Suaqtuiyaiᵇlha Agaayyuvikpauramik

¹⁵ Tikitñamin Jerusalem-mun Jesus isilgitchuq agaayyuvikpaᵇmun. Anitkaqsiliǵniǵai tunisiullaqtuat suli tauqsiquktuat taavrumakᵇja agaayyuvikpaᵇmiñ, ulǵutqataqluǵillu niǵǵiviich akiñik simmiqsuǵviich suli aquppi-utaᵇnich tunisiullaqtuat tiᵇmiaǵruuranik tunillaautiksrauranik, ¹⁶ suli kiñaaunniñ akiyaqtitchumiñaiññiǵaa tuniaksraniq agaayyuvikpakuaglugu. ¹⁷ Iᵇisautiniǵai iñuich, “Aglausimaruq, ‘Uvaᵇja tupiǵa taiyuutiqagisiruq

iñupayaat agaayutyuqtuǵviatnik.’ *Isaiah 56:7*

Aglaan ilipsi iriqtuǵviliutiniǵiksi tigliniaqtinun.” ¹⁸ Qaukᵇlinich agaayuliqsit suli aglaliqirit tusaakamitruᵇ taamna, pakaagᵇiaqsiñiǵaat qanuq taimma piyaqquǵuklugu. Nuyuaǵiliutiniǵaat atakkii iluqatiᵇ iñuich quviǵusuutigiplugich Jesus-ᵇjum iᵇisaututai. ¹⁹ Unnuksraaqman Jesus aullalǵiñniqsuq nunaaqqimiñ piqatigaqhuni maliguaqtimiñik.

Iᵇisaaksraq Pannaqluktuamiñ Napaaqtumiñ

²⁰ Suli uvlaǵuqman apqusaaqamin taututqinñiǵaat asirrisuuruaq taimña napaaqtuq. Pannaqluᵇniqsuq kaᵇjituammaǵmi. ²¹ Peter-m itqaqtilǵiññiǵaa imña atuumaruq aasiñ nipliutiplugu Jesus, “Iᵇisautrii, asirrisuuruaq napaaqtuq piᵇniᵇllaqsruqtikkan paniqtigniqsuq.” ²² Jesus-ᵇjum kiugai, “Ukpiqsrishchi Agaayyutmik. ²³ Iᵇumutun uqautigipsi, Nipliutigupsiuᵇ iǵǵiq, ‘Ki, nuutittin igitaulutiᵇ taǵiumun’ atuumagisipiaqtuq. Taamna nalupqinaitchuq.

Ukpiǵillapiagupsiuᵇ iluqnaugusi taatna atuumagisiniᵇlugu, tavra savaaᵇnupkaᵇhiñaugiksi. ²⁴ Taatnamik nipliqsuᵇja, qanutchipayaat kipigᵇniugutigikkasi agaayyutigigupsigik ukpiǵitchi akuqtuǵiniᵇlugich, suli piginiaǵisi. ²⁵ Agaayugupsi, natqigutimaagumagisi ilagikkasi qanutchimik akikᵇjaqtuutiqaǵniǵupsi. Taatnaǵupsi aapagikkapsi pakmani ituam natqigutimaagᵇisigaasi killuutipsitñik. ²⁶ [Natqigutrisimaitkupsi iñuᵇnik atlanik aapapsi pakmani ituam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.]”

Kimik Jesus Tuyuǵiriqaǵniqa?

²⁷ Utitqikkamin Jerusalem-mun, Jesus isiǵniqsuq agaayyuvikpaᵇmun. Qaukᵇlinich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtiǵruat tikiññiǵaat ²⁸ apiqsruqlugu, “Kia aatchuqpatin aᵇalatchiᵇǵmik savautiplutin tamatkuniᵇja? Kia saᵇᵇjiksriññiqpatin taatnatun?” ²⁹ Jesus-ᵇjum kiuniǵai, “Apiqsruǵniagipsi atautchiᵇhiñamik apiqsruutmik.

Kiulgugupsitja uqautigisigipsi anjalatchiilikun tamatkuniņa savalgutilaamnik. ³⁰ Nakitña John anjalatchiiniikpa ilaan paptaaqtitichisilaanjanik? Agaayyutmiñ naaga iñuñmiñ? Uqautisitja.” ³¹ Taapkua uqqaagiasniqsut inmiknun, “Kiuguptigu pakmakjaktauniługu nipliutigisigaatigut, ‘Suvaatami ukpiginiñiqpisiuñ John?’ ³² Naagaqaa uqağumiñaitchugut anjalatchiıha iñukmiqnisauniługu.” Ilinisa sivuuğaginiğaiç iñuich, atakkii iñupayaaq ukpigipiagnigaaq John sivuniksriqirauniplugu. ³³ Taatnagaluaqamin kiulhiñagnigaat Jesus, “Uqautilguiñniğiptigiñ.” Jesus-ñumli kiugai, “Uvanaptuuq uqautiyumiñaitmiñigipsi nakikña anjalatchiiniikkuņa tamatkuniņa savaaqaqtilaamnik.”

12

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

¹ Tavrali Jesus uqautriñiqsuq Pharisee-ñuruanik atrikusautmik. “Unaguuq iñuk nautchiiviqağniqsuq. Nautchirriğviliuğniqsuq, sapukutchiqlugu avataagun, nivakhuni misuğuliuğviksramik, nappaipłuni nasiqsruğviñmik, tarraasiñ atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun, Taatnaanikami aullağniqsuq uñasiksaumun nunamun. ² Katitchiñaqsipman nautchiiviqaqtuaq tuyuqağniqsuq savaktaağrukniamik atugaksraqtuanun piññaaktaaksrautni aitquplugu ilinittiñ. ³ Tamatkua taamna tigukamitruñ anauiğniğaat, aullaqtitluguasiñ saagailaaqlugu. ⁴ Una tuyuqatqinñiqsuq atlamik savaktimik. Aasiasii tamatkua atniaqlugu niaquagun, aullaqtinnigaat uqapiluu tiplugu. ⁵ Tuyuqatqilqinñiqsuq atlamik. Maatna tamatkua tuqunniğaat. Tarra iñugiaktuat atlat tuyuğikkañi iñuum nanjitqatapiaqtağniğaiç, ilañich anauragaqlugich, atlat tuqquttaqlugich. ⁶ Uvvaguuq taamna nautchiiviqaqtuaq atautchimik iğniqağniqsuq piqpagikkağmiñik. Aqulliuplugu tuyuğiniğaa itnaqhuni, ‘Tamatkua taluğigisivalukkaat iğniğikkağa.’ ⁷ Aglaan taapkua nautchiiriqirit inmiknun uqağniqsut, ‘Taamnauvva paitchaktaaksralguruq. Ki, tuqullakput, aasii paitchaktaaksrautaa piyumagikput.’ ⁸ Atugaksraqtuat tigguqluñniğaat iğniña, aasiñ tuqqutlugu iginniğaat taavrumakña silataanun nautchiivium. ⁹ Qanuğniaqpa iñua nautchiivium? Utigisiruq tuqqutchağlugich taapkua nautchiiriqirit. Qaitkisigaa nautchiivik atlanun atugaksraqtuanun. ¹⁰ Agliqisimasruknağiksi Agaayyutim uqałha:

‘Uyağak tuppirt ayakkanat,

taamna uyağak piitchuıllapiağaqtuq tuppirauni.

¹¹ Taamna atangum savaagigaa

suli quviquaqtuanunasugigikput.' ” *Psalm 118:22, 23*
 12 Jew-ḡuplutin sivulliuqtit ilisimanigaaat uqaaqtuutigiplugu atrikusautmik akikḡajiqtin. Taatnaqḡugu tigusuliqpi-avsaagaluagḡigaaat Jesus maatna aglaan taluqsraḡniqsut iḡunḡnik. Aasiin qanuusiksraiqaamin uniḡḡigaaat.

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

13 Jew-ḡuplutin sivulliuqtit tuyuginigaaich ilanich Pharisee-ḡuruat suli Herod-kuaqtuat pitchaquplugu Jesus apiqsruqtuutinik. 14 Tikiumakamin nipliutinigaaat, “Ilisautrii, ilisimarugut nalaunḡaruanautilaaqnik sugisunḡaqnagu qanuq iḡuich isummatiqaqtilaanat. Suginḡitmigiḡ iḡuum suurautilaanḡ, aglaan ilisautrirutin Agaayyutim iḡuuniagvigitqukkananik. Maligutaksrakuagḡnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun Rome-mi? 15 Akiliiruksrauvisa tax-sinik naaga akiliḡḡianḡtpisa?” Aglaan Jesus-ḡum ilisimanigaa ukpinḡuagutaat nipliutiplugich, “Suvaata uuktuaqḡisitḡa? Kiata aatchuḡsitḡa qinḡillaaksramnik maninḡmik!” 16 Tamatkua aatchuḡmatni maniumamik apiqsruḡnigai, “Kisumik atriqaḡniqpa?” Kiunigaaat, “Caesar-mik.” 17 Jesus-ḡum nipliutinigai, “Utiqtitchumagiksi pigikkaḡa Caesar-m sua-samna ilaanun, suli Agaayyutmun sua-samna pigikkaḡa Agaayyutim.” Tamatkuatarra quvigusuutiginigaaat nipliutipmatinḡ taavruminḡ.

Apiqsruun Anipkakkauḡikun Tuquḡigmiḡ

18 Tavra ilanich Sadducee-ḡuruat Jesus-munḡniqsut, taapkua nipliguuruat tuquruat anitqitḡaiḡḡiplugich. Ilinḡa apiqsruḡnigaaat, 19 “Ilisautrii, Moses-ḡum uqautigaa-tigut maligutaksrakun itnaqhuni, Anun ilaqatiqaqtuaq tuqukpan qitunḡigaluaqani, taavruma anḡitim aniqataan ilaqatniktaagiraksraḡinigaa uilgaḡnaaq qitunḡisilugu anḡtmik ilisimanaguniasiiḡ tuquruam qitunḡagitilaanjanik. 20 Uvva uqaaqtaunḡurut itna, ilaatniguuq tallimat malḡuich aniaqatigi-ich. Anayukḡum nuliagiliutinigaa una agḡnaq, tuqupluniasiiḡ qitunḡigaluaqani, 21 suli tuglian nuliagiliutilḡinḡigaa taamna agḡnaq aasiin tuqulgitḡluni qitunḡigaluaqani, taatnatunsuli pinḡayuak. 22 Tarra taatnatunsuli tallimat malḡuich nuliaginigaaat qitunḡigaluaqatin. Aqulliupluni agḡnaq tuqupmiḡniqsuqtuuq. 23 Taivrumani anitqihḡmi makitqikkuminḡ nalliata nuliagigisivaunḡ? Atakkii iluqatin tallimat malḡuich nuliaginigaaat.”

24 Jesus-ḡum kiugai, “Naluniqḡisiunḡ nalaunḡiḡiqsi? Naluniḡiksi Agaayyutim uqalḡa aglausimaruaq ilaanlu sanḡḡa. 25 Tuqunaruat anitqikkuminḡ atrigigisigaich isaḡulḡich atakkii ilaqatniktuḡiq itchumiḡaitchuq pakmani.

²⁶ Agliqisimasuknağiksi makpigaañiñi Moses-ñum anitqilükun tuquhğmiñ—Agaayyutim nipaa tusağnaqtuq ikualaruamiñ uqpigauramiñ itnaqhuni, ‘Uvaña Agaayyutaa Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu’. ²⁷ Kanjicsimaiññiqsusri. Agaayyutiginjtkaat tuqunaruat aglaan agaayyutigiplugu iñuuruat. Taatnamik kinnirusi ilipsitñun.”

Kamanağniqsrañat Tillisit

²⁸ Ilañata aglaliqirit tusaaniğaa Jesus-ñum uqautigikkaña Sadducee-ñuruatnun. Iitchuğiplugu Jesus-ñum kiggutillautaqalha apiqsruğniğaa, “Nalliat tillisit tupigitluktaksrauva iluqañitñiñ?” ²⁹ Jesus-ñum kiugaa, “Una tilliñ piitchuillaapiaqtuq, ‘Naalağnisitña, Israel-aagmiñuruasii, Saññiruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanguruq. ³⁰ Piqpagiraksrağigiñ Ataniq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ suli iluqaaniñ iñuutchipniñ suli iluqaaniñ isummatipniñ suli iluqaaniñ sayagikkapniñ.’ Sivulliuruksraq tilliñ tavrataamna. ³¹ Tuglia taatnatun, ‘Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ililugu.’ Atlamik piitchuq tillitmik kamanatluktuamik taapkuñnakña.” ³² Taavruma aglaliqirim kiuniğaa, “Iñisautrii, uqaqtutin ilumutuuruamik. Agaayyutaipiaqtuqtavra atlamik. ³³ Iñuum piqpagiraksrağigaa Agaayyun iluqaaniñ uummatmiñiñ suli iluqaaniñ kanjicsimaliğmiñiñ, suli iluqaaniñ sayagikkağminiñ, suli piqpagilugu iñuuniaqatni inmisun ililugu. Iuatlukuq tupiksriñni taapkuñña tillisiñnik tikiutriğmiñ niğrutinik suli atlanik tunillautiksranik Agaayyutmun.” ³⁴ Taavruma kiuipmani isumaturuatun, Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpigiñhiñaaguğniğigiñ Agaayyutmun añaalatchiñiksran.” Tavrakña Jesus apiqsruqausiksrağniğaat.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

³⁵ Jesus ilisautriiğmi aagaayyuvikpañmi apiqsruğniqsuq, “Suvaata aglaliqirit nipliğagivat Christ, anniqsuqti akiqsruutauruq, kiñuviagiñiplugu David-mun? ³⁶ David, añaalatlugu Ipqitchuam Irrutchim, itnağniqsuq, ‘Atangum uqaqtuq Atanimnun:

Aquvittin kamagitchiiviksrapnun

uvañnun akiilñiñiahatnunaglaan uumigiritin.’ *Psalm 110:1*

³⁷ David-ñum inmiñnik taiguutiqaqpagu Atanguruamik, qanuğmi Anniqsuqti David-ñum kiñuviagiñitlaniqpaun?” Iñugaağruich naalağnisuurut Jesus-mik.

Jesus-ñum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

³⁸ Iñisautriiğmiñi nipliutigai, “Qaunagiyumagisi aglaliqirit pisuktuatlaturuat akuqturanik atnuğaaqhutin suli iñuñnun pağlatqusuuplutin tauqsiğniagvinñi. ³⁹ Katrağvinjitñi

suli iñuich nigiqpakmata aquppitlaturut nakuutluktuani aquppiutanitñi. ⁴⁰ Ivayaqtuqmigaich uilgağnaat tupigikkañich, aasiñ agaayuuraalgupmiut sivisuplugu agaayunñuakun. Tamatkua tamarra anasiññuusiaqagisirut pitluglugu atlaniñ iñunñi.”

Uilgağnaam İliraña

⁴¹ Jesus aquvinniqsuq igľuanun ilirrivium aasiñ tautuktuagaqsiplugich iñuich iliriruat ilirrivimun. İñugiaktuat umialguruat iliriqpaniqsut. ⁴² Pıqaqmiñiqsuq naalgiiktuamik uilgağnaamik iliriruamik malğunñik susauraanñik manıyauraanñik. ⁴³ Jesus-ñum tuqľuğniğai malıgıuagtini nipliutiplugich, “Nıpliutigipsi, taamna naalgiiktuag uilgağnaaq iliritľuktuq tamatkunakña atlaniñ iliriruaniñ. ⁴⁴ İluqatıñ atlat piksraqaqhutıñ ilirirut sippakuuqtuaqhutıñ, aglaan ağnaq piksraiññağmi ilirıruq tamatkiqlugu iluqaan pigikkani iñuuniutiksraiğľuqhuniunniñ.”

13

Jesus Sivuniksriqıruq Pıyaqquğniaľhanik Agaayyuvikpaum

¹ Jesus aullaaqsiyman agaayyuvikpanñi, malıgıuqtaan ilañata nipliutiniğaa, “İlisautrii qıñıgıñ. Qanutun piññaqnaqtıgıvat makua uyağaiç marrumani agaayyuvikpanmi!” ² Jesus-ñum kiugaa, “Quviğusuutıgıvıgıç makua kamañaqtuat tupqıç qıñıkkatın? Kisiññuqtaqagumiñaitchuq uyağañmik qalliani atlam ulğutauniañitçhuamik.”

Jesus Sivuniksriqıruq İhuilľiuğutnıglu Pıyuaqsiutiksramıglu

³ Aquppiuqtuaqhutıñ Jesus-lu igğıñi atıqaqtuag Olivesmik akiani agaayyuvikpaum, Peter-mlu, James-ñumlu, John-ñumlu, suli Andrew-m apıqsruğniğaat kisiññuutiplugu, ⁴ “Uqautitıgıt, qakugun tamanna atuumanıqpa? Suli sukun ilıçhuqutıgıñ ilıçhuğıgısivisa iluqagmıñ tamatkua atuumaaqsıkpata?” ⁵ Jesus-ñum uqaaqsiñığai, “Qaunagıyumausi; kisumun iñunmun kinnıpkagıñıqasi! ⁶ İñugiaktuat tikımagısirut atugľugu atıga nipliğutıñ, ‘Uvaña Christ-ñuruña’. Kinnitñıkkısirut iñugiaktuanıç. ⁷ İhuilľiuğıñıqasi tusaqsraqagıpsi añuyanmik maani naagaqaa unjasıktuani. Aglaan isukľıçhumiñairgaqtuqsuli. ⁸ Nunaaqqıç akıknıqtulıgısiğaiç atlat nunaaqqıç, suli atangıviıç akıknıqtulıgısiğaiç atangıviıç atlat, nuna ilıqsraqısirıuq atłakaagıñi nunani. İtkısipmiuq nigısunıq suli ihuilľiutıç. Tamarra tamatkua aullağniısaagıgısiğai naglıksaalhum.

⁹ “Aglaan qaunakkiagıkkumausi ilıpsitñıç. Qaitqatağısiğaaı uqaqsıtaaqıtıçırınun, suli ipıgaqtuğısiyaası katraqıvinñi. Tikiutıgısiğaaı kavanauruanun umialguruuanunlu

pisigilunja. Tavra piviksraqagisiñiqsusi ilisimaraulusi.
 10 Tamatkua atuumagaluaqtitnagich quliaqtuağigisigaat
 tusaayugaagiksuaq iñunun nanipayaaq. 11 Qakugun
 tigukpasi aullautilusi uqaqsittaagvinmun isumaalusunjaqasi
 sivuani piviksram sumik uqaksrapsitñik. Taivrurmani
 Ipqitchuam Irrutchim ilisautigisigaasi nipliutiksrapstñik.
 Tavra nipliutigiyumagiksi. Taamna Irrusia Agaayyutim
 uqağisiruq ilipsigun; nipliyumiñaitchusi. 12 Aniaqatiunuruat
 qaitqataligisigaich aniaqatiutin tuqqutaksraulugich,
 suli aapagikkatin igñiguruat. Ililgaat akiknjaqtuligisigaich
 anayuaqatin unniiñ tuqqutaksraulugich tamatkua. 13 Iñuich
 nanipayaaq uumigigisigaasi pigilunja. Aglaan Agaayyutim
 anniqsuğisigaa sivutmuulguruat isuanunaglaan.

Tatamnapiagataqtuaksraq

14 “Iñuk agliqiruaq ukuniña kaniqsili! Tau-
 tukkisigiksi naggunallapiagataqtuaq qikağuni tavrani
 qikağviksraqviginisagmiñi. Taipkunani uvlut tamatkua Judea-
 mi ittuat qimakkumaut igğinun. 15 Iñuk innigumi tupqum
 qaanani isigñiaqani saagaksraqsiugiaguni tupqum iluaniñ.
 16 Suli taamna qakma nautchiivinmi utigñiaqani saagağniağuni
 atnuğamiñik. 17 Qanutun tatamnaqtigigisivat tamatkunani
 sinaiyauruani suli miluktitchiruani taipkunani uvluni.
 18 Agaayyumuusi qimagsraqsi ingitqulugu ukiumi.
 19 Taipkunani uvluni iñuich nagliksaatlullapiagñiaqtut
 qanapaniñaglaan Agaayyutim nuna iñigataqmagu. Aasiñ
 taatnatun nagliksaaqtigitqikkumiñaitchut aquagun
 taavruma. 20 Aasiñ Atangum ilanñaqtaanisuaqpagich
 taipkua uvlut kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq,
 aglaan pisigilugich piksraqtaagikkani ilanñaqtaagisigai
 taipkua uvlut. 21 Taimanigun kia iñuum uqautikpasi,
 ‘Atanji, uvva Christ-nuruat Agaayyutim akiqsruutigikkana’
 naagaqaa uqautikpasi ‘Atanji, ilaa taimña’, ukpiginiaqmagich.
 22 Anniqsuqtinuat suli sivuniksriqirinuat iligisirut
 savaaniglu quvinaqtuaniglu. Taavrumuuna kin-
 niñağniğaiç Agaayyutim piksraqtaanji pisagiyumiñagumisigik.
 23 Taatnamik qaunatqiağikkumausi! Kilikkipsi sivuani
 tamatkuniña iluqanjitñik pinaiñaisa.

Agğilha Igñinan Iñuum

24 “Taipkunani uvluni, pianikpan taamna ihuilliuğutiqpak,
 siqiniq taaqsigisiruq,
 suli tatqiq qaumağingiguni.
 25 Uvluğiat katakkisirut qilanmiñ,
 suli qaummatipayaaji silam nuktitalutin inimikniñ.
Isaiah 13:10; 34:4

26 Taivrumani uvlumi iñuich tautukkisigaat Iğñiņa Iñuum aggiqsuaq nuviyakun piqaguni kamañaqtuamik sanñimik kamanautituummagmi. 27 Taamna tuyuqagisiruq isağuliñnik katitchiyaqtuanik atautchimun Agaayyutim piksraqtaagikkaniñnik nakikñapayaaq.

Iłisaaksraña Asirritłaitchuam Napaaqtum

28 “Iłisaagağitchi asiaviqutiniñ, itnaqhuni, nauriuraq nauñuraaqsiivaalukman qiniğnaqsiuraaqsiptomata akutuqpaliksrai iłisimarağigiksi upingaaam qalliłha. 29 Taatnatuntuuq, tautukkupsigik tamatkua atuumaruat iłisimagsigiksi isuksram tikiuumaaqsiłha. 30 Iłumun nipliutigipsi, ukua iñuich tuquyumiñaitchut atuumagaluaqtitnagu iluqaan tamanna. 31 Qilaglu nunalu piğisiruk aglaan uqałtka piğumiñaitchut.

Pivia Aggıksrañan Iłisimaraitchuq

32 “Kia-unniñ iñuum nalugaa taimanigun Iğñiñan Anutim qakugun aggıksraña, uvaña unniñ isağulğich ittuat pakmani nalugaat, aglaan kisimi Aapaa iłisimagaa. 33 Qaunatqiağiksıłusi, itqummaağikkumausi, atakkii nalugiksi sumi atuumaliksrana. 34 Atriqaqtuq umialinmik aullaqtuamik unasıksuamun nunamun unitchipluni tupiğmiñik. Sanñiksriñiğaa pirigikkani savaaksrañanik, tilipluguasiñ talum munaqsraa qaunatqiağiquplugu. 35 Taatnamik itqummaağikkumausi atakkii nalugiksi qakugu anaaquqaña tupqum aggıksrañan, unnuami naaga unnuagruami naaga uvlaatchaurami unniñ uvlaami. 36 Aggıgumi tavrakñatchiaq paqingitchumagaasi siñigusi. 37 Nipliutigikkağa iluqapsitñun sivuani uqautigigiga iñupayaanun, Itqummaağikkumausi!”

14

Sivunniugun Tuqutchukługu Jesus

1 Atuumagaluaqtitnagik malğuk uvluk Jew-ñuruat niğiqpagvikaanatalu atilik Apqusaakkaulıgmik suli niğıłhata puvlaksiğniğilaamik qaqqumik, qaukñiñisa agaayuliqsit suli aglaliqirit pakağiniğaat qanuğimña tigusukługu Jesus iriğaqtuğutiñ tuqulluguasiñ. 2 Aglaan ilinich nipliğniqsut, “Niğiqpagvikaam uvluani taatnağniangitchikput. Iñuich aupatchakpiaqtut.”

Jesus Tiprağıksakkauruq Bethany-mi

3 Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-ñum atniğñautiqaqtuam auyugaqtuamik. Aasii niğipkaqlugu ağnam tikiñiğaa saagaqhuni akisullapiaqtuamik uqsruğutmik atiqaqtuamik Nard-mik. Taavruma anmağniğaa nakasruñña kuvikługu uqsruğun Jesus-ñum niaquanun.

⁴ Ilañisa iñuich ihuaginilgiññaat aasiiñ avatmun nipliqtutin, “Suvaata una piilaamun uqsruğun atuqpa? ⁵ Tuniñayaqtuq qaaniqlugu pinjasut kavluutit taalanik aasii qaillugu manik nagliñnaqtuanun.” Taatnaqtutin uqapiluktut akikñaqlugu añaq. ⁶ Jesus-ñum nipliutigai, “Suginaiqsun! Suvaata ihuilliuqtitpisiun taamna añaq? Una savaaqaqtuq nakuuruamik uvañnun. ⁷ Nagliñnaqtuat itchağataqtut. Taimma qanutun savautilhiñaugisi nakuuruamik piyumiñağupsi, aglaan nayuutilhaiñağumiñaichuñja. ⁸ Añaq savaaqaqtuq piyumiñağumiñnik. Tipragiksagaa timigikkağa itqanaiyautiplugu iluvikkauksrañanun. ⁹ Uqautigipsi, nanipayaaq nunami quliaqtuağikpatrun tusaayugaagiksuaq iñuich uqautigigisigaat nalupqinaiqługu ağnam taavruma taatnaħa itqakkutaaluniasii ilaanun.”

Judas Aniqtuq Aatchuutigisukługu Jesus

¹⁰ Judas Iscariot, ilañat qulit malğuch malıguaqtit, utlautiniqsuq qaukñitñun agaayuliqsit aatchuutigisukługu Jesus ilinñitñun. ¹¹ Tusaakamitrun quviasuligniqsut, sulı akıqsruğniğaat aatchuğukługu maninñik. Tavrakña Judas utaqqi-aqsiñiqsuq aatchuiviksramik Jesus-mik pisuğnaqsıługu.

Jesus Niğiqatauniqsuq Malıguaqtimiñi Niğiqpagviani Atilinmi Apqusaakkauğimik

¹² Sivulliqpiami uvluañi niğiqpagvikaam puvlaksigniğılaamik qaqqumik ipnaiyaaq tuqputauraqtuq itqakkutaupluni Apqusaakkauğimun. Jesus-ñum malıguaqtaiñ apiqsruğniğaat, “Nanili itqanaiyaquvisigut niğiqpaiksraptnik atilinmik Apqusaakkauğimik?” ¹³ Jesus-ñum tuyuğigik malğuk malıguaqtinñi nipliutiplugik, “Nunaaqqimukkitchik. Tavrani paağisigıktik iñuk saagaqtuaq qikumik imiqagvinmik. Malikkumagıktik. ¹⁴ Napmun isiqpan nipliutiyumagıktik tupilik, İlisautri nipliqsuq, nanili inıqapıch niğgıvıksramnik ipnaimik atilinmik Apqusaakkauğimik piqasiğııñja malıguaqtimnik?” ¹⁵ Taavruma urriqsuutigisigaatık nalauraallagvinmik inıturamıq qullıgmi inimi itqanailaamik inuqsrañaiqlugu. Tavrani itqanaiyautiyumagıptıgıt.” ¹⁶ Jesus-ñum malıguaqtai aullaqtut nunaaqqimukhutin. Paqinnıgıaat nipliħa taatnatupıaq, itqanaiyaqhtutin niğiqpagvıksramun atilinmun Apqusaakkauğimik.

¹⁷ Anaqaksraaqman Jesus tikiñniqsuq piqatigıplugıch qulit malğuch. ¹⁸ Niğıpkauğıch Jesus-ñum nipliutigai, “İlapisamma niğiqatıgıkkagıma aatchuutigıgısağaña.” ¹⁹ Taapkua aliasuligniqsut nipliutiplugıch atausıuttaaqhtutin, “Uvañja pivıña?” atıatsuli, “Naaga uvañja?” ²⁰ Jesus-ñum kiuniğai, “İlapisamma qulit malğuuplusi ittuasi misuksıqatıgıkkagıma

puggutamiñ. ²¹ Iñuk agaayyutitñaqtauruuq nalunaiqsuq tuquruksrauruq tuvraglugu aglausimaruuq ilaagun. Nakkiun iñuk tamna aatchuiruuq Iñuñmik agaayyutitñaqtauruamik! Iuatlukkayaqtuq taimani aninjichumi.”

Atangum Nullautchigvia

²² Tamatkua nigilgataqtitlugich Jesus-ñum tiggummiplugu qaqquq quyyatipluguasiñ avguqlugu qaiññigaa maliguaqtimiñun nipliqhuni, “Tigulugu nigggisiun, taamna timiga.” ²³ Jesus-ñum tigukamiun qallun quyalgitlugu Agaayyun, qaiññigaa tamatkununa imiqsillaavigipluguasiñ. ²⁴ Nipliutigai, “Una auga maqiruuq iñugiaktuanun. Taavrumuuna Agaayyutim talugniqusigaa akiqsruutni. ²⁵ Nipliutigipsi, imitqikkumiñaitchuna asiam misuguanik taivrumunaaglaan imigviksramnun nutaakun añaayuqautani Agaayyutim.” ²⁶ Tavra atuanikamiñ atuutmik aullağniqsut iggimun atilimun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqiruuq Peter-m Piilaagñialhanik

²⁷ Jesus-ñum nipliutigai, “Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqutigiluna. Atakkii aglausimaruuq, ‘Tuqqutchiruna munaqsrulik,

taatnamik ipnaich siamitkisirut.’

Zechariah 13:7

²⁸ Aglaan kiñuagun anitqianikkuma aullağisiruna sivupsitñi Galilee-mun.” ²⁹ Peter-m nipliutigaa, “Iluqatin unitkalu-aqpatinunniñ, nikatchakkumiñaitchuna.” ³⁰ Jesus-ñum itnağniğaa, “Uqautilakpiñ, marrumani unnuami aqargiqpak qalguqtağaluaqnagu malğunniaglaan piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan.” ³¹ Aglaan Peter nipliqsuq qapinaiqhuni, “Tuqulununaunniñ nayugniagikpiñ. Piilaagiyumiñaiipiagikpiñ sumiunniñ.” Taatnatuntuuq nipliqmiñiqsut iluqatin.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

³² Jesus-lu maliguaqtinilu tikitñamiñ nunagik-saanun atilimun Gethsemane-mik nipliutigai, “Aquppiuraallagitchi uvani agaayutyaqtilluna.”

³³ Piqatiginigai Peter-lu, James-lu, suli John.

Uqumaiñiullapiagñiqsuq nagliñnaqsipłuniunniñ irrutchiğmigun

³⁴ nipliqhuniasiiñ, “Arrii, uqumaiñiullapiagñiqsun.

Alianam pisagñihñaaguuqtağaana. Tavraniittuallagitchi

qaunaksruqasillağluna.” ³⁵ Taavunaqtaallakhuni

sitquğniqsuq nunamun agaayupluniasiiñ nagliksaağuniluni

piñağumiñaqpan. ³⁶ Itnağniqsuq, “Abba, Apaana, suapayaaq

añalatkiñ piqugaluağiga nagliksaağutiqpak uvamniñ. Aglaan

pisuñhiñ atuumayumuq, pisuğinilaapkun.” ³⁷ Jesus-ñum

utiqami paqitlugich siñiktuat nipliutiniğaa Simon Peter,

“Simaan, siñikpich? Munağiuraallakkumiñaiñiqpichunniñ

akkuvauroaq?” ³⁸ Tavra nipliutilgiññigai, “Siñiniasunaqasi agaayulusilu, ukpiqsrissainitchumausili uuaktuakkaugupsi. Inuk ilumutun piyummatiqagaluahuni irrutchiǵmigun, aglaan timimigun sayaitchaqtuq.” ³⁹ Jesus aullatqinñiqsuq agaayutyaqhuni sivuanisun. ⁴⁰ Utiqami paqilgiññigai siñiktuat, irratin uisalguillillakhugichunniñ. Taatnamik kiuqausiksraiññigaat. ⁴¹ Utiqami piñayyakni nipliutiniǵai, “Kiikaa, siñigitchi qanutun minguiqsiǵusilu. Aglaan siñikpaaniktusi. Uvva aatchuutauliksraña inuum Iǵñinjan tikitchuq analataǵiyumiñaqsiplugu killuliqirinun. ⁴² Makillusi, utlaglavut, atanii tunirigikkaga imma tikitchuq.”

Jesus Tiguniǵaat

⁴³ Jesus uqaqtitlugu Judas, ilan̄at qulit malǵuich malǵuaqtaiñ tikiññiqsuq. Aggiquasiqhuni in̄ugiaktuanik in̄un̄nik, saviqaghutin̄ suli anautchiraqhutin̄. Qaukñich agaayuliqsit, aglaliqiritlu suli sivulliuqtigruat tuyuǵiniǵaich. ⁴⁴ Taavruma tuniritñiktuum ilaanik qaiññigaa itnaqhuni ilitchuǵipchautigigisiñiplugu, “Taamna kunikkaǵa, tavra ilaangusisuruq. Tiguyumagiksi aullautiluguasiñ qanagilugu.” ⁴⁵ Judas-ñum tikirgauraqamiun̄ Jesus nipliutiniǵaa, “Iisautrii,” kuniklugu. ⁴⁶ Aasiñ tamatkua tigguqlun̄niǵaat. ⁴⁷ Ilan̄ata malǵuaqtaiñ qichaqtuam amuliqamiun̄ savikpani anauniǵaa savaktaat qaukñiata agaayuliqsit, siutaiqsiqlugu. ⁴⁸ Jesus-ñum nipliutigai, “Suvaata tigutyaaqpsitñ savikpaliraaqhusi anautaniglu? Savvaqluktaunasugivisitñ? ⁴⁹ Uvlutaugagipman agaayyuvikpan̄mi ilisautiplusi naagauvva tigullaitchipsitñ, aglaan aglaksimaaqtuq taatna Agaayyutim uqalhani ittuksraupluni.” ⁵⁰ Tarrali malǵuaqtai iluqatin̄ suksraaqlugu qiman̄niqsut.

⁵¹ Nukatpiaq, malǵuaqtaiñ ilan̄at, atnuǵaaqaǵniqsuq qalipquañhiñamik. Tiguliqsaqmanituuq ⁵² qalipquani unitlugu qiman̄niqsuq atnuǵaunnani.

Jesus Uqaqsittaagvin̄mi

⁵³ Taapkua tigusiruat pituigun tasiuǵniǵaat Jesus qaukñiatnun agaayuliqsit, katimaruanun iluqatin̄ qaukñich agaayuliqsit sivulliuqtigruat aglaliqiritlu. ⁵⁴ Peter malikmiñiqsuq un̄asiuraaqhuni silataanunaglaa igluqpan̄an agaayuliqsit qaukñiata. Aquppiqatauniksug qanaksrini naniaqtuaqhuni ikniǵmi. ⁵⁵ Qaukñich agaayuliqsit suli iluqatin̄ uqaqsittaagtitchirit pakaqaǵniqsut agvisiksrajanik akikñaq̄lugu Jesus tuqqutchuklugu, aglaan paqitchitlaiññiqsuq. ⁵⁶ In̄ugiaktuat ilisimaraugaluatut akikñaq̄lugu, aglaan ilisimaruaruat atin̄itqataqtut. ⁵⁷ Tavra ilisimarit ilan̄ich makinniqsut akikñaq̄lugu nipliqhutin̄, ⁵⁸ “Tusaagikput

nipliqman, ‘Piyaqquḡisigiga agaayyuvikpak iñiqtauruaq argaḡnik, aglaan piḡayuakkun uvlut nappaiñiaqtuḡa atlamik iñiqtauḡitchuamik argaḡnik.’”⁵⁹ Iḡisimaritunniiñ taapkuwa piqasiutlilguiññiqsut taavrumuuna.⁶⁰ Qauklat agaayuliqsit makinniqsuḡ sivuḡaatni. Tarra apiqsruḡniḡaa Jesus, “Kiggutiksraitpiuḡ una iḡisimarit uqaḡikkaḡat akikḡaḡhutin?”⁶¹ Aglaan Jesus nipaisaaqtuḡ uqaḡitluni sumik.

Apiqsrutqilgiññiḡaa qaukliata agaayuliqsit nipliqhuni, “Christ-ḡuvich, Iḡñiḡa Nangakkauruam Agaayyutim?”⁶² Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Tarra, Ilaḡuruḡa. Tautukkisigiksi Iñuum Iḡñiḡa aquppikpan taliqpiani Saḡḡipayaalgum qiniḡisipluḡu atqaḡpan nuviyakun qilaḡmiñ.”⁶³ Qaukliata agaayuliqsit aliktuḡniḡai atnuḡaani nipliqhuni, “Inuqsraḡaiqsugut iḡisimarauruksramik!⁶⁴ Tusaagiksi uqaḡniḡluutaal! Qanuḡ sivunniḡñiqpisi?” Iḡuqatiḡ katimaruat tuqqutaksraḡuḡniḡaat.⁶⁵ Iḡaḡisa tivvuaqtuḡluḡu, irrak matuqqaaḡluḡik anaumikkaat apiqsruḡluḡu, “Ki, nalautchaḡiñ kimun anaumiktillaaqnik.” Taatnaanikmata qaunaksrit tigupluḡu pattanḡiḡaat.

Peter-m Jesus Piḡlaaḡiḡaa

⁶⁶ Peter ititluḡu silataani uqaqsittaagvium tikiññiḡaa aḡnam savaktaan qaukliata agaayuliqsit.⁶⁷ Uuma tautukamiuḡ naniaqtuaqtuaḡ inmiñik iḡisaḡiḡniḡaa nipliutiḡluḡu, “Iḡvittuuḡ piqatigipmikkaḡatin Jesus Nazareth-mium!”⁶⁸ Peter piḡlaaḡtiḡtuḡ, “Naluruḡa. Kaḡiqsimaḡitichiga qanutchimik uqaḡtilaan.” Nuktaaḡtitluḡu aqargiḡpak qalḡuḡniqsuḡ.

⁶⁹ Suli aḡnam taututqilgitñamiuḡ nipliutiniḡai tamatkua qichaqtuat, “Uvvauna iḡagipmikkaḡat.”⁷⁰ Peter piḡlaatqilgiññiqsuḡ. Kiḡuagunsuli qichaqtuat tavrani nipliutiniḡaat Peter, “Iḡumun iḡagigaatin Galilee-ḡmiuḡuplutin.”⁷¹ Aglaan suviagaqsiñiqsuḡ itnaḡhuni, “Agaayyutim anasiñḡuqsagliḡa uqaḡitkuma iḡumutuuruamik. Naluḡiḡa kisuutilaḡa taavruma aḡutim.”⁷² Tugliḡiḡluḡu aqargiḡpak qalḡuḡniqsuḡ. Peter-m itqaḡniḡai uqaligikkaḡi Jesus-ḡum, “Aqargiḡpak qalḡuḡtaḡaluaqnagu malḡuḡniaglaan piḡlaaḡutigigisigikma piḡasuniaglaan.” Itqaḡamiuḡ taamna qiagaqsiñiqsuḡ.

15

Pilate-muutiniḡaat Jesus

¹ Tavra uvlaatchaurami qaukḡiḡich agaayuliqsit piqatigipluḡich sivulliuḡtiḡruat suli aglaliqirit suli iluqaḡmiḡ uqaqsittaḡtitchirit katimaniqsut sivunniḡuḡhutiḡ. Tamatkua Jesus qiliḡtinniḡaat. Qilḡutilik tasikuaḡluḡu Pilate-muutiniḡaat kavanauruamun.

² Pilate-ḡum apiqsruḡaa, “Uvva Jew-ḡuruat umialigivatin?” Jesus-ḡum kiugaa, “Tavra ilvich taatnaqtutin.” ³ Qaukḡinich agaayuliqsit pasiugniḡaat iḡugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumaksriḡiḡniḡisqu. ⁴ Pilate-ḡum apiqsruḡitkaa, “Kiggutiksraiḡniḡipich? Qanutunaglaan iḡugiaktautigiruanik pasiuqpatin!” ⁵ Jesus nipliḡiḡitchuq. Taatnamik Pilate quviḡusunḡisqu.

Jesus Tuquruksraḡuḡaat

⁶ Ukiupayaaqman Jew-ḡuruat niḡiqpagvikaatni atilinmi Apqusaakkauḡimik Pilate annaktitchiraḡniḡisqu atautchimik isiqtamik kisupayaamik pisukaminḡ. ⁷ Akunḡatni isiqtat iḡuk inniqsuq atilik Barabbas-mik iḡuaqatauruq taapkua aḡuyakmata akikḡaqluḡu Roman kavamanḡatnik. ⁸ Iḡugayaat Pilate-mukamitruḡ qasriḡiaqsiḡniḡaat pituiqupluḡu isiqtaq piraḡiḡimisun sivuani. ⁹ Pilate-ḡum kiugai, “Pituiḡitquvisitḡa Umialgatnik Jew-ḡuruat?” ¹⁰ Iḡichuḡiniḡaa qaukḡinisa agaayuliqsit qaitchiḡhat Jesus-mik siḡḡataqahḡimiktigun. ¹¹ Aglaali qaukḡinich agaayuliqsit akatchiḡisut iḡunḡnik Pilate-ḡum pituiḡitqupluḡu Barabbas-mik. ¹² Pilate kiugai, “Qanuḡisiḡipigu una taiguutiqaqtuaq Umialgatnik Jew-ḡuruat?” ¹³ Iluqatin iḡuich nipliaqpaḡniḡisut, “Kikiaktuutili!” ¹⁴ Pilate-ḡum apiqsruḡniḡai, “Suvaata? Savamaqḡuqaqa?” Aglaan iḡuich nipliaqpaḡurallapiḡniḡisut, “Kikiaktuutisiun!” ¹⁵ Pilate-ḡum quyalisukḡugich iḡuich pituiḡniḡaa Barabbas ilinḡitḡun. Qaitkamiuḡ Jesus aḡuyyiuqtimiḡun tiliḡniḡai, “Ki, ipiḡaqtuqsiun! Kikiaktuutinaqsiruḡ.”

Aḡuyyiuqtit Mitautigigaat Jesus

¹⁶ Aḡuyyiuqtit itqutiniḡaat Pilate-ḡum tupiḡpaḡanun, aasiiḡ katitquniḡaich atlat aḡuyyiuqtit, ¹⁷ atnuḡaaqluḡu akisuruanik kaviqsaamik sulii niaquusiḡluḡu kakitḡaḡnanik aasiiḡ iliḡluḡich niaquanun. ¹⁸ Kamaginḡuaḡniḡaat sivuḡaani nipliḡhutinḡ, “Uvvaguḡ Umialgat Jew-ḡuruat!” ¹⁹ Anaullaḡniḡaat niaquagan anautamik sulii tivvuaqtuḡluḡu sitquḡvigipluḡu sivuḡaani Jesus. ²⁰ Mitautigianikamitruḡ mattaqtinnigaaat kaviqsaḡ silatiḡuaq atipkaḡḡuḡasiḡiḡ ilaan atnuḡaḡniḡik. Tavra aullatiniḡaat kikiaktuutiviksraḡanun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniḡutamun

²¹ Uvvaguḡuḡ iglaullaḡmiḡ aḡuyyiuqtit paḡniḡaat iḡuk atiqtaqtuaq Simon-mik utiqtuḡaḡ nunaaqḡimun. Nunuriḡniḡaat iqsruqupluḡu Jesus-ḡum kikiaktuutriviksraḡa. Taamna Simon Cyrene-naḡmiu aapaḡak Alexander-mlu Rufus-ḡumlu. ²² Tikiutiniḡaat nunaḡanun taiyuutilinḡimik Golgotha-mik mumiutiqaḡhuni “Niaqum Saunḡa.” ²³ Imiksritkaluaḡniḡaat asiam misuḡuanik avuḡluḡu sunaḡniḡchuanik. Aglaan Jesus

iminijnñigaa. ²⁴ Tamatkua anuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra aviktugniğaich atnugaanji aasiñ saaptautigiplugich qanutchimik iñuk piksraquplugu. ²⁵ Nine-akłaaqman uvlaami kikiaktuutiniğaat. ²⁶ Aglaich pasikkusianji ilñiğaich niaquan qulaanun itna aglakługich, “Umialgat Jew-ñuruat.” ²⁷ Ilaani kikiaktuutriqatauniqsuk malğuk tiglinniaqtik, ilaqataa taliqpian tunjaani sulil ilaqataa saumiani. ²⁸ [Sivuniksriqirim tarra Agaayyutim uqalħa immiumaruq, “Irrutiniğaat savamaqluktuatun.”]

²⁹ Iñuich apqusaaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutiñ pisaanñatinik Jesus-mun, “Aa! Uqağuruatin piyaqqulħiñauniplugu agaayyuvikpak aasiñ nappatqiglugu pinasuni uvluni, ³⁰ ki, anniqsuğini ilipnik, aasiñ atqagini sannigutamiñ.” ³¹ Taatnatuntuuq qaukłinisa agaayuliqsit piqasiqhutiñ aglaliqirinik mitautigigaat, “Una anniqsuiratutq atlanik, aglaan inmiñik anniqsulguitmiñiqsuq. ³² Ki, Christ, Umialga Israel-ñum, atqagutin kikiaktuutrivipniñ! Uvagut tautukkuptigu ukpigiyumaikput.” Taapkuak kikiaktuutriqatauruak suviağutiniğaak.

Jesus Tuquruq

³³ Uvlug qitiqquqman taqsiñiqsuq nunapayaami. ³⁴ Three-akłaaqman Jesus nipitusiñiqsuq, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” mumiutiqaghuni, “Agaayyutmaan, Agaayyutmaan, suvaata suqutigingiqpiña?” ³⁵ Iñanich tamatkua qichaqtuat tusaakamiun nipliqsut, “Atanji, tuqluğagaa Elijah.” ³⁶ Iñanich iñuich tiguliqamiun allaqtigun qilamiksruaaghuni misuktiqlugu misuqqumun, isautchiqsiqlugu ayauppini mik qaqłuukkun aktuqlugu nipliqhuniasiiñ, “Ki, qiniğumagikput Elijah agğigisipmagaan atqautityağlugu.” ³⁷ Jesus nipaalaliqhuni tuquniqsuq. ³⁸ Talukuyaaq agaayyuvikpanmi siiksiğniqsuq tatpichakña takanunja taatna. ³⁹ Tavra anuyyiuqtit qaukłiat qichaqtuaq Jesus-ñum qaninani tuqupman nipliğniqsuq, “Iłumutun taamna anun igñiginiğaa Agaayyutim.”

⁴⁰ Itmiñiqsut ağnat tautuktuat unjavaniñ, ilagiplugich Salome sulil Mary Magdalene sulil Mary, aakagikkañak taivruma kamanaiñniqsram James-ñum sulil Joses-ñum. ⁴¹ Tamatkua piqasiqsuğniğaat Jesus Galilee-mi itman savautiplugulu. Atlas iñugiaktuat ağnat malinniğaat Jerusalem-mun.

Jesus Iıuviğniğaat

⁴² Unnuksraağuraaqman Joseph Arimathea-ğmiu tikiñniqsuq. Uvva uvluanil sivuanil Jew-ñuruat minguiqsiağviat piug. ⁴³ Taatnamik ilaa taluqsraiqhuni utlautiniqsuq Pilate-mun. Injağiniğaa Jesus-ñum timaa. Joseph kamagikkaupluni

sivulliuqtigruanuniqsuaq nigugaaqagniqsuq aullagniihiksranjanik anjaayutaanik Agaayyutim. ⁴⁴ Pilate quvigusuniqsuq Jesus tuquaniktigniqman. Tuqlugnigaa anuyyiuqtit qaukhat apiqsruqlugu tuquaniktigmagaan. ⁴⁵ Tarra ilitchugianikamiun taavrumakna anuyyiuqtit qaukhatniñ Jesus-ñum tuqqutilaana, qaitkaa timaa Joseph-mun. ⁴⁶ Joseph tauqsigñiqsuq ukihaagiksaamik. Atqautiplugu Jesus-ñum timaa puuqlugu ukihaagiksuamik ilinigaa iluviliuqtamun uyağanmi. Aksraklugu uyağanmik talunigaa taamna iluviq. ⁴⁷ Mary Magdalene suli Mary aakagikkaña Joses-ñum qinignigaak napmun iliniaqmanjaan.

16

Jesus Anitqisusq Tuqutigmiñ

¹ Jew-ñuruat minguiqsiaqviat qaanjanikman, Mary Magdalene suli Mary aakana James-ñum suli Salome tauqsigñiqsut tipragiksaanik uqsruqtiguklugu Jesus. ² Uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaam tikitchut iluvigmun nuiyasriuraqmiuglu siqiniq. ³ Uqaksraqtuniqsut inmiknun, “Kiam ak-rakkisivaun uyaqak paananiñ iluvgum?” (Atakkii uyaqak anjaluqaqtuaq). ⁴ Tavrakna tautunigaat uyaqak aksraksi-maaniklugu.

⁵ Tavra agnat isigniqsut iluvigmun. Tautukkaat nukatpiaq aquppiuraaqtuq taliqpian tunjaani atnugaaqahuni takirumik qatiqtaamik. Quvigutchaniqsut. ⁶ Aasiñ nukatpian nipliutigai, “Quvigusunajaasi! Pakakkiksi Jesus Nazareth-miu kikiaktuutrauraaq. Agaayyutim anitqiksitkaa. Uvani ingitchuq. Qiniqsiun nallavia. ⁷ Aglaan uqautityaqsigik maliguaqtit Peter-lu, ‘Immaimña Galilee-munniaqtuq sivup-sitni, taamani tautukkisigiksi tuvraglugu uqauttutaa ilip-sitnun.’” ⁸ Tarra uniniñigaat iluviq qilamik. Tatamitpaitlutin uuliksiñiqsut. Nipliniñiqsut inunmun apqutmikni iqsitchak-paitlutin.

Jesus Sagviqsusq Mary Magdalene-mun

⁹ Jesus anitqikhuni uvlaatchaurami sivulligmi uvluani akunniqsaam, sagvigñiqsuq sivulliuplugu taivrumuna Mary Magdalene-mun irrusiqluiyakkamiñ tallimat malgunnik. ¹⁰ Taavruma utlanigai piqatigisuukkanji Jesus-ñum kiñuvguruat qaiplutinlu. ¹¹ Uqautinigai Jesus inuuniplugu suli tautuniplugu. Tamatkua naagatai kiñuvguruat tusaakamin ukpiginiginiñigaat.

Jesus Sagvigñiqsuq Malgunnun Maliguaqtinun

¹² Kinuagun Jesus sagviqmiñiqsuq iglaatun ilipluni malgunnun ilaniknun aullaqtuanun nunaacqimiñ.

13 Tavrakḥatchiaq utiḡniqsuk. Uqauraaqsiñiaḡaluḡniqsuk atlanun maliḡuaqtinun, aglaan tamatkua ukpiḡiḡitmiñiḡaich.

Jesus Sagviḡñiqsuq Qulit Atautchiñun Maliḡuaqtinun

14 Kiḡuagun Jesus sagviqmiñiqsuq taapkununa qulit atautchiñun niḡiñiaqtitlugich. Suakataḡniḡai ukpiqs-rilḡuiḡhatigun pitchiḡiḡhatigunlu atakkii ukpiḡiḡitlugich qñiḡtuat ilaanik kiḡuagun anitqilhan. 15 Nipliutigai, “Aullaḡusi iluqaanun nunamun, quliaḡtuagiyumagiksi tusaayugaaḡiksuaq anniqsuḡiakun iluqaitñun iñuḡnun. 16 Kisupayaaq ukpiqsriuaq suli paptaakkauruaq anniqsuḡisiruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsriḡitchuaq suksraunḡiqsaugisiruq. 17 Tamatkua ukpiḡtuat piqḡḡiaqtut ilitchuqutaiñik sanḡim taavrumuuna: Atuḡlugu atiḡa anittaḡisirut irrusiqḡunḡik suli uqatlagisirut atlakaaḡiñik uqḡanik. 18 Tigugaluḡumiḡ nimigianik unniñ imiḡaluḡumiḡ tuḡunamik nuyuaḡnamiuyumiñaitchut. Iḡisigaich argagikkatiḡ atniḡñiaqtuanun aasiñ tamatkua iḡuaqsilutiḡ.”

Jesus Aullautrauruq Qilaḡmun

19 Kiḡuagun Jesus-ḡum Atanḡum uqaḡatigianikamigich, Agaayyutim aullautiuraagaqsiñiḡaa pakmuḡa aquviti-tluguasiiñ taliḡpiḡmi tuḡaanun. 20 Maliḡuaḡtai aullaḡhutiḡ quliaḡtuḡniqsut tusaayugaaḡiksuamik nanipayaaq. Atanḡuruam savaḡatiginiḡai nalupḡinaḡutiḡlugu uqauttutaat ilumun itilaanik quviḡnaḡtuatigun savaanḡisigun.

Uqahich Aglaanji Luke-ŋum

¹ Piqpagiplutin ilauramaan Theophilus! Iñugiaktuat iñuich pisuqtilaagmiktigun aglañniqsut atuumaruanik akunnaptikni. ² Iłisimarauruat uqautiniġaatigut tautukkaġmiknik taimakñaniñ aullaġniñhaniñ. Iñuich tamatkua pakmapak quliaqtuaġniqsut tusaayugaaġiksuamik. ³ Qutchiksuanjuruatiin, aglañniaqtuñja ilitchuġiraksraqnik ilisaagillapiaqqaaglugich uqagipayaakkanjich aullaġniñhaniñaglaan. ⁴ Aglaktuñja taavrumiñja ilisimatquplutin ilumutuupiañhanik ilisauttusiagikkaqpitch.

Anniviksrañja John Paptaaqtitchirim Uqautauruq

⁵ Herod-ŋum umialguniñani Judea-mi agaayuliqsiqaqmiñiqsuq atiliñmik Zechariah-mik. Agaayyuvikpañmi savaqatauniqsuq agaayuliqsini taggisiqaqtuani Abijah-tkutnik. Aġnaata atqa Elizabeth, paniginiġaali atlam agaayuliqsim. ⁶ Iluqatik nalaunñaruanuniqsuk Agaayyutim qiñiñhani, tupiksriplutik iluqaitñik Atanġum tillisaiñiglu atuqtaksraiñiglu. ⁷ Qitunġaiññiqsuk atakkii Elizabeth qitunġitlaitluni, suli iluqatik utuqqanaaġuqhutik.

⁸ Abijah-tkut savagviksriutaata Agaayyuvikpañmi tikiummipman, Zechariah-m savautiniġaa Agaayyun agaayuliqsaupluni. ⁹ Tuvraqługu atuiragilhat agaayuliqsit piksraqtaaginiġaat ikipkairuksraupluni tipraġiksautmik. Isiqniqsuq agaayyuvikpañanun Atanġum. ¹⁰ Zechariah ikipkaipkaqtitlugu tipraġiksautmik iñugaaġruich agaayuniqsut silataani. ¹¹ Isaġulgan Atanġum sagviutiniġaa qichaqhuni taliqpiani ikipkaiviuram tipraġiksautmik. ¹² Zechariah-m tautukamiun tupañniqsuq iqsiliqsiqhuni. ¹³ Aglaan isaġulgum nipliutiniġaa, “Zechariah, iqsinaak! Agaayyutim tusaaniġaa iniqsrulhiñ. Nuliagikkan Elizabeth iġniġisiruq anjugauramik. Atchiġisigiñ John-mik. ¹⁴ Quviasuutiqaġniaqtutin! Atlatlu iñugiaktuat quviatchakkisirut anikpan. ¹⁵ Iñullautaugisiruq kamañuni Agaayyutim qiñiñhani. Imiġumiñaitchuq asiam misuqquanik sanñisimaruamik. Anilġataliġmiñiñaglaan añalatiqaġisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁶ Utiqtinniġai iñugiaktuat Israel-ñuruat Ataniġmun agaayyutaatnun. ¹⁷ Ataniq aggitlaiññaan taamna John quliaqtuaġniaqtuq sanñiqaguni sivuniksriqiritun Elijah-tun. Ilauraagiiksitkisigai aapauruat qitunġanjitñun. Utiqtitkisigai tupiksritlaitchuat isummatiqatlasilugich nalaunñaruamik. Itqanaiyautigisigai iñuich akuqtuġumiñaqsilugu Ataniq.” ¹⁸ Zechariah-m nipliutiniġaa isaġulik, “Qanuġluñja ilisimaniaqpik ilumutuutilaqañik? Atañii, anayuqaaqtuñja suli nuliagikkaġa

utuqqagūqmiuq.”¹⁹ Isagūlgum kiunigaa, “Gabriel-nuruᅇa. Qichaqtuᅇa sivuᅇaani Agaayyutim. Tuyugigaᅇa uqautityaquplutin taavruminᅇa tusaayugaallautamik.²⁰ Ukpigilguitchiᅇn uqauttutigikkaᅇa aglaan atuumagisiruq. Atakkii ukpigilguitᅇapᅇa uqaᅇumiᅇnaitchutin tikiᅇgataᅇlugu uvluq tamatkua atuumaviksraᅇat.”

²¹ Taatnaqtitlugu iᅇnuich utaqqiᅇnigaaᅇat Zechariah ilisimasukhutiᅇ suvaata muluvaᅇaᅇlakmagaan iluani agaayyuvikpaum.²² Anisulligataqami uqalguiᅇnᅇiqsuq. Iᅇnuich ilitchuᅇinigaaᅇat qiᅇniquuraaqalᅇa agaayyuvikpaum iluani. Uqalguitchiᅇn urriqaniqsuq argaᅇmiᅇnik.²³ Abijah-tkut savagviksriutaat Agaayyuvikpaᅇmi naatnamiuᅇ Zechariah aiᅇnᅇiqsuq.²⁴ Aquvatigun taavruma nuliana Elizabeth siᅇjayauniqsuq. Aasiᅇn tallimani tatqiᅇni aimmiᅇnᅇiqsuq²⁵ itnaqhuni, “Kiisaimma saᅇᅇiruam Atangum Agaayyutim ikayuqpaᅇa. Kanᅇusutqikkumiᅇnᅇiqsuᅇa qitungitlaiᅇnᅇilᅇuᅇa.”

Anniviksraᅇa Jesus-ᅇum Uqautauruq

²⁶ Itchaksrani tatqiᅇni Elizabeth siᅇjayaunᅇanikman, Agaayyutim tuyugilᅇnᅇigaa isagulik Gabriel nunaaqqimun Galilee-miittuamun atilinᅇmun Nazareth-mik.²⁷ Tuyuginigaa niviaqsiamun aᅇutituqsimaitchuamun atilinᅇmun Mary-mik nuliaksrausiutianiktuamun aᅇutmun atilinᅇmun Joseph-mik. Joseph kiᅇnuviaᅇinigaa Atangum David.²⁸ Isagūlgum tikiᅇnᅇigaa nipliutiᅇlugu, “Paᅇlagikpiᅇn! Atangum Agaayyutim piksraᅇtaagigaatin iqatigiplutin. [Quvianaᅇnᅇiqsraurutin aᅇnapayaaniᅇn.]”²⁹ Mary tupallapiᅇnᅇiqsuq isagūlgum nipliuttutaagun kaᅇiqsiᅇnitlugu suvaata uqaᅇtilaᅇaᅇa taatna.³⁰ Isagūlgum nipliutinigaa, “Iqsiᅇnak Marii! Agaayyutim iluaqᅇutigigaatin.³¹ Siᅇjayaugisirutin iᅇnᅇilutinaasiᅇn aᅇjugauramik atchiqsaksraᅇgikkaᅇnik Jesus-mik.³² Taamna kamaᅇagisiruq, suli iᅇnuich taiguutiqaᅇisigaᅇat iᅇnᅇinᅇanik Qutchiᅇnᅇiqsrauruam Agaayyutim. Agaayyutim ataniᅇuᅇtinnᅇigaa David-tun sivullianᅇatun.³³ Ataniᅇuᅇgisiruq kiᅇnuvianᅇiᅇni Jacob-ᅇum qaᅇapak taimuᅇa, suli aᅇaayuqautaa isuksraᅇaᅇumiᅇnaitchuq.”³⁴ Mary-m tarra nipliutinigaa isagulik, “Qanuq una itkisiᅇniᅇpa? Iᅇaqatniksimaitchuᅇasuli.”³⁵ Isagūlgum kiunigaa, “Ipqitchuaq Irrusiq tikiᅇumagisiruq ilipnun. Agaayyutim Qutchiᅇnᅇiqsrauruam saᅇᅇigikkaᅇanayugisigaatin. Taatnaᅇumi ililgaaq ipqitkisiruq taiguutiqaᅇumi Iᅇnᅇinᅇanik Agaayyutim.³⁶ Aasiᅇn, itqallaun ilan Elizabeth. Uqautigimasugauq qitungaᅇatlaiᅇnᅇiᅇlugu. Aglaan pakma siᅇjayauruq itchaksrani tatqiᅇni utuqqanaaᅇuᅇaluanᅇaᅇmi.³⁷ Atakkii Agaayyutim supayaaq savaaᅇitlagaa.”³⁸ Mary nipliᅇnᅇiqsuq, “Atangum

savaktigigaaña. Atuumali uvaḅnun uqauttutigikkaptun.”
Tavrakña isagulgum uniññigaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

³⁹ Taavruma aquagun, Mary paqnaliqtuqhuni aullaqtiḅniqsuq nunaaqqiuramun qimigaañiñiittuamun Judeam. ⁴⁰ Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqinnigaa Elizabeth. ⁴¹ Elizabeth-ḅum tusaapqauraqmagu Mary-m paḅlataa ilummiutaq iliqsraqtiḅniqsuq. Elizabeth aḅalatiqagḅniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik ⁴² nipliḅhuni nipitusipluni, “Quvianaḅniqsraurutin aḅnapayaaniñ. Quvianamiuruq ililḅaaq siḅaiyaukkan. ⁴³ Qanutun quyyasiusiaqagtigivik, atanigma aakagikkaḅan utlagluḅniḅaaña qinḅigiaḅḅaḅ! ⁴⁴ Tusaapqauraqapku paḅlatigikkaḅ ilummiutaḅa quviatchakhuni iliqsraqtiqtuq. ⁴⁵ Qanutun quviasuktigivich ukpiḅikapku Atangum uqaḅha tuyuutigikkaña ilipnun atuumagisiñipluḅu.”

Mary-m Kamaksruutaa

⁴⁶ Mary nipliḅḅniqsuq,
“Iñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksruḅigiga Ataniq.
⁴⁷ Quviatchautigigiga Agaayyun Anniqsuqtigikkaḅa.
⁴⁸ Suuḅiluqtuaña itqaginiḅaaña.
Uvakñaniñaglaan iluqatiḅ iñuich taiguutiqagisigaatña quvianamiuruamik
⁴⁹ atakkii kamaḅtuḅaḅ Saḅḅiruaḅ Agaayyun savaaqaqhuni kamaḅtuḅuanik uvamnun.
Atqa ipqitchuq.
⁵⁰ Kiḅuviagḅiñi aippaavak nagliktuutiqagai taluḅirigikkani.
⁵¹ Agaayyun isanḅniqsuq saḅḅiruamik taligmiñik aasiñ siammayaaqḅugich kamaḅaḅasuktuat sivun-
niugutituummaitñik.
⁵² Atchiksinnigai kamaḅtuḅat atangich suli atchiksuat kamaḅaḅsipkaḅugich.
⁵³ Inuqsraqtuat pisuiqsinnigai nakuuruanik suli aullaqtitlugich umialguruat saagailaaḅugich.
⁵⁴⁻⁵⁵ Ikayuḅniḅaa savaktigikkani Israel nagliktuḅugich, akiqsruutmisun sivulliaptiknun Abraham-mun kiḅuviapayaañiñunlu qanapak taimuḅa.”
⁵⁶ Mary nayuutiuraagḅniqsuq piñasuni tatqiñi Elizabeth-mi, aasiñ utigmun aipluni.

Aniḅha John Paptaaqtitchirim

⁵⁷ Iḅñiviksrani tikitman, Elizabeth iḅñiñiqsuq aḅugauramik.
⁵⁸ Iḅaiñ ilauraañiñlu tusaaniḅaat Atangum kamaḅtuḅuanik

nagliktuiŋha Elizabeth-mun. Aasiin tamatkua quviasuqasiŋniŋaat. ⁵⁹ Aniqammiuraq tallimat malŋuŋnik uvlianikman nalunaitŋutchiaqsiŋniŋaat atchiguklugu Zechariah-mik, aapaŋan atqanik. ⁶⁰ Aglaan aakaŋa nipliŋniŋsuq, “Naagga, atiqaqtuksrauruq John-mik.” ⁶¹ Nipliutilgiŋniŋaat, “Aglaan nalliatunniin ilavich atiqanjitchut taavrumiŋa atigmik.” ⁶² Urriqaplutin apiqsruŋniŋaat aapaŋa kisumik atchigukkisipmagaan aniqammiuraq. ⁶³ Zechariah aatchuquniŋsuq aglagviksramik, aglakhuniasiiŋ, “Atiqagiŋsiuruq John-mik.” Quvigusuŋniŋsuq iluqatin. ⁶⁴ Taatnaanikami Zechariah uqatlasitqinŋiŋsuq quyaaqsipluŋuasiiŋ Agaayyun. ⁶⁵ Silalliuŋich atlayuatchaŋniŋsuq, aasiin iŋuich nunapayaani Judea-mi uqagiŋniŋaat. ⁶⁶ Tusaapayaaqtuat taavrumiŋa isummatiginiŋaat apiqsruqhutin, “Qanusiugisiŋniŋpa una ililgaaq?” Nalupqinaitchuq Ataniŋmun iqatigitilaana.

Zechariah-m sivuniksriqutaa

- ⁶⁷ John-ŋum aapaŋa Zechariah aŋalatiqagiŋniŋsuq Ipqitchuamik Irrutchimik. Uqagiŋniŋsuq sivuniksriqipluni, ⁶⁸ “Quyalakput Ataniq Agaayyutaat Israel-aagmiut! Atakkii ikayuŋiagiŋniŋai tasuqsagiŋluŋgich iŋuni. ⁶⁹ Akunŋatniŋ kinuviagiŋkanin David-ŋum Agaayyun piksraqtaaqagiŋniŋsuq iŋuŋmik saŋŋiaqtuamik anniŋsuŋiaqhuta. ⁷⁰ Taimakŋaaglaan akiqsruŋaatigut tumigiplugich ipqitchuat sivuniksriqirini ⁷¹ anniŋsuŋisiŋniŋipluta akililiŋsuqtigikkaptikniŋ suli saŋŋiatniŋ uumigirigikkapta. ⁷² Uqagiŋniŋsuq nagligigisiŋniŋiplugich sivulliaŋgikkavut itqagiŋluŋu ipqitchuaq sivunniugutni. ⁷³ Agaayyutim akiqsruŋniŋaa sivulliaqput Abraham ⁷⁴ annautigisiŋniŋipluta akililiŋsuqtigikkaptikniŋ uvaptiknun savautitqupluni iqsisuŋaqa ⁷⁵ ipqihikun nalaunŋaruahikunlu iŋuuniqtutilaaptikni. ⁷⁶ Ivich ililgauramaaŋ, taiguutiqagiŋsiŋrutin sivuniksriqiraanik Qutchinŋiŋsrauruam Agaayyutim. Igligiŋsiŋrutin sivuani Atanŋum itqanaiyaŋiagiŋluŋu aggiŋksraŋa ⁷⁷ uqautilugich iŋugikkaŋi anniŋsuŋisiŋniŋlugich natqigutigisiŋniŋlugillu kil-luqsautinjitnik. ⁷⁸ Agaayyutigikkaqput ilunŋuktauruq nagliktaupluniŋu. Tuyugikpagu anniŋsuqti inniaqtuq uvaptiknun uvlum qausagatauraŋniŋatun.

79 Ikayugisigai iñuuniaqtuat taaqtuami iqsiñajani tuqułhum, aasiñ ilaan iñuupkağuta tutqiksilluta.”

80 John aglipluni timimigun sanñisiñiqsuq irrutchikun. Iñuuniağniqsuq iñuilaami aullağniñiałhanunaglaan ilaan quliaqtuaqalhan Israel-aagmiunun.

2

Aniłha Jesus-ñum

1 Augustus atangunñagmi Rome-mi tilisiñiqsuq iñuich nanipayaaq atqiqsitquplugich. 2 Taamna atqiqsitshivik sivulliuniqsuq. Taamna atuumapman anun atiqaqtuag Quirinius kavanauniqsuq Syria-mi. 3 Iñupayaat utlautiniqsut sivulliağmiñ anniviñitñun atqiqsitchaqtuqhutiñ. 4 Joseph-tuuq iglaupmiñiqsuq. Aullağniipluni Nazareth-miñ Galilee-miittuamiñ Bethlehem-munniqsuq, nunaaqqimun Judea-miittuamun, annivianun atangum David. Joseph tavrugağniqsuq atakkii ilaaptuuq kiñuviağiplugu David-ñum. 5 Atqiqsitchaqtuqami aullautiniğaa Mary nuliaksrausiutianikkani sinjayaauruaq. 6 Bethlehem-miittitlugik Mary iğñisuligñiqsuq. 7 Iğñiñgağniqsuq anugauramik. Nimiqsruqtuallañniğaa ilipluguasiiñ tuttuqpaich niğgiviñatnun atakkii iniksraitlutinñ nullagviñmi.

Munaqsriłlu Isağulgiłlu

8 Iñajich munaqsrit unnuiñiqsut taavani nunami munaqsriplutiñ ipnaimiknik. 9 Isağulgan Atangum sagviutiniğai aasiñ qaumanan Atangum qaggutiplugich. Taapkua tatamitchallapiagñiqsut. 10 Aglaan isağulgum nipliutiniğai, “Iqsiñasi, uvuñaqłuna uqautityağipsi tusaayugaallautamik quviatchaktirrutiksrauramik iñupayaamun. 11 Marrumani unnuami anniqsuqti ilipsitñun aniruq David-ñum nunaaqqiani, Christ-ñuruuq Ataniq. 12 Una ilitchuqqutauruq ilipsitñun ilaanutilaanjanik, paqitkisigiksi aniqammiuraq nimiqsrułaktaq nalaruaq tuttuqpaich niğgiviñatni.” 13 Tavrakñatchiaq iñugiallapiaqtuat isağulgich qilañmiñ sagviğñiqsut. Piqasiqlugu isağulik nangagnağaat Agaayyun itnaqhutiñ,

14 “Kamanaun illi Agaayyutmun qutchiññiqsrami qilañmi, suli tutqiuñtiqaglı nunami akunğatni iñuich quyalitñiqtuat ilaanik.”

15 Isağulgich utiqmata qilañmun munaqsrit nipliğñiqsut inmiknun, “Ki, aullaqta Bethlehem-mun tautugiağlugu Atangum uqauttutigikkaña uvaptiknun!”

16 Qilamiksruaqhutiñ paqinniğaiç Mary-lu Joseph-lu suli aniqammiuraq nalauraqtuaq tuttuqpaich niğgiviñatni.

17 Munaqsrit tautukamitruñ uqağiniğaiç isağulgum

nipliuttutigikkañi taavrumuuna aniqammiurakun.
 18 Tusaapayaaqtuat quvigusuniqsut tamatkuniña munaqsrit
 nipliuttutigikkañitñik. 19 Mary-m uummatigmiitchiutiniğai
 uqautigikkañich aasiñ isummatigiuraaqlugich. 20 Munaqsrit
 utiğniqsut kamaksruqlugu nangaqlugu Agaayyun iluqaisiğun
 tusaakkağmiktigunlu tautukkağmiktigunlu. Atuumaruq
 atriliplugu isağulgum atuumagisiñikkaña.

Jesus Atchiğaat Agaayyuvikpañmi Qaitlugu Agaayyutmun

21 Tallimat malğuk uvlut naatmata suli aniqammiuraq
 nalunaitutchiqsauñanikman, atchiğñiğaat Jesus-mik, atigmik
 isağulgum qaisañanik Mary siñaiyaugaluaqtitnagu.

22 Ipqiqsagviksrañat tikitman, Joseph-lu Mary-mlu
 aniqammiuraq Jerusalem-muutiniğaaq qaitchaqtuaqlugu
 Agaayyutmun tuvraqlugu maligutaksraña Moses-ñum,
 23 maligutlugu aglausimaruaq maligutaksrañiñi Atanğuruam,
 “Aniqqaaqtuapayaaq añugauraq qaisaksrauruq Agaayyut-
 mun.” 24 Tunillaqtuğiağniqsuk malğunñik tinmiagruurañnik,
 iniañuruamik maligutaksrañagun Agaayyutim.

25 Jerusalem-mi añutiqağmiñiqsuq atiliñmik Simeon-mik.
 Una añun nalaunñaniqsuq taluqsriuraq Agaayyutmik,
 suli utaqqiñiqsuaq Israel-aagmiut annautikkauiksrañatnik.
 Ipqitchuam Irrutchim nayuğniğaa. 26 Ilaan uqautiniğaa
 tuquyumiñaiñniplugu qiniğaluaqnagu Christ Anniqsuqti
 Agaayyutim aqiqsruutigikkaña. 27 Simeon sivullikkaupluni
 Ipqitchuakun Irrutchikun utlautiniqsuq agaayyuvikpañmun.
 Jesus-ñum añayuqaanñiñ tikiutipmatku aniqammiuraq
 Jesus agaayyuvikpañmun atuumatyaqlugu atuiraiğihagun
 maligutaksram, 28 Simeon-ñum akiggiutiniğaa ililğaaq aasiñ
 quyaplugu Agaayyun,

29 “Ataniiq, aqiqsruutigikkañ atuumapkağiñ,
 suli tuqqutlasiruna tutqigluña.

30 Irramnik tautukkiga anniqsuqti

31 tuyuğikkañ annautitquplugich iñuich sumipayaaq.

32 Ilaa qaumauruq sagviiruaq anniqsuğiamik Jew-
 ñunitchuanun

suli kamanautaugisiruq iñuiñun Israel-ñum.”

33 Ililgaam aapaña aakanalu quvigusuniqsuk tamatkunuuna
 Simeon-ñum uqauttutaigun Jesus-kun. 34 Simeon-

ñum qiniñuağutiniğik piliusiamik suli nipliutiplugu Mary
 aakagikkaña, “Agaayyutim una ililğaaq piksraqtaaginiğaa
 agvisautyaquplugu tammañiksrañatnun naagaqaa
 anniqsuñiksrañatnun iñugiaktuanun Israel-aagmiunun.
 Iitchuqqutaugisiruq, aasii pisigiplugu ilaan kisuutilaaña
 iñugiaktuat iñuich uqağisirut akitñağlugu. 35 Taatnağumin
 sagvigisiñiğaiç iriğaqtuqhutiñ isummatigikkañich ilaagun.

Suli alianaq savikpaktun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik.”

³⁶ Sivuniksriqiriqağmiñiqsuq uilgaagnaamik atilinjmik Anna-mik panianik Phanuel-ñum kinjuvianjiñiñ Asher-ñum. Anna utuqqauroq. Uiqagnaqsuq tallimat malğunni ukiuni, aasii uija tuqupluni. ³⁷ Taimakñaaglaan iñuuniagnaqsuq uilgaagnañupluni, aasiñ pakma ukiuninjniqsuq sisamakipiaq sisamanik. Unillaiñiñigaa agaayyuvikpak. Uvlumi unnuaqtuummaan savautiniğaa Agaayyun uisauraaqhuni lu agaayupluni lu. ³⁸ Taavrumani sassagnağmi tikiñniqsuq qaitchiplugu quyyatmik Agaayyun. Uqautiginiğaa taamna ililgaaq iluqaitñun niğiuqaqtuanun tasuqsaityałiksrajanik Jerusalem-ñum.

Utilhat Nazareth-mun

³⁹ Joseph-ñum suli Mary-m tanjanikamitkik iluqaisa atuqukat maligutaksrañigun Agaayyutim utigniqsuk kinunigmiknun Nazareth-mun Galilee-miittuami. ⁴⁰ Ililgaaq Jesus aglipłuni sanjisiñiqsuq, puqiutiqallapiaqhuni lu. Suli Agaayyutim iluqaqtuniğaa.

Nukatpiağruk Jesus Agaayyuvikpañmiittuq

⁴¹ Ukiuğağipman aņayuqaak Jesus-ñum utlauragnaqsuk Jerusalem-mun niğiqpagvikaamun atilinjmun Apqusaakkaułigmik. ⁴² Jesus qulit malğunnik ukiunikman utlauriniqsut niğiqpagvikaamun piragałigmiktitun. ⁴³ Niğiqpagvikaam aquagun aigaqsiñiqsut. Utiqsağmaknik nukatpiağruk Jesus uninjñiqsuq Jerusalem-mun, aasiñ aakanan Joseph-ñumlu naluniğaa. ⁴⁴ Iglisuginiplugu iglauqatauruani iglauniqsuk naalgataqlugu uvlug. Uvvaasiñ tikiumakamik nullagviksrağmiknun pakaqsiñiğaa akungatni ilamij suli ilauraanjiñi. ⁴⁵ Paqinjitiñamitku utiaqsiñiqsuk Jerusalem-mun pakkiagługu. ⁴⁶ Piñayuatigun uvlut paqinniğaa agaayyuvikpañmi aquppiqataupluni Jew-ñuplutinj ilisautriñi, naalağniplugich apiqsruqtaqlugillu. ⁴⁷ Iluqatinj tusaaruat ilaanik quviğusuutiginiğaat puqikhuni kiggutaigun. ⁴⁸ Aņayuqaakkiñ quviğusuutiginiğaa tautukamitku. Aakanan nipliutiniğaa, “Iğniñ, qanulgit-pisiguk? Aapanlu piñiksralillapiaqhunuk taatnaqhunuk pakkiagiptigiñ.” ⁴⁹ Jesus-ñum kiunigik, “Suvaata pakakpisiñja? Naluniqpitku nayuutiruksrauliga aapaa tupqani?” ⁵⁰ Aglaan kanjisiñiñiğaa kiggutaa. ⁵¹ Tavrakña Jesus utiqasiğniğik Nazareth-mun tupigiplugik. Aakagikkanan itqagiplugich iluqaisa tamatkua uummatigmiitchiutiniğai. ⁵² Jesus agliñiqsuq puqiksipluni. Agaayyutimlu iñuillu nakuagiñigaa.

3

Quliaqtuaqatha John Paptaaqtitchirim

¹ Akimiaguutaatni ukiut atanniqsuiḥhani Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate kavanaupmiñiqsuq nunami taggisiqaqtuami Judea-mik, Herod atangupluni Galileemi, aniqataa Philip atangupluni nunami taggisiqaqtuami Iturea-mik Trachonitis-miglu, Lysanias atangupluni Abilene-mi, aasiiñ ² Annas-lu Caiaphas-lu qaukhiuplutik agaayuliqsini. Taapkoa atangupkaqlugich uqatha Agaayyutim tikiumaniqsuq John-mun igñinanun Zechariah-m iñuilaami.

³ John kukiḷuñiqsuq kuunjan Jordan-ḡum avataani quliaqtuaqhuni, “Isummitqigitchi mumigusi killuqsautipsitñiñ paptaaqtillusi. Taatnaḡupsi Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.” ⁴ John aggiḡñiqsuq tuvraqḷugu aglausimaruaq makpiḡaanani sivuniksriqirim Isaiah-m itna, “Iñuk tuḡḷuiraqtuq iñuilaamiñ:

Itqanaiyautisiuñ apqutiksraña Atangum,
nalḡuḡlugu tumiksraña!

⁵ Natignapayaat immiḡlughich,
iñḡich qimiḡaallu naqigḷiḷughich,
saḡunaruat apqutit nalḡuqsaqmilughich,
qaiḡiitchuat tumitchaat qaiqsagḷughich.

⁶ Tarrali iñupayaaq iḷitchuḡiniaqtuq anniqsuqtimik Agaayyutim
akiqsruutigikkananik.” *Isaiah 40:3-5*

⁷ Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut John-mun paptaaquplutiñ. Uqautiniḡai, “Nimiḡiatun ittuasii, kia uqautivasi annatlasiñiplusi anasiñḡuqsautiksrañaniñ Agaayyutim? ⁸ Iḷitqutchipsigun qiniḡnaqsisiuñ isummitqihiqsi killuqsautipsitñiñ. Isumanasi, ‘Abraham sivulliaḡigikput.’ Uqautigipsi, Agaayyutim makua uyḡaich kinuivialiutlagai Abraham-mun! ⁹ Agaayyutim atanniḷha qallipiagataqtuq, iñuktun itqanaiqsuatun kipihniñaagukḷugu napaaqtuq kanjagun. Napaaqtupayaaq asirriñitchuaq kipikkaugisiruq iktauluniasiiñ ikniḡmun.”

¹⁰ Iñuich apiqsruḡniḡaat, “Qanuḡmi pigisiñiqpisa?”
¹¹ Kiuniḡai, “Kisupayaam malḡuñnik qaliḡuaqagumi qaitchili iñuñmun atnuḡaaksraitchuamun, suli kisupayaaq niqiksrautiqaḡumi niḡipkaili niqiksraitchuamik.” ¹² Iñajich tax-siliqirit utlautipmiñiqsut paptaaquplutiñ aasiiñ apiqsruḡlugu, “Iḷisautrii, Sugisiñiqpicali?” ¹³ Uqautiniḡai, “Katitchiñasi qaanḡiḷugu piraksriusiaqsi.” ¹⁴ Iñajisa anjuyyiuqtit apiqsruqmniḡaat, “Uvaguḡaasiiñ, qanuḡisiñiqpisa?”
Nipliutiniḡai, “Aqsaknasigik iñuich nunuritñigusi naagaqaa saglutiginasigik iñuich. Apaigilugu akiliusiaḡikkaqsi.”

15 Iñupayaat niġiugaqaġniqsut Anniqsuqtimik ag-
 qiqsaġumaruamik, aasiiñ isumaniqsut taamna John Christ-
 ɲupmagaan, anniqsuqti akiqsruutauruaq. 16 Aasiiñ John-
 ɲum uqautiniġai, “Paptaaqɲitchirunja imikun, aglaan
 taimma iñuk agqiqaġumaruaq kamanatluktuq uvamniñ.
 Sinjiilguyumiñaitchuɲaunniñ aluġutiɲnik. Paptaaġisigaasi
 Ipqitchuakun Irrutchikun suli iknikun. 17 Tigummiagigaa
 tiktitaun salummaġuklugich mukkaakrsrat sanikɲuɲniñ,
 katillugichaasiiñ mukkaakrsrat siġluagmiñun. Aglaan
 ikipkaġisigai sanikɲuich ikniġmun qamiyumiñaitchuamun.”

18 Atlakaagiiġkun John quliaqtuagniqsuq tusaayugaallau-
 tamik iñuɲnun pitchuksaaqɲugich atlaġuquplugich iñuuniat. 19
 John-ɲum iñiqtiqmiñiġaa ataniq Herod atakkii ɲlaqatnikhuni
 Herodias-mik aniqataan nuliananik suli savaaqaqhuni
 iñugiaktuanik atlanik pigiitchuanik. 20 Aasiiñ Herod
 savaaqaġniqsuq pigiitɲlukuamik isiqtakupkaqamiun John.

Paptaakkaulha Jesus-ɲum

21 Iluqaisa iñuich John-mun paptaaqɲinɲanikmata, Jesus-
 tuuq paptaaqɲinniqsuq. Agaayupkaqɲugu qɲlak aɲmaqtuq
 22 suli Ipqitchuaq Irrusiġ atqaġniqsuq ilaanun tiɲmiagruuratun.
 Nipi tusaaniġaat pakmakɲa, “Piqpapiplutin Iġniġigikpiñ.
 Quyalimaagikma.”

Jesus-ɲum Kanɲiġviɲi

23 Jesus-ɲum aullaġniikamiun savaani, iñuiññaq qulinik uk-
 iuqtutilaqaġniqsuq. Iñuich isummatiginigaat iġniġiniplugu
 Joseph-mun,

iġniɲa Heli-m, 24 iġniɲa Matthat-ɲum,
 iġniɲa Levi-m, iġniɲa Melchi-m,
 iġniɲa Jannai-m, iġniɲa Joseph-ɲum,
 25 iġniɲa Mattathias-ɲum, iġniɲa Amos-ɲum,
 iġniɲa Nahum-ɲum, iġniɲa Esli-m,
 iġniɲa Naggai-m, 26 iġniɲa Maath-ɲum,
 iġniɲa Mattathias-ɲum, iġniɲa Semein-ɲum,
 iġniɲa Josech-ɲum, iġniɲa Joda-m,
 27 iġniɲa Joanan-ɲum, iġniɲa Rhesa-m,
 iġniɲa Zerubbabel-ɲum, iġniɲa Shealtiel-ɲum,
 iġniɲa Neri-m, 28 iġniɲa Melchi-m,
 iġniɲa Addi-m, iġniɲa Cosam-ɲum,
 iġniɲa Elmadam-ɲum, iġniɲa Er-ɲum,
 29 iġniɲa Joshua-m, iġniɲa Eliezer-ɲum,
 iġniɲa Jorim-ɲum, iġniɲa Matthat-ɲum,
 iġniɲa Levi-m, 30 iġniɲa Simeon-ɲum,
 iġniɲa Judah-m, iġniɲa Joseph-ɲum,
 iġniɲa Jonam-ɲum, iġniɲa Eliakim-ɲum,

³¹ igñiṇa Melea-m, igñiṇa Menna-m,
 igñiṇa Mattatha-m, igñiṇa Nathan-ṇum,
 igñiṇa David-ṇum, ³² igñiṇa Jesse-m,
 igñiṇa Obed-ṇum, igñiṇa Boaz-ṇum,
 igñiṇa Salmon-ṇum, igñiṇa Nahshon-ṇum,
³³ igñiṇa Amminadab-ṇum, igñiṇa Admin-ṇum,
 igñiṇa Arni-m, igñiṇa Hezron-ṇum,
 igñiṇa Perez-ṇum, igñiṇa Judah-m,
³⁴ igñiṇa Jacob-ṇum, igñiṇa Isaac-ṇum,
 igñiṇa Abraham-ṇum, igñiṇa Terah-m,
 igñiṇa Nahor-ṇum, ³⁵ igñiṇa Serug-ṇum,
 igñiṇa Reu-m, igñiṇa Peleg-ṇum,
 igñiṇa Eber-ṇum, igñiṇa Shelah-ṇum,
³⁶ igñiṇa Cainan-ṇum, igñiṇa Arphaxad-ṇum,
 igñiṇa Shem-ṇum, igñiṇa Noah-m,
 igñiṇa Lamech-ṇum, ³⁷ igñiṇa Methuselah-m,
 igñiṇa Enoch-ṇum, igñiṇa Jared-ṇum,
 igñiṇa Mahalaleel-ṇum, igñiṇa Cainan-ṇum,
³⁸ igñiṇa Enos-ṇum, igñiṇa Seth-ṇum,
 igñiṇa Adam-ṇum, igñiṇa Agaayyutim.

4

Jesus-ṇum Aniqusaaqsiultha

¹ Jesus utigniṇisuuq Jordan-miñ aṇalatiqaḡhuni Ipqitchuamik
 Irrutchimik. Sivullikkauniṇisuuq Irrutchikun iñuilaamun
² uuktuaḡsiutyāḡhuni tuungāḡmiñ malḡukipiami uvluni.
 Iluqaani taapkunani uvluni niḡiṇiññiṇisuuq, aasiiñ
 niḡisuliḡhuni piviksrani isuklitmata. ³ Tuungāum
 nipliutiniḡaa, “Agaayyutim igñiḡipiaqpatin tilliṇṇ una
 uyaḡak qaḡḡuḡuḡulugu.” ⁴ Aglaan Jesus-ṇum kiuniḡaa,
 “Agaayyutim uqaḡha nipliḡsimaaḡtuḡ, ‘Iñuk iñuuyumiñaitchuḡ
 qaḡḡuḡhiñakun.’” ⁵ Tavrakṇa tuungāum aullautilḡiññiḡaa
 qiniḡtitluguasiiñ atangūviṇiñnik nunam ⁶ nipliutiḡplugu,
 “Aatchuḡḡisigikiḡiñ iluqaanik aṇalatchiḡḡimik suli iluqaanik
 umialḡutmik. Tamanna iluḡani qaisauruḡ uvaṇṇun. Aasiiñ
 qaitḡlagiḡa kisumupayaḡq qaitchukkupku. ⁷ Iluqaan tamanna
 piginayaḡiñ agaayyuvigigupṇa.” ⁸ Aglaan Jesus-ṇum kiuniḡaa,
 “Agaayyutim uqaḡha nipliḡsimaaḡtuḡ, ‘Agaayyuvigisāḡiñ
 Atangūruaḡ Agaayyutin savautilugu kisan.’” ⁹ Tavrakṇa
 tuungāum aullautilḡiññiḡaa Jerusalem-mun inillakḡuḡasiiñ
 qutchiṇñiḡsraṇanun nuvukkananun agaayyuvikpaum
 nipliutiḡplugu, “Iḡniḡipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik
 taunṇa. ¹⁰ Atakkii Agaayyutim uqaḡha nipliḡsimaaḡtuḡ,
 ‘Agaayyutim isaḡuliṇmiñun munāḡipkaḡisigaatin.’
¹¹ Nipliḡhunisuli, ‘Akiyaḡigisigaatin argaṇmiknik,

aasii atniġumiñaitchitin isigaktin uyagañnun.’ ” *Psalm 91:11, 12*

12 Aglaan Jesus-ġum kiuniġaa, “Agaayyutim uqalħa uqaqmiuqtuq, ‘Uuktuagumiñaitchiñ Atanguruq Agaayyutin.’ ” 13 Tuunġaum uuktuqsaaguiqamiuġ Jesus qanutchipayaakun unisimaallañniġaa.

Jesus-ġum Aullaġniġaa Savaani Galilee-mi

14 Tavrakħa Jesus utiġniqsuq Galilee-mun saññiqaqhuni Ipqitchuakun Irrutchikun. Iñuich uqaġiniġaat nanipayaaq. 15 Ilaa ilisautripluni katraġvinjitiñi suli kamaksruġniġaat iluqatiñ.

Nazareth-miut Ukpiġiñiñiġaat Jesus

16 Jesus Nazareth-muñniqsuq iñuguġvigikkaġmiñun. Jew-ġuruat miñguiqsiagvium uvluani piragiliġmigun isiġniqsuq katraġvinmun. Makinniqsuq agliqipluniasiiñ Agaayyutim uqalħaniñ. 17 Aatchuġniġaat makpiġaaniñik sivuniksriqirim Isaiah-m. Anmaqamigich makpiġaat paqinniġaa aglausimaruaq,

18 “Irrussian Agaayyutim nayuġaana.

Piksraqtaagigaañakii

quliaqtuagitquplugu tusaayugaallautaq inuqsraqtuanun.

Tuyuġaana uqaġitquplugu patchisaigun tigutañuruanun

suli mamirrutiksraq qiñitlaitchuanun

suli patchisaiquplugich nañitaaqsiruat

19 suli quliaqtuagitquplugu Atanġum anniqsuiġksrañan iñugikkaġmiñik tikiñniqsuq.” *Isaiah 61:1-2*

20 Jesus-ġum umikħugich makpiġaat utiqtinniġai katraġvium savaktigikkañanun aquvitluniasii. Iluqatiñ iñuich katraġvinmi qiñiaqsiñiġaat. 21 Ilisautiaqsiñiġai itnaqhuni, “Taamna Agaayyutim uqalħa atuumaniqsuq uvlupak agliqiañupman tusaalħapsitiñi.”

22 Iñupayaat aarigaagutchañniqsut quviġusuutigiplugich saññiqaqtuat uqalħich uqautturigikkani. Nipliġniqsut, “Una taimña iġniġingitpaun Joseph-ġum?”

23 Jesus-ġum nipliutinigai, “Uqauntiniaġipsitña uqautturauruamik inilġaanimma itna, ‘Taaktii, iluaqsiñ ilipnik!’ Tusaagivut savaagikkatin Capernaum-mi. Ki, Savaaqagih uvani iñuguġvipni. 24 Ilumutuuruq, Sivuniksriqiri paglatlaitchaat iñuguġvinmiñi. 25 Naalagñillaksitña, Ilumun iñugiaktuanik uilgañnaaqtuq Israel-mi taimani Elijah iñuupman. Imani sialuñitchuġġuuq piñasuni ukiuni ukium avvanjik ilaplugich niġisuksiullapiaqhutiñ iluqaani nunami. 26 Naagauvva Elijah tuyuñiñniqsuq nalliatnun uilgañnaat Israel-mi aglaan kisianun uilgañnaamun iñuuniaqtuamun Zarephath-mi Sidon-miut nunañatni. 27 Suli iñugiaktuanik

iñuqaqmiñiqsuq auyugaqtualinik iñuuniaqtuanik Israel-mi imani sivuniksriqiri Elisha iñuupman. Aglaan nalliatunniiñ mamikkaunjiññiqsuq avataagun Naaman Syria-ğmiu.”²⁸ Iñuiñ katrağvinmi tusaakamitruñ taamna qinnallapiagñiqsut.²⁹ Makitiqhutin tinuraqlugu Jesus annisiniğaat nunaaqqiğmikniñ. Qaananuutiniğaat iñgiuram nunaaqqimin irvianun igitchuklugu ipnamiñ.³⁰ Aglaan akunniraqlugich iñugayaat aullağniqsuq.

Iñuk Irrusiqlulik

³¹ Tavrakña Jesus Capernaum-muñniqsuq, nunaaqqimun Galilee-miittuamun aasiñ ilisautripluni iñuñnik Jew-ñuruat minguiqsiagvium uvluani.³² Iñuich quviğusuniqsut tamarrumiña ilisauttutaanik, atakkii uqağniqsuq liilaa aňalatchiğiqtuatun.³³ Katrağvinmi iñuqaqmiñiqsuq ir-rusiqlulinmik iğialaruamik,³⁴ “[İlaksianatiguk.] Jesus Nazareth-miu, suniaqpisiguk? Uvuñaqpich piyaqqugukhunuk? Naluñitchiga kisuutilaan, ipqitchuanuplutin Agaayyutim tuyuğikkaña!”³⁵ Jesus-ñum tiliñigaa irrusiqluk, “Qiniñisaagiñ! Anniñ iñuñmiñ!” Irrusiqluum ulğusaaqtinniğaa añun sivuğaatnun iñuich unitluguasiñ atnisuñaqnagu.³⁶ Iñuich quviğutchaniqsut nipliqhutin avatmun, “Qanusiuniqpa una nipliun? Aňalatchiğimik sanñimiglu uuma iñuum tilitlanigai aasiñ irrusiqluich aniplutin.”³⁷ Tusaayugaaq taamna Jesus-kun siaminniqsuq napmupayaaq tamarrumani nunami.

Jesus Mamitichiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuñnik

³⁸ Aasiñi Jesus anikami katrağvinmiñ utlautiniqsuq Simon Peter-m kiñuñanun. Simon-ñum aakaruna atniğñağniqsuq uunaqlukpakhuni. Uqautiniğaat Jesus taavrumiña.³⁹ Utlaklugu qichaqhuni siñigviiñ sanigaatnun tiliñigaa uunaqluk aullaqu-plugu ilaaniñ. Tarra uunaqlungiqsiğniqsuq. Makitiqhuniasiiñ niqhiğutiaqsiñigai.

⁴⁰ Jew-ñuruat minguiqsiagviat nuñitman, siqiñiq nipianikmanimma iluqatin ilauraqaqtuat atniğñaqtuanik atniğñautilgich atlakaagiñnik tikiutiniğaiç Jesus-mun. İliñigai argañni iluqanjitñun aasii iħuaqsiplugich iluqaisa.⁴¹ Irrusiqluich aninniğai iñugiaktuaniiñ iñuñniñ nipliaplutin, “İğniğigaatin Agaayyutim.” Jesus-ñum tiliñigai irrusiqluich nipliqunitlugich, atakkii ilisimanigaat Christ-ñutilaaña.

Jesus-ñum Quliaqtuaqalħa Katrağvinñi

⁴² Uvlaağumman Jesus-ñum uniñniğaa nunaaqqiğ iñuilaamukhuniyasiñ. Iñuich pakaaqsiñigaaat. Paqitnamitruñ iğliğiaqsiñigaaat aullaqunitlugu.⁴³ Aglaan nipliutiniğai, “Quliaqtuaqtuksrauruna tusaayugaallautañanik añaayugautaan Agaayyutim iñuñnun atlani nunaaqqiñi. Taatnaqhuni

Agaayyutim tuyuǵigaana.” ⁴⁴ Taatnamik quliaqtuaǵniqsuq Jew-ᵇnuruat katraǵviᵇitᵇi nanipayaaq.

5

Jesus-ᵇum Tuqᵇuǵai Sivulliich Maliǵuaqtit

¹ Iᵇaᵇatni uvlut Jesus qichagᵇniqsuq siᵇnaani narvam taggisiqaquami Gennesaret-mik. Iᵇuich tinurautraǵniqsut tusaasukhutiᵇ uqalᵇhanik Agaayyutim. ² Tautuᵇniǵik malǵuk umiak siᵇnaani. Iqaluᵇniaqtit niuplutiᵇ salummaiᵇniqsut kuvramiknik. ³ Jesus ikiniqsuq iᵇaᵇataaknun umiak (umiagᵇikkaᵇanun Simon-ᵇum) uqautipluguasiiᵇ ayaktaallaquplugu siᵇnaaniᵇ. Jesus aquppiᵇluni umiami iᵇisautriaqsiᵇniqsuq iᵇuᵇnik. ⁴ Iᵇisautriᵇaiqami nipliutiniǵaa Simon, “Ayallagun umiaq itiruamun aasiiᵇ kuvriǵiaǵusri, ilvich piqatigikkatinlu.” ⁵ Simon-ᵇum kiuniǵaa, “Ataniiq, sakuukkaluaqtugut unnuapak. Iqaluᵇniᵇlaktugut. Aglaan nipliutigikkan maliglugu kuvriǵisirugut.” ⁶ Kuvriqamiᵇ iqalukpauraǵniqsut kuvratiᵇunniᵇiᵇ aliᵇniuraliǵugich. ⁷ Isaaqtaǵniǵaich piqatitiᵇ atlami umiami ittuat ikayuǵiaquplutiᵇ. Utlautikamiᵇ immiǵniǵaich taapkuak umiak iqaluᵇnik kiviᵇiᵇialigataǵugik. ⁸ Simon Peter-m tautukamiᵇ tamanna sitquǵniqsuq sivuǵaanun Jesus-ᵇum nipliᵇhuni, “Ataniiq, aullaǵiᵇ uvamniᵇ! Killiqirauruᵇa.” ⁹ Atakkii ilaalu piqatiniᵇl nargiasruᵇniqsut iqalukpauraqtaǵmiktigun. ¹⁰ Simon-ᵇum piqatik James-lu John-lu, iǵniak Zebedee-m, quviǵusukmiᵇniqsuttuuq. Jesus-ᵇum Simon nipliutiniǵaa, “Iqsiᵇniak, uvakᵇaniᵇiᵇaglaan piᵇniᵇaᵇniǵisirutin iᵇuᵇnik aqaluᵇniaqmatun.” ¹¹ Iqaluᵇniaqtit qakitiǵniǵaich umiatiᵇ siᵇnaanun, unisiǵugichaasiiᵇ supayaat maliaqsiᵇlugu Jesus.

Jesus Mamititchiruaq Auyugaqtualiniᵇmik

¹² Jesus nunaaqqimiᵇtami nalautchiᵇniqsuq aᵇutmik auyugaqtualiniᵇmik. Aᵇutim tautukamiᵇ Jesus sivuǵaanuᵇniqsuq iᵇiqsruqᵇuguasiiᵇ, “Ataniiq, pisuksiᵇaǵuvich mamitiᵇhiᵇaᵇugikma.” ¹³ Jesus-ᵇum isakᵇugich argaᵇni aksiᵇniǵaa, “Piyummatiqaqtuᵇa. Iᵇuaqsiᵇiᵇ!” Tavrauᵇaa aᵇutim auyugaqtuᵇa mamitikkauruq. ¹⁴ Jesus-ᵇum tiliᵇniǵaa, “Uqautiginiᵇnagu kisumunniᵇiᵇ, aglaan agaayuliqsimugutin isivǵiuqtitchumuutin. Aatchuiyumuutin tuniᵇlautinik Agaayyutmun tuvraǵugich Moses-ᵇum tillisaa mamititkaatinkii. Taatnaǵuvich iᵇupayaam iᵇitchuǵiniǵaa mamitilaan.” ¹⁵ Aglaan tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuq iᵇugiaksiᵇluni. Iᵇugiaktuat iᵇuich utlautiniqsut ilaanun

tusaasukhugu suli mamititaasukhutin atnigñautmikniñ.
 16 Aglaan iñuiłaamuaqsiñiqsuq agaayutyaghuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

17 İlaatni Pharisee-ñuruat suli İlisautrit maligutaksranik aggigñiqsut nunaqqipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñlu suli Jerusalem-miñ. Jesus İlisautripkaqlugu taapkua aquppiñiqsut naalağniplugu. Agaayyutim Jesus sanñiksritmiñigaa İhuaqsitquplugich atnigñaqtuat. 18 İlanich iñuich aggigñiqsut akiyaqlugu aulatlaitchuaq anun İlaan qaatchianagun. Itqutiniagaluagñigaa İluanun tupqum İlisuklugu sivuğanun Jesus. 19 Aglaan apqutiksranilguiñnamitruñ, iñuitkii tatiplutin, akiyautiniğaat qaanun tupqum, aasriiñ aliklugu qılaña tupqum atqaqtin-niğaat qaatchianagun akungatnun iñugayaat İliplugu sivuğanun Jesus. 20 Jesus-ñum tautukamiun ukpiqsrihat nipliutiniğaa atnigñaqtuat, “Anun! Killuqsautitin natqigutikkaurut.” 21 Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat isumaqsiñiqsut, “Taamna iñuk kisuunasugiva uqağniqluutriruaq Agaayyutmik? Kiña natqigutriyumiñaitchuq killuqsautinik aglaan Agaayyun kisimi.” 22 Jesus-ñum İlisimaniğai sumik isummatiaqqtılaan at apiqsruqlugich, “Suvaata isumavisi taatnatchimik? 23 Qaganatlukpa niqliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut’ naagaqaa ‘Makillutin pisugiñ’? 24 İitchuğipkağisigipsi İğñınan İñuum anjalatchirrutiağhanik natqigutritlapluni killuqsautinik nunami.” Tavra nipliutiniğaa aulatlaitchuaq anun, “Makillutin tigulugu qaatchian anılaagiñ.” 25 Tavrakñatchiaq anun makinniqsuq sivuğaatnun nayuutipayaqtuat. Tiguplugich qaatchiani nallavigikkani aiñiqsuq kamaksruqlugu Agaayyun. 26 İñuich katimapayaqtuat quviğusulıllapiağniqsut, aasriiñ taluqsraliqhutin nipliqhutin, “Maatnatavra quviqnallapiaqtuamik qıñiqtuğut uvlupak.” Tarra kamaksruğniğaat Agaayyun.

Jesus Tuqluğniqsuq Levi-mik

27 Kiñuagun taavruma Jesus anikami tautuñniğaa anun atilik Levi-mik aquppiruaq tax-siliqiviniñmiñ. Taamna tax-siliqiri katitchiñiqsuq maninñik Rome-mağmiunun. Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Malınña!” 28 Levi makitiqhuni unitlugu suapayaaq maliaqsiñigaa. 29 Aquvatigun Levi niğiqpautriñiqsuq Jesus-mik tupiğmiñi. Aiyugaaqtauruani İlaupmiñiqsut İñugiaktuat tax-siliqirit atlatlu iñuich. 30 Uvvaasiñ Pharisee-ñuruat suli aglaliqirit uqaalaqsiñiqsut maliguaqtaiñun Jesus-ñum, “Suvaata niğiqatauvisi imiqatauvisi İ tax-siliqirini suli killuliqirini?” 31 Aglaan Jesus kiuniğai, “İñuich atnigñanjitchuat taaktiqagñanjitchut aglaan tamatkua

atniġñaqtuat. ³² Agginiċċuna tuqługiagługich nalaunnjagiruat imikni iñuich aglaan killuliqirit mumiqplugich.”

Uisauraałikun

³³ İlanjisa iñuich nipliutiniġaat Jesus, “Maliguaqtai John-ñum uisauraaġniqsut akulaiqługu agaayuplutin suli maliguaqtinich Pharisee-ñuruat taatnatunsuli; aglaan maliguaqtin niġiraqtut imiqhutinlu.” ³⁴ Jesus-ñum kiuniġai, “İsummatigivisigik aiyugaaqtauruat katchuutivini uisauraaqplugich uiksraun inñaan? Naagga! ³⁵ Uiksrautaan aullaġviksraña tikiññaqtuq. Aglaan aullaanikpan ilauraani uisauraaġniqtut.”

³⁶ Jesus-ñum uqautitqiniġai atrikusautmik, “Kiñapayaaq ilaaksraġumiñaitchuq nutaamiñ quppigaaamiñ ilaagługuasiin utuqqaq quppigaaq. Taatnaġumi aliksiñaġniġaa nutaq quppigaaq, atakkii nutaamiñ quppigaaamiñ ilaaksraġumiñ atriginianitċhaa utuqqam. ³⁷ Uvvasuli nutaq asiam misuġua ittuksraunitchuq utuqqagmi puumi atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa utuqqaq puuq maqiluni, aasiin misuġuq puuġlu suunġigisiruk. ³⁸ Aglaan nutaq asiam misuġua ittuksrauruq nutaami puumi. [İluqatigli puuġlu misuġuġlu piiñġinitċhumuuk.] ³⁹ Kiñaaniiñ imiġukkumiñaitchuq nutaamik imiqqaaġuni asiam misuġuanik sanñisimaruumik. Atakkii nipliġisiruq, ‘Utuqqagmuqsiaq nakuutluñniqsuq.’”

6

Qanuutautilaña Minguiqsiaġvium Uvluan

¹ Jesus pisunniqsuq tamauna mukkaaksrat nautchiiviatigun minguiqsiaġvium uvluani. Maliguaqtini pukunniqsut mukkaaksranik sanñiyaqługich arganmiknik niġiaqsipluġitaasiin. ² Pharisee-ñuruat apiqsruġniġaich, “Suvaata savakpisi minguiqsiaġvium uvluani? Maligutaksraġikkaptigun savakkumiñaitchusi ugluvak.” ³ Jesus-ñum kiuniġai tamatkua, “Aqliqisimasuknaġiksi sumik David-ñumlu piqatainlu pisilaanġat niġisuliqamin. ⁴ David isiġniġuguuq tupqanun Agaayyutim. Aasiin qaqquksraqhuni tunillautauruumik Agaayyutmun niġiñiġaa aatċhuqługich maliktigikkani. Maligutaksraptigun kimununniiñ niqiksrautigitquninñiġaa taatnasiq qaqquq avataatigun agaayuliqsit.” ⁵ Jesus nipliġniqsusuli, “İġniña İñuum atanguruq minguiqsiaġvium uvluaniunniiñ.”

Añun Argalik Pannaqłuktanik

⁶ Atlami minguiqsiaġvium uvluani Jesus katraġvinmukhuni ilisautriñiqsuq. Tavrani itmiñiqsuq añun argalik pannaqłuktanik. ⁷ Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat patchisik-srałiqiniġaat Jesus savaaqagasalugu nalaunnaitchuamik;

naipiqtuḡniḡaat tautugiaqhutin iḡuaqsiriigisipmagaan ilisratlaitchumik minguiqsiḡvium uvluani. ⁸ Aglaan Jesus-ḡum ilisimaniḡai isummatinich. Uvvaasiin nipliutiniḡaa anjun argalik pannaqḡuktanik, “Makittin uvuḡaḡutin.” Anjun makitluni tavrūḡniḡisusq. ⁹ Jesus nipliutiniḡai tamatkua, “Apiqsruḡniḡipsi una, Nalliak maligutaksrakuaḡnaqpa: savaaqaliḡ nakuuruamik naagaqaa pigiitчуamik minguiqsiḡvium uvluani? Ikayuqtuksrauvisa iḡuḡnik naagaqaa piyaqquqtillugich?” ¹⁰ Qiḡniḡugich iḡuich avatmiḡni nipliḡniḡisusq anjutmun, “Isakkich argaktin!” Taatnaqman argai iḡuaqsiḡisusq. ¹¹ Aglaliqirit Pharisee-ḡuruatlu qinnallapiḡniḡisusq. Aasiin uqautigiaqsiḡniḡaat avatmun qanuḡukḡugu Jesus.

Jesus Piksraḡniḡisusq Qulit Malḡuḡnik Uqqiraqtinik

¹² Taipkunani uvluni Jesus qimiḡaamuḡniḡisusq agaayutyaqhuni, unnuaq naatluguasiin agaayupluni Agaayyutmun. ¹³ Uvluḡman inḡmiḡuquniḡai maliguaqtini. Piksraḡniḡisusq qulit malḡuiḡnik taiguutiqaḡkaḡmiḡnik uqqiraqtinik: ¹⁴ Simon-mik atchikkaḡmiḡnik Peter-mik suli aniqataaniglu Andrew-mik, James-mik suli John-mik, Philip-mik suli Bartholomew-mik, ¹⁵ Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iḡniḡanik Alphaeus-ḡum suli Simon-mik taiguutiqaḡtuaḡ Zealot-ḡuruamik, ¹⁶ Judas-mik iḡniḡanik James-ḡum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitniktuaḡ ilaanik aquagun.

Jesus Iḡisautriruḡ suli Mamititchiruḡ

¹⁷ Tavrakḡa Jesus atqaqatiginiḡai maliguaqtini qimiḡaamiḡni. Qichaḡataḡniḡisusq qaiḡiksaamun nunamun piqatigiplugich iḡugiaktuat maliguaqtigikkani. Iḡugiaktuat iḡuich aggigḡniḡisusq nakikḡaliqaa Judea-miḡ Jerusalem-miḡlu suli nunaaqḡinḡniḡ tagium siḡaani atiqaqtuamiḡ Tyre-miglu Sidon-miglu. ¹⁸ Utlautiniḡisusq tusaasukḡugu Jesus suli iḡuaqsisukhutin atniḡniḡautmikniḡ. Uvvasuli tamatkua iḡuilliuqtitauruat irrusiḡḡuḡmiḡ iḡuaqsikkauniḡisusq. ¹⁹ Iḡupayaat aksiguḡniḡaat atakkii sanḡiqaqhuni inḡmiḡni iḡuaqsitḡaplugich. Aasiin tamatkua utlautiruat ilaanun iḡuaqsikkauniḡisusq.

Quviasuutitlu Isumaḡutitlu

²⁰ Jesus-ḡum tautuḡniḡai maliguaqtini nipliqhuni, “Quvianamiurusi inuqsraqtuasii;

Aḡaayuaqautaa Agaayyutim pigigiksi!

²¹ Quvianamiurusi niḡisuktuasii pakma;

Agaayyutim niḡisuiqsitkisigaasi!

Quvianamiurusi alianniuqtuasii pakma;

Iḡlaḡisirusi!

- 22 Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi,
ayaksimakpasi pigilugu Iğñiña Iñuum aivakpasiunniñ
suli nipliutigikpasi pigiitchuanjusi.
- 23 Quviatchapiagitchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi qu-
vianakun, atakkii akiliusiaksraqsi pakmani kamanagnaqtuq.
Itqaumasigik, sivullianjisa taatnautipmirağigaich
sivuniksriqirit.
- 24 Aglaan iqsiñamiurusi umialguruasii pakma;
qağanaqtuaq iñuuiqsi isukhiññaqtuq!
- 25 Iqsiñamiurusi niğisuiqsimaqtuasii pakma;
niğisuligisirusi!
- Iqsiñamiurusi iglaqtuasii pakma;
kiñuvğugisirusi qialusilu!
- 26 Iqsiñamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpasi.
Itqaumasigik, sivullianjisa uqautigillautaqmirağigaich
sivuniksriqinjuatuat.

Piqpaksriğiq Uumiksirinik

- 27 “Aglaali naalağniruasii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi
akilliğisquqtigikkasi, iħuaqqutilugich uumigirigikkasi.
- 28 Apiqsruqsiuñ Agaayyun iħuaqqutitqulugich tamatkua
taiyuaniğhuutriruat ilipsitñik, agaayutilugich tamatkua
iħuaqqutriginjisasi. 29 Kia qakiqpatin iqsrapkun, ki,
maniyumagiñ iğluanik iqsraqpich; kia iñuum piñiqpagu
quppiğaan, ki, pipkağumagiñ atnuğaanlu. 30 Kisupayaam
apiqsruqpatin suqağuguni qaillugu, suli kia tiguniqpagu
pigikkan apiqsruğniaqnagu utiqtitqulugu. 31 Qanuq
irrutitqusuugupsi atlanun iñunun taatnatuntuuq
irrutriyumuusi atlanik.

- 32 “Piqpaksrigupsi kisiitñik iñunnik piqpaksrigikkapsitñik
suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ
piqpagipmirağigaich tamatkua piqpagirigikkatin.
- 33 Iħuaqqutigupsigik kisiisa iħuaqqutrigikkasi suvaata
akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqiritunniñ
taatnağaquttuuq! 34 Atugaksritñikkupsi tamatkununa
kisiitñun utiqtitchitlaruanun atugaksraqtaagmiknik
suvaata akuqtuiñiağasugivisi quyyatmik? Killuliqir-
itunniñ atugaksritñikamin killuliqiriqatmiknun
utiqtitchivigitqupmiraqtut aktilaanatan! 35 Aglaan ilipsi,
piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, iħuaqqutilugich iñuich
suli atuaksrillugich niğiugisunatnagu utiqtitkisiñilugich.
Taatnağupsi akuqtuigisirusi kamaqaqtuamik akiliusiamik, suli
iğniğigisigaasi Qutchinñiqsrauruam Agaayyutim iħuaqqutriruaq
quyyataitchuanik pigiitchuaniglu. 36 Nagliktausitchi
Aapapsisun nagliktuutiqaqtuatun.

Atanniiġq Atlanik

37 “Suksraunġiqnasi atlanik, suksraunġiqsaunġitchumausili; pigiiññiġaiñiaqasi atlanik, pigiiññiġakkaunġitchumausili; natqigutisimaaglugich atlat, natqigutisimaakkauyumuasili. 38 Aatchuġlugich atlat, aatchuusiaqagumuasili; aa, akuq-tuigisirusi immiġlugu uuktuun, naqiqsraglugu, anjalallugu, ulipkaulalugu: akiyaġniqtutilaapsitñun. [Agaayyutim aatchuġagigaasi iġlikkutailaakun.] Uuktuutigikkaqsi atlanun taamna Agaayyutim uuktuutigigisipmigaa ilipsitñun.”

39 Jesus uqautiniġai atrikusautmik, “Qiñitlaitchuam iñuum sivulligumiuñ atla qiñitlaitchuaq iluqatik katakkisiruk nivvi-amun. 40 Maliguaqti kamanatluñtichuq ilisautrimiñiñ, aglaan ilisaqtaupayaaq naatchigumi ilisaagmiñik atrigaigutigisigaa ilisautriñi.

41 “Suvaata tautukpiuñ irriutañuluuraq aniqatvich iraani, aasiiñ suliqutigisunaqnaqu qirugraitchiaq iripni? 42 Qanuq uqautriñiaġniqpiñ aniqatiupnun, ‘Aniqatmaan, piiglagu irriutañuluuraq iripniñ!’ qiñisunaqnaqu qirugraitchiaq iripni? Ukpinquaqti! Sivullilugu piiqsirruñ qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaġiñli nalupqinaiglugu irriutaiqsiliksran aniqatvich iraaniñ.

Napaaqtuq Iliġaġigaat Asianigun

43 “Napaaqtuġiksaq nauritlaitchuq asiagiitchuanik, naagaqaa napaaqtuġiitchuaq asirritlaitchuq nakuuruanik.

44 Napaaqtupayaaq ilisimanaġaqtuq asirrianigun; pukutlaitchusi aqpiñnik kakitlagñaniñ, naagaqaa asiaviñnik kakitlagñaqqtuanik uqpiñniñ. 45 Iñullautaq nakuurualiqiruq atakkii nakuuruamik isumaqaqhuni; iñullautauñitñami pigiitchualiqiruq atakkii pigiitchuamik isumaqaqhuni. Taatnamik, iñuk uqaqami irrusipiani salapqigaa uqaġigmigun.

Malġuk Tuppirik

46 “Taiguqtaksraġiñtchipnitña Atanipsitñik kamagiyu-manġitkupsigik uqauttutigikkatka ilipsitñun! 47 Kiña iñuk uvañnukkumi naalaġniġlugich uqaġigikkatka aasiiñ tupigilugich—ilisautigisigipsi qanuq atriqaqtilaanjanik. 48 Taamna atriqaqtuq iñuñmik nappairuamik tupiġmiñnik nivakhuni itisiplugu aasii iliplugu turvia uyaġanmun. Kuuk uliġlukman qasaqtaqlugu taamna tupiq auliyañtichuq atakkii payañaitluni. 49 Aglaan kiña iñuk tusaaruaq uqaġigikkamnik tupiġiñitlugich atriqaqtuq iñuñmik nappairuamik tupiġmiñnik nunamun turviilaqglugu; uliġluum qasaqtaqmagu taamna tupiq ulġuruq siqumitipiaqhuni.”

7

Jesus Mamititchiruoq Anuyyiuqtaiñ Qaukliata Savaktaanik

¹ Jesus-ñum ilisautrisuiqami tamatkunuuna iñuñnik, ilaa Capernaum-muñniqsuq. ² Taavaniguuq Roman anuyyiuqtaiñ qaukliat savaktiqagñiqsuq piqpagikkagmiñnik; taamnaasii iñuk atniğñaqhuni tuqułhiñaagquhuni. ³ Uvvauna anuyyiuqtit qaukliat tusaakami Jesus-mik tuyuqagñiqsuq Jew-ñuruat sivulliuqtigruañitñik apiqsruğiaqtitlugu mamititquplugu savaktigikkani. ⁴ Tikitñamitruñ Jesus inigñiğaat pipiaqhutiñ, “Taamna iñuk ikayuqtaksrağipiagiñ, ⁵ atakkii ilaan piqpagigai iñugikkavut. Nappairuqunniiñ katrağviksrapitnik.” ⁶ Tavra Jesus malinigi. Uñasiñaiqmiguł tuqaniñ anuyyiuqtit qaukliata tuyuginigi ilauraani nipliutitquplugu Jesus, “Ataniq, uvuñaniññaqpich. Uvva utlaktak-sraunilūqtuñanniñ tupimnun. ⁷ Naagalu suñilūqpaitlūña utlaktaksrağinilūgikpiñunniñ. Uqallaksiñağin uqahigmik aasiiñ savaktigikkaga atniğñaqtuag iluaqsiñiaqtuq. ⁸ Atakkii anjalatiqaqmiiña qaukligñik suli anuyyiuqtiaqłūña anjalatamnik. Tilikapku una, ‘Aullağin!’ aullağaqtuq; tilikapkusuli taamna, ‘Qagğaiñ!’ agğigaqtuq; suli tilikapku savaktigikkaga, ‘Taamna piun!’ pirağigaa.” ⁹ Jesus-ñum quvigusuutiginiğaa taamna tusaakamiñ. Kiniaqami iñugaagruñnun maliktigikkagmiñun uqagñiqsuq, “Paqisimaitchuñasuli ukpiqsrihigmik taatnatun Israel-aagmiuni!” ¹⁰ Anutit tuyuuruat utiqamiñ anuyyiuqtit qaukliata tupqanun paqinniğaat savakti iluaqsiplugu.

Jesus Anitqisitchiruoq Uilgağnaam Igñinjanik

¹¹ Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniqsuq nunaaqqimun atilimnun Nain-mik. Maliguaqtaiñ suli iñugiaktuat iñuich malinigiğaat. ¹² Tikiññiqsuq paanjanun nunaaqqim anilğataqmiñiqsullu akigaqtuat tuqunaruamik iñuñmik. Taamna tuqunaruag igñitauginikkaña uilgağnaam. Iñugiaktuat iñuich nunaaqqimiñ malinigiğaat taamna ağnaq. ¹³ Atanguruam Jesus tautukamiñ ilunñutchallapiagñiqsuq. Nipliutiniğaa ağnaq, “Qianak!” ¹⁴ Utlaklugu aksinñiğaa tuqunaruam akigautaat. Iñuich akigaqtuat taavrumiña nutqaqmata Jesus nipliğñiqsuq, “Nukatpiaq, tiligikpiñ, makittin!” ¹⁵ Tuqunaruag anun aquvitigniqsuq uqaaqsipluniasiiñ. Jesus-ñum utiqtinniğaa aakanjanun. ¹⁶ Iñuich iluqatiñ taluqsratçanñiqsut kamaksruaqsipluguasiiñ Agaayyun itnaqhutiñ, “Kamanaqtuag sivuniksriqiri salapqigñiqsuq akunnaptiknun. Agaayyun agğiqsimaniqsuq anniqsuğiaqlugich iñugikkani!” ¹⁷ Taamna tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuq nunaaqqipayaanun Judea-mun suli avataanun nunamun.

Uqqiraqtit John Paptaaqtitchirimiñ

18 John-ñum maliguaqtaiñ uqautiniġaat iluqaitñik tamatkunija.

19 Tuq̄luq̄lugik malġuk maliguaqtinji tuyuġiniġik atanguruamun apiqsruquplugu, “Anniqsuq-tauvich agġiqsaġumaruaq, naagaqaa niġiuktuksrauvisasuli atlamik?”

20 Utlautiruk Jesus-mun nipliutiplugu, “John Paptaaqtitchirim tuyuġigaatiguk apiqsruquplutin, ‘Anniqsuq-tauvich agġiqsaġumaruaq, naagaqaa niġiuktuksrauvisasuli atlamik?’ ”

21 Taavrumani taatnaħatni Jesus ihuaqsiraġaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuñnik atniġñautinjitñik nanjirrutinjitñiglu, suli anittaqluġich irrusiq̄luich, qiñitlasipluġillu qiñitlaitchuat iñuich.

22 Jesus-ñum kiuniġai John-ñum maliguaqtik, “Uqautityatku John qiñikkaptiknik suli tusaakkaptiknik:

‘Qiñitlaitchuat qiñitlasirut, pisutlaitchuat pisutlasirut, tamatkua auyugaqtualgich mamittut, tusaatlaitchuat tusaatlasirut, tuq̄naruat anjitiqiksikkaurut iñuuliġmun, suli tusaayugaallautaq quliaqtuanuruq inuqsraqtuanun.’

23 Qanutun quvianaqtigiva iñuk ukpiġutaiñġitchuaq piqutigipluna.”

24 John-ñum uqqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ñum uqautiġiaqsiñiġaa iñugaaġrunnun John-kun, “Uvva John-mukapsi iñuilaamun sumik qiñiġasugivisi? Iviñmik anuġim anjalatanjanik liilaa?”

25 Uvvasuli qiñiġasugivisi iñuñmik atnuġallautaliñmik? Iñuich atnuġaallautaqaġaqtuat inuqsrasunaqatin iñuuniġuuruut inillautani.

26 Uqautisitña, sumik qiñiġiaqpsi? Sivuniksriqir-imik? Taamna ilumutuuruq, aglaan tautukkaqsi kamanatluktuanuruq sivuniksriqiriħhiñamiñ.

27 John taamna ilaanuruq Agaayyutim uqalħan uqautigikkaña itna, Agaayyun niqliqsuq,

‘Atañii, tuyuġigisigiga uqqiraqtiga sivupni

itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.’ ” *Malachi*

3:1

28 Jesus niplipsaaqtuq, “John [Paptaaqtitchiri] kamanatluktuq anipayaaqtuaniñ. Aglaan kiñaanñiñ kamanaiññiqsrauruq añaayuqautaani Agaayyutim kamanatluktuq John-miñ.

29 (Tusaapayaaqtuat ilaanik tax-siliqirituummaġmiñ tupiksriñiqsut Agaayyutim nalaunñaruanik atuqukkanñik paptaakkauplutiñ John-kun.

30 Aglaan Pharisee-ñuruat suli ilisautrit maligutaksranik ayaksimanigaa Agaayyutim sivunniutaa inmiknun, suli paptaaqunjitlutin John-mun.)

31 “Sumik atriqaqpat iñuich iñuuruat pakmapak? Sutun itpat?”

32 Atriqaqtut ililgaanik aquppiruanik tuniriñiaqtuat katimmavinjitñi tuq̄ħirautiplutiñ avatmun, ‘Atuqtuurautigaluaġipsi katchuutituutinik

aglaan agğinıtłusi.’

‘Uvagutli, atuqapta kinıvğūutinik qianıtchusi.’

³³ John Paptaaqıtchiri agğiqami nigıtłaiññiqsuq suli imingıtłuni asiam misuğuanik, naagasuli uqaqtusi irrusiqłūqagñiplugu. ³⁴ Igñiña İñuum nigıraqtuq imiqhunılu. Pakma nipliğaqtsi, ‘Tautullaksiuñ iñuk nigğiqsuruaq imiqtuqtilu, ilauraanıt tax-siliqiritlu killuliqiritlu.’ ³⁵ Agaayyutim puqıutaa ilıtchugıpkautauruq ilumutuuplugu savaanagun.”

Jesus Kinungani Simon Pharisee-ñuruam

³⁶ İlanıta Pharisee-ñuruat aiyugaağniğaa Jesus nigıyaqtuaquplugu. Jesus utlautikami tupqanun, nayummagataqhuni tamaña nigıaqsiñiqsuq. ³⁷ Taavrumani nunaaqqimi ağnaq iñuuniaqmiñiqsuq killuliqiraupluni. Tusaakamiuñ Jesus nigıñiağniplugu Pharisee-ñuruam tupqani agğıutrıñiqsuq nakasunñuamik imalınmik piññaqnaqtuamik tiprağiksautmik. ³⁸ Qichagñiqsuq tunuani Jesus-ñum isigaiñi qıapluni, imağūqługich qulvimiñik, ivikługich nutchamiñik, kunikługich, suli kuvıplugich tiprağiksautmik. ³⁹ Pharisee-ñuruuq aiyugaaqtuuaq Jesus-mik tautukami taavrumiña nipliğñiqsuq inmiñun, “Uuma iñuum sivuniksriqiraupiağumi nalunıññayağaa una ağnaq aksıksigıkkani; nalunıññayağaa qanutchimik iñuuniusıaqtılaaña! Atakkıi ilaa killuliqirauruq.” ⁴⁰ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Simon, uqautraksrağigıkiñi.” “Aa, ilısautrıi, uqautınña!” ⁴¹ Jesus unıpkagaqsıruq, “Malğuk iññugguuq simmiıaksraqtuğvik akiqsruumanıgaak manıññik. İlaqataan akiqsruumanığaa nalıksralınmik tallimat kavluutıtı uvlut savaanıtık, ilaqataanaasıñ malğukıpiaq qulinik. ⁴² İluqatık taapkuak akılıilğuiññiqmıknik akiqsruutaiğñigik. Nallıak taapkuak piqpaksrıtlukpa ilaanik?” ⁴³ Simon-ñum kiuniğaa, “Uumaqanugıi natqıgutrıkkauruam anıtıluqtuamik akiqsruutmik.” Jesus nipliğñiqsuq, “Nalauttutin.” ⁴⁴ Kinıaqługusıiñ ağnaq nipliutiniğaa Simon, “Tautugunı una ağnaq! Uvaña isıqama tupıpnun qaitchinıtchıkma imıgmik igğūutiksraanıtık isıganıma. Aglaan uuma ağnam igğūğai isıgatka qulvimiñik aasıñ ivikługich nutchamiñik. ⁴⁵ İlvich iqınıtchıkma kunıglıña. Aglaan uuma ağnam nutqautınıtchıai kunnuqługich isıgatka isıgataqamaaglaan. ⁴⁶ Uqsruqtınıtchıiñ nıaqūga. Aglaan uuma ağnam uqsruqtığai isıgatka tiprağiksautmik. ⁴⁷ Uqautıgıkiñi, uuma ağnam kamaınaqtuamik piqpaksrıñhan qıñıqtıtkaa iñugıaktuat killuqsautıni natqıgutıkkaułhat. Aglaan iñuk killuqsautıqıpanıññıasugıruaq natqıgutıraksramik piqpaksrıpiagñianıtchıuq.” ⁴⁸ Tavrakña Jesus-ñum

uqautiniġaa aġnaq, “Killuqsautitin natqigutikkaurut.”
 49 Atlat aiyugaaqtauruat niġiqatigiplugu Jesus nipliġniqsut
 avatmun, “Kisuunasugiva una? Natqigutritlaniqsuqunniñ
 killuqsautinik.” 50 Aglaan Jesus nipliutinigaa taamna aġnaq,
 “Ukpiqsriġipich anniqsugaatin. Iñuuniagiñ tutqiksilitin.”

8

Aġnat Maliktuat Jesus-mik

1 Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaaqġugich
 nunaaqġich nunaaqġiuratlu quliaqtuaqhuni tusaayu-
 gaallautamik añaayuqautaanik Agaayyutim. Qulit malġuich
 maliguaqtaiñ malinigaaat. 2 Iļanġisa aġnattuuq malikmiñigaaat
 iħuaqsikkauruat irrusiqġunniñ suli atniġñautiniñ. Taapkua
 Mary-lu (taiguutiqaqtuaq Magdalene-mik), taamna Jesus-
 num tallimat malġunġnik irrusiqġunġnik anitchirvigikkana,
 3 Joanna-lu, uiqaqtuaq Chuza-mik aņalatauruamik atangum
 Herod-num iniqpaņani, suli Susanna suli iñugiaktuat atlat
 aġnat. Tamatkua ikayuuttutiginiġaich pigikkatiņ Jesus-mun
 suli maliguaqtaiñun.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

4 Iļaatni iñugiaktuat iñuich utlautreġniqsut Jesus-mun
 nunaaqġipayaaniñ. Iñugayaat katikmata uqautiniġai
 uumiņa atrikusautmik. 5 “Iļaatni iñuk nautchiityaġniqsuq.
 Nautchirripkaġġugu nautchiaksrat iļanġich katagaġniqsut
 apqutmun tutmiġaqatauplutiņaasii, suli tiņmiurat silami
 niġiplugich. 6 Iļanġich katanġniqsut uyaġauruamun nunamun.
 Nautchiaksrat qilamik naurut, aglaan pannaqġunġniqsut
 atakkii nuna ailaņitġluni. 7 Iļanġich nautchiaksrat katanġniqsut
 kakitlaġnalġich akunġatnun. Aasiñ kakitlaġnat nauqasiġġugich
 nautchiaksrat nagguviksraiġniġaich. 8 Suli iļanġich
 nautchiaksrat katanġniqsut nunagiksaamun. Naukamiņ
 nauriñiqsut mukkaaksranik tallimakipianuttaaqhutiņ
 atautchimiñ.” Taamna uqausiġillaan nipitusipluni
 uqallaņniqsuq, “Kiña siutiqaqtuaq naalaġniļi!”

Sivuniņat Atrikusautit

9 Maliguaqtaiñ apiqsruġniġaaat Jesus qanuutautilaanġik
 taavruma atrikusautim. 10 Kiuniġai, “Agaayyutim
 sagvigaa nalunaqtuaņa añaayuqautmi ilipsitñuħiñaa,
 aglaali tamatkunuņa ukpiqsriņitchuanun uqaqtuņa
 atrikusautitigulħiñaa. Taatnamik
 qiñiġaluaqhutiņ iļisaqsritġaitchut,

suli naalaġnigaluaqhutiņ kanġiqsitġaitchut.

Isaiah 6:9

Jesus-num Kanġiqsipkaġaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

11 “Uvvauna qanuutaulha atrikusautim: nautchiaksraq uqaligigaa Agaayyutim. 12 Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atriqagtut tamatkuniņa tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan Tuunġaum tikitluni aattaġigai uqalich uumatinjitiñi ukpiqsritqunjtugich anniqsukkautqunjtugillu. 13 Nautchiaksratli kataktuat uyagauruamun nunamun atriqagtut tamatkuniņa tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqlugu quviasukhutin aglaan kanjilnjitlutinj. Ukpiqsriuraallakkaluaqhutin akkuniisuņaqani aasiñ uuktuaqsiuħiq tikitman qapiqtigagñiqsut. 14 Nautchiaksratli kataktuat akunġatnun kakitlagñat atriqagtut tamatkuniņa tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan isumatuyaalhum umialġulhumlu suli quviananjan marruma iñuuniaalhum suqutiginġiqsitaġigaa ukpiqsriħiq, aasiñ asianjat piġutlaitchuq. 15 Nautchiaksratli kataktuat nunagiksaamun atriqagtut tamatkuniņa tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupiaġataqlugu. Tamatkua tupiginġaat Agaayyutim uqalha aasiñ asirriaqahutin anuqsrukun, suli iñuusinjich atlanjuqtauplutinj.

Naniq Ataani Utkusium

16 “Kia iñuum ikitnamiun naniq matutlaitchaa utkusinjmik naagaqaa ilitlaitchaa ataatnun siñigviich. Aglaan iliraġigaa naniqagvinmun, iñuilli isiqtuat taututlarut naniqagman. 17 Qanutchipayaaq irikkauruaq sagvikkaugisiruq, suli qanutchipayaaq matukkauruaq paqitaugisiruq. 18 Qaunagititchi taatnamik qanuq naalaġnisilaapsitñik atakkii kisupayaaq piqagtuag akuqtullaagisiruq, aglaan taavruma piqanjitchuam anniagisigaa taamnaunniñ mikillapiaqtuag pigikkani.”

Jesus-ñum Aakanalu Aniqatiunjiļu

19 Jesus-ñum aakanan suli aniqatiunjiñ utlanjġaat. Aglaan tikiłguiññġaat iñugiakpaitlutinj. 20 Iļanata iñuich nipliutiniġaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qichaqtut kigga qiñġukhutin.” 21 Jesus-ñum nipliutiniġai iluqaisa, “Aakagigiga aniqatigigitkalu makua tusaaruat uqalhanik Agaayyutim tupigiplugulu.”

Jesus-ñum Quunniġuqtitkaa Narvaq

22 Iļanatni uvlut Jesus malġuaqtiniļu ikiniqsut umiamun, ilaa nipliqhuni, “Ki, ikaaqta iġluanun narvam.” Tarra ayaksaagñiqsut. 23 Tiñilġaqsiaġvinmikni Jesus siñksaġnisuq. Tavrakñatchiaq anuqħiġuutiqpauraġniġai narvami, umianjat immiaqsipluġuasiñ suli iluqatin navianniuliqhutin. 24 Malġuaqtaiñ utlakħugu Jesus itiqsaġniġaat nipliqhutin, “Iirigii, Ataniiq! Kiviaqsirugut.”

Jesus makitluni iñiqtiñigaa anuği qaiqpauratlu. Anñiguiqman quunnitchiağullapiağniqsuq. ²⁵ Tavra Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, “Naami ukpiqsriñiqsi?”

Aglaan quvigusunñiqsut iqsiliqhutin, aasiñ uqaqhutin inmiknun, “Qanusiuniqpa una iñuk anuğimunniñ qaiñiqpauratlu kamagivatrun?”

Jesus Mamititchiruaq Iñugiaktuanik Irrusiqlulinmik

²⁶ Jesus maliguaqtailu tinilğaqsiağniqsut nunañanun Gerasene-nağmiut, iglunanun narvañan Galilee-m. ²⁷ Jesus niupman umiamiñ paağniğaa iñuum nunaaqqimiñ irrusiqluqaqtuam. Taamna iñuk atnuğailaagğniqsuq

aimmitlaiqhuni, aglaan nayuutiraqniqsuq iluvigni.

²⁸ Tautukamiuñ Jesus igitluni isigaiñun nipliğniqsuq nipitusipluni, “Jesus, igñiña Qutchinñiqsrauruaam Agaayyutim, suniaqpiña? Inğikpiñ anasiññuqsajuñitluna!” ²⁹ Nipliutiniğaa taavrumiña atakkii Jesus-ñum tiliplugu irrusiqluk anitquplugu ilaaniñ. Aippaavak añallaqñuñigaa akulaiqlugu. Tigurağaluğaqtuq argailu isigailu. Qilqsruqlugich kalimñiğnik kiktugaagğniğai, aasii iñuilaamuktitaqlugu irrusiqluum.

³⁰ Jesus apiqsruğniğaa, “Kisumik atiqaqpich?”

Taavruma kiuniğaa, “Uvaña atiga Iñugiaktuaq,” atakkii iñugiakhutin irrusiqluich isiqsimaniqsut ilaanun.

³¹ Irrusiqluich iniqsruağniğaat Jesus tuyuğitquñitlutin samuña natiqsiniñaitchuamun. ³² Uvvaasiiñ iñugiallapiaqtuat kuniat qanimi niğiñiağniqsut qimiğaami. Irrusiqluich iniqsruağniğaat Jesus aullaqtitquplutin kunianun. Jesus-ñum aullaqtinniğai tamatkununa.

³³ Irrusiqluich anikamiñ iñuñmiñ isiqniqsut kunianun. Iluqatin aasiñ kuniat pañaliñniqsut ipnakun. Naparağniqsut narvamun aasiñ ipiplutin.

³⁴ Iñuich munaqsriuat kunianik tautukamitrun taamna atuumaruq, qimakhutin tusaayugaagutiginigaa nunaaqqimi avataanilu. ³⁵ Iñuich utlautiniqsut tautugiaqhutin supmagaisa. Tikitñamitrun Jesus paqinniğaat iñuk anitchivigikkaña irrusiqluñnik aquppiruaq isigaiñi

Jesus-ñum, atnuğaaqahuni suli qauğrimmaagikhuni. Iñuich tamatkua iqsitchañniqsut. ³⁶ Tamatkua munaqsriuat tautuktuat taavrumiña uqautiginigaa iñuñnun qanuq iñuum mamitikkauha.

³⁷ Iluqatin Gerasene-nağmiut apiqsruğniğaat Jesus aullaquplugu iqsilillapiaqhutin. Jesus ikipluni umiamun utiaqsiniqsuq Galilee-mun. ³⁸ Iñuum anitchivigikkañan irrusiqluñnik inğniğaa Jesus, “Maligukkaluagikpiñ.”

Aglaan Jesus-ñum aullaqtitkaa nipliutiplugu, ³⁹ “Ailutin uqağiağiñ Agaayyutim savauttutaanik ilipnun.” Taamna iñuk nunaaqqimikhuni uqaqsiñiqsuq qanuq Jesus-ñum savauttutaanik inmiñun.

Jairus-ηum Pania suli Ağnaq Aksinñiktuaq Jesus-ηum At-nuḡaanjanik

⁴⁰ Jesus utiqami igľuanun narvam iñugayaat pagľagaat atakkii utaqqiñiḡaat. ⁴¹ Iñuk atilik Jairus-mik, sivulliugtaa Jew-ηuruat katraḡviata, tikiumaniqsuq. Punniqsuq isigaiñun Jesus-ηum iniqsruqlugu kiñuniḡmiñuqplugu, ⁴² atakkii panitaulua, qulit malḡunnik ukiuqaqtuaq, tuquaqsiniqsuq. Jesus taamunḡaqami iñugiaktuat iñuich tatviksraiḡniḡaat avataaniñ. ⁴³ Iñuich akunḡatni itmiñiqsuq aḡnaq aunaaqsruguitłaiqsuaq qulit malḡunni ukiuni. Akilıqsuutigigaluaḡniḡai suurapayaani taaktinun, aglaan kia-unniñ mamitilguiññiḡaa. ⁴⁴ Akunḡatigun iñugayaat aḡnam utlakľugu tunuaniñ aksinñiḡaa Jesus-ηum akuagun atnuḡaanjan. Tavrakḡatchiaq aunaaqsruguiqsiniqsuq. ⁴⁵ Jesus apiqsruḡniqsuq, “Kia aksikpanḡa?” Iluqatin naluniñiqsut. Peter nipliḡniqsuq, “Ataniiq! Iñuich tatviksraiḡhutin tinuraḡaatin. [Naagauvva apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik?]” ⁴⁶ Aglaan Jesus nipliqsuq, “Kia-imña aksikkaanḡa. Iłisimaliḡiḡa anipman sanḡiḡikkagḡa uvamniñ.” ⁴⁷ Aḡnam tautukamiun ilitchuḡikkaułi utlautiniqsuq uulillaḡmi putluni Jesus-ηum isigaiñun. Sivugḡatni iluqaisa iñuich uqautiniḡaa suvaata aksilhanik Jesus suli qanuq ihuaqsikkaułi tavrakḡatchiaq. ⁴⁸ Jesus uqautiniḡaa, “Aḡnaaq, [quviatchauḡiḡiñ,] ukpiqsriḡiqpich ihuaqsipkaḡaatin. Aullałhiñaaḡuqtutin tutqiksıłutin.”

⁴⁹ Jesus uqaqtıługu kilıktuiruaq tikiñniqsuq Jairus-mun nipliḡhuni, “Paniuran tuquruq. Iłaksiatqinñiaqnagu ilisautri.” ⁵⁰ Aglaan Jesus-ηum tusaaplugu nipliutiniḡaa Jairus, “Iqsiñak; ukpiqsriłhiñiḡiñ. Paniuran ihuaqsigisiruq.” ⁵¹ Tikitñamin tupiḡmun Jesus-ηum isiqunitchai iñuich avataagun Peter, John, James suli ilıłgaam aapanalu aakanalu. ⁵² Iluqatin iñuich qiaplutin kiñuvḡugaat ilıłgaaq. Jesus nipliutiniḡai, “Qianasi. Iłıłgaaq tuqunitchuq, siñiksiñiaqtuq.” ⁵³ Iluqatin mitautiḡiaqsigaat ilisimaplugu aḡnauram tuqulha. ⁵⁴ Aglaan Jesus tigukamigich argai tuḡuḡniḡaa, “Niviaqsiaq! Makittin.” ⁵⁵ Iłıłgaaq iñuutqinñiqsuq makıtluniasiiñ tavrakḡatchiaq. Jesus-tavra tilisiñiqsuq aatchuqplugu niqiksranjanik. ⁵⁶ Anayuuqaak quviḡutchanıqsuk. Aglaan Jesus-ηum uqaqunıññiḡik kisumun taavruminḡa atuumaruamik.

9

Jesus Aullaqtikai Qulit Malḡuich Malıḡuaqtini

¹ Jesus-ηum katipkaqamigich qulit malıḡuich malıḡuaqtini sanḡiksriññiḡai anitchitłasiplugich irrusiḡunnik suli mamititchitłasiplugich atniḡñautinik. ² Taatnaanikami tuyuḡiniḡai quliaqtuaḡiaqplugich anayuuqautaanik Agaayyutim

suli iħuaqsitquplugich atniġñaqtuanik, ³ nipliħuni, “Aullautriñiaqasi iglaugupsi: ayaupiamik unniñ inġularim puukatañanik unniñ niqiksrapstñiglu unniñ maninmigli naagaqaa atnuġaatqiuṭiksrapstñik. ⁴ Kisupayaam akuqtuqpaasi nayuutiymausi taavrumani inaani aullaġñaiaħapsitñunaglaan taavrumakña. ⁵ Iñuich nani akuqtunġitpaasi unitchumagiksi taamna nunaaqġiq aasii ipsuktuġlugu apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq ilinġitñun akuqtunġisilaanġatnik tusaayugaaġiksuamik.” ⁶ Malġuaqtit aullaqamin iglauniqsut nunaaqġiurapayaatigun quliaqtuaghutin tusaayugaallautamik suli mamititchiplutin iñunġnik nanipayaaq.

Herod-ħum Qanuġviiħa

⁷ Herod-ħum, aħalatauruam Galilee-mi, tusaanġai iluqaisa Jesus-ħum savaani. Tupananiqsuq atakkii iñuich uqaqħutin John Paptaaqtitchiri iñugutqinñipluġu, ⁸ ilanġich uqaqħutin Elijah sagviġñipluġu, ilanġitsuli uqaqħutin sivuniksriqiri inġilġaaqnisaq iñugutqinñipluġu. ⁹ Herod nipliqsuq, “Uvaħa John niaquiqsitaġa, aglaan una iñuk kisuuniqpa tusaqsraġikkaġa tamatkunuuna?” Taatnamik ilitchuġisunġiaa Jesus kisuutilaħa.

Jesus Niġipkairuq 5,000 Aħutinik

¹⁰ Uqġiraqtit utiqamin uqautigaat Jesus iluqaanik savaaġikkaġmiknik. Uvvaasiiñ aullaqatiginiġai kisiitñik nunaaqġianun Bethsaida-m. ¹¹ Iñugaaġruich tusaakamitruħ malinġiaat. Jesus-ħum paġlaplugich uqautiniġai aħaayyuqautaanik Agaayyutim, suli iħuaqsipluġich tamatkua ikayuġnaqtuat. ¹² Unnuksraaħuni siqiiñiq nipipman, qulit malġuk malġuaqtit utlanġiaat Jesus nipliutipluġu, “Tuyuġikkich iñuich nunaaqġiuranun suli nautchiivilinun nullagñiuraġiaqulugich suli niqiksraġiaqulugich, atakkii iñuilaamiittugut.” ¹³ Jesus nipliutigai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksrañitñik.” Tamatkua kiuniġaat, “Uvva piqaġaluaqtugut tallimanik qaqqianuranik suli malġunġnik iqalugauraanġnik. Tauqsigiaquvisigut niqiksrañitñik iñugaaġruich?” ¹⁴ Aħutit 5,000-siyunħaq iñugiaktigirut tarani. Jesus nipliutigai malġuaqtini, “Iñuich aquvititchigik malġukipiaq qulinullaalugich.” ¹⁵ Malġuaqtit iñupayaat aquvitinniġaich. ¹⁶ Jesus tiguniġai tallimat qaqqurat suli malġuk iqalugauraak aasii aagluħuni qilaħmun quyyatigiplugich. Avguaġai qaqqut iqalugauraaglu qaitluġich malġuaqtimiñun autaaġutigitquplugich iñun. ¹⁷ Iñuich niġiñiqsut niġisuiġataqħutin. Tavra malġuaqtit immiġñaġaich qulit malġuk aġuupmaich ilakunik.

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaaja Jesus-ġum

18 Ilaatinġuq Jesus agaayupman kisinġuqhuni maliguaqtaiñ utlanġigaat. Jesus-ġum apiqsruġniġai, “Kisuunasugivatnja iñuich?” 19 Maliguaqtaiñ kiugaat, “Ilanisa uqaġigaat John paptaaqtitchirauniplutin, ilanisasuli Elijah-ġuniplutin, atlatlu uqaqhutin sivuniksriqiri inilġaaqnisaaq iñugutqinñiplugu.” 20 Jesus apiqsruġniġai, “Ilsiasiiñ? Kisuunasugivisitnja?” Peter-m kiuniġaa, “Ilvich Christ-ġurutin, anniqsuqti akiqsruutauruaq.”

Jesus-ġum Uqautiginiġaa Tuquliksraniġu Anġipkakkauġiksraniġu

21 Jesus-ġum iñiqtillapiagñiġai uqautigitqunġitluni kisuutilaagmiñik kimununniiñ. 22 Uqautipsaaġniġai, “Sivulliuqtigruatlu, qaukġinisa agaayuliqsitlu suli aglaliqirit nagliksaaqtitkisigaat ayaglugulu Iġñinja Iñuum tuqulluguasiñ. Aglaan pinajuakkun uvlut anġipkakkauġisiruq.”

23 Iluqaisa nipliutiniġai, “Kia iñuum maligukkumiña suksraaqtaksraġigaa pisuġi, iqsriutilugu sannigutani uvluġagikpan aasii maligluna. 24 Atakkii kia iñuum anniginiagumiun iñuuġi tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiyumiun iñuuġi piqutigiluna piññakkisiruq ilumun iñuuġimik. 25 Iñuum piññaktaagilhiñaugaluagaa suurapayaaja marruma nunam aglaan tammautigisigaa iñuuġi. Sakuuguraġniaħha sumun atuġumiñaitchuq! 26 Iłpsi kannuġivalukkaatnja ilisauttitkalu sivuġaatni iñuich suksraqañitchuq Agaayyutmik. Taatnatun Iġñinjan Anġutim kannuġigisipmigaaptuuq utiġumi kamanautiqaguni aapamisun piqasiġuni ipqitchuanik isaġuliñnik. 27 Iłmun nipliutigipsi, Iñuqaqtuq ilanġitñik uvani makitaruat tuqunaiñħaġmin qiñiġniatuanik Agaayyutim anjaayuqautaanik.”

Jesus-ġum Atlanġuqtilha

28 Akunniqsaañanikman Jesus-ġum kayunġiutiplugich Peter-lu, John-lu suli James mayuġniqsuq qimiġaamun agaayutyahuni. 29 Agaayupkaqluġu qiññanja atlanġuġniqsuq atnuġaanġilu qivliqisirauraqhutin. 30 Tavrakñatchiaq malġuk anġitik uqaqatiginiġaak Jesus. Taapkuak Moses-lu Elijah-lu 31 aasiiñ qiññanjak qaummagiħallanġniqsuq. Uqaqatiginiġaak Jesus tuqqutauħksrañagun Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagun. 32 Peter-lu piqataġilu siñinjalilłapiagñiqsut, aglaan itiqaminġ tautunġigaat Jesus kamanalħagun qichaqatigiplugu malġuk anġitik. 33 Anġitik unitkaqsipmatku Jesus Peter-m nipliutiniġaa, “Ataniiq, nakuullapiaqtuq uvaniħiġput. Nappaitquġuptigut nappaiñayaqtuġut pinasunik palapkaaksranik, atautchimik

ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” İlisimanıtkaluagñigaa uqağikkani. ³⁴ Peter uqaqtitlugu nuviyam qulanıutıgñigai; malıgıuaqtai iqsitchanıqsut nuviya qulanıutipman. ³⁵ Nipi nipliısuq nuviyamiñ, “Tavrataamna İgñıga piksraqtaagıkkaga; naalağniyumagiksi.” ³⁶ Uqağuiqman Jesus kisinıuğniqsuq. Taipkunani uvluni malıgıuaqtaiñ uqautıgıñıñıgaat kisumununnıñ tautukkaqtıñ.

Jesus İhuaqıspkaiñıqsuq Nukatpiagrımmik Irrusiqıulıñmik

³⁷ Uvlutqikman Jesus-lu pınasutlu malıgıuaqtai atqaqamıñ qımıgaamiñ iñugiaktuat iñuich paagñıgaat Jesus. ³⁸ İñuk nipliğniqsuq akunğatniñ iñugayaat, “İlisautrii, tautullagunı iğñıga, tarra iğñıtualuga. ³⁹ Irrusiqıuum añalatmani kapyaaqsiñıqsuq. İlaa qılurağallapiagaqtuq suli innuliqıaqısuq qanıgmıgun. Irrusiqıuum atniaqtuiñıga suli unitıaiqıugu. ⁴⁰ Uqapsaagaluagıtka malıgıuaqtin anıtqıuplugu taamna irrusiqıuk aglaan anıpkalguiñıñıgaat.” ⁴¹ Jesus kiusrıñıqsuq, “Ukpiqtaiñıñıaqpat ilıpsitñi. Naagasuli killukuagmıusi. Qanutunaglaan nayuqtıgiraksrağıvisi? Qanutunaglaan igılutuqtıgiraksrağıvisi?” Tavrıli nipliutıniğaa iñuk, “Uvunıautısaqsıunıata iğñıgıñ!” ⁴² Nukatpiagrıuum utlautıłhani irrusiqıuum ulguqsraaqtınnıgaa nunamun qıiqsrıuqtıtkaqıplugu. Jesus-ñum iñıqtıgñıgaa irrusiqıuk aasıñ mamıtıtlugu nukatpiagrıuk utıqtıtlugu aapanıanun. ⁴³ İluqatıñ iñuich quvıgıusuutıgıniğaaat kamañaqtıuaq sanıgıkkana Agaayıtım.

Jesus-ñum Uqautıgilıtkaa Tuqqutaulıksrani

İñuich quvıgıusuktıtlugıtsuli Jesus-ñum savaagıkkanıanık nipliutıniğai malıgıuaqtıni, ⁴⁴ “Piıguğniıaqnagu una uqauttıtigıniıkkaga ilıpsitñun! İgñıña İñuum aatchuutıgıkkagısisıruq iñunıun tuqqutqulugu.” ⁴⁵ Aglaan qanuutaulılaña uqautıgıkkanıan irıqsımanıqsuq malıgıuaqtaiñıñ. Taatnaqıugu kanıqsılguiñıñıgaat. Taluqsraqhutıñ apıqsırułguiñıñıgaat taavrımuuna.

Kiña Kamañağniqsrauva?

⁴⁶ Malıgıuaqtı qapıqtailıtraaqsiñıqsut nallıqtıñ kamañağniqsraupmagaan. ⁴⁷ Jesus-ñum ilısimanıgıai isummatılaanıt. Qıññıuağniğaa ilılgaaq inıllakıugu sanıqqamıñun ⁴⁸ nipliutıplugıch tamatkua, “Kısupayaam akuqtugımiunı ilılgaaq pısigıluna tavra akuqtugaña; suli kısupayaam akuqtugımiña akuqtugısipmıgaa taamna tuyugırigıkkaga. İñuk kamañıñıqsrauruq akunnapsitñi ilaa kamañağniqsrauruq.”

Akıtñaqtıqtıngıtıhuaq Uvaptıknun İlagıllapiagıkpıt

49 John nipliqsuq, “Ataniiq, tautukkikput iñuk anitchiragaqtuaq irrusiqłun̄nik atuqługu atqin̄. Iñiqtiġikput atakkii uvagut ilaġin̄itługu.” 50 “Nutqaqtinniañaiqsuñ,” Jesus-ñum nipliutiniġaa atlatlu maliguaqtai, “Atakkii kiñapayaaq akill̄il̄iqsuñitchuaq ilipsitñik ilipsitñuktuqtuq.”

Ilañisa Samaria-ġmiut Akuqtuġunġitchaat Jesus

51 Jesus-ñum ilitchuġikamiuñ utiqtuksrauħi Agaayyutmun isummigñiqsuq Jerusalem-mugukhuni. 52 Iġlauħiġmiñi tuyuqaġniqsuq uqqiraqtin̄nik sivumiñi nunaaqġianun Samaria-m itqanaiyautitqupluni tukkuksraġmiñik. 53 Aglaan iñuich tarani akuqtun̄iññiġaat atakkii Jerusalem-muñiaqhuni. 54 James-ñum suli John-ñum, maliguaqtikkiñ, tautukamitku taamna nipliutiniġaa, “Ataniiq, qin̄ñuaquvisiguk ikniġmik qilañmiñ piyaqquityaqulugu tamatkun̄iña?” 55 Jesus-ñum kin̄iaqługich iñiqtiġniġai. 56 Aasiiñ Jesus maliguaqtaiłu iġlauniqsut atlamun nunaaqġiuramun.

Iluqnaunġitchuat Maliguaqtit

57 Iġliqtaiħiġmikni iñuum nipliutiniġaa Jesus, “Malikkisigikpiñ napmupayaaġuvich.” 58 Jesus-ñum kiuniġaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, suli tin̄miurat silami ugluqaqhutin̄, aglaan Iġñiña Iñuum iniksraitchuq minguiqsiaġviksraġmiñik.” 59 Jesus-ñum atla iñuk nipliutiniġaa, “Maliñña.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniġaa, “Ataniiq, sivulliulugu ailaña iluviġiaġlugu aapaga.” 60 Jesus-ñum kiuniġaa, “Ki, tuquñaruat iluviġlitruñ tuquruagikkaqtin̄. Aglaali ilvich quliaqtuaġiaġiñ añaayuyqautaanik Agaayyutim nanipayaaq.” 61 Atla iñuk nipliqsuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivulliulugu qin̄iġuiqsaaġiaġlagich ilaġikkatka.” 62 Jesus-ñum nipliutiniġaa, “Kiña iñuk nunniuqtuaq kin̄ian̄ñatigalugu atuġumiñaitchuq sumun añaayuyqautaanik Agaayyutim.”

10

Jesus Tuyuġiqai Maliguaqtit

1 Kiñuagun taavruma atanġuruuq piksraqtuq piñasukipiaq qulit malġun̄nik iñun̄nik tuyuġiplugich malġuullaaplugich. Aullaqtitkai sivumiñi nunaaqġipayaanun tikitchaġumakkaġmiñun. 2 Jesus-ñum nipliutiniġai, “Katitaksraqtugaluaqtuq aglaan savaktit katitchiruksrat ikittut. In̄iqsrugumausi atanganun katitchivium tuyupsaaqu-lugu katitchiruksranik savaqulugich nautchiiv̄in̄miñi. 3 Aullaħiñaurusi. Tuyuġiniġipsi ipnaiyaatun liilaa akunġatnun amaqqut. 4 Aullautriñiaqasi manikuviuramik naagaqaa puukatauramik naagaqaa sakpakkimik; iġliqtaiħapsitñi nutqaaqtuġniaqasi kisumununniñ.

⁵ Supayaami isigñigupsi tupigmun nipliutiyumagisi, ‘Tutqiun iñuiñun uumani tupigmi illi.’ ⁶ Iñuk tavrani iñuuniagñiqpan piqpaksriluni tutqiutmik, taamna tutqiun ittuñagisiruq ilaani. Aasiñ taatniingñiñnikpan taamna tutqiun utigisiruq ilipsitñun. ⁷ Nayuutiyumausi taavrumani tupigmi nigilusi lu imigusilu qanutchipayaamik aatchuqpassi, atakkii savakti akiliusiaksraqaqtuksrauruq. Nuktañniaqasi tupigmiñ atlamun. ⁸ Supayaami nunaaqqimukkupsi paglakpasi nigiyumausi payugutaatnik, ⁹ mamititchilusi atniğñaqtuanik taavrumani nunaaqqimi, uqautilugich iñuich, ‘Añaayuqautaa Agaayyutim qalliruq ilipsitñun.’ ¹⁰ Aglaan nunaaqqimukkupsi nani iñuich paglanjtpasi nipligumausi tumitchaani, ¹¹ ‘Apyua nunaaqqipsi isigaptikniñ ipsuktugisigikput; aglaan itqağiyumagiksi una, Añaayuqautaan Agaayyutim qallisigaasi!’ ¹² Uqautigipsi, atanniivium uvluani Agaayyutim ilunjugitlukkisigai Sodommiut taavrumakña nunaaqqimiñ taatniittuamiñ. [Jesus uqaanikman taavrumiña, maliguaqtai aullağniqsut.]

Ukpiñitichuat Nunaaqqich Iñajitñi

¹³ “Nakñun, Chorazin-nağmiusii! Nakñun, Bethsaida-ğmiusii! Savaaqagaluqtuña iñugiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qiniñkasi savaanuniqkata Tyre-milu Sidon-milu inilğaanimma, iñuich taimani isummitqianikkayaqtut miissunnik atnuğaagutin suli agramun aquvillutin qiniqtillugu taavrumuuna mumiqitin killuqsautmikniñ!” ¹⁴ Atanniivium uvluani iglutuyunaitlukkisiruq ilipsitñi ukunakña Tyre-miñlu Sidon-miñlu. ¹⁵ Ilipsitñunlu Capernaum-miusii! Kamañağnasugivisi qilañmunaglaan? Iktaugisirusi anasiñnuqsagvinmun!” ¹⁶ Jesus nipliutinigai maliguaqtini, “Kisupayaam naalağnikpasi naalağnigisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpasi ayakkisipmigaaña, suli kisupayaam ayakpaña, ayakkisipmigaa taamna tuyugirigikkağa.”

Jesus-ñum Maliguaqtai Utigñiqsut

¹⁷ Piñasukipiaq qulit malğuiç iñuich utiqamin quviasul-liağniqsut nipliqhutin, “Ataniq, makua irrusiqluichunniñ tupigirağigaağit tilikaptigin anitquplugich atuqlugu atqin!” ¹⁸ Jesus-ñum kiuniğai, “Tautukkiga tuunğaq atqaqman atriplugu ikniqpalak pakmakña. ¹⁹ Naalağniñlagitchi! Sañjiksritkipsi tutmatlasiplusi nimigianik putyuutilin nigu akimatlasiplusilu sañjianiñ piyuaqtigikkapsi. Suli tamatkua atniğumiñaitchaasi. ²⁰ Quviatchautiginagu irrusiqlun nun tupiginilusi aglaan quviatchautigitluksun atigikkasi aglausimaağniługich pakmani.”

Jesus Quviatchakpaktuq

21 Taavrumani Ipqitchuam Irrutchim quviatchaktinnigaa Jesus suli uqaqtitlugu, “Aapaan, atanġuruatiin qilaŋmi nunamiġu, quyagikpiñ! Sagvigitin puqiitchuanun sut iriqsamaruat puqiksuanin ilisamaruaninlu. Aa, Aapaan, taamna sivunnigikkan quviagigin. 22 Aapaa qaitchigaana sanŋipayaamik. Kia-unniin nalugaa Igñiguruam kisuupiaqtilaana aglaan kisimi Aapauruam, suli kia-unniin nalugaa Aapauruam kisuutilaana aglaan Igñiguruam, suli tamatkua Igñiguruam sagviutisukkani Aaparuumik.” 23 Jesus-ŋum kinjaqamigich maliguaqtini nipliutinigai kisinŋuutiplugich, “Quvianamiurusi atakkii inuursi taututlasiplusi atuumaruanik! 24 Uqautigipsi, Inugiaktuat sivuniksriqirit suli umialgich tautugummiugnigaa tamanna tautukkaqsi aglaan tautulguitulugu, suli tusaayummiuqlugu tusaakkaqsi aglaan tusaalguitulugu.”

Atrikusaun Nakuuruakun Samaria-gmiukun

25 Iisautrim maligutaksranik utlaklugu Jesus uuktuagunigaa apiqsruqtaqlugu, “Iisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuisukkuma isuitchuamik inuukigmik?” 26 Jesus-ŋum kiunigaa, “Qanuġmi maligutaksrani aglaksimaaqpa? Qanuq agliqiplugu isauttutigiragivium?” 27 Anutim kiunigaa, “Piqpagiyumagin ataniq Agaayyutin iluqaanin uummatipniin, iluqaanin inuutchipniin, iluqaanin sayagikkapniin, iluqaanin isummatipniin; suli piqpagilugu inuuniaqatin ililugu iliptun.” 28 Jesus-ŋum kiunigaa, “Tarra, nalauttutin. Taatna inuuniaġuvich inuugisirutin.” 29 Aglaan aglaliqirim nalaunŋanasugniaqhuni inmiñik apiqsrulgitchaa Jesus, “Kiña inuuniaqatigivigu?” 30 Jesus uqaaqtuagaqsirug, “Ilaatniguuq inuqaġniqsuq Jericho-muktuamik Jerusalem-miñ. Iglaunŋaan tigliniaqtit anallaqlunigaa atnuġaiqlugu karuklugu unitluguasiin tuquhiñaaguuqtaq. 31 Agaayuliqsiptuuq igligmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tautukamium taamna inuk apqusaalhiñaġnigaa igluagun tumitchaam. 32 Ikayuqtiptuuq agaayyuvikpanmi taatnatun pipmiñiqsuq, aasiin tautukamium taamna inuk apqusaagmiñigaa igluagun tumitchaam. 33 Aglaan Samaria-gmiu iglaupmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tikitmiuq taavrumuŋa anallaqluktamun, aasiin tautukamium ilunŋugiliutiplugu. 34 Utlaklugu kuvviqinigai uqsruġutmik wine-miglu killiġnini aasiin mamitaqlugich. Taatnaanikami ilinigaa taamna inuk natmaksigviuraġmiñun nullagvinmuutiplugu qaunagiaqsipluguasii. 35 Uvlutqikman manniñnigaa malgunnik nullagvium inua uqautiplugu, ‘Qaunagiyumagin. Tikiumatqikkuma tamaunnaagluna akiligisigiga qaunaksriipkun ilaanik aqisruutiqaġnigupkiñsuli.’”

³⁶ Jesus-ŋum apiqsruǵniǵaa ilisautri, “Qanuq isumaniqpich taapkunuuna piņasutigun? Nalliat iñuuqatauva taavrumuŋa iñuŋmun aŋallaqłukkauruamun tigliniñaqtitigun?” ³⁷ Aglaliqirim kiuniǵaa, “Taamna nagliktuiruaq ilaanik.” Jesus-ŋum nipliutiniǵaa, “Taatnatun iñuuniǵiñ.”

Jesus-ŋum Isiqattaagvigigik Martha-lu Mary-lu

³⁸ Jesus maliguaqtiniļu iglautuiñaqhutiŋ tikiññiqsut nunaaqqiuramun. Aǵnam tavrani atilgum Martha-mik aiyugaaǵniǵaa kinuniǵmiñun. ³⁹ Aasiñ aniqatiqagñiqsuq atiqaqtuamik Mary-mik. Aquptaaqhuni isigaiñ sanigaatnun atanguruam naalaqtuaǵniǵaa ilisautripman. ⁴⁰ Aglaan Martha alapisrautiqagñiqsuq suraksraǵayaagmiñik. Utlakługu Jesus uqautiniǵaa, “Ataniiq, suginjitpiuŋ aniqatma kisivripkaqmaŋa? Uqauttuuŋ uvuŋaqulugu ikayuǵiaǵluŋa!” ⁴¹ Atanguruam kiugaa, “Annaa, Martha! Isumaaluktutin supayaanik. ⁴² Aglaan atausiq piitчуillaapiaqtuq. Mary-m piksraqtaagigaa nakuuniqtaq atlat piigumiñaisaŋat ilaaniñ.”

11

Jesus Ilisautriruq Agaayulikun

¹ Ilaŋatni uvlut Jesus agaayulgiññiqsuq kisiŋuquhuni. Agaayunŋaiqman ilaŋata maliguaqtaiñ nipliutigaa, “Ataniiq, ilisauttutigut qanuq agaayuliksraptiknik John ilisautripmatun maliguaqtimiñik.” ² Jesus nipliutiniǵai, “Agaayugupsi itnaǵusi, ‘Aapapta:

Iñupayaaq nunami kamaksriļi ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqiñ.

Aullaǵniļi aŋalatchiñhiñ iñupayaanik.

³ Aatchuqtigut uvlugaǵikpan niqimik inuǵikkaptiknik.

⁴ Natqigutiluta killuqsautiptiknik

natqigutrisimaaqmatun

savamaqłutriruanik

uvaptiknun.

Sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiuǵimun.’ ”

⁵ Jesus nipliutigai maliguaqtini, “Iłapsisamma utlakkayaǵaa ilauraani tupqanun unnuami nipliutilugu, ‘Iłauraan, simmiļiaksraǵuktuŋa piņasunik qaqqianik. ⁶ Iłauraaga iglauruaq tikiumaruq tupimnun. Niqaitčuŋa niǵipkautiksraŋanik.’ ⁷ Iłauraan kiunayaǵaa tupqum iluaniñ, ‘Iłaksianaŋa! Talu kiluusaaniktuq. Qitungatkalu uvaŋalu nallaaniktugut. Makitchuŋitchuŋa aatchuǵiaǵutin.’

⁸ Uqautigipsi, una makitchuŋitkaluaǵuni aatchuǵiaǵlugu qaqqumik ilauraagilħagun, makitchumiñaqtuq aatchuǵiaǵlugu inuǵikkaŋanik atakkii taamna iniqsruqtuiñaqhuni. ⁹ Taatnamik nipliutigipsi, Inigupsi qaisaugisiruq ilipsitñun; pakaaqagupsi paqitkisigiksi; katchaktugupsi talu aŋmakkauniaqtuq ilipsitñun.

10 Atakkii kisupayaaq apiqsruqtuaq akuqtuigisiruq, suli pakaqaqtuaq paqitchigisiruq, suli talu anmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. 11 Uvva kisupayaam aapauruam aatchuḡayaqpauḡ iḡñi nimigiamik injiqsruqpani iqaluktugukhuni? 12 Naagaqaa aatchuḡayaqpauḡ putyuu-tiliḡmik injiqsruqpani manniksuḡukhuni? 13 Pigiitchaluaqhusi ilisimaraḡigiksi qanuq aatchuliksrasi nakuuruanik qitunḡapsitñun. Maatnaasu Aapa pakmaniittuaq aatchuiñiapiaqtuq Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkununa injiqsruqtuanun inmiñun.”

Jesus-lu Beelzebul-lu

14 Jesus anitchiñiqsuq irrusiqḡunmik uqalguitchuamik. Aasiñ irrusiqḡuk anipman taamna iñuk uqaagsiñiqsuq. Iñuich quviḡutchaniqsut 15 aglaan ilanich nipliqhutin, “Beelzebul-ḡum, anjalataata irrusiqḡuich, qaitchiñigaa sanḡimik anitqataitlasiplugu.” 16 Atlat uuktuaguklugu Jesus apiqsruḡniḡaat savaaqaquplugu quviḡnaqtuamik ilitchuqutaulugu Agaayyutmun tuyuḡitilaanik qilañmiñ. 17 Aglaan Jesus-ḡum ilisimanigai qanuq isummatiqalhat. Nipliutiniḡai, “Iñuich nunaaqḡikpaḡmi akikḡautikpata avatmun makitayumiñaitchuq akuni. Atanḡuviich aviksimagumiḡ suksraunḡiḡñiaqtut. 18 Taatnatuntuuq tuunḡaum irrusiqḡuni avgumagumiḡ akikḡaqtuutilutiḡ avatmun anaaquqautaa isukliññiaqtuq. Nipliqsusi anitchiraḡaḡnipluna irrusiqḡunmik atakkii Beelzebul qaitchiplunaguq sanḡimik savaaqtalasipluna taatnatchimik. 19 Anitchiraḡaḡuma irrusiqḡunmik Beelzebul-kun kisukun maliguaqtigikkasi anitchiraqmiraḡivat? Tarra ilinich atanniqsuqtiginiḡisi ilisimanaqsilugu killukuapiaḡataqtillaaqsi. 20 Aglaan anitchiraḡaqtuna irrusiqḡunmik Agaayyutim irrusillaunḡagun, taavrumuuna nalupqinaitchuq Agaayyutmun aullaḡniinḡaniktilaana anaaquqautaa akunnapsitñi.” 21 “Sanḡiruam iñuum paḡnasimaaqmagaich satkupayaani qaunaksripluni tupiḡmiñik, suurai tiglikkautlaitchut. 22 Aglaan sanḡitlaktuam anuyaklugu akiilikamiḡ aullautiraḡigai satkui tunḡavigikkani, avguḡḡigich tiglikkani piqatmiñun. 23 Iñuk piqataunitchuaq uvamni akikḡautiruq uvamnun, suli iñuk katitchiqataunitchuaq siamitchiḡhiñiaqtuq.

Irrusiqḡuk Utiqtuq

24 “Irrusiqḡuk anikami iñunmiñ iglauraqtuq paliumaru-akun nunakun pakakhuni minguiqsiallagviksraḡmiñik. Paqinḡiñamiḡ nipliqsuq, ‘Utiḡniaqtuna tupiḡmun unisaḡikkamnun.’ 25 Utiḡami paqinniḡaa ini salumaplugu suli ihuaqsasimapluni. 26 Aasiñ anipluni agḡiutigai tallimat

malġuich irrusiqġuich pigiitluktuat inġmiñiñ. Isiqhutin iñuuniagñiqsut tavrani. Taamnaasiñ iñuk pigiilitluġniqsuq sivuanigñiñ.”

Quvianapiagataqtuaq

²⁷ Jesus uqaqtitlugu aġnam iñugayaaniñ nipliutiniġaa, “Qanutun quvianaqtigiva aġnaq igñiruaq ilipnik suli miluktitlutin!”
²⁸ Jesus-ġum kiuniġaa, “Aa, aglaan qanutun quvianatluktigivat tamatkua tusaaruat uqaġhanik Agaayyutim aasiñ tupigi-plugu!”

Qasilirut Quviqnaqtuamik Savaaqaqplugu

²⁹ Iñuich iñugiaksisaiñaaqsimpata Jesus uqaqsiñiqsuq, “Iñuich uvlupak pigiitchuanġuruat qiñiġuktut quviqnaqtuamik savaamik ilitchuqqutaulugu kisuuġlaamnik, aglaan qiñiġumiñaitchut taatnatchimik. Qiñilhiñagisigaat quviqnaqtuaq savaaq atuupmatun sivuniksriqirimun Jonahmun. ³⁰ Igñiġa Iñuum ilitchuqqutauniaqtuq iñuġnun marrumani uvlumi, atriplugu sivuniksriqiri Jonah ilitchuqqutauruaq iñuiñun Nineveh-m. ³¹ Atanniivium uvluani atanguruam aġnam agġiqsuam uġallamiñ maatnaasu patchisigigisigai iñuich iñuuruat uvlupak atakkii taimmani iglauniqsuq uġasiksuamiñ naalaġnityaqhuni Solomon ilisautripman puġiutmigun. Atanġii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Solomon-miñ. ³² Atanniivium uvluani iñuġjisa Nineveh-m patchisigigisipmigai iñuuruat pakmapak, atakkii taimani isummitqiñiqsut mumikhutin killuqsautmikniñ tusaakamitruġ Jonah-m quliaqtuaqaġha. Atanġii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Jonah-miñ!

Qaumman Timimun

³³ “Kia-unniiñ ikitnamiuġ naniq iritlaitchaa naagaqaa ilitlaitchaa ataanun utkusium aglaan iliraġigaa naniqagvinmun. Iñuilli qiñiġumagaat qauma isigumiġ. ³⁴ Irisi nannisun it-tut timipsitñun. Irrakkiñ qiñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaguvich. Aglaan irrakkiñ pigiitpaknik sap-taaqsiñiaqtutin. ³⁵ Qaunagititchi qaumaruaq ilupsitñi taaqtuanġitchumuq. ³⁶ Iluqani timin qaummaagikpan, ilaġa taaqtuamiisunġaqani, qaummaagikkisiruq iluqani, atrilugu naniq qaummatrimatun ilipnik qaumamiñik.”

Jesus-ġum Upyaktuġai Ukpiniġuaqtit

³⁷ Jesus uqaġaiqman, Pharisee-ġuruam aiyugaagñiġaa niġiyaqtuaqplugu. Malikġugu nayummagataġniqsuq tamauġa niġiaqsipluniasiiñ. ³⁸ Pharisee-ġuruuaq atlasuktuq ilitchuġikamiuġ Jesus-ġum igġuġjisilaanġat arganġiñ niġigaluaqani. ³⁹ Atanguruam nipliutiniġaa, “Aatai Pharisee-ġuruasii,

salumapkairusi qaahñañitñik qallutipsi suli puggutapsi, aglaan ilupsitñi immaukkaqtusi ivayaqtuhigmik suli pigiiliqigigmik. ⁴⁰ Ukunani ilisağungitchalukkut. Agaayyutim iñiqtağigik iluqaanik qaajalu ilualu. Taatnatuntuuq iñiqtağigik iñuum timaalu isumaalu. ⁴¹ Aatchuutigisiuñ immañat qallutipsilu puggutapsilu nagliñnaqtuanun. Taatnağupsi suapayaaq salumagisuruq sivuğaani Agaayyutim. ⁴² Nakliuñ Pharisee-ñuruasii! Qulikuraqtusi Agaayyutmun avuugutininik naurianik. Naagatai iñuñnik añaalatchitlaitchusi nalaullugu suli piqpakstriñgitlusi Agaayyutmik. Atuumaraksraqtarra suli qulikuruksraupmisi. ⁴³ Nakliuñ, Pharisee-ñuruasii! Qiñiqusaagaqtusi aquppiutağiksaanun aquvitlusi katragviññi suli pağlatqusuursi kamagilusi tauqsigñiağviññi. ⁴⁴ Nakliuñ, [ukpiññuaqtisii]! Atriqaqtusi nalunaitñutchiğniğilaanik iluviğnik iñuich pisugvigikkañitñik qaañatigun naluplugich.”

⁴⁵ Ilañata ilisautrit maligutaksranik nipliutinigaa, “Ilisautrii, taavrumiña nipliqaavich upyaktugiptiguttuuq.”

⁴⁶ Jesus-ñum kiuniğai, “Nakliuñ, ilisautrisii maligutaksranik. Iñuich natmiğagigisi kivipqaqtağnaqtuanik aglaan ilipsi isatlaitchisi argagikkasi ikayuutigisuglugich natmañnun.

⁴⁷ Nakliuñ! Iñiqsiraqtusi iluviğiksaanik sivuniksriqirinun, taipkunuñaami sivuniksriqiripayaanun sivulliağikkapsi tuqqutağikkañitñun. ⁴⁸ Taatnağapsi aniqataupmisi, aasiisuli ihuagigiksi tamanna savaağikkañat sivulliağikkapsi. Taipkua tuqqutchiñiqsut sivuniksriqirinik, naagasuli nappairusi iluviñitñik.

⁴⁹ Piqutigiplugu Agaayyun nipliğñiqsuq puqiliğmigun, “Tuyuqağisiruña sivuniksriqirinik uqqiraqtinigli iñugikkamnun. Tamatkua tuqqutkisilgitchaich ilañich suli piyuaglugich atlat.” ⁵⁰ Taatnaqhutiñ Agaayyutim anasiññuqsagisigai iñugikkañi pakmapak iñuaqtulhatigun iluqañitñik sivuniksriqirinik aullağniilhaniñaglaan nunam,

⁵¹ aullağniiplutiñ tuqqutaulhaniñ Abel-ñum tuqqutaulhanun Zechariah-m, tuqqutauruam akunğakni tunillağvium suli ipqitchuam inim. Aa, nipliutigipsi, iñuich iñuuruat pakmapak anasiññuqsakkaugisirut iluqaagun tamarrumuuna. ⁵² Nakliuñ, ilisautrisii maligutaksranik!

Kañiqsitlaitkiksi Agaayyutim uqałha uqqiraqtaalu suli ilisauttutiginitlugich. Atriqaqtusi iñuñmik añmautiqaqtuaq Agaayyutim añaayuqautaanun aglaan añmañitlugu. Isinitchusi sulipsuuq piñailutchiqsugmiplugich tamatkua isigniuraqtuat.”

⁵³ Jesus aullaaqsipman tavrakña aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat naipiqtuaqsiniğaat apiqsruqtaqlugu supayaatigun, ⁵⁴ pisağisuklugu uqaqpan nalaunğılluni.

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Ukpīŋŋuaqtuiliq

¹ Iñugaagrūich kativiññaqhutiŋ tatrūutivaitlutiŋ tutiliqatau-tiniqsut. Jesus-ŋum nipliutiqqaagnigai maligūaqtini, “Qaunagititchi qaqqiam puvlaksrautaatniñ Pharisee-ŋuruat, ami ukpīŋŋuağutaatniñ. ² Qanutchipayaag matukkauruaq matuiğisiruq, suli iluqani iriqsimaruag ilitchuğipkakkauğisiruq. ³ Taatnamik qanutchipayaamik nipliaguvich taaqtuami tusağnağisiruq qaumaruami, suli qanutchipayaamik isivrukkuvich inaurami nipitusiluni uqautağisiruq nunaaqqiñi.

Sivuugaginasigik Iñuich

⁴ “Uqautigipsi, ilauramaaŋ, iqsiginagich tamatkua tuqqutrchirağaqtuat timimik aasiñ taavruma aquagun savaaqalguilutiŋ pigiitlukuamik. ⁵ Urriqsuutiniagipsi taluğiraksramik, Sivuuğagisiuŋ Agaayyun tuqupkainanikami aŋalatchiğiqaqtuag anasiññuqsagvinmuktitchitlapluni. Ukpigisitŋa, ilaa taluğiraksragigiksi. ⁶ Tallimat tiŋmiurat tunitlaiññiqpat malğunŋun maniuraanŋun? Naagasuli Agaayyutim atausiqunniiñ tiŋmiuraq piiguumanitichaa. ⁷ Taatnatuntuuq ilipsitñi, nuyagikkasiunniiñ niaqupsitñi kisisimaagtut. Taatnamik iqsiñasi, akisutluktusi iñugiaktuaniñ tiŋmiuraniñ.

Uqağithalu Piilaagithalu Christ-mik

⁸ “Nipliutigipsi, Kiña nalupqinaiguni uqaqpan sivuğaatni iñuich piginiluni uvamnun, Iğñiŋan Iñuum nalupqinaiglugu uqağigisipmigaa sivuğaatni isaguligikkaniñ Agaayyutim. ⁹ Aglaan kia ayakpaŋa sivuğaatni iñuich Iğñiŋan Iñuum ayakkisipmigaa sivuğaatni isaguligikkaniñ Agaayyutim. ¹⁰ Agaayyutim natqigutiyumaagaa iñuk uqağniqluktaqtuag Iğñiŋanik Iñuum. Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitichaa iñuk uqağniqluutiqaqtuag Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹¹ Iñuich uqaqsittaagvinmuutikpasi sivuğaatnun atangich suli aŋalati, isumaaluŋniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqağniaqtilaapsitñik. ¹² Atakkii tavrağuqpan Ipqitchuam Irrutchim ilisautrigisigaasi uqaksrapsitñik.”

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

¹³ Iñuk iñugaagrūniñ nipliğñiqsuq Jesus-mun, “Iñisautrii, uqauttuuŋ aniqatiga aviqulugich paisannaktaaksravuk aapamnuk unisagikkani.” ¹⁴ Jesus-ŋum kiunigaa, “Aŋuun, atanniqsuqtauyumiñaitchuŋa avguitlasiluŋa suuraksrapsitñik ilipnunlu aniqatipnunlu!” ¹⁵ Nipliğñiqsuq iluqanjitñun, “Munagititchi siqñaktuahigmiñ! Atakkii suurağaiksigaluağumi iñuk piññautigiyumiñaitichaa iñuukigmik.” ¹⁶ Tavrali Jesus-ŋum uqautinigai atrikusautmik, “Ilaatniguuq

iñuqağniqsuq umialguruamik. Nunaja nauqppauraqhuni kibraksranik. ¹⁷ Isumaaqsiñiqsuq, 'Iniksraigutigitka iluqaisa nauriatka. Qanuğisivik? ¹⁸ Itnağisiruñaliqaa, uqağniqsuq inmiñun, 'siqumitkisigitka tugvağvitka aasiñ nappailuna anjtluktuunik. Tavruna tugvağisigitka nauriağikkatka suli atlat suuratka. ¹⁹ Taatnaanikkuma nipliğisiruna uvamnun, Iñuuk, anaktaitchutin. Piññaktutin suurapayaanik inuğikkaqnik iñugiaktuani ukioni atugaksranik. Ki aasiñ iñuuniagiñ qağalutin niğilutin imiğutinlu. Quviasugiñ!' ²⁰ Aglaan Agaayyutim nipliutinigaa, 'Kinnauniqsutin! Marrumani unnuami tuqugisirutin. Kia pigigisivagich suurannaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?' ²¹ Jesus niplipsaağniqsuq, "Taamna ittuq tugvairuani umialgutiksranik inmiknuñhiñaq aasriñ suksraitlutin Agaayyutitñaqtauruamik."

Isumaaluutitigun

²² Jesus-ñum nipliutitqinñigai maliğuaqtini, "Uqautigipsi isumaaluqunjtusi iñuuliğmik, sumik niğiñiaqtılaaksrapsitñik naagaunniñ sumik atnuğaağniaqtılaapsitñik. ²³ Iñuuliq pitluktuanañiqsuq niqimiñ, suli timi pitluktuanañuruq atnuğaañiñ. ²⁴ Tautullaksigichata tulukkat, Nautchiitłaitchut naagaqaa katitchitłaitchut, suli siğluaqañitçut tugvağviksramiknik. Naagatai Agaayyutim niğipkağagigai! Akisutluktusi tamatkunakña tinmiñunniñ! ²⁵ Iłapsi iñuuli takłaalguitchaa isumaaluutigilugu. ²⁶ Anjalatagiłguiññiğupsiñ sua-samna mikiruaq, suvaata isumaaluutiqaqpsi atlanik sunik? ²⁷ Tautullaksigich nauriat atnuğarritłaitchuat inmiknik. Aglaan uqautigipsi, Atangum Solomon atnuğaaallautat pigigaluaqługich atrinitchai tamatkua piññaqnaqtuat nauriat. ²⁸ Agaayyutim atnuğaaqatlakpagich nauriat—ivgich illakhutin uvlupak aasiñ ikipkaqługich uvlaakun—atnuğaatlukkumiñaiññiqpasi? Aatai, ukpiqsriłikiññiaqpat! ²⁹ Isumaalukasi niğiłiksrapstñik imiłiksrapstñiglu. ³⁰ Atakkii ukpinaitchuat marrumani nunami isumaaluutiqağaqtuat tamatkuniña. Aapagikkapsi ilisimagaa inuğikkaqsi. ³¹ Taatnaqhusi pakaaqqaagilugu Agaayyun anjalatchiruaq nalaunñaruañupluni umialiktun. Taatnağupsi qaitchigisigipsi inuğikkapayaapsitñik.

Umialgutit Qilañmi

³² "Iqsiñasi iñugiakitchuasii, atakkii aapagikkapsi qilañmiittuam aatchuğukkaasi ilaan pigikkananiq qaunagiłusriłu. ³³ Tunisigik sulliñaurasi qailluğuasiiñ akuqtuaq nagliñnaqtuanun. Taatnağupsi inniaqtuq maniqağviquaqmatun piungigumiñaitchuamik. Tugvaqsiun umialgutiksraqsi pakmuña piyaqquğumiñaitchuamun, atakkii tigliñniaqtim

tiglikkumiñaitchai suli qupilgüt piyaqquğumiñaitlugich.
 34 Nani umialgutitin itpata tavrani uummatin itkisipmiuq.

Itqanaisimaaqtuat Savaktit

35 “Itqanaiyağumausi savautriħipsitñun suli nannisi ikumalugich, 36 atrilugich savaktit utaqqiruut añaayuqağmiknik utiqsağumaruamik katchuutiruut niğiqpagviatniñ. Tikilluni katchaktuqpan añmautinayağaat utaqqipkasunatnagu. 37 Qanutun quviasuktigivat savaktit añaayuqağmin paqitpatin itqumalutin suli itqanaillutin utiqpan. Naalağnisitchi, Añaayuqaq saalisagisiruq aquvitillugich aasiñ payuglugich. 38 Qanutun quvianaqtigivat Ataniğmin paqitpatin piħiñaagüğutin aggiqsigñiqpan unnuam qitqani unniñ aquagun. 39 Nalupqiginitchiksi taamna, tupqum iñuan ilisimagumiun tigliniaqtim tikiumalıksraña isiqtinayaitchaa tupigikkağmiñun. 40 İlipsisuuq, taatnatun piħiñaanuyumausi, atakkii İğñiña İñuum aggiğisiruq sassağniğmi niğiuginisapsigun.”

Tuniqsimaruaq naagaqaa Tuniqsimaitchuaq Savakti

41 Peter nipliğñiqsuq, “Ataniiq, uqautrivich taavrumiña atrikusautmik uvaptiknun naagaqaa iñupayaanun?”

42 Atanguruam kiuniğaa, “Uqallaglaña tuniqsimapluni suli puqikhuni savaktimik. Taamnauruq añaayuqanata iglauğimiñi qaukħiutikkaña atlat, savaktit niqiksritquplugich piñaqsikpan. 43 Quvianamiuruq taamna savakti añaayuqan paqitpani savaguni utiqpan. 44 İlumun uqautigipsi, Atangum taamna savakti munaqsriħiutiniğaa iluqaitñun suurağmiñun. 45 Aglaan taamna savakti qaukħiutikkaña isummigñiğumi, ‘Añaayuqağa muluruq,’ tavrakñaaglaan ipiğaqtuasılugich atlat savaktit añutit ağnatlu, suli niğiasıluni imiliguniñu, 46 tavrauvaali añaayuqan utiğisiruq niğiuginisillugu kilikkaluaqnagulu. Uuma atangum piğisigaa savagvianiñ piqasiutipkağlugu tuniqsimaitchuanun. 47 Taamna savakti qaukħiutikkaña ilisimagaluaqtuq añaayuqağmi pisulhanik. Aglaan tupiksriħitluni anasiñjuqsausiaqallapiğniaqtuq. 48 Aglaan savakti naluruq ataniğmi pisulhanik nalaunnaiħiqiruağlu anasiñjuqsakkaugisiruq atqunaungılaamik. İñuk aatchuusiaqatuaq atqunaq iñuich niğiugvigigisigaat atqunaq. Aasiñ iñuk aatchuusiaqatluktuaq iñuich niğiugvigitlukkisigaat.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiğmik

49 “Aggiqsunja nunamun isummitqigiaqlugich iñuich. Aggiğiga ittuq ikniqsuğmatun nunamun, aa, uvvatuq iknaktinjaniksimali. 50 Akuqtuigisirunja paptaağutiksramik; qanutun ihuilliuqtigivik atuumaniħhanunaglaan! 51 İsumavisi aggiutriħiplunja tutqiutmik nunamun? Qanaa, aggiutrirunja

aviktuiġmik. ⁵² Pakmaniñaġlaan aṇayuqaagiich tallimauyu-min avikkisirut, piṇasut akillililugich malġuk suli malġuk akillililugich piṇasut. ⁵³ Aapa akillilutiniaqtuq iġniġmiñun suli iġniq aapamiñun; aaka akillilutiniaqtuq paniñmiñun suli panik aakamiñun; aakaruaam akillililugisigaa ukuanu suli ukuaṇuruuq aakaruaani.”

Kaṇiqsimalugu Atuumaruksra

⁵⁴ Jesus-ṇum nipliutilgiññigai iñuich, “Tautukapsiuṇ nuviya kanaknamiñ nipliġaqtusi sialugugñaġniplugu, aasii sialugugaqtuq. ⁵⁵ Ikpigikapsiuṇ anuġi uṇallamiñ nipliġaqtusi uunaqsiñiaġniplugu, aasii uunaġugaqtuq. ⁵⁶ Ukpiniṇuaqtausii! Iṇisimagaluaqtusi silaksramik qinñanġagun nunam qilaumlu. Suvaatami naluvisiuṇ qanuutauṇa atuumaruam pakmapak?”

Atisiqatigiun Akillililisuqtin

⁵⁷ “Suvaata isivġiutlaitpisi ilipsitñik sum nalaunṇatilaanġanik piraksrapsi? ⁵⁸ Kia iñuum pasikpatin malġutaksratigun aasii uqaqsittaagviṇmuutilutin, pisuqtılaapni inillaksagumagiñ agvisigikkan tikitkaluaqnagu uqaqsittaagvik. Taatnaṇitchuvich tikiutigisigaatin atanniqsuqtimun, aasiiñ atanniqsuqtin qaitkisigaatin aikḷiqsuqtinun, aasii aikḷiqsuqtin iligisigaatin isiqtauviniṇmun. ⁵⁹ Uqautigikpiñ, aniyumiñaitchutin isiqtauviniṇmiñ akililaluaġnagich akililaksrapayaatin.”

13

Mumigusi Killuqsautipsitñiñ Naagaqaa Piyaqquġusi

¹ Jesus uqaqtitlugu ilaṇich iñuich Jesus-muṇniqsut uqautiplugu Galilee-ġmiunik Pilate-ṇum tuqqutaniñik tunillaqtuqtitlugich Agaayyutmun; auṇillu auṇich niġrutitlu avugiiksitlugich. ² Jesus-ṇum kiuniġai, “Isummatigivisigich taapkua Galilee-ġmiut killiqirautluṇniplugich atlaniñ Galilee-ġmiuniñ tuqqutaupmata taatna? ³ Qaṇaa, uqautigipsi, isummitqiniṇchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun. ⁴ Itqallaksigik taapkua akimiaq piṇasut iñuich Siloam-mi tuqqutauruat nasirvium kattaqipmagich? Isummatigivisigini killiqirautluṇniplugich iluqaitñiñ iñuṇniñ Jerusalem-miñ? ⁵ Naagga, uqautigipsi, isummitqiniṇchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun.”

Atrikusaun Asirritlailaakun Napaaqtukun

⁶ Jesus-ṇum uqautiniġai uumiṇa atrikusautmik, “Ilaatniguuq iñuk asirrisuuruamik napaaqtuqaġniqsuq nautchiiviniṇmiñi.

Asiaqaaqmagaaqamiun paqitchiniññiqsuq. ⁷ Aasiin nipliu-tinigaa nautchirriqirini, 'Uvva, piņasuni ukiuni asiaqaaqma-gaaqapku taamna napaaqtuq paqitchinitchuņa. Kippuun! Atuqsiņaгаа manna nuna.' ⁸ Aglaan nautchirriqirim kiunigaa, 'Anuun, taatniillagli atautchimi ukiumi. Nivaņniaqtuņa avataagun suli illiqilugu nagguksautmik. ⁹ Aasiin asirriñiqpan ukiutqikpan nakuuniaqtuq aglaan piņitpan kipiniağiga.' "

Jesus Mamititchiruq Ağnamik Jew-ņuruat Minguiqsiagviata uvluni

¹⁰ Iļaņatni Jew-ņuruat minguiqsiagviata Jesus ilisautriñiqsuq ktrağviņmi. ¹¹ Tavrani itmiñiqsuq aғnaq irrusiqluqaqtuq naņititchiruamik ilaanik akimiaq piņasut ukiuni. Taatnaqhuni imupluni isivilguiligñiqsuq. ¹² Jesus-ņum tautukamiun tuqluğniğaa iņmiñuquplugu, "Ağnaaq, atniğñautaiqsutin." ¹³ Iļigai argaņni ilaanun. Ağnam isivitiqami kamaksruaqsigaa Agaayyun. ¹⁴ Aņalataan ktrağvium iħuagiñiññigaa Jesus-ņum iħuaqsiħha minguiqsiagvium uvluni. Tarra uqautinigai iñuich, "Itchaksrat uvlut ittut savagviksravut. Aggigagutitchi taapkunani uvluni iħuaqsiraulyaqtuğlusi minguiqsiagvium uvlunijlaaņani." ¹⁵ Atanguruam Jesus kiunigaa, "Ukpiņņuaqtisi! Iluqapsi pituiğayağaa qunņiñi unniiñ natmaktini inaaniñ imigiaqtuqtillugasii minguiqsiagvium uvluni. ¹⁶ Una aғnaq kiņuviağigaa Abraham-ņum naagaunniiñ tuungaum pituksimaplugu akimiaq piņasuni ukiuni. Pituitļaiññiqpigu marrumani minguiqsiagvium uvluni?" ¹⁷ Taavruma kiggutaan kannutçaktinnigai akilliqsuqtinji, atlat iñuich quviatchakmipkaqluğich iluqaagun quviqnaqtautigun savaaņigun.

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiakrakun

¹⁸ Jesus apiqsruğniqsuq, "Sumik atriqaqpa aņaayuqautaa Agaayyutim? Sumik atriligñiaqpigu? ¹⁹ Ittuq mustard-ņum nautchiaksraraņatun aņutim nautchiikkaņatun nunautmiñi. Nautchiaq naukami napaaqtuqpağuqtuq aasiin tiņmiurat siłami ugluliuqhutin akiguiñun."

Atrikusaun Puvlaksautikun

²⁰ Jesus apiqsrutqinñiqsuq, "Sumik atriligñiaqpigu aņaayuqautaa Agaayyutim? ²¹ Itnatun ittuq puvlaksautitun aғnam akarrutiksraņatun mukkaakramun, iluqani puvlaņniaħhanunaglaan qaqqiakram."

Amisuuraq Talu

²² Jesus igliğniqsuq nunaaqqisigun suli nunaaqqiuratigun, ilisautripluni iñuņnik iglaukiğmiñi Jerusalem-mun. ²³ Iļaņata apiqsruğniğaa, "Ataniiq, ikituuralħiñat anniqsuğniaqpat?" Jesus kiunigai, ²⁴ "Pisuqtilaapsitñi isiğniağitchi amitçuakun

talukun, atakkii iñugiaktuat iñuich isiğniagisigaluaqtut aglaan pilguyumiñaitchut. ²⁵ Iñuan tupqum umikkisigaa talu. Qichağupsi silataani katchaktugisirusi talumi suli nipliğusi, ‘Anjuun, anmautillaktigut!’ Kiugisigaasi, ‘Nalugiga nakitña agğiqsilaaqsi!’ ²⁶ Tavrali kiugisigiksi, ‘Niğirugut imiqatigiplutinlu ilisautrikavich nunaagqiptikni.’ ²⁷ Aglaan niplitqikkisiruq, ‘Nalugiga nakitña agğiqsilaaqsi. Piiğitchi uvañniñ, iluqasi pigiiliqirauruasii.’ ²⁸ Qanutun qiatigigisirusi tiriqulatchilugich kigutisi tautukkupsigik Abraham, Isaac, suli Jacob, suli iluqaisa sivuniksriqirit añaayuyautaani Agaayyutim igitaupkağusi! ²⁹ Iñuich agğigisirut kivaknamiñ kanaknamiñlu suli niğigmiñlu uñallamiñlu aasiiñ aquvillutin niğiqpagvinmun añaayuyautaani Agaayyutim. ³⁰ Isummatigillaksiuñ una, ilasi suvasağinjasasi pakma kamañsikkaugisirut suli kamañqhutin isumaruat pakma suvasaunğigisirut.”

Jesus-ñum Piqpaksrilħa Jerusalem-miunik

³¹ Iñajisa Pharisee-ñuruat utlakkaat Jesus nipliutiplugu, “Aullaqtuksraurutin maakña, atakkii Herod-ñum tuqqutçhukkaatin.” ³² Jesus kiuniğai, “Uqautityaqsiuñ taamamna Herod kayuqtumik atriqaqtuaq, ‘Anitqatağitka irrusiqłuich suli iluaqsirağaipluñ atriğñaqtuanik uvlupak uvlaakunlu, suli piñayuakun uvluk naatchigisiruñ savaamnik.’ ³³ Igliqtuksraupiaqtuñ tumipkun uvlupak, uvlaakunlu, suli uvlutqikpan, atakkii sivuniksriqiri tuqqutautlaitçhuq Jerusalem-ñum avataani. ³⁴ Annaatuk, Jerusalem-miut! Tuqqutağigitin sivuniksriqirit, uyağañnik milluuqługillu uqqiraqtit Agaayyutim tuyuğikkañi ilipsitñun! Qapsiñiaglaan katitçhukkaluağagigipsi atrilugu aqargiqpak piyaquqtailitniktuaq paiyaağmiñik ataani isaqqunmi, aglaan pitchiğiitçhusi! ³⁵ Taatnamik tupiqsi suksraakkaullapiagñaqtuq suñjillağugługu. Qiñitqikkumiñaitçhipsitñ a nipliğviksrapitñunaglaan, Uvvatuq Agaayyutim pilıutiqağliuñ taamna tikitçhuaq atqagun atangum.”

14

Jesus-ñum Mamititçilħa Atriğñaqtuanik

¹ Minguiqsiagvium uvluani Jesus niğiyaqtuağniqsuq kiñunğanun sivulliuqtaata Pharisee-ñuruat. Iñuich naipiqtulgiññaat. ² Iñuk Jesus-muñniqsuq puvinnisuaq iluqaani timimiñi. ³ Jesus-ñum apiqsruğniğai ilisautrit maligutaksranik Pharisee-ñuruatlu, “Maligutaksrakuağnaqpa mamititçiruni minguiqsiagvium uvluani?” ⁴ Aglaan

niplinjññiqsut. Jesus-ñum aksikługu iñuk ihuagsipkagnigaa aasiñ aullaqtitlugu. ⁵ Tavra nipliutiniğai, “Iğñiqagupsi kataguniasiiñ nivviamun minguisaħum uvluani nuqinnayaqpsiñ tavrakña qilamik? Taatnatun piñayaitpisi pamiqsaaqagupsi? [Taatnamik nalaunñaruq mamititchikama minguiqsiağvium uvluani.]” ⁶ Aglaan kiggutiksraiññigaaat.

Atchiksuağlu Tukkuğinjñatıglu

⁷ Jesus-ñum ilitchuğiniğai ilanjich aiyugaakkauruat piksratħat aquppiutağinjñiqsranik. Uqautiniğaili atrikusautmik. ⁸ “Kia aiyugaaqpatin kasuutiruam niğiqpagvianun aquvinniaqnak aquppiutağinjñiqsramun. Kiña tavrani kamanatluktuag ilipniñ aiyugaakkauviaqtuq. ⁹ Aiyugaaqtivich aiyugaaqħiqsuam iliptiknik utlakkayağaaatin nipliğuni, ‘Ki, una iñuk aquvilli uvuña.’ Kanñusuliğayaqtutin aquvititpatin atchitłuktuamun. ¹⁰ Uvvaasiñ, aiyugaakkauyvich aquvillutinaasiñ atchitłuktuamun, ilvilli aiyugaaqtivich utlakkayağaaatin nipliutilutin, ‘İlauramañ, uvuñagiñ aquppiutağitłuktuamun.’ Taavrumuuna kamagigisigaatin sivuğaatni iluqatiñ aiyugaakkauruat. ¹¹ Atakkii kisupayaag injmiñik kamañaqsiruaq atchiksikkaugisiruq, suli kisupayaag atchiksiruaq injmiñik kamañaqsikkauluni.”

¹² Tavrakña Jesus-ñum nipliutiniğaa aiyugaaqħiqsuaq, “Qitiquutaqtitchiñiağuvich unniñ nullautchiqsitchiñiağuvich, aiyugaağniaqnağich ilauraatin aniaqatiutinlu naagaunniñ ilatin umialguruat silaliutinlu, atakkii aiyugaağisipmigaatin. Taavrumuuna akiliusiaqagisirutin. ¹³ Niğiqpaktitchiñiağuvich aiyugaağumagisi naglinnaqtuat aulatlaitchuatlu suli pisut-laitchuat qinñitlaitchuatlu. ¹⁴ Aasiñ quviatchaktitauniaqtutin atakkii ilaisa akilıutiksraitchaatin. Agaayyutim akilığisigaatin taivrumanı uvlumi anitqikpata tuqułıgmiñ tamatkua savaaqaqtuat Agaayyutim pisulħanik.”

Atrikusaun Niğiqpagvikun

¹⁵ İlanat iñuich aquppiqatauruag niğgıvıñmi tusaakami taavrumıña nipliutiniğaa Jesus, “Quvianamiurut tamatkua niğiqatauniaqtuat anayyuqautaani Agaayyutim.” ¹⁶ Jesus-ñum nipliutiniğaa, “İlaatnıguuq iñuk aiyugaaqniñniqsuq iñugiaktuanik iñuñnik niğiqatiksrağmiñik. ¹⁷ Niğiñaqsipman tuyuğiniğaa savaktini uqautitquplugich aiyugaakkani, ‘Uvuñagitchi, supayaag piñhiñaaguqtuq!’ ¹⁸ Aglaan iluqatiñ patchisiqsuaqsiñiqsut. Sivullium uqautiniğaa, ‘Tauqsıqsuña nunamik. Tautugiagnağıga. Uvvatuq akuqtuğun pisanıitchuuğutıga.’ ¹⁹ Atla nipliğñıqsuq, ‘Tauqsıqammiqłuña tallımanı unırrautıqatıgıiñik uuktuağıagnağıtka. Uvvatuq akuqtuğun pisanıitchuuğutıga.’

20 Suli atla nipligñiqsuq, ‘İlaqatnikpaalukluña, taatnaqluña utlautilguitchuña.’ 21 Savakti utigñiqsuq uqautipluguasiñ anjaayuwani. Taavruma qinnakhuni nipliutiniğaa pirini, ‘Qilamiksruğutin tumitchaanugiñ suli akunğatnun tupqich nunaaqqimi qagğisillugich nagliñnaqtuatlu aulalguitchuatlu suli qinñitlaitchuatlu pisutlaitchuatlu.’ 22 Aquvatigun savakti nipligñiqsuq, ‘Ataniiq, savaagigiga savaagitqukan aglaan iniksraqaqtuqsuli.’ 23 Anjaayuwam nipliutiniğaa savakti, ‘Aullağiñ tumitchaanun. Uqautityakkich iñuich nanipayaaq nigiqasiquluña. Tupiğa immiğli iñuñnik. 24 Uqautigipsi, taipkua iñuich utlautiñitchuat aiyugaaqtaugaluaqhutin uuksiyumiñaitchut nullautchiukkamnik!’ ”

Jesus-ñum Maliguaqtini İnmiknun Suksraaqugai

25 İñugiaktuat iñuich maliniğaat Jesus. Kınaiqamigich nipliutiniğai, 26 “Kiña maligukkumi maliguaqtaulguyumiñaitchuq kisianik piqpagitlugluña aapamiñiñ aakamiñiñlu, nuliagmiñiñ qitungamiñiñlu, suli aniqatiumiñiñ naagaunniñ inmiñiñ. 27 Kisupayaaq iglutuiñitchumi sannigutağmiñik maligluñalu maliguaqtaulguyumiñaitchuq. 28 Nalliqsi nappaisukami nasirvinmik aquvitluni naarrutiksraqaqa magaağaqtuq savaaksrağmiñik. 29 Turvilianikkaluaqluğu maniksraiñniğumi tupqum naarrutiksrañanik tamatkua qinñiqtuat iglautiginayağaat 30 nipligutin, ‘Taamna iñuk nappaisağaluaqhuni naatchiñitchuq.’ 31 Aasisuli ataniq qulit kavluutinik anjuyyuqtiaqtuuaq akillilutisukkumi atlamun umialinmun piqaqtuamun iñuiñanik kavluutinik anjuyyuqtinik, ilaa aquvitqağuni sivunniugayaqtuq sanñigaluaqmagağmi igluliuğumiñ atla umialik. 32 Iglulutiuyumiñaiñniğumi tuyuqagayaqtuq kiliktinik paaglugu atla ataniq apiqsruğluğu qinñuirrutitquluni unjasinñaan.” 33 Jesus nipligñiqsuq, “Taatnatuntuuq, kiñapayaaq maliguaqtigiyumiñaitchiga suksraanğisuaqpan inmiñik suli suksraağlugulu iluqaan pigikkani.

Atuğumiñailaq Tağiuq

34 “Tağiuq nakuuruq, aglaan tağiuğniraanaiğumi, nakitña tağiuğniraalitqikkisiva? 35 Nakuuñitchuq nautchiiviksrautumun unniñ naggutiksriuganun. İktaksrañhiñauruq. Naalağniğagitchi, siutiqaqtuasi!”

15

İpnaiq Tammaqtuuaq

1 İlañatni uvlut iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit utlautiniqsut tusaasukluğu Jesus. 2 Pharisee-ñuruat suli

aglaliqirit uqapiluaqsiñiqsut, “Uuma iñuum paglagai killuliqirit nigiqatigiplugillu!”

³ Tavrakña Jesus-ñum uqautiniğai atrikusautmik, itna, ⁴ “İlarisamma tallimakipiamik ipnaiqagumi tammailugu ilañat, suniaqpa? Uniññağai tallimakipiağutailat ipnaich iñuilaami aasii pakkiaglugu atausiq tammaqtuaq paqinnialhanunaglaan. ⁵ Paqitnamiuñ quviatchallapiagniqsuq natmiutiplugu ⁶ aggisiniğaa. Tuqluqlugich ilauraani silalliuniļu nipliutiniğai, ‘Quviatchaktuña paqitnapku tammaqtuaq ipnaiga. Quviasuqasiqsikña!’ ⁷ Uqautigipsi, taatnatuntuuq quvianatlukkisiruq pakmani atausiq killuliqiri isummitqikpan taapkunakña tallimakipiağutailaniñ nalaunñaruaniñ iñuñniñ isummitqinñianñiñasugiruaniñ.

Maniuraq Tammaqtuaq

⁸ “Ağnaq qulinik qatiqtaanik maniuraqagumi tammailugu ilañat, suniaqpa? İkillugu naniq salikuğniğaa natiq, pakiglugu maniuraq nanipayaaq paqinnialhanunaglaan. ⁹ Paqitnamiuñ tuqluğai ilauraani silalliuniļu nipliutiplugich, ‘Quviatchaktuña paqitnapku maniurağa tammaitchağa. Quviasuqasiqsikña!’ ¹⁰ Uqautigipsi, taatnatuntuuq isağulgi Agaayyutim quviasugaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman.”

Iğñiq Tammaqtuaq

¹¹ Jesus uqaagtupsaağniqsuq, “İñuğguğuvva malğunik iğñiqaqtuaq. ¹² Nukaqlum nipliutiniğaa, ‘Aapaan, aatchunña pakma paisannaktaaksrautimnik.’ Uvvaasiiñ añutim aviñniğai suurani taapkuñunña iğñanmiñun. ¹³ Uvlut aquuranatigun nukaqlum tuniñiğai supayaat pigikkani, aullaqhuni nunamun uñasiksuumun. Tavraniasiiñ maniiğutiniqsuq iñuuniamaqłukhuni. ¹⁴ Maniiğutipman kakkaaqsuñiq ilañiqsuq iñupayaanun taapkunani nunaaqqiñi. Suillaapiaqmiuğlu. ¹⁵ Kiisaimmalu savaaqsiñiqpuq ilañatnun nunalgich tamarrumani nunami. Taavruma munaqsriliutiniğaa qau-nagitquplugich kuniani. ¹⁶ Nigisukpaitłuni nigisukkaluağniqsuq kuniat niqiksranitñik aglaan iñuich nigipkağunñiñiğaat. ¹⁷ Tavrakña qauğriaqpalañniqsuq nipliqhuniasiiñ, ‘İluqatiñ aapaa savaktai sippakuuqtuaqhutiñ niqiksraqağaqut. Aglaan kakkaagataqtuña. ¹⁸ Makillunña aullağisirunña aapaanun nipliutiluguasiiñ, Aapaan, killuqsaqtuña akitñaqlugu Agaayyun ilvillu. ¹⁹ Taiguutiqaqtuksraunğiqsunña iğñipnik. İlaliutiñña akiññanñaqtaunun savaktipnun.’ ²⁰ Tavra makitluni aapamiñunniqsuq.

“Uñasiksitlugusuli aapañan tautunniğaa aasiiñ ilunñutchakhuni. Aqpaqsruğniqsuq iğñiğmiñun iqitluguasiiñ

kuniklugulu. ²¹ Igñinan nipliutinigaa, 'Aapaan, killuqsaqtunja akitñaqlugu Agaayyun ilvillu. Taiguutiqaqtuksraungiqsunja igñipnik.' ²² Aglaan aapaan tuqlugñigai savaktini, 'Qilamik, aggiutrisitchi nakuñiqsramik atnugaatqitutikrañiñik qitiqligutilugulu suli sakkpakkiqlugu. ²³ Taatnaanikkupsi aikligitchi uqsraqsaamik nuğgamik tuqulluguasiin, uvagulli quviasuguta nigiqpakkumaugut. ²⁴ Igñiga tuqugaluqtuuq pakma iñuuruq, tammağaluqtuuq pakma paqitauruq.' Tavraasiin nigiqpaaqsiñiqsut.

²⁵ "Taatnaqtitlugich anayukliq nautchiivinmiñ aiñiqsuq. Qallikami tupigmun tusaagaqsiñiqsuq atuqtuuramik aggiruaniglu. ²⁶ Tuqluqlugu ilanjat savaktit apiqsruğniğaa, 'Suvat ipkua?' ²⁷ Savaktim kiuniğaa, 'Nukatchian aiñiqsuq suli aapavich tuqutchisiplugu uqsraqsaamik nuğgamik. Nigğisigaa utitqigluqman nakuupluni.' ²⁸ Aapiyanja qinnakpaitluni isigunñiñiqsuq tupigmun nigiqpaktuanun. Aapaan anipluni iniqsruağniğaa isiquplugu. ²⁹ Aglaan uqautinigaa aapani, 'Atañii, iluqaitni ukiuni savautigikpiñ kamagiplugulu tilliñ. Aglaan nagruligauramikunniin aatchunğarjitchikma nigiqpautiksramnik ilauraatkalu. ³⁰ Aglaan taamna igñigiñ maniigutiniqsuq akiisutigunlu. Aasiin aipman tuqqutchirutin uqsraqsaamik nuğgamik pisigiplugu.' ³¹ Aapaan kiuniğaa, 'Igñiin, ittutin ataramik uvañni. Suuratka iluqaisa pigigitin. ³² Aglaan nigiqpaktuksraurugut quviasullapiaguta, atakkii nukatchian tuquruuq pakma iñuuruq, tammaqtuuq pakma paqitauruq.' "

16

Atrikusaun Pisaasuqtuakun Anjalatchiruakun Suuranik

¹ Jesus-ñum uqaaqtuutinigai maliguaqtini, "Taimmaguuq umialik savaktiqağniqsuq anjalatchiruamik suurağmiñik. Iñuich umialik uqautinigaat anjalatchiruamun maniigutchağniplugu. ² Umialgum tuqluqamiun uqautinigaa, 'Sua uvvauna tusaakkağa ilipkun? Uqautinña qanuq anjalatchisilaaqnik suoramnik. Anjalatchitqikkumiñaitchutin suoramnik atakkii maniigutchağniğikma.' ³ Savakti isummigñiqsuq, 'Anjaayuqağma piigatağaña savaamniñ. Qanuğisivik? Paulğiralguitmiunja nunamik suli kannugipmigiga injiulakisrağa. ⁴ Uvvaliqaa itnağisirunja! Savañajiguma ilauraagağumuña tukkiqsiksramnik.' ⁵ Anjalatauruam tuqlugñigai iluqaisa iñuich akiqsruutiqaqtuat anjaayuqağmiñun. Apiqsruğniğaa sivulliq, 'Qanutun akiqsruumaviun anjaayuqağa?' ⁶ Taavruma kiuniğaa, 'Tallimakipiatun iñugiaktiilaalijnik qattağrunnik uqsrunik.' Suuranik anjalatauruam uqautinigaa, 'Uvva akiqsruutitin. Aquvillutin

aglaguṅ tavrūṅa malḡukipiaq qulit.’ ⁷ Apiqsrułgiññigaa atla, ‘Ilvichaasiiñ, qanutun akisruutiqaqpich?’ Taavruma kiuniḡaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktiilaaliṅnik miissuṅnik mukkaaksranik.’ Suuranik aṅalatauruam uqautiniḡaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aglaguṅ sisamakipiaq.’” ⁸ Atanḡum Jesus-ṅum uqaḡiniḡaa nalaunṅaitchuaq aṅalatchiruaq suuranik pillautagṅniplugu pisaasulhagun. Atakkii iñui nunam pisaasutluktut piqatiqaqamiṅ iñuuqatiumiknik tamatkunakṅa ukpiqsriruaniñ. ⁹ “Uqautigipsi, Iḡauraalliugusi atuḡusi manigikkapsitñik ikayuutiksranatnik tamatkua inuqsralliuqtuat. Iḡaatnigun tuquniḡuvich aasiiñ manik nuṅutpan iniquaḡisirusi pakmani. ¹⁰ Kisupayaaq tuniqsimaruuaq mikiruatiḡun tuniqsimagisipmiuq aṅjruatiḡun. Kisupayaaq tuniqsimaitchumi mikiruatiḡun tuniqsimaitkisipmiuq aṅjruatiḡun. ¹¹ Uvvaasiiñ tuniqsimaitchuvich aṅalatchiḡiqni nunam suuraiñnik, qanuḡuni Agaayyutim tunṅavigitlagisiñiqpatin aṅalatchiḡiqni ilumutun umialgutaauruanik? ¹² Tuniqsimaitchuvich atlam suuranḡigun, qanuḡuni Agaayyutim aatchutlagisivatin piksraqnik. ¹³ Kiñaaniiñ savautrilḡuitchuq malḡuṅnik aṅaayyuqaṅnik. Atakkii uumigigisigaa atausiq aasiiñ piqpagilugu ilaqaata; kamagigisigaa atausiq aasiiñ naḡḡugilugu ilaqaata. Savautrilḡuyumiñaitchusi iluqaaknik Agaayyutmiglu maninḡiglu.”

Iḡaṅat Jesus-ṅum Iḡisauttutiṅjisa

¹⁴ Pharisee-ṅuruat tusaakamitruṅ iluqaan tamanna, mi-tautiginigaaṅat Jesus atakkii piqpaksrilḡutin maninḡmik. ¹⁵ Jesus-ṅum nipliutiniḡai, “Nalaunṅanisuurusi takkuatni iñuich, aglaan Agaayyutim ilisimapiḡai uummatisi. Atakkii sut kamanaqsip-kakkauruat akunḡatni iñuich Agaayyutim naḡḡugipiḡai.

¹⁶ “Agḡiḡhanunaglaan John Paptaaqtitchirim malḡutaksraṅalu Moses-ṅum aglaṅjialu sivuniksriḡirit aṅalatkaiḡ iñuuniaḡivut. Aasiiñ tavrakṅaniñaglaan tusaayugaallautanṅa aṅaayyuqautaan Agaayyutim quliaqtuanḡuniqsuq, suli piyumalaaqtuat sakuuktut Agaayyutmun atanniqsimatquplutin. ¹⁷ Mikiniqsralapiaqunniñ titiḡnauranṅa aglaum malḡutaksrani simmiḡumiñaitchuq kisianik qilaglu nunalu piiqpaknik.

¹⁸ “Kia aṅutim avitchumiṅ nuliani aasiiñ kasuutiluni atlamun aḡnamun atlatuḡaqtuq; taatnatuntuuq aṅun kasuutiyumi avisimaruamun aḡnamun atlatuqmiuq.”

Umialiglu Lazarus-lu

¹⁹ Jesus uqaaqtulḡitchuq, “Iḡaatniguuq umialiquaḡniqsuq atnuḡaaqaḡuuruamik akisuruanik suli iñuuniaqhuni

ayuqsranitłuni uvlugagipman. ²⁰ Uvvaguuguna injularikniaq atilik Lazarus-mik killigruaqaqtuaq. Iñuich inillanigaaat paanun umialgum tupqan, ²¹ nigillakkasugaluni kanganauranik kataktuanik umialgum nigggivianiñ. Qipmich utlakługu aluktugaqniğaich killii. ²² Injularikniaq tuqupman isağulgich akiyautinigaat sanigaanun Abraham-ñum. Umialik tuqupmiñiqsuq iluvikkaupluniasiiñ. ²³ Aasiiñ anasiññuqsagvinmi nagliksaallapiağataqtuq. Aağluqhuni tautuñigaa Abraham unavanun Lazarus-lu saniganiittuaq. ²⁴ Umialik tuqluğniqsugli, 'Abraham Aapaan. Nagligillanñanñ! Tuyuğiuñ Lazarus kiñiğlaglugu tikini imiğmun niglaqtigiğliuñ uqaga, atakkii nagliksaallapiaqtuñ a ikniğmi!' ²⁵ Aglaan Abraham nipliğñiqsuq, 'Iğñiñ, itqallaun una! Iñuuliqni piqaqtutin iluqaanik nakuuruamik, aasiiñ Lazarus piqaqhuni iluqaanik pigiitchuamik. Aglaan pakma arauttutiqaqtuq uvani nagliksaaqtitlutin. ²⁶ Naagaunniñ itiruamik ikaagnağumiñaitchuamik piqaqtuq akunnaptikni. Kiñaasiiñ ikaatlaitchuq uvakña ilipnun, naagaqaa kiña ikaatlaitchuq uvaptiknun ilipniñ.' ²⁷ Umialik nipliğñiqsuq, 'Abraham, aapaan! Inigikpiñ, tuyuğilugu Lazarus aapaa tupqanun. ²⁸ Tavrani tallimanik aniqatiqaqtuñ. Kiliktugiğligich tatamnaqtuamik, tarrali uvuñajitchumagaat inaanun nagliksaağvium.' ²⁹ Abraham nipliğñiqsuq, 'Aniqatiutin piqaqtut aglaanitñik Moses-ñum suli sivuniksriqirit uqautriqaqhutin tatamnaqtuamik. Aniqatiuvich naalağniraksrağigaich taipkua uqaqpata.' ³⁰ Umialgum kiuniğaa, 'Abraham, aapaan! Taamna apainuñitchuq. Aglaan kiña utiqhuni tuquruamiñ utlautikpan, isummitqikkayaqtut killuqsautmikniñ.' ³¹ Aglaan Abraham nipliğñiqsuq, 'Naalağniñitchumisigich aglaan Moses-ñumlu sivuniksriqiritlu tusaayumiñaitmiut kia-unniñ utiğuni tuquruamiñ uqautikpatin.' "

17

Killuqsaunlu Natqigutriğlu

¹ Jesus-ñum nipliutiniğai maliguaqtini, "Nalupqinaitchuq. Killuqsasusaagutit atuumaniaqtut ataramik. Aglaan qanun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpigutaiqsitchiruaq iñuñnik killuqsasusaagihigmigun. ² Nakuutlukkayaqtuq taatnasiq iñuk igitaukpan tagiumun uyagañmik qunjsiğmiutchiğlugu, taamna ililgaamik killuqsasusaagitñiktuaq. ³ Taatnamik munağititchi! Aniqatiksi killuqsappan sukatagumagiñ, aasiiñ isummitqikpan natqiutiyumagiñ. ⁴ Killuqsagñiqpan ak-itñağutin tallimat malğunñiaglaan atautchimi uvlumi nipliğuni, 'Nunuuraqluñ a isummitqiksuna,' natqiutiraksrağigiñ."

Ukpiqsriḷiq

⁵ Uqqiraqtit nipliutiniḡaat Ataniq Jesus, “Ukpiqsriḷiqput ilalaḡuḡ.” ⁶ Atanḡuruam kiuniḡai, “Ukpiqsriḷiqḡniḡupsi akti-laaliḡmik mikiniqsraḡatitun nautchiaksrat, nipliutihniḡaḡiḡ una napaaqtuq, Amulutin ilipnik kanjituummaḡpich aasiḡiḡ nautchirriutilutin ilipnik taḡiumun. Ukpiqsriḷiqḡniḡupsi tupiginayaḡaatin.

Iḷisauttun Tuniqsimatikun

⁷ “Nalliḡsi savaktiḡaḡtuḡaq nunniuḡhuni naagaḡaa munaqsriḷuni ipnaiḡnik aipman, uḡautinayaḡppiḡ, ‘Aḡuwillaglutin niḡḡiḡiḡ?’ ⁸ Naagga! Uḡautisuḡiḡiḡ, ‘Itḡanaiyaḡiḡ niḡiksramnik. Saalisḡḡutin niḡipkanḡa imiḡtilluḡalu. Niḡianikkuma niḡiyumautintuuḡ.’ ⁹ Savaktin quyaraksraḡiḡitchiḡiḡ tupigipmatin! ¹⁰ Taatnatuntuḡ ilipsi, savaaḡḡupsi uḡauttusiapsitḡnik nipliḡniḡaḡtusi, ‘Uvaguḡ nalliummatinitchuat savaktit savaḡhiḡaḡtugut savaaksriusiḡptiknik.’”

Jesus Mamititchiruuq Qulinik Auyugaḡtualiḡnik

¹¹ Jesus utlautiniḡsuḡ Jerusalem-mun akunḡakkun Samaria-m Galilee-m lu. ¹² Nunaḡḡiuramukami paaḡsiruḡ qulinik iḡuḡnik auyugaḡtualiḡnik. Qichaḡtut uḡasiksiplutiḡ ¹³ aasiḡiḡ kappaiḡapluḡiḡ, “Jesus! Ataniḡiḡ! Nagliḡillaḡniḡaḡḡigut!” ¹⁴ Jesus-ḡum tautukamigich nipliutiniḡai, “Agaayuliḡsinugitchi isivḡiuḡulusi.” Utlautillaḡmiḡ iḡuaḡsiḡiḡsut. ¹⁵ Iḡaḡat iḡitchuḡikami mamitilaḡmiḡnik utiḡniḡsuḡ, kamaksruḡḡuḡu Agaayyun nipitusipluni, ¹⁶ putluni Jesus-ḡum isigaiḡun aasiḡiḡ quyanigaa. Taamna iḡuk Samaria-ḡmiḡuniḡsuḡ. ¹⁷ Jesus nipliḡniḡsuḡ, “Qulit iḡuich mamitichugaut. Naamiimma quliḡḡuḡtailat? ¹⁸ Suvaata una sumiḡuḡruḡaq kisimi utiḡpa quyasukḡuḡu Agaayyun?” ¹⁹ Jesus-ḡum nipliutiniḡaa, “Makillutin. Ukpiqsriḷiqpich iḡuaḡsiḡaatin.”

Agaayyutim Aḡaayyutaagun

²⁰ Iḡaḡich Pharisee-ḡuruat apiḡsruḡniḡsut Jesus ḡakugun aḡaayyutaata Agaayyutim agḡiḡisipmagaan. Jesus-ḡum kiuniḡai, “Aḡaayyutaata Agaayyutim agḡiḡumiḡaitchuḡ tautuḡnaḡuni. ²¹ Kiḡaunniiḡiḡ nipliḡumiḡaitchuḡ, ‘Atanji, uvva uvaniittuḡ!’ naagaḡaa ‘Iḡḡa iḡaniittuḡ!’ Atakkii Agaayyutim aḡaayyutaata uvaniittuḡ akunnapsitḡiḡ.”

²² Tavra nipliḡniḡsuḡ maliḡuḡaḡtimiḡun, “Iḡaatnigu ḡiḡiḡuliḡisirusi iḡaḡatnik uvluḡikkaiḡiḡ Iḡḡiḡan Iḡuum. Aglaan tautukkumiḡaitchiksi. ²³ Iḡaḡich iḡuich uḡaḡisirut ilipsitḡun, ‘Qiḡiḡsiḡuḡ, iḡḡa’ naagaḡaa ‘Atanji, uvaniittuḡ!’ Aglaan tautuḡiḡniḡaḡḡigich! ²⁴ Atriḡaḡuni ikniḡpalaḡmik ḡaummaḡiksipmatun ḡilak kivaknamiḡiḡ kanaknamun,

taatnatuntuuq sagviġisuruq Iġñinja Iñuum uvluġikkaġmiñi. ²⁵ Aglaan sivulliulugu nagliksaaqtuksrauruq ayakkauluni iñuñniñ marrumani uvlumi. ²⁶ Uvluġikkanisun Noah-m itkisiruruq Iġñinjan Iñuum utilha. ²⁷ Iñuich nigiplutin imiqhutinlu suli añutit aġnat katchuutiplutin uvlumunaglaan Noah-m isilhanun umiamun, aglaan uliqtuum tuqqutkai iluqaisa. ²⁸ Itkisipmiuq uvlunisun Lot-ñum, iñuich nigiplutin suli imiqhutin, tauqsigsuqhutin suli tunisiullaqhutin, nautchiiplutin suli nappaiplutin. ²⁹ Taivrumani uvlumi Lot-ñum unikmagu Sodom, ikniq suli aġralitlailaat katanñiqsut qilañmiñ aasiñ tuqqutlugich iluqaisa. ³⁰ Taatnatun itkisiruruq Iġñinja Iñuum sagviqpan. ³¹ Taivrumani uvlumi iñuk itchumi qaañani tupqum atqaġniaqani isiġuguni tupiġmiñun aikliġuni sulliñauragmiñik. Taatnatunsuli iñuk nautchiivinjmi itchumi aiñiaqani tupiġmiñun. ³² Itqallaksiun qanuq piħha Lot-ñum nuliana! ³³ Kia anniginiagumiun iñuukki tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tammaiyumiun iñuukki piqutigipluna piññakkisiruruq ilumun iñuukkiġmik. ³⁴ Uqautigipsi, tamarrumani unnuami malġuk iññuk siñktuak siñgvinjñi; atausiq aullautlikkaugisiruruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruruq. ³⁵ Malġuk aġnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullautlikkaugisiruruq, aasii ilaqataa unisikkaugisiruruq. ³⁶ Malġuk añutik nautchiivinjmiittuak; atausiq aullautlikkaugisiruruq, aasiñ ilaqataa unisikkaugisiruruq.” ³⁷ Maliguaqtaiñ apiqsruġniġaat, “Naniitkisiva, Ataniiq?” Jesus-ñum kiuniġai, “Sumipayaaq tuqunaruq itpan tinmiaqpaich tuqunaruqtuġuurat katisuurut.”

18

Atrikusaun Uilgaġnaakun suli Atanniqsuqtikun

¹ Jesus-ñum maliguaqtini uqautiniġai atrikusautmik. Iļisautiniġai ataramik agaayutquplugich nikaliġasunjaqnagich. ² “Nunaaqqiq atanniqsuqtiqaġniqsuq taluqsrinitchuamik Agaayyutmik naagaqaa suvasaġinijlugich iñuich isummataat. ³ Taavrumaniguuq nunaaqqimi uilgaġnaaqqmiñiqsuq utlauraqtuamik taavrumuna isivġiqsimun ikayuqupluni akitñaglugu igluluqtini. ⁴ Akuniguuq isivġiksaum suqutiginjñiġaa. Kiisaimmatai nipliġniqpuq injmiñun, ‘Taluqsrinitchaluanjaġma Agaayyutmik suli suvasaġinijlugich iñuich isummataat, ⁵ naagasuli taamna uilgaġnaaq mingitñihagun uvamnik ikayugiġigiga akuqtutlasilugu pigikkanik nalaullugu. Taatnanjitchuma utlakpaitluna mingisaġataġisigaana.’” ⁶ Jesus-ñum ilapsaagniġaa, “Isummatigisiun qanuq pigiitchuam atanniqsuqtim nipliutaa. ⁷ Agaayyutim ikayugumiñaiñniqpagich piksraqtaagikkani

inijqsruqtuat inmiñun unnuaqtuummaan? Pisagumagisiva ikayuliksrarjatigun? ⁸ Naalagñisitchi. Agaayyutim ikayugisigai nalaullugu inunni, suli pisagumautisunraqnagich. Aglaan Iğñinja Inuum utigumi paqitkisiva taatnatchimik ukpiqsriğimik nunami?”

Atrikusaun Pharisee-ñuruakun suli Tax-siliqirikun

⁹ Jesus-ñum uqautiniğai inuich atrikusautmik tunjaruatigun nalaunnağimiknun aasii nağğugiplugich atlat. ¹⁰ “İlaatni malğuk inñuk agaayyuvikparñmun agaayutyagñiqsuk, ilaqataa Pharisee-ñuruaq atlaasiñ tax-siliqiri. ¹¹ Pharisee-ñuruaq qichaqhuni ilaagun agaayuniqsuq, ‘Agaayyuun, quyagikpiñ siqñatuanilıqtunja, qanutitanitlunjalı naagaqaa atlatuqlunja atlatitun. Quyagikpiñ atriginilugıga inña tax-siliqiri. ¹² Uisauraaqlunja malğunni uvlunni akunniqsaami suli qaitchagıgıga qulikuat akiññaktaagma.’ ¹³ Aglaan tax-siliqiri qichağniqsuq unjanun aasii aagluqsunraqaniunniñ pattaklugu satqani nipliğhuni, ‘Agaayyuun, nagligillanñianñja, killulıqiraurunakii!’” ¹⁴ Jesus nipliğniqsuq, “Uqautigipsi, tax-siliqiri aiñiqsuq nalaunnasıluni Agaayyutmi, aglaan Pharisee-ñuruaq nalaunnarıtchıuq. Atakkii kisupayaaq kamañaqsipkaqtuaq inmiñik atchiksigisiruq, suli kisupayaaq atchiksıruaq inmiñik kamañaqsipkakauniaqtuq.”

Jesus-ñum Agaayyutiniğai İlilğaurat

¹⁵ İlanıch inuich tikiutriñiqsut anıqammiuranik Jesus-mun aksıquplugich. Malığuaqtıt tautukamisıgıch suakatağıch. ¹⁶ Aglaan Jesus-ñum ililğaat inmiñuquniğai nipliğhuni, “Ki, ililğaat uvamnuktıchıgık. Avriaqutaunasi ilinıtñun atakkii anıayıqautaa Agaayyutim anmaruq inunñun atrıqaqtuanun ililğaanik. ¹⁷ Itqaqsıun una! Kisupayaaq akuqtunıtchıuq anıayıqautaanik Agaayyutim atrılilugıch ililğaat isıgumiñaitchıuq.”

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

¹⁸ Jew-ñuruat sıvulliıqtaata apıqsruğniğaa Jesus, “Nakuuruuq ilısautrıi, sumik savaktuksrauvik akuqtuitlasılunja isuitchuamik inuuhıgmik?” ¹⁹ Jesus-ñum apıqsruğniğaa, “Suvaata taivınja nakuuruamik? Nakuuruamik piıtchıuq avataagun Agaayyutim. ²⁰ İisımagıtın tillısıt, ‘Atlatuğniaqnak, inuagñiaqnak, tiglinıniaqnak, naagaqaa sagluuqtuagñiaqnak atlatıgıun, suli kamagılugık aapan aakanlu.’” ²¹ Inuum kiunığaa, “Nutaullamniñaglaan tupıgıgıtka iluğaisa tillısıt.” ²² Jesus-ñum tusaakamıun taamna nipliutiniğaa, “Atatıchımıksuli savaktuksraurıtın. Tunılugıch iluğaisa pıgıkkatın qaillıgıllı manııch inuqsraqtuanun, ilvıllı umialgutıqağumautın pakmanı. Taatnaanıkkuvıch uvunığutın malınñja.” ²³ Aglaan

taavruma iñuum tusaakamiuñ taamna, aliatchanñiqsuq atakkii umialgupluni. ²⁴ Jesus tautukamiuñ aliatchaklugu nipliññiqsuq, “Qanutun sakiqnaqtigiva umialguruat iñuich isihksrañat añaayuqautaanun Agaayyutim! ²⁵ Sakiqnatluktug umialguruam iñuum isihksraña añaayuqautaanun Agaayyutim uumakña pikukturuum isihksrañaniñ ‘Mitqutum Iraagun.’” ²⁶ Iñuich tusaakamitruñ apiqsrugñigaat, “Kiñami anniqsukkaugisiva?” ²⁷ Jesus-ñum kiuniğai, “Sua iñuich savaağiyumiñaisañat Agaayyutim savaağitlapiagağatağaa.” ²⁸ Peter nipliññiqsuq, “Atañii! Unitchivut kiñunnavut malikhutin.” ²⁹⁻³⁰ Jesus nipliutiniğai, “Aa, kiñaunniiñ unitchigumi kinuniğmiñik, nuliagmiñik, aniqatiumiñik añaayuqaagmiñiglu naagaqaa qitungağmiñik piqutigilugu añaayuqautaa Agaayyutim akuqtuitlukkisiruq pitlukuamik marrumani iñuukigmi suli iñuuluni Agaayyutmi qanapak taimuña.”

Jesus-ñum Piñatchiğñiğai Uqaqalki Tuqutaunialigmiñik

³¹ Jesus-ñum qulit malğuiç maliguaqtini kisiññuutiplugich uqautiniğai, “Naalağniłlagitchi! Jerusalem-muñniaqtugut. Tavraniasiñ sivuniksriqirit aglaañich Iñuum Iğñiñagun atuumaniaqtut. ³² Iñuich qaitchigisirut ilaanik Jew-ñuñitchuanun. Mitautigigisigaat kanñunakun suli tivvuaqtuğlugu. ³³ Ipiğaqtuğlugu tuqutkisigaat. Aglaan piñayuatni uvlut añitqikkisilğitchuq.” ³⁴ Aglaan maliguaqtit kanñiqsiñiñiğaat uqağikkaña. Qanuutautilaaña uqałhan iriqsimaniqsuq ilinjiñiñ. Nalugaat sumik Jesus uqaqtilaaña.

Jesus Mamititchirug Qiñitlailamik Injiularimik

³⁵ Jesus qallipman Jericho-mun qiñitlailaq injiulari aquppiñiqsuq sanigaatni tumitchaat. ³⁶ Tusaakamigich iñugiaktuat iñuich apqusaaqtuat apiqsrugñiqsuq, “Suvat ukua?” ³⁷ Uqautiniğaat, “Jesus Nazareth-miu apqusaaqtuq.” ³⁸ Taamna kappainaaqsiñiqsuq, “Jesus! Kinuviaña David-ñum! Anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsrutigikkaña inilğaanimma. Nagligillaññañ!” ³⁹ Iñuich sivulliuruat suakatağniğaat uqautiplugu, “Nipaisaagiñ.” Aglaan nipitusilaagñiqsuq, “Kinuviaña David-ñum, nagligillaññañ.” ⁴⁰ Jesus-ñum nutqaqami inmiñuutitquniğaa qiñitlailaq iñuk. Qallipman Jesus-ñum apiqsrugñiğaa, ⁴¹ “Sumik uvañnun savautitquvich?” Kiuniğaa, “Ataniiq, qiñitlasitqiguktuña.” ⁴² Jesus nipliutiniğaa, “Qiñitlasiñ! Ukpisriñiqpich ihuaqsigaatin.” ⁴³ Tavrakñatchiaq qiñitlasirug maliaqsipluguasiñ Jesus kamaksruqługu Agaayyun. Iñugaağruich tautukamitruñ, iluqatiñ nangagñigaat Agaayyun.

19

Jesus-lu Zacchaeus-lu

¹ Jesus isiqtuq Jericho-mun apqusaalhiñağukługu.
² Itmiñiqsuq qauklat tax-siliqirit atilik Zacchaeus-mik, aasiiñ umialgupluni. ³ Qiñiğunigaa kisuutilaaja Jesus. Aglaan iñuñuluuraupluni qiñilguiñiğaa atakkii iñugiakpaitlutin iñuich. ⁴ Taatnaqhuni aqpaqsruğniqsuq sivuatnun iñugaağruich mayuqhuniasiiñ napaaqtumun qiñiğukługu Jesus apqusaagnaqtuaq taavrumuuna. ⁵ Jesus taruñaqami aagluğniqsuq nipliutiplugu Zacchaeus, “Qilamik atqagiñ, atakkii tukkuniaqtuñ tupiqnun uvlupak.” ⁶ Zacchaeus qilamik atqagniqsuq. Pağlanigaa Jesus quviasullapiaghuni. ⁷ Iluqatin iñuich qiñiqtuat uqapiłuaqsiñiqsut, “Una añun Jesus tukkuruq tupqanun iñuum killuliqirauruam!” ⁸ Kiñuniğmiñi Zacchaeus makitluni nipliutiniğaa Atanguruuq, “Naalağniłlagiñ! Qaitkisigiga avvañ suurağikağma inuqsraqtuanun. Aqsakniksimaniğuma kisupayaamik utiqtichigisigitka sisamaullugu.” ⁹ Jesus-ñum Zacchaeus nipliutiniğaa, “Uvluvak una iñuk tupiqatniłu anniqsukkauniqsut, atakkii ilaaptuuq kiñuviağipmigaa Abraham-ñum. ¹⁰ Iğniña Iñuum agqiqsuq ivaqligiaqhuni suli anniqsuityaqhuni tammaummiruanik iñuñnik.”

Atrikusaun Kaviqsaatigun Maniuratigun

¹¹ Iñuich naalağnipkaqlugich taavrumiña Jesus uqautipsaagñigai atrikusautmik. Tikiyasipluni Jerusalem-mun iñuich isummatiginiğaat añaayuqautaa Agaayyutim sagviaqsiñiplugu. ¹² Uvvaasiiñ nipliğniqsuq, “İlaatniguuq umialiqagñiqsuq aullağniaqtuamik nunamun uñasiksuumun umialiguqtitqupluni, aasii utiğuni. ¹³ Aullağaluqaqani qulit savaktini aatchuğniğai ilaagullaa kaviqsaamik maninmik uqautiplugich, ‘Aglipkağniurağumagiksi utiğniałłamnunaglaan.’ ¹⁴ Aglaan nunaqataiñ uumiginiğaat. Tuyuqagñiqsut uqqiraqtinik maliquplugu nipliqhutin, ‘Taamna iñuk umialigisunitchikput.’ ¹⁵ Taamna iñuk umialiguqami utiğniqsuq. İnmiñuquniğai savaktit tavrauuaa ilitchuğisukługu qanutun piññaktılaanat. ¹⁶ Sivulliq tikitñami nipliğniqsuq, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqlugu quliniksuli piññaktuñ.’ ¹⁷ ‘Aarigaa! Savallautagñiqsutin. Tuniqsimarutin mikiruatiğun. Añalatiğugisigikpiñ qulinun nunaaqqiñun.’ ¹⁸ Tuglianli pirim tikitñami nipliutiniğaa, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqlugu tallimaniksuli piññaktuñ.’ ¹⁹ Taavrumuñ taamna nipliğniqsuq, ‘Añalatiğugisirutin tallimani nunaaqqiñi.’ ²⁰ Piñayuatsuli piri tikiñniqsuq nipliqhuni, ‘Ataniiq, uvva kaviqsaq

maniiñ tugvakkaga iriqlugu kakkiilislamun. ²¹ Iqsigiplutin atakkii nagliktaitchutin. Piksragaqtutin piginjisaqnik suli katitchiraqtutin nautchiinjisaqnik.' ²² Atangum nipliutiniġaa, 'Suksraunijallaktutin! Nipliutipkun atannigisigikpiñ! Nalunitchiñ nagliktailiġa, piksratlaiġa piginjisamnik suli katitchitlaiġa nautchiinjisamnik. ²³ Suvaatami ilinjtipun maniga manikuvinmun? Akuqtuġayaġiga illataa manium utiġuma.' ²⁴ Nipliutiniġai qichaqtuat tamaani, 'Pilugu kaviqsaq manik ilaaniñ qaitchiun pirimun piqaqtuamun qulinik maninñik.' ²⁵ Aglaan nipliutiniġaat, 'Ataniiq, piqaaniktuq qulinik maninñik!' ²⁶ Ilaan nipliutipsaagñiġai, 'Iñupayaq piqaqtuaq aatchuusiagmiñik piññapsaagisiruq sippakuuqtauliġuni, aglaan iñuk piqanjitchuaq, mikiru-aqunniñ piginasugikkaña piikkaugisiruq. ²⁷ Pakma taipkua igluliuqtitka ataniqagunitchuat uvanjik, uvunautisigich tuqullugich aasii sivuqqamni!' "

Jesus-ñum Tikisaatha Jerusalem-mun Ataniqtun

²⁸ Jesus uqautiqqaaqlugich taavrumiña igliqtuiñaġniqsuq Jerusalem-ñum tunaanun. ²⁹ Qallikami Bethphage-mun suli Bethany-mun igġiani atiqaqtuam Olives-mik, tuyuġiniġik malġuk maliguaqtik sivumiñi, ³⁰ itnaqlugik, "Aullaġitchik nunaqqiuramun taichuña. Tikitchaġluqaaqtutik paqitkisigiktik nuġġaña natmaksigvium pituksimaruq natmaksigviunġanjilaaq. Pituiglugu uvunautiyumagiktik. ³¹ Kia apiqsruqpatik, 'Suvaata pituiqpitku,' uqautiyumagiktik, 'Atanguruam inuġigaa.'" ³² Tikitñamik tamaña paqinnigaak iluqaan Jesus-ñum uqalhatun. ³³ Uvvaasiñ pituiġñaqtitlugu nuġġaña natmaksigvium iñuan nipliutigik, "Suvaata pituiqpitku?" ³⁴ Kiuniġaak, "Atanguruam inuġigaa." ³⁵ Aasiñ Jesus-muutiniġaat. Taatnaqqaaqlugu quppigaañ iliniġaik qaananun natmaksiaġvium, Jesus aquvitluniasii. ³⁶ Natmaksiaqtitlugu iñuich quppigaañ tutmaġvigiliutiniġaich tumitchaanun. ³⁷ Tikiññiqsut inimun tavrakña Jerusalem qiniġnaqsiplugu. Tavra iñugiaktuat maliguaqtit Agaayyun quviatchautigaaqsiñiġaat suli nangaqługu nipitusiplutin iluqaisigun quviqnaqtuatigun qiniġkaġmiktigun,

³⁸ "Uvvatuq Agaayyutim piliutiqaġliun umialik tikitchuaq piqusiqhuni Ataniġmik! *Psalm 118:26*

Illi tutqiun qilañmi suli kamaun qutchinñiqsrami qilañmi."

³⁹ Aasiñ ilañisa Pharisee-ñuruat akunġatniñ iñugaaġruich uqautiniġaat Jesus, "Iisautrii, tilikkich maliguaqtitin iñuksruisaaqulugich!" ⁴⁰ Jesus kiuniġai, "Uqautigipsi,

maligüaqtitka nipaisaaǵniqpata uyaǵaitlı niplianayaqtut nipitusilutin.”

Jesus-ǵum Qirratigigaa Jerusalem

⁴¹ Natmaksillaǵmi nunaaqqiq tautukamiun qiaǵaqsiñiqsuq.
⁴² Aasiñ nipliǵñiqsuq, “Uvvatuq ilisimatitchi uvlupak suruk-srautilaapsitnik tutqutiqaǵukkupsi. Aglaan kaniqsitlaitchusi!
⁴³ Uvlut tikitkisirut akillililqisuqtipsi puuǵisigaasi, saulugu avatiksi aniyumiñaiyaǵusi quǵǵutilusilu sumilliqaa.
⁴⁴ Suksraunǵillapiaǵisigaasi iñugikkasilu. Atausiqunniñ uyaǵak minitchumiñaitkaat. Atuumaniaqtuq atakkii ilipsi ilisaǵinıtılu Agaayyun agǵiqman anniqsuǵiaqhusi.”

Jesus-ǵum Suaqluiyaiıha Agaayyuvikpauramik

⁴⁵ Jesus isiǵniqsuq agaayyuvikpañmun aasiñ anitlugich tunisiullaqtuatlu tauqsıqsuqtuatlu, ⁴⁶ nipliutiplugich, “Aglausimaruq uqałhani Agaayyutim itnaqhuni, ‘Tupıǵa agaayyuviksrauruq.’ Aglaan iriqtuǵvigiliutipkaǵiksi tıglıniaqtinun.”

⁴⁷ Uvlugaǵipman Jesus ilisautriñiqsuq agaayyuvikpañmi. Qaukñich agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtıǵruat tuqqutçuñıǵaat, ⁴⁸ aglaan qanuqsausiñıǵaat, atakkii iluqatin iñuich naalaǵnituiñıǵaat.

20

Kimik Jesus Tuyuǵiriqaǵniqpa?

¹ Uvlut ilañatni Jesus agaayyuvikpañmi inniqsuq ilisautripluni iñuñnik quliaqtuaǵıplugu tusaayugaallautaq. Qaukñich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu piqasiqhutin sivulliuqtıǵruanik utlanıǵaat ² nipliutiplugu, “Uqautitıǵut, kism analatchııhagun savaaǵıvıgich tamatkua? Kia sanñıksritpatin taatnatun?” ³ Jesus-ǵum kiunıǵai, “Apiqsıullaglapi uumiña. Uqautisitña, ⁴ nakitña John-ǵum paptaaǵıha taluǵniqusıqpa, Agaayyutmiñ naaga iñuñniñ?” ⁵ Inmıknun kiumǵatraaqsıñıqsut, “Qanuǵmi uqautıǵisiñıqıpsıǵu? Niplıǵupta, ‘Agaayyutmiñ, nipliǵısiuruq, ‘Suvaatami ukpiǵınıtıpsıuñ John?’ ⁶ Aglaan nipliǵupta, ‘Iñuñniñ’, iñugaaǵruich mıluqtuǵisıǵaatıǵut uyaǵañnik atakkii nalupqıǵınıtıchaat John sivunıksrıqırauıha.” ⁷ Uvvaasiñ kiunıǵaat, “Nalugıkput nakitñaqtauıha.” ⁸ Jesus-ǵum nipliutinıǵai, “Uvanaptuuq uqautiyumiñaitmigipsi nakitña sanñıqaqluña savaaqaqtılaamnik tamatkunıña.”

Atrikusauñ Nautchiivıkunlu Nautchirriqiritıgunlu

⁹ Uqaanıkami taavrumıña Jesus-ǵum uqaaqtuutinıǵai iñuich atrikusautmik, “İlaatnıguuq iñuqaǵmiñıqsuq

nautchirrigviliugniqusuamik, atukkirutigiplugu nautchirriqirinun aasiñ aullaqami mulupluni. ¹⁰ Katitchivik asianik tikitman tuyuqagniqsuq savaktimik nautchirriqirinun akuqtuquplugich piksragmiñik katittañiñiñ. Aglaan nautchirriqirit savakti anaullağniğaat utiqtitlugu saagaunnagu. ¹¹ Tuyuqalgiñniqsuq atlamik savaktimik. Aglaan nautchirriqirit anaullaqmiñiğaat uqaniq̄uutiplugu kannunakun, suli utiqtitmiñiğaat saagaunnagu. ¹² Tuyuqalgiñniqsuq piñayuaqnik savaktimik. Nautchirriqirit añallaq̄uk̄lugu aninniğaat. ¹³ Aquagun taamna iñua nautchiivik nipliğniqsuq, ‘Qanugiñiñipik? Tuyugigisigiga iğniğaga piqpagikkaga. Iłumutun kamagigisigaaat iħuatun.’ ¹⁴ Aglaan nautchirriqirit tautukamitruñ nipliğniqsut avatmun, ‘Taamna tavra paitchaktaaksrautilik. Ki, tuqullakput suurañiasiiñ piññaktaaḡilugich!’ ¹⁵ Uvvaasiñ anitlugu nautchiiviniñiñ tuqunniğaat.”

Jesus apiqsruğniqsuq, “Nautchiivilgum sugisiñiğpagitmi tamatkua nautchirriqirit? ¹⁶ Aggigisiruq aasiñ tuqullugich taapkua iñuich, qaiłluguasiiñ nautchiivik atlanun nautchirriqirinun.” Iñuich tusaakamitruñ taamna nipliğniqsut, “Naagga, taatnaqtuksraun̄itchuq!” ¹⁷ Jesus-ñum tautuk̄lugich apiqsruğniğai, “Taamna uqaliq qanuutauva?

‘Uyağak tupp̄irit ayakkañat,

taamna uyağak piitchuill̄apiagaqtuq tupp̄irauni.’ *Psalm 118:22*

¹⁸ Kisupayaaq puukaqtuaq taavrumuñ uyağañmun siqumitauniaqtuq; aglaansuli taavruma uyağaum kattaqitñikkumi iñun̄mik kanugiñiğaa.”

Akiliaksrapiatigun Tax-sinik

¹⁹ Aglaliqirit suli qauk̄iñich agaayuliqsit tigusunniğaat Jesus tavrani. Atakkii iłitchuginiğaat uqagniplugu taavrumuñ atrikusautmik in̄miktigun. Aglaan iqsiñiqsut iñun̄nik. ²⁰ Naipiqtuqaqsiñiğaat Jesus. Tuyuqagniqsuq naipiqtuqtiksranik nalaun̄nañuaqtuanik. Pisağisunniğaat Jesus uqayusautinik, qaitchuk̄lugu añalatchiñiğaaqtuamun kavanauruamun. ²¹ Tamatkua naipiqtuqtit pisaa-suğmigaq̄lugu nipliutinigaaat Jesus, “Iłisautrii, iłisimagikput uqaliqtin suli iłisauttutin nalaun̄nañhat. Iłisimagikput suqutiksriñiñiñ iñuich iłhatnik, aglaan iłisautrirutin Agaayyutim iñuuniaḡvigitqukañatnik iłumutuuruakun. ²² Uqautitigut, maliğutaksrakuaḡnaqpa akiliiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaun̄aitpa?” ²³ Aglaan Jesus-ñum kaniqsiñiğaa pisaasuğmigañhat aasiñ nipliutiplugich, ²⁴ “Maniłlaksaqsiun̄ uvamnun maniuraq. Kia agliutrañ

maninjmi itpa? Kiasuli aglaŋa?” Kiuniŋaat, “Caesar-m.”²⁵ Uvvaasiiñ Jesus nipliŋñiqsuq, “Nakuuruq, akiliutigigiksi Caesar-mun Caesar-m pigikkaŋa aasiiñ Agaayyutmun pigikkaŋa Agaayyutim.”²⁶ Tavrani sivuŋaatni iñuich pisagiŋguitchaat sukununniiñ. Nipaisaaqhutinj quviŋusuutiqaŋniqsut kiggutaiñik.

Apiqsruun Anjipkakkauŋikun Tuquŋiŋmiñ

²⁷ Ilañich Sadducee-ŋuruat, uqaŋuuruat iñuich anjitiŋlaiññiplugich tuquŋaruaniñ, utlautiniqsut Jesus-mun nipliŋhutinj,²⁸ “Iŋisautrii, Moses aglaŋniqsuq malŋutaksramik uvaptiknun itnaqhuni, ‘Anun ilaqatiqaqtuaq tuqukpan qitunŋigaluaqani, taavruma anjutiŋ aniaqataan ilaqatniktaagiŋiraksraŋiniŋaa uilgaŋnaaq qitunŋisilugu anjutiŋ ilisimanaŋuniasiiñ tuquŋuam qitunŋagiŋtilaanjanik.’²⁹ Ilaatiniguuq tallimat malŋuk aniqatiŋiich inniqsut. Anjayukŋiq ilaqatniŋniqsuq tuqupluniasiiñ qitunŋigaluaqani.³⁰ Tuglian nuliagiŋnaaq uilgaŋnaaq,³¹ aasiiñ piñayuaknik. Taatnatuntuuq iluqatinj tallimat malŋuich tuquŋniqsut qitunŋigaluaqatinj.³² Aqulliupluni uilgaŋnaaq tuquŋniqsuq.³³ Uvvaasiiñ, uvluni tuquŋaruat anjitiŋkpaŋa iñuuhŋmun, nuliagiŋiplugu iluqatinj tallimat malŋuk kia nuliagiŋisivaunj?”

³⁴ Jesus kiuniŋai, “Katchuutruŋiq pigigaa marruma iñuuniaŋlum,³⁵ aglaan anjutiŋ agnatlu anjitiŋkkuŋinj tuquŋiŋmiñ katchuutiraŋaŋumiñaitchut pakmani.³⁶ Atriŋaŋisirut isaŋuliŋnik tuqqutlaitchuanik. Iŋniŋigai Agaayyutim atakkii anjitiŋkkauplutiŋ tuquŋiŋmiñ nutaamun iñuuhŋmun.³⁷ Suli Moses nalunaiŋlugu ukpiŋnaqsiŋniŋaa anjitiŋiŋi iñuuhŋmun ikualaruakun uqpiŋaurakun. Moses-ŋum uqautiŋiniŋaa Ataniŋ itna, ‘Agaayyutaa Abraham-ŋum Isaac-ŋumlu, suli Jacob-ŋum.’³⁸ Ilaa Agaayyutiŋiniŋaat iñuuruat, piŋiniŋitchaat tuquŋaruat, atakkii ilaanun iluqatinj iñuich iñuurut.”³⁹ Ilañich aglaliŋqirit uqaŋniqsut, “Aariŋaa kiggutin, iŋisautrii!”⁴⁰ Tavrakŋa apiqsrutŋiŋaŋniŋaat taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuŋtikun Akiqsruutauruakun

⁴¹ Jesus-ŋum Pharisee-ŋuruat apiqsruŋniŋai, “Suvaata iñuich uqaŋniqpat Christ, Anniqsuŋti akiqsruutauruaq, kiŋuviaŋiniŋlugu David-mun?”⁴² Atakkii David ilaa nipliŋñiqsuq Psalms-ni,

‘Ataniŋ uqaŋtuŋ Atanimnun:

Aquvittiŋ kamagitiŋiiviksrapnun

⁴³ uvaŋnun akiŋiŋiŋiaŋhatnunaglaan uumigiritin.’ *Psalm 110:1*

⁴⁴ David-ŋum iŋmiŋik taiguutiŋaŋpaga Ataniŋmiŋik, qanuŋmi Anniqsuŋti David-ŋum kiŋuviaŋiniŋpaunj?”

Jesus-ŋum Kiliktuutiŋigai Aglaliŋqirit

⁴⁵ Iluqatin iñuich naalagñipkaqlugich Jesus-ñum nipliutinigai maliguaqtini, ⁴⁶ “Qaunagititchi tamatkunakña aglaliqiriniñ. Pisuktuatlaturut akuqturuanik atnuğaaqhutin. Suli purvig-itqutlaturut iñunun paglatqusuuplutin tauqsigñiaqviniñ. Aquppiutaksraqtuuraaqmiut aquppiutagiksaanik katrağvinñi iñuich nigipakmata. ⁴⁷ Ivayaqtuqmigaich uilgağnaat, tigliktuiplugich kinunauranjitnik, suli qiñiqusaatlaturut agaayuuraaqamin! Anasiñnuqsausiaqağisirut pitluglugu atlaniñ iñuniniñ.”

21

Uilgağnaam İliraña

¹ Jesus tautunniqsuq umialguruanik iñunnik iliripmata aatchuutmiknik agaayyuvikpaum ilirivianun, ² tautukmiñigaa inuqsraqtuaq uilgağnaaq ilisiruaq malğunnik patukpaanik maniuraanik. ³ Nipligñiqsuq, “Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuaq uilgağnaaq ilisitluktuaq iluqaitniñ atlaniñ, ⁴ atakkii atlat ilisirut aatchuutmiknik ilañatniñ umialgutmin, aglaan ağnam inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan iñuuniutiksraqaluani.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaqquğniathanik Agaayyuvikpaum

⁵ İlanisa maliguaqtit uqautiginigaat qanutun qiñiyunaqtilaanña agaayyuvikpaum, piññaqusiqsaqtaq uyagañnik suli aatchuutauruaniglu qaisauruanik Agaayyutmun. Jesus nipliğñiqsuq, ⁶ “İluqaan tamanna tautukkaqsi—tamanigu kisiñnuqtaqağumiñaitchuqunniñ uyagañmik qalliani atlam ulğusimaitchuam.”

Jesus Sivuniksriqiruaq İhuiğutniglu Piyuaqsiutiksramiglu

⁷ İñuich apiqsruğniğaat, “İlisautrii, qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun ilitchuqutikun ilitchuğigisivisa piyaqquğviksraq aullağniigaqsikpan?” ⁸ Jesus-ñum kiuniğai, “Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. İñugiaktuat iñuich aggigisirut uqağutin, ‘Christ-ñuruna! Pivik tikiumaruq!’ aglaan malinñiaqnasigik. ⁹ İqsiñiaqasi tusaagupsi anuyaktuanik ağayaktuaniglu. Tamatkua atuumagisirut sivulliulutin aglaan isukitchumiñaitchuq taapkunuuna.” ¹⁰ Niplipsaagñiqsuq, “Nunaaqqich anuyyiuğisirut atlanik nunaaqqiñik, atanguviich anuyyiuğisirut atlanik atanguviniñik. ¹¹ Nuna iliksraqisiruq tatamnaqsiluni. İñuich kakkaagisirut. İñuich atniğñautiqagisirut tigupqutnaqtuanik naniliqaa. Atlayuağnaqtuat sagvigisirut qılanmi iqsipkaqlugich iñuich. ¹² Sivuatni tamatkua tikiumagaluaqnağich, tiguraulusi piyuaqsiugisirusi. İñuich uqaqsittaagvinmuktikisigaasi katrağvinmiknun isiqtaupkağusi, tikiutruğusi sivuğaatnun umialgich kavanauruatlu pisigiluna. ¹³ Taivrumanı piviksraqagisiñiqsusi ilisimaraulusi.”

14 Isumaalunajigitchi kiggutiksrapstitnik tiguraugaluqasi.
 15 Atakkii uqaksritkisigipsi isumatuligmiglu uumigiripsi-
 unniin igluliuḡumiñaisanjanik. 16 Anayuqaapsi aniqatiupsilu
 ilapsilu suli ilannapsilu qaitkisigaasi uumigiripsitnun, aasii
 ilasi tuqqutaugisirut. 17 Iluqatin iñuich uumigigisigaasi
 pigilunja. 18 Aglaan atausiqunniin nuyana niaquqpich
 tammakkauyumiñaitchuq. 19 Qichaḡitchi anuqsrukun.
 Nikaitkupsi piñnaktaaginiagiksi iñuuhiqsi.

Jesus Sivuniksriqiruaq Piyaqquḡniałhanik Jerusalem-ḡum

20 “Tautukkupsion Jerusalem puuqpatruḡ anuyaich
 ilitchuḡigisigiksi qallilha piyaqqukkauiksranjan. 21 Taipkunani
 uvluni kiñapayaaq iñuuniaqtuaq Judea-mi qimakkumauq
 igḡiñun. Kiñapayaaq nunaaqqimiittuaq aullaqtuksrauruq,
 suli avataani nunavinmiittuaq nunaaqqimuktuksraunitchuq.
 22 Atakkii taapkua uvlugigai anasiñjuqsautiksram
 immiumatquplugich iluqaisa sivuniksriqirit uqauttutinich.
 23 Qanutun tatamnaqtigigisiva taipkunani uvluni aḡnanun
 sinjayaauruanun suli aakanun miluktitchiruanun. Tatam-
 naqtuaq ihuiññaq tikiumagisiruq tamarrumuḡa nunamun,
 atakkii Agaayyutim qinnautaa akikḡautaugisiruq makununja
 iñunun. 24 Ilanich tuqqutaugisirut savikpakun atlat suli
 tigutaaqsiulutin Jew-ḡunitchuanun. Ilinisa tutmigagigisigaat
 Jerusalem piviksraqtin isukliññialhatnunaglaan.

Agḡilha Igñinjan Iñuum

25 “Atlayuaḡnaḡisirut siqiñiglu tatqiglu suli uvlugiatlu. Iñuich
 nanipayaaq qanusiksriagisirut, iqsilutin nipruaḡninanik
 tagium aksraligruaniniglu. 26 Iñuich igivrugaḡisirut iqsilutin
 isumaaluhigmikni sumsuli tikitchuksranjanik iluqnaanun
 nunamun, atakkii qaummatipayaani silam nuktitulutin
 inimikniñ. 27 Qiñigisigaat Igñinjan Iñuum agḡiqsuaq
 nuviyakun qilanjmiñ sanḡimigun kamanallapiaqtuakun
 kamanautmigunlu. 28 Tamatkua atuumaaqsikpata
 qichaḡitchi niḡiugaqaḡusi. Atakkii tasuqsakkauiksraqsi
 qalliruq.”

Iisaaksranja Asirritłaitchuam Napaaqtum

29 Jesus-ḡum uqautinigai atrikusautmik, “Qiñillaksaqsion
 asirrisuuruaq napaaqtuq suli iluqaisa atlat napaaqtut.
 30 Milukatat sagviaqsipmata ilisimaraḡigiksi upingam
 qallilha. 31 Taatnatuntuuq atuumaaqsikpata tamatkua
 uqautigikkatka ilitchuḡigisigiksi anayyuqautaan Agaayyutim
 tikiññialilha. 32 Itqallaksiun una! Iñuich iñuuniaqtuat pakma
 tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatin atuumagaluaqtitnagich.
 33 Qilaglu nunalu piḡisiruk aglaan uqalitka piḡumiñaitchut.

Munagimmaagiiksraq

³⁴ “Munagititchi! Isumaiqsitnasi taanḡaḡmunlu isumaaluutaanunlu marruma iḡuuniaḡhum. Taatnanjitchupsi uvlum quviqpiagaasi tavrakḡatchiaq niḡiunḡisillusi. ³⁵ Nanigiatun pisaḡigisigai iluqaisa iḡuich nanipayaaq nunami. ³⁶ Munagiyumausili agaayulusi ataramik makitalgulusiasiiḡ payanaḡgusi iluqaani atuumarauksrani agḡigḡiḡiḡhanunaglaan Iḡḡiḡan Iḡuum.”

³⁷ Uvlugagipman Jesus ilisautriraqtuq agaayyuvikpaḡmi. Anaqaksraaqman siḡniktagiaḡniqsuq igḡiani atiqaqtuam Olivesmik. ³⁸ Uvlaagūqman iḡuich utlautiraqtut agaayyuvikpaḡmun naalaḡnisukḡuq uqaqpan.

22*Sivunniugun Tuqutchukḡuq Jesus*

¹ Niḡiqpagvikaq atilik Apqusaakkauḡimik qalliḡiḡsuq iḡuich niḡipmata puvlaksiḡniḡilaamik qaqqumik. ² Qaukḡiḡich agaayuliqsit sulii aglaliqirit tuqqutchuḡniḡaat Jesus nalunautchiḡutiḡ aglaan iqsiginiḡaich iḡuich.

Judas Aniqtuq Aatchuutigisukḡuq Jesus

³ Tavrakḡa tuḡḡaq isiḡniqsuq Judas-mun atiqaqtuamun Iscariot-mik, ilaḡat qulit malḡuk maliguaqtit. ⁴ Judas-ḡum uqaqatigityaḡniḡai qaukḡiḡich agaayuliqsit aḡalatiḡitḡu agaayyuvikpaum iḡuaqtitchiḡiḡaḡtiḡiḡ qanuq aatchuutigisukḡuq Jesus ilinḡiḡun. ⁵ Quviasukḡutiḡ akiqsruḡaat akiliḡukḡuq maninḡmik. ⁶ Judas anigḡniqsuq. Piviksraqsiugaqsiḡiḡaa aatchuutigisukḡuq Jesus ilinḡiḡun iḡuich nalupkaḡlugich.

Itqanaiyaḡiḡ Jew-ḡuruat Niḡiqpagvikaanun Atilinḡmun Apqusaakkauḡimik

⁷ Akunniqsaami uvlua Puvlaksiḡniḡilaam qaqqum tikiḡiḡiḡsuq, taamna Apqusaakkauḡhum ipnaiyaam tuqurviksraḡa. ⁸ Jesus-ḡum tuyuḡigik Peter-lu John-lu itnaḡḡugik, “Itqanaiyaḡiatku niḡiqpaḡiksraqput.” ⁹ Apiqsruḡniḡaak, “Nani itqanaiyaquvisiguk?” ¹⁰ Jesus-ḡum kiuniḡik, “Isiḡuptik nunaaqḡimun paaḡisigiktik iḡuk akiyaqtuaq qattamik imilinḡmik. Malikkumaiktik isiḡpan tupiḡmun, ¹¹ suliasiiḡ nipliutilugu iḡua tupqum, ‘Iḡisautri nipliḡiḡiḡsuq, Nani iniqaqpich tuyuḡmiaqagviḡimik niḡḡiviksramnik ipnaimik piqasiḡiḡuna maliguaqtimmik niḡiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkauḡimik?’ ¹² Uuma urriqsuutigisigaatik inimik nallauraallagviuluumaqtuamik qulligmi itqanaiḡaamik inuqsraḡaiḡuḡu. Tavrani itqanaiyaḡiḡaurutik.” ¹³ Aullaqamik paḡinniḡaak taatnatun Jesus-ḡum uqaḡhatun,

aasiin itqanaiyaqhutin niġiqpagviksramun atilinmun Apqusaakkauġmik.

Atanġum Nullautchiġvia

¹⁴ Niġġiviksraqtin tikitman Jesus aquvinniqsuq piqasiqhuni uqqiraqtinik. ¹⁵ Nipliutiniġai, “Niġiqatigisullapiaġipsi uumiġa ipnaimik niġiqpagvikaami atiqaquami Apqusaakkauġmik nagliksaanġaiġnġagma! ¹⁶ Uqautigipsi, niġitqinġianjtkiga immiumaniaġhanunaglaan aġaayuqautaani Agaayyutim.” ¹⁷ Taatnaanikami Jesus-ġum tiguplugu qallun, quyanigaa Agaayyun nipliġhuni, “Tigulugu taamna imillagvigisiun! ¹⁸ Uqautigipsi, uvakġaniġnaglaan imitqikkumiġnaitchuġa asiam misuġuanik agġiġnġiaġhanunaglaan Agaayyutim aġaayuqautaan.” ¹⁹ Jesus-ġum tiguplugu qaqquq quyanigaa Agaayyun. Avguqġlugu qaqquq qaiġnġigaa nipliġhuni, “Taamna qaqquq timigigiga qaisauruaq ilipsitġun. Niġġisiun itqakkutigilugu uvaġnun.” ²⁰ Taatnatuntuuq, niġianikamiġ qallun qaiġnġigaa nipliġhuni, “Asiam misuġua uumani qallutmi Agaayyutim nutaaq sivunniugutigigaa taluġniqusiġlugu aupkun maqikkauruamik ilipsitġun.” ²¹ “Atanġii! Iġapsisamma aquppiqatima qaiġnġiaġaġa. ²² Iġnġia Iġuum tuquruksrauniaqtuq Agaayyutim sivunniutaagun, aglaan nakliun iġunmi qaitchiruami ilaanik!” ²³ Maliguaqtai apiqsruqtautiaqsiġniqsut avatmun nalliġsin qaitchiyummatiaqamagaan ilaanik.

Uqavaaġum Kamaġaġunġnikun

²⁴ Maliguaqtai qapiqtailitragġniqsut nalliġsin kamaġaġniqsraugisipmagaan. ²⁵ Jesus-ġum nipliutiniġai, “Jew-ġunġitchuat umialgich sanġiqaqtut iġunmikni suli aġalait taigukkautlatuplutin Iġauraanġitġnik Iġuich. ²⁶ Aglaan taatnatun itchuksraunġichusi. Kamaġaġniqsrauruaq akunnapsitġi ilil nukaqġiqsun suli sivulliuqti savaktitun. ²⁷ Kiġa kamaġaġniqsrauva—taamna aquvitluni niġiruaq naagaqaa taamna payuktaqtuaq? Tavrataamna aquppiruaq kamanatluktuq. Aglaan iqasiġipsi payuktaqtitun. ²⁸ “Ilipsi, nayuġipsitġa uuktuaqsiupayaaqama. ²⁹ Atrililugu aapaa aġalatchitġasipkaġiġha uvamnik, taatnatuntuuq aġalatchitġasipkaġisipmigipsi. ³⁰ Niġiqasiġisigipsitġa imiqasiġlunġalu aġalatchiaqsiguma iġunmik, suli aquppiqasiġisigipsitġa taivrumanġi atanniityaġuma kiġuviagiġniġnik qulit malġunġnik iġnġitġnik Israel-ġum.

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piiġaalksraġanik

³¹ “Annaa, Simon! Naalaġnġilagiġ! Tuunġaum uuktuaġumiġaqsġiġaasi iluqasi, nautchirriqiri avik-tuipmatun mukkaaksranik sanikġunġi. ³² Aglaan

agaayyutigikpiñ ukpiqsriñhiñ qapiqunillugu. Utiguvich uvañnun sayyigisigitin aniqatiutin.”³³ Simon Peterm kiunigaa, “Ataniiq, isiqtauqasiñhiñaugikpiñ suli tuquqasiğutin!”³⁴ Jesus niqliqsuq, “Peter, uqautigikpiñ, aqargiqpak qalğuqtağaluaqnagu uvlaami piilaagigisigikma piñasuniaglaan.”

Maniqagvigli Puukatağlu suli Savikpak

³⁵ Jesus-ñum uqaanikami taavrumiña apiqsruğniğai maliguaqtini, “Taimani tuyugikapsi manikuviiłaaqhusi puukataiłaaqhusilu sakpakkiılaaqhusilu, inuqsraqpsi?” Kiunigaa, “Inuqsranitchugut.”³⁶ Jesus nipligñiqsuq, “Aglaan pakma, kiña maniqagvigağumi naagaqaa puukataqagumi saagağligik. Suli kiñapayaaq savikpaitchumi tuniraksragigaa quppigaani aasiñ tauqsiguni savikpañmik.”³⁷ Uqautigipsi, Taamna uqaliq aglausimaruaq Agaayyutim makpiğaanifi atuumaruksrauruq, itna ‘Irrutiniğaat savamaqluktuatun.’ Iluqaan aglausimaruaq uvapkun immiumakkauniaqtuq.”³⁸ Maliguaqtit nipligñiqsut, “Ataniiq, uvva malğuk savikpaak!” Kiunigai, “Tavra apai!”

Jesus Agaayuruq Iğğimi Atiliñmi Olives-mik

³⁹ Jesus aullalgiññiqsuq iğğimun atiliñmun Olives-mik piragihigmisun, aasiñ maliguaqtaiñ malikkaat, [aglaan Judas malinitchuq.]⁴⁰ Tikitñamin taruña nipliutiniğai, “Agaayulusi ukpiqsrisainitchumausili uuktuaqsiugupsi.”⁴¹ Tavrakña aullaqtaallakhuni sitquqhuni agaayuniqsuq.⁴² Nipligñiqsuq, “Aapaan, pisuhigiyupku piğun qallutaa nagliqsaalthum uvañniñ. Uvaña pisuhiginilaaptun aglaan pisuñhiñ savaañuli.”⁴³ [Isağulgum qilañmiñ sagviutiniğaa sayyiqługu.⁴⁴ Ihuılliuqpakikun agaayuniqsuq piłiqitlukhuni, aasii ilaan siiqsipkañha kataktuq auktun nunamun.]⁴⁵ Makitnami agaayuliğmiñiñ utiqhuniasiiñ maliguaqtimiñun tavra paqinniğai siñiktuat, miñguqhutiñ ihuılliuqpaitlutin.⁴⁶ Nipliutiniğai, “Suvaata siñikpsi? Makillusi, agaayyutitchi ukpiqsrisainitchumausili uuktuaqsiugupsi.”

Tiguniğaat Jesus

⁴⁷ Jesus uqaqtitlugu iñugiaktuat iñuich tikiññiqsut, sivulliqługich Judas-ñum, ilañata qulit malğuk maliguaqtit. Utlakługu Jesus kuninñigaa.⁴⁸ Aglaan Jesus nipliutiniğaa, “Judas, kunikługu aatchuutigiviun Iğñiña Iñuum?”⁴⁹ Maliguaqtit nayuutiruat Jesus-mi tautukamitruñ taamna atuumaruq uqautiniğaat, “Ataniiq, atuğlavut savikpavut!”⁵⁰ İlañata anauniğaa qaukñiata agaayuliqsit savaktaa siutaiqsıqługu taliqpianik.⁵¹ Aglaan Jesus nipligñiqsuq, “Añña! Apaiqsuq!” Aksikługu iñuum siutaa

mamitinnigaa. ⁵² Taavruma aquagun Jesus-ñum nipliutinigai gaukñich agaayuliqsit suli analatinich agaayyuvikpaum ihuaqtitchiñiaqtinñ suli sivulliuqtigruat tikitchuat aiplugu ilaa, “Aatai, tikitchuksrauvisi savikpaligaagusi anautaniglu uvaña lilaa savamaqlukti? ⁵³ Nayugağikapsi agaayyuvikpañmi uvluğagipman tiguniatlaitchipsitña. Aglaan pakma savagviksrağigiksi sanñjagun taaqtuam.”

Peter-m Piilaaginigaa Jesus

⁵⁴ Tamatkua tiguplugu Jesus aullautinigaa tupqanun gaukñiata agaayuliqsit, suli Peter-m malinñigai taavakñatluk. ⁵⁵ Iknigağniqsut silataani tupqum, aasii Peter-m ilalignigai aquppiruat tavrani. ⁵⁶ Ilañata pirit ağnam tautunñigaa Peter aquppiruaq sanigaani ikniğum. Qiñiqługu nalinñiaaqługu nipliutinigaa, “Una iñuk piqataupmiruaq Jesus-mi!” ⁵⁷ Aglaan Peter piilaagniqsuq, “Ağnaaq, nalugiga!” ⁵⁸ Kiñuurañjagun iñuk ilitchuqsripmiñiqsuq Peter-mik nipliqhuni, “Ilvich, ilagigaatintuuq taapkua!” Aglaan Peter-m kiunigaa, “Naagga, ilağinitchaatña.” ⁵⁹ Sassağniğum kiñuagun atlam iñuum qapinaiqhuni upyañigaa, “Iłumun una iñuk piqataupmiruaq Jesus-mi, atakkii Galilee-ğmionuruq!” ⁶⁰ Aglaan Peter-m kiunigaa, “Nalullapiagiga sumik uqaqtılaan.” Uqaqtitlugu tavrakñatchiaq aqargiqpak qalğuqtağniqsuq. ⁶¹ Atanğuruam qiviaqhuni tautunñigaa nalinñiaaqługu Peter, aasii Peter-m itqağniğaa atanğum nipliñha inñimñun, “Aqargiqpak qalğuqtağaluaqnagu uvlaapak piilaagutigigisigikma piñasuniaglaan.” ⁶² Peter tavra anipluni qianiqsuq ihuillullapiaqhuni.

Jesus Mitautigigaat Anaullaqługulu

⁶³ Iñuich munaqsriuat Jesus-mik mitautiginigaa anaullaqługulu. ⁶⁴ Matuplugik irrak apiqsruğniğaa, “Kia anauvatin? Nalautchağiñ?” ⁶⁵ Nipliutipmiñigaa iñugiaktuanik pisaanñatinik.

Jesus Uqaqsittaagvinñmi

⁶⁶ Uvlaağumman Jew-ñuruat sivulliuqtigruat gaukñich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu katiniqsut, aasiññ Jesus tikiutinigaa uqaqsittaagtitchirinun, ⁶⁷ nipliqhutin, “Uqautitigut! Ilvich Christ-ñuvich, taimña akiqsruutauruaq Anniqsuqti?” Jesus-ñum kiunigai, “Uqautigupsi ukpiginiañitchipsitña; ⁶⁸ suli apiqsruğupsi apiqsruutmik kiuyumiñaitchipsitña. ⁶⁹ Aglaan uvakña Iğñiña Iñuum aquppigisiruq tunjaani taliqpian Agaayyutim piqaqtuam sanñipayaamik.” ⁷⁰ Iluqatin nipliğniqsut, “Ilvich, Iğñigivatin Agaayyutim?” Kiunigai, “Ilipsi, uqaqtusi Iğñiginipluña.”

71 Kiisaimmalu nipliǵniqput, “Inuqsranǵaiqsugut ilisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliǵha.”

23

Jesus Pilate-muutiniǵaat

1 Iluqatin iñuich makitlutin Jesus Pilate-muutiniǵaat kavanauruamun. 2 Tavrani pasiaqsiñiǵaat Jesus itnaqhutin, “Iłitchuǵigikput una añun killukuaqtitchiǵha iñuptiknik atakkii uqautiniǵai akiliquñitlughich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqautiniǵaisuli ilaa Christ-ñunipluni umialik.” 3 Pilate-ñum apiqsruǵniǵaa, “Umialigivatin Jew-ñuruat?” Jesus añiǵniqsuq, “Aa, nalauttutin.” 4 Taamna atuumaanikman Pilate-ñum nipliutiniǵai qaukñinich agaayuliqsit iñugaaǵruilłu, “Iłitchuǵinitchuñ patchisiksramik uumani añutmi.” 5 Aglaan qapinaiqsauraqtut, “Iłisauttutimigun aǵayagaǵigai iñuich iluqaani Judea-mi. Aullaqniuruq Galilee-mi pakma mañjaqhuniasiiñ.”

Jesus Herod-muutiniǵaat

6 Pilate-ñum tusaakamiuñ taamna apiqsruǵniǵaa, “Una añun Galilee-ǵmiuñuva?” 7 Iłitchuǵikamiuñ Jesus-ñum agqiqsilaañ nunamiñ añalatañaniñ Herod-ñum, tuyuǵiniǵaa Herod-mun tavraniitmiñiqsuamun Jerusalem-mi. 8 Herod quviasupiaǵataǵniqsuq tautukamiuñ Jesus, atakkii tusaaplugu suli qiniǵummiuqługu inilǵatluk. Tautukkummiuǵniqsuq Jesus savakpan quviqnaqtuanik. 9 Herod-ñum apiqsruqtaaqsiñiǵaa Jesus iñugiaktuanik apiqsruutinik, aglaan Jesus-ñum kiuniniñiǵaa. 10 Qaukñinich agaayuliqsit suli aglaliqirit qapinaiqsuraqhutin pasiuǵniǵaat Jesus. 11 Herod-ñum añuyyiuqtaiñlı mitautiginiǵaat Jesus suvasaǵinilługu. Atipkaqługu atañum atnuǵaallautañanik utiqtinniǵaat Pilate-mun. 12 Taavrumani uvlumi Herod-lu Pilate-lu ilauragiiqsinniqsuk sivuani uumigiikkaluaqtuak.

Jesus Tuquruksraǵuǵaat

13 Pilate-ñum katipkaǵniǵai qaukñinich agaayuliqsitlu sivulliuqtit iñuilłu, 14 suli nipliutiplugich tamatkua, “Tikiutigiksi una añun uvañnun nipliqhusi sivulliullautañiñniplughich iñuich. Isivǵiuǵaluaqługu sivuqqapsitñi paqitlaitchiga savamaqłuutiqaǵługu pasiuǵutipsitñik. 15 Unniñ Herod-tuuq paqitchinitchuq agvisiksramik, atakkii utiqtitqiniǵaa uvaptiknun. Una añun piitchuq sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun. 16 Taatnaǵłuñ ipiǵaqtuqtitqaǵługu aullaqtitkisigiga.” 17 [Pilate patchisaiqsitchisuuruq atautchimik isiqtamik niǵiqpagvikaam uvluan]. 18 Iñugaaǵruich niplianiqsut, “Tuqqutchiuñ taamna iñuk aasiñ tigutaaqtañaiqsillugu Barabbas!”

19 (Barabbas isiqtauniqsuq atakkii ılaupluni tamatkunani aġayakhutiŋ nunaqqimi tuqqutchiruanilu). 20 Pilate-ŋum Jesus patchisaigukkaluaġaa. Taatnamik uqaġvigitqikkaluġai iŋuġaġruich. 21 Aglaan iġialaniqsut nipitusiplutiŋ, “Kikiaktuutisiuŋ! Kikiaktuutili sannigutamun!” 22 Pilate-ŋum piŋatchiqługu nipliġniqsuq, “Sumik savamaqluutiqaqpa? Paqitchiŋitchuŋa sumik tuqurrutauyumiŋaqtuamik ilaanun. Ipiġaqtuqtillugu patchisaigisigiga.” 23 Aglaan iġialapsauraġniqsut kikiaqtuutiraksraupiaġnipluġu sannigutamun. Kiisaimmalu iġialaġmiktigun akimavut.

24 Uvvaasiin Pilate-ŋum atannigniġaa Jesus kip-iquiugutaatitun. 25 Pilate-ŋum pituigniġaa Barabbas pisukkaŋat, taamna isiqtauruuq atakkii ılaupluni tamatkunani aġayakhutiŋ iŋuaqtuani, aasiin qaitluġu Jesus ilinjitun pisulhatitun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

26 Aŋuyyiuqtit sivulligniġaat Jesus. Pisullaġmin paaqsiŋiqsut iŋuŋmik Cyrene-naġmiumik atiqaqtuamik Simon aitmuktuamik nautchiiviŋmiŋ. Tamatkua nunuriŋiġaat akiyaġiaquplugu sannigutamik aquagun Jesus-ŋum. 27 Iŋuġiallapiatuat iŋuich maliŋniġaat. Akunġatni itmiŋiqsut aġnat qairuat uigualaplutiŋ. 28 Jesus-ŋum kiniaqami nipliutiniġai, “Aġnaaŋisii Jerusalem-ŋum! Qirratiginasiŋa aglaan qirratigisitchi ilipsitun qitunġapsitunlu. 29 Atakkii uvlut qallirut iŋuich nipliġisilhat, ‘Quvianamiurut taapkua aġnat qitunġaitchuat siŋaiyautlaitchuatu miluktitchisimaitchu-atlu.’ 30 Taivrumani uvlumi iŋuich nipliġisirut iġġiŋun, ‘Katagitchi uvaptiknun!’ suli qimiġaanun, ‘Iriqtigut.’” *Hosea 10:8*

31 Atakkii taatnatun irrutikpatruŋ patchisaitchuaq pakmapak, qanutun irrutriŋiaqmivat iŋuŋmik taimanigu?”

32 Malġuk atlak iŋnuk, iluqatik savamaqluksimaruak, tuqqatauruksraupmiŋiqsuk piqataulugik Jesus-mi. 33 Aŋuyyiuqtit tikiŋniqsut atiqaqtuamun “Saunġa niaqum.” Tavrani kikiaktuutiniġaat Jesus suli taapkua savamaqluksimaruak piqasiqluġu, iłaqataa taliqqian tuŋaanun suli iłaqataa saumian tuŋaanun. 34 Jesus nipliġniqsuq, “Aapaan, natqigutikkich tamatkua iŋuich! Nalugaat sumik savaaqaqtılaaqtin.” Avguġniġaich atnuġaanj nalautchaġautigiplugich. 35 Iŋuich qichaqtuat tautuktuagniġaat. Jew-ŋuruat sivulliuqtinisa mitautiginigaa, “Annautiraġigai atlat. Ki anniqsuġli inmiŋik Christ-ŋuyumi, Anniqsuqti akiqsruutauruq Agaayyutim piksraqtaagikkaŋal!” 36 Aŋuyyiuqtit mitautigipmiŋiġaat. Utlakluġu aatchuġniġaat suŋaġnitchuamik misuqqumik 37 nipliqhutiŋ, “Anniqsuġiŋ

ilipnik umialigikpatin Jew-ɲuruat!”³⁸ Niaquan qulaagun aglaklugich uqahich, “Taamnauvva umialgat Jew-ɲuruat.”

³⁹ Ilaqataan savamaqluksimaruum nivinjaruam uqagñiqhuktaqmiñigaa, “Christ-ɲuguvich anniqsugñ ilipnik uvaguglu!”⁴⁰ Aglaan ilaqataan iñiqtiñigaa nipliqhuni, “Taluginjitiun Agaayyun? Tuqqutaksraurutintuq ilaatun.⁴¹ Tuquniaqtuguk nalautlugu atakkii taatnaqnaqhunuk; aglaan taamna savaaqanjitchuq pigiitchuamik.”⁴² Aasiñ nipliutinigaa, “Jesus, itqagillanjanjan tikitchuvich anjaayuqautipnun!”⁴³ Jesus-ɲum nipliutinigaa, “Akiqsruḡikpiñ, marrumani uvlumi piqasiḡisigikma utaqqivinmi.”

Jesus Tuquruq

⁴⁴ Uvluq qitiqquqman siqinñaaḡinaiḡniqsuq taaqsipluni nunapayaami piñasunun ilipman sassaḡ;⁴⁵ talukuyaag [sapukutchiutauruaq] nivinjaruaq agaayyuvikpanmi siiksḡniqsuq tatpichakja takununaaglaan.⁴⁶ Jesus nipaalaliḡniqsuq, “Aapaan! Argaknun iligiga irrusiḡa!” Taatnaanikami tuquniqsuq.⁴⁷ Rome-maḡmiut qaukliata anuyyiuqtit tautuklugu tamanna atuumaruag kamaksruḡniḡaa Agaayyun nipliuhuni, “Ilumutun taamna anun nalaunjaruq!”⁴⁸ Iñiich katiruat qinḡiaqḡu kikiaktuutriḡiq tautukamitrun tamanna atuumaruag, utiḡniqsut kinuniḡmiknun ipiqtutchallapiaqhutin.⁴⁹ Iluqatinj tamatkua ilisimaruat Jesus-mik ilagiplugillu aḡnat maliktuat Galilee-miñ qichaḡniqsut taiñaknatluk qinḡiaqhutin.

Jesus Iluviḡniḡaat

⁵⁰⁻⁵¹ Iñuqaqmiñiqsuq atilinjmik Joseph-mik Arimathea-ḡmiumik, nunaaqqimiñ Judea-mi, nalaunjaruaq qanutitanjitchuaḡlu iñuk, suli utaqqinḡisuaq tikiḡisranjanik anjaayuqautaan Agaayyutim. Ilaugaluaqhuni uqaqsit-taaqtitchirini anjiquatunñiqsuq sivunniugmata tuqqutchuklugu Jesus.⁵² Joseph-ɲum utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiḡaa timaa Jesus-ɲum pisuklugu.⁵³ Tavrakja atqaqḡu timaa Jesus-ɲum, nimiqsruḡniḡaa ukiḡhaaḡiksaamik, ilipluguasiiñ iluviḡiugtamun uyaḡanmi atunḡanjitchuamun.⁵⁴ Iluqani tamanna atuumaniqsuq minguiqsiaḡvium uvlua aullaḡniyasipman.⁵⁵ Aḡnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ malinjiaḡat Joseph tautukluguasiiñ qanuq Jesus-ɲum timaa ilipmaga iluviḡmun.⁵⁶ Utiqhutinj kinuniḡmiknun itqanaiyaḡniḡaich tipraḡiksautilgich uqsruḡutiksrai timaan Jesus. Jew-ɲuruat minguiqsiaḡviatni minguiqsḡniqsut kamagiplugu tillisaa Moses-ɲum.

24

Jesus Anipkakkauruq Tuquliġmiñ

¹ Uvlaatchauranani sivullium uvlum akunniqsaami aġnat iluviġmuniqsut saagaqhutij tipraġiksautilijnik uqsruġutiksraiñik itqanaiyaagmiknik. ² Paqinniġaat uyaġak aqsraqtinaniqsuaq paananiñ iluvġum. ³ Tavraasiñ isiqamin paqingiñniġaat timaa atanguruam Jesus. ⁴ Qanuqsausiuqtitlugich tavrakṇatchiaq malġuk aṇutik qitñaġnaqtuanik atnuġaallak qichagñiqsuk sanigaatni. ⁵ Iqsitchakhutij aġnat sikinniqsut nunamun. Aṇutik nipliutiniġaich, “Suvaata tautugiaqpsi iñuuruamik akunġatni tuqunaruat? ⁶ Uvaniingitchuq atakkii iñugutqiksuaq. Itqal-laksiun qanuq uqaqtilaanja ilipsitñun Galilee-miinnjaġmiñi, itna, ⁷ ‘Iġñija Iñuum qaisauruksrauruq killuuruanun iñunun kikiaktuutikkauluni, aasiñ piñayuatigun uvlut aṇitqikkumapluni iñuuliġmun.’” ⁸ Aġnat itqagñiġaat uqaġikkaña. ⁹ Utiqhutij iluviġmiñ uqautiniġaich qulit atausiq maliguaqtit atlatlu iluqaitñik tamatkuniña. ¹⁰ Taapkua aġnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu aakaña James-ṇum, sulì atlat aġnat. Uqautiniġaich uqqiraqtit tamatkuniña atuumaruanik iluviġmi. ¹¹ Aglaan maliguaqtit isumaniqsut aġnat piñiliqiniplugich. Taatnamik ukpiġinjiniñiġaich. ¹² Aglaan Peter makitiqhuni aqpalisruġniqsuaq iluviġmun; auġrukami tautuñiġaa nimġutaa ukilhaagiksuaq kisian. Kiñuniġmukhuni quviġusuutiginiġai tamatkua atuummiruat.

Pisukkataaġniqsuk Emmaus-mun

¹³ Taavrumani uvlumi malġuk Jesus-ṇum maliguaqtik nunaaqiuramunniagñiqsuk atilijmun Emmaus-mik, unjasikilaaqquuaq tallimat malġunni mile-lanik Jerusalem-miñ. ¹⁴ Pisullaġmik uqaġniqsuk iluqaanik atuumaruamik. ¹⁵ Uqqaagiksitlugik Jesus pisuqasiġniġik; ¹⁶ tautukkaluagñiġaak aglaan ilisaġinjiniñiġaak. ¹⁷ Jesus-ṇum nipliutiniġik, “Sumik uqaqpisik pisuktuallaptikni?”

Qichaqpaallaṇniqsuk alianaqsiplutik. ¹⁸ Ilaqataan atilgum Cleopas-mik apiqsruġniġaa, “Kisivich naluvalunniqsutin Jerusalem-mi atuumapman tamanna ikpaksravak.” ¹⁹ Jesus-ṇum apiqsruġniġik, “Sunik?” Kiuniġaak, “Tamatkuniña atuumaruanik Jesus Nazareth-miumun. Taamna aṇun sivuniksriqirauniqsuaq sanjiqaqtuaq uqaġiġmigun savaagmigunlu sivuġaatni Agaayyutimlu iñuillu. ²⁰ Qaukṇijich agaayuliqsipta sulì sivulliuqtipta sivunniġniġaat kikiaktuutitquplugulu tuqqutautquplugulu. ²¹ Niġiugaġigaluakkaqput ilaanuniplugu tasuqsairuksrauplugu

Israel-aagmiunik. Marrumani uvluni piñayugiġaat atuumap-managlaan. ²² Iłapta aġnat tupakkaatigut pitłukługuunniñ. Taapkua utlautiniqsut qauniuraami iluviġmun, ²³ aglaan paqinġiñniġaat timaa. Utiqamiñ nipliġniqsut tautuñniplutiñ isaġullañnik uqautriruañnañnik Jesus iñuuniplugu. ²⁴ Iłavut utlautiniqsut iluviġmun paqitlugu taatnatupiaq aġnat uqałhatitun, aglaan qiñiñitmiñniġaat Jesus.” ²⁵ Tavralli Jesus-ñum nipliutiniġik, “Qanutun isumaiłaaqtigivisik! Qanutun sukaisigivisik ukpiqsriħiksrapstniħik supayaanik sivuniksriqirit uqautaitniħik! ²⁶ Uqaġniġugaut Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq nagliksaaqtuksrauniplugu tamatkuniña isigaluaqani kamanautmiñun.” ²⁷ Jesus-ñum iłitchuġipkaġniġik uqautigikkauruanik inġmigun iluqaitni Agaayyutim uqałhiñi, aullaġniipluni makpiġaaniñiñ Moses-ñum sulii aglañitniñ iluqatiñ sivuniksriqirit.

²⁸ Qallikamiñ nunaaqqiuramun igliġviñmikkun, Jesus pisuktuiñniġniqsuq qaaniñniġniqtuatun. ²⁹ Aglaan nutqaqtinniġaak nipliħutik, “Ittuallagiñ uvaptikni. Taaqsisiaqsigaatigut.” Malikługik nayuġniġik. ³⁰ Jesus aquvinniqsuq niġiqasiġukługik. Tigusikami qaqqumik quyaniġaa Agaayyun. Avguqługu qaqquq qaiñniġaa ilinikun. ³¹ Irratik añmaqmata iłisaġiaqsiliġniġaak. Aglaan qiñiġnaiqsiniqsuq ilinikniñ. ³² Uqaqsiñniqsuk inġmikkun, “Uunaqsaagaluaqpiñuk uummatiptikni uqaqatigipmatiguk tumitchaani sulii kañiqsipkaqługu Agaayyutim uqałħa uvaptikkun.” ³³ Maksriħutik utiqtiġniqsuk Jerusalem-mun. Paqinniġaik qulit atautchich maliguaqtit katimaqatigaqtuat atlanik. ³⁴ Tamatkua katimaruat niplianiqsut, “Ataġuruuq añitqinñniqsuq ilumun! Sagviġniqsuq Simon-mun.” ³⁵ Malġuk utiqtiqtuak uqautiniġaich atuumaruamik tumitchaani sulii qanuq iliniknik iłisaqsriħiġmiknik Ataniġmik avguipman qaqqumik.

Jesus Sagviqsuq Maliguaqtimiñun

³⁶ Malġuk uqaqtitlugik taavrumiña, tavrakñatchiaq ataniq Jesus qichaaniġniqsuq akunġatni nipliutiplugich, “Tutqiutiqaġitchi!” ³⁷ Tatamitħañniqsut atakkii tautukkasuñniqħutiñ aliuqtumik. ³⁸ Aglaan nipliutiniġai, “Suvaata tupaktiqpisi? Suvaata ukpiqsriñitpisi? ³⁹ Tautuksigich argatka isigatkalu. Uvañaupiaqtuñja. Aksilunja iłitchuġiniaqtusi. Atakkii aliuqtuq timiqanitħuq sauniqanġitłuniłu uvaptun.” ⁴⁰ Uqaqami taavrumiña qiñiqtikakai argañmiñnik sulii isigañmiñnik. ⁴¹ Maliguaqtit ukpiġilguiñniġaatsulii aglaan quviġusukħutiñ quviasullapi-aqħutiñlu. Jesus-ñum apiqsruġniġai, “Uvani niqiksraqaqpisi?”

⁴² Aatchuǵniǵaat igaamik iqalunmik. ⁴³ Tiguplugu niǵiǵiǵaa sivuǵaatni.

⁴⁴ Tavra nipliutiniǵai, “Tamatkua uqautigikkatka ilipsitñunimma nayuutiñǵaǵma ilipsitñi, suapayaaq atuumaniǵnipluǵu aglausimaruatun uvapkun maligutaksraña Moses-ñum suli aglaañitñi sivuniksriqirit suli Psalmsni.” ⁴⁵ Tavra añmaǵniǵai isummatinich kaniqsitquplugich uqałhanik Agaayyutim.

⁴⁶ Nipliutiniǵai, “Taamna aglausimaruq, Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruq, nagliksaaqtuksrauruq tuqulunılu añitqiksuksraupluni tuqunaruaniñ piñayuatigun uvlut, ⁴⁷ suli atqagun tusaayugaǵiksuaq quliaqtuakkaugisiruq isummitqıııkun suli natqıutikkauııkun killuqsautiniñ iñunun nanipayaaq, aullaǵniııluǵu Jerusalem-miñ. ⁴⁸ İisimaraugisirusi tamatkunuuna.

⁴⁹ Tuyuǵisigipsi Irrusillautamik Agaayyutim akiqsruutigikkañanik. Utaqqiruksraursi nunaqqimi saññim pakmakña tikiññiałhanunaglaan ilipsitñun.”

Jesus Qııımuutikkauruq

⁵⁰ Jesus-ñum annisiniǵai nunaqqimiñ Bethany-m tuñaanun. Tavrani isakługich argañni piııutiksriññiǵai maliguaqtini. ⁵¹ Jesus agaayutillaisa aullautikkauniqsuq pakmunja. ⁵² Maliguaqtit agaayyuviginiǵaat utiqhutiñaasiñ Jerusalem-mun quviasullapiǵataqhutiñ. ⁵³ Ataramik agaayyuvikpañmiinniqsut [nangaqługu] quyaplugu Agaayyun.

Uqal̄hich Aglaani John-ŋum

Uqal̄thum Timinītha

¹ Aullaḡniisaqqaagataliḡmi ittuq Uqaliq, Uqaliq iqataupluni Agaayyutmi, suli Uqaliq Agaayyutaupluni. ² Ilaa piqatauniqsuq Agaayyutmi aullaḡniisaqqaagataliḡmi. ³ Taavrumuuna Uqal̄kun Agaayyutim iñiqtagigai supayaat. Atausriuraqunniñ iluqaaniñ iñiqtagikkaniñ iñiqtaungitchuq ilaa piill̄lugu. ⁴ Uqaliq kanjigigaa iñuul̄hum. Taavruma iñuul̄hum iñuich qaggutigai, kanjisīlikspanatnun Agaayyutmik. ⁵ Taamna qauma qaggutriruaq taaqtuamik, taaqtuam qamilguitchaa.

⁶ Agaayyun kilgiruaksramik tuyuqaḡniqsuq, iñuñmik atil̄ñmik John-mik, ⁷ taivrumuuna qaumakun iñuñmik uqautriyaqtitlugu. Aggiḡñiqsuq iluqaisa kilgutmik tusraatquplugich ukpiqsritquplugill̄u. ⁸ John ilaa taivrumiñaungitchaluaqhuni, aggiḡñiqsuq taivrumiña qaumamik uqautriyaqhuni.

⁹ Taimmataimña qauma il̄umun aggiḡiḡmiñi nunam iñuiñun kanjipsipchaityaqtuaq iñupayaanik nunami. ¹⁰ Ilaa itman nunami, nuna iñiqtaupluni Ilaagun, naagasuli nunam iñuiñ il̄itchuḡinḡiññiḡaat. ¹¹ Ilaa il̄amiñun tikitman, il̄aiñ akuqtunḡitchaat. ¹² Aglaan il̄an̄ich ukpiqsriplutin̄ akuqtuiruat ilaanik, ilaan qitunḡaḡiliutiḡkagai Agaayyutmun. ¹³ Tamatkua aniñgitchut timim qitunḡiul̄hagun naagaqaa iñuum pisul̄hagun, aglaan anitqin̄ñiqsut tuvraḡlugu Agaayyutim pisul̄ha.

¹⁴ Taamna taggisiquaqtuaq Uqaliḡmik iñuguqhuni akunnaptikni iñuuniaqtuq. Uvagut qin̄iḡikput kamanautaa inuqtuummataitchuaq il̄uaqqutrīlikun suli il̄umutuul̄kun. Taamna kamaun p̄liun Ilaan akuqtuaḡigaa aapamiñiñ Iḡñituan̄uh̄iḡmigun. ¹⁵ John-ŋum taamna uqautigin̄iḡaa. Itnautigiplugu, “Taamna uqautigikkaḡa itnaqama, “Taimña aggiqsuaksraq aqupkun kamanatluktuḡ uvañniñ, takku anigaluaqnaña in̄janiksimaahuni.” ¹⁶ Inuqtuusrimaīḡiḡmiñiñ nagliktaḡmigun Ilaan p̄liutiḡaḡaatigut; iluqata ikayugaatigut ikayutqigaaqhuta il̄uaqqutmigun. ¹⁷ Agaayyutim qaitchaa maligutaksraq uumuuna Moses-kun, aglaan il̄uaqqun suli il̄umutuul̄iq Jesus Christ-kun aggiqsuk. ¹⁸ Kia-unniñ Agaayyun qin̄iḡaqsimaitchaa, kisimi Atautchim, taavruma atrin̄uruam Agaayyutmi suli Aapam saniḡaaniittuam, il̄itchuḡipkautigigaa.

John Paptaaqtitchim Niplītha Christ-ŋunḡiññipl̄uni

19 Jew-ḡuruat Jerusalem-miñ tuyuqagñiqmata agaayuliqsini Levi-tkuayaaniglu apiqsruḡiaqluḡu John kisuupmanḡaan, 20 itna kiggutiksraisaunḡaḡani uqautiniḡai nalupqinaiqḡuḡu, “Uvaḡa Christ-ḡunḡitchuḡa; Anniqsuqtiksrautaunḡitchuḡa.” 21 “Kisuuvitmi? Elijah-ḡuvich?” John-ḡum kiuniḡai, “Taavruminḡaunḡitchuḡa.” “Naaga taimña Moses-ḡum uqautigikkaḡa sivuniksriqiraunḡich?” John-ḡum piñiḡai, “Taimñaunḡitchuḡa.” 22 Nipliutilḡiñḡiḡaat, “Uqautitigutmi kisuutilaaḡnik. Uvagut kiggutiqaqtuksraurugut tuyuḡiriptiknun. Qanuqsamma nipliutigivich ilipkun?” 23 John kiuniḡai, “Uvaḡa taimñaunḡa uqagimakkaḡa Isaiah-m sivuniksriqirim, itna,

Iñuk tuḡḡuqtuaḡ iñuiḡaamiñ,

Itqanaiyautisiun apqutiksraḡa Atangum,

nalḡuḡlugu tumiksraḡa.”

Isaiah 40:3

24-25 Taapkua uqqiraqtit tuyuuruat Pharisee-ḡuruaniñ, John apiḡilḡiñḡiḡaat, “Uvva, Christ-ḡunḡiñḡiḡuvich naagaḡaa Elijah-ḡunḡitchuvich, naagaḡaa taimña sivuniksriqiraunḡitchuvich, suvaata paptaagivich?” 26 John kiuniḡai, “Uvaḡa paptaagutiqaqtuḡa imikun. Aglaan akunnapsitñi qichaqtuḡ ilitchuḡimaisaqsi. 27 Ilaa aqupkun sagviḡisiruḡ. Uvaḡa siñiḡilḡuyumiñaitchuḡaunniñ aluḡutiḡnik.” 28 Tamatkua atuummiñiqsut Bethany-mi Perea-mi Jordan taavanitchianḡani John-ḡum paptaaqtitichiviani.

Agaayyutim Ipnaiyaḡa

29 Uvlutqikman John-ḡum Jesus qiñiḡniḡaa utlautiruaḡ iñmiñun, aasrii upyakḡuḡu, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaḡa piḡiḡityaqtuaḡ nunam iñuiñ killuutaatnik! 30 Ilaa taimñaunḡuḡ uqautigikkaḡa itnautigipluḡu, ‘Iñuk imma agḡiḡiḡiaqtuḡ akiaqtiksraḡa. Kamanatluktuḡaḡ uvaḡniñ, takku ilaa anigaluaḡnaḡa inḡaniksimaḡhuni.’ 31 Uvaḡa nalugaluḡaḡlugu kisuugisiḡha, tikiumaruḡa paptaagusiḡḡuḡa imiḡmik ilitchuḡiḡpkautigisrukḡuḡ Israel-aḡḡmiunun.” 32 Uvva itnaiḡipluḡu John-ḡum iliḡimarriḡaa, “Uvaḡa qiñiḡiḡa Ipqitchuaḡ Irrusriḡ atqaqtuaḡ pakmakḡa atriqaḡhuni tiḡmiḡḡruuratun aasrii ilaaniḡtuni. 33 Kaḡiqsianingitchaluḡaḡiḡa kisuutilaḡa, aglaan Agaayyutim tuyuḡirima imikun paptaagityaḡḡuḡa, uqautigaḡa itna, ‘Ivich qiñiḡisigiñ Ipqitchuaḡ Irrusriḡ atqaḡpan aasrii inillaguni iñunḡun, ilaa taimñaugisiruḡ paptaagiruksraḡ Ipqitchuakun Irrutchikun.’ 34 Aasrii uvaḡa qiñianikkiga taamna atuumaruḡaḡ aasrii uqautigitlapluḡu Iḡniḡiḡhagun Agaayyutmun.”

Jesus-ḡum Sivulliich Maliḡuaḡtai

35 Uvlutqikman John taraniilgiññiqsuq malğunnik maliguaqtinmiñik piqasriqhuni. 36 Qiñiqamiuñ Jesus apqusraaqtuaq John-ñum upyañniğaa, “Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaaña.” 37 Taapkuak maliguaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutinigaak Jesus. 38 Jesus-ñum kiñiaqami, maliutiniqmakni qiñiqługik apiginiğik, “Sua pakikipitchu?” Taapkuak kiuniğaa, “Rabbi, nani tukkuqaqpich?” (Taamnaguuq Rabbi mumiutiqaqtuaq ilisautrimik.) 39 Ilaan kiuniğik, “Uvunağutik qiñiğiatku!” Taapkuak utlauti'amik qiñiğniğaa nani irviqaqtilaaña, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuqtaq iliyuñnaqsiruami sassağ unnuksraaqman. 40 Taapkuak tusraaplutik John-ñum uqautaanik maliutruruak Jesus-mik ilaqataa atiqagñiqsuq Andrew-mik, Simon Peter-m aniqatigiplugu. 41 Andrew-m sivulliuaplugu paqilğaağniğaa aniqatni Simon uqautiplugu, “Uvaguk paqitkikpuk Messiah” (mumiutiqaqtuaq Christ-mik naagaqaa Anniqsuqtimik), 42 aasrii Simon Jesus-muutiaplugu. Jesus-ñum qiñiqługu nipliutiniga, “Ilvichuvva Simon, iğñiña John. Taiyuutinikkisirutin Cephas-mik” (mumiutiqaqtuamik Peter-mik Iyagañmiglu).

Jesus Tuqluiłha Philip-mik Suli Nathanael-mik

43 Uvlutqikman Jesus sivunniğñiqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu nipliutiniga, “Maliguanña!” 44 Philip-guuq Bethsaida-ğmiuñuniqsuaqtuuq Andrew-mlu Peter-mlu irviakni. 45 Philip-ñumli nalautlugu Nathanael, uqautiniga “Uvagut paqitkikput taimña Moses-ñum uqautigimakkaña maligutaksrani suli sivuniksriqirit uqautigikkañat. Ilaa Jesus-ñuniqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ñum iğñiña.” 46 Nathanael-ñum piñiğaa, “Qanusriq nakuuruuq aggitlava Nazareth-miñ?” Philip kiugaa, “Kiataamili qiñiğiaqsağun!” 47 Jesus-ñum qiñiqamiuñ Nathanael utlauriuuq inmiñun nipliğñiqsuq, “Uvvauna Israel-aagmiupiağataq! Ilaani piitchuq pigilaq.” 48 Nathanael-ñum apiqsruğniğaa, “Qanuqlugu ilisimaviña?” Jesus-ñum kiugaa, “Philip-mun tuqluğaluaqtitnak qiñianiñniğikpiñ atanjusrima'avich asrirrirağaqtuami napaaqtumi.” 49 Nathanael-ñum kiugaa, “Ilisautrii! Ilvich Agaayyutim Iğñiğiniğaaatin! Israel-aagmiut umialiginiğaaatin!” 50 Jesus-ñum kiugaa, “Ilvich ukpiliqsiqpich qiñiğni'apkiñ sivuani ataani napaaqtum asrirrirağaqtuam? Qiñiğisirutin kamanatluktuanik taavrumakña.” 51 Jesus-ñum nipliutipsaagñiğai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi qiñiğisigiksi qilak añaqpan suli Agaayyutim israğulgi mayutmuktuat naagaqaa atqaqtuat Iñuum Iğñiñanun.”

2

Jesus-ḡum Atlanḡuqtitchiḡha Imiḡmik Misruqqumun

¹ Uvluk piḡayyakun katchuutniaqtuak inniqsuk Cana-mi nunaaqḡimi Galilee-mi ittuami. Jesus-ḡum aakaḡa itmiḡiqsuq. ² Suli Jesus-lu maliguaqtiniḡlu aiyugaaqtaupmiḡiqsut katchuutniaqtuanḡnun. ³ Misruḡuutaat nuḡupman, Jesus-ḡum aakaḡan nipliutinigaa, “Ukua misruḡuutaiqsut.” ⁴ Jesus-ḡum kiunigaa, “Tiliuqtaksraḡingitchikma sutquluḡa. Piviksraḡasuli tikiumaitchuq.” ⁵ Jesus-ḡum aakaḡan uqautinigai savaktit, “Piyumigiksi qanupayaaq tilikpasri.” ⁶ Taraniguuq itchaksrat qattaliat iyaḡaich imiḡnun inniqsut, atausriḡ immaqtutillaqaapluni iḡuiḡḡaqtun naagaqaa iḡuiḡḡaḡ qulit gallon-tun, Jew-ḡuruat maligutaksrirusraḡikkaḡmikkun igḡuutiksraqtuḡvikaanich. ⁷ Jesus-ḡum uqautinigai, “Immiqsigik qattat imiḡmik.” Tarra immiḡḡiḡaich qaḡḡukpiuraḡḡugich. ⁸ Tarakḡaasrii Jesus-ḡum nipliutigai, “Tarakḡa qalusriḡusri, niḡiqpaktuat aḡalataat payuksiunḡ!” Taapḡua payuḡniḡaat. ⁹ Aḡalataata niḡiqpaktuat uukamiun imiḡ misruḡuḡuqtitaq nalunigaa nakitḡaḡtautilaanḡa tamarruma misruqqum, aḡlaan taapḡua savaktit qalusriḡuat imiḡmik ilisimaniḡaat. Taavruma aḡalataata niḡiqpaktuat tuḡḡuḡniḡaa uiksraun, ¹⁰ nipliutiḡlugu, “Atlas autaaqtitchiraqtut misruḡuḡiḡḡiksramik sivulliḡplugu, aasrii aiyugaaktat imianikmata, akiitḡuḡniqsramik piqaḡtitkaḡsiḡḡugich. Aḡlaan ilvich itinniḡiḡ misruḡuḡiḡḡiqsraq isruanunaglaan.” ¹¹ Sivulliḡpianḡuplugu taamna quviḡnaqtuaq savaaq Jesus-ḡum iḡiḡtaḡinigaa Cana-mi Galilee-miittuami. Ilaan kamanautni qḡiḡiḡtinnigaa. Aasrii maliguaḡtaiḡ ukpiḡiḡiḡlipsaagnigaa. ¹² Tamarruma aquagun Jesus aakanilḡ nukatchianilḡ suli maliguaḡḡiḡ Capernaumunḡiqsut, taraniasriiḡ itlutinḡ ikituurani uvluni.

Jesus-ḡum Suaḡḡuiyaiḡha Agaayyuvikpauramik

¹³ Jew-ḡuruat niḡiqpavikaanḡat atilik Apḡusaakkauḡimik tikiyasriḡuq, aasriiḡ Jesus Jerusalem-mun aullaḡniqsuq. ¹⁴ Agaayyuvikpaḡmi pakinnigaa iḡuiḡ tunniḡuḡairuat aḡusalluḡnik ipnaiḡiḡlu tiḡmiḡḡruuraniglu suli simmiqsuḡtit maninḡik aḡuppiruat manniḡivinḡmikni. ¹⁵ Aasriiḡ akḡunaamik, ipiḡaḡtuusriḡhuni uumaruaḡpayaat aninnigai Jew-ḡuruat agaayyuvikpaḡatniḡ, manniḡivinḡich simmiqsuirit maninḡik ulḡutḡugich, simmiqsuutinḡich siamitḡugich. ¹⁶ Suli tilipḡugich tunisiullaqtuat tiḡmiḡḡruuranik itnaḡhuni, “Tamatkua uvakḡa anitchigik! Aapaa tupḡa tunisiuḡḡaiviguḡnagu!” ¹⁷ Maliguaḡtaiḡ itḡaḡniḡaat uḡaḡiḡ aḡlausimaruaq itna, “Agaayyuun! Siḡḡiḡillapiakigma tupiḡikkapnik iluḡnauḡsimaḡtitkaanḡa.” ¹⁸ Jew-ḡuruat

npliutitqinñigaaat apiqsruutmik, “Sumik quviqnaqtuamik iñiqtaqağutin qinñiqtinnayaqpiuñ uvaptiknun nalauñhiñ taatnasriğaqavich?”¹⁹ Jesus-ñum kiugai, “Unauvva agaayyuvikpak piiyağupsiuñ, piñasruni uvluni nappatqikkisigiga.”²⁰ Jew-ñuruat apiqsruğniğaaat, “Piñasruni uvluni nappatqikkisiviñ? Malğukipiaq itchaksrani ukiuni nappağniakkauruq agaayyuvikpak una!”²¹ Aglaan Jesus uqautigikkaña agaayyuvikpak atrinuniqsuq ilaan timaanun.²² Taamani tuquhğmiñ anitqikman, maliguaqtaiñ itqağniğaaat taatna uqalħa, arguaqçutaitlugich aglausimaruat uqalħich, suli Jesus uqautigikkañi.

Jesus İlisimağai İluğaisa İñuich

²³ Jesus Jerusalem-mi ititlugu niğiqpavikaami tag-gisiquaqtuami Apqusraaqtitauhğmik iñugiaktuat ukpiginiğaaat qinñiqamisigik quviqnaqtuat savaañi.²⁴ Aglaan Jesus-ñum ilumutuuginginiñigai, atakkii ilaan iñuich ilisimaağiklugich.²⁵ İñuktigun kanjicsipkağniğnaqhuni ingiñniqsuq, ilaan kanjicsimaağiklugich iñuich isrummatinçh.

3

Jesus-ñum İlisautriħha Nicodemus-mik

¹ Uvvaasriiñ inniqsuq iñuk atiqaqtuaraq Nicodemus-mik, Jew-ñuruat sivulliuqtaiñ ilañat, piqataupluni taapkunani Pharisee-ñuruani.² Unnuat ilañatni utlautiniqsuq Jesus-mun nipliçhuni, “İlisautri! İliçhuğigikput ilvich ilisautriksrauplutin tuyuulħiñ Agaayyutmiñ. Kia-unniñ piyumiñaitçhai quviqnaqtuat savaat kisanik Agaayyutim piqasriumalugu.”³ Jesus-ñum kiugaa, “İlumutuuruamik uqautigikpiñ, iñuum anitqinñisuağuni, Agaayyutim añaayuqautaa qinñitlasriyumiñaitçhaa.”⁴ Nicodemus-ñum apiqsrułginiñigaa, “Qanuğuni iñuguaniktuaq anitqikkisiva? Nalupçinaitçhuq, aakami iluanun isitqiaqsiyumiñaitçhuq, anihhi tuglılğitlasriługu.”⁵ Jesus-ñum kiugaa, “İlumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, İñuk anitqinñisuağuni imikun suli İpçitçhuakun İrrutçhikun isitlasriyumiñaitçhuq Agaayyutim añaayuqautaanun.⁶ Tamatkua aniruat iñuñniñ iñugruiniñaurut. Tamatkualiasrii kisiisa İpçitçhuam İrrutçhim anitqiksitanı iñuugisirut İpçitçhuakun İrrutçhikun.⁷ Quviğusruutiginagu nipliutiga, ‘Anitqiksuksraupiaqtusri’.⁸ Anuği iglılğaqtuq napmupayaagukami, ilipsiasriiñ tusraaplugu anuğim siigrunniña, aglaan ilisimatlaitchiksi nakiñ agğıħa unniñ napmulħa. Taatnatun kiñapayaaq ittuq animaaqtuaq İpçitçhuakun İrrutçhikun.”⁹ Nicodemus-ñum apiqsruğniğaa, “Qanuğuni taatniitlagisiva?”¹⁰ Jesus-ñum kiugaa, “İlvich

ilisautraugaluaqhutin Israel-mi taamna naluniqpiun? 11 Ilumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Uvagut uqagaqtugut ilisimakpaptiknik suli ilisautirraqtugut qinikkaptiknik. Aglaan nallipsi uqaiqput akuqtugummataitchaa. 12 Ilipsi ukpigingitchipsitña uqautikapsi nunaknaqtatigun; qanugusri ukpigitlasrigisivisitña uqautigupsi pakmaknaqtatigun? 13 Kiñaunniiñ pakmuña mayuqsimaitchuq, aglaan Inuum Igñiña atqaqtuaq tatpakmakña. 14 Moses kivikmatun nimigianñuaq nappaqtamun suviksrailaami, taatnatun Inuum Igñiña kiviktaksraugisiruq. 15 Kisupayaaq ukpiqsripluni turviñiktuuaq ilaanik isruitchuamik inuugisiruq.

16 “Agaayyutim nunam inui piqpagivagitlugich, Igñitualuni aachtuutiginiгаа. Kisupayaaq ukpiqsriñikun turviñiktuuaq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik inuugisiruq. 17 Atakkii Agaayyutim Igñiñi tuyugingitchaa atanniqsuqtautquplugu nunam inuiñun aglaan anniqsuqtautquplugu iluqaitñun. 18 Kisupayaaq ukpiqsripluni tunjaviñiktuuaq Igñiñanik, atanniusriaksraitchuq. Aglaan ukpiqsriñgitchuaq atanniqsimaanjaniktuq, takku ukpiqsriñikun tunjaviñiksimañitluni Agaayyutim Igñituağikkañanik. 19 Taatnailiplugu taamna atanniusriaksraq ittug, qauma nunam inuiñun tikitman. Aglaan inuich piqpagitlukkaat taaqtuaq taavrumakña qaumamiñ, takku ilinich irrusriñiksimaahutin pigiitchuamik. 20 Kisupayaam irrusriñiksimaahutuam pigiitchuakun qauma uumigigaa, suli utlautisrutlaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusrigiliutikkani pigiitchuuaq sagviqungitlugu. 21 Aglaan kisupayaaq irrusriñikkami ilumutuuruamik qaumamun utlautiraqtuq, taavrumuña qaumamun sagviumatquplugu irrusrigiliutikkani tupiksriñikun Agaayyutmik.”

John Paptaaqtitchiri Ilisimaraulha Jesus-kun

22 Taavruma aquagun Jesus-lu maliguaqtinilu aullağniqsut nunañanun Judea-m. Tarani ittuallañniqsuq ilinjitni suli paptaağıpluni. 23 John-tuuq paptaağiniqsuq Aenon-mi unjasriñgitchuamiñ Salem-miñ, takku imğukkaqhuni tamanna. Inuich utlaağaqlugu ilaan paptaağtağniğai. 24 John taamna isiqsimaitchuqsuli isiqsivimun.

25 John-ñum maliguaqtaiñ ilanich uqaksraqtuaqsiñiqsut Jew-nuruatlu taavrumuuna ipqiqsakkaukikun. 26 Aasriñ John-mun utlautiplutin uqautiplugu, “Ilisautrii! Anun itqagivium Jordan-ñum igluani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaağiaqsiruq, aasrii inuum iluqani utlakkaa!”

27 John-ñum kiuniğai, “Kiñaunniiñ sumik piqağumiñaitchuq, Agaayyutmun qaitchiñgunnani. 28 Ilipsi ilisimarigigipsi nipliqsimañapkun Uvaña Christ-ñungitchuña, aglaan ilaan

sivuaní tuyuumaruna, itqanaiyautityaqtitlugu. ²⁹ Nukatpiaq katchuutniaqtuaq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpíam ilaúraana qichaqatauraqtuq naalagñiplugu, quviagiplugu tusraalha nukatpíam katchuutniaqtuam nípaá. Taatnatun quviasrukíga naammatigíruq. ³⁰ Ilaa píguqtuksrauruq kamanaqsitluguni, uvanjaasríi nuimaigluja.

Ilaa Aggiqsuaq Qılanmıñ

³¹ “Ilaa aggiqsuaq pakmakna iluqaitñiñ kamanatluktuq. Nunakñaqtağlı iñuñhiñaupluni nunamiittuanuruq, nunakñaqtanik nipiqaqñuni. Ilaa aggiqsuaq qılanmıñ kamanatluktuq iluqaitñiñ. ³² Aasríi uqautigigaa qıñikkani tusraakkanılu, aglaan kisupayaat uqalha akuqtungıtchaat. ³³ Kia akuqtuiruam uqalhanik nalupqigingígaa Agaayyutim ilumutuulha. ³⁴ Taavruma Agaayyutim tuyugıkkanañ Agaayyutim uqalhi uqagıgai, takku Agaayyutim qaitchiplugu inunaiqlugu Ippıtchuamik Irrutchiğmiñik. ³⁵ Aapam İğñiñi piqpagıplugu aasríi supayaat aatchuutigıgai ilaanun. ³⁶ Ilaa ukpiqsırıruaq İğñıgmik isruitchuamik iñuulıqaqtuq, aasríi tupıksrıñıtchuaq İğñıgmik iñuulıqağumiñaitchuq. Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutıgisıruq ilaani qanavak taimuna.”

4

Jesus-lu Ağnağlu Samaria-ğmiu

¹ Pharisee-nuruat tusraanıqsut Jesus iñunnatluaqsıñiplugu paptaagıtluqhuni lu John-mıñ ² (Jesus ilaa paptaagıngıtchaluaqtitlugu, aglaan malıgıuaqtai). ³ Jesus-ñum tusraa'amıun uqagıkkanañat, Judea-mıñ aullağniqsuq Galileemun utiqñuni.

⁴ Utiğmiñi taavrumani Samaria-kuaqtuksraunıqsuq. ⁵ Tikiñniqsuq Samaria-m nunaaqqınanun atıqaqtuamun Sychar unjasrıñiğniñniqsuamun nunañaniñ Jacob-ñum qaisañaniñ iğñiğmiñun Joseph-mun. ⁶ Jacob-ñum nivvıana taraniinnıqsuaq. Aasríi Jesus iglualıgmikniñ iñıqtuqhuni, nivvıam sanıgaanun aquvınnıqsuq, uvluq qıtıqquqman. ⁷ Samaria-ğmiu ağnaq aggiğniqsuq imıqtağiaqhuni. Aasríi Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Imıksrıñja!” ⁸ Immali malıgıuaqtai nunaaqqımunıqsut niqıksramıknık tauqsıgiaqhutin. ⁹ Ağnam Samaria-ğmiunıpluna. Qanuqhutin inıqıpiña imıgıkhutin?” (Uvvatakkı Jew-ñuruat piqatıqatılaitchıt Samaria-ğmiunik.) ¹⁰ Jesus-ñum kiugaa, “İisımagupku Agaayyutim aatchuutıksraña sulı kisuułha inıqtıgıkkapıch imıksrıtuqluni inığayağıñ, aasríi İlaan qaitchiłutin iñuunaqtuamik imıgmik.”

11 Ağnam nipliutigaa, “Ilvich qattaitmiutin, aasrii nivviaq itipmiuq. Nakiñmi imiq iñuunaqtuaq piñayaqpiuq?” 12 Jacob-ñum sivulliapta uumiña nivviamik piqaqtitanatigut, qitungaiñlu suli pamiqsaanisa imigvigimakñatnik. Ilvich Jacob-miñ kamanatluktuanasrugivich?” 13 Jesus-ñum kiugaa, “Kiñapayaaq imiqtuuaq imigmiñ uumakña imigulitqikkisiruq. 14 Aglaan kiñapayaaq imigmiñ aatchuutiksramniñ imigumi imigulitqinñiangitchuq, takku imiq aatchuutiksrağa itkisiruq ilaani suvliktuatun nivviatun imigmik iñuunaqtuamik, piqaqtillugu ittuksramik isruilaamun iñuuhigmun.” 15 Ağnam nipliutigaa, “Taavrumiña imigmik qaitchinña, imigulitqinñgitchumuunjali unniñ uvuña imiqtatqinñgitchumuunja.” 16 Tarra Jesus-ñum nipliutiniğaa, “Aullağutin uqautityağun ilaqtin pakma nayuqtigikkan, aasriiñ uvuñatqigutik.” 17 Ağnam kiuniğaa, “İlaqataichuña.” Jesus-ñum kiugaa, “Ilvich nalauttutin niqliqavich ilaqataiñniplutin. 18 Ilvich ilaqatniktuqsimarunami tallimani, aasrii nayuqtigikkan pakma nalaulugu ilaqatiginğitchiñ katchuusrimaitchiñ. Taatnaqavich nalauttutin.” 19 Ağnam nipliutigaa, “Taatnailiğugun ilisimmatiqagñiqavich kaniqsigiga sivuniksriqirauhiñ. 20 Samaria-ğmiut sivulliaut agaayumaaguurut uumani iñgimi aasriili ilipsi Jew-ñuruani uqağaqtusri iñuich agaayumaagtusrauniplugich Jerusalem-mi.” 21 Jesus-ñum nipliutiniğaa “Ağnaaq, ukpiğinña, Pivksraq tikitkisiruq iñuich agaayyuvigitlaigñiaqmatruñ Aapa uumaniunniñ iñgimi naagaunniñ Jerusalem-mi. 22 Samaria-ğmiusri ilisimangipiagiksi kisumun agaayumaahiqsi; uvagut aglaan Jew-ñuruani ilisimagikput kisumun agaayumaahiqput, takku iñuich anniqsuqtiksrañat Jew-ñuruaniñ kanijaqtuq. 23 Aglaan pivksraq tikisaaqtuq, pakmaunniñ tikiumaaniktuq, ilumun putqatağvijaqtuat agaayumaagviginiaqmatruñ Aapa Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuuhikunlu. Takku Aapauruaq piqağuktuq iñuich agaayumaagviginiaqtuanik inmiñun taatnailiğugu. 24 Agaayyun Irrusriuruq. Tamatkua putqatağvijaqtuat ilaanik agaayumaagtusraupiaqtut Ipqitchuakun Irrutchikunlu ilumutuuhikunlu.” 25 Ağnam nipliutiniğaa, “Uvaña kaniqsimagiga Messiah taiyuutilik Christ-mik agqisagumaruaq. İlaan agqigumi uqautisrağumakñatigut supayaamik.” 26 Jesus-ñum nipliutigaa, “Uvaña uqaqtin İlañuruña.”

27 Taatnaanigmiuglu tarani Jesus-ñum maliguaqtai utiğniqsut. Atqunaq quvigutchaniqsut Jesus ağnamik uqaqtiağniqman. Aglaanguuq nalliata nipliutingiñniğaa ağnaq, “Sumik pisukpich?” naagaqaa apiqsrungiñniğaat Jesus, “Suvaata ağnamik uqaqtiaqapich?” 28 Tarakña

aḡnam imiqtautni unitlugu, nunaaqqimun utiḡniqsuq, uqaaqsipluniasriiñ iñun, ²⁹ “Maligluna qiniḡiaqsium iñuk uqautriga suraḡalipayaamnik. Ilaa Christ-ḡunḡitchaluaqpa?” ³⁰ Tamatkua uniññiḡaat nunaaqqiq utlautiplutin Jesus-mun.

³¹ Taatnaḡhatniguuq, maliguaqtaiñ Jesus uqapsaaḡniḡaat, “Iḡisautrii, niḡḡiñ!” ³² Ilaan kiuniḡai, “Niḡautiqaqtuna iḡisimaḡisapsitñik.” ³³ Taatnaqman maliguaqtai avatmun apiqsruqtautiaqsiñiqsut, “Iñuum una payunḡitchaluaḡniqpaun niḡiksramik?” ³⁴ Jesus-ḡum nipliutiniḡai, “Niḡautiqaqtuna tupiksriḡimik tuyuḡirima pitqutaanik suli itqanaḡiksrajanik savaam qaisaḡan iñiqtaḡitquplugu.” ³⁵ “Uqaaḡtusri, itnaḡiplugu nautchiiviksigan, ‘Sisamani tatqini ittaqtuq katitchiviksraq.’ Uvaḡali nipliutigipsi, qiniḡtuallautaqsigik nauruat pakma piḡuqtuat katitauḡhiḡaḡuqhutin.” ³⁶ Iñuk kipripluni katitchiruaq akiñḡaḡtuq katitchiḡimni nauruanik isruituamun iñuḡimun, atunim aasrii nautchiiruaḡlu kipriuaḡlu quviasruqatigiikkisiplutik. ³⁷ Uqautauruaq iḡumutuuruq itna, ‘Iñuk nautchiiraqtuq atlam aasrii kipiḡlugu, katilugu mukkaaksraq.’ ³⁸ Uvaḡa tuyuḡipsi kipriḡusri katitchitquplusri nautchiivinmi savaaḡaḡvigimaisapsitni atlat savaaḡatni aasrii piñḡaḡusri taipchua savaaḡatniñ.”

³⁹ Samaria-ḡmiut iñugiaktuat nunaaqqimikni ukpiqsriñiqsut Jesus-mik aḡnam itnaḡhagan, “Ilaan uqautigaḡa supayaamik atuqsimakkamnik.” ⁴⁰ Taatnaḡlugu Samaria-ḡmiut tikitñamitruḡ, ittuallaquaqsiniḡaat inmikni. Jesus-ḡumaasriiñ malḡunni uvlunni nayuḡniḡai. ⁴¹ Iñugiaksilaḡniqsut ukpiqsriuat ilaan uqauttutaigan. ⁴² Aasrii aḡnaq uqautiniḡaat, “Ukpiqsriḡisugut ilvich nipiḡhiḡaḡiḡisapakun aḡlaan uvaptiknik tusraaplugu, iḡitchuḡigikput iḡumutun anniqsutiksraulḡa nunam iñuiñik.”

Jesus Mamititchiñiqsuq Anjalatchirim Iḡñiḡanik

⁴³ Kiñuagan malḡuk uvluk Jesus aullaḡniqsuq Galilee-mun. ⁴⁴ Ilaan iḡisimagaḡlugu, “Sivuniksriqiri kamakkusriaqat-laitchuq inmi nunamiñi,” aullaḡviniḡaa. ⁴⁵ Galilee-mun tik-itman iñuich paḡlaniḡaat, qiniḡaniklugu supayaḡ savaaḡikkaḡa niḡiqpagvikaami tagḡisiquaqtuami Apqusaakkauḡimik, takku ilinittuuq utlautiniqsut niḡiqpagvikaamun Jerusalem-mi.

⁴⁶ Taatnaḡhuni Jesus utitqiniḡsuq Cana-mun Galilee-mi ittuamun, sivuani imiḡmik misruḡuḡuqtitchivinmiñun. Aasrii Capernaum-mi inniqsuq anjalatchiri iḡñiḡaḡniqsuaq atniḡaqtuamik. ⁴⁷ Tusraa'amiun Jesus tikitlugu Galilee-mun Judea-miñ, utlaklugu apiqsruḡniḡaa Capernaum-muglugu iḡuaqsipkaḡayaitmaḡaan iḡni tuquḡhiḡaḡuqtuaq. ⁴⁸ Jesus-ḡum nipliutiniḡaa, “Nalliḡsiunniñ tarra

ukpiqsriyumiñaiapiaqtuq, qinǵaluaqani kamañaqtuaniglu savaanik quviqnaqtuaniglu.”⁴⁹ Añalatchirim kiulǵiññigaa, “Malinǵa, qitunǵauraga tuqugaluaqitnagu!”⁵⁰ Jesus nipliutigaa, “Aullaǵiñ, iǵniǵiñ iñuugisiruq!” Taavruma iñuum Jesus-ñum nipliutaa ukpiǵiplugu aullaǵniqsuq.⁵¹ Añilaatmuktitlugu savaktaiñ paǵniǵaat tusraapkaǵiaqlugu “Iǵniǵiñ iñuugaqsiruq.”⁵² Apiqsruǵniǵai qañaaǵlaan iǵni iñuaqsitmuqaqipman. Taapkua kiuniǵaat, “Ikpaksraq uvluqpaguǵniǵmiñiñ atautchimun iñiyuñnaqsipman uunaqñuutaiqsuq.”⁵³ Apaauruam iñtchuǵiniǵaa atuummiñha taivrumanı sassǵniǵmi Jesus-ñum nipliutikmani, “Iǵniǵiñ iñuugisiruq,” Taatnaqhuni ukpiliǵniqsuq, suli iluqǵmiñ tupiqatipayaanılu.⁵⁴ Taavruma tugliǵniǵaa quviqnaqtuq savaaña Jesus-ñum Galilee-mukman Judea-miñ.

5

Jesus-ñum Mamititchiñha Atniǵñaqtuamık Narvauram Siñaani

¹ Aquagun tamarruma Jew-ñuruat niǵiqpagvikaañat ilǵiñniqsuq. Aasrii Jesus-tuuq utlautipluni Jerusalem-mun.² Taamani Jerusalem-mi Ipnaiç Paañatni narvauraqǵniqsuq tallimanik quliǵutilik. Hebrew-tguuq uqañatigun taiyuutiqǵniqsuq Bethzatha-mik.³ Iñugiallapiqhutiñ iñuich atniǵñaqtuat nalaniqsut tamatkunani quliǵutit atinıtñi qinıtlaitchuat, pisrutlaitchuat, suli auliyatlaıl at qaqpiłutiñ imǵum iñiqsraqtiliksrañanik.⁴ Uvvaquqtakku qakugulitchiaqlugu Agaayyutim israǵulgan imiq iñiqsraqtitaǵniqmagu aasrii sivulliq atniǵñaqtuaniñ kiñilǵaaqtuq añalataupkaqaaqlugu imiq mamitaurǵniqsuq qanusripayaamik atniǵñaqtuqǵaluañǵmi.⁵ Iñugguuq atniǵñaqtuq iñuññaq akimiq piñasruni ukiuni tarani itmiñniqsuq.⁶ Jesus-ñum qinǵniǵaa nalaruaq suli kañiqsiplugu ilaan atniǵñañha takiruami, aasrii nipliutinigaa, “Iñuaqsisukkaluaqpich?”⁷ Atniǵñaqtuam kiuniǵaa, “Uvañ kiñisaitchaqtuñ imiq iñiqsraqtitaupman. Takanuñǵniaqtitluñ atlam sivulliugaǵiǵaañ.”⁸ Jesus-ñum nipliutigaa, “Makillutin, ikivǵatin tigulugich pisruǵiñ.”⁹ Taimmaiñaq taamna mamitauñniqsuq; ikivǵani tiguplugich, pisruñniqsuq.

Uvluq tamanna taavruma atuummivia Jew-ñuruat miñǵuiqsiaǵviginigaaat.¹⁰ Taatnaqlugu Jew-ñuruat nipliati-aqsiniǵaat iñuk iñuaqsikkauruaq, “Ugluvak miñǵuiqsiaǵviuruq. Atuqtaksraptiknun akitñautiniqsutin ikivǵapnik akiyaqavich.”¹¹ Ilaan kiuniǵai, “Taivruma iñuaqsipkaqtima uqautiǵaañ, ‘Ikvǵatin tigulugich pisruǵiñ.’”¹² Taapkua apiqsruǵniǵaat, “Kia taatnaquvatin?”¹³ Aǵlaan taavruma iñuaqsikkauruam iñtchuǵiniǵniǵaa kisuutilaañ, atakkii Jesus tamaañ

piiǵñiqsuq iñugiakpagitłuni tamanna. ¹⁴ Aquagun taavruma Jesus-ñum paqinnigaa Jew-ñuruat agaayyuvikpañatni aasriiñ nipliutiplugu, “Atañii. Pakma ihuaqsirutin. Killuqsatqinñiaqnak. Takku killuqsaguvich pigiiłuktuaq tikitpiaqtuq ilipnun.” ¹⁵ Taavruma iñuum aullaqami Jew-ñuruat uqautiaqsiñigai Jesus-ñuniplugu ihuaqsipkaqtini. ¹⁶ Taavrumiña piqusriqhutin Jew-ñuruat piyugaqsiñigaa Jesus, ilaa ihuaqsiñiñiplugu minguiqsiagvium uvluani. ¹⁷ Jesus kiuniǵai, “Aapaga savaktuq ataramik iñiqługu, suli uvañaptuuq savaktuksraupmiuña.” ¹⁸ Taavruma nipliutim Jew-ñuruat sivunniqsillapiagñigai tuqqutchukługu, taavrumuunahiñaungitchuaq minguiqsiagvium atuqtaqsraigun aglaan nipliłhagunlu Agaayyutmik aapaqagñipluni suli atriliutipluni inmiñik Agaayyutmun.

Iǵñiguruam Añalatchiłha

¹⁹ Jesus kiugai, “Uqautigipsi ilumutuuruamik itna, Iǵñiq iñiqtaqatłaitchuq inmigulhiñaq. Ilaa savaaqagaaqtuq taavrumiña qinikkaǵmiñik Aapani savaaqaqman. Supayaamik Aapauruaq iñiqtaqaqman, Iǵñiniantuuq savaagiraǵigaa. ²⁰ Aapam Iǵñi urriqsuutiraǵigaa iluqaanik savaagitlakkaǵmiñik, atakkii piqpagiplugu. Ilaan ilisautigisiplugu kamanatłuktuanikunniñ tamatkunakña iñiqtaǵikkaniñiñ, ilipsi quvigusrullapiatlasriłusri. ²¹ Atriplugu Aapaa anipchairaǵiłha tuquruanik iñugutqiliǵmun, taatnatullapiaq Iǵñiña qaitchitłaruq iñuuliǵmik tamatkunuña pisukkaǵmiñun. ²² Aapaña inmiñik atanniqsunǵiqhuni, aglaan Iǵñi qaitchianinigaa atanniłiǵmik. ²³ Taatnaqhuni iluqani kamakkun itkisiruq Iǵñiñanun atrilugu iñuich kamaqsriłhat Aapañanik. Kiñapayaaq kamakkutaitchumi Iǵñiñanun kamakkutaitmiuq Aapañanun tuyuǵiraanun. ²⁴ Ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Kiñapayaaq tusraaruq uqautimnik suli ukpiqsiruaq tuyuǵirimnik piññaktaqtuq isruitchuamik iñuuliǵmik. Taamna atanniqsuiyumiñaitchuq, aglaan pituǵaaniktuq tuqunaliǵmiñ iñuuliǵmun.

²⁵ “Uqautigipsi ilumutuullapiaqtuamik, Piviksraq tikiññiaqtuq, ami tikiuamaaniktuq tuqunaruat tusraałksrañat nipaaniq Iǵñiñan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruat iñuuniaqtut. ²⁶ Atriplugu Aapauruaq Ilaa kaniuruq iñuuliǵmi, taatnatun Aapauruam inillakkaa Iǵñiǵikkani kaniutlasriplugu iñuuliǵmi. ²⁷ Suli qaitchaa Iǵñi nalaullugu añalatchiłiksramik atanniqsuiłiǵmik, atakkii Ilaa Iñuum Iǵñiǵiplugu. ²⁸ Taamna quvigusruutiginagu, piviksraq tikiññiaqtuq tuquruat iluqatin iluvigni tusraagisiłhat nipaaniq. ²⁹ Aasrii ilinich añitqiglutin iluvigniñ, tamatkua savaagiksuat añilutin iñuuliǵmun suli tamatkua savaagitchuat añilutin sivuuganaqtuamun atanniqsuiviksraǵmiknun.

Ilisimarit Jesus-kun

30 “Sumik savaaqagumiñaitchuña uvapkuiñaq. Uqausriusriaga tuvraqługu Agaayyutmiñ atanniiraqtuña. Taatnaqhutin atanniutitka nalaunjarut, takku pisułapkun itingitługu, aglaan tuyugirima pisułhagun. 31 Uvapkuiñaq uqaqsagñağuma, iñuich ukpigiyumiñaitchaat ilumutuunilugu. 32 Aglaan ittuq uqautigiriga, uqaqtuaq ilumutun uvapkun. 33 Ilipsi tuyuqaqapsi iñuñnik kanjqsuqtuksranik John-mun Paptaaqtitchirimun, ilaan uqautigaasri taavrumuuna ilumutuuruamik. 34 Iñuñmik ilisimariqağnanğitchaluaqluña, aglaan taamna nipliutigigiga ilipsi anniqsuquplusri. 35 John atriqaqtuaq nannimik ikimaruamik qaummagiksiplugu, ilipsipsuug sivikitchuami taimani quviagigiksi qaumagikkaña. 36 Aglaansuli uvapkun piqaqtuña ilisimarimik kamanatluktuamik John-ñum ilisimaraulhaniñunniñ, makua savaat iñiqtağikkağma, Aapaa qaisañiñ savaagıtquplugich itqanaigługich tamatkua nalupqinaiqsrugaat Aapamun tuyugikiga. 37 Aapauruaqtuuq tuyuqaqtuaq uvañnik uqaqtuq tamarrumuuna, ilipsi tusraangaqsimaitchaluağiksi nipaa unniñ kigiñaña qinğilugu. 38 Ilipsi uqauttutai pigingitługich unniñ ukpigingitługu taamna tuyugikkaña. 39 Iłisaagigisi uqalñich aglausimaruat iñuuligmik isruitchuamik paqitchiñasugiplusri. Tamarra tamatkua uqautiqaqtuat uvapkun, 40 aglaan piyummataitchusri uvañnun utlautisrugusri aasrii piññagusri iñuuligmik uvapkun. 41 “Nangaqsiukisraq iñuñniñ qinğniagagingitchiga. 42 Aglaan ilisimagiksi, suutnagingitchiksi piqpaksriñiq suvaluk Agaayyutim piqpaktaña. 43 Aggiqsuña Aapaa anjalatchisaagun aasii akuqtunğitchipsitña. Naagasuli iñuk kiña aggiqpan inñi sanñimigun, ilipsi akuqtuğniagiksi. 44 Ilipsi nangautisruuruani avatmun aasriiñ suliqutigingitchiksi nangausriaksraqsi Agaayyutmiñ kisianiñ. Qanuğsrimi ukpiqsriñiaqpisi? 45 Isummatiginagu uvañnun patchisiquțigisiñilusri Apaananun. Moses-ñum patchitri sagviummigaa, taimñaami Moses ilipsi tunñavigikkaqsi. 46 Ilumun ukpiginiğupsiuñ Moses, tunñaviginayaqmigipsitña ukpigiluña takku ilaan aglaktigun uqautigigaña. 47 Aglaan aglaagikkañi ukpigingitñapsigik, qanuğsri ukpiqsrigisivisi uvaña uqalimnik?”

6*Jesus-ñum Niğipchailha 5,000 Anutinik*

1 Taavruma aquagun Jesus ikaañaruq taagatchiananun narvañan Galilee-m. Taamna narvaq taggisiquaqmiuq Tiberias-mik. 2 Iñugiallapiaqtuat malilğiññiğaat, atakkii ilinisa qinğilugich quviqnaqtuat savaañi iluaqsirağaiłikun

atniġñaqtuanik. ³ Jesus qimigaa mun mayuqħuni, aquvinniqsuq maliguaqtinilu. ⁴ Jew-ħuruat niġiqpagvikaanġat taggisiqaqtuwaq Apqusraaqtitauligmik tarani qalliñiqsuq.

⁵ Jesus qiniqħugich iħugiallapiaqtuat iħuich utlautiruat inmiħun nipliutiniġaa Philip, "Nakiñ tauqsigayaqpisa niġisuiġutiksraħatnik ukua iħuich?" ⁶ Taavruminħuquq nipliutiniġaa Philip uuktuaqħugu, Jesus-ħum iħisimaanikkaluaqħugu sukiksrani. ⁷ Philip-ħum kiuniġaa, "Malġuk kavluutik akiħnik naamayumiñaitħut qaqqiaqsisigisaġuptigik iħullaa mikiruuramikunniñ niġiyumiñaqsilugu." ⁸ Maliguaqtit iħanata, Andrew, Simon Peter-m aniqataa, nipliqsuq, ⁹ "Uvvauvani nukatħiaġruk piqaġniqsuq tallimanik qaqquuraniħ barley-nik suliq qaluuraanħnik. Aġlaan suuġisivat taapħua itna iħuġiaħtħiruaħi iħuħmi?" ¹⁰ Jesus nipliutighai, "Iħuich aquvititħigik." Iviħaħuplunighuquq tamanna. Iħuk iluħani aquvinniqsuq. Anħut iħiħiat 5,000-siyuħnaq. ¹¹ Jesus-ħum qaqqiaq tħu'amiuħ, Aħaayyun quyanigaa aħaayupluni, autaaġutaupluniasrii iħuħnun aquppiruanun. Taatnatunsuliq iħiħtaqaġniqsuq qalukħun. Aasrii iluħatiħ niġiñiqsut pisuiġataqħutiħ. ¹² Niġisuiħlakħata, Jesus nipliutighai maliguaqtini, "Iħakupayaħat katitħigik aasrii iħsisruħaħasrii." ¹³ Katitħi'aminħ, immiġniġaħ qulit malġuħnik aħuupmaħiħ iħakuħtħnik tallimaniñ barley-niñ qaqquuraniñ iħuich niġġivighiħkaħatniñ. ¹⁴ Iħuich qiniqamitruħ quviqnaqtuwaq savaaq Jesus-ħum iħiħtaħa nipliġniqsut, "Iħumutun una ilaħuniqsuq. Tarra sivuniksriqirauniqsuq aħġiqsukħrautauruaq nunam iħuiħun." ¹⁵ Jesus-ħum kaħiqsiñigaa iħuħnun umialighuqtinniaħiksrii nunuriluni. Taatnaqħuni unithugich aullaumiugallaħniqsuq qimigaaħun kisimi.

Jesus-ħum Pisruħta Imġum Qaaħaħun

¹⁶ Unnuksraaħman maliguaqħai narvamun utlautiniqsut. ¹⁷ Umiaħun iki'aminħ utiaqsiñiqsut Capernaum-mun iħaaqħugu narvaq. Unnuħaħuħman Jesus-ħum utlanġiñniġaħisuliq. ¹⁸ Anuġiħuutiqpauraġniġai qailġuutiplugich. ¹⁹ Maliguaqtit iputlutiħ piħasruħnik naaħaħaa sisamaħnik mile-lanik iħlianighmiullu, qiniqsiñigaaħ Jesus pisruktuaq imiġmi qalliruaq umiaħun. Aasrii ilinħiħ iqsiħcallaħiaħniqsut. ²⁰ Jesus-ħum nipliutiniġai, "Iqsiñasri! Uvaħauruħa." ²¹ Taapħua iħiyumaliqsiħiaħniġaaħ, aasrii iħipman taimmaħiaħa umiaħ tikiñħanikħiġniġaaħ sivuniġiħkaħni.

Jesus-ħum Qaħħiaħuħta Iħuutighmi

²² Uvlutqikħman iħuich iħuġiaħtuħat aullaħiħtuħat tamaanianaħniñ narvam, iħitħuħiniġaaħ atausrisualuk

umiaq taraniitilaanjanik. Jesus aullaqataungiĥha maliguaqtimigun suli itqaginiĥaat kisimiĥ maliguaqtaiĥ aullaĥhat. ²³ Atlat umiat Tiberias-miĥ tulaagaqsiĥiqsut qaniĥanun niĥiqpagviata Atanguruaq agaayutrianikman. ²⁴ Iĥngiaktuat kaĥiqsima'amitruĥ Jesus taraniingiĥha unniĥ maliguaqtai, umianun ikiplutiĥ Capernaum-mun aullaĥniĥsut pakakĥlugu. ²⁵ Narvam igĥuani iĥuich Jesus paqitnamitruĥ, nipliutiniĥaat, "Iĥisautrii! Qaĥaaglaan maunjaqpiĥ?" ²⁶ Jesus-ĥum kiugai, "Iĥumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitiĥa takku niĥiĥapsigun qaqqiamik pisuiĥataqhusri piqutigitlus-ruĥaqnagich qiĥiĥkasri quviĥnaqtuat savaatka saĥĥigikkapkun. ²⁷ Sakuugutiqaqasri niqimik piungiqsaqtuamik aglaan sakuugutiqaĥitchi niqimun ittuaksramun isruit chuamun iĥuuliĥmun. Taamna niqi Iĥuum Igĥiĥan qaitkisigaa ilipsitiĥun, takku Agaayyutim Aapam nalunaiqsagigaa iĥuaĥikkauĥhagun Ilaa." ²⁸ Tamatkua apiqsruĥaat, "Suruksrauvisa savaaqaĥniĥaĥupta Agaayyutim savaaniĥiĥ?" ²⁹ Jesus kiugai, "Uvva savaaq savaaĥitqukkaĥa Agaayyutim ilipsitiĥun, ukpiqsritqugaasri ilaanik tuyugikkaĥmiĥiĥ." ³⁰ Tamatkua kiugaat, "Sumik qiĥiĥkigayaqpisigut quviĥnaqtuamik saĥĥipkun, uvagut qiĥiĥglugu ukpiqsritĥlasriĥluta ilipnik. Sumik iĥiĥtaqaĥayaqpiĥ? ³¹ Sivulliavut niĥimarut taiyuutiliĥmik Manna-mik qaqqumik pakmakĥaqtamik suviksraiĥaami atriplugu uqautigimaruaq iĥilĥaan uqaiĥmi, itna, 'Ilaan qaitchiĥgai qaqqumik niqiksraĥatnik pakmakĥa.'" ³² Jesus nipliqsuq, "Iĥumun nipliutigipsi, taimĥa Moses niqiaqtitchi ruq ilipsitiĥiĥ pakmakĥa timiĥhiĥamun ittuamik, taiyuutiliĥmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitchiĥaasri iĥuunaqtuamik iĥumutuuruamik niqiksramik pakmakĥa qilaĥmiĥ. ³³ Uvvataku niqiksraq Agaayyutim qaisaĥa ilaanuruq atqaqtuaq pakmakĥa iĥuuliĥmik qaitchipluni nunam iĥuiĥun." ³⁴ Tamatkua nipliutiniĥaat, "Ataramik qaitchisigut taavrumiĥa niqiksramik."

³⁵ Jesus-ĥum nipliutigai, "Uvaĥa atrigigaĥa qaqqiam niqiksrauruam timikun, uvaĥa kaĥigigaĥa iĥuutlasriĥksram iĥuutchikun. Iĥuk utlautiruaq uvaĥnun niĥisulitqikkumiĥaitchuq, suli ukpiqsriruaq uvapkun imiĥulitqikkumiĥaitchuq. ³⁶ Aglaan uvaĥa uqautianikkipsi arguaqtuĥapsigun, takku ilipsi qiĥiĥgaluaqĥuĥa savaaĥikkapkun ukpiqsrisungit chusri. ³⁷ Kiĥapayaaq Aapaa qaisaĥa uvaĥnun utlautigisiruq. Aasrii kiĥapayaaq uvaĥnun utlautiruaq saqit chumiĥaitchiga. ³⁸ Takku atqaqtuĥa pakmakĥa tuyuĥirima pitqutigikkaĥa iĥiĥtaĥityaqĥlugu, pisuĥapkuungit chuaq. ³⁹ Uvvauna pisuĥigigaa tuyuĥirim uvamnik tammaitqungiiĥksraĥa nalliatnikunniĥiĥ

qaisaġianikkanjiñiñ uvaᅇnun aglaan iluqaisa anjitiqsillugich iñuuhġmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁰ Uvvauna Aapaa pisuligigaa iluqatiᅇ qifñiqtuat igñiguruamik suli ukpiqsriuat ilaanik piqaliksraᅇat isruitchuamik iñuuhġmik aasrii uvaᅇna makititkisiplugich iñuuhġmun aqulligmi uvlumi.”

⁴¹ Jew-ᅇnuruat uqapilūutigiaqsiñigaaat ilaan nipliᅇhagun, itna, “Uvaᅇna niqiksrauruᅇa atqaqtuaq pakmakᅇa.” ⁴² Ilinich nipliġñiqsut, “Jesus-ᅇunġitpauna, Joseph-ᅇum igñiᅇa? Uvagut ilisimagivut aapaᅇalu aakaᅇalu. Qanuᅇhunimi nipliava atqaġnipluni pakmakᅇa?” ⁴³ Jesus kiugai, “Uqapiluguiqitchi! ⁴⁴ Kiñaunniñ uvaᅇnun utlautilguitchuq kisanik Aapauruam tuyuġirima uvaᅇnun utlautipkaqmani. Aasrii uvaᅇna anjitiqsitkisigiga iñuuhġmun uvlumi aqulligmi. ⁴⁵ Sivuniksriqirit aglausimaruat, ‘Agaayyutim iñupayaat ilisautigisigai.’ Kisupayaaq naalaġniruaq Aapamik suli ilitchiyumaruaq Ilaaniñ utlautiraqtuq uvaᅇnun. ⁴⁶ Kia-unniñ qifñiqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutmiqnisauruam qifñiqsimagaa Aapa. ⁴⁷ Iᅇumutuuruamik nipliutigipsi, kiñaᅇayaaq ukpiqsriuaq isruitchuamik iñuuhġqaqtuq. ⁴⁸ Uvaᅇna qaqqiaᅇuruᅇa iñuunaqtuaq. ⁴⁹ Ilipsi sivulliasri niġimaᅇᅇaġmiᅇ pakmakᅇaktamik qaqqumik suviksrailaami tuqurut timimikkun. ⁵⁰ Aglaan qaqqiaq atqaqtuaq pakmakᅇa itniittuq, kiapayaaq niġikpagu tuquyumiñaitchuq. ⁵¹ Uvaᅇna iñuunaqtuaq qaqqiaq atqaqtuaq pakmakᅇa. Kiñaᅇayaaq iñuk niġigumi taavrumakᅇa qaqqiamiñ iñuugisiruq taimuᅇa, aasrii timiga qaqqiaᅇuruq qaisaksraġikkaġa nunam iñui iñuutlasritquplugich.”

⁵² Taatnaqman Jew-ᅇnuruat uqaatchagutiniqsut inmiknun aasrii apiqsruqᅇuġu, “Qanuġuni uuma iñuum timimiñik niqiksriññiaqpatigut?” ⁵³ Jesus-ᅇum kiugai, “Iᅇumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi niġiñġitchupsiuᅇ timaa Iġñiᅇan piqagumiñaitchusri iñuuhġmik ilipsitñi. ⁵⁴ Kiñaᅇayaaq niqiniktuaq timimnik suli iminiktuaq augikkamnik isruitchuamik iñuuhññaktaqtuq, aasrii anjitiqsitkisigiga iñuuhġmun aqulligmi uvlumi. ⁵⁵ Uvvataku timiga ilumun niqiksrauruq, suli auga ilumun imiksrauruq. ⁵⁶ Kisupayaaq niqiaqtuaq timimnik suli imiaqtuaq augikkamnik iñuuruq uvapkun suli iñuugisipluni piqasriutiluni uvaᅇni. ⁵⁷ Iñuuruam Aapam tuyuġipluᅇa, suli uvaᅇnaptuuq iñuuruᅇa ilaagun, taatnatuntuuq kiña niqiaqtuaq uvamnik iñuugisipmiuq uvapkun. ⁵⁸ Iñuum taamna qaqqiaq niqigigumiᅇ iñuugisiruq qaᅇavak taimuᅇa. Taamnauruᅇa qaqqiaq atqaqtuaq pakmakᅇa atrigingisaᅇa qaqqiam sivulliapsi niġitchaᅇat, naagaunniñ tuquplutiᅇ.” ⁵⁹ Taatnaġniġai Jesus-ᅇum ilisautriñigmiñi katraġviᅇmi Capernaum-mi.

Uqal̄hich Isuitchuakun Iñulikun

⁶⁰ Iñugiaktuat maliguaqtaiñ tusraaplugu nipligñiqsut, “Taamna ilisauttun akuqtuliksr̄aṇa sakiqnaqtuq. Kia naalaḡnigisivaun?” ⁶¹ Uqautigaluaqtitnaniguuq, Jesus-ḡum kaṇiqsimapmitchaṇi maliguaqtini uqapil̄luktuat tamarrumuuna uqaḡikkaḡmigun. Taatnaqḡugich nipliutiniḡai, “Taavruma nipim piyummataiqsitkaqsivasri?” ⁶² Isrummatigisriun qin̄ihiksraṇa Iḡñiṇan Iñuum utiaqsikpan sivuani irvigi-makkaḡmiñun. Taatnaaqsikpan nikaligukkayaḡniqqisi? ⁶³ Ipqitchuaq Irrusriq iñuuliqaqtitchiruaṇuruq. Timi iñuuliqaqtitchiḡit̄chuq. Uqal̄hich ilipsit̄ñun uqautigianikkatka Irrusriurut, suli iñuupkaḡisipiḡaasri. ⁶⁴ Naagauvva il̄apsi ukpiḡiḡit̄chaich,” Jesus-ḡum taatnaḡniḡai. Il̄isimaplugu aullaḡniisaḡataḡhaniñ kisuuḡhat ukpiqsriḡit̄chuaq suli kisuuḡisiḡha tuniriksraḡmi. ⁶⁵ Aasrii nipligñiqsuq. “Taavrumiṇa piqsriḡuḡu uqautigipsi, kia-unniñ utlautiyumiñaiḡha uvaṇnun kisanik Aapam utlautipkaḡpani taatnatlasriḡuḡu.”

⁶⁶ Taavruma aquagun iñugiaktuat maliguaqtai kiñumuaktut malit̄qikkummataiḡuḡu ilaa. ⁶⁷ Taatnaqḡuni Jesus nipliutiniḡai qulit malḡuk maliguaqtini, “Ilipsipsuuq kiñumuakkumanḡitchaluaqmivisi?” ⁶⁸ Simon Peter-m kiuniḡaa, “Ii, Ataniiq, kimunmi aullaḡisivisa? Ilvich pigigitin uqal̄hich isruit̄chuamik iñuunaqtuat. ⁶⁹ Pakma ukpiḡiḡikput il̄it̄chuḡiplugu ipqitchuaṇutilaan Agaayyutmiqnisauplutin.” ⁷⁰ Jesus kiugai, “Ilipsi qulit malḡuuplusri piksraqtaaḡiḡit̄pisimi? Aglaan il̄ari Tuunḡaqmiqnisauruq.” ⁷¹ Ilaanguuq uqautiginiḡaa Judas, iḡñiṇa Simon Iscariot-ḡum. Uvvatakku Judas qulit malḡuuqataugaluaḡhuni, tunisiyumaniqsuq Jesus-mik.

7

Jesus-lu Aniqataiḡu

¹ Tamarruma kiñuagun Jesus igliḡniqsuq Galileemi, igliḡummataiḡaḡhuni Judea-mi, atakkii Jew-ḡuruat tuqqut̄chukḡuḡu. ² Jew-ḡuruat niḡiqpagvikaan̄ata Palapkaat tikiyasriuruq. ³ Uvvaasriñ Jesus-ḡum nukatchian̄iñ aṇutit nipliutiniḡaat, “Unil̄lugu mannaaq, aullaḡiñ Judea-mun, ilvilli maliguaqtivich taamani qin̄iḡumigaat savaaq iñiqtaḡikkan. ⁴ Kiñaunniñ iriqsimat̄l̄it̄chuq savaḡmigun il̄isimat̄qullapiaqami. Ilvich iñiqtaqaqtuami tamatkuniṇa, iluqait̄ñun iñuṇnun il̄it̄chuḡipkaḡiñ.” ⁵ Taatnaḡniḡaat nukatchian̄iunniñ ukpiqsriḡit̄lut̄iṇ Ilaanik. ⁶ Jesus nipliutigai, “Piviksraḡa nalaullugu tikiumanḡit̄chuqsuli. Ilipsi aullaḡhiñaan̄urusri sumipayaaq. ⁷ Nunam iñuiñ uumigikkaḡiḡit̄chaasri uvaptun, atakkii uvaṇa

uqausrimaplugich iñuuniałhat pigiiłhagun. ⁸ Iłipsi niđiqpagvikaanukkitchi. Aullangitchuđa pakma atakkii aullađviksrađa tikiunganđitchuqsuli.” ⁹ Taatna uqautilđaađlugich Galilee-mi ittuallađniqsuqsuli.

Jesus Niđiqpagvikaanđani Palapkaatit

¹⁰ Aquagun nukatchiani niđiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullađniqsuq sagviaqtusruđaqani iñuđnun, aglaan nalunautchipluni. ¹¹ Jew-đuruat qiđiđniađaluađniđaat niđiqpagvikaanđani itnaqhutiđ, “Naamiimma taimña?” ¹² Iñuich atqunaq uqaksraqtuniqsut Ilaagun, ilađich uqađhutiđ iñullautauñiđlugu aasriilu ilađich uqađhutiđ pigiiñniđlugu kinnitđiđniđlugu iñuđnik. ¹³ Aglaan kia-unniñ uqaksraqtutigingiñniđaa sagviđlugu, atakkii iqsiplutiđ Jew-đuruat sivulliuqtinik.

Jesus Iłisautriłha Niđiqpagvikaanđani

¹⁴ Niđiqpagvikaanđata avvađa atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-đuruat agaayyuvikpađatnun aasriñ ilisautriaqsipluni. ¹⁵ Jew-đuruat atqunaq quviđutchađniqsut nipliđhutiđ, “Qanuđhuni una iñuk ilisimaniqpa apai, ilisaqsimaitchaluahuni?” ¹⁶ Jesus kiugai, “Iłisauttutiga uvamniqnisaungitchuq aglaan Agaayyutmiñ tuyuđirimniñ. ¹⁷ Kisupayaam piyummatiqagumi maliguglugu Agaayyutim pisulha ilisimatlagisigaa ilisauttutma Agaayyutiqniqsaukma-gaan naagaqaa uvamniqnisaaukmagaan. ¹⁸ Iñuk nipiqaqtuaq iđmigułhiñaq piññiđniđađtuq kamagitchiułiksrađmiñik. Aglaan taamna kamañatqitqiruaq tuyuđirimiñik ilumutuuruq, ilaani piitqhuq tađiđilaq. ¹⁹ Moses-đumliumaa qaitqitqhađasri maligutaksranik? Aglaan nallipsiunniñ maligutaksrapayaaq tupigingitchaa. Suvaata tuqqtuchumavisitña?” ²⁰ Iñuđiaktuat kiugaat, “Ivich tuuñaqtaqqtutin! Kia tuqqtuchukpatin?” ²¹ Jesus kiugai, “Atautqimik quviqnaqtuamik savaaqaqama, iluqasri quviđusruutigigiksi. ²² Moses-đum tiliñigaasri iđñaurasri nalunaitqutqhuqplugich. Nalunaitqutqhuqsauviksrađat nukatpiagruich uvluq nalaurrutipman miñguiqsiagviđmun nalunaitqutqhuqsuursi miñguiqsiagviđmi. Uvvasuli, taamna tillisiñ aullađniđiđitchaluaqmiuq Moses-miñ aglaan sivulliapsitñiñ ilaan sivuani. ²³ Nukatpiagruk nalunaitqutqikkautlaniqpan Jew-đuruat miñguiqsiagviatni, Moses-đum maligutaksrađa naviguñiđlugu, suvaatami uumisuuťivisitña iñuđmik iluaqsiqkaiñiđluda Jew-đuruat miñguiqsiagviatni? ²⁴ Atanniqsuiñasri sagvirautilgułhiñaq qiđñiñiñakun aglaan atanniqsuisitqhi nalaunđaruakun.”

Jesus Christ-đuva?

25 Jerusalem-miut ilañich nipligñiqsut, “Imñaungitchaluaqpa iñuk ipchua tuqqutchukkanat? 26 Aasrii maaniittuq! Ilaa uqautriruq sagviqhuni. Naagauvva nalliatunniñ akitñangitchaat. Ipchua sivulliuqtit kanjisiñgitchaluaqpatruñ Christ-ñunilugu? 27 Aglaan Christ aggiqpan, kia-unniñ ilisimayumiñaitchaa nakitñaqtaulha. Naagauvva ilisimagikput uuma iñuum kisunñik añayuqaaqalha.” 28 Jesus ilisautriñigmiñi Jew-ñuruat agaayyuvikpanatni nipligñiqsuq nipitusripluni, “Ilipsi ilitchigipiagaluaqpsitña? Kanjivisiunñ nakitñaqtautilaaga? Uvaña aggingitchuña uvapkuiñaq, aglaan tuyugiriga ilumutuuruq. Ilipsi nalugiksi. 29 Aglaan ilisimagiga atakkii Ilaaniñ aggiqluña, aasriñ Ilaan tuyugipluña.” 30 Tamatkuaguq iñuich tiguyumagaluağniğaat, aglaan kia-unniñ tigunğiñniğaa takku Ilaan tigukkauviksraña tikitmanğitluni. 31 Iñugiakpauraqtuat ukpiqsriñiqsut Ilaanik, aasrii nipliqhutin, “Taimña Christ aggiğumi, quviqnatluktuanik savaanik iñiqtaqağisiva uuma iñuum iñiqtañiñ?”

Tigurit Tiliraurut Tigutquplugu Jesus

32 Pharisee-ñuruat tusraa'amisigik, iñugiaktuat isivruağutiqaqtuat ilaanik, ilinich piqasriqhutin qaukñinich agaayuliqsiniq tuyuqağniqsut qaunaksrinik tigutaaquplugu Jesus. 33 Jesus nipligñiqsuq, “Uvaña nayuqtaullap-saagaluağpsi aullağisiruña Ilaanun tuyugirimmun. 34 Ilipsi pakiaqsigisigipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña, aasriñ irviksramnun tikitchumiñaitchusri.” 35 Taatnaqman Jew-ñuruat uqaaqsilğiñniqsut inmiknun, “Napmunñaqpa una iñuk uvaptiknun paqitchumiñaiñniiva? Ilaa aullağniaqpa Jew-ñungitchuat nunaaqqiatnun, Jew-ñuruat iñuumiağviatnun ilisautiyağlugich Jew-ñungitchuat? 36 Uvvataku nipliqsuq, ‘Ilipsi pakikkisigaluagipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña.’ Nipliqsuqsuli, ‘Irviksramnun tikitchumiñaitchusri.’ Qanuqpami taatnaqami?”

Kuñji Iñuunaqtuam Imğum

37 Niğiqpagvikaam uvlua aqulliq nuimatluktaununiqsuq. Taavrumani uvlumi Jesus qichaqhuni nipligñiqsuq nipitusripluni, “Kisupayaaq imigukkumi utlautiluni uvañnun imigli. 38 Atrilugu aglausimaruat uqałhich, itna, ‘Kiñapayaaq ukpiqsriqpan uvapkun imğa suvliktuagağniagtuq silatmun uummataaniñ.” 39 Taatnailplugu Jesus-ñum uqautiginigaa Ipqitchuaq Irrusriq akuqtuğniakkanat ukpiqsriuat ilaanik. Tarani taatnalhani Ipqitchuaq Irrusriq aatchuutaumaitlunisuli, takku Jesus utiqsimaitlunisuli pakmuña qilañmun.

Ating'irrun Iñuñni

40 Iñugiaktuum iñuum tusraa'amitruñ Jesus-ñum uqalhi nipligñiqsut, "Una tarra iñuk ilumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!" 41 Iñanilli niplianiqsut, "Christ-ñuruq (itnautauruamik Anniqsuqtimik)." Aglaali atlat itnağniqsut, "Christ agğigumiñaitchuq Galilee-miñ. 42 Agaayyutim uqallich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviağigisiñiplugu David-mun, suli anigisiñiplugu Bethlehem-mi nunaaqqiani David-ñum." 43 Taatnaqhutin iglugiiksinniqsut iñugiaktuat piqusriqhutin ilaanik. 44 Iñanisa tiguyumagaluağniğaat aglaan kia-unniñ tigungiñniğaa.

Ukpiqsriñğilhat Jew-ñuruat Qauktiich

45 Qaunaksrit utigñiqsut qaukñich agaayuliqsinun suli Pharisee-ñuruanun. Taapkua apiqsruğniğaiçh, "Suvaata uvuñautingitpisiuñ?" 46 Qaunaksrit kiuniğaiçh, "Uvagut tusraavaaluktugut iñuñmik taatna uqalgutigiruamik." 47 Pharisee-ñuruat niplilgiñniqsut, "Ilipsi kinnipçhangitchaluaqpisi?" 48 Iłitchuğimaitpisiuñ nalliaat sivulliuqtipsa suli Pharisee-ñuruat ukpiqsriñğilhat ilaanik? 49 Aglaan iñugaağruich kisimiñ ukpiğigaa. Tamatkua iñuich kañiqsimmataitçhut maligutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutin suksraunğiqsauyumaaqtut." 50 Nicodemus-guuq ilauniqsuq taapkunani qaukñiğni suli Pharisee-ñuruani. Taamna qinğiaqtuaq Jesus-mik sivuani, aasrii nipligñiqsuq, 51 "Maligutaksrağikkaptigun atanniipkatlaitçhaatigut iñuñmik tusraagaluaqnagu naagaqaa ilitchuğigaluaqnagu sumik pisilaña." 52 Taapkua ilaiñ kiuniğaat, "Uvva, Galilee-ğmiuñupmivich? Iłitchuğimaiñniqpiuñ uqallich aglausimaruat? Iłisağlugich aasriiñ kañiqsisigiñ sivuniksriqirit agğiñğaqsimaiłhat Galilee-miñ."

Ağnam Anjukkautha Sayuñatikun

53 [Tarani iluqatin añilaagñiqsut,

8

1 aglaali Jesus utlautiniqsuq iñgiuramun atilñmun Olives-mik. 2 Uvlaakuagun uvlaatchaurami Jesus utlautilgiñniqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpañatnun. Iñuich iñugiakpauraqtuat kattivigilgiñniğaat. Aasrii aquvitluni ilisautiaqsilgiñniğai. 3 Aglaliqirit suli Pharisee-ñuruat tikiutriñiqsut ağnamik anjukauruamik sayuñatikun aasrii iluqaisa sivuğaatnun qichaqtitlugu. 4 Jesus-mun nipligñiqsut, "Iłisautrii! Una ağnaq anjukauruq sayuñatikun. 5 Uvagut maligutaksriusriaptikni Moses-ñum tillisiqakkañatigut taatnasriq ağnaq iyagañnik miłuqtuğlugu tuqutaksrauplugu. Qanuğli una ağnaq

nipliutiginaqpiun?” ⁶ Taatnağniğaat Jesus pitchaqlugu ilinich piqagukkaluaqhutin agvisiksramik. Aglaan Jesus sikitluni nunamun aglaniqsuq arganmiñik. ⁷ Taapkua apiqsruqtaqtuiñaqsiptomata, Jesus qichaqhuni nipliutiniğai, “Nallipsi killuqsasqsimaitchuam sivulliuluni iyaganmik miłuqsaaqqağliun.” ⁸ Taatnaqqaaghuni sikitluni nunamun aglaaqsilğiniqsuq. ⁹ Taamna tusraa’amitruñ, taapkua iluqatin aullağniqsut atausriuttaaqhutin aullağniiplutin utuqqautluñniğmikniñ, Jesus kisinñuqlugu ağnağlu qichaqtuaq tarani. ¹⁰ Qichatqikhuni nipliutiniğaa ağnaq, “Naamiimma taipchua? Nalliataunniñ tuqqutaksrağugnivatin?” ¹¹ Ağnam kiuniğaa, “Ii, Anjuun! Nalliatnik israaqtaitchuña.” Jesus nipliutigaa, “Uvañaptuuq tuqqutaksrağugumiñaitchikpiñ. Aullañhiñağtuqtutin aglaan killuqsatqisrunaqnak!”]

Jesus Qaumman Nunam Iñuiñun

¹² Jesus-ñum iñuich nipliutitqinñiğai, “Qaumaksrauruña nunam iñuiñun. Kisupayaam malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisiruq. Taatnağuni iñuuniatqikkumiñaitchuq taqtuakun.” ¹³ Pharisee-ñuruat kiuniğaat, “Ivich ilisimarriqsimarutin ilipniñhiñaq, taatnaqlugu ilumutuugilguitchikput. Sumun atuğumiñaitchuq taamna.” ¹⁴ Jesus kiugai, “Taatniingitchuq. Uqautigigaluanñağma uvamnik, nipliutipayaaga ilumutuuruq, takku ilisimagiga nakitñaqtautilaaga suli napmun aullağniaqtilaaga. Ilipsi ilisimanğitchiksi nakiñ aggiqsilaaga unniñ napmuniaqtilaaga. ¹⁵ Ilipsi atanniqsuiragtusri iñuñhiñaułikun, atanniğviagañaitchuña kimun-unniñ. ¹⁶ Aglaan atanniiruk-srauniğuma atanniutiksrağa ilumutuuniatquq, takku tamarumuuna kisima ingitchuña, aglaan Aapauruam tuyuğirima piqasriqsugaña. ¹⁷ Aglausimaruq maligutaksriusriapsitñi malguulutik ilisimarik atikpaknik uqautaak ilumutuuginiplugu. ¹⁸ Uvaña uvamnik ilisimarriqsimaaqtuña suli Aapam tuyuğirima ilisimarriqsimaaqmigaña.” ¹⁹ Tamatkua apiqsruğniğaat, “Naami aapagikkan?” Jesus kiugai, “Nalugiptiguk Aapagalu. Ilisimanigupsitña, Aapagaptuuq ilisimanayağiksi.” ²⁰ Jesus-ñum taatnağniğai tarani Jew-ñuruat agaayyuvikpanatni iliraqagvigiplugu pivigikkanatni. Aglaan nalliataunniñ tigunğiñniğaa, takku tuqqutauviksraña tikiunanğitłuni.

Jesus-ñum Iłumutuuruñuñu

²¹ Jesus nipliutitqinñiğai, “Uvaña aullaqsagumaruña. Pakiaqsigisigaluagipsitña, aglaan tuqugisirusri killuunñapsi natqiguttusriaqanğitchupsi. Atlanğingillusri, aullalgyu-miñaitchusri aullağviginiaakkamnun.” ²² Jew-ñuruat nipliğniqsut, “Qanuqpa una, naaga inmiñik tuqunniacpa? Takku

nipliqsuq, 'Aullaġumiñaitchusri aullaġviginiakkamnun.' ”²³ Jesus kiugai, “Ilipsi maakñaqtaurusri, aglaan pakmakñaqtauruja. Ilipsi agġiqsaunurusri marrumakña nunamiñ, aglaan nunamiqnisaunġitchuġa. ”²⁴ Taatnaqhusri uqautigipsi killuliqiraunġapsi tuqugisiñiplusri. Tuqugisipiaqtusri killuliqiraunġapsi ukpiġingisuaġupsiunġ ilaanutilaaga.”²⁵ Taapkua apiqsruġniġaat, “Kisuuvichuvva?” Jesus kiugai, “Aullaġniisaqqaapiakhaniñ uqautigaluaġipsi kisuutilaamnik. ”²⁶ Iñugiaktuatigun nipliġluġa isilġigumiñagaluagipsi. Uvaġa nipiqaqtuġa nunam iñuiñun tusraakkathiñamnik Ilaaniñ tuyuġirimniñ ilumutuuruamiñ.”²⁷ Tamatkua kanjicsiñġiñniġaat uqautrisilaaqtin Agaayyutikun Aapauruakun. ”²⁸ Taatnaqġugich Jesus nipliutiliġniñġai, “Iñuum Iġniġa kivianikkupsiunġ, ilitchuġipmilugulu pigisigiksi ilaanutilaaga, suli iñiqtaqaqtangilġiga uvapkuiñaq aglaan nipiqaġiga Aapam kisimi ilisauttutaagun. ”²⁹ Aasrii tuyuġiriga uvamni piqatauruq, Ilaan kisivripchangitchaġa, takku ataramik quyalimaagġiga.”³⁰ Iñugiaktuat tusraaruat Jesus taatnaqman ukpiqsriñiqsut Ilaanik.

Qitungai Abraham

³¹ Taatnaqġugich Jesus nipliutiniġai Jew-ġuruat ukpiqsriaruat ilaanik, “Ilipsi ilisauttutitka tupigituiñagupsigik sivutmun, ilumutun maliġuaqtiginiagipsi. ”³² Ilumutuuruag ilitchuġiniagiksi, ilumutuulhum patchisaisitkisigaasri.”³³ Taapkua kiuniġaat, “Uvagut Abraham-ġum kiñuviaġigaatigut. Kimununniñ savaktaagruumaitchugut. Uvvami qanuqpich nipliqavich ‘patchisaisitkisigaasri’ itna?”³⁴ Jesus nipliutiniġai, “Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq killuqsaqtaqtuaq savaktaagruliutraqtuq killuġmun. ”³⁵ Savaktaagrugli nayuutitlaitchuq anayuqaagiiñi ataramik, aglaan iġniġuruag nayuutiraqtuq. ”³⁶ Ilipsi Agaayyutim Iġniġan patchisaisitpasri, tarra nalupqinaitchuanik patchisaitkisirusri. ”³⁷ Ilisimagiga Abraham-mun kiñuviaġiliqsi, naagasuli tuqurviksraqsiuġipsitña, takku akuqtuumangitlugu ilisauttutiga. ”³⁸ Uqautiqaqtuġa Aapama qiñiqtitanġanik uvamnun, aasriili iñiqtaqaġaqtusri Aapapsitniñ uqauttusriapsitnik.”

³⁹ Tamatkua kiuniġaat, “Uvagut aapagigikput Abraham.” Jesus-ġum kiuniġai, “Ilipsi ilumun Abraham-ġum qitungaġikpasri, savaaqaġayaqtusri ilaatun. ”⁴⁰ Naagauvva tuqurviksraqsiuġipsitña, uqautigaluaqtitlusri ilumutuuruamik tusraakkamnik Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsimaitchuq. ”⁴¹ Ilipsi savaaqaqtusri Aapagikkapsi savaanġiñik.” Tamatkua kiuniġaat, “Uvagut aapa ilaunġitchugut. Aapa atausriq pigigikput, Agaayyun ilaa.”

Qitung'ai Tuung'aum

⁴² Jesus kiugai, "Agaayyutmik ilumun aapaqagupsi piqpaginayaġipsisitña, takku agġiqsaunuruña Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitluna agġiñgitchuña uvapkuiñaq aglaan ilaan tuyuġipluña. ⁴³ Suvaata kanġiqsitlaitpisiuñ uqalġiga? Ilipsi naalaġniyummatiqanġitchiksi uqauttutiga. ⁴⁴ Tuung'aum aapagikkapsi qitung'aġiplusri aasrii malġutchiyumaruñuplusri aapagikkapsi kimmutaiñik. Aullaġniisaqqaapialhaniñaglaan ilaa tuqqutchiruaruq. Ilaa tapiqsuusrimaitchuq tuñaanun ilumutuulhum ilaa piitluni ilumutuuruamik inmiñi. Uqaqami saglumik iñiqtaqagaqtuq takku sagluturuñupluni, sagluuqtualġipayaam aapagiplugu. ⁴⁵ Uvaña ilumutuuruamik uqautigipsi, taatnaqhusri ukpiġiñgitchipsitña. ⁴⁶ Kiñ'aunniñ niplilguitchuq uvapkun ilumutuġuġlugu killuuruñuniñuña? Uvvami uqauti'apsi ilumutuuruamik, suvaata ukpiġisrunġitpisitña? ⁴⁷ Iñuum agġiqsuam Agaayyutmiñ naalaġnigai Agaayyutim uqautai. Ilipsi agaayutiqniqsaunġitlusri naalaġniyummataitchusri."

Jesus-lu Abraham-lu

⁴⁸ Jew-ñuruat kiuniġaat Jesus, "Uvagut nalauttugut nipliqaapta ilvich Samaria-ġmiuniplutin suli tuung'aqtaqahutin."
⁴⁹ Jesus kiuniġai, "Uvaña tuung'aqtaqanġitchuña. Aapaga kamagikkaġigiga aglaan kamakkutaitchipsitña. ⁵⁰ Pakkiagġiñgitchiga kamagikkauhksraq uvapkuiñaq, aglaan atlam pakkiagigaa kamanagtitauihksraġa, aasrii ilaa atanġuruq. ⁵¹ Ilumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaam uqauttutitka tupigigumigich tuquyumiñaipiaqtuq." ⁵² Jew-ñuruat kiuniġaat, "Pakma nalupqigġiñgikput tuung'aqtaqahin. Abraham sivuniksriqirillu tuqumarut, naagasuli uqagtutin, kisupayaam tupigikpagu uqauttutin tuquyumiñaipiaġniplugu. ⁵³ Uvagut sivulliaqput Abraham tuquaniksimaqtuq sulipsuq sivuniksriqiripayaatlu. Kamanatlukkumavich Abraham-miñ? Kisuunasrukniappiñmiuvva ilvich?" ⁵⁴ Jesus kiugai, "Uvapkuiñaq kamakkutiqaġniaġuma suutnauyumiñaitchuq. Aapamnik kamagiriqaqtuña, taavrumiña ilipsi Agaayyutiginitchapsitñik. ⁵⁵ Aasriisuli ilitchuġianiksimaitchiksi, aglaan uvaña ilisimagiga Agaayyun. Uqaguma Ilaa naluniplugu sagluturuñuniaqtuña ilipsisun. Aglaan ilisimallapiaġigiga aasriiñ uqalha tupigiplugu. ⁵⁶ Abraham-ñum sivulliapsi ukpiqsriġiġmigun kanġiqsiplugu agġiġisiliġa nunamun quviatchautigikkaña suli qinġiġummiuqġlugu taimña uvluga. Arguaqqutailapiaqġlugu agġiġisiliġa ilaa quviasruktuq." ⁵⁷ Jew-ñuruat kiuniġaat, "Malġukipiaq qulinik ukiuniksimaitchutinsuli aasiiñ qinġiqsimaniviuñ Abraham?" ⁵⁸ Jesus kiugai, "Ilumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuaniiñiñ

Abraham-ḡum aniḡksraḡan, innḡaniktuḡa.”⁵⁹ Tamatkua tigusriḡiqsut iyagḡanik miḡuqtuḡukḡugu, aglaan Jesus iriḡniqsuq aasriiḡ aniplḡuni Jew-ḡuruat agaayyuvikpaḡatniḡ.

9

Jesus-ḡum Iḡuaqsigaa Anḡun Ayaunḡaruq Aniḡiḡmiḡiḡaglaan

¹ Jesus pisruksaḡiḡmiḡiḡ qiniḡniqsuq aḡutmik ayaunḡaniqsuamik aniḡgataḡiḡmiḡiḡaglaan. ² Maligḡuaqtaiḡ apiqsruḡniḡaat, “Iḡisautrii! Kia killuqsautaan aniḡhaniḡ ayaunḡapkaḡniḡpaunḡ? Ilaan naagaqaa aḡayuqaakkiḡ killuqsautaaknik?” ³ Jesus-ḡum kiugai, “Taavruma ayaunḡaḡha kaḡiqanḡitchuq ilaan killuqsasḡhanun unniḡiḡ aḡayuqaakkiḡ killuqsasḡhannun. Ayaunḡaruq Agaayyutim saḡḡia qiniḡnaqtitquplugu ilaagun. ⁴ Savaaḡiraksraḡigikput sivutmun piyumiḡaḡnaptikni. Unnuaq tikiḡniḡiaqtuq, kia-unniḡiḡ savagvigiyumiḡaisaḡa. ⁵ Uvaḡa maani nunami innamni qaumaksrauruḡa nunam iḡuiḡun.” ⁶ Taatnaamikami Jesus-ḡum tivvuaqhuni nunamun akurrutiniḡaa maḡḡamun, aasriiḡ nanukḡugik maḡḡamik taavruma aḡutim irrak, ⁷ nipliutiḡlugu, “Aullaḡutin iḡḡuḡiaḡuḡ kigiḡan narvauranun Siloam.” (Taamnaguḡuq mumiutiḡaqtuḡaḡ Tuyuuliḡmik.) Taamna aḡun aullaqhuni, kigiḡiḡiḡ iḡḡuḡiaqamiḡ utiḡniqsuq qiniḡtlasriḡluni. ⁸ Iḡuuniaqataiḡ suli tamatkua qiniḡtikaḡiḡiḡ iḡiularaupman apiqsruḡtautiaḡsiḡiqsut, “Unauvva taimḡaunḡitpa aḡun aḡuppiḡluni iḡiulayuk?” ⁹ Iḡaḡisa taivrumiḡaunigaat. Iḡaḡiḡiḡ nipliḡiḡiqsut, “Qaḡaa! Taivrumiḡaunḡitchuq, taatnatun qiniḡaqaḡsiḡiaqtuḡ.” Taamna aḡun iḡmiḡik nipliḡiḡiqsuq, “Taimḡauruḡa.” ¹⁰ Tamatkua apiqsruḡniḡaat, “Qanuqhutinmi qiniḡtlasriḡkakkauvich?” ¹¹ Ilaan kiugai, “Iḡuum atiqaqtuam Jesus-mik irrakka maḡatlamik nanuqqaḡḡugik aasriiḡ tiligaḡa Siloam-mun iḡḡuḡiaquplugu kigiḡaḡa. Tarra aullaqtuḡa, aasriiḡ iḡḡuḡsaḡḡluqqaqtuḡa qiniḡtlasriruḡa.” ¹² Taapḡua apiqsruḡniḡaat, “Naamiimmami ilaa?” Kiuniḡai, “Naluruḡa.”

Pharisee-ḡuruat Apiqsruḡtuḡaa Iḡuaqsikkauruḡaḡ

¹³ Tamatkua taamna aḡun qiniḡtlaisimaruḡaḡ aullautiniḡaat Pharisee-ḡuruanun. ¹⁴ Tamannaguḡuq uvluq Jesus-ḡum maḡatlamik nanukḡugik aḡutim irrak piḡha qiniḡtlasritquplugu Jew-ḡuruat miḡḡuiqsiaḡvigiḡniḡaat. ¹⁵ Tarra Pharisee-ḡuruat apiqsruḡḡiḡniḡaat qanuqhuni qiniḡtlasriḡpmaḡaan. Aasrii uqautiniḡai, “Taivruma maḡatlatiḡḡugik irrakka, iḡḡuḡapku kigiḡaḡa pakma qiniḡtlasriruḡa.” ¹⁶ Pharisee-ḡuruatguḡuq iḡaḡich nipliḡiḡiqsut, “Taimḡa iḡuk taatnailiḡlugu iḡiḡtaḡaqtuḡaḡ Agaayyutmiḡniḡsaunḡiḡiḡiqsuq,

takku atuqtaksraq minguiqsiagvikun tupikkutaiñigaa.” Atlatli nipliñiqsut, “Qanuğunimi iñuk killuliqirauruaq iñiqtaqatlagisiva taatnatchiñik quviqnaqtuamik savaanik?” Taapkua igluguiksinniqsut taavrumuuna. ¹⁷ Pharisee-
 ηuruat apiqsrutqilgiññigaaat taamna anun, “Qanuqli nipliutigitlanayaqpiun ilaa qiñitlasripkañiplutin?” Taavruma kiuniğai, “Sivuniksriqirauruq.”

¹⁸ Jew-ηuruat ukpiqqutiqağumangiññigaaat qiñitlaiğimiñiñ qiñitlasriłha. Kiisaimma tuqluqpaich taavruma anutum anayuqaak. ¹⁹ Ilinisa apiqsruğniğaiçh, “Una iğniğivitchu? Nipliutigitlavitchu animatħa ayaunapluni? Qanuqhunimi qiñitlasriva pakma?” ²⁰ Anayuqaakkiñ kiuniğaiçh, “Uvaguk ilisimagikpuk ilaa iğniğikkaqpuq suli ilisimagikpuk aniligiñmiñiñaglaan ayaunatħa. ²¹ Aglaan nalugikpuk qanuqhuni pakma qiñitlasriłha, naagaqaa nalugikpuk kimun qiñitlasripçatħa. İlaa iñuguaniksimaatquq suli kiggutitlasrimaatquq inmiñun. Apiqsruqtaqsiun.”

²² Anayuqaanηuruak taatna nipliğñiqsuk iqsikkutiqaçhutik Jew-ηuruanun, takku sivunnianiksimaatquq kia iñuum nalupqinaiglugu uqağikpagu Jesus Christ-ηunilugu anitkisiplugu katrağvinmikniñ. ²³ Taatnaçhutik taapkuak anayuqaanηuruak nipliğñiqsuk, “İlaa iñuguaniksimaruaq, apiqsruqtaqsiun!”

²⁴ Tuglililuglu tuqlulgiññigaaat inmiknun taimña anun animaruuaq ayaunapluni aasriiñ nipliutiplugu, “Agaayyutim sivuğaaani akiqsruğiñ ilumutun uqağisiłlapkun. Uvagut ilitchuğigikput taimña uisitin killuliqiraułha.” ²⁵ Taavruma kiuniğai, “İlaan qanusriłħa nalugiga. Atausriq ilisimagiga, uvaña ayaunagaluaqtuami pakma qiñitlasriruña.”

²⁶ Taapkua apiqsrutqilgiññigaaat, “Qanusriğaqhutin qiñitlasripkaçpatin?” ²⁷ Kiuniğai, “Uqautianikkaluagağipsi aglaan naalağnisunğitchusri. Suvaatami tusraatqiguqaqsilgitpisiun? Naaga maliğuaqsiutisrukpsi ilaanun?” ²⁸ Tamatkua kiuniğaaat uqanıgluutiplugu, “İlvich taivruma maliğuaqtigiliutigaatin. Uvagut Moses-ηum pigigaatigut. ²⁹ İlisimagikput Agaayyutmun uqautrułħa taimña Moses, aglaan nalugikput tamanna iñuk nakiñ agqiqsilaña.” ³⁰ Taavruma anutum kiuniğai, “Atlayuağnarruqtugalukkut nalunikapsiun nakitñaqtaułħagun, aglaan qiñitlasripkağaña. ³¹ İlisimagikput, Agaayyutim naalağnitlaiłħa killuuranun, aglaan naalağnirağigai kamagirini suli tupiksriuat pisuligiñmiñik. ³² Nunam aullağniisağatałħaniñ tusraanğaqsimaitchut iñunmik qiñitlasripkakkauruamik ayaunapluni animaruamik. ³³ Kisianik taimña iñuk agqiqsuanuluni Agaayyutmiñ pigumi avataagun sumik iñiqtaqalguyuminiñaitmiuq.” ³⁴ Tamatkua kigguqlunniğaaat,

“Animagaluaqtutin killukun iñukkuksaanuplulinlu aglaan ilisautniagaqsisivisigut?” Taatnaqqaaqługu ilinisa aninnigaat katragvinmiñ.

Irrutchikun Qiñitlaiłauliq

³⁵ Jesus tusraaniġaa ilaa aninniplugu. Paqitnamiuñ nipliutiniġaa, “Ukpiġiviuñ Iġñiña Iñuum?” ³⁶ Taavruma Jesus kiuniġaa, “Uqautiñña kisuutilaananik. Uvañali ukpiġiyumigiga ilaa.” ³⁷ Jesus nipliutigaa, “Ilvich qiñianiksimaagiñ, suli ilaanuruq pakma uqaqatin.” ³⁸ “Ataniiq! Uvaña ukpiġigikiñ,” taamna nipliġñiqsuq, aasrii sitquqhuni sivuġaanun Jesus-ñum. ³⁹ Jesus nipliġñiqsuq, “Aggiġñiqsuña nunamun pisigiplugu atanniqsuiłiksraq, ayaunaruat qiñitlasripkaġlugich, suli qiñitlanasrugiruat ayaupkaġiaġlugich.” ⁴⁰ Iñanısaguuq Pharisee-ñuruat tarani ittuat tusraa'amitruñ taatna nipliġman apiqsruġniġaat, “Uvaguttuuq qiñitlaitchuaġivisigut?” ⁴¹ Jesus-ñum kiugai, “Iłipsi qiñitlaitchupsi killuutaiññiaġaluaqtusri, aglaan qiñitlaruaġiplusri ilipsitñik killuutiqaġugaaqtusri.”

10

Atrikusraun Ipnaiqaġvikun

¹ Iłumutuuruamik nipliutigipsi, “Iñuk isingitchuaq ipnaiqaġvium taluagun, aglaan mayuaqtaqtuaq atlakun tigliniaqtauruq ivayaqtuqtauplunilu. ² Aglaan isigaqtuaq talukun ipnaich munaqsrigiraġigaat. ³ Taluliqirim taluġutiraġigaa. Ipnaiç tusraaraġigaat nipaa tuqłuġaqmatin atigmiktigun, aasrii ilaan annisiraġigai. ⁴ Annisianikamigich sivulliugaġigai aasrii ipnaich malikługu nipaa ilisimaplugu. ⁵ Tamatkua atlamik maliutritłaitchut, aglaan qimagaġigaat nipaa ilisimanġitługu.” ⁶ Jesus atrikusrautmik uqautipmatin, ilinisa kanıqsiñiġiñiġaat sumik uqautitilaaqtin.

Jesus Nakuuruq Munaqsri

⁷ Jesus nipliutitqinġai, “Iłumutuuruamik nipliutigipsi, Uvaña taluuruña ipnaiñi. ⁸ Atlakauplutiñ sivismni tikiaruat iluqatin tigliniaqtaurut ivayaqtuqtauplutiñlu aglaan ipnaich naalaġnisaitchaich tamatkua. ⁹ Uvaña taluuruña. Kisupayaaq isigumi uvapkun anniqsuġisuruq; ilaa isigtuni naagaqaa aniruni paqitaġnaqtuq niqiksraq. ¹⁰ Tigliniaqti tikitchaqtuq kisanik tigliġiaqhuni tuqqutchityaqhuni unniñ piyaqquqtaityaqhuni. Uvañali aggiqsuña tamatkua iñuich iñuukıġmik piññaquplugich inuñailłapiagługu.

¹¹ “Uvaña munaqsrillautagaġigaatña ipnaich. Munaqsriq nakuuruq tuquyummatiaqtuq ipnaiñik piqsriġuni. ¹² Akiññanñaqtim munaqsriñuñgitchua ipnaich piginġitchai. Unitługich qimagaqtuq qiñiqami amaqqumik aggiaqsiruamik.

Amaqquumaasrii kinmaqlugich siamitkaqsiplugich tamatkua ipnaich. ¹³ Akiññanñaiaqti iñuk qimagaqtuq akiññanñaiaqtaulhiññagimigun. Suksragingitchai ipnaich.

¹⁴ “Uvaña ipnaich munaqsraat nakuuruuq. Iļisimaağitka ipnaitka sulı ilinjisa uvaña. ¹⁵ Taatnatun Aapam ilisimalha uvamnik, uvañaptuuq Aapa ilisimagiga. Uvaña piyummatiqagıga tuquksraga piqutigilugich. ¹⁶ Aasrii atlattuuq ipnaich pigigitka munaqsrivinjmi uvaniingitchuat. Tikiutraksragitmigitka, aasriiñ naalağniñiağaat nipiga. Tarra atautchiññağugñiaqtut ipnaich sulı munaqsrii atautchiññamik. ¹⁷ Aapam piqpagıgaaña tuqqutriyumalhapkun piqusriğıuña iñuñnik, aasriiñ tuqqutaunjanikkuma iñugutqikkiñhitchuña. ¹⁸ Kia-unniñ tuqqutchumiñaitchaaña nunuriğıuña. Uvapkuiñaq qaisağıgıga pisulhapkun, qaiñhiññaagıplugu sulı satuñhiññaagıplugu. Taamna tillisiagıkkaga Aapaaniñ atuqugıga.”

¹⁹ Tarani Jew-ñuruat atingilgiññiqsut piqusriğıhutin tamatkuniña uqauttutinik. ²⁰ Iñugiaktuat niplianiqsut, “Ilaa tuungagmik piqagñiqsuq, kinniçıruq. Suvaata naalakpisiuñ?” ²¹ Atlatli niplianiqsut, “Iñuk tuungaqtalik uqagumiñaitchuq taatna. Qanuğuni tuungaqtalik qinıtlasripkaigısiva ayaunaruamik?”

Jew-ñuruat Ayaiñhat Jesus-mik

²² Ilgiññiqsuq niğiqpagvikaaq Jerusalem-mi. Itqaut-tutiginiğaa Jew-ñuruat agaayyuvikpanat anmalgitqikman taimani qaayugñainjanikmagich. ²³ Jesus pisruksaagñiqsuq Jew-ñuruat agaayyuvikpanatni Solomon-ñum Quliğutaanik taggisilinmi. ²⁴ Aasriiñ Jew-ñuruat avataanun kati'amin nipliutiniğaat, “Qanutun taktigiruami naligutitchaaqsivisigut? İlumutun uqauttutıgıt, İlvich Christ-ñuvich?” ²⁵ Jesus kiugai, “Uqautianikkaluagıpsi, aglaan ukpıgingitchipsitña. Savaat iñiqtağıkkagma Aapaa sanñiqutaagun uqautigıgaatña. ²⁶ Aglaan ukpıgingitchipsitña atakkii ipnaingitlusri. ²⁷ Uvaña ipnaima nipiga naalagağıgaat, uvaña ilisimaplugich, ilinjich malikıuña. ²⁸ Iñuuligmik isruitchuamik qaitchigitka, ilinjich tuquyumiñaiqlugitunniñ. Kia-unniñ ivayaagıyumiñaitchai uvañniñ. ²⁹ Sua Aapaa qaiññanıkkaña uvañnun kamanatluktuq iluqaaniñ. Kia-unniñ ivayaagıyumiñaitchaa Aapam qaunakkutaaniñ. ³⁰ Aapagalı atausriuruguk.”

³¹ Jew-ñuruat iyagañnik tıgusritqilgiññiqsut millıuğukıugu. ³² Jesus nipliutiniğai, “Sıvuqqapsitñi uvaña savaaqat-tuami iñugiaktuanik savaallautanik Aapam uvañnun iñiqtağıtqukkaniñik, nalliatıgun tamatkua mıluqtuğukpısitña?”

33 Jew-ḡuruat kiuniḡaat, “Savaallautatigun miḡuqtuḡuḡitchiptiḡiñ, aglaan sagluuqtuaḡutiqaḡḡapkun, takku iñuḡhiñḡaugaluaḡhutin uḡaḡqtutin ilipnik Agaayyu-tauniḡlutin.” 34 Jesus kiugai, “Maliḡutaksraḡiḡkapsitiñi aglausimaruaḡ, ‘Agaayyun nipliḡniḡsuq, ilipsi agaayyu-taurusri.’ 35 Kaḡiḡsimagivut uḡaḡḡich aglausimaruat ilumutuugisiḡḡhat taimuḡa. Agaayyutim taiñiḡai agaayyutinik taipchua iñuich akuḡtuiruat uḡaḡiḡmiñik. 36 Uvaḡjali tigusriagipluḡa Aapam tuyuḡiḡkkaḡiḡaaḡa nunam iñuiñun, qanuḡḡusrimi nipliavisi saglupluḡa uḡaḡniḡluutigiñiḡpluḡa Agaayyun nipliḡama iḡniḡiniḡluḡa Agaayyutmun. 37 Ukpigiḡaḡa savaaḡaḡitchuma Aapaa savaaḡiñik, 38 aglaan savaaḡiniḡupkich, ukpigiñiḡitchaluaḡupsitiñḡaunniñ, savaaḡiḡkatka ukpigiḡiraksraḡiḡisri. Taatnaḡupsiuḡ kaḡiḡsiñiḡtusri nalupqisrunḡiḡiḡlusri Aapam uvamniiti-laanḡanik sulii uvaḡa Aapamniitilaamnik.” 39 Taapkuaguḡuḡ tiguyumatqiaḡsilḡiñiñḡaat aglaan annalḡiñiñiḡsuq ilinḡisa argaḡitñiñ.

40 Jesus utiḡiñiñiḡsuq Jordan kuuk ikaaḡḡuḡu taivruma John paptaaḡivianun, aasrii tarani itkaḡsiḡluni. 41 Iñuḡiaktuat iñuich tikiagaḡsiñiñḡaat avatmun itnaḡḡhutiḡ, “John taimña iñiḡtaḡaḡitchaluaḡtuḡ quviḡnaḡtuanik aglaan uḡaḡtutipayaaḡa uumuuna iñukun ilumutuuruḡ.” 42 Taatnaḡḡhutiḡ iñuḡiaktuam iñuum ukpigiḡiniḡaa Jesus.

11

Lazarus-ḡum Tuḡuḡḡa

1 Iñuk Bethany-mi iñuuniaḡtuḡaḡ atiḡaḡtuḡaḡ Lazarus-mik atniḡñaliḡniḡsuq. Taamna Bethany nunaḡqḡiuraḡ nukagiiḡ Mary-mḡu Martha-mḡu irviak. 2 Taamnaguḡuḡ Mary taimña kuviriruaḡ tipraḡiḡksaumik Atanḡum isigaiñun aasrii allaḡḡuḡich nutchamiñik. Taavruma aḡḡutnunḡa Lazarus atniḡñaliḡniḡsuq. 3 Nukagiiḡ aḡnak tuyuḡaḡniḡsuk Jesus-mun kilgutmik itnaḡḡuḡu, “Ataniḡ, ilauraannan piḡpaḡiḡkan atniḡñaliḡsuq.” 4 Jesus tusraa’ami nipliḡsuq, “Taamna atniḡñaq isruḡaḡitchuḡ tuḡuḡiḡmun. Atuummiḡisiruḡ kamagiiḡkauliksraḡanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iḡniḡa kamaḡaḡsikkautḡupluḡu taavrumuuna atniḡñakun.” 5 Jesus-ḡum piḡpaḡiḡai Martha-lu aniḡataalu Mary Lazarus-lu. 6 Ilaan tusraa’amiuḡ Lazarus atniḡñagḡniḡpluḡu, irviḡmiñi ittuallapsaaḡniḡsuq malḡuḡni uvlunni. 7 Tarakḡa malḡuaḡtini nipliutiniḡai, “Ki, utitḡillaḡta Judea-mun!” 8 Malḡuaḡtaiñ kiuniḡaat, “Iḡisautrii! Uvvaḡyuuuraḡnaami Jew-ḡuruat iyaḡaḡnik miḡuḡtuḡniḡaḡuḡaatin, utiḡniḡalḡitpiñmi taamuḡa?” 9 Jesus nipliḡsuq, “Uvlum qaumanḡa

sassaqaŋitpa qulit malġuŋnik? Iñuk uvlum qaumanijani igliġumi putukkitchumiñaitchuq, atakkii qiñiqġu siqiñġum qaummataa marruma nunam. ¹⁰ Aglaan unnuam taagtumi igliġumi, putukkitkisiruč piilluni qaumamik.” ¹¹ Jesus taatnaqqaqġuġich nipliġñiqsuq, “Iłauraaput Lazarus siñiksaqtuq, aglaan iqiiqsitchaqtuġniaġiga.” ¹² Maliguaqtaiñ kiuniġaat, “Ataniiq, siñikkumi iħuaqsiñiaqtuq.” ¹³ Aglaan Jesus piñiqsuaq Lazarus tuqunipluġu. Taapkua isrumaniqsut uqaġasrukniaqġuġu siñiksapiaqtuamik. ¹⁴ Jesus nipliutinigai nalupqinaiqġuġu, “Lazarus tuquruq. ¹⁵ Aglaan piqutigiplusri, quyaruħa taamani ingiħħapkun, ukpiqsrisiñiquplusri pitluġuġu. Utlaglakput!” ¹⁶ Thomas, taiyuutilik Malġimik, nipliġñiqsuq maliguaqtuqatmiñun, “Ki! Iħisautrii, piqasriġlakput! Uvagullu tuquqatigiyumigikput!”

Jesus Anjitaqviuruq Suli Iñuulħupluni

¹⁷ Jesus tikitñami, iħitchuġiniġaa Lazarus iħuviqtaunjaniksimaplugu sisamani uvluni. ¹⁸ Bethany-guuc unħasriguni ingiññiqsuq Jerusalem-miñ. Sivisutilaaqagñiqsuq malġuktun mile-laksrayunħatun. ¹⁹ Aasriiñ Jew-ħuruat iñuġiaktuat agġiġñiqsut, Martha-lu Mary-lu qiñiġiaqġuġik araaqtuġiaqġuġik aninħauraħaknik tuquħħaġun. ²⁰ Martha-m tusraa'amiunħ Jesus agġiaqsipġuġu anipluni paaġniġaa. Aglaan Mary aimmiñiqsuq. ²¹ Martha-m Jesus nipliutigaa, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aninħauraġa tuqunayaitchuq. ²² Aglaan iħisimagiga, pakmaunniiñ Agaayyutim qaitchitħaġaatin, qanusripayaamik inġiġuvich inmiñiñ.” ²³ Jesus-ħum nipliutigaa, “Aninħauran anipchakkaugisiruq.” ²⁴ Martha-m nipliutigaa, “Kaħiqsimagiga Iħaan anipchakkaugisiħħa aqulliġmi uvlumi.” ²⁵ Jesus-ħum nipliutigaa, “Uvaħa anjitaqviuruħa suli iñuulħupluħa. Kisupayaaq tunħapluni ukpiqsriruq uvamnik iñuugisiruq tuqunħaġaluaqtuaqunniñ. ²⁶ Suli kisupayaaq iñuuruq ukpiqsripġuni uvamnik tuquyumiñaipiaqtuq. Taamna ukpiġiviuħ?” ²⁷ Martha-m kiugaa, “Aa! Ataniiq! Ukpiġigiga Christ-ħuħiñ, Agaayyutim Iġniġiplutin, agġisuksrautauruq nunamun.”

Jesus Qulviruq

²⁸ Martha taatnaqqaqħuni utiġniqsuq, aasrii Mary aniqatni tuqħuqġuġu nalunaitchipluni, “Iħisautri agġiġñiqsuq, amma utlaqugaatin.” ²⁹ Mary-m tusraa'amiunħ iġñiqsruqħuni paaġiaġniġaa. ³⁰ Jesus-suli tikiñħaniksimaitħuni nunaqqimun aglaan itluni taivrumani Martha-m paaġiviani. ³¹ Jew-ħuruatguuc tarani Mary-m tupqani ittuat araaqtuġniaqġuġu qiñiqamitruħ makitluni aniaqsiliqman, isrumaniqsut

iluvigmun qiatyaaqsiñiplugu aasrii aniqasriqlugu. ³² Marym tikitlugu Jesus qiniqamiun isigaiñun punniqsuq nipliqhuni, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aninjaurağa tuqunayaitchuq.” ³³ Jesus-guuq qiniqamiun Mary kiñuvğuruuq qiapluni tamatkualu Jew-ñuruat tuvaaqataiñ qiaqasriqlugu, ilaaptuuq ihuilliullapiagñiqsuq Irrutchiğmiñi ilunñutchakhuni. ³⁴ Apiqsruğniqsuq, “Napmunimma iluviqpiasiun?” Taapkua kiuniğaat, “Ataniiq! Maliguta qiniğiağun!” ³⁵ Jesus-tuuq qulviruq. ³⁶ Jew-ñuruat qiniqamitruñ nipligñiqsut, “Qanutun atqunaq piqpagitigialuağniqpaun!” ³⁷ Aglaali ilañich nipligñiqsut, “Uvva uuma qiniñitlasripchaitlaruam ayaunjaruam irraknik tuqqutchailiyumiñaiññayağniqpaun Lazarus, amağaa?”

Jesus-ñum Anjipchağaa Lazarus Tuqunathaniñ

³⁸ Ihuilliullapiaqhuni Jesus utlautiniqsuq iluvigmun inillaksimaruamun sisitun ittuumun taluplugu iyagakpañmik. ³⁹ Jesus tiliñigai, “Iyagak piiqsun!” Martha nipligñiqsuq tuquruam ağnaunğa, “Ataniiq! Tipligunñaqsiuruq. Sisamani uvluni iluviqtuanñaksimaruq.” ⁴⁰ Jesus nipliutigaa, “Uqautianikkugaakpiñ, ukpiqquitiqaguvich qiniğayağniqsutin Agaayyutim kamanautaanik.” ⁴¹ Tarakña tamatkua iñuich iyagak piiqmatruñ, Jesus aagluqhuni nipligñiqsuq, “Aapaan! Quyagikpiñ tusraaraği'apña. ⁴² Iisimaruña atamik naalağniğikma. Taamna nipliutigigiga piqutigiplugich makua iñuich qichaqtuat uvani ukpiqsritquplugich tuyuqañlapkun uvamnik.” ⁴³ Taatnaanikami nipitusripluni tuquğniqsuq, “Lazarus, anniñ!” ⁴⁴ Tuqunaruuq aniñiqsuq iluviqsisinik nimiqsruqtat argai isigaiñu kigiñañalu. Jesus nipliutiniğai, “Qilğutaig!lugu aullaqtitchiun.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Jesus

⁴⁵ Jew-ñuruat iñugiaktuat Mary-muqattaqaqsimaruat qiniqlugu Jesus iñiqtaña, turvigiplugu ukpiğiağutriñiqsut ilaanik. ⁴⁶ Aglaan ilañich Jew-ñuruat Pharisee-ñuruanun utiğniqsut, aasrii uqautiplugich Jesus iñiqtañanik. ⁴⁷ Taatnaqhutin Pharisee-ñuruatlu qaukñiñillu agaayuliqsit kattutriñiqsut uqaqsittaaqtitchiriniq uqaqatigiğukhutin itnaqhutin, “Qanuğisivisa quviqnaqsip!lugu savaanğun taivruma iñuum iñiqtağun?” ⁴⁸ “Ilaatuqtitchuptigu taatna iñupayaam ukpiğiağutigisigaa. Aasriili Rome-mağmiut qaukñich piyaqquğisigaat agaayyuvikpakput suli nunaaqciqput.” ⁴⁹ Taapkua ilañarguuq atiqaqtuuq Caiaphas-mik, qaukñiupluni agaayuliqsi tamarrumani ukiumi, nipligñiqsuq, “Kañiqsimailğataqtusri! ⁵⁰ Iisimangitpiasiun ihuatluħa uvaptiknun atautchim iñuum tuqqutauħa

piqusriḡuni iñuḡnik uumakḡa iluqagmi nunaaqqim piyaqqukkauḡhaniñ?”⁵¹ Taatnaguuq nipliḡiḡiñiḡsuq iḡmiñiḡhiñaq, aglaan qaukḡiupluni agaayuliḡsaupluni tamarrumani ukiumi, ilaan sivuniksriḡiginiḡaa Jesus-ḡum tuqqutriḡiksraḡa Jew-ḡuruanik,⁵² taapkuniḡaḡhiñauḡitḡhuaq aglaan atausriḡuḡtitchitḡiguni aḡayuqaagḡisun iluḡaitḡnik siammayaaqsimaruanik ukpiḡsriruanik Agaayyutmun.⁵³ Taatnaḡhutiḡ tamarrumakḡa uvlumiḡaglaan Jew-ḡuruat qaukḡiḡich sivunniḡuḡniḡsut, qanuḡlugu tuqqutḡhukḡugu Jesus.⁵⁴ Taatnaḡhuni Jesus igliḡatḡiḡiḡiñiḡsuq sagviḡuni Judea-mi. Aglaan aullaḡniḡsuq nunamun qanittuamun suviksraiḡlaamun nunaaqqimun atiqaqtuamun Ephraim-mik, aasrii tarani itkaḡsiḡlutiḡ maliguaḡtiniḡu.

⁵⁵ Jew-ḡuruat niḡiqḡagvikaanḡat tagḡisiḡaqḡuaḡ Apqusraaḡti-tauḡimik qalliḡiḡsuq, aasrii iḡugiaktuat iñuich nunamiñ utlautiḡpluni Jerusalem-mun niḡiqḡagvikaam sivuani itqanaiyagḡiaḡhutiḡ, qaayuḡnaityaḡhutiḡ iḡmiknik [maliglugu maligutaksraq].⁵⁶ Iñuich niḡiuḡniḡsut Jesus-mik, Jew-ḡuruat agaayyuvikpaḡatnun kati'amiḡ apiḡsruḡtautiḡplutiḡ, “Qanuḡli isrumavich? Nalupḡinaitchuḡ utlautigisuknaitchuḡ niḡiqḡagvikaamun taavrumani.”⁵⁷ Qaukḡiḡich agaayuliḡsit Pharisee-ḡuruatlu tiliriḡiḡsuat kia iñuum iḡitḡuḡikḡpagu naniitilaḡa Jesus kilḡutigḡtḡuplugu iliḡisa tigusrukḡugu.

12

Jesus Tipraḡiksakkauruḡ Bethany-mi

¹ Itchaksrat uvlut sivuatni niḡiqḡagvikaam tagḡisiḡaqḡuam Apqusraaḡtitauḡimik Jesus utlautiniḡsuq Bethany-mun, Lazarus iñuuniagḡvianun, taimḡa Jesus-ḡum aḡipchakkaḡa tuḡuḡimiñ.² Nullautchiḡutiniḡaat Jesus tarani. Martha-m savautigai Lazarus aḡuppiḡataupkaḡlugu Jesus-mi niḡḡiviḡiñi.³ Aasriiñ Mary-m tigusriḡluni akisullapiaḡtuamik tipraḡiksautmik kuvviḡiniḡai Jesus-ḡum isigai, aasrii nutchamiñik allaḡlugich. Naimasruḡnaḡtuam tipraḡiksautim immiḡiḡiḡaa iluḡaan tupiq.⁴ Jesus maliguaḡtaiñ ilaḡat, Judas Iscariot, taimḡa tunisirauksraq Jesus-mik, nipliḡiḡsuq,⁵ “Suvaata tipraḡiksaun tunikkaunḡitpa piñasrunun kavluutinun maniḡiñun, qaisauluniasriiñ inuḡsraqtuamun?”⁶ Taatnaḡniḡsuq piḡaḡatluḡikuunḡilaḡ inuḡsraqtuamik, aglaan ilaa tigliḡtuḡtaupluni; maniḡaḡviat akiyaḡikkani piksraqtuḡvigiraḡniḡaa.⁷ Jesus nipliḡsuq, “Iḡaksianagu aḡnaḡ! Ilaan piḡiliḡuḡ ilakuni taivrumuḡa uvluanun iḡuviḡtuaviksraḡma.⁸ Iḡipsi ataramik piḡaḡniaḡtusri inuḡsraqtuamik iñuḡnik, aglaan nayuutiyumiñaitḡhuḡa ataramik.”

Sivunniḡuḡn Tuḡutḡhukḡugu Lazarus

⁹ Iñugiaktuarguuq Jew-ñuruat tusraaniġaat Jesus ilha Bethany-mi aasriiñ taamuñaqhutiñ, pisigisruñaqnagu Jesus kisan aglaan Lazarus qiniġiaġuklugu, Jesus-ñum anipkakanja tuquġiġmiñ. ¹⁰ Taatnaqługu qaukłinjich agaayuliqsit sivunniuqmiñiqsut tuqqutçukługuptuuq Lazarus; ¹¹ atakkii ilaa piqutigiplugu Jew-ñuruat iñugiaktuat unitkaqsiñiġaich qaukłiisij ukpiġiaġutriplutiñ Jesus-mik.

Jesus-ñum Tikisaalħa Jerusalem-mun Ataniqtun

¹² Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuat utlauriat niġiqpagvikaamun taggisiqaqtuag Apqusraaqtitauġimik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun agġiaqsiplugu. ¹³ Ilinjich Palm napaaqtunjitniñ akiġuksraqhutiñ paagaqsiñiġaat nipliaplutiñ,

“Hosanna. [Nanġaġlakput Agaayyun!]

Uvvatuq Agaayyutim piłiutiqaġliuñ tikitchuaq piqusriqhuni
Ataniġmik, *Psalm 118:25, 26*

Agaayyutim piłiutiqaġliuñ Israel-aagmiut Umialgat!”

¹⁴ Jesus paqitluni natmaksigviñmik natmaksiaġniqsuq uqałhich aglausimaruatun, itna,

¹⁵ “Israel iñugikkañasri, Iqsiñasri!

Umialigikkapsi agġiġigaasri,

natmaksigvium nuġġañani usriaqsiqhuni.” *Zechariah 9:9*

¹⁶ Tarani maliġuaqtañiñ kaniqsiñiġiñiġaat taamna; aglaan Jesus anitqianikman pakmuñaanikhuni, ilinisa itqaġniġaat aglausimaruam uqałhum taatnaqsimalħa, suli itqaqmigaat iñuich immiutiłħat taivrumuñja uqauttutmun. ¹⁷ Iñugiaktuarguuq nayuutiruat Jesus-mi Lazarus-mik iluvigmiñ tuquġiġmiñ anitqiksitman,

tusraayugaaqtirrutiginiġaat tamanna atuumaaniktuaq. ¹⁸ Taatnaqhutiñ iñugiaktuat Jesus

paagniġaat, atakkii tusraañanikhutiñ ilaa savaktilaanjanik taavrumiñja quviqnaqtuamik. ¹⁹ Pharisee-ñuruatguuq

avatmun uqaqsiñiġisut, “Uvagut piġunġillapiagaqsiругut! Takkua, iñupayaat iluqatiñ maliutigaat!”

Jew-ñunġitchuat Iłañisa Uqaqatiqaġuħat Jesus-mik

²⁰ Iłañitguuq Jew-ñunġitchuat akunġuruat tamatkunani Jerusalem-muktuanı kamaksriyaqhutiñ Agaayyutmik niġiqpagvikaami. ²¹ Tikiñniġisut Philip-mun Bethsaida-ġmıumun Galilee-mi, uqaqhutiñ, “Anjuun! Uqaqatigillagukkaluagikput Jesus.”

²² Philip-ñum uqautityaġniġaa Andrew, malġuuplutikaasrii uqautityaġniġaa Jesus. ²³ Jesus kiuniġik, “Tuqqutauviksraġa tikıumaruq, sivuniqaqtuaq Iñuum Iġniñan atqunaq kamagikkaułksrañanun. ²⁴ Uvañja

ilumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, mukkaaksram nautchi-aksraᅇa suungitchuq kisanik kataktitau'ami nunamun tuqupluni. Taatnailiᅇugu tuquanikami tikiutriraqtuq iᅇugiatluktuanik nautchiaksranik. ²⁵ Kisupayaam iᅇuulli piᅇpagigumiuᅇ tammaigisigaa. Aglaan kisupayaam iᅇuulli piᅇpagingitchemiuᅇ nunami marrumani pigigisigaa isuitchuamun taimuᅇa. ²⁶ Kisupayaam savautisrukkumiᅇa maliktaksraᅇigaᅇa, aasrii sumiitᅇuma tarani savaktiga inniaqmiuq. Kiapayaaq savautikpaᅇa Aapam kamaᅇaqtitk-isigaa.

Jesus-ᅇum Uqautiqalᅇa Tuqqutauliksraᅇmigun

²⁷ “Pakma uummatiga ihuilliᅇuᅇniqsuq. Qanuq niᅇliᅇisivik? Niᅇliᅇayaqpik itna, ‘Aapaᅇ! Tikiumapkaᅇnagu taamna nagliksaaᅇsiuᅇiq uvaᅇnun?’ Taatnaᅇnianᅇitᅇuᅇa, takku taamna piᅇqutigiplugu agᅇiᅇsaunuruᅇa apᅇusraaᅇiaᅇluᅇu taamna nagliksaaᅇsiuᅇiq. ²⁸ Aapaᅇ! Kamaᅇaqtirruᅇ atᅇiᅇ!” Taatnaᅇman nipi niᅇliᅇsuq ᅇilaᅇmiᅇ, “Uvaᅇa kamaᅇaqtinᅇanikkiga, suli kamaᅇaqtitᅇikkisiᅇluᅇu.” ²⁹ Iᅇugiaktuam iᅇuum ᅇichaqtuam tarani nipi tusraaniᅇaa aasrii niᅇliᅇhutiᅇ, “Katlularuᅇ!” Atlaliguuq niᅇliᅇsut, “Israᅇgulᅇum uᅇaᅇatigigaa ilaa.” ³⁰ Aglaan Jesus-ᅇum niᅇliᅇtiniᅇai, “Uvaᅇa piᅇqutigiluᅇa taamna nipi tusaᅇnanᅇitᅇuᅇ, aglaan ilipsi. ³¹ Pakma tikiumaruᅇ nunam iᅇuiᅇ atanniusriaᅇaᅇaksraᅇat. Tuuᅇaᅇ, nunam marruma aᅇalataa akiilirauniaqtuq. ³² Aasrii kivikkauguma marrumaᅇa nunamiᅇ nuᅇitkisigitka iluᅇaisa iᅇuich uvaᅇnun.” ³³ Taatnaᅇamiguuq uqautiginigaa ᅇanuq tuqqutauluni nagliksaaᅇiksrani. ³⁴ Iᅇugiaktuat iᅇuich kiuniᅇaat, “Maligutaksraᅇikkapta uᅇausrimagaatigut, Christ iᅇuugisiᅇiᅇluᅇu taimuᅇa. Qanuᅇhutinmi uᅇaᅇpich, Iᅇuum Igᅇiᅇa kivikkaugisiᅇiᅇluᅇu? Kisuuva una Iᅇuum Igᅇiᅇa?” ³⁵ Jesus kiugai, “Qauma ittuatlullakkisiruᅇ akunnapsitᅇi. Qauma piᅇiᅇᅇaan iᅇuuniᅇitᅇi taaᅇsisikkaunᅇitᅇumuuᅇriᅇi. Uvvataᅇku iᅇuum taaᅇtuakun iᅇuuniaᅇami, ilisimatlaitᅇaa napmun sivuniᅇaᅇtilaani. ³⁶ Qaummatiqᅇᅇapsi ukᅇikᅇisitᅇi ᅇaumamik, aasriᅇi iᅇugiliᅇtiyumaᅇaasri ᅇaumam.”

Uᅇpiᅇsriᅇiᅇiᅇat Jew-ᅇuruat

Jesus taatnaᅇᅇaaᅇhuni aullaᅇniqsuq tamatkunaᅇa iriᅇhuni ilinᅇitᅇiᅇ. ³⁷ Jesus iᅇiᅇtaᅇaᅇaluaᅇtitlugu quviᅇnaᅇtuanik savaanik sivuᅇaatni ukᅇiᅇiᅇiᅇiᅇiᅇiᅇaat. ³⁸ Taavrumuuna sivuniksriᅇirim Isaiah-m uᅇaᅇtutaa taᅇiᅇsitauniqsuq itnaᅇsimaᅇa, “Ataniᅇiq! Kisut ukᅇiᅇsriᅇat uᅇaᅇtutigikkaptikᅇik?”

Kisumun Atanguruam sanjñiñi urriqsuqpaun?” *Isaiah*
53:1

³⁹ Taatnaqhutin tamatkua ukpiqgutaiññiqsut, takku Isaiah-suli itnaqhuni,

⁴⁰ “Agaayyutim ayaupkağai, isrummatinich muliktugai, ilitchuqsritłaiqlugich qñikkamiknik suli isrummatinich kaniqsiyumiñaiqlugich, aasriñ saatkumiñaiqlugich uvamnun mamititqulutin.”

Isaiah 6:10

⁴¹ Isaiah-m taatna nipliutiginigaa takku ilaan qñiqlugu Jesus-ñum kamanalħa. ⁴² Iñugiaktuat Jew-ñuruat sivulliuqtit ukpiqsrigaluaqmñiqsut Jesus-mik, aglaan sivuugagiplugich Pharisee-ñuruat anitqungitłutin Jew-ñuruat katrağviatniñ. Taatnaqhutin uqautigingiññigaaat sagviğlugu ukpiqsriłiqtin Jesus-mik. ⁴³ Ilinisa piqpagitluklugu iluagitchiuliq iñuñniñ uumakñja iluagitchiuliksrağmikniñ Agaayyutmiñ.

Atanniusriaqaliksrat Jesus-ñum Uqalħagun

⁴⁴ Jesus nipliutinigai nipitusripluni, “Kisupayaaq uvamnik ukpiqsriyumi ukpiqsriłiñangitchuq uvamnun, aglaan ukpiğigisipmigaa tuyugiriga. ⁴⁵ Kisupayaam qñiqsimaruam uvamnik qñiqsimaamqigaa ilaa tuyugiriga. ⁴⁶ Uvaña nunamun qaumatun ilipluña aggiqsauñuruña, kisupayaaq uvamnik ukpiqsrikpan, irviqağumiñaiqlugu taaqtuamik. ⁴⁷ Kia ivruma tusraagaluağlugich uqauttutitka tupigingitpagich atannigumiñaitchiga. Atakkii aggiñgitchuña atanniqsuiyağluña nunam iñuiñik aglaan anniqsuğiaqlugich. ⁴⁸ Kisupayaam ayagluña, uqauttutiga akuqtungitchumiuñ, atanniqsimaaqtiqaqtuq. Uqalħum uqautigianikkagma atannigisigaa aqulligmi uvlumi. ⁴⁹ Takku uqangitchuña uvapkuiñaq, aglaan Aapam tuyugirima tillisiqağaña sumik uqağiraksramnik. ⁵⁰ Uvaña ilisimagiga ilaan tillisigikkaña isruitчуamik iñuulħuruq. Tamanna uqauttutigikkağa Aapam uqautigaña uqağitquplugu.”

13

Jesus-ñum Iğğuiłħa Maliguaqtimi Isiganitñik

¹ Aasriñ sivuuranani niğiqpagvikaam taggisiquqtuam Apqusraaqtitauligmik, Jesus ilisimaniqsuq aullağviksrani tikisilaanani nunamiñ marrumakñja Aapamun. Ilaan pigikkani piqpagiragiplugich marrumani nunami ittuat piqpaginigai isruanunaglaan. ² Jesus-lu maliguaqtinilu nullautchigñiqsut. Tuungaum isrummianinigaa Judas Iscariot, Simon iğñigikkaña, tunitquplugu Jesus. ³ Jesus-ñum ilisimanigaa Aapam aatchuutigitilaña iluqaan sanjñi inmiñun. Ilisimapmigaa aggiqsilaani Agaayyutmiñ suli

aullaḡniaqtilaani Agaayyutmun. ⁴ Tarraasriiñ Jesus makinniqsuq niḡḡviññiñ, aasriiñ qalliich atnuḡaani piiḡḡugich, ivgutmik tapsipluni. ⁵ Aasriiñ kuviripluni imiḡmik iḡḡuḡviuramun, iḡḡuaqsipḡugich maliguaqtigikkaḡmi isiganjich, aasriiñ allaqtiḡḡugich ivgutmik tapsigikkaḡmiñik. ⁶ Simon Peter-m tikitmani nipliutiniḡaa Jesus, “Ataniiq! Ilvich iḡḡuḡniaqpigich isigatka?” ⁷ Jesus-ḡum kiugaa, “Pakma nalugiñ savaaḡikkaḡa, aglaan aquvatigun ilitchuḡigisigiñ.” ⁸ Peter-m nipliutilgiññiḡaa, “Qakugununniiñ isigatka iḡḡuḡumiñaipiaḡitin.” Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Iḡḡuḡitichupkich isigaktin piqatauyumiñaitchutin uvaḡni.” ⁹ Simon Peter-m kiulgiññiḡaa, “Ataniiq! Isigalhiñḡingisatka aglaan argatkalu niaḡḡalu.” ¹⁰ Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Kisupayaaq iḡḡuaniksimaruaq salumallapiaḡhuni iḡḡuḡtqiksukraunḡitichuq avataagun isigaiñ. Iluḡasri salummaqsimarusri aglaan taamna atausriq.” ¹¹ Jesus ilisimaniḡaa kismun tuniñiaqtilaani; taatnaḡhuni nipliutiginiḡaa, “Iluḡasri salummaqsimarusri, aglaan atausriq.”

¹² Ilaan isiganjich iḡḡuanikamigich atitqianikḡugich atnuḡaanilu utiḡniqsuq inimiñun niḡḡviññun. Aasriiñ apiqsruḡniḡai, “Kaḡiqsivisi sutilaamnik ilipsitñun?” ¹³ Taiyuḡipsitña Iḡisautrimik suli Ataniḡmik, aasrii nalaunnapluni taatnaḡiqsi, atakkii taavrumiḡauruḡa. ¹⁴ Uvaḡaasrii, ilipsi Atannapsi suli Iḡisautripsi, isigasri iḡḡuḡitka. Ilipsipsuuq iḡḡuutiruksaurusri isigapsitñik avatmun. ¹⁵ Qaitchigipsi urrautiksrapstñik, ilipsipsuuq iñiqtaḡaquplusri iñiqsiḡḡaptun ilipsitñun. ¹⁶ Iḡumutuullapiaḡtuamik uḡautigipsi, Savaktaaḡruk kamanatluktuanḡitichuq ataniḡmiñiñ, unniñ uḡqiraḡti kamanatlunḡitichuq taavrumakḡa tuyuḡirimiñiñ. ¹⁷ Iḡisimagupsigik tamatkua qanutun quvianamiuniaḡtusri atuḡupsigik. ¹⁸ Taamna nipliutiginiḡitichiga iluḡapsigun. Iḡisimaniḡitka taapkua piksraḡtaaḡikkatka, aglaantuuq uḡaḡiq aglausimaruaq immiqsukrauruḡ itna, ‘Iñuk niḡiqatiga niḡimik akilliḡuḡtuḡ uvamni.’ ¹⁹ Kilikkipsi taavrumiḡa pakma atuumaliksranaḡ sivuani aasriiñ taamna qakugu atuummikpan ukpiḡitquplugu ilaḡutilaamnik. ²⁰ Iḡumutuullapiaḡtuamik nipliutigipsi, iñupayaam akuḡtuḡumiunḡ kiñapayaaq tuyuḡikkaḡa akuḡtuḡmiragiḡaanḡaptuuq. Suli akuḡtuipayaaḡtuat uvamnik akuḡtuḡmiragiḡaat tuyuḡiriga.”

Jesus Sivuniksriqiruaḡ Tunikkauḡiksraḡmiñik

²¹ Taatnaḡqaaḡḡugich Jesus iluḡliuliḡniḡiqsuq irrutchiḡmiñi aasrii nipliutiplugich, “Iḡumutuullapiaḡtuamik nipliutigipsi, ilapsi tuniñiaḡaḡa.” ²² Maliguaqtit qinḡutiaqsiniḡsut avatmun, kaḡiqsiñḡillapiaḡḡugu. ²³ Maliguaqtit ilaḡat, taimña Jesus piḡpagikkaḡa, aḡuppiñiqsuq tuḡliupluni

Jesus-mun. ²⁴ Simon Peter-m urriqanigaa itnaqhuni, “Apiqsruḡuḡ kisumik uqautiqaqtilaana.” ²⁵ Taamna maliguaqti qallilaahuni Jesus-mun apiqsruḡniqsuq, “Kisuuva, Ataniiq?” ²⁶ Jesus kiugaa, “Ilaanuruq qaitchikkaḡa uumiḡa qaqqiaviñauramik misruqqaaglugu imiqqamun.” Tarakḡa tigusriḡuni qaqqiaviñigmik misruqqaaglugu qaiññigaa Judas-mun, igñinanun Simon Iscariot. ²⁷ Judas tiguluqqaagaa qaqqiaq Tuungaaum isignigaa. Tarani Jesus-ḡum nipliutigaa, “Savaagisrukkan piḡuḡ qilamik!” ²⁸ Nalliataunniiñ niginiqatauruat kaniqsiñginiñigaaat qanuutautilaananik Jesus-mun nipliutiha. ²⁹ Ilaḡich maliguaqtit isrumaniqsut, Judas anjalatigipmagu maniqagvinat, Jesus-mun tauqsigiaqunipluḡu inuḡikkaḡmiknik nigiqpagvikaami, unniiñ qaitchityaquplugu sumik inuqsraqtuanun. ³⁰ Judas akuqtuanikamiuḡ qaqqiaviñauraq, tarvauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuanuruq.

Nutauruaq Tilliñ

³¹ Judas anianikman Jesus nipliqsuq, “Pakma Iñuum Igñiḡa kamaqaqsiḡkakkauruq. Suli Agaayyun kamaqaqsiḡkakkauruq Ilaagun. ³² Aasrii Agaayyun kamaqaqsiḡkakauniqpan Ilaagun, Agaayyutimtuuq inmiñik sagvigisigaa kamaqautaa Igñinan Iñuum, Ilaan kamaqausriḡluḡu tarvauvaa. ³³ Iḡilgauramaaḡ! Uvaḡa nayuutiḡpakkumiñaiqsuḡa. Pakaqsigisigaluagipsitña, aglaan Jew-ḡuruat uqautipmatun nipliutigipsi pakma, ‘Aullalḡuitchusri aullaḡviginiakkamnun.’ ³⁴ Nutaamik tillitmik qaitchigipsi, Avatmun piḡpakkutiymuusri! Atriḡluḡu piḡpaksriḡiḡa ilipsitñik, taatnatuntuuq piḡpagiikkumuusri. ³⁵ Avatmun piḡpakkutigupsi, iñupayaat iḡitchuḡigisigaaat uvamni maliguaqtauiqsi.”

Jesus Sivuniksriqiruaq Peter-m Piiḡaadiksraḡanik

³⁶ Simon Peter-m apiqsruḡniḡaa, “Ataniiq! Nap-muḡniaqpiḡh?” Jesus-ḡum kiuniḡaa, “Pakma malilḡuitchiñ aullaḡviginiakkaḡa, aglaan aquvatigun malikkisigikma.” ³⁷ Peter-m apiḡiniḡaa, “Ataniiq! Suvaata malilḡuitpiḡiñ pakma? Uvaḡa tuquḡhiñaaḡuqtuḡa pisigilutin.” ³⁸ Jesus-ḡum kiugaa, “Itqanaipiaqpiḡh tuqqutisukḡuḡa? Iḡumutuuruamik nipliutigikpiñ, aqargiḡpak qalḡuḡaiñḡaan piiḡaaḡutigigisigikma piñasruniaglaan.”

14

Jesus-ḡum Apqutaulha Aapamun

¹ Jesus-ḡum nipliutigai, “Thuḡliuqtitnagich uummatisri. Ukpisrimaaḡitchi Agaayyutmun, uvamnun ukpiqsriḡusripsuuq! ² Aapaa kiñuḡani iniksrat iñugiaktuat

ittut. Itqanaiyautityağniagipsi iniksrapstñik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniingitpan. ³ Aasrii aullağuma itqanaiyağiağlugu iniksraqsi aggitqikkisiruᅇa, aasrii uvaᅇnun inmagusri nayuutitlasriᅇusri nani itchuma. ⁴ Aasrii ilitchuğianikkiksi qanuq tikiññiakiksraqsi taivrumuᅇa aullağniagvigikkamnun.” ⁵ Thomas-ᅇum nipliutigaa, “Ataniiq! İlisimangitchikput napmuᅇniaqtilaan. Qanuğlugu taivrumuᅇağniałhum apqutaa ilisimagisivisigu?” ⁶ Jesus-ᅇum kiugaa, “Uvaᅇa apqutauruᅇa, ilumutuupluᅇa, suli iñuulhupluᅇa. Kiñaunniiñ Aapaanukkumiñaitchuq kisanik uvapkun. ⁷ Pakma ilitchuği'apsitña ilitchuğipmigiksipsuuq Aapaga. Aasriiñ uvakᅇaniñaglaan ilisimagiksi suli qiñiqsimaplugu.”

⁸ Philip-ᅇum nipliutiniğaa, “Ataniiq! Aapamik urriqsuutitigut. Taamna inuğikkatuagigikput.” ⁹ Jesus-ᅇum kiugaa, “Takiruami nayuuti'ama ilipsitñi naagasuli ilitchuğingitpiña, Philip? Kisupayaam qiñiqsamaruam uvaᅇnik qiñianiksimagaa Aapa. Suvaatami nipliqpich Aapamik urriqsuutitquplusri? ¹⁰ Philip! Ukpigingitpiuᅇ uvaᅇa Aapami nayuutitilaaga suli Aapa uvaᅇni itilaᅇa? Tamatkua uqałhich uqautigianikkatka ilipsitñun uvamniqnisaungitchut. Aapauruam nayuutiruam uvaᅇni iñiqtağigai savaani. ¹¹ Ukpigisritña uqaqama Aapami itilaamnik suli Aapa uvaᅇni itilaᅇanik! Naagaunniiñ ukpigisritña savaapkun. ¹² İlumutuuruamık nipliutigipsi, kisupayaaq ukpiqsriruaq uvapkun savaᅇniaqmıuq savaagikkamnık, piñiaqtuqunniiñ kamanatluktuanık savaanık tamatkunakᅇa, atakkii aullaaqsiruᅇa Aapaanun. ¹³ Aasrii iñiqsisigisigipsi qanusripayaamik inigupsi attapkun piqutigilugu Aapauruam kamanaqtitaułksraᅇağun uvapkun İğñiguruakun. ¹⁴ Sukupayaaq inigupsitña atigikkapkun, iñiqtağigisigiga.

Akiqsruun İpqitchuam İrrutchim Qaisaułksraᅇanun

¹⁵ “Piqpagigupsitña tupigigisigisri tillisitka. ¹⁶ Aasrii inigisigiga Aapa qaitchitqulusri atlamık ikayuqtiksramık nayuqtiksrapstñik qaᅇavak taimuᅇa. ¹⁷ Taamna İrrusriğigaa ilumutuulhum. Nunam iñuiñ akuqtulguitchaat qiñingitlugu unniiñ kañiqsimaitlugu. Ağlaan ilisimagiksi, takku iñuuqatauruq piqatigiplusri suli ilipsitñiinniaqtuq.

¹⁸ “Unitchumiñaitchipsi kisinᅇuğusri. Utigilhitchuᅇa ilipsitñun. ¹⁹ Sivikisuurami nunam iñuiñ qiñitqikkumiñaiğisaatᅇa ağlaan ilipsi qiñigisigisipitña, takku iñuulłapkun ilipsipsuuq iñuugisirusri. ²⁰ Taimña uvluq tikitpan ilitchuğigisigiksi Aapamni itilaaga suli ilipsi uvamni, aasriipsuuq uvaᅇa ilipsitñi. ²¹ Kisupayaaq piqaqtuaq tillisimnik tupigipluğillu ilaᅇuruq piqpaksrirauruq uvamnik. Aapaa piqpagigisigaa piqpaksriruaq uvamnik. Uvaᅇnaptuuq piqpagigisigiga

il̄isimapkaḡluḡa ilaanun.” ²² Judas-ḡum (Iscariot-ḡungitchuam) nipliutiniḡaa, “Ataniiq! Qanugutin il̄isimapkaḡisivich uvaptiknun il̄isimapkasruḡaḡnak nunam iḡuiḡun?” ²³ Jesus-ḡum kiugaa, “Kisupayaam piḡpaksriruam uvamnik tupigigisigai uḡaḡatka. Aapaa piḡpagigisigaa suli Aapagalu tikitkisigikpuk iḡuuniaḡasriḡlugu. ²⁴ Kisupayaam piḡpaksriḡitchuam uvamnik tupigitlaitchai uḡaḡatka. Uḡaḡhich tusraakkasri uḡaḡiḡiḡitchitka, aḡlaan agḡiaḡaḡtuḡ Aapamiḡ tuyuḡirimniḡ.

²⁵ “Tamatkuniḡa uḡautigipsi nayuutiḡḡaḡmasuli ilipsitḡi. ²⁶ Ikayuḡtim Ipḡitchuam Irrutchim Aapauruam tuyuḡiraksraḡan attapkun il̄isautigisigaasri supayaamik itḡaḡtitaḡlugillu iluḡaisa uḡauttutitka ilipsitḡun. ²⁷ Qiḡuiḡḡam univigigipsi. Tutḡiutimnik tutḡiutiḡaḡḡitchi. Nunam iḡui qiḡuiḡḡaḡḡumiḡaitchut qiḡuiḡḡaḡḡtirrutiḡtun. Iḡuilliuḡtitnagich uummatisri! Iḡsisuḡaḡasri! ²⁸ Tusraagipsitḡa nipliḡama aullaḡniḡniḡluḡa, aḡlaan agḡitḡiḡniḡniḡluḡa ilipsitḡun. Piḡpagipiḡniḡupsitḡa quviasrugayaḡaluaḡtusri aullaḡniḡḡapkun Aapamun, atakkii Ilaa kamanatluktuḡ uvamniḡ. ²⁹ Tamarrumiḡa pakma kilianikkipsi atuummigaḡuḡaḡu ukpiḡsritḡuplusri atuummiḡuni pikpan. ³⁰ Tarakḡaaglaan uḡaḡaḡtuḡatigilḡiḡniḡiḡipsi, takku nunam marruma aḡalataa, Tuungḡaḡ, agḡiaḡsiruḡ. Ilaa piitchaluaḡtuḡ saḡḡimik akiḡilḡuḡa, ³¹ aḡlaan nunam iḡuiḡ il̄itchuḡiraksraḡiḡaḡat piḡpaksriḡiḡa Aapamik. Taatnaḡlugu tupigiraḡiḡiḡa Aapam tillisipayaḡa. Makillusri, uvakḡa aullakta!”

15

Jesus Napaaḡtupiḡatun Ittuḡ

¹ “Uvaḡa atriḡaḡtuḡa napaaḡtupiamik aasrii Aapaga nautchirriḡiraupluni. ² Ilaan piḡḡaḡigaa akiḡupayaḡaḡ uvamniittuaḡ asrirriḡaḡḡitman, suli naggiḡsaḡlugu akiḡupayaḡaḡ asrirriḡaḡaktuḡaḡ asrirripsaaḡuplugu. ³ Ilipsi salummakkaḡaniktusri uḡalikun uḡautigianikkapkun ilipsitḡun. ⁴ Piḡatautuiḡaḡitchi uvamni suli uvaḡaptuuḡ ilipsitḡi. Uvamni nayuutiḡiḡsuḡaḡuḡupsi asrirriḡaḡḡumiḡaitchusri, atriḡlugu akiḡuḡ iḡmiguḡ asrirritlaitchuaḡ kisanik napaaḡtumi itnami. ⁵ Uvaḡa atriḡaḡtuḡa napaaḡtumik, ilipsiasriiḡ akiḡḡutun. Kisupayaḡaḡ nayuutiruḡaḡ uvaḡni suli uvaḡa ilaani, atḡunaḡ asrirriḡaḡḡisiruḡ, takku sumik iḡiḡsiyumiḡaiḡiaḡtusri piillḡuḡa uvaḡa. ⁶ Kiḡapayaḡaḡ nayuutiḡitchuaḡ uvamni ittuḡ akiḡḡutun iḡitaupluni tuḡulliruḡatun. Taatnatchich akiḡḡut katitlugich ikniḡmun iḡittaḡiḡaich iḡipkaḡviksraḡatnun. ⁷ Ilipsi uvamni

nayuutigupsi suli uqaligikkatka ilipsitni, aasriili qanutchimik pigiyumakkapsitnik injiqsruḡupsi qaisauniaqtuq ilipsitnun. ⁸ Aapaa kamanautaa qiniḡnaqtitaugisiruq tumigilugu atqunaq savaaqqallautaqisi. Taatnatun ukpiqnaqsigiksi maliguaqtigitilaaqsi uvamnun. ⁹ Piqpagikkaḡigipsi atriplugu Aapaa piqpaksriḡha uvannik. Nayuutititchi piqpakkutimni. ¹⁰ Tillisitka tupigigupsigik piqpakkutimni itkisirusri, atriluguptuuq uvaḡa Aapaa tillisaiḡnik tupiksripluḡa itmatun piqpakkutaani. ¹¹ Tamatkuninḡa uqautigipsi quvianaḡikkakaḡa ilipsitniitquplugu, suli quvianaḡaquplusri naamaruamik.

¹² “Unauvva tillisiga, piqpakkutiyumuusri avatmun atrilugu piqpaksriḡiḡa ilipsitnik. ¹³ Kiḡaunniiḡn kamanatluktuamik piqpakkutaitchuq uumakḡa iḡuum qaitchiḡhaniḡn iḡuuliḡmiḡnik piqutigiplugich ilauraani. ¹⁴ Ilipsi uvaḡni ilauraanurusri tillisitka atuḡupsigik. ¹⁵ Savaktaaḡrunik taiyutqikkumiḡnaitchipsi, takku savaktaaḡruum ilisimatlaitchaa atanigmi suraḡaḡha. Aglaan ilauraanik taiyuutiḡaḡisigipsi, takku supayaamik Aapamniḡn tusraakkannik ilitchuḡipkaḡipsi. ¹⁶ Ilipsi piksraḡtaaḡingitchipsitni, aglaan piksraḡtaaḡigipsi suli nalunaḡusri asrirriaḡaquplusri iḡugiaglugu suli asrirrituiḡusri itquplusri. Aasrii Aapam qaitchigisigaasri qanusripayaamik injiḡupsiuḡ attapkun. ¹⁷ Taatnaḡhusri taatnaiḡiplugu tiligipsi piqpakkutitquplusri avatmun.

Nunam Iḡuiḡn Uumiksriḡhat Maliguaqtinik

¹⁸ “Nunam iḡuiḡn uumigikpasri itḡaḡiraksraḡigiksi uumigikkauligaptuuq sivupsitni. ¹⁹ Ilipsi pigipkaḡupsi nunam iḡuiḡn, piqpaginayaḡaasri pimiktitun ililusri. Aglaan piksraḡtaaḡigipsi marrumakḡa nunakuaiḡmiḡn pigingiqsitlusri tamarrumuḡa; taatnaḡhuni nunam iḡuiḡn uumigigaasri. ²⁰ Itḡaḡiyumagiksi uqalḡhich uqautigikkatka ilipsitnun, ‘Savaktaaḡruk kamanatluktuauḡungitchuq atanigmiḡniḡn.’ Iliḡisa piyuakkaḡigaatḡa, tarrali piyuḡisigaasripsuuq. Tupigigaich uqauttutitka, tarrali tupigigisigaasripsuuq. ²¹ Aglaan iliḡisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pigipkaḡiqsi uvaḡnun, ilisimanḡitlugu tuyuḡiriga. ²² Agḡiḡitchuma suli uqautingitchupkich patchisaikkaunayaqtut. Aglaan pakma pisangitchuuḡutiksraitcut killuqsautmiktigun. ²³ Kisupayaam uumigi'amiḡna Aapagaptuuq uumigipmiraḡigaa. ²⁴ Savaaḡaqsimaitchuma akunḡatni iḡuum iḡiḡtaḡingḡaqsimaisanḡanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qiniḡnikkaluaḡlugu iḡiḡtaḡa uumigituiḡaḡatḡa suli Aapaga. ²⁵ Taamna taatniittuksrauruq taniquplugu taimni uqautauruḡaḡ aglaksimakḡaḡa maligutaksriusrainitni, ‘Uumigaatḡa patchisailaakun.’

²⁶ “Aglaan ikayuqti aggiqpan, tuyuginiakkagma Aapamiñ, Ir-rusria ilumutuulhum Aapamiqnisauruaq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun. ²⁷ Uqagigisigipsitñapsuuq takku iqataurusri uvamni aullağniñhaniñ.

16

¹ “Uqautigipsi tamatkuniña ukpiqqutaiqungitlusri. ² Iñuich anitqatağisigaasriunniñ ilinisa katrağvinmikniñ. Aa, piviksraq tikitchumaaqtuq kia iñuum tuqqutchumisi savautriñasrukniagisuruq Agaayyutmik. ³ Taatnaililugu irrutigisigaasri ilitchuqsrimaliğmikkun Aapamik unniñ uvañnik. ⁴ Aglaan uqautigipsi tamatkuniña itqagitquplugich uqauttutitka ilipsitñun taimanigu irrutiaqsikpasri taatnaililugu. Uqautingitchaluağipsi tamatkuniña maliguaqsiutiqqaaqapsi takku nayuqtuiñaqhusri.

Ipqitchuam Irrutchim Savaaña

⁵ “Aglaan pakma utigniaqama ilaanun tuyugirimmun nallipsi apiqsruqtangitmigaañña napmuaqsisilaapkun, ‘Napmunñiaqpich?’ ⁶ Aasriñ pakma kilikapsi aliatchaktusri. ⁷ Aglaan ilumutuuruamik nipliutigipsi, ihatlukkisiruq aullağiksrağa. Uvvatakkun aullanğitchuma ikayuqtiksrapsi utlanñianğitchaasri. Aglaan aullağuma tuyugigisigiga ilipsitñun. ⁸ Aasrii agğigumi ilitchuğipkaaqsigisigai iñui nunam nalaungitlutin killuqsautikun suli nalaunñaruakunlu atanniiviksarakunlu. ⁹ Uqautigisigai nalaunğitñilutin killuqsautikun takku ukpiqsriñgitlutin uvamnik, ¹⁰ suli nalaunñaruakun takku Aapamunñiaqtuñña aasrii qinñitqikkumiñaitchipsitña, ¹¹ suli atanniivikun takku aňalatchiruaq marrumani nunami Tuunğaq atannikkaunaniqtuq.

¹² “Uqaksraqağaluaqtuñña iñugiaktuanik ilipsitñun aglaan pakma kanjisiyumiñaitchusri. ¹³ Aglaan Ipqitchuag Irrusriq ilumutuuligmik ilitchuğipkairuksraq agğigumi, ilaan kanjisiqchaaqsigisigaasri iluqaanik ilumutuuruunik. Ilaa uqagumiñaitchuq aňalatchiñiqaqmatun inmigun aglaan uqautigisigaasri tusraakkağmiñnik, suli quliaqtuağutiniağasri sunik tikitchuksranik. ¹⁴ Ilaan kamañatitkisigaaña, takku uqaksraqiğkağa quliaqtuağiniağaa ilipsitñun. ¹⁵ Iluqaan Aapam pigikkaña pigipmigigaptuuq. Taatnaqługu nipliutigigiga Ipqitchuamun Irrutchimun quliaqtuağiniağniplugu ilipsitñun uqaksraqiğkağa.

Alianaq suli Quvianaq

¹⁶ “Sivikisuurami qinñingisaallakkisigipsitña, aasriñ kiñuvaanğagun qinñiaqsilğilluñña.” ¹⁷ Iñanitguuq maliguaqtaiñ

uqaqsiñiqsut avatmun, “Sumik uqautivatigut itnaqami, ‘Akuniisruñaqasri qiñingigisigipsitña aasriñ taamuunavak qiñiaqsilgilluḡa,’ suli itnaqami, ‘Aullaḡniaqtuḡa Aapamun’?”¹⁸ Qanuutauva ‘sivikisuuraq’? Uvagut kañiqsitlaitchikput sumik uqautiqalḡa.”¹⁹ Jesus-ḡum kañiqsimaplugu apiqsruḡulḡat taavrumuuna nipliutiniḡai, “Apiqsruqtuutivisi ilipsitñun sumik qanuutautiqaqtilaanjanik uqaqama, ‘Akuniisruñaqasri qiñingigisigipsitña aasriñ taamuunavak qiñiaqsilgilluḡa.’ Taamna apiqsruutigisuklugu uqaksraqtutigivisiuḡ akunnapsitñi?”²⁰ Uvaḡa nipliutigipsi ilumutuuruamik, qiapkagusrilu alianniuqtillusrilu nunam iñui quviatchakkisirut, aglaan alianniuiqsi mumikkisiruḡ quviasruliḡmun.²¹ Aḡnaq qitungiuqtuaq auliyautipmani nagliksaaḡaqtuḡ tikiumaḡhagun atniḡñam, aglaan anaaniktiqami puuyugagigaa nagliksaali auliyausrima’ami, quviatchagaqtuḡ ilaalugruaq anipman nunamun.²² Taatnatun alianniugutiqaḡaluaqtusri pakma aglaan qiñitqikkisilgitchipsi suli uummatisri quviatchakkisirut, aasrii kia-unniñ iñuum ivayaagiyumiñaitchaa quvianaq ilipsitñi.²³ Taivrumani uvlumi apiqsruqtaaqsiyumiñaitchipsitña sutigun. Uqautigipsi ilumutun, Aapam qaitchigisigaasri ilipsi inḡigupsiuḡ qanusripayaamik attapkun.²⁴ Uvuḡanunaglaan inḡiqsruqtanḡitchusri sumik attapkun. Inḡiqsruḡitchi ilipsili akuqtuiyumuusri suli quvianaksraqsi inuḡaitchumuḡ.

Akiilitñiḡha Jesus-ḡum Nunam Iñuiñik

²⁵ “Uqautigipsi tamatkuniḡa atrikusrautitigun. Pivik tikitchaḡumaruḡ uqaḡuiḡviksraḡa ilipsitñun atrikusrautitigun aglaan uqautitlasrigisigipsi kañiqsiñaaqsilugu Aapauruakun.²⁶ Taimña uvlug tikitpan, inḡiqsruqtaḡisigiksi attapkun. Uvaḡaunniñ inḡiqsruutingitkipsi Aapamun.²⁷ Uvvatakku Aapam piqpagigaasri takku piqpaksripluḡsri uvamnik suli ukpiqsripluḡu agḡiqsimalḡa Agaayyutmiñ.²⁸ Uvaḡa ilumun agḡiqsuami Aapamiñ marrumuḡa nunamun. Uvva pakma aullaqaqsilgitchuḡa maakḡa nunaminḡ utiqsaqluḡa Aapamun.”²⁹ Maliguaqtañ nipliutiniḡaat, “Uvvaliqaa uqalḡiñ kañiqsiñaaqtuḡ. Pakma uqanḡitchutinunniñ atritigun.³⁰ Uvagut kañiqsigikput pakma ilisimalḡiñ supayaamik. Inuqnangitchuḡ kisumun apiqsruqtaqulutin. Taavrumuuna ukpigigikput agḡiqsuanuḡiñ Agaayyutmiñ.”³¹ Jesus kiugai, “Uvvapakma ukpiqsriḡipaalukpisi?”³² Pivik tikiññiaqtuḡ, tikiumaaniktuqami, iluqasri siammayaaqtitauliksraqsi, atausriukattaagusri kiñunnapsitñun kisinḡuḡluḡa. Aglaan kisimallapiaq inḡitchuḡa, takku Aapaa nayugaḡa.³³ Tamarrumuḡa uqautigipsi qiñuiññaaquplusri piqataulḡapsigun uvamni. Nunam iñuiñ

nagliksaagtiktisigaasri, aglaan quviatchaugikkitchi. Uvaŋa akiilianiksimagiga nunam aŋalataa.

17

Jesus-ŋum Iniqsrulha Inmigon

¹ Jesus taatnaamikami, ilaa aagluqhuni nipliġŋiqsuq, “Aapaan, pakma piviksraq tikiumaruq. Kamaŋaqsiqkaġuŋ Iġŋiġiŋ, Iġŋiŋqilli kamaŋaqsiyumagaatin. ² Uvvatakkū ilvich aŋalatchitlapkaġiŋ iluqaitŋik iŋuŋnik suli qaitchitlapluni isruitchuamik iŋuuliġmik iluqaitŋun qaisaġikkaqnun ilaanun. ³ Una isruitchuaq iŋuuliq itnautauruq, iŋuich iŋitchuqsriliksranaŋat ilipnik kisivich ilmun Agaayyutautilaaqnik suli iŋitchuġilugu Jesus Christ ilvich tuyuġikkan. ⁴ Iŋitchuġipkautianikkiga kamaŋahiŋ nunam iŋuiŋun. Itqanaianikkiga savaaksrirutigikkan uvaŋnun. ⁵ Pakma, Aapaan, kamaŋaqsiqkaŋŋa sivuqqapni, kamaŋautim atrinaŋik piġikkaġma itnama ilipni nuna iŋiŋqtaugaluaqŋagunniŋiŋ.”

Jesus Iniqsrutriŋha Maliguaqtimiŋik

⁶ Uvaŋa iŋitchuġipkautigianikkikpiŋ iŋuŋnun ilvich qaisaŋnun uvaŋnun marrumaŋŋa nunamiŋ. Ilvich piġiliutigitin, aasriiŋ qaitkitin uvaŋnun, aasriiŋ tupiġigaat uqaliŋiŋ. ⁷ Pakma iŋitchuġigaat suapayaaq qaisan uvaŋnun agġiqsaŋha ilipniŋ. ⁸ Qaitchigitka uqaliġmik qaisaŋnik uvaŋnun. Iliŋisa akuqtuqŋugu, iŋitchuġigaat ilmun agġiqsuŋuġiġa ilipniŋ ukpiġiplugu ilipnun tuyuġiġiġa. ⁹ Agaayyutigitka tamatkua. Pakma agaayyutingitchitka nunam iŋui, aglaan agaayyutigitka tamatkua qaisatin uvaŋnun, takku ilinich piġigitin. ¹⁰ Iluqaan uvaŋa piġa piġipmiġiŋ suli iluqaan ilvich piŋ uvaŋaptuuq piġiġiġa, aasriiŋ kamaŋaġiġa qiŋiġnaqtitauruq tamatkunuuna. ¹¹ Pakma utlautinaqtuŋa ilipnun nunami iŋiġiŋuŋa, aglaan tamatkua inniaqtut nunami. Ipqitchuaq Aapaan! Qaunagiyummigitin annautruġluġich saŋŋiġikkaŋaġun atigikkaqpiŋ qaisaġikkapkun uvaŋnun, ilinġilli atautchiŋiŋaayumuut atrilugu uvaguk atausriuliqpuq. ¹² Uvaŋa nayuutinnamni nunami ilinġiŋi qauŋagigikkatka annautruqŋuġich saŋŋiġuŋ atigikkaqpiŋ, ilvich atchiutigikkapkun. Qaunagigitka aasrii atausriqunniŋ tammangitchuq, aglaan taimŋa iŋuk tammaqtuksrauruq, Agaayyutim uqaliŋa immiutaupluni. ¹³ Pakma utlautiyasriruŋa ilipnun. Taatnailipŋugu uqagtūŋa innamni nunami, ilinich piqaqupluġich quvianaġikkamnuk inuŋaigŋugu. ¹⁴ Qaitchiruŋa uqaliġnik ilinġiŋun, aasrii nunam iŋuiŋiŋ uumigigaich, takku piqatigingiqŋuġich nunam iŋui atriplugu uvaŋa piqatauŋiġiġa nunam iŋuiŋun.

15 Uvaᅇa iniqsrungitchikpiñ piiqulugich marrumakᅇa nunamiñ, aglaan inigikpiñ qaunagitquplugich pinijnaiᅇlugich tuungagmiñ. 16 Uvaᅇa piqataungitmatun nunam inuiñun ilinjittuuq piqataungitchut nunam inuiñi. 17 Iᅇmutuukᅇapkun ipqiᅇsimaakkich ilipnun. Uqalᅇiñ iᅇmutuuruq. 18 Tuyuᅇigitka nunamun, ilvittuuq tuyuqaqmatun uvamnik nunamun. 19 Ilinjich piqutigiplugich ipqiᅇsimaagtunᅇa ilipnun, ilinjittuuq ipqiᅇsimaaquplugich ilipnun iᅇmutuukikun.

Jesus Iniqsrutriᅇᅇa Ukpiqtuanjuruapayaanik

20 “Agaayyutingitchitka kisiisa tamatkua, aglaantuuq taipchua ukpiᅇsriruaksrat uvamnik ilinjisa uqalᅇatigun. 21 Agaayyutigitka iluqagminᅇ atautchisun itquplugich. Aapaanᅇ! Aatautchisuttuq illich uvaptikni, atrilugu ilvich uvamniitmatun suli uvaᅇa ilipni. Taatnatuq atausriuyumuut, taavrumuunali nunam inuiñ ukpiᅇiagutiyumigaat ilvich tuyuqalᅇiñ uvaᅇnik. 22 Uvaᅇa qaitchigitka atrinjanik kamanaliᅇpich qaisaqᅇpich uvaᅇnun, piqutigiplugu ilinjich atautchiiñauliksraᅇat atrilugu uvaguk atausriuliᅇpuk. 23 Uvaᅇa illunᅇa ilinjitiñi suli ilvich uvaᅇni, taavrumuuna ilinjich atausriᅇᅇugumuut. Nunamli inuiñ kanjiᅇsiyumigaat ilipnun tuyuᅇiᅇiᅇa suli ilvich piᅇpaksriᅇiñ ilinjitiñik piᅇpaksripmatun uvaᅇnik. 24 Aapaanᅇ, tamatkua qaisatin uvaᅇnun iqatigisrukkitka sumiitchuma ilinjitiñun qiñiqquplugu kamanaun pigipkakkan uvaᅇnun takku ilvich piᅇpagiplunᅇa nuna iniqtaunjaiñᅇaan. 25 Nalaunᅇaruᅇaq Aapaanᅇ! Nunam inuiñ nalugaatin, aglaan uvaᅇa ilisimagikpiñ suli ukua maliᅇuaqtit ilitchuᅇiᅇaᅇa tuyuᅇitilaᅇaᅇa ilipnun. 26 Iᅇitchuᅇiᅇpkaᅇikpiñ ilinjitiñun, suli ilitchuᅇiᅇpkapsaaᅇniᅇaᅇikpiñ. Tarrali piᅇpaksriᅇiᅇq piᅇpakkutigikkan uvaᅇnun uvaᅇalu nayuutiyumuᅇq ilinjitiñi.”

18

Jesus-ᅇum Tiguraulᅇa

1 Jesus agaayuanikami taavrumani, aullaᅇniqsuq maliᅇuaqtiniᅇu ikaaᅇlugu kuuᅇuuraq taiñaqtuᅇaq Kidron-mik. Taakmanianᅇani inniqsuq nautchiivik. Jesus maliᅇuaqtiniᅇu isiᅇniqsut taavrumunᅇa. 2 Judas-ᅇumaasrii, aatchuutigitniktuam ilaanik, ilisimanigᅇa suniitilaᅇaᅇa. Uvvatakku Jesus-ᅇum taruᅇautisruunigai akulaiᅇlugu maliᅇuaqtini tarani. 3 Taatnaᅇhuni Judas utlautiniqsuq nautchiivinjmun piᅇasriᅇhuni anuyyiuqtinik suli agaayyuvikpaum qaunaksraiñik, tuyuᅇplutinᅇ qauᅇlinjitiñiñ agaayuliᅇsiniñ suli Pharisee-ᅇuruaniñ, saagaᅇhutinᅇ satkunik suli nanniñik. 4 Jesus-ᅇum kanjiᅇsimaplugu suapayaᅇaq atuumaniaqtuᅇaq injmiñun paaᅇniᅇai nipliutiplugich, “Kiñᅇa pakikipisiunᅇ?”

⁵ Taapkua kiuniġaat, “Jesus Nazareth-miu.” Ilaan kiugai, “Uvaŋa taimñauruŋa.” Judas-ŋum, aatchuutigitniktuam ilaanik, qichaqasriqsimanigai tamatkua pakaktuat. ⁶ Jesus-ŋum nipliutipmatin, “Uvaŋa taimñauruŋa,” tamatkua kiñumuktuqhutin ulġusraaġniqsut nunamun. ⁷ Jesus-ŋum apiqsrutqinñigai, “Kiña pakikpisiuŋ?” Kiuniġaat, “Jesus Nazareth-miu.” ⁸ “Uqautianikkipsi ilaanutilaamnik. Ilipsi pakakkupsitña, maliguaqtitka aullaqtitchigik!” ⁹ Taatna niplutiniġai Jesus-ŋum tanjisaqługu nipliutigimaanikkani itnaipluġu, “Aapaŋ, atausriqunniñ tammanġitchuq qaisaqniñ uvaŋnun.” ¹⁰ Simon Peter-guuq savikpaqaqhuni, aasriñ amuliqamiuŋ anaupluni ilaan siutaiqsigñigaa taliqpianik tamarrumiŋa qaukliata agaayuliqsit savaktaa, atiaqtuuaq Malchus-mik. ¹¹ Jesus-ŋum niplutigaa Peter, “Tugvaġuŋ satkugikkan puŋanun. Isrumavich akuqtuġnianġiññasrugalugu uvamnun nagliksaagutiqaq Aapama sivunniagikkaŋa uvamnun? Uvaŋa nagliksaagluŋa tuquruksauruŋa. Imiqtaksraġigiga taamna imaŋa qallutim Aapama qaisaŋa uvamnun?”

Annas-ŋum Apiqsruqtuiħa Jesus-mik

¹² Aŋuyyiuqtit piqasriqhutin qaukligmiknik suli Jew-nuruat qaunaksriŋisa tiguniġaat Jesus qiliqsruqługu, ¹³ aasri sivulliuplugu Annas-muutiplugu atanigmun, taataruananun Caiaphas-ŋum. Caiaphas-guuq qauqliupluni agaayuliqsauniqsuaq tamarrumani ukiumi, niŋuagiplugu taavruma Annas-ŋum atangum. ¹⁴ Taamna Caiaphas uqautriñiqsuaq qauklijitnik Jew-ŋuruat iħuatlukkisiñiplugu atausriq iñuk tuqqutaukpan piqusriġuni iluqaitnik iñuŋnik.

Peter-m Piħaaqħa Jesus-mik

¹⁵ Simon Peter-m suli atlam maliguaqtim kiñuagun malinigaaq Jesus. Taamna atla maliguaqti, iħisimaplugu qaukliata agaayuliqsit, isigñiqsuq igluqpaŋanun qaukliata agaayuliqsit piqatigiplugu Jesus. ¹⁶ Peter-li qichaġniqsuq tatkiani paami. Taamna atla maliguaqti, iħisimaplugu qaukliata agaayuliqsit, aniñiqsuq kiñumun. Itqutiniġaa Peter tatqamuŋa uqatigianikamiuŋ niviaqsiagruk taluliqiri. ¹⁷ Taavruma taluliqirim niviaqsiagruum niplutiniġaa Peter, “Uvva, iħagivatin maliguaqtaiñ tatqavruma iñuum?” Peter-m kiugaa, “Iħaġiħitħaatŋa.” ¹⁸ Alappaanupluniguuq savaktit suli qaunaksrit ikniqsuqhutin aumaniñ qichaġniqsut avataani auksiqhutin iħmiknik. Peter-m qichaqasriqamigich, auksiaqsipmiñiqsuq iħmiñik.

Qaukliata Agaayuliqsit Apiqsruqtaiħa Jesus-mik

19 Qaukhiata agaayuliqsit apiqsruqtuǵnigaa Jesus ilaan maliguaqtaigun suli ilaan ilisauttutaigun. 20 Jesus-ǵum kiugaa, “Uqaǵaqtuǵa sagvipluǵa kisupayaamun. Ilisautrisruuruǵa Jew-ǵuruat katraǵvinitni suli agaayyuvikpanatni. Nipiqangitchuǵa qanutchiñik iriǵaqtuǵluǵa. 21 Suvaatami apiqsruqtaqpisitña uvaǵa. Apiqsruqsigik tamatkua iñuich tusraaritka sumik uqautilhat uvaǵnun. Ilinisa ilisimagaat qanuq uqaligaa.” 22 Taatnaqman Jesus ilaǵataguuq qaunaksrit patiktiǵlugu nipliutigaa, “Qanuqhutin itnaiǵlugu kiuliqpiuǵ qaukhiat agaayuliqsit?” 23 Jesus-ǵum kiugaa, “Uvaǵa nipliguma qanutchimik nalaunǵaǵlugu uqautigiun iluqaitñun uvaniittuanun. Aglaan nalaunǵaruamik pakma nipligñiguma, suvaata patikpiña?” 24 Annas-ǵum tuyuǵinigaa Jesus qilqsruutraq Caiaphas-mun qaukhiat agaayuliqsitnun.

Peter-m Piilaaqapsaatha Jesus-mik

25 Peter-guuq auksigugaǵniqsuq ikniǵmun aasriiñ iñuich apiqsruǵnigaa, “Taavruma iñuum ilagingitpatin maliguaqtañ?” Peter-m piilaǵutiniǵai, “Ilagingitchaatǵa ilaan maliguaqtañ.” 26 Ilaǵataguuq qaukhium agaayuliqsim savaktañ, ilaginikkaǵan taivruma siutaiqsikkaǵan Peter-m, nipliutiniǵaa, “Qiñingitpigiñ piqatauplutin ilaani nautchiivinmi?” 27 Peter piilaalǵiñniqsuq, “Ilagingitchaatǵa.” Taatnaqmiuǵlu taimña aqargiqpak qalǵuqtaǵniqsuq.

Pilate-ǵum Apiqsruqtaiǵha Jesus-mik

28 Taapkua aullautiniǵaat Jesus Caiaphas-ǵum tupqaniñ kavanam Pilate-ǵum inaanun uvlaatchaurami. Aglaan Jew-ǵuruat isiqataunǵiñniqsut tatqamuǵa aǵliqsraħkun salumaǵumangitlutin inmiknik. Piquutigiplugu nigiqatauliksractin itquplugu nigiqpagvikaami taggisiqaq-tuaq Apqusraaqtitauǵmik. 29 Taatnaqhuni Pilate anipluni uqaqatigityaqtuǵnigai nipliutiplugich, “Sumik agvisiqappisiun qamna iñuk?” 30 Taapkua kiuniǵaat, “Uvagut tikiutinayaitchikput ilipnun ilaa savvaǵlukkataguni piñgitpan.” 31 Pilate-ǵum nipliutiniǵai, “Tigusriun ilipsitñik atanniqsuǵlugu tuvraǵlugich maligutaksrasri.” Jew-ǵuruat kiuniǵaat, “Rome-maǵmiut tuqqutchipkaiyumiñaitchaatigut iñuǵmik maligutaksrirutiptigun.” 32 Taamnaguuq atuummiñniqsuq immiutaupluni Jesus uqautigimakkaǵanun qanuq ililugu tuqqutauħksraǵmigun.

33 Pilate isigniqsuq kiñumun inimiñun aasrii tuǵluǵlugu Jesus-ǵum apiqsruǵnigaa, “Uvva umialigivatin Jew-ǵuruat?” 34 Jesus-ǵum kiuniǵaa, “Taamna apiqsruutigiviun ilipniħhiñaq naaga atlat uqautivatin uvapkun?” 35 Pilate nipliqsuq, “Jew-nunasugiviña? Jew-ǵuqativich suli qaukhiñisa agaayuliqsit

qaisaǵigaatin uvaŋnun. Suruami pivatin?” ³⁶ Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa umialgungitchuŋa marrumani nunami. Umialguguma atrilugu umialik marrumani nunami, maliguaqtitka aŋuyakkayaqtut tigutqungilluŋa Jew-ŋuruanun. Aglaan aŋalatchiliǵa maakŋaqtangipiaqtuq.” ³⁷ Pilate-ŋum apiqsrulǵiŋŋiǵaa, “Ilviŋmi umialguvich?” Jesus-ŋum kiugaa, “Tarra, nipliutigigiŋ umialgunipluŋa. Uvaŋa aniruaŋuruŋa suli nunamuktuaŋuruŋa piqusriqŋuŋa uqaliksrapkun ilumutuuruamik. Kisupayaam iŋuuruam ilumutuulikun naalagaǵigaŋa.” ³⁸ Pilate-ŋum apiqsruǵaa, “Suami una ilumutuuliq?”

Jesus Tuquruksraǵuǵaat

Pilate-ŋum kiŋumun aniǵitluni Jew-ŋuruanun nipliutiniǵai, “Uvaŋa paqitchilguiŋŋiqsuŋa sumik tuqurrutiksraŋanik. ³⁹ Aglaan tuvraqŋugu atuumiraǵikkaqsi piŋhiŋaǵuutigiga patchisaiǵikisraǵa isiqtamik ilipsitŋun uumani niǵiqpagvikaami taggisiqaqtuq Apqusraaqtitaulǵimik. Ilipsi uvaŋnun patchisaiqsitquvisiun umialgat Jew-ŋuruat ilipsitŋun?” ⁴⁰ Taapkua kiugaat nipitusrillapiaqhutin, “Taamnaŋitchhuaq, pisutlukkikput Barabbas.” Taamna tigliniaqtauruq.

19

¹ Tarra Pilate-ŋum Jesus tigupkaqŋugu ipiǵaqtuqsiupkaǵniǵaa. ²⁻³ Aŋuyyiuqtit niaquusriǵniǵaat kakitlaǵnanik suli atnuǵaaqŋugu umialiktamik ukiŋhaaǵiksaamik aasrii nipliatiqsipluŋu, “Iŋuuqpakkumuutin umialgat Jew-ŋuruat.” Suli tikiŋŋiǵaat patiktiqataaqsipluŋuasrii. ⁴ Pilate-ŋum anitqikhuni nipliutiniǵai iŋuich, “Pakma ilaa annisigisigiga ilipsitŋun, ilitchuǵitqulugu uvaŋa sumik paqitchiŋǵihagun atanniusriaksraŋanik pigiililugu.” ⁵ Jesus aniŋiqsuq niaquutilik kakitlaǵnanik suli umialiktamik atnuǵaalik. Pilate nipliutiniǵai iŋuich, “Uvva, qiŋiqsiun iŋuk!” ⁶ Qaukŋinich agaayuliqsit suli qaunaksrit qiŋiqamitruŋ iǵiallaksagŋisut, “Kikiaktuutisriun sannigutamun, kikiaktuutisriun sannigutamun!” Pilate-ŋum nipliutigai, “Ilipsi tigulugu kikiaktuutisriun sannigutamun. Paqitchiŋgitchuŋa agvisiksraŋanik atanniusriaqaliksraŋan taatna.” ⁷ Jew-ŋuruat kiuniǵaat, “Maligutaksraqaqtugut uqaiqaqtuamik ilaa tuquruksrauplugu takku nipiqaqtuq iǵniǵinipluni Agaayutmun.” ⁸ Pilate-ŋum tusraa'amigich taatna nipliaruat, ilaa naviasrullapiaqhuni itqutipkaǵniǵaa Jesus. ⁹ Aasrii ilaa isitqikhuni tatqamuŋa uqaqsittaagviŋmun nipliutiniǵaa Jesus, “Nakiŋ agǵisuumi?” Aglaan Jesus kiungiŋŋiǵaa. ¹⁰ Pilate-ŋum nipliutilgiŋŋiǵaa, “Ilvich

uqautisrunğitpiña? Itqagiuŋ uvaŋa aŋalatchirrutiqahiğa patchisaiłhiñauplutin suli kikiaktuutipkałhiñauplutin sannigutamun.”¹¹ Jesus-ŋum kiugaa, “Pigigiñ aŋalatchiğiq uvapkun kisianik qaisaulhagun ilipnun Agaayyutikun. Taatnaqhuni taimña iñuk qaitchiruaq uvamnik ilipnun killuqsautiqagtug kamanatluktuamik ilipniñ.”¹² Pilate-ŋum tusraa'amiuŋ taamna ilaan annautisrulillaŋapiatlukkaluağniğaa patchisaiğlugu. Aglaan Jew-ŋuruat iğialaplutiŋ kiumaniğaat, “Annaktitchupku una iñuk, Caesar-m Rome-miittuam ilaauraağiyumiñaitchaatin. Kiñapayaaq iŋmiñik ataniğuqtaqtuaq Caesar-m akilliğigaa umialguruam Rome-mi.”¹³ Pilate tusraa'amigich tamatkua nipliatit, ilaan annisinigaa Jesus aasrii aquvitluni atangum inaanun, taggisiliŋmun “Iyağanmik Natilik,” aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni “Gabbatha.”¹⁴ Uvluqpaguqtuami uvluani paqnalhum niğiqpagvikaamun taggisiquqtuam Apqusraaqtitauğimik, Pilate nipliutiniğai Jew-ŋuruat, “Kiikaami, uvva umialiksi!”¹⁵ Tamatkua iñuich iğialaplutiŋ kiuniğaat, “Tuqulli! Tuqulli! Kikiaktuutili sannigutamun.” Pilate-ŋum apiqsruğniğai, “Uvaŋnun kikiaktuutipkaqtitquvisiuŋ umialigikkaqsi sannigutamun?” Qaukłiŋich agaayuliqsit kiuniğaat, “Uvagut qaukłimik umialiqagtugut Rome-mi. Avataagun atlamik umialiqangitchugut.”¹⁶ Tarra Pilate-ŋum qaiñniğaa Jesus ilinjitñun aŋuyyiuqtinun kikiaktuutitquplugu sannigutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sannigutamun

¹⁷ Tamatkua iñuich aŋalatkqașiñiğaat Jesus. Aniñiqsuq akiyaqhuni kikiaktuutriviksrağmiñik, tikiutiplugu nunamun taiyuutiqaqtuamun “Niaqum Saunğanik,” Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaqhuni “Golgotha-mik.”¹⁸ Taapkua aŋuyyiuqtit kikiaktuutiniğaat Jesus sannigutamun, piqasriğlugu malğunnik atlanik iññunnik kikiaktuutiplugik sannigutaŋnun avataanun, Jesus qitiqłiutiplugu.¹⁹ Pilate-ŋum aglaŋniğaa ilisimmatiksraq aglak aasrii taapkua aŋuyyiuqtit iliplugu sannigutam qulaanun, itna aglalik, “Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ŋuruat.”²⁰ Iñugiaktuat Jew-ŋuruat agliqiniğaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia uŋasriñiğitluni nunaaqqimiñ. Ilisimmatiksraq aglak aglaksimapluni piñasruinutlugu uqautchisigun Hebrew-tigullu Latin-tigullu suli Greek-tigun.²¹ Jew-ŋuplutiŋ qaukłiŋisa agaayuliqsit itnağniğaat Pilate, “Aglaknagu ‘Umialgatnik Jew-ŋuruat,’ aglaan ‘Taamna iñuk uqağniługu, uvaŋa umialigigaatŋa Jew-ŋuruat.’”²² Pilate-ŋum kiuniğai, “Qanuq iliplugu uvaŋa aglakkağa taatna aglaksimagisiruuq.”

²³ Aŋuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruŋ Jesus sannigutamun, tiguniğaiç atnuğaani autaagaqsiplugich sisamañutlugich,

atausriuttaagutin piqatlasriplutin, aasriin atnugaanja kiluilaaq ukilhaaq aulailaq qaligurriaŋumaniqsuq. ²⁴ Anuyyiuqtit uqaaqsiñiqsut avatmun, “Aliktusruŋaqnagu una, nalautchaagautigilakput iŋitchuŋisaŋlugu kimun piginiaqtilaanja.” Taatnaqamitruŋ immiŋniŋaat uqaliq uqautigimaruaq itna,

“Ilinisa autaaŋaich atnugaatka inmiknun,
suli nalautchaagautigiplugu atnugaaga.” *Psalm 22:18*
Anuyyiuqtit piñiŋaat taamna.

²⁵ Taatnaqtitlugich qichaŋniqsut killinani kikiaktuutrivium Jesus aakanalu, suli aakanan aniqataa, Mary-lu ilaqataa Clopas, suli Mary Magdalene. ²⁶ Jesus-ŋum qiñiqamiuŋ aakani suli maliŋuaqti piqpagikkani qichaqatauruak, nipliutiniŋaa aakani, “Aakaan, tarra iŋniŋiŋi!” ²⁷ Suli nipliutiŋlugu taamna maliŋuaqti, “Tarra ilvich aakan!” Tarakŋaniŋaŋlaan taavruma maliŋuaqtim inmaŋniŋaa kiñuniŋmiñun.

Jesus-ŋum Tuquŋha

²⁸ Jesus-ŋum ilisimaniŋaa, sum iluqani immikkauŋha, suli agliqsimaruaq uqaliq immianiktitchaqŋlugu nipliŋniqsuq, “Imiŋuktunja.” ²⁹ Piŋaluguuq tamaani inniqsuq imalik siiŋniŋluktuumik misruqqumik. Tarra iliñiŋaat misruktaqtaq misruqqumun, aasiin akiqqumik israuttusriŋlugu takpichunja israagutiŋlugu qaŋluuknun. ³⁰ Jesus akuqtuqamiuŋ misruŋuq nipliŋniqsuq, “Tarra naattuuq.” Aasriin sikitlugu niaquni aniŋniŋiŋniqsuq.

Jesus Kapigaat Sanniŋaagun

³¹ Tarra Jew-ŋuruat inŋniŋaat Pilate, niugaaqtaŋgukŋugich tuqunaŋiaquplugich taapkua aŋutit tuqqutauruat aasrii atqaqtillugich sannigutanitni. Taatnaŋunniqsut takku tikiuamapluni tallimmiuŋiŋ akunniqsaaŋi inŋisa nivinatqunŋitlugich timit sannigutanitni miŋŋuiqsiaŋvium uvluani, takku tikiuamaniaqhuni nuamaniqsraq miŋŋuiqsiaŋiŋ atlaniŋ miŋŋuiqsiaŋiŋni. ³² Anuyyiuqtit taruŋaqamiŋ niugaaqtaŋniŋaich taapkuak avataani Jesus-ŋum tuqqutauqatauruak Jesus-kun. ³³ Aglaan tikitmatruŋ Jesus iŋitchuŋiniŋaat tuquaniksimalha. Taatnaŋlugu inŋisa niugaaqtanŋiŋniŋaat. ³⁴ Aglaan ilanjata anuyyiuqtit kapiniŋaa panamiŋik Jesus-ŋum sannigaagun aasrii tarvauvaa auglu imiŋlu maqiplutik. ³⁵ Inuk taamna qiñiqtuuaq taavrumiŋa ilisimarriŋniŋaa ilipsipsuuq ukpiqsritquplusri. Ilaan uqauttutaa ilumutuuruq, suli ilisimagaa uqauttutmi ilumutuulha. ³⁶ Taatnailiŋlugu iŋiŋtauniqsuq aglausimaruaq uqaliŋmi immiŋlugu, “Nalliatunniin sauniŋikkaŋiŋ

piiyaqtakkauyumiñaitchut.”³⁷ Suli atla uqaliq itnaqsimaruaq, “Ilinjisa sukuiglugu qiniğisigaat ilaa kapukkaqtin.”

Jesus-ηum Iluvikkauħa

³⁸ Taavruma aquagun Joseph-guuq Arimathea-ğmiu maliguaqtaupmiñiqsuq Jesus-mi nalunautchipluni takku iqsimmağmi Jew-ηuruanik pipluni. Apiqsruqman Pilate-ηum pitqunigaa timi, Joseph-ηumaasrii aullautiplugu.³⁹ Nicodemus, taimñaptuuq qiniğiaqtuaq Jesus-mik unnuami, tuvaaqatauniqsuq Joseph-mi saagaqhuni tallimakipiatun uqumaisilaalinmik tipragiksautinik atlagiñik atiaqtuanik myrrh-miglu aloe-miglu.⁴⁰ Taapkuak iññuk piñiğaaq Jesus-ηum timaa nimiqsruqlugu ukiħhaamik piunğiyaikkusriqsuqsimmaan, taatnatun Jew-ηuruat timimik savaaqagağiħhat atriplugu.⁴¹ Taavrumaniguuq nautchiivinmi Jesus-ηum tuqquatauviani inniqsuq nutaaq iluviksraq atuqsimaiħaaq.⁴² Uvvaasriiñ pisigiplugu Jew-ηuruat paqnaviat, suli taavruma iluviksram qaniħhagun, inillañniğaat Jesus taruħa.

20

Iluviq Iñuitchuaq

¹ Uvlaatchaurami aullağniisautaani akunniqsam tanuğagugaaqtitlugu, Mary Magdalene iluviğmunniqsuq aasrii qiniqlugu iyagağak. Piiqsimaniqsuq paananiñ iluvğum.² Aqpaqsruqhuni utlautiniqsuq Simon Peter-mun suli atlamun maliguaqtimun, Jesus-ηum piqpagikkañanun, aasrii uqautiplugik, “Iñuich aullautiniğaat Ataniq iluviğmiñ. Iłitchuğingitchikput napmun inillaktilaħa.”³ Peter-lu atlalu taamna maliguaqti utlautiniqsuk iluviğmun.⁴ Iluqatik aqpaqsruqhutik, aglaan ilaqaatan maliguaqtim uniñniğaa Peter tikiłğaaqhuniasrii iluviğmun.⁵ Auğrukami qiniğniğaa ukiħhaagiksaq nimiqsruutaa aglaan isingiñniqsuq.⁶ Kiñuagun tikitñami Simon Peter uyuinħaqhuni isiqniqsuq tatqamuħa qiniqlugich aasriiñ ukiħhaat nallaviani,⁷ suli ukiħhaaq nimğutauruaq Jesus niaquanun inillaksimangiñniqsuq taapkunuħa ukiħhaanun aglaan imullaksimaniqsuq ilaagun.⁸ Taimñali atla maliguaqti tikiłğaağaluaqtuaq iluviğmun isiqmiñiqsuq, qiniqlugu aasrii ukpiqsripluni.⁹ Ilinjik kanjicsianilguiñniğaaqsuli aglausimaruaq uqaliq itnaqsimaruaq ilaa anjıtqikkisiñiplugu tuqułiğmiñ.¹⁰ Tarakħa taapkuak maliguaqtik utiqniqsuk anjilaqhutik.

Jesus-ηum Sagviħa Mary Magdalene-mun

¹¹ Mary-li siłataani itluni iluvğum qianiqsuq. Qiallağmi auğruağniqsuq qiniğukhuni iluviğmun.¹² Aasrii qiniqtuq

malgũn̄nik isragullan̄nik atnuġaallan̄nik qatiqtaanik aquppiruak Jesus-ŋum timaan irviani, ilaqataa niaquan tunjaani aasriiñ ilaqataa isigaiñ tunjaatni. ¹³ Taapkuak nipliutinigaa, “Marii, suvaata qivach?” Kiunigik, “Iñuich aullautinigaat Ataniga, aasriiñ nalugiga ilinjitñun napmun inillaktilaaja.” ¹⁴ Taatnaqqaaghuni kiniaqhuniasrii qiniġnigaa Jesus qichaqtuaqtuaq, aglaan ilitchuġinginiñigaa Jesus-ŋutilaaja. ¹⁵ Jesus-ŋum apiqsruġnigaa Mary, “Suvaata qivach? Kiña pakikpiuŋ?” Aġnam nautchialiġinasugiplugu nipliutinigaa, “Iñuuk, aullautigupku uvakña, uqautillaña napmun inillaktilaaja; uvañali aiyumigiga.” ¹⁶ Tarra Jesus tuqługaa atqanik, “Marii!” Aġnaq kiniaqhuni uqagñiqsuq ilaanun, “Rabboni!” (itnautauruaq Hebrew-t uqausriñisigun, Iļisautrii!) ¹⁷ Jesus-ŋum nipliutitqiniñigaa, “Aksinñiaqnaña takku aullangitchuñasuli pakmuña Aapamun. Aglaan aullaġutin aniaqatiumnun kiligiakkich pakmuñaġniaġniłunja ilaanun Aapamnun Aapagikkapsitñunlu, uvaña Agaayyutimnun suli ilipsi Agaayyutipsitñun.” ¹⁸ Mary Magdalene uqautityaġnigai maliguaqtit qiniġniplugu Atanig suli tamatkuninja uqautinipłuni.

Jesus-ŋum Sagviħa Maliguaqtimiñun

¹⁹ Tamarrumani uvlumi unnukman aullaġniisautaani akunniqsaam, maliguaqtit katimmiñiqsut atautchimi kiluusautiplutin nuyuaqhutin Jew-ŋuruaniñ. Taimmaiñaq Jesus-ŋum tikitługich akunanigñigai nipliutiplugich, “Qiniñiñaq ilipsitñun!” ²⁰ Taatnaqqaaghuni qiniqtninigai ikiñigmiñik arganmiñi suli saniqqamiñi. Tarra maliguaqtit quviatchan̄niqsut qiniqamitruñ Atanig. ²¹ Jesus-ŋum nipliutitqiniñigai, “Qiniñiñaq illi ilipsitñun! Atriplugu Aapam tuyuqalħa uvamnik, taatnatuntuuq tuyuġigipsi.” ²² Taatnaqamigich aniqsaagviginiġai taapku maliguaqtini nipliutiplugich, “Akuqtuqsiuñ Ipqitchuaq Irrusriq. ²³ Ilipsi natqiusrimaagupsigik iñuich killuqsautinich natqikkaaurut, aglaan natqiusrimaangitchupsigik killuqsautinich natqikkaungitchut.”

Jesus Sagviħa Thomas-mun

²⁴ Iļanarguuq maliguaqtit, Thomas-mik taiyuutilik Malġimik, tarani ingiñniqsuq Jesus tikitman. ²⁵ Atlas maliguaqtit uqautinigaat, “Qiniġikput Atanig!” Thomas nipliutinigai, “Qiniġisuagupkich ikiñini kikiagich argaiñi suli ililugich argatka ikiñinanun sanigaani ukpiqsriyumiñaitchuña.”

²⁶ Akunniqsaan̄anikhutin kiñuvatigun maliguaqtit katimalgiñniqsut, Thomas piqataupluni taavrumani. Talut umiktuutiqaġniqsut, aglaan Jesus akunan̄janiligiñniġai

nipliqhuni, “Qiñuiññaq ilipsitñun!” ²⁷ Ilaan nipliutinigaa Thomas, “Israutilugich argaktin uvuņa, qiñikkich argatka, israağutilugich argaktin saniqqamnun. Arguaqtungigutin ukpiqsriiñ!” ²⁸ Thomas kiuniğaa, “Ilvich ataniğigikpiñ suli Agaayyutigigikpiñ!” ²⁹ Jesus-ñum nipliutigaa, “Ukpiliqpich qiñianikapņa kisianik? Qanutun quvianaqtigivat tamatkua ukpiqsriruat qiñiğaluaqnaņa.”

Qanuq Pitquriñhat Ukua Makpiğaat

³⁰ Jesus-guuq iñiqtaqağniqsuq iñugiaktuanik atlanik quviqnaqtuanik savaanik maliğuaqtimi sivuğaatni, aglaksimalutin inğitchuanik ukunani makpiğaani. ³¹ Aglaan tamatkua aglausimarut ukpiqsritquplusri Jesus Christ-ñutilaanañik Iğñiņa Agaayyutim, suli iñuutlasritquplusri ukpiqsriłipsigun ilaanik.

21

Jesus-ñum Sagviłha Tallimat Malğurñnun Maliğuaqtimiñun

¹ Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsağniqsuq inmiñik maliğuaqtimiñun siñaani narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-mik, uvva itnaiłiplugu, ² Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malğimik, Nathanael-lu Cana-ğmiu Galileemi, iğñaglu Zebedee-m suli malğuk atlak maliğuaqtik, iluqatin atautchimiinniqsut. ³ Simon Peter nipliğniqsuq ilamiñun “Qalliagñiaqtuņa.” Taatnaqman taapkua atlat nipliutipmiñiğaat, “Malikkisigiptigiñ.” Iluqatin ikiniqsut umiamun, aglaan unnuaqtutilaanañi sumikunniñ qalunğiñniqsut. ⁴ Siqiñgum mayuuraalhani Jesus qichağniqsuq imğum siñaani aglaan maliğuaqtañ ilitchuğingiñniğaat Jesus-ñutilaana. ⁵ Ilaan nipliutinigai, “Iłiğaat, qaluutiqaqpsi?” Iliñisa kiuniğaat, “Naami.” ⁶ Ilaan nipliutilgiñniğai, “Siñitchiun kuvraqsi taliqpian tuņaanañun umiapsi, ilipsili qalukkumuusri.” Maliğuaqtit siñinniğaat kuvraqtin aasriñ payyaksagñiğaat nuqitchaqamitruñ umiam iluanun takku qaluuvagitłuni. ⁷ Maliğuaqtim Jesus-ñum piqpagikkañan nipliutinigaa Peter, “Piñña Ataniğiniğikput.” Simon Peter-m tusraa'amiuñ takpiñña Atanğulha, ilaan atitqiksiqamiun atnuğaani mattaummitchani misiñniqsuq tağiumun. ⁸ Taapkua ilai maliğuaqtit kilvağniqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluñnik iliñich uņasriuraqhutin siñaaniñ, tallimakipiatun apluqpaktaaqhuni urraksrayunnaliktun. ⁹ Iliñich tulakamin, qiñiqitut iknipiamik qaluñnik uutaliñmik suli qiñiqhutin qaqqunik. ¹⁰ Jesus-ñum nipliutinigai, “Uvuñautrisitchi ilañitñik qaluich qaluktapsi akkuvak.” ¹¹ Simon Peter-m ikitqikhuni umiamun kaliñniğaa kuvraq siñaanun imalik qalukpañnik, tallimakipiaq malğukipiaq qulit

piñasrunik iñugiaktiilaalini; naagatarra iñugiakkaluaqhutin kuvrañat alinginiñiqsuq. ¹² Jesus-ñum nipliutigai, “Uvuñagusri nigisitchi.” Nalliataunniñ maliguaqtit apiqsruğumangiññigaa, “Kisuvich?” Ilinja ilitchuginigaat Atangutilaanjanik. ¹³ Jesus-ñum qallilaahuni tigu'amion qaqqiaq autaağniğaa ilinjitñun. Taatnatunsuli piñigaa qaluk. ¹⁴ Taavrumani piñatchigñigai Jesus-ñum qiniqtitali inmiñik maliguaqtinun anitqiqaaqhuni tuquhigmiñ.

Jesus-lu Peter-lu

¹⁵ Ilinich nigianikmata Jesus-ñum nipliutigaa Simon Peter, “Simon! Igñija John! Piqpagitlukpiña ukunakña?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iisimagiñ uvañnun piqpagilhiñ.” Jesus-ñum nipliutigaa, “Nigipkakkich ipnaiyaatka.” ¹⁶ Tuglililugug Jesus nipliutilginiñigaa, “Simon! Igñija John! Piqpagiviña?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iisimagiñ uvañnun piqpagilhiñ.” Jesus-ñum nipliutilgitchaa, “Qaunagikkich ipnaitka.” ¹⁷ Piñatchiqługik Jesus-ñum nipliutilgitchaa “Simon, Igñija John, piqpagiviña?” Peter aliatchañiqsuq Jesus-ñum apiqsruqmani piñasruni atiruamik, “Piqpagiviña?” Aasrii Peter-m kiuniğaa, “Ataniiq! Iisimagiñ suapayaaq. Iisimagiñ uvañnun piqpagilhiñ.” Jesus-ñum kiugaa, “Nigipkakkich ipnaitka.” ¹⁸ Iłumutuuruamik nipliutigikpiñ, nutau'avich tapsiağiksiplutin igliğaqutin napmupayaağukavich. Aglaan utuqqağuvich atlam iñuum qiliğniagaatin israaqtillutin aullautlutin aullağvigisrunğisaqnun.” ¹⁹ Taatnaqamiun Jesus-ñum uqautiginigaa qanutchikun tuqukikun Peter-mun kamañatinniaqtilaanja Agaayyun. Taatnaqqaqługug nipliutiniğaa, “Maliguanja!”

Jesus-lu Atlalu Maliguaqtulu

²⁰ Peter-m kiniaqhuni qiniğniğaa maliguaqti Jesus-ñum piqpagikkaña maliktuqaq. Taimñauniqsuq ikusiksimaqtuqaq qanituluni Jesus-mi nullautchiqamin suliqsuqtuqaq, “Ataniiq, kia aatchuutigitniñniaqpatin?” ²¹ Peter-m qiniqamiun taamna apiqsruğniğaa Jesus, “Ataniiq! Qanuğniaqpaliuna?” ²² Jesus-ñum kiugaa, “Uvaña iñuupkağukkupku aggitqiniñiałamnunaglaan, suuva taamna ilipnun? Malinja!” ²³ Taamna uqauttutaa siaminniqsuq akunğatnun aniqatigiñun taamna maliguaqti tuquyumiñaiñniplugu. Jesus taatnangiñniqsuq tuquyumiñaiñniplugu, aglaan itnañiaqhuni, “Iñuupkağukkupku aggitqiniñiałamnunaglaan, suuva taamna ilipnun?”

²⁴ Taamna maliguaqti taamnauruq quliaqtuqaqtuqaq tamatkunija, sulipsuq aglaktuqaq tamatkunija, aasrii nalunğitchikput quliaqtuagikkañan ilumutułha.

Uqaliqsaagun

²⁵ Iñugiakkaluaqtuq atla qanusriq Jesus iñiqtaġikkaña. Iluqatin aglaksimalutin atausriukattaaglugich pimakpata, iluqaniqanu nunam tiggummianilgunayaitpalukkai aglaich aglakkaukpata.

Suraghat Uqqiraqtit

¹ Aglaktunja uumiña Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulligñi makpiğaani aglaktunja suragahipayaanñiñik Jesus aullağniñhaniñağlaan savaaqaliğmiñik ² taivrumunjaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmunja. Sivuvani Jesus aullağaluaqani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alğaqsrugai piksraqtaagikkani uqqiraqtauruksrauplugich. ³ Jesus tuqqutitqaaqhuni piqatigirağigai uqqiraqtit sagviaqtuutigai arguaqtuğnağumiñaiqlugu anitqilha malğukipiat uvlut akunğatni, sulı Jesus-ñum uqautiplugich anjaayuqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautigaa Jesus Qılañmun

⁴ İlaatniguuq Jesus-ñum piqatigilgitñamigich tiliñigai itna, “Uniññaiaqnagu Jerusalem ağlaan utaqqiyumigiksi aatchuutiksraña Aapaa akiqsruutigikkaña qaitkisiñiplugu, uqautigikkağa ilipsitñun. ⁵ Taimñaguuq John paptaagutiqaqtuaq iñunun imigmik ağlaan aquatigun qapsich uvlut paptaakkaugisirusi Ipqitchuakun Irrutchikun.” ⁶ Taapkua uqqiraqtauruksrat katilgitñamin piqatigiplugu Jesus apiqsruğniğaat, “Ataniiq! Uvva taavrumani nappatqinñiaqpiun anjaayuqaun Israel-aagmiunun [umialiqagumiñağlugich taimanisun]?” ⁷ Jesus-ñum kiuniğai, “Aapaa kisimi sivunnigisigaa qakugun atuumakiksraña. İlaan ilisimapkağumiñaitkaa tamanna ilipsitñun. ⁸ Akuqtuigisirusi sanñimik taimña Ipqitchuag Irrusiq aggianikpan ilipsitñun, aasii ilisimaraugaqsııusi uvapkun Jerusalem-mi iluqaanılu Judea-mi sulı Samaria-mi unniiñ nunaqqipayaanñiñi nunam.” ⁹ Taatnaanikamigich Agaayyutim nuqinnigaa tatpakmunja ilinjitñun qinñiqtitluni aasii ilinisa qinñitlaiqsıgnigaat nuviyam puuqtimaun. ¹⁰ Aullaqtıqman qinñigugaaqtitlugich tatpakmunja, taimmaiñaq malğuk iññuk atnuğallak qatiqtaanik qikaqasiitliğniqsuk ilinjitñun, ¹¹ nipliqhutik, “Galilee-ğmiut, suvaata qikaqhusi qinñiqniaqpsi qılañmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilipsitñiñ tatpakmunja aggitqikiñhitchuq taatnatun ilipsi qinñiqmatun aullaqman tatpakmunja.”

Matthias-ñum Inañigaa Judas

¹² Malığuaqtit tavrakña utiğniqsut Jerusalem-mun iñgiuramiñ taıguutiqaqtuamiñ Olives-mik unjasikpaguni inğiñniqsuamiñ nunaqqimiñ. ¹³ Tavrunja tikitñamin Jerusalem-mun, ilinich mayuğniqsut inimun taivrumunja

irvigikkaḡmiknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James igñigikkaḡna Alphaeus, Simon-lu Zealot-ḡnuruag, suli Judas igñigikkaḡna James-ḡnum. ¹⁴ Iluqagmin katiniqsut akulaiḡlugu iniqsruḡviksraḡmiknun piqasiqhutin aḡnanik suli Mary-mik aakagikkaḡnanik Jesus nukatchianiglu. ¹⁵ Ikituorat uvlut aquatigun ukpiqtuat katimaniqsut, tallimakipiaq iñuiñnamik iñugiaktigiynaqhutin. Peter-m makitluni nipliutinigai, ¹⁶ “Aniqatiumaan, Ipqitchuam Irrusim uqaqtinnigaa David makpigaañi Agaayyutim. Uqaginigaa Judas-kun sivuani atuumagaluaqtitnagu ilaan savaaqaliksrana, taamna Judas sivulliuruag tiguriruksranik Jesus-mik. ¹⁷ Judas ilaugaluaqtuaq uvaptikni atakkii Jesus-ḡnum piksraqtaagikkaḡna savaqatigitquplugu uvaptikni. ¹⁸ Judas-ḡnum aatchuutigianikamiun Jesus akiññaktaaqḡniqsuq manigñik. Taavruminaasiiñ tauqsigñiqsuq nunaviñigmik ilaan iluviḡikkaḡmiñik. Tavrani katakami iluqani ilua qaaḡniqsuq. ¹⁹ Iluqagmin iñuich Jerusalem-mi ittuat tusaanigaat, aasii inmin uqagmikkun taiguusignigaat Judas-ḡnum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaquam nuna augum maqqivia). ²⁰ Agaayyutim makpigaañani aglausimaruaq Psalms-ni itna, ‘Ilaan tupqa iñuigumauq iññitqikkumiñaiḡuni.’ *Psalm 69:25* Aglausimaruaqsuli, ‘Atlamik iñunmik inaniqsigaḡumauq savaana.’ *Psalm 109:8* ²¹⁻²² Taatnaḡlugu iñuk inaniutiruksrauruq Judas-ḡnum savaanun. Taamna iñuk ittuksrauruq aullaḡniimaruaq uvaptikni aasiisuli ilisimarautlasiruaq anitqihagun Atannapta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ḡnum quliaqtuaḡpmaun paptaaktichisuli nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmaun Jesus pakmuḡa qilunmun.” ²³ Ilinich nalunaiginiqsut malḡunmik iñunmik Joseph-miglu taiguutilinmik Barsabbas-mik atiqaqmiruaq Justus-mik suli Matthias-miglu. ²⁴ Aasii agaayuniqsut itnaqhutin, “Ataniiq! Ilvich ilisimaraunuruatin uummatinñik iñupayaat, taatnaḡlugu tikkuagutillaḡniaqtigut nalliaknik piksraqtaaqaguvich. ²⁵ Taamna uqqiraqti inaniutiyumuq Judas-mun atakkii unisagigaatigut aullaqhuni piksraqtaagmiñun.” ²⁶ Taatnaqqaqhutin tigusiñiqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraqtaanuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit atautchinun uqqiraqtinun.

2

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuq

¹ Uvlugḡuuq taiguutilik Pentecost tikiumapman iluqatin ukpiqsriruat katimalgiññiqsut. ² Taimmaiḡnaq

ilinisa tusaagaqsilignigaat siigruktuaq pakmakna liilaa anuqdiqaktitmatun. Taamna siigruktuaq tusaagnaqsiniqsuq iluqaani inimi. ³ Ilinich qiniiaqsiniqsut iknigmik liilaa qiniinalinik uqqatun siamitlutin inupayaanun. ⁴ Ipqitchuam Irrusim analatkaqsiniigai iluqnaaqlugich. Taapkua inuich uqaagsiniqsut atlakaagiihnik uqqiqhutin, taatna kanjisiñaqsiplugich Ipqitchuam Irrusim uqaqumatin. ⁵ Tavraniuuq Jerusalem-mi Jew-nuruat inuuniaqtut nunaaqqipayaaniniin nunam taluqsiruat Agaayyutmik. ⁶ Tusaakamitruq siigruktuaq inugiaktuat inuich katiniqsut taapkununa. Iluqatin qanuqviiigniqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjisiñaqsiplutin sumiugiisigun uqqatigun. ⁷ Quvigutchallapiaqhutin uqaagsiniqsut, “Tamatkua uqaqtuat Galilee-gmiunurur, amii? Qanuqhutin ukua uqaqpat uqaptiknik? ⁸ Naagaunniiñ kanjisiñlanigivut uqaqmata uqausillaaptigun inuguqniahaptigun. ⁹ Uvagut Parthia-gmiut, Media-gmiut, Elam-miut, Mesopotamia-gmiut, Judea-gmiut, Cappadocia-gmiut, Pontus-miut, Asia-gmiut, ¹⁰ Phrygia-gmiut, Pamphylia-gmiut, Egypt-miut. Uvagut inuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, suli iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ, ¹¹ suli Crete-tagmiut Arabia-gmiutlu. Aninjaruagut Jew-nupluta aasiin mumiksuagut Jew-guqsimaaqhuta—iluqapta tusaagivut kanjisiplugillu tamatkua uqaqmata kamanaqtuatigun Agaayyutim iniqtaigun.” ¹² Quvigutchallapiaqamin kanjisiñlaiqhutinlu apiqsruqtautiniqsut avatmun, “Qanuutauva una?” ¹³ Inuilliasiiñ ilanich mitautigiplugich ukpiqtuat uqaagsiniqsut, “Ukua imilillapiaqsimaplutin piñiqsut.”

Peter-m Uqautriha Inuninik Tavrani

¹⁴ Taatnaaqsiptomata Peter makittuq piqasiqhuni uqqiraqtigatmiñik kiutyaaqlugich. Nipitusiplumi niplutinigai, “Jew-nuqatiptaa suli inuuniaqtuasi Jerusalem-mi, naalagnillaksitja! Nalupqinaiglugu uqautiuraallaglapi taavruma suutautilaananik. ¹⁵ Ukua imiliqsaunujitchut isumaahapsisun atakkii uvlaanusugaaqtuqsuli. ¹⁶ Taamna atuumaruq Joel-num sivuniksriqirim uqautigikkaña itna, ¹⁷ ‘Agaayyun uqaqtuq, itnaililugu itkisiruq aqulligni uvluni, Uvaña siamitkisigiga Irrusigikkağa iluqaitnun inunun, Iğñasi suli panigikkasi sivuniksriqiaqsisirut, nutaagikkasi qiniqquraaligutin suli utuqqanaasi siññaqtuqtagutin; ¹⁸ aa, kuvviqigisigitka savaktitka anutitlu agnatlu Irrusigikkamnik taipkunani uvluni aasi sivuniksriqiaqsiplutin. ¹⁹ Qiniqtitkisigitka quvinaqtuat qilani

suli atlayuaḡnaqtuat nunami,
auglu ikniḡlu suli itchialaruaḡ,

²⁰ siqñiqunniñ tanuḡaaqsilugu unnuatun
unniñ tatqiq kaviqsaaguglugu auktun
sivuanı kamanallapiaqhuni uvluan Atanguruam tikiu-
małiksraḡa.

²¹ Taipkunanasii kisupayaaq tuḡluqpan Agaayyutmun
ilaan anniqsuḡisigaa.' *Joel 2:28-31*

²² "Israel-aagmiut, naalaḡnisitchi uḡallamnun! Jesus
Nazareth-miñ aḡutauruḡ Agaayyutim tilikkaḡa. Agaayyu-
tim savaagipkaḡaa sanḡiqaqhutiḡ atlayuaḡnaqhutiḡlu
qiñikkiqsuutinik. Qiñiḡisi nalupqinaiqḡlugu ilisimaplugich
tamanna atakkii atuummipluni maani akunnapsitñi. Taavru-
muuna ilisimapmigiksipsuuq Agaayyutmun tuyuḡiḡha. ²³ Ilipsi
aḡalataksrirutigigiksi Jesus sumiuḡuruanun tuḡqutitlugu
kikiaktuutipkaḡlugu sannigutamun. Aglaan Agaayyutim
pisuligmigunlu ilisimałigmigunlu sivunniunikkaḡa taatna.

²⁴ Aglaan Agaayyutim makititnamiuḡ tuḡuḡimiñ pituiḡlugu
iñuusiḡmun. Jesus tuḡqutqikkumiñaitchuḡ atakkii
ilaa nayuutiyumiñaitchuḡ iluviḡmi tuḡuḡaruapayaatitun.

²⁵ Taivruma David-ḡum uḡautiginigaa itna,
'Uvaḡa qiñiḡiga Atanguruuaḡ sivuqqamni ataramik.

Ilaa taliqpimniitluni
aasiñ tunḡalḡuruḡa ilaani ihuilliuqama.

²⁶ Taatnaḡlugu ummatiga quviasuktuḡ, suli nipiqaqtuḡa
quviasuhimik.

Tuḡuḡisigaluḡaḡmaunniñ niḡiugaḡigiga nalupqi-
naiḡlugu,

²⁷ Agaayyuun, unitchumiñaitchiñ iñuusigaa iluviḡmun,
naagaqaa timaa savaktivich piunḡiḡniaqulugu.

²⁸ Urriqsuutrirusii uvamnun apqutmik iñuuniaḡviksramnik,
aasii quviasukkisiruḡa atakkii nayuutiḡluḡa ilipni.'

Psalms 16:8-11

²⁹ "Aniqatiut, uvaḡa uḡautiraksraḡigipsi nalupqinaiqḡlugu
sivulliaptigun David-kun. Ilaa tuḡupman iluviḡaat, aasiñ
ilisimagaat iluḡa marrumuḡaaglaan uvlumun. ³⁰ Ilaa
sivuniksriqirauruaḡ suli kaniqsimaplugu Agaayyutim
akiqsruutigikkani iḡmiñun, Agaayyutim nalupqinaiqsruu-
tinikkaḡa David-ḡum kiḡuviaḡiñ ilaḡat atanigūqtitkisiñiplugu
iḡmisun. ³¹ David-ḡum qiñiḡquuraaginiḡaa qanuḡ Agaayyutim
aḡipkatqiliksraḡa anniqsuḡti akiqsruutigikkana taamna
Christ uḡautigiplugu itnaqhuni, 'Agaayyutim unijitchaa
ilaa iluviḡmun suli timaa piunḡiḡitchuḡ.' ³² Taamna Jesus
Agaayyutim aḡitqiksitkaa iluviḡmiñ, aasii uvagut ilisimaurugut
taavrumuuna. ³³ Agaayyutim ilaa taliqpiniñiuktitkaa

kamanaqsipługu suli qaitchipługu Ippqitchuamik Irrusigmiñik Aapami akiqsruutigikkañatun aasiiñ Jesus-ñum qaitchipługu uvaptiknun. Tamanna akuqtugikput pakma, taatnamik qĩñaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsipman uvaptigun. ³⁴ David iñmi timituummağmi pakmuñaqsimaitkaluaqtuq, aglaan nipliğñiqsuq,

‘Agaayyutim nipliutiniğaa Ataniğa,
Aquvittin kamagiviksrauñpnun,

³⁵ aquppilapni uumiksritin añalataksirrutigigisigitka ilipnun.’

Psalm 110:1

³⁶ “Aasiiñ Israel-aagmiupayaasii iłitchuğiraksrağigiksi nalupqinaigługu, taamna Jesus kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inilakkaa ataniguqlugu suli anniqsuutauplugulu.”

³⁷ Taapkua iñuich tusaakamitruñ Peter-m uqautigikkañ a iłuilluğniqsut. Apiqsruğniğaat Peter-lu atlatlu uqqiraqtit, “Aniqatiut, Qanuğisiñiqpisami?”

³⁸ Peter-m uqapsaagñigai, “Nunuuraliğusi mumigitchi killuqsautipsitñiñ. Suli atausriukattağusi paptaaqtititchi ukpiqsririgugusi atqagun Jesus Christ. Agaayyutimli natqiuதியumagaasi killuqsautipsitñiñ, aasiiñ ilaan aatchuğisigaasi Ippqitchuamik Irrusimik. ³⁹ Taamna

Agaayyutim akiqsruutigikkañ tunaaqaqtuq ilipsitñun qitunğapsitñunlu iluqaitñunlu ittuunun unjasiksuami, iñuich iluqaisa Atanğuruam Agaayyutipta tuqlugai iñmiñun.”

⁴⁰ Peter uqaqtuq iñugiaktuanik atlanik uqağnik. Aasiiñ ilaa naatchiqami itnaqlugich, “Annautillaksağniagitchi ilipsitñik anasiññuqsautmiñ tikiññiaqtuamiñ pigiitchuanun iñuñnun tuqqutchiruanun Jesus-mik.” ⁴¹ Iñugiaktuat

ukpiqsriñiqsut uqağmik suli paptaaqtitlutin, iñuk 3,000-yuñnaq ilaliutiniqsuq ukpiqsriruanun tamarrumani uvlumi. ⁴² Iliñich ilisaaqaaqsiñiqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut niğiqatigiikhutin suli iniqsruqatigiikhutin.

Qanuq Ukpiqtuanuruat Piqatigiilhat

⁴³ Uqqiraqtit iñiqtaqağniqsut iñugiaktuanik quviqnaqtuanik savaanik, naagaunniiñ iñupayaat ikpigiagutiniğaat Agaayyutim savaaqalha uqqiraqtitigun. ⁴⁴ Iluqağmin

ukpiqtuat atautchimiiyusiñiqsut suli piqaqtirrutiplutin suurağmikkun avatmun. ⁴⁵ Inuqsriuliqamin tunisiñiqsut

nunautmiknik suli suoramiknik, aasiiñ autaaqlugich piññaktaatin iluqaitñun inuqsriuqtuanun. ⁴⁶ Uvlutaugagipman iliñich ktrağniqsut agaayyuvikpanmun. Niğirağniqsut

atautchimi kinunimikni, aasiiñ niğikamin quviasukhutin pisuillapiaqhutinlu. ⁴⁷ Iliñisa quyarağigaat Agaayyun,

aasiiñ atlat iñuich nakuağigaich ukpiqsriuapayaat.

Suli uvluġaġipman Atanġum ilaniktuuqtinnigai iñuḡnik ukpiqtuanḡuruanun tamatkunija anniqsukkaġmiñik.

3

Peter-m Iħuaqsiḡka iħha Pisutlaiħlaamik

¹ Iħlaatniguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpaḡmun, iñuich iniqsruġviat tikitmaħhani. ² Agaayyuvikpaḡmi paaqagñiqsuq taggisilinḡmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniguuq aḡun una aquppiraḡniqsuq pisunġanḡitchuaq aniñiġmiñaglaan. Uvluġaġipman ilamiñun tavrunḡautipkaġagñiqsuq taavrumuḡa paamun iniqsruġviksraġmiñun maniuranik iñuḡniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpaḡmun. ³ Peter-mlu John-ḡumlu apqusaaqmakni isiaqsiḡplutik agaayyuvikpaḡmun iniqniġik aatchullaliksraġmigun maniḡmik. ⁴ Taapkuak kiḡiaqamitku iriġru iñaaqḡluġu Peter-m nipliutiniġaa, “Qiñiqḡiguk!” ⁵ Taavruma iñuum qiñiaqsiñiġik niġiukhuni aatchuusiaksraġmiñik ilinḡikñiñ. ⁶ Peter-m nipliutiniġaa, “Maniitchuḡa suuramikunniñ aglaan aatchuġniagikpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.” ⁷ Peter-m tigukamiuḡ taliqpiagun makitqupluġu, taimmaiñaq aḡutiḡniam niuḡi sayaniktigñiqsuk. ⁸ Nutiḡniqsuq qikaḡtiḡhuniasiiñ pisuaqsiḡpluni. Iħaan isiqatiginiġik Peter-lu John-lu agaayyuvikpaḡmun pisukhuni misigaqsimmaġmi quyyasimmaan Agaayyun. ⁹ Iñuich tavrani qiñiġniġaat pisukḡluġu quyammaġmi Agaayyutmik. ¹⁰ Iñupayaat ilisaġiniġaat inḡularaupluġu aquppiḡsuuruuq agaayyuvikpaum paanani taggisilinḡmi Piññaqnaqtuamik. Iħuqagminḡ quviġutchallengeḡniqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuḡa aḡutmun.

Peter-m Quliaqtuaħha Agaayyuvikpaḡmi

¹¹ Iñuitguuq qiñiqamitruḡ pisutlasipkakkauruam saqunaurapayaanaḡ Peter-mlu John-ḡumlu aupiħħautiginiġaat, aasiiñ qiñiġiaqḡgich katimmaviḡmun taggisilikkun Solomon. ¹² Peter-m qanuġviiqsuat qiñiqamigich nipliutiniġai, “Israel-aagmiut, qanuġmi taamna quviġutḡautigivisiuḡ qiñiqpaaqsiḡplutaasiiñ? Uvaguk pisutlasipkaḡitkikpuk manna aḡun sanḡiptikkun naagaqaa ukpiqsiḡħaptikkun. ¹³ Aglaan Agaayyutaata sivulliaḡta Abraham-ḡumlu Isaac-ḡumlu Jacob-ḡumlu iħuaqsiḡkaġaa manna aḡun Jesus-kun, aasiiñ taavrumuuna ilaan kamaḡtitkaa iġñiñi Jesus. Iħipsi qaitkiksi Jesus aḡalatinun pigiitchuanun suksraaqḡluġu sivuġaani Pilate-ḡum sivunniutianikmauḡunniñ patchisaigukḡluġu. ¹⁴ Iħaa iluqnauqsimaruuq Agaayyutmun nalaunḡaruagḡlu naagasuli ayakkiksi, iniqsruqḡluġu Pilate pituiġitqupluġu iñuaqtuḡtimik.

¹⁵ Taatnaħapsigun tuqqutkiksi taamna qaitchiruaq iñuuhigmik aglaan Agaayyutim anitqiksitanja tuqunjaruaniñ. Uvagut ilisimarriqsimmaaġikput taamna. ¹⁶ Turviqaqhuni atqanik Jesus-ñum manna pisutlailaaq qifikkaqsi ilisimakkaqsilu mamititkauruq. Taamna anun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ñum atqanik, taatnaqlugu iħuaqsikkauruq sivuqqapsitñi.

¹⁷ “Aniqatiumaan, ilisimagaluaġmigiga una, ilipsilu sivulliuqtituummapsilu qaitkiksi Jesus sumiunuruanun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutriħiqsi Jesus-mik. ¹⁸ Agaayyutim inilġaan uqagikkaña iluqaisigun sivuniksriqirimigun akiqsruutauruaq anniqsuqti nagliksaaqtuksrauniplugu, aasiñ ilaan taatnaqtitkaa.

¹⁹ Aasiñ mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piigumagai killuqsautigikkasi. ²⁰ Taatnaġupsi Atanġum sayyaagiksipkaġisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyuġitlayumagaa Jesus annautriksraqtaġianikkani ilipsitñun.

²¹ Taamna Jesus qilajmi ittuksrauruq taivrumuñja uvlumun supayaat nutaaguhiksranatnunaglaan, Agaayyutim ipqitchuat sivuniksriqiraiñ uqautigipmatun inilġaan. ²² Moses-ñum nipliutiginiġaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqagisigaasi sivuniksriqirimik, atrilugu tuyuqalħi uvamnik; taimña itkisiruq iñupsitñiñ. Ilipsi naalaġniraksraqigiksi supayaamik uqautikpasi. ²³ Kiñapayaaq naalaġniñitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkañanik ilauyumiñaitchuq Agaayyutim iñuiñi suli piyaqqukkaugisipluni.’ ²⁴ Iluqagminj atlat sivuniksriqirit Samuel-miñaglaan uqaqsritkaumaruat uqautigaich makua nayukkavut uvlut. ²⁵ Atuumaruq uglupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kinuviagikkañasi Abraham-ñum. Agaayyutim akiqsruġaa qitunganik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumiñja akiqsruutmik, itna, Uvaña piliutiqaġisigitka iluqaisa iñuich nunami kinuviagikkaptigun.

²⁶ Taatnaqlugu Agaayyutim anitqiksitmaun savaktini Jesus tuyuġigaa ilipsitñun sivulliuqlugu ikayuġukhusi mumigusilu pigiilħiqilħigikkapsitñiñ.”

4

Peter-mlu John-ñumlu Apiqsruqtukkauħhak Uqaqsit-taaġvinmi

¹ Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik iñunħnik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqħutin Sadducee-ñuruanik tikiññiqsut. ² Ilinisa iħuagiñiññiġaich uqqiraqtik ilisautripmaknik Jesus anitqinñiplugu tuqunjaruaniñ, taamnaasiñ ilitchuqutaupluni tuquruat anitqikkisiħhatnun. ³ Tigupkaġniġaich isiqtaupkaqlugik isiqsivinmi unnuapak unnuaguhunikii. ⁴ Aglaan iñugiaktuat tusaaruat uqautaaknik

ukpiqsriñiqsut, iñugiaktiilaaliyunnat 5,000-mik anutlhiñat.
⁵ Uvlutqikman Jew-ñuruat sivulliuqtinillu sivulliuqtigruatlu
 aglaliqiritlu katiniqsut Jerusalem-mi. ⁶ Annas-tuuq
 qaukñiat agaayuliqsit itmiñiqsuq suli Caiaphas-lu John-
 lu Alexander-lu piqasiqhutin atlanik ittuanik qaukñium
 agaayuliqsim ilaiñiñ. ⁷ Taapkua Peter-lu John-lu
 itqutipkaqamisigik apiqsruqtaaqsiñiñgaich, “Qanuqlugu
 ihuaqsipkaqpitku taamna anun? Qanutchimik sanñiqappisik?
 Kia atqagun taamna pivitku?” ⁸ Peter-m anjalatiqaqhuni
 Ipqitchuamik Irrutchimik kiunigai, “Sivulliuqtaurusii
 sivulliuqtigruanuplusi, ⁹ Suvaatatai tamarrumani uvlumi
 uqaqsittaagutikkauviñuk ikayuillaptigun taavrumiña
 pisutlailaamik ihuaqsipkakkaptiknik? ¹⁰ Iluqasi suli
 Israel-aagmiupayaat ilisimaraksragigiksi una, Sanñiqaqtuq
 atigikkañagun Jesus Christ Nazareth-mium kikiaktuutikkaqsi
 aasiñ Agaayyutim anitqiksitlugu tuqunaruaniñ. Taatnaqlugu
 taamna anun qikaqtuq ihuaqsikkaupluni sivuqqapsitñi.
¹¹ Taamna Jesus taimña Agaayyutim uqalhiñ uqautigikkañat
 itna,

‘Uyagak tuppirt ayakñat,

taamna uyagak piitchuillapiagaqtuq tuppirauni.’ *Psalm*
118:22

¹² Aasiñ Agaayyun atchiiruq atautchilhiñamik iluqaani
 nunami taavrumuuna atikun anniqsugumiñaqsipluta.
 Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq.”

¹³ Tarra uqaqsittaagtitchirit quvigutchanñiqsut
 qiñiqamisigik Peter-m lu John-ñumlu taluqsrautaisilaanñakniglu
 ilisaqsimaisilaanñakniglu. Ilisimagaich piqataulhak Jesus-mi.
¹⁴ Aasiñ qiñignigaat anun ihuaqsikkaauruq qikaqataulha Peter-
 mi lu John-mi lu. Taatnaqhutin niplilguiññiqsut akikñaglugik.
¹⁵ Taatnaqqaqhutin anillaqunigaich uqaqsittaagvinñiñ,
 aasiñ anipmaknik sivunniuqtaullakhutin itna:
¹⁶ “Qanuqlugik atannigisisigik ukuak anutik? Jerusalem-
 miupayaat ilitchugianiñnigaat atlayuağnaqtuq ihuaqsipkaiñiq
 atuumakña taapkuñnuuna, aasiñ naagaagumiñaitkikput.
¹⁷ Aglaan siamitqunilugu marrumani tusaayugaaq
 iñun, taatnağuta aniqsraaqtuğlavut uqatqiqunilugik
 kimununniiñ taavrumuuna Jesus-kun.” ¹⁸ Taatnailiplugu
 sivunnianikamin iñiqtiğniñgaich quliaqtuqunilugik Jesus-
 kun iñun sumiunniiñ naagaqaa itqautitqunilugich
 taavruma atqanik. ¹⁹ Aglaan Peter-m lu John-ñumlu
 kiunigaik, “Nalliysi tupiginağayaqpisigu? Ilipsi naagaqaa
 Agaayyun? Nalliak nakuagitlukpaun ilaan? Sivunniqsium
 taamna! ²⁰ Uqautiginaiğumiñaitkikpuk sua qiñikkaqpuq
 tusaakkaqpuglu.” ²¹ Aniqsraaqtutqianikamisigik aasiñ

pilitlugik agvisiksraitlutin anasiññuqsalguiññaich. Iqsigiplugittuq iñuich atakkii iñupayaat kamaksrillapiaqhutin Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlailaamun. ²² Taamnaguq anjun quviqnaqtuakun ihuaqspkakkauruaq malgukipiaġuaniksamaruaq.

Ukpiqsriruat Iniqsruutrihat Taluqsrautaiġmik

²³ Taapkuagguq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utiġniqsuk ukpiqtuanuruaqatiumiknun uqautiplugich qanuq qaukħiata agaayuliqsit suli sivulliuqtigruat sivunniutħatnik. ²⁴ Ilinisa tusaakamitruñ agaayuqatiqagñiqsut itnaqhutin, “Kamanaqtuatiin atanguruq, iñiqsiruatiin iluqaanik qilañmilu nunamilu taġiumilu. ²⁵ Aasiñ ilvich uqaqtuatin Ipqitchuakun Irrutchikun sivulliaqput David savaktigikkan uqaqman itna, ‘Suvaata Jew-ñuñitchuat qinnakpat?

Suvaata iñuich sivunniuppat imailaanik?

²⁶ Umialgi nunaacqipayaani sivulliuqtillu paqnanigaiç anjuyautnatin akililigiugħu Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkanalu.’ *Psalm 2:1-2*

²⁷ Ilumun marrumani nunaacqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqhutik Jew-ñuñitchuanik suli iñuiñik Israel katimaniqsut. Sivunniutiginiġaat akikñaqħu Jesus savaktin ipqitchuaq anniqsuutiksriukkan. ²⁸ Katinniqsut savañniaġukħutin supayaanik sivunniutigikkan kamanaqtuakun isumalipkun inilġaan atuumaruksauruaq. ²⁹ Aasiñ pakma, Ataniiq, itqaġlugich Jew-ñuruat qullinich qanuqhutin aniqsraaqtuqmatigut. Savaktigikkaqpich, uqaqtitigut uqaġnik taluqsrautaiguta. ³⁰ Ikayuqtigut ihuaqsitlasilugich nañittuat suli savaktitigut atlayuaġnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu atanniutaagun ipqitluni savaktigikkapkun Jesus.” ³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimavigikkanat aulaniqsuq. Tavraami añaalatiqhutin Ipqitchuamik Irrutchimik aullaqhutin uqaqsiñiqsut Agaayyutim uqaħhiñik taluqsrautaiqhutin.

Atunim Pigigaiç

³² Uvvaguq ukpiqsripayaaqtuat atausiññuutripłutin atipiagñiqsut irrutchimikkun. Nalliatunniñ iġligingiqħu inmi suurani aglaan atunim atuġniġaat suuraġikkaqtin. ³³ Uqqiraqtit kamanaqtuakun sañjikun ilisimarauniqsut anjitiqħhagun atanguruam Jesus suli Agaayyutim ikayuqpañniġai iluqaisa. ³⁴ Taapkunani ukpiqsriruani piiññiqsuq inuqsraqtuamik. Sua inuqnaqsipman ilaņa tunisiraqtuq nunaviñiġmik naagaqaa tupiġmiñik, tunisianikamiasiiñ tavruiñautiraġniġaa akuqtuani

tuniagmiñiñ ³⁵ aatchuutigiplugu uqqiraqtinun. Taapkuuaasiñn autaagagnigaat taamna manik inuqsriupayaaqtuanun. ³⁶ Ukpiqsriruumik iñuqağniqsuq Joseph-mik, Levi-tkuayaanupluni iñuguqtuaq Cyprus-mi, taavrumiña uqqiraqtit taiguutiqakkanat Barnabas-mik (mumiutiqaqtuumik pitchuksaaqtimik). ³⁷ Ilaaptuuq tuniripmiñiqsuq nunautmiñik qaitluguasiñn akuqtuani uqqiraqtinun.

5

Ananias-lu Sapphira-lu

¹ Tavraniuguuq iñuqağmiñiqsuq nuliagiñnik atiqaqtuani Ananias-miglu Sapphira-miglu. Taapkuak iññuk tuniriñiqsuq nunautmiknik iluqatik pigikkağmiknik. ² Akuqtuağmik ilañanik tugvaiñiqsuq ağnaataasiñn ilisimaplugu anigaa. Aglaan sippana qaitkaa uqqiraqtinun. ³ Peter-m nipliutiniğaa, “Suvaata tuungagmun analatitpich? Suvaata sagluqsruutiviun Ipqitchuaq Irrusriq iriqqakun tugvaqsiplutin ilañanik nunautvich akian?” ⁴ Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiñn kinuagun tuniñhan akuqtuağikkan pigigiñ. Sum taatna isummiqpatin? Sagluqsruutrinjitchutin iñuñnik aglaan Agaayyutmik.” ⁵ Ananias-ñum tusaapqauraqamigich Peter-m uqağikkanji puuktigñiqsuq tuqupluni. Tusaapayaaqtuat taavrumiña taluqsratčaniqsut. ⁶ Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruñ timaa annisiplugu iluviğiağniğaa. ⁷ Uvvaasiñn pinasut sassagñigich kinuatigun ağnaat aggigiñiqsuq sutilañatnik nalupluni. ⁸ Peter-m apiqsruğniğaa, “Uqautiñña, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?” Ağnam kiuniğaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.” ⁹ Peter-mli piñiğaa, “Suvaata uktuağniqipitku Agaayyutim Irrusia? Atañii, taapku iluviqsiruat ilaqatipnik qakma aullautigisipmigaatin taatnatun.” ¹⁰ Tavrauvaa puuktigñiqsuq Peter-m sivuğanun tuquliqhuni. Nukatpiat isiqamin qiniqlugu tuquruuq aullautiniğaa iluviğiaqlugu saniğanun anutaata. ¹¹ Tavra ukpiqtuanuruat suli iñupayaat tusaaruat taavrumiña taluqsratčaniqsut atqunaq.

Quviqnaqtuat Atlayuağnaqtuatlu

¹² Uqqiraqtit savaaqagñiqsut iñugiaktuanik atlayuağnaqtuanik suli quviqnaqtuanik akungatni iñuich. Iluqatin ukpiqsriruat atausiñuğniqsut katimmavianun Solomon-ñum. ¹³ Ukpiqtuanunjtchuat ilaliqsuaqsiniğach taluğiplugich aglaan ilinisa uqautigillautağaluaqlugich. ¹⁴ Aglaan iñugiaktuat anutitlu ağnatlu ukpiqsriliqsuat Ataniğmik Jesus-mik, taatnaqlugu ukpiqtuat iñugiaksitnullapiagñiqsut. ¹⁵ Iñuich illiuaqigaqsiñiqsut atniğnaqtuanik tumitchaanun

siñigviñnun naagaqaa ikivğanun niñgiugiplugu qakugun Peter tamaunnaaqpan tagğanun mamitinnasugalutin. 16 Suli nunaaqqiñiñ avataaniñ Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutriñiqsut atniññaqtuanik suli iñuilliuqtittanjitñik irrusiqłuich. Taatnailiplugu iluqatin iñuqaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsiuħat

17 Taamna atuumaanikman qaukħiat quliaqtuaqtit piqasiqhutin maliguaqtaiñik Sadducee-ñuruanik qinnallapiagñiqsut uqqiraqtitigun. Sivunniugñiqsut qanuq aňalalıksraňatigun. 18 Ilinisa tiguniğaiħ uqqiraqtit aasii inillaktitlugich isiqsiviñmun. 19 Aglaan tamarrumani unnuami isağulgan Agaayyutim aňmağniğai isiqsivium paani aasii anisiplugich, itnaqhuni, 20 “Agaayyuvikpaňmugusi uqağiağitchi iñuñnun nutaakun iñuuniaħikun tumigiplugu Jesus.” 21 Taamna tusaapqauraqamitruñ agaayyuvikpaňmukħutin qaunuraaqman tavraniasiñiñ ilisautriaqsiplutin. Qaukħiat agaayuliqsit piqatiniļu katinniğaiħ uqaqsittaaqtitħirit suli iluqaisa Jew-ñuruat sivulliuqtigruaňich. Tuyuqağniqsut isiqsiviñmun uqqiraqtit tavrurañautitquplugich. 22 Uvvaasiñ qaunaksrit tikitmata isiqsiviñmun paqingiñiñiğaiħ tavrani uqqiraqtit. Aasiñ utiqħutin taamuña katimaruanun uqautiniğaiħ, 23 “Isiqsiviñmun tikitñapta kiluusaqaghuni suli qaunaksrit paani qaunaksrigaluagñiqsut. Aglaan paat aňmaqaptigik paqitħinitchugut iñuñmik iluani.” 24 Agaayyuvikpaum qaunaksraňata qaukħiata suli qaukħiisa agaayuliqsit tusaakamitruñ taamna isumatuyaagaqsiñiqsut sutilaaksraňagun. 25 Taatnaqtitlugich iñuk isiqħuni, “Atañii, isiqħasi amma agaayyuvikpaňmi ilisautrirut iñuñnik” itnaqtigñiğai. 26 Agaayyuvikpaum qaunaksrit piqasiqhuni qaukħigmiknik taamuñağniqsuq tavrurañautityaqługich uqqiraqtit. Aglaan aňallağluutaiqhutin nuyuağiplugu iñuñnun mīluqtuaqsiħiksraqtin uyağañnik.

27 Ilinisa uqqiraqtit tavrurañautikamisigik sivuğaatnun uqaqsittaaqtitħirit, qaukħiata agaayuliqsit apiqsruq-taaqsiñiğai, 28 “Qanusigalgitpisi?” itnaqhuni, “Uvagut aniqs-raaqtuutigigaluakkaqput ilisautritqunitłusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-miupayaat ilisauttutri ilisimagaat suli ilinisa patchisiğuqhuta tuqułħanun Jesus-ñum!” 29 Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniğaiħ, “Tupiksriħuni Agaayyutmik sivulliuruq tupiksriħiğmiñ iñuñnik. 30 Ilipsi Jesus kikiaktuutikkaqsi sannigutamun aglaan Agaayyutaata sivulliapta aňitqiksitaña tuqunaruaniñ 31 kamañağviksraňanun ataniguqługu anniqsuutiguqługulu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aagmiut mumikkumiñaqsiplugich natqigutikkauniqsut killuqsautmikniñ. 32 Uvagut ilisimarriqsimmaagikput

piqasiqhuta Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim qaisagikkaṇa tamatkunuṇa tupiksriuanik ilaanik.”

³³ Jew-ḡuruat uqaqsittaagtitchirit tusaakamitruṇ taamna uumitchallapiagṇiqsut, suli tuqqutthisuligṇiqsut uqqiraqtinik. ³⁴ Uqaqsittaagtitchirit ilaṇata Pharisee-ḡuruuq makinniqsuq uqallagukhuni, atiqaqtuag Gamaliel-mik suli kamagikkaupluni ilisautrauruuq maligutaksramiknik. Makitnami tiliṇigai uqqiraqtit anillaquplugich. ³⁵ “Israel-aagmiṇḡuruasii!” itnaqtigṇiqsuq atanignun, “Aniyag-ilugu qanuq aṇalatchiḡaksraqsi taapkuniṇa aṇutinik. ³⁶ Aippaaniguuq iṇuqaḡniqsuq atilinmik Theudas-mik kamanagāsugaluni iliruamik. Iṇunnaḡniqsuq sisamanik kavluutinik iṇugiaktigiruanik. Aglaan tuqqutaupman iluqaḡmiṇ maliguaqtai siaminniqsut taatnaqluguasiṇ suṇaiqhuni. ³⁷ Aquagunsuli Judas itmiṇiqsuq Galileemiṇ tamarrumani kisitchikamiṇ iṇupayaanik nunami. Ilaaptuuq iṇunnakhuni iṇugiaktuanik iṇmiṇun naagatarra tuqqutaupman iluqaḡmiṇ maliguaqtai siaminniqsut. ³⁸ Pakmaasiṇ alḡaqsruullaglapsi itniililugu, Aullaglich ukua iṇuich. Iḡaksianagich. Tamanna sivunniugutaatlu savaaṇatlu iṇukmiqnisaupkan atlatitun piungigisiruq, ³⁹ aglaan agaayyutmiqnisaupkan akiiliyumiṇaiipiagisi. Inniaqtusi nuyuaḡnami akilliliugutisaḡupsi Agaayyutmi.” Taatnailiplugu Gamaliel-ḡum alḡaqsruḡniḡai. ⁴⁰ Atangich akuqtugṇiḡaat alḡaqsruutaa aulailaṇuḡutin kamakkutiqaḡukḡugukii. Uqqiraqtit isiqtitqinṇiḡaich kinumun aasiṇ ipiḡaqtuqtitlugich. Aniqsraaqtugṇiḡaich uqatqiqunṇitlugich taavrumuuna Jesus-kun, aasiṇ anipkaḡlugich. ⁴¹ Uqqiraqtit aullaḡniqsut uqaqsittaagtitchiriniṇ. Ilinich quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraqtaagiplutin nagliksautigiliksranaḡun Jesus. ⁴² Uvluḡagipman agaayyuvikpaṇmi iṇuich tupinṇitṇilu ilisauttutigituiṇaḡniḡaat quliaqtuaḡiplugu Jesus akiqsruutaupluni anniqsuqtauruuq, Jew-ḡuruat niḡiugikkaṇat.

6

Tallimat Malḡuk Ikayuqtiksraqtat

¹ Taipkunani uvluni ukpiqtuat iṇugiaksipmata Greek-ḡuraaqtuat suli Hebrew-ḡuraaqtuat uqaallatiniqsut. Tamatkua Greek-ḡuraaqtuat nipliḡṇiqsut uilḡaḡnaatin miṇitchuuniplugich uvluḡagipman autaaqmata iṇuuniutiksranik. ² Taatnaqhutin qulit malḡuuplutin uqqiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniḡaich nipliḡhutin, “Nalaunṇaṇitchuq quliaqtuanaiḡupta piqusiguta aṇalatchiṇiakikun autaaḡiksrananik. ³ Taatnaḡusi, aniqatiut, piksraḡitchi tallimat malḡuḡnik aṇutinik akunnapsitṇiṇ,

iñuñnik aňalatiqaqtuanik Ipqitchuamik Irrutchimik puqikhutinlu. Aňalatchipkağniagivut autaakiksraňanik. ⁴ Uvagut iniqsruqtuiñağisirugut suli quliaqtuaqtuiñağuta.” ⁵ Taapkua sivunniugutaat quyaqnağniqsuq iluqaitñi katiruani, aasiñ nalunaiqsiniqsut Stephen-mik ukpiqsrillapiaqtuamik aňalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Iłaksraqługu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, suli Nicolaus-mik Antioch-miñ mumikhuni Jew-ğuşmaruamik. ⁶ Taapkua katimaruat tikiutiniğaich piksraqtaatin uqqiraqtinun aasii ilinisa iniqsruutiplugich iliplugillu argatin ilinjitñun. ⁷ Tavra Agaayyutim uqałha siaminniqsuq. Ukpiqtuat Jerusalem-mi iñugiaksitmuktuğniqsut suli iñugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsriliqmipłutin.

Stephen Tigukkaulha

⁸ Stephen, ihuaqputaagun suli sanjiagun Agaayyutim, savatlasiniqsuq quvinaqtuanik suli atlayuagnaqtuanik akunğatni iñuich. ⁹ Iñuqagnaqsuğguuq ittuanik Jew-ñuruanik Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua taggisiraqhutinj Pituikkauruanik uqaallatiaqsiñigaat Stephen. ¹⁰ Aglaan Ipqitchuam Irrutchim puqiutiqaqtinnigaa. Tavraasiiñ nipliqliman qapiqtałguiñniğaat. ¹¹ Taatnaqhutin tamatkua piyuaqtit akiliiñiqsut aňutinik sagluuqtuaquplugich, “Tusaagikput uqaqman akikñaqługu maligutaksraq Moses aglagikkaña suli akikñaqługu Agaayyun.” ¹² Tamatkua taatnağmikkun aňalanniğaich sivulliuqtigruat suli aglaliqirit. Kiisaimma Stephen tiguniqpaat sivuğaniutipkaługu Jew-ñuruat uqaqsittaqtitchirinjitñun. ¹³ Aasii ilanjitnik aňutinik itqutriplutin sagluuqtuaqtuksranik ilaagun. Taapkua nipliagaqsiplutin itna, “Una aňun ataramik uqaqtuq akikñaqługu uvagut ipqitchuağikkaqput agaayyuvikpak suli akikñaqługu maligutaksraña Moses-ñum. ¹⁴ Aasiisuli tusaagikput nipliapman Jesus-mun Nazareth-miumun siqumitqaagługu agaayyuvikpak simmiğisiñiplugich atuqtaksrat tamatkua ivrumakña Moses-miñ tunjavigikkavut.” ¹⁵ Iñupayaarguuq aquppiruat uqaqsittağvinmi qiniqpaqsiñigaat iriğruiñaaqługu Stephen, tautukługuasiiñ kiiñaña iliruaq kiiñanatan isağulğum.

7

Stephen Uqaaqtullałha

¹ Qauklum agaayuliqsim apiqsruğniğaa Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua nipliłhat?” ² Stephen kiuniğaa, “Aniqatiut suli Apaanuruasii, naalağniłaksinña! Agaayyun kamañaqtuaq sagviğniqsuaq sivulliptiknun Abraham-mun iñuuniagugaaqtitlugu Mesopotamia-mi sivuani aullałiksraňan

Haran-mi itchaqtuqhuni. ³ Nipliutiplugich itna, ‘Uniglugu nunan suli ilatin aullagiñ nunamun tikirvigitqukkamnun ilipnun.’ ⁴ Taatnaqhuni nunanatniñ Chaldea-gmiut aullağniqsuq Haran-mun iñuuniağiaqhuni. Aasii kinuagun Abraham-ñum aapanja tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinnigaa marrumuña nunamun nayukkaptiknun pakma. ⁵ Taatnaqtihani tamaani Agaayyutim qaitchinjtkaluagñigaa Abraham inmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsruğniğaa qaitchigisiñiplugu pigiliutilugulu ilaanun suli kinuvianjiñun, naagaunniiñ Abraham qitungiunñaan. ⁶ Agaayyutim nipliutiniğaa itna, ‘Kinuviağikkatin iñuuniağisirut iglaanlutinj atlami nunami. Sumiunuruat nunurilugich savaktitaulutin suli sisamani kavluutini ukiuni ihuaqutitchiunillutin.’ ⁷ Aglaan anasiññuqsagisigitka taapkua savaktaagruqaqtuat iñugikkamnik. Kinuagun tamarruma ilinjich utigutin taivrumakña agaayumaagviviaqsiluña marrumani nunami.’ Taatna Agaayyutim uqautiniğaa. ⁸ Agaayyutim akiqsruutikamiun Abraham tiliñigaa nalunaitñutchiquplugich anjtitinj. Taatnaqami qiniqtitkaa tupiksrisukhuni Agaayyutim akiqsruutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ñum nalunaitñutchiqimiñigaa tallimat pinjauatigun uvlut. Isaac-ñum nalunaitñutchiqimiñigaa Jacob, ilaanli piñigai qulit malğuk sivulliafut.

⁹ “Aglaan taapkua sivulliaguqtuat killuginiğaat nukatchiaqtinj Joseph tunipluguasii savaktauviksrañanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuğniğaa ¹⁰ ikayuqlugu ihuilliugvinmiunniiñ itman. Agaayyutim nakuagiliutiipkağaa puqiisiqlugulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialgum Egypt-mi anjalatiguğniğaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli inmi tupigmiñun. ¹¹ Kinuagun nigisunnaqsiñiqsuq Egypt-mi Canaan-milu, taatna sivulliafut nigisuksiuliqhutin. ¹² Aasiñ Jacob tusaakami niqiksraqaqpilugu Egypt-mi ilaan sivulliafut tuyuğiqqaagñigai tasamuña. ¹³ Iñanatni tasamuñalgitmata Joseph ilitchuğipkağniqsuq inmiñik aniqatiumiñun, aasiñ Pharaoh-m ilitchuğiniğai Joseph-ñum ilai. ¹⁴ Joseph-ñum aapani Jacob aiyugaagñigaa Egypt-muquplugu qitungaqtuummaan. Taapkuaguq iñugiaktiginiqsut pinasukipiaq akimiamik. ¹⁵ Tavra Jacob-ñum qitungani nuurrutiniğai Egypt-mun, tavraniasiñ ilaalu sivulliafutlu tuquplutin. ¹⁶ Ilinisa timinjich iluviğiaqtağniğaiç Shechem-mun taivrumuña Abraham-ñum tauqsiagimakkananun iluviğviksrauplugu inmiknun Hamor-m kinuvianjiñiñ.

¹⁷ “Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaaqsiyman, kinuvianji iñugikkapta tavrani Egypt-mi iñugiaksiñlapiagñiqsut. ¹⁸ Umiallitqinñiqsut atlamik

tavrani naluruamik Joseph-mik. ¹⁹ Taavruma umialgum kinniaqsiñigai iñuvut suli nagliksaaqtitlugich sivulliaavut, nunuriplugitunniñ igitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksrañatnun. ²⁰ Taatnañhatniguuq Moses aniñiqsuq qñiyunaqhuni, aasiñ anayuaakkiñ qaunagiplugu piñasuni tatqñi. ²¹ Iriqsimalguiqlugu kinunğani anipkağniğaat. Taatna Pharao-m panian tiguaqlugu igñiğmisun pamiqsagñiğaa. ²² Ilaa ilisaaqagñiqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamanaqsiplugu uqaligmiñi savaamiñilu.

²³ “Aasiñ malğukipiamik ukiunikkami Moses sivunnigñiqsuq takuqattaaguklugich Israel-aagmiuqatiuni. ²⁴ Tikitqammihuniñ Egypt-miu anallağluipman ilañatnik tamatkua taatnaqhuni ikayuğiağniğaa payyaksaqtuuq. Ikayuisağniaqhuni tuqunnigaa taamna Egypt-miu. ²⁵ Isumapluni aniqatiumiñun kaniqsimanasukniaqlugu Agaayyutmun atuhksrani annautrihksrañagun iñunmiñik. Aglaan taapkua kaniqsimañiñiğaat. ²⁶ Uvlutqikman qñiligiñniqsuq Israel-aagmiunñik anuyaktaunñik. Ilaan ihuaqsisipkağniagaqsiñigik itnaqlugik, ‘Ukuqtik, aniqatigi-iksutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?’ ²⁷ Aglaan ilaqataaknik piyuutiruak piñuniğaa Moses itnaqlugu, ‘Kisunasugivichuvva? Analatchiñiaqpich atanniqsuiñiaqhutinlu uvaptiknik? ²⁸ Tuquthuaqsilgitpiña taivrumatun Egypt-miutun tuqutaptun ikpaksraq?’ ²⁹ Moses-ñum tusaakamiun taamna qimañniqsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipluniasii Midiağmiut nunañatni. Taapkunani malğunñik igñiaqagñiqsuq.

³⁰ “Malğukipiami ukiunaniñman isağulğum sagviutiniğaa Moses ikualaraukun uqpikun iñuilaami qaniñani igğian Sinai-m. ³¹ Moses-ñum qñiqamiun atlayuağiplugu utlañniğaa taamna uqpik qñimmağiksaaguklugu. Tavraasiñ tusaaniğaa Agaayyutim uqautigikkaña, ³² ‘Uvaña sivulliaqpich Abraham-ñum Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu Agaayyutaat.’ Moses tatavraullañniqsuq qñiğniangiqluguunniñ. ³³ Agaayyutim nipliutiniğaa, ‘Aluğutikkiñ mattakkik, taamna qikağviiñ Agaayyutim nunagigaa. ³⁴ Iñumun qñiğniğiga pigiilipluni nagliksaaqtitañhat iñunma Egypt-miittuat tusaaplugich mingūqtuñhat, atqaqtunjaasiñ ikayuğiağlugich. Pakma maunagiñ, tuyugigisigikpiñ Egypt-mun.’

³⁵ “Taamna taimña Moses Israel-aagmiuqataiñ ayakkañat itnaqlugu, ‘Kia uvaptiknun sivulliuqtiguqpatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?’ taimñauruq Agaayyutim tuyugikkaña ilinñitñun sivulliuqtaulugu anniqsuityaquplugulu, ikayuqlugu isağulikun qñikkaña ikualaruami uqpiñmi. ³⁶ Moses-ñum annisiniğai Egypt-miñ. Iñiqtaqaqniqsuq quvinqaqtuanik suli atlayuağnaqtuanik Egypt-milu,

Kaviqsaami Tagiumiḷu suli iñuilaami malgukipiani ukiuni.
 37 Taamna Moses nipliqsimaruaq Israel-aagmiunun,
 ‘Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyugisigaasi atrilugu
 tuyuqaḷi uvamnik; taimña itkisiruaq ilapsitñiñ.’ 38 Israel-
 aagmiut katimalhatni iñuilaami iggiani Sinai-m isaḡulgum
 uqaqatigaḡniqsuq Moses-mik, aquagunaasiiñ Moses-ḡum
 uqaautiplugich sivulliavut uqaḡḡnik akuqtuaḡikkaḡitñik
 Agaayyutmiñ. Taimakḡaaglaan ilitchuḡirugut qanuq
 iñuunialiksraptnik. 39 Sivulliapta tupigiyumaḡiñḡiḡaat,
 aglaan suqtuḡitkaat aḡalatiqaḡhutiḡ kimmutmikkun
 utiḡukhutiḡ Egypt-mun. 40 Taatnaḡhutiḡ Aaron
 uqaautiniḡaat, ‘Kiikaa, aangurrisigut sivulliqsiksraptnik,
 atakkii imña Moses annitrivut Egypt-miñ naluplugu
 sutilaḡa.’ 41 Ilinich iñiqsiñiqsut aanguaamik nuḡḡaqtun aasiiñ
 tunillaqtuaqsiplutiḡ aanguaḡmiknun, quviasuutigiḡlugu
 iñiqtaḡikkaḡtiḡ argaḡmiknik. 42 Taatnaḡmata Agaayyutim
 suqtuḡiḡisaallaḡniḡai agaayuyumiñaqsiplugich uvluḡianun
 qilaḡmi, aglausimaruatun makpiḡaḡatni sivuniksriqirit
 itnaiḡiplugu,

‘Israel-aagmiunuruasii,

malgukipiami ukiumi iñuilaami tunillaqtuqtusi agaayuvigi-
 galuaqnaḡa.

43 Iḡliḡutiniḡiksi panapkaaqtuummaan aanguaq Moloch
 suli atrina uvluḡiaḡan aanguaḡikkapsi Raiphan.

Tamatkuak aangurrigigaasi iñiqtaḡikkasi
 putqataḡvigisrukḡugich.

Taatnaḡusi tuyuḡigisigipsi unjataanun Babylon.’ *Amos 5:25-27*

44 “Sivulliapta iñuilaami iḡliḡutiniḡaat panapkaaḡ.
 Taavrumuuna Agaayyun nayuutiruaq akunḡatni. Moses-
 ḡum iñiqtaḡikkaḡa Agaayyutim pigisukkaḡatun, tuvraḡlugu
 iliktigun inmi ilisauttusaḡatun. 45 Kiḡuvatigun sivulliapta
 akuqtuḡlugu taamna panapkaaḡ sivulliamikniñ iḡliḡutiniḡaat
 akiqsruutauruamun nunamun. Joshua-mḡu ilinisaḡu
 tigusiḡisaaqsiñḡaat nuna taipkunakḡa iñuḡniñ Agaayyutim
 unḡataḡiñiñ, tavrurḡaasii panapkaaḡ nappaḡlugu David-ḡum
 aḡalatiḡulhanunaglaan. 46 Agaayyutim David nakuḡiginiḡaa.
 Aasiiñ David-ḡum inḡiniḡaa Agaayyun nappaitlasiplumi
 tupiḡmik ilaanun. 47 Kiisaimmaguuḡ Solomon
 nappaiñiqpuḡ taavrumiḡa tupiḡmik, agaayyuvikpaḡmik.

48 Aglaan Agaayyun qutchiḡniḡsraqtuaḡ irviḡaḡitkaluaqtuḡ
 tupiḡmik iñuich nappakkaḡatnik, nipliḡmatun Isaiah-m
 sivuniksriqirim itnaiḡiplugu,

49 ‘Agaayyun nipliḡsuḡ, Qilaḡ atanguvigigiga
 aasii nuna tutmaḡvigiplugu.

Qanutchimikmi tupiḡmik nappaiñayaqpsi uvamnun?

Sumimi minguiqsiagviqagisivik?

⁵⁰ Ilumun iniqtagimakkaga supayaaq tamanna.' *Isaiah 66:1-2*

⁵¹ "Taipkunatitun pitchigiilaurusi tiggakhusilu. Tusaasunjitmisi Agaayyutim uqałhanik naagasuli ukpiksrisunjitmipłusiunniiñ. Sivulliapsitun ilipsipsuuq ataramik akilłiqsuirusi Ipqitchuamik Irrutchimik.

⁵² Sivuniksriqiripayaat sivulliapsi nagliksaaqtinnigaat, tuqqutlugich Agaayyutim uqqiraqtaiñik uqaqtuanik inilłaan agglıksranagan Agaayyutim nalaunjaruaq savaktiksranja. Pakma ilipsi aatchuutigigiksi tuqqutluguasii. ⁵³ Ilipsi akuqtuigaluaqhusi malıgutaksraq tumigiplugu isagulinñi Agaayyutim qaisanjanik naagasuli tupiginjtkiksi."

Stephen Tuqqutaulha Miluqtuqlugu

⁵⁴ Ilauruat uqaqsittaagtitchirit naalagnıñigmikni Stephenmun qinnallapiagniqsut. Qinnakpaitlutinj inmiknununniiñ anjalalguilıñiqsut. ⁵⁵ Aglaan Stephen Ipqitchuam Irrutchim anjalatlugu aagluqhuni Agaayyutim qaumanga qıñıgnıga suli Jesus qikaqlugu Agaayyutim taliqpiani. ⁵⁶ Niplıgñıqsuq, "Atanji, qıñıgiga qilak anmaqługu suli Igñınja Inuum qikaqlugu Agaayyutim taliqpiani." ⁵⁷ Tamatkua qullinjich nıprallanıqsut umiklugich siuttatın arganmiknik. Iluqagmin pitchaqlugich ⁵⁸ aasiñ nunaaqqimiñ anitnamitruñ miluqtugatagnıgaat uyağanik. İlisimariksraqtaat mattagnıgaich quppıgaatinj ilıplugich nukatpıamun atiligaamun Saul-mik qaunagitquplugich. ⁵⁹ İlinjıtñun miluqtuqtıluni Stephen agaayunıqsuq, "Ataniq Jesus! Anıgnıga piun!" ⁶⁰ Sitquqami niplianiqsuq, "Ataniq! Taavrumuuna killuqsahatıgun anasiñıhuqsaqnagich." Taatnaanikami tuqunıqsuq.

8

¹ Saul-ınum ihuaginıga tamatkununja tuqqutaulha.

Saul-ınum Ukpiqtuanıruvanik Nagliksaaqtılha

Taivrumaknja uvlumiñ ukpiqtuanıruat Jerusalem-mi nagliksaaqtitaugaqsiñıqsut atqunallapiaq. Tavraknja ukpiqtuat siamıtkaqsiñıqsut nunaaqqiurainun Judea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqqiraqtı kisınıuqlugich Jerusalem-mi. ² İlanısa inuich taluqsırıuat Agaayyutmik iluvıgnıgaat Stephen aliasulıkun kınıuvğuplugu. ³ Taavrumali Saul-ınum piyaqquaqsisıgnıgai ukpiqtuanıruat. Siñıqsraqługich ilınısa tupınjich pakagiaqlugich anıutılu agnatlu isıqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuanılha Samaria-mi

⁴ Qimaktuat nanıpayaaq tusaayugaallautaq quliaq-tuagınıgaat. ⁵ Philip-li nunaaqqımikhuni Samaria-mun

quliaqtuaqmiñiqsuq Christ-mik taavrumiña akiqsruutau-
ruamik anniqsuutmik iñuñnun tavrani. ⁶ Iñugiaktuat iñuich
naalagnillapiagñiqsut Philip-ñum uqagikkajñun. Atakkii
qñigviginigaat atlayuagnaqtuanik ilaa. ⁷ Nipitusiplutin
irrusiqñuich anitauniqsut iñugiaktuanin iñuñniñ, suli
iñugiaktuat sayairrutilgich aulatlaitchuatlu ihuaqsikkauplutin.
⁸ Taatnaqhutin Samaria-gmiut quviatchallapiagñiqsut.

Simon Anjatkuq

⁹ Taavrumaniguuq nunaacqimi iñuqagñiqsuq atilñmik
Simon-mik. Ilaa quvigutchtitchiñiqsuq Samaria-gmiunik
anjatkuukun aasiñ uqaviutigiplugu kamanagasukniaqhuni.
¹⁰ Iluqagmin nunaacqimi kamanaiññiqsramiñlu ka-
managñiqsramiñlu naalagnitqiağipiağniğaat aasiñ uqaqhutin,
“Taavrumani iñuñmi ittuq Agaayyutim sanña ilisimakkaqput
Sanñiqpauraq.” ¹¹ Sivisuruamik ilaan quvigutchtactinnikkañi
anjatkuukun, taatnaqhutin naalagnitqiağinñiğaat. ¹² Aglaan
Philip-ñum quliaqtuağiaqsipmañ tusaayugaallautaq
Agaayyutim anayuyqautaagun suli Jesus-kun anniqsuqtauru-
akun tamatkua iñuich ukpiğiniğaat, aasiñ paptaakkauplutin
anjutitlu ağnatlu. ¹³ Simon-tuuq ukpiqsripluni aasii
aquagun paptaaqtiğmi nayuutiaqsiñiqsuq Philip-mi.
Quvigutchanmiñiqsuq qñiqami Philip-ñum iñiqtagikkañigun
quviqnaqtuaniglu atlayuagnaqtuaniglu.

¹⁴ Aasiñ uqqiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-
gmiunun Agaayyutim uqalhi akuqtuğniplugich tuyuqagñiqsut
Peter-miglu John-miglu tavrana. ¹⁵⁻¹⁶ Ukpiqsriñiqsuat
paptaakkauplutin Atangum Jesus atqagun aglaan
akuqtuisimaiññiqsutsuli Ipqitchuamik Irrutchimik.
Taatnaqhutin taapkuak tikitñamik iniqsruutiniğaiç
akuqtuitquplugich. ¹⁷ Peter-mlu John-ñumlu illiqiniğaiç
taapkua argañmiknik. Tarvauvaa Ipqitchuam Irrutchim
añalatqasiñiğai. ¹⁸ Simon-ñum qñiğniğaa Ipqitchuam
Irrutchim qaisurağalha tamatkununa uqqiraqtik
illiqipmatigik argañmiknik. Taatnaqhuni Simon-ñum Peter-
lu John-lu qaitchisuaqsiñiğik maninñik ¹⁹ itnaqhuni,
“Tunisisitñaptuuq taavrumiña sanñimik. Uvvatuq
illiqigupku argañmik iñuk akuqtuitlayumauq Ipqitchuamik
Irrutchimik.” ²⁰ Tavra Peter-m kiuniğaa, “Piyacqugvinmugiñ
maniksummaqpic! Uvvaa tauqsitlanasugiviñ maninñik
Agaayyutim aatchuutigikkana? ²¹ Sivugaani Agaayyutim
nalautisimaitlutin naagasuli tupiginitlugu, taatnaqhutin
ilaliqsuutiviksraiññiqsutin uvaptikni suli Agaayyutim
savaañani. ²² Mumigiñ taavrumakña nalaunñaiñiqni!
Iniqsruğutin Agaayyutmun natqutitqulutin kaviuğuksaapnik!
²³ Iitchuğigikpiñ immaukkaqsiplutin killuqsriğmik

suli killuḡmun aṅalatitlutin.”²⁴ Simon-ḡum itnaḡniḡik Peter-lu John-lu, “Iniqsruutillaḡniaqsitḡa Agaayyutmun anasiḡḡuqsauḡiḡluḡa.”²⁵ Taatna Peter-lu John-lu iḡuuniaqtaullaḡniqsuk Samaria-mi quliaqtuaqhutik uqalḡhiḡik atanguruam aasiḡḡ utiqhutik Jerusalem-mun. Iglauḡḡmikni tusaayugaallautaq quliaqtuaḡiḡiḡaak nunaaqqiuraiḡi Samaria-m.

Philip-lu Ethiopia-ḡmiulu Iḡirakuvik

²⁶ Aasiḡḡ isagulḡan atanguruam Philip uqautiniḡaa, “Paqnalutin uḡallam tuḡaanuḡiḡḡ tikirviksraqnunaḡlaan iḡuitchuamun apqutmun Jerusalem-miḡḡ Gaza-mun.”²⁷ Ilaa aullaqtigḡniqsuq. Iqliqtaullakhuni nalautchiḡniqsuq Ethiopia-ḡmiumik. Taamnali iḡuk iḡirakuviuraqniqsuq Ethiopia-ḡmiut Kandaki-ḡatni (Ethiopia-ḡmiut taggisiqagḡnikkaḡat ataniqtḡḡ Kandaki-mik), aasiḡḡ ilaa Jerusalem-muḡniqsuaq agaayutyuaqhuni Agaayyutmun.²⁸ Aitmuḡḡmiḡiḡi tuttuqppagaqtuaḡmiḡiḡi aḡliqiniqsuq Isaiah-m sivuniksriqirim makpiḡaaḡiḡiḡik.²⁹ Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniḡaa Philip, “Utlagunḡ tamanna tuttuqppagaqtuaq maliaqsiḡluguasiḡiḡiḡi.”³⁰ Tavra Philip malikkaa. Aasii tusaakamiunḡ taamna iḡirakuvik aḡliqiḡluni makpiḡaaḡiḡiḡiḡiḡi sivuniksriqirim Isaiah-m apiqsruḡniḡaa, “Kaḡiqsiviunḡ aḡliqikkaḡ?”³¹ Taavruma kiuniḡaa, “Kaḡiqsipkaḡniaqtaunnaḡa qanuḡluḡa kaḡiqsiḡiaqpiḡ?”³² Taamna uqaliq aḡliqiaḡikkaḡa itniinniqsuaq, “Iḡuk ipnaisun tasikuaqtauruatun tuqqtaksraqtimiḡun, ipnaiyaatun niplitḡaitchuatun salikkaukami ilaa nipliḡḡaiyuḡattuq.

³³ Uqaqsitaaḡḡmiḡiḡiḡi iḡupayaam aḡallaḡuutiniḡaa atchiksipkaḡḡuḡasiḡiḡiḡi.

Kia-unniḡḡ kaḡḡiḡulḡuvagich?

Ilaa kiḡuvianḡitchuq atakkii tuqqtulugu.” *Isaiah 53:7-8*

³⁴ Taavruma iḡirakuvium qanuḡviiqhuni apiqsruḡniḡaa Philip, “Uqautiḡhiḡauviḡa kisumik sivuniksriqirim Isaiah-m uumanḡi uqautiqaqtilaanḡanik? Inḡmiḡiḡik naaga atlamik uqautiqaqpa?”³⁵ Philip-ḡum iḡitchuḡipkaḡḡuḡu Isaiah-m uqalḡhaniḡḡ sivulliuplugu uqautiniḡaa tusaayugaallautamik Jesus-kun.³⁶ Iglauḡḡmikḡiḡi tikiḡḡiḡiḡiḡiḡi imiḡḡmun. Taavruma iḡirakuvium nipliutiniḡaa, “Uvva imiq! Sum piraiḡiḡisivaḡa paptaakkauḡksramniḡ?”³⁷ [Philip-ḡum piḡiḡaa, “Ukpiqsriguvich iluqaaniḡḡ uummatipniḡḡ paptaalḡhiḡaurutin.” Ilaa nipliḡḡiḡiḡiḡiḡiḡi, “Ukpiḡiḡlapiagḡiga Jesus Christ Agaayyutmun iḡniḡiḡiḡa.”]

³⁸ Taavruma iḡirakuvium tuttuqppagaqtuaq nutqaqtinniḡaa aasii Philip-lu ilaalu atqaqhutik imiḡḡmun. Philip-ḡum paptaagḡniḡaa.³⁹ Imiḡḡmiḡḡ qakikamikaasiḡḡḡ Agaayyutim Irrusian nuktitiḡniḡaa Philip atlamun. Taavruma iḡirakuvium

qiñitqinjitiñamiuñ igliqtuiñañiqsuq quviatchallapiaqhuni.
 40 Philip iłitchuğiniqsuq Ashdod-mi itilaagmiñik. Tavrakña
 tusaayugaallautamik quliaqtuañiqsuq iluqanjitiñi
 nunaaqqiurani tikiłgatahiğmiñunaglaan Caesarea-mun.

9

Saul-ñum Mumiłha

1 Saul-ñumli sivutmuutiniğaa aniqsraaqtuiłi
 tuqqutchisulikun tamatkuniña Atangum ukpiqtuanjuranjiniñik.
 Ilaa utlautiniqsuq qaukkiatnun agaayuliqsit 2 aglaqagukhuni
 taluğnaqutiksrağmiñik Jew-ñuplutiñ katragvinjitiñi Damascus-
 mi. Aasiin iłitchuqsrigumi ukpiqtuanik Ataniğmun Jesus
 taamani ilaan tigutlalugich añutitlu ağnatlu utqutirak-
 sraulugich Jerusalem-mun. 3 Tavra iglauniaqtitlugu
 qallipluni Damascus-mun, taimmaiñaq qaumanğum
 qılanmiñ qaggutiniğaa. 4 Katakami nunamun tusaaniqsuq
 tuqluğaqtimiñik, “Saul! Atanjil! Suvaata nagliksaaqtitpiña?”
 5 Saul-ñum kiuniğaa, “Ataniiq, kisuuvich?” Uqautraan
 nipliutiniğaa, “Uvaña Jesus ilvich nagliksaaqtitağikkan.
 6 Makillutin utlautiñ nunaaqqimun. Taamani taamma
 uqautigisigaatin qanuq piłiksraqnik.” 7 Tavrani Saul-
 ñum igliqatai taatnakkaułhani qikağniqsut niplitłaiqhutin,
 tusaagaluaqlugu nipi aglaan iñua qiñitlugu. 8 Saul
 makitnami nunamiñ uññami qiñitlaiğniqsuq. Taapkua
 tasiuqlugu Damascus-muutiniğaat. 9 Ilaa piñasumi uvluni
 qiñitlaiñniqsuq, niğinjitmıuq naagaunniñ iminjitmıuq.

10 Ukpiqsriruaqaqtuğguuq Damascus-mi atiqaqtuag
 Ananias-mik. Agaayyutim qiñiquuraaqtitlugu tuqluğniğaa,
 “Ananias!” Ilaan kiuniğaa tuqluusiani, “Aa, Ataniiq!
 Uvaniittuña, naalakkipiñ.” 11 Atangum piñiğaa, “Makillutin
 aullağiñ apqutmun atiqaqtuamun Nalğuqtuamik. Taamma
 Judas-ñum tupqani apiqsruğumuutin Tarsus-miumik
 atiqaqtuamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq.
 12 Ilaan taamna qiñiquuraakun qiñiğniğaa añun atilik
 Ananias-mik utlaklugu inmiñun patikhugu arganmiñik
 qiñitlasitqiksinnigaa.” 13 Ananias-ñum kiuniğaa, “Ataniiq!
 Iñugiaktuat iñuich uqautigigaat taamamna añun Saul
 qanutun kapyapkaiñiplugu Jerusalem-mi. 14 Pakmamma
 tikiñniqsuq Damaskus-mun qaukkiat agaayuliqsitniñ
 taluğnaqusıqlugu tigusıłiksrağagun kisupayaanik agaayu-
 maaqtuanik ilipnun.” 15 Agaayyutim nipliutılgiñniğaa,
 “Ananias, Saul-mugiñ. Piksraqtağigiga savautritquplugu
 uvamnik iłitchuğipkautigilunja iñunun Jew-ñunıitchuanunlu
 umialinjitiñunlu sulı Israel-aagmiunun. 16 Suli kanjısqıkağisigiga
 qanutun nagliksaaliksraña piqutigiplunja.” 17 Tavrakña

Ananias aullag̃niqsuq. Isiqamiasiiñ taamavrumuᅇa tupiᅇmun patinigiᅇaa Saul argañmiñik nipliᅇhuni, “Aniaqaan Saul! Atangum Jesus tuyug̃igaᅇa ilipnun taivruma qiñikkaqpich apqutmi utlautiniᅇñi mauña. Ilaan tuyug̃igaᅇa qiñitlasitqiquplutin aasiiñ Ipqitchuamun Irrutchimun sivulliquplutinlu.”¹⁸ Taimmaiñaq sutimña iqalum kavisaiñisun katagaalaaqsiñiqsut Saul-ᅇum irrakniñ aasiiñ ilaa qiñitlasitqikhuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq.¹⁹ Niᅇianikman sayañan uttaqinigiᅇaa.

Saul-ᅇum Quliaqtuaᅇha Damascus-mi

Aasriiñ Saul nayuutiuraallañniqsuq ukpiᅇsriruani Damascus-mi.²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ᅇuruat katraᅇviñitñun quliaqtuaᅇutiᅇplugich Jesus-kun itnailiᅇluᅇu, “Taamna Jesus Agaayyutim ig̃niᅇiniᅇaa.”²¹ Tamatkua iluᅇaᅇmiᅇ tusaaruat taavrumiᅇa quviᅇutᅇhachutiᅇ itnaaqsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñauñitkaluaqpa Jerusalem-mi tuᅇqutᅇhiraᅇaᅇtuᅇaᅇ ukpiᅇtuañuruaniᅇ? Suli mauña utlautipluni sivuniᅇaᅇhuni tigusiᅇuni taatnatchiñik utqutrisukhuni qauᅇᅇnitñun agaayuliᅇsit?”²² Aglaan Saul quliaqtuaᅇiᅇmiñi kañiqsiᅇkaiñiqsuq iñugiaktuañiᅇ iñuᅇnik Jesus taamna Christ-ᅇuᅇhañiᅇ nalupqinaiqᅇuᅇu. Jew-ᅇuruat iñuuniaᅇtuat Damascus-mi kiggutiksraiñniqsut.²³ Aquagun iñugiaktuat uvlut Jew-ᅇuruat katimaaqsiñiqsut sivunniᅇuᅇhutiᅇ tuᅇqutᅇhukᅇuᅇu Saul.²⁴ Aglaan kiliñiᅇaᅇ taatna sivunniᅇuᅇniᅇplugich. Unnuaᅇtuammaan uvlumiᅇu Jew-ᅇuruat qaunaksruᅇniᅇaᅇat nunaaqᅇim paañiñi tuᅇqutᅇhumaᅇplugu.²⁵ Tamatkuali ukpiᅇsriruat unnuat ilañatni ikiniᅇaᅇat Saul aguupmañmun atᅇautiᅇplugaᅇsiñ silatmun añmanᅇaᅇgun katchiᅇpaum.

Saul Jerusalem-miᅇha

²⁶ Tavrakᅇa Saul utiᅇniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiñ ilaliutniᅇaᅇqsiᅇgaluaᅇniqsuq ukpiᅇtuanun. Tamatkua arguaᅇiᅇplugu ukpiᅇtuaᅇuᅇha iᅇsiᅇiaqsiñiᅇaᅇat.²⁷ Aglaan Barnabas-ᅇum ikayuᅇniᅇaa Saul taapkuñuᅇautiᅇplugu uᅇqiraᅇtinun. Ilaan kañiqsiᅇpkautiginiᅇai Saul-ᅇum qiñiᅇha Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuᅇᅇuᅇniᅇplugu suli uᅇautiᅇmiᅇplugich Saul-ᅇum quliaqtuaᅇhañiᅇ taluᅇqutaiᅇhuni Jesus-kun Damascus-mi.²⁸ Saul itkaqsiñiqsuq iluᅇaani Jerusalem-mi taluᅇqutaiᅇhuni quliaqtuaᅇaᅇhuni Jesus-mik.²⁹ Uᅇaᅇatiᅇaᅇmiuᅇ aᅇilliᅇiᅇluᅇgich Greek-ᅇuraaᅇtuat aglaan iliñitñun tuᅇqutᅇhumaᅇaᅇaᅇtitluni.³⁰ Ukpiᅇtuaᅇatiuñiñ (iᅇitᅇuᅇiᅇkamiᅇ taavrumiᅇa) samuñautiniᅇaᅇat Caesarea-mun Saul aullaᅇtitlugu Tarsus-mun.

³¹ Tavrali ukpiᅇtuañuruapayaᅇat Judea-mi, Galilee-miᅇu suli Samaria-mi tutᅇiksiñiqsut sayyikᅇaupᅇutiᅇ irrusiᅇmikkun.

Ukpiqtuanjuruat iñuuniqsut taluqsriplutinj Agaayyutmik, sulii Ipqitchuam Irrutchim pitchuksaagnigai aasiin iñugiaksaisaiñaqhutinj.

Peter Lydda-mi Joppa-milu

³² Peter-li igligniqsuq napmupayaaq. Igligimiñi utlakmiñigai Agaayyutim iñui Lydda-mi. ³³ Taavrumani nalautchiñiqsuq anutmik atiqaqtuamik Aeneas-mik, taamna aulatlaiaq, makingiñniqsuaq tallimat pinasuni ukiuni siñigvinimiñi. ³⁴ Peter-m nipliutiniḡaa Aeneas, “Jesus Christ-ñum ihuaqsigaatin. Makittin, imulugich uqummatitin!” Taimmaiñaq taamna makinniqsuq. ³⁵ Inupayaat Lydda-mi Saron-milu qiniqamitruñ taamna ukpiligniqsut Agaayyutmik.

³⁶ Joppa-mili agnaqaḡniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tigun atqa taiñaḡniqsuq Dorcas-mik mumiutiqaḡniqsuaq tuttumik). Ataramik savaaqaḡniqsuq nakuuruamik ikayuipluni inuqsraqtuanik. ³⁷ Taamna agnaq atniḡnaliqhuni tuquniqsuq. Igguanikamitruñ inillañniḡaat qullianun tupqum. ³⁸ Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miñ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruñ Peter inniplugu Lydda-mi, malḡunnik iññunnik tuyuqaḡniqsut ilaanun, itna uqaksriuḡlugik, “Qilamiksruḡutin utlautiñ.” ³⁹ Peter-m itqanaiyaqtiqami malinḡigik taapkuak. Tikitmata taamuña mayuutiniḡaat qulligmun inimun. Uilḡaḡnaat puuḡniḡaat qiaplutinj qiniqtitaḡlugu atnuḡarrianiñik Dorcas-ñum iñuunḡaḡmi. ⁴⁰ Peter-m anipkaḡlugich iluqaisa taapkuat tavrakña inimiñ. Sitquqhuni agaayuniqsuq aasii kinjiaḡlugu taamna timi nipliutiniḡaa, “Tabitha makittin!” Taavruma agnam uitñami qiniḡniḡaa Peter aquvitluniasii. ⁴¹ Peter-m isakhuni ikayuḡniḡaa makititlugu. Tavrakña ukpiqtuat uilḡaḡnaatlu isiqtitlugich qiniqtinniḡaa ilinjitñun iñuuplugu. ⁴² Inugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiña aasiin ukpiqsriñiqhutinj Agaayyutmik. ⁴³ Peter tuyuḡmianjuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuani uvluni, tukkuqaqhuni Simon-mik qitummairimik.

10

Peter sulii Cornelius

¹ Tavra Caesarea-mi anutiqaḡniqsuq atilinjmik Cornelius-mik anjalatchipluni tallimakipianik anuyyiuqtinik. Taapkuale anuyyiuqtit agḡiḡniqsuat Italy-miñ. ² Taamna Cornelius agaayyutiqaḡniqsuq tupiqatituummaḡmi taluqsriplutinj Agaayyutmik. Ikayuiñiqsuq Jew-ñuruat naglinjaqtuanjitñik agaayumaaqtuanjupluni. ³ Injatni unnuksraat pinasugugunjaqsipman qiniqquraḡniqsuq

nalupqinaiqługu qıñıǵnıǵaa Agaayyutim isaǵulǵa isiqhuni tuǵlıqtını, “Cornelius!”

⁴ Cornelius-ıǵum qıñııqpaqluǵu isaǵulik iqsılikun kiunıǵaa, “Suva? Anıun! Qanuq-samna?” Isaǵulgum itnaǵnıǵaa, “Agaayyutim tusaagaa inıısrulıñ tautuqluǵu ikayuıñıñ naglıñnaqtuanik. Taatnaǵhuni itqagıǵaatin. ⁵ Pakma Joppa-mun tuyuqagıñ inıunıñ uvunautıyaqtıllıǵu Simon taggisiqaaqtuaq Peter-mik. ⁶ Taamamna tukumaruaq Simon-miptuuq qıtummairimi taǵium siñaani irviqaaqtuami.” ⁷ Taatna uqautianikamiunı taamna isaǵulik qıñıǵnaıǵnııqsuq. Cornelius tuǵlıñııqsuq malǵunıñ savaktıñmiñik sulı atautchimik anıuyıuqtımik agaayyutiqaqıhuni savautrıruamik. ⁸ Ilaan uqautıqaaqıǵıch tamarrumıña atuumaruamik Joppa-munaasıñ tuyuǵınıǵai.

Peter-m Qıñııquuraatha

⁹ Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuǵnııqsuq tupqum qaananun inıısrulııqıhuni uvluqpaguqtuami. ¹⁰ Ilaa nıǵısulıllıpaıaqmiuǵlu. Nıııksranik itqanaiyaqtıtlıǵıch Peter-li qıñııquuraaǵnııqsuq tatpakmani. ¹¹ Qıñıǵnıǵaa qılak anımaqluǵu sumimña atqaaqııqsıñıǵaa atrıqaaqtuam ukiñhaaqpaktun nıñıtauruatun nunamun sisamatıgun iqırǵıuıgun. ¹² Taamna imaqaǵnııqsuq qanusıpayaanik nunam nıǵrutaiñik paamǵuqtuanik sulı tıñmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutinıǵaa, “Peter! Makıllutin tuqutçılutin nıǵǵıñıñ!” ¹⁴ Peter-m kiunıǵaa, “Atanııq! Taatnaǵumiñııpaıaqtuña! Nıǵıñǵaqsımaitçunıña qanutchimik aǵlıǵıkkamnıñ unıñıñ qaayugıkkanaıtnıñ.” ¹⁵ Peter-m tusaatqılǵıñıñıǵaa nıpi, “Qanutchıch Agaayyutim salummakkanı ilvıch isummatıǵıyumiñıñıtçıtın qaayugnıǵıch.” ¹⁶ Taatnailıñııqsuq pıñasunııǵlaan aası taavruma aquagun ukiñhaaq nuqıtqıñıñıǵaa tatpakmuña. ¹⁷ Peter isumaksraqtuıqsıñııqsuq qanuutautilaanıñ qıñıkkııtauruam inımiñun. Taatnaqtıtlıǵu taıpkuali Cornelius-ıǵum tuyuǵıkkanı aııqsruqtaǵnııqsut nanı Simon tupqa itmañaan, aasıñ ilıtuqsrıanıkamıñ nutqaǵnııqsut talum sıvuǵaanun. ¹⁸ Aııqsruǵnııqsut, “Tukumaruaqaaqpa uvanı atılınmik Simon Peter-mik?” ¹⁹ Peter-mli taamna kanııqsıñııqıtıtlıǵu qıñııquuraakkaǵmi qanuutautilaanıñ Ipqıtuam Irrutchim nipliutinıǵaa, “Qakma sılatıpnı pıñasut inııch pakakkaatin. ²⁰ Paqnalutin atqagıñ. Pıqasıǵıakıch tuyuǵıkkagııtkakıı.” ²¹ Peter atqaaqanı nipliutııpaıǵai, “Uvaña pakıñıñıǵıpsıtıña. Suplusi aǵııqpsı?” ²² Taapkuı kiunıǵaat, “Cornelius-ıǵum anıuyıuqtıt atangata tuyuǵıǵaatıǵut. Ilaa nakuuruııqııqsuq anıun agaayusuuruıq Agaayyutmun sulı iluqatın Jew-ıñuruat kamagııplıǵu. Agaayyutim isaǵulǵan

uqautiniġaa tupqanun aiyugaaquplutin tusaatquplugu uqauttutiksraqnik.”²³ Peter-m tukkiġniġai taapkua unnuitquplugich tavrani.

Uvlaakuġuqman aullaqmata malinġai. Ilaṅisaptuq ukpiqtuat tavrakṅa Joppa-miñ tuvaaqasiġniġaat.

²⁴ Uvlutqilgitman Caesarea-mun tikiñniqsut. Cornelius-ṅum niġiukhuni ilani suli ilauraani katinṅaniksimanġai.

²⁵ Aasiñ Peter isiaqsipman Cornelius-ṅum purviginġaa agaayuvigiplugu.

²⁶ Aglaan Peter-m makitinnġaa nipliutiplugu, “Makittin! Uvaṅaptuq iñuħiñauruṅa.”

²⁷ Peter-m uqaqatiginġaa Cornelius itqutigalugu tupiġmun. Tavraniasiiñ ilitchuġiniġai iñugiaktuat iñuich katianinṅiqsuat.

²⁸ Tavraasiiñ nipliutiniġai, “Ilipsipsuq ilisimallapiakkaqsi Jew-ṅuruat piqasiqsuutilguyumiñaitchuat atuqtaksraṅisigun Jew-ṅuṅitchuat. Aglaan Agaayyutim ilisautigaṅa uvaṅnun kiñapayaaq iñuk qaayugiṅitqunṅitlugu.

²⁹ Taatnaqḷuṅa qannġiṅiqapṅa utlautiruṅa pisaġumasuṅaṅaṅa. Apiqs-rullaglakpiñ, suvaata qannġiṅiqpiṅa?”

³⁰ Cornelius-ṅum kiuniġaa, “Sisamat uvlut uṅataatni itnaiṅiyuṅnaqsiruami uvlumi kiñunnamni uvluppaguqman agaayulgisiṅitluna, taimmaiñaq aṅun atnuġaalik qaummaġiksuanik qikaaniktġiṅiqsuq sivuqqamnun.

³¹ Itnaġaṅa, ‘Cornelius! Inṅiqsrutigikkatin Agaayyutim tusaagai suli nagliksriplutin savaatin itqagiġai.

³² Tuyuqagiñ Joppa-mun aṅutinik uvuṅautityaqṅitlugu Simon taggisiquaqtuaq Peter-mik. Taamamna taamma tukkuummiruq Simon-miptuq qitummairimi taġium siñaani ittuami.’

³³ Taatnaqḷuṅa uiguiñaqḷugu qannġiṅikpiñ, iħuaqqutiluġniġiptigut uvuṅaħapkun. Uvva iluqata katirugut Agaayyutim sivuġaanun tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiħksraptigun ilipkun.”

Peter-m Uqautriħa

³⁴ Peter aullaġniñniqsuq itnaqḷuni, “Pakma puttuqsrigiġa ilumutun Agaayyutim irrutriħa iñuṅnik atisiplugich.

³⁵ Nanipayaaq nunaaqqimi iñuk taluqsripman ilaanik nalaunṅarualiqipluni Agaayyutim akuqtuumaagiñġaa, taamna sumiuṅugisiriṅaan.

³⁶ Nalupqisuṅitchuṅa tusaatilaapsitñik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuġikkaṅa Israel-aagiṅmiunun, itnaqḷuni, Agaayyutim qiñuiġutripkaġaa iñuṅnik Jesus Christ-kun, taamna Jesus Atanguruuq iñupayaani.

³⁷ Tamanna tusaayugaallautaq aullaġniipḷuni Galilee-miñ kiṅuagun John-ṅum Paptaaqṅitħirim quliaqṅuaħhan siamittuq iluqaanun Judea-mun.

³⁸ Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqḷugu piqasiqḷugu Ipqitħuamik Irrutħimik pikkaṅa. Taamna Jesus napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuq suli iħuaqsiraġakkaṅi tamatkua tuunġaum

analatanj, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqługu. ³⁹ Aasiin uvagulli qiniqlugu iluqaan iniqtağikkaḅa Jew-ḅuruat nunaḅatni suli Jerusalem-mi, uqautigilgugikput qanuq iliplugu kikiaktuutilḅa sannigutamun suli inunḅun tuqputağilḅa. ⁴⁰ Taamna taatnakḅat Agaayyutim anitqiksitkaa tuquligmiḅ pinayuakni uvlut. Iḅanisa inuich nalupqinaiqługu qiniğaat. ⁴¹ Iluqallapiagmin inuich qiniğitchaluğaat, aglaan qiniğikput Agaayyutim piksraqtaagipluta quliaqtuağitquplugu ilaagun. Uvagut nigiqatigigikput imiqatigiplugu Agaayyutim anitqiksinḅanikmagu tuquligmiḅ. ⁴² Aasiin ilaan tiligaatigut tusaayugaallataq uqautigitquplugu inunḅun, ilisimarusimaaqpluta ilaa taivruminauḅi Agaayyutim piksraqtaḅa ataniquługu inuuruani suli tuqunaruani. ⁴³ Taamna Jesus sivuniksriqiripayaat uqautigikkaḅat, itna, Kiḅapayaaq ukpiqsrigumi ilaanik Jesus-ḅum natqigutigisigai killuqsautai atigmigun.”

Jew-ḅunitchuat Akuqtuilḅat Ipqitchuamik Irrutchimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautrisugaaqtitlugu iluqaitḅun naalağniruanun uqauttutaanik Ipqitchuam Irrutchim atqaqiniğai. ⁴⁵ Tamatkua Jew-ḅuplutin ukpiqsriruat taamakḅa Joppa-miḅ maliktuat Peter-mik quviğusunḅiqsut Agaayyutmun qailḅa Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkununaptuuq Jew-ḅunitchuanun. ⁴⁶ Sumiuliraaqḅutin uqqatigun tusaagaqsiḅiğaiç uqaqtuat Agaayyutmik quyaplutin.

⁴⁷ Tavraasiin Peter nipliğniqsuq, “Uvaptiktituntuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim analatka. Kiami paptaaq-sailirağniapqagich imiğmik?” ⁴⁸ Taatnaqługich ilaan tiliḅiğai paptaaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua iniqsruğniğaat uvliuqtuallaquplugu piqatigilutin.

11

Peter-m Tusaayugaaqtitchilḅa Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

¹ Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-ḅunitchuanik Agaayyutim uqaḅhanik akuqtuiruanik. ² Aasiin Peter Jerusalem-mun utiqman ilanç ukpiqsriruat Jew-ḅuplutin isumaqaqtuat Jew-ḅunitchuanin ukpiqsriruat nalunaitḅutchiquplugich nakuaginjiniğaat Peter-m quliaqtuaḅa Jew-ḅunitchuanun. ³ Piḅiğaat ilaa, “Uvva aiyugaaqtauplutin kiḅunğatnun nalunaitḅutçinaitçuat, nigiqatigikapkich killuqsagniqsutin.”

⁴ Taatnaqługich Peter-m uqautiaqsiḅiğai qanuq atuumalḅagun aullağniilğataḅhaniğlaan. ⁵ Itnağniqsuq, “Itluḅa nunaaqqiani Joppa-m iniqsruḅamni qiniquuraaqtuḅa. Qiḅiğaiç sua-imḅa atqaqtuaq qiniḅalik ukiḅhaaqpaktun. Niḅititauruq

sisamatigun iqirguigun tatpakmakña, nutqaqhuni saniqqamnun. ⁶ Qiñiviksuaqpu qiñiqtuña niğrutinik uumaruanik paamğutlaruaniglu suli tinmitlaruanik, imaiñik taavruma. ⁷ Tavraasiñ Agaayyutim nipliutigaaña, ‘Peter! Makillutin tuqqutçilutin niğgiñ!’ ⁸ Taamna kiugiga, ‘Taatnağumiñaipiaqtuña, Ataniiq! Qanusiq agliğikkağa qaayugnaqtuaq uvaña uqummiqsimaitchiga.’ ⁹ Agaayyutim tatpakmakña nipliutitqikkaaña, ‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaña isummatigiyumiñaitchiñ qaayugnağlugu.’ ¹⁰ Taatnailplugu atuummiruq piņasuniaglaan, aasiñ taamna qiñikkağa nuçitaupluni kiñumun tatpakmuña. ¹¹ Taatnaqtitluña piņasut iñuich tikiññiqsut taavrumuña tupiğmun nayukkamnun. Taapkuva tuyuğirauniqsuat uvañmun Caesarea-miñ. ¹² Ipqitchuaq Irrutchim uqautipmaña maliquplugich qanuğviitçhuñaqnaña. Ukua itçaksrat aniqatiut tuvaaqasiğaatña Caesarea-mun. Iluqata isiqtuğut Cornelius-ñum tupqanun. ¹³ Aasii uqautipluta Cornelius-ñumli qiñiçquuraakkağmiñik isağuliñmik tupiğmiñi aasiñ nipliutiplugu, ‘Joppa-mun tuyuqagutin uvuñautityaqtirruñ Simon Peter. ¹⁴ Taamavruma amma uqautiginiakkañan anniqsuğisigaatin kiñuniqtuummaqpitlu.’ ¹⁵ Aasiñ tasamuñitluta uqaaqsikama Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai ilinich atrillapiaçlugu piñi uvaptiknuntuuq taimani Pentecost-mi. ¹⁶ Itqağitka Agaayyutim uqalhi itnaqsimaruat, ‘John-ñum imikun paptaaqtitçilha aglaan ilipsi paptaakkaugisiñiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun.’ ¹⁷ Taamna nalupqinaillapiaçtuq Agaayyutim qaitçilçhaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-ñunitchuanun atriplugu qaisağikkani uvaptiknun ukpiqsriçapta Atanguruakun Jesus Christ-kun. Qanuğlugu nutqaqtitkisivigu Agaayyun savaaksrañaniñ?” ¹⁸ Taatnailplugu tusaakamitruñ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinisa nutqautiniğaat pisaançatrin. Ilinich quyaaqsiñiqsut Agaayyutmik itnaçhutin, “Agaayyutimtuuq piviqaqçitilluğniğai mumilksrañatigun Jew-ñunilaat piñiñaktaaqaplugich isuitçhuamik iñuuligmik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

¹⁹ Tamaakña ukpiqtuat siaminniqsut atakkii piyuaqsiuplutin aquagun Stephen tuqqutaupkaçqaçlugu. Ilañich tikiuaniqsut Phoenicia-mun ilañich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiqaçhutin tuñaqaçlugu Jew-ñuruanun kisiitñun. ²⁰ Aglaan ilañilli ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñlu utlauriat Antioch-mun tamatkunuñaptuuq Jew-ñunçitçhuanun uqautigiluumaağniğaat tusaayugaallataq Atanguruakun Jesus-kun. ²¹ Agaayyutim sayyiqsimaniğai, aasiñ iñuğiaktuat

tusaaruat mumiksitlasiplugich Ataniġmun ukpiqsriġkun. ²² Ukpiqtuanjuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkunuuna. Taatnaqhutinj tuyuqaġniqsut Barnabas-mik Antioch-mun. ²³ Barnabas tikitñami, ilaan iġitchuġiniġaa Agaayyutim savaaġikkaña taamani, aasiñ quyallapiaġniqsuq. Ilaan pitchuksaaġniġai iluqaisa tuniqsimmatritquplugich Agaayyutmi iluqnaaqsimaaġkun. ²⁴ Barnabas iñullautapluni ukpiqsriġlapiaghuni Ipqitchuam Irrutchim aṅalataġiniġaa. Tavraasiñ iñugiaktuat iñuich maliġuaqtigūniqsut Agaayyutmi. ²⁵ Tavrakña Barnabas aullaġniqsuq Tarsus-mun pakkiqaġlugu Saul. ²⁶ Aasiñ paqitnamiuṅ Antioch-muutiniġaa. Tavraniasiiñ atautchimi ukiumi iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuanjuruaniġ ilisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanjuruat taiyuutiniṅniqsut sivulliuplugu “Christ-ḡum iñuiñik.” ²⁷ Taatnaħhatni tamaani iṅaṅilli sivuniksriqirit utlautiniqsuat Jerusalem-miñ Antioch-mun. ²⁸ Iṅaṅat atiqāniqsuq Agabus-mik sivullikkauġimigun Ipqitchuakun Irrutchikun makitluni uqaġniqsuq niġisuṅnamun tikitkisiñiplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiñ niġisuṅnaq taavruma uqautigikkaña atuumaruq Claudius qaukliupkaġlugu Rome-mi. ²⁹ Taatnaqhutinj ukpiqtuat sivunniġniqsut aatchuutiniġ tuyuqaġukhutiṅ piyummiñāniqtutilaāgmikni ukpiqtuaqatiumiknun Judea-mi. ³⁰ Iliṅich tuyuġniqsut aatchuutiniġ Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanjuruat qaukliṅitñun.

12

Ukpiqsriruat Piyuaqsiupsaħhat

¹ Umialgumli Herod-ḡum aullaġniñiġaa nagliksaaqtitchiṅ iṅaṅitñik ukpiqtuanjuruat. ² James, John-ḡum aniqataa, savikpaṅmik tuqqutinniġaa. ³ Aasiñ Herod kaṅiqsikamiuṅ quyalitñiħi Jew-ḡuruanik tiguniġaa Peter suli naṅititchiaqsiñiqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriħa atuummiñiqsuq niġiħhatni pupsaṅniġilaamik qaqqiamik. ⁴ Peter taamna tigukamitruṅ inillaṅniġaat isiqsiviṅmun, qaitlugu sisamaiñun aṅuyyiuqtinun qaunagitquplugu. Herod-ḡum sivunniġaa Peter tikiutilugu iñuṅnun atanniqsitchuklugu niġiqpagvikaaq atilik Apqusaakkauġimik pitlukpan. ⁵ Peter isiqtauħhani ukpiqtuanjuruatli iṅiqsruutiniġaat piṅiqillapiaqhutiṅ Agaayyutmun.

Peter-m Anipkaħha Isiqsiviṅmiñ

⁶ Herod-ḡum tikiutisukkaa Peter iñuṅnun atanniġuklugu sivuġaatni iñuich. Unnuanani anitchiħiksraṅan iñuṅnun Peter siñiṅniqsuq akunġatni malġuk munaqsrik, malġuiñik

kalimñiğnik pituqaqhuni, suli isiqsivium paanji qaunaksriqaqhutiñ munaqsriñik. ⁷ Taimmaiñaq atanğum isağulga sagviğñiqsuq, isiqsivium ilua qauplugu. Isağulgum iqiıqsañiğaa aksiklugu Peter tuiqqañagun nipliutiplugu, “Qilamik makittin!” Tavrauva kalimñiğich katanjıqsut tayağnikniñ. ⁸ Isağulgum qilamiksriğñiğaa, “Tapsiağiksaagutin, aluğutikkiñ atilugik.” Peter taatnatun piñiqsuq. Isağulgum nipliutipsaañiğaa, “Uligaagutin malıñña!” ⁹ Peter-m maliaqsiñiğaa isiqsiviñmiñ kanjıqsıllıapiağaluaqnagu isağuliñmun taatna piñi. İlaa siññaqtuğasukniğniqsuq. ¹⁰ Apqusaagutiniğaa sivulligñi qaunaksrini tugliñitñi sulipsuuq, aqulliupluguasiñ tikiññiqsuk savigruağmun paamun anigisiplutik nunaaqqimun. Taamna paa anmalgiññiqsuq inmigun, ilinikaasiñ aniplutik. İlinjik qilamiksruqhutik apqutikun, aasiñ taimmaiñaq isağulgum uniñiğaa Peter tamaña. ¹¹ Tavrani Peter-m kanjıqsivaaluaqsiñiğaa tamanna atuumaruq. Uvva itnağniqsuq, “Nalupqiginaiğiga Agaayyutim tuyuqalha isağuliñmiñik annautisaqluña Herod-ñum anjalatchılhaniñ. İlaan annıqsuqmigaaña Herod-miñ suli Jew-ñuruaniñ piyaqquisuktuanıñ uvamnik.”

¹² Taamna qauğriaqpalaktiqami utlautiniqsuq kinunğanun Mary-m, aakañan John Mark-ñum. Tavrani ilı inuğiaktuat katimaniqsut inıqsruqhutiñ. ¹³ Taluata sılataani Peter katchaqtuğniqsuq. Niviaqsiq atiqañniqsuaq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisuupmagaan. ¹⁴ Peter-m nipaa ilisaqlığniğaa. Quviatchaqtıqpaitluni anmautıgıaluaqnaguunniñ utıqtığniqsuq kiñumun uqañiaqhuni, “Peter qakma!” ¹⁵ Taapkua nipliutiniğaat, “Kinniıivaluktutin!” Aglaan taamna niviaqsiğruk nalupqısunıññiqsuq. Aasiñ ki- ulgiññiğaat, “İrrusia pıvalukkiñ.” ¹⁶ Peter-m nutqautıñiñiğaa katchaqtuñi. Kiısaimmatai anmautiniqpaat. İlinjisa qıñiqamıtrun quviğutchanıqsut niğıungıllaqhutiñ. ¹⁷ Peter-m urriqanığai nipaisaaquplugich aasiñ uqautiaqsiplugich qanuq Agaayyutmun annısisılağmiñik isiqsiviñmiñ. Uqautipsaañığai, “Kilikkumagisi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasiñ ilaa aullağniqsuq atlamun inimun.

¹⁸ Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupıllanıqsut. Kanjıqsitlaığniğaat qanuqtilaaña Peter-m. ¹⁹ Herod-aasiñ tiliriñiqsuq inunñun pakaquplugu Peter aglaan paqıñiñiğaat. Herod-ñum apıqsruqtuqqaañığai munaqsrit aasiñ tilisigiplugich tuqqutquplugich. Tamanna atuumaanıkmın Herod Judea-miñ aullağniqsuq ittuallagıaqhuni Caesarea-mi.

20 Herod-ḡumguuq qinnausimallapiagñigai iñuich iñuuniaqtuat Tyre-miḡu Sidon-miḡu. Taatnaqhutiḡ ilinisa katiplutiḡ qinḡigaiḡnaat Herod. Taapkua utlautiruat sivulliuplugu ilauraannaktaagñigaaat umialgum tuglia, taamna atiqaqtuag Blastus-mik. Aasiin taatnaqqaahutiḡ utlautiplutiḡ Herod-mun inḡiqsruḡigaiḡnaat qinḡiḡusimaalikḡsraḡmiktigun, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiqagñiviqagtut umialgum nunagikkaḡaniñ. 21 Uvvaasiin nalunaiqsami uvlumi Herod atnuḡaaqtuqhuni umialgutnaḡmiñik aqvinniqsuq atanguviniḡmiñun uqautriviksraḡmiñun iñuḡnik. 22 Tyre-miut suli Sidon-miut naalaḡniruat Herod-mik nipliagaqsiñiqsut itnaqhutiḡ, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Iñuḡhiḡnaq nipiqaḡitchuq taatnatchiñik.” 23 Taimmaiñaq Agaayyutim isaḡulḡan Herod atniḡñatchiḡñiḡaa inḡalaunḡiñi atakkii kamakḡutaitḡuni Agaayyutmik. Qumaich niḡiñiḡaaat aasiin tuquniqsuq. 24 Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiñiqsut Agaayyutim uqaḡhanik aasiin iñugiallapiaqtuat akuqtuḡniḡaaat. 25 Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaaḡmiknik utiḡniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark inḡmikkun.

13

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtataaqaḡha Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

1 Ukpiqtuanḡruuat Antioch-mi ilaqaḡniqsut iñuḡnik sivuniksriqiriniglu ilisautriñiglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutiliḡmik Taaqsipaḡmik), Lucius-miglu (Cyrene-miumik) Manaen-mik (iñuguqatitqaḡniqsuaq Herod-mik kavanauruamik) suli Saul-mik. 2 Uisauraaḡniqsut tamarumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniḡai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtataaḡisigik uvaḡnun savaaksranun tuḡḡuummatigikkamnun ilinḡknun.” 3 Tavra uisauraaqhutiḡ agaayuanikamiḡ argaḡmiknik patikḡlugiḡlu tuyuḡiniḡaich.

Uqqiraqtik Cyprus-muḡhak

4 Ipqitchuam Irrutchim tuyuḡiniḡik Barnabas-lu Saul-lu. Iḡliqhutik Seleucia-mun aasii tavrakḡa tiksigñiqsuk qikiqtamun taiyuutiliḡmun Cyprus-mik. 5 Ilinḡik tikitñamik Salamis-mun nunaaqḡiuramun Cyprus-mi quliaqtuaḡniqsuk Agaayyutim uqaḡhanik Jew-ḡruuat katraḡviatni. John Mark-mik ikayuqtiqaḡniqsuk. 6 Tavrakḡa nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiññiqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñiqsuk aḡatkumik Jew-ḡnuruamik atiqaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqaḡniqsuq

sivuniksriqiraunipluni. ⁷ Ilaan ilannaginigaa kavanauruuq taavrumani qikiqtami, atiqaqtuagguuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuanupluni. Taavruma kavanauruamguuq aiyugaaqtullapiagnigik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqalhanik. ⁸ Aglaan taavruma anatkum Elymas-num akililiqsuqgnigik taapkuak atakkii kavanauruuq ukpiqsritqunjtluugu Christ-mik. ⁹ Aasiin Ipqitchuam Irrutchim analatagigaa Saul, taggisigaqmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-num qiniqamiun nalininaaqtuugu taamna anatkug ¹⁰ nipliutinigaa, "Ilvich tuungaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruuq uumiginigin ataramik kinniplugich inuich pisaasulipkun. Uqautiginaijun Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuanunilugu. ¹¹ Pakma Agaayyutim anasiinhuqsagniagaatin. Qiniitlaisaallakkisirutin qaumamik." Taatnagluqaqtuq Elymas-num ilitchuqlignigaa taaqtuamun matulhak irranmi. Ilaa saptaaqsiiniqusuq kisumun inunmun tasiullanjanuqpluni arganmigun. ¹² Kavanauruam qiniqamiun taamna atuummiruug ukpiligniqsuq quvigutchakhuni ilisauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaaqatiuni lu Antioch-mun niqsut Pisidia-mi

¹³ Paul-lu tuvaaqatiuni lu Paphos-miñ tiksiginisut Pergamun Pamphylia-mi. John Mark-num uniniginigik utiqhuni Jerusalem-mun. ¹⁴ Taapkuak Perga-miñ iglignisuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-nuruat minguiqsiaqviata uvluani utlautinisuk ktraqvianun aquvitlutikaasiin. ¹⁵ Moses-num maligutaksraja suli sivuniksriqirit aglaanjitniñ agliqianikman ktraqvium qaukijisa itnagniginik, "Aniaqatiuk, uqaututiksraqaqtupitik pitchuksaagutmik inunmun uqaqugiptigin ilinjitnun."

¹⁶ Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsiinigi, "Jew-nuqatiumaan suli sumiunuruapayaasii taluqsriuasii Agaayyutmik! Naalagnillaksitja! ¹⁷ Agaayyutaata Israel-aagmiut sivulliavut piksraqtaaginikkanji. Ilaan kamaqaqsiqkaqlugich taimani inuuniahatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisiplugich Egypt-miñ sanjimgun kamaqaqtuakun. ¹⁸ Suli malgukipiani ukiuni Agaayyutim iglutuqlugich Israel-aagmiut iglauhatni suviksrailaami munagiplugich. ¹⁹ Tavra inugaagruich Canaan-mi piyaqquanikamigich inuksraqtagmiñun nunaksrirutiginigaa. ²⁰ Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat malgukipiaq qulit ukiut ilaan qaitchiinigi sivulliuqtiksranjitnik inuugniahanunaglaan Samuel-num taivruma sivuniksriqirim. ²¹ Aasiin taapkuu Jew-nuruat umialiqaguaqsiptomata Agaayyutim qaitchiinigi Saul-mik igninanik Kish-num kinuvianiniñ Benjamin-um. Malgukipiani ukiuni atanniqsuqtigiluummaan

umialiginigaa. ²² Aglaan Agaayyutim Saul piiq̄lugu inaniqsinnigaa David-mun umialiguq̄luguasii taapkununa. Taamna iñuk Agaayyutim itnautigimanikkaña sivuani, ‘Taamna David igñiña Jesse-m iñuk quviasuutigigiga atuigisip̄luni pisuhigikkamnik iluqaagun.’ ²³ Taavrumakña David-ñum kinuviañiñiñi Agaayyun tikiutriruq Jesus-mik anniqsuqtiksramik Jew-ñuruanun, taatna ilaan akiqsruliḡmisun. ²⁴ Sivuani Jesus-ñum aggiñhan John-ñumli quliaqtuaḡutinigai iluqaisa Jew-ñuruat mumiquplugich paptaaq̄tillugillu. ²⁵ Aasiñ John naatchiyasikami savaaḡmiñik ilaan niplutininigai, ‘Kisuunasugivisitña? Uvaña taivruminãunitchuna niḡiugikkaq̄si. Ilaapiaq̄ aggiñiaqtuq kinupkun. Uvaña taivruma isigaiñi aluḡutaiqsiksraulunãunniñ nalliummatinitchuna.’

²⁶ “Aniqatiumaan, Abraham kinuviağikkanaasii suli iluqasi uvani taluqsriruasii Agaayyutmik, taamna tusaayugaallautaq anniqsugiakun tuyuruq uvaptiknun. ²⁷ Jew-ñuruat iñuuniaqtuat Jerusalem-mi suli sivulliuqtituummaḡmiñ iñichuğinĩñigaaat Jesus Anniqsuutauñha. Minḡuiqsiağ̄vipayaami agliqiraḡigaich uqauttutinich sivuniksriqirit katrağ̄vinmikni aglaan kaniqsisaitlugich. Patchisigikamitruñ Jesus ilinisa ilumun atuumapkağ̄niḡaich sivuniksriqirit uqautigikkaniç. ²⁸ Sumikunniñ patchisiksraitçhaluanğ̄miñ agvisiksraitlugu inğ̄nigaaat Pilate tuqqutitquplugu. ²⁹ Aasiñ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uqauttutai maliḡuaq̄taiñ atq̄ağ̄nigaaat kikiaktuutrivinmiñ inillak̄luguasiiñ iluviğ̄mun. ³⁰ Aglaan Agaayyutim anitqiksinnigaa tuquliḡmiñ. ³¹ Iñugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuğ̄niqsuq tamatkununa igliqatmiñun Jerusalem-mun Galilee-miñ. Pakma taapkua ilisimaraurut ilaagun iñugikkaptiknun Jew-ñuruanun. ³²⁻³³ Uvaguttuq uqautigiptigiñ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsrutigikkana sivulliaptiknun pakma atuumapkağ̄nigaa uvaptiknun kinuviañuruanun anitqiksitnamiuñ Jesus iñuuk̄iḡmun. Atakkii tugliani Psalm aglausimaruq itna,

‘Ivich igñiḡigikpiñ,

ugluvak aapağ̄uqtuna ilipnun.’

Psalm 2:7

³⁴ Agaayyutim anipkaqamiuñ Jesus tuqqutqikkumiñaiqlugu akiqsrupsaaḡniqsuq itna,

‘Aatchuq̄niaḡipsi ipq̄itchuaniglu nalupq̄inaitchuaniglu akiqsrutigikkamnik David-mun.’

Isaiah

55:3

³⁵ Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliğ̄niqsuq,

‘Savaktin ipq̄itchuaq̄ aupkağ̄umiñaitkiñ.’

Psalm 16:10

36 David-guuq savautrigaluaqmiruaq Agaayyutmik iñuuliǵimiñi. Tuqupman iluviǵniǵaat piqasiutiplugu sivullianjñun, timaa aasiñ tavrani aupluni. 37 Aglaan taimña Jesus Agaayyutim anjipkakaña tuquǵimiñ auñaitchuq. 38 Ilauramaañ, iluqasi kañiqsirusraurusi ilumutuuliǵmik quliaqtuaǵikkamnik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqilhiñaugai killuqsautisi. Kiñaunniiñ tupiksriñialǵmigun maligutaksraiñik Moses-ñum nalaunñasipkakkauyumiñaitchuq Agaayyutmi. 39 Aglaan kisupayaaq ukpiqsriuruaq ilaanik nalaunñasipkakkauruq ilaani. 40 Taatnamik qaunagititchi. Atuumminjitchumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

41 ‘Atañii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuaǵilugu piyaqquǵniaqtusi.

Iñuupkaǵlusi savaaqaǵisiruñña ukpiǵiyumiñaisapsitñik

unniñ iñuum uqautiniaǵaluaqpasi.’ ” *Habakkuk 1:5*

42 Paul-lu Barnabas-lu aniaqsipmaknik katraǵviatniñ iñuich aiyugaaqtuaqsiñiǵaich utitqiquplugik minguiqsiǵvik tikitqikpan uqautipsaaǵiaquplutiñ tamarrumuuna. 43 Kinuagun katimañhum iñugiaktuat Jew-ñuruat suli mumiksimaqtuat Jew-ñuruat ukpiǵusiatnun maliaqsiñiǵaich Paul-lu Barnabas-lu. Aasii ilinik pitchuksaǵniǵaich ataramik tunñavigitquplugu Agaayyutim iluaqqutrisaa.

44 Minguiqsiǵvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katiniqsut naalagiaqhutiñ Agaayyutim uqalhanik.

45 Tavrali Jew-ñuruat qiniqamisigiñ iñugiakpauraqtuat siqñalillapiaqhutiñ akikñaqhugich Paul-ñum uqautai uqagñiqhutiqaqsiñiǵaat.

46 Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqagñiqsuk taluqsrañillapiaqhutik itna, “Agaayyutim uqalha sivulliulugu uqautauruksrauruq ilipsitñun Jew-ñuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taatnakipsigun ayakkiksi iñuuliq Agaayyutitñaqtauruuq. Taatnamik uninñiaǵipsi aullaǵunuk tamatkunña Jew-ñunjitchuanun. 47 Taatnakii Agaayyutim urriqsuǵaatiguk itnailiplugu,

‘Nalunaiqsagigikpiñ qaumaruatun itquplutin Jew-ñunjitchuanun

anniqsuquplugich iñuich suniananipayaaq nunam.’ ” *Isaiah 49:6*

48 Tavra Jew-ñunjitchuat tusaakamitruñ taamna quyaaqsiñiqsut Agaayyutim uqalhanik quviatchallapiaqhutiñ. Aasiñ taapkua piksraqtaañuruat iñuuliqquplugich Agaayyutitñaqtauruamik ukpiqsriñiǵniqsut. 49 Uvvaguuq Agaayyutim uqalha siaminniqsuq napmupayaaq tamaani nunami.

50 Tavrali Jew-ñuruat akatchiñiqsut aǵnanik kamagikkauruanik taluqsriuranik Agaayyutmik suli

qaukhiñik taavrumani nunaaqqimi. Piyuaqtinnigaiç Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiñ nunamikniñ. ⁵¹ Uqqiraqtik ipsunigaaq qavia isiganmikniñ. Tavrakñaasiñ aullaḡniqsuk Iconium-mun. ⁵² Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasunniqsut Ipqitchuam Irrutchim aḡalatlugich.

14

Iconium-miithak

¹ Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun utlautilgiñniqsuk Jew-ḡnuruat katraḡviatnun. Uqautrillautapiagataḡniqsuk aasiitai iñugiaktuat Jew-ḡnuruatlu Jew-ḡnunjichuatlu ukpiqsriḡniqsitlugich. ² Aglaan Jew-ḡnuruat ukpiqsriyumiñaitchuat akatchiñiqsut Jew-ḡnunjichuanik. Ilinisaunniñ akikḡaqtuliqsitkaich ukpiqsriruanik. ³ Uqqiraqtik nayuutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqsrautaiqhutik Agaayyutikun. Quliaqtualhakni iḡuaqutriḡmigun Agaayyutim savaktitlasiplugik quviqnaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiñiqtinnigaa uqauttutaak ilumutuulha. ⁴ Nunaaqqim iñui malḡuiguḡniqsut, ilaḡich iñuich ilaliutiplitiñ Jew-ḡnuruanun atlatsuli tappiutiplitiñ uqqiraqtinun. ⁵ Kiisaimma Jew-ḡnunjichuat suli Jew-ḡnuruat sivulliuqtituummaḡmiñ sivunniḡniqput aḡallaḡluguklugik unniñ miḡuqtuḡlugik uyaḡaḡnik. ⁶ Uqqiraqtik ilitchuḡikamitku taamna sivunniugun qimaḡniqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqqinun Lycaonia-mi. ⁷ Lycaonia-mi quliaqtuagaqsilgiñniqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miithak

⁸ Tavraniḡuq Lystra-mi qiñiḡniqsuk iñunmik pilguirrituqaqtuamik isiganmigun aniḡgataḡmiñiḡaḡlaan. Pisunḡaḡniñniqsuq aglaan aquppitlapiuni. ⁹ Taamnaguq naalaḡniñniqsuq Paul-ḡm uqauttutaiñun. Aasiñ ilitchuḡiplugu taavruma ukpiqsrisilaḡa iḡuaqsikkauḡksraḡmigun Paul-ḡm qiñiaqsiñiḡaa nalaḡun ¹⁰ nipliutiniḡaa nipitusipluni, “Qikaḡiñ.” Taamnaguq aḡun maksriñniqsuq pisukkataaqsipluniasii. ¹¹ Uvvaguq iñugiaktuam Paul-ḡm savaaḡikkaḡa qiñiqamiñ Lycaonia-ḡmiuraaqhutiñ nprallaḡniqsut itnaqhutiñ, “Agaayyutivut iñuguḡniqsut aasii atqaqhutiñ uvaptiknun.” ¹² Atchiḡniḡaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiñ Hermes-mik atakkii taamna Paul nipliraqtaupman. ¹³ Tavraniḡuq piqaḡniqsuat agaayyuviniḡmik aḡḡuaḡmiknun Zeus-mun silataani nunaaqqim. Aasiñ agaayuliqsi taamavrumuḡa Zeus-mun tikiutriñniqsuq uumaruanik aḡusalunik naurianiglu paamun. Tavrataamna iñuillu tavrani tunillaḡuaqsiñniqsut kamaksrisukhutiñ uqqiraqtinik.

14 Uvvaasiiñ ilitchugiaqsikamitku taamna Barnabas-
 numlu Paul-umlu aliktuğnigaik atnuğaatik aasiiñ
 upaktuutiplutik itnaqhutik tamatkunuja, 15 “Ukuqsii,
 suvaata itnasiğaqpsi? İñuñhiñauruguk ilipsisuntuuq.
 Aggiqsuanjuruguk uqautityaqhusi tusaayugaallautamik
 mumiqugaluaqhusi matkunakña agaayyutinñuanıñ
 iñuuruamun Agaayyutmun, iñiqtaanun qılamlu nunamlu
 tağiumlu supayaamlu taapkunani ittuam. 16 Taavruma
 Agaayyutim qaanjaniktuami iluqaisa iñuich ilatchigñigai
 sivunnitlasiplugich iñuuniañhatigun. 17 Aglaan ataramik
 kanıqsimapkağnıgaa nakuuruanuñhi savaallautagmigun,
 sialuk tatpakmakña qaitlugu sulı niqıksrat nautchiat
 piviksranısigun qaisimaagai, ilipsiliasiiñ quviasuktıtlusi.”
 18 Taatnailıplugu uqautiurağniıllaisa Barnabas-umlu Paul-
 umlu nutqaqtıpqauragñigaik tunıllakıksranatniñ inmiknun.

19 Aasiiñ ilañich Jew-nuruat Antioch-miñ Pisidia-
 miittuamiñ sulı Iconium-miñ tavrıñalgiñıqsut. Tavra
 piqatıksrağniatuqhutiñ iñugiaktuanik inmiknun uyağanik
 miłuqtulgiñıgaa Paul. Kalıñıgaa anıtlugu nunaaqqimiñ
 tuqunasukniatlugı. 20 Aglaan ukpiqtuaqatiunı katıpmata
 avataanun Paul makıtluni utığniqsuq nunaaqqımun,
 uvlaakuqmanaasiiñ ilaalu Barnabas-lu aullalgitlutik Derbe-
 mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak Utilhak

21 Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuaqmaknik tusaayugaallau-
 tamik Derbe-mi iñugiaktuat ukpiqsriğıñıqsut. Tavraasiiñ
 utığniqsuk Antioch-mun Pisidia-miittuamun Lystra-kun
 Iconium-kunlu. 22 Pitchuksaaqlugich tunñaviqaqıplugich
 Agaayyutmik, uqautiniğaiç itna, “Uvagut iglutuqtuksraurugut
 iñugiaktuanik ihuıllıığutınik isıtlasiñıapiaguta anıayıqutaanun
 Agaayyutim.” 23 Tikitchağikamik ukpiqtuanıuranun
 nalunaiqsısıraqniğaiç ukpiqtuanıruat qaukıkıksranıñik,
 sulı agaayıqqaahutiñ uısauraaqhutiñlu tamarrumani
 uvlumi inıqsruutiniğaiç Agaayyutmun qaunagitqıplugich
 tunñavıgıkkanjatnun.

24 Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunanjani
 Pamphylia-mun tikiñıqsuk. 25 Tamatkunani Perga-mılu
 tusaayugaallataq uqautıgiaqsilgiñıgaa, tavrakñaasiiñ
 Attalia-mukhutik. 26 Taavrumakña tiksıqhutik utığniqsuk
 Antioch-mun aullaqqaagatağvıñmiknun. Tavrakña aullaqtuak
 ukpiqtuanıruat inıqsruutianikamisigik Agaayyutmun
 qaunagitqıplugik savautılhakni inmiñun. Taavrumuja
 utığniqsuk naatchikamik savaagmiknik. 27 Tikitmaknik
 Antioch-mun ukpiqtuanıruat katıpmata taapkuak
 tusaayugaaqtınnıgaiç iluqaanik Agaayyutim savaanjanik

tumigiplugik suli Jew-ñuñitchuatunniñ ukpiliqsitlugich. ²⁸Tavraniasiñ ukpiqtuaqatiumikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

15

Katimalhat Jerusalem-mi

¹ Kinuagun iñuich ilañich tikiññiqsut Antiochmun. Iisautriaqsiñiqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitñutchiqsimaitchupsi timipsigun tuvraqługich Moses-ñum tillisai anniqsukkauyumiñaitchusi.” ² Paul-lu Barnabas-lu qapiqtailiaqsiñiqsuk ilinjitñik taavrumuuna. Taatnaqhutin sivunnigñiqsut Paul-lu Barnabas-lu ilalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksrağigaich uqqiraqtitlu ukpiqtuanuruat qaukñinjtlu tamatkunuuna Moses-ñum tillisaigun. ³ Taatnaqhutin ukpiqtuanuruaqatinisa tuyuğiniğaiç. Iğligniqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutin Jew-ñuñitchuatunniñ muminñiplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluğaisa aniaqatigiich quviatchaktinnigai. ⁴ Aasiñ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanuruat piqasiqhutin uqqiraqtinik suli qaukğñik pağlanigaiç. Taapkununa tusaayugaaqtirrutiginigaa Agaayyutim iluqaan savaagikkaña inmiktigun. ⁵ Aglaan ilañich ukpiqsirruat Pharisee-ñusuuruat makinniqsut itnaqhutin, “Jew-ñuñitchuat ukpiqsirruat nalunaitñutchiqsuksraupiaqtut uqautikkaulutin tupigiraksrağinilugu maligutaksraña Moses-ñum.”

⁶ Taatnaqhutin uqqiraqtitlu ukpiqtuanuruat qaukñinjalalu katimaniqsut isummatigisukługu taamna. ⁷ Uqaksraqtugaluaqmata Peter makitluni nipligñiqsuq, “Aniqatiumaan! Iisimarusi inilğaan akunnapsitñiñ Agaayyutim piksraqtaagipmaña uqağiaqupluna tusaayugaallautamik Jew-ñuñitchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik. ⁸ Aasiñ Agaayyutim ilisimaligmgigun iñuich isumanjitñik uqağigaa akuqtuiñi Jew-ñuñitchuanik qaitchiplugich Ipqitchuamik Irrutchimik, atriplugu qaitchiñi uvaptiknun. ⁹ Uvagullu ilinijllu atlakaagiiksingitkaatigut. Killuqsautinjitñik natqiutinigai ukpigiaqutripmata. ¹⁰ Uvvami suvaata naipitchukpisiun Agaayyun suli Jew-ñuñitchuat tupiksripkağniağlugich tillisinik sivulliaptalu uvagullu tupigilguisaptiknik? ¹¹ Uvagut ukpigigikput Agaayyutmun anniqsukiput ihuaqqutriğhagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatuntuuq.”

¹² Katimaruaguug iñuksruiqhutin naalağniñiqsut Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu tusaayugaaqtirrutaaknun

atlayuağnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu Agaayyutim
 iñiqtagikkañagun inmikun akunğatni Jew-ñuñitchuat.
 13 Uqağuiqmaknik James-ñum uqautiaqsiñigai, “Aniaqatiu-
 mañ, naalaqsitña! 14 Simon Peter-m uqautigaatigut
 qanuq Agaayyutmun aullağniipluni ukpiqtitlugich
 inmiguatitchaqlugu Jew-ñuñitchuaniñ iñuksraqtaaqatquq
 ukpiqsriyumiñaqsiplugich. 15 Suli sivuniksriqirit
 uqautaatanun immiutilha itnauvva aglausimaruamun,
 16 ‘Aquagun Atanğuruañaa utigisiruñaa.

Aasiili ikayuitqikkisiruñaa David-ñum kinuvianñik
 tupaagruttitun ittuanik.

Nappatqikkisigiga piyaqqukkaauruaq.

17 Iluqağminj atlatlu iñuich pakaqağumuut Agaayyutmik,
 iluqağminj Jew-ñuñitchuat piksraqtaagikkatka uvañnun.

18 Taatna Atanğuruaq uqaqsimaruq,

ilitchuğipkairuaq tamatkuninja inilğaan.’ *Amos 9:11, 12*

19 “Aasiñ uvañali sivunniutigiga uqumailliuqtitpañasunaqñagich
 pilavut Jew-ñuruat atuqtaksranisigun Jew-ñuñitchuat
 mumiksuaq Agaayyutmun. 20 Aglaan aglaglugich uqautilavut
 qanusiq niqi tunillautaumakpan aañuanun niğitqunillugu,
 suli qaayugnaqtuağmiñ atlatukun piisimaaqulugich, suli
 augiqsimailaanik niğrutituqunillugich unniñ aukuqunillugich.
 21 Taimakñaqaña Jew-ñuruapayaat ilisimagaat atuqtaksrat
 Moses-kun qaisauruat atakkii minguiqsiagvipayaami
 agliqiqlugich iñuñnun katrağvinñi. Tavra.”

Tuyuqalhat Ukpiqtuanñuruanun Jew-ñuñitchuanun

22 Tusaakamisigij uqqiraqtit suli qaukñuruatlu iluqağmiglu
 ukpiqtuanñuruat sivunniğniqsut añutinik piksraqukhutin
 Antioch-muktuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasii
 nalunaiqsiplutinj Judas-mik taggisigaqtuamik Barsabbas-mik
 suli Silas-mik. Taapkuak iññuk sivulliuqtillautauñiqsuak
 ukpiqtuaqatiumikni. 23 Taapkuñnuuna tuyuutinich
 tuyuuniqsut, “Aniaqatusii, uvagut uqqiraqtauruaguutlu
 qaukñuruaguutlu, tuyuqtugut nayaanğamik iluqaitñun
 Jew-ñuñitchuanun ukpiqtuanun Antioch-mi, Syria-milü
 suli Cilicia-mi. 24 Tusaaniğikput ilañitñun ilagikkaptiknun
 ihuillutaağniplusi akatlusi uqağmikkun, taatna pitqulugich
 pinjtkaluaqtitlutinj uvaptiknun. 25 Tavra-taatna katimapluta
 suli iluqata atisipluta, piksraqtaaqatugut uqağiaqtauksranik
 aasii aullaqtillugich ilipsitñun. Taapkuak piqataugisiruk
 ilauraannaptikni Barnabas-milü Paul-milü, 26 taapkuak iññuk
 suksraağiruak iñuuhigmiknik savautriğmikni Atannaptiknik
 Jesus Christ. 27 Judas-lu Silas-lu tuyuğiniağivut ilipsitñun.
 Uqautipsaagisigaasi tamatkunuuna aglakkaptigun.
 28 Atakkii Ippitçhuaq Irrusiq piqatigiqlugu sivunniqsugut

qaitchisuñitłusi malilgunaitchuanik tuvraaksranik, aglaan taapkuniņa atuumanapiaqtuanik: ²⁹ niqinik tunillautigimaruanik aanġuanun niġiñasi auktusuñaqasılı unniñ qimisimaruanik niġrutmik niġiñasi, suli piisimaagusi qaayuġnaqtuaġimñ atlatuħkun. Taapkunakņa qaunagigupsi pillautaġniaqtusi. Tavra.”

³⁰ Aullaqtitauruat tikitmata Antioch-mun katipkaġniġaich iluqaisa ukpiqtuat aasiñ qaitchipługich taapkuniņa aglañnik. ³¹ Iñuich agliqianikamisigik tuyuutinich quviatchañiqsut pitchuksaagıġmikkun. ³² Judas-lu Silas-lu sivuniksriqirauġmikkun uqautriñiqsuk ukpiqtuanik pitchuksaaqługich ukpiqsriġmikkun sayyaksaqługillu. ³³ Aasiñ tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiuñitñik taikuuqhutin aullaqtinniġaich kiñumun tuyuġiriñitñun. ³⁴ [Aglaan Silas sivunniġniqsuq nayuutisukhuni.] ³⁵ Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuiñagıñiqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik iłisautriñiqsuk Atanġuruam uqalħiñik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Avilħak

³⁶ Kiñuvatigun Paul-ñum nipliutiniġaa Barnabas, “Kiata, utiġvigilavuk nunaaqıurapayaat Agaayyutim uqalħhanik quliaqtuaġvigikkavuk tikitqattaagługich aniaqatiut kañiqsityaġługu qanuġli pisilañat.” ³⁷ Barnabas-ñum tuvaaqatigisuñniġaa John Mark aullaġumik. ³⁸ Aglaali Paul-ñum iħuaġinıtkaa aullautilħa ikayuñitługikkii quliaqtuaqmaknik, unitługikunniñ Pamphylia-qsiuħakni. ³⁹ Taatnaqhutik qapiqtailillapiagıñiqsuk piqatigiñiġiqhutikunniñ. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullaġniqsuq. ⁴⁰ Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullaġniqsuq. Ukpiqtuaqatiutik inıqsruutiniġaich Agaayyutmun qaunagitquplugik igliħakni. ⁴¹ Igliġniqsuk Syria-kuaqhutik suli Cilicia-kun, aasiñ Paul-ñum sayyaksaqługich ukpiqtuanıruat ukpiġutinich.

16

Timothy-m Piqasiutilħa Paul-mun suli Silas-mun

¹ Paul-kuk iglaugaluqaqamik tikiłgataġniqsuk Derbe-mun suli Lystra-mun. Tavraniġuuq ukpiqtuaqaqmiñiqsuaq atilıñmik Timothy-mik, aakanıptuuq ukpiqtuanıpmiñiqsuaq Jew-ñupluni aglaali aapaña Greek-ñupluni. ² Iluqagminı ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-milı uqautigillautaġniġaat taamna Timothy. ³ Paul-ñum Timothy maliquniġaa inımigun. Taatnaqługu nalunaitıutchiqsinniġaa piqutigiplugich Jew-nuruat iñuuniaqtuat tamaani nalunıtmatruñ taamna Timothy

aapaqaalha Jew-ηunitchuamik. ⁴ Apqusrautiligmikni nunaaqqi-urani uqautiniḡaich ukpiqtuanjuruat tuvraqtaksranik, uqqiraqtit suli qaukliich Jerusalem-mi sivunnikkañitñik ilinjitñun tupigitquplugich. ⁵ Taatnaqhutin ukpiqtuanjuruat sayyikkauniqsut ukpiqsriḡimiktigun suli ilaniktuugniqsut ukpiqtuaḡuqtuanik uvlugaḡipman.

Paul-ηum Qiñiquuraalha Troas-mi

⁶ Taapkua igliḡniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ḡmiut nunaḡat. Ipqitchuam Irrutchim piyummataisitmatin tusaayugaallautamik Asia-muutrinjiñniqsut. Ilinich taununañiñniqsut. ⁷ Aasiñ qallikamitruḡ Mysiam killiḡa saqusukkaluaḡniqsut Bithynia-m tuḡaanun, aglaan Jesus-ηum Irrutchiḡmigun taatnamuqunjiñḡai. ⁸ Taatnaqhutin nalḡuḡniqsut Mysia-kun tasamuḡa Troas-mun. ⁹ Tamarrumani unnuami Paul qiñiquuraaḡniqsuq Macedonia-ḡmiumik qiñiuaqtuqtuamik itnaqhuni, “Macedonia-mun ikaḡutin ikayuḡiaqtigut!” ¹⁰ Paul qiñiquuraaqtitqaaḡlugu itqanaiyaqtigapta aullaqtiqtugut Macedonia-mun. Ikpigigikput tuḡluḡipput tusaayugaallautamik quliaqtuaḡiaqupluta iñunñun taakipkunḡa.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuaḡulha

¹¹ Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalḡuqhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiñ taavrumakḡa uvlutqikman Neapolis-mun tiksiquhuta. ¹² Tavrakḡa tagraqtugut Philippimun, qaukliḡmun nunaaqqiatnun Macedonia-ḡmiut, iñugiaktuanik Rome-maḡmiunik iñuqaqtuamun. Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut. ¹³ Minguiqsiagvium uvlua tikitman aniḡluta nunaaqqimiñ utlautirugut kuugum siñaanun iniqsruḡiaḡasugiplugich. Aquvitnapta uqaaqtuutrirugut aḡnanik tavruraptuuq katiruanik. ¹⁴ Iḡaḡat naalaqtikput atiqagḡniqsuaq Lydia-mik. Taamna tunniuuqqairuanuniqsuq sunjauraammaḡiksuanik ukiḡhaanik, agḡiqsuanumapluni nunaaqqianiñ Thyatira-m. Kamaksriruanuniqsuq Agaayyutmik. Aasriñ Agaayyutim piyumiñaqsiḡkaḡaa akuqtuiḡksraḡanun Paul-ηum uqagḡikkañiñik. ¹⁵ Taamna aḡnaq paptakkaukami piqasiqhuni tupiqatiunjiñik ilaan aiyugaaḡlughich itnaqhuni, “Ukpiqtuanunasugipusitḡa utlaututtitchi tuppamni itchaqtuaḡusi.” Kayunaiḡñḡai tukkiḡlughichaasiiñ.

Paul-lu Silas-lu Isiqtaulhak Philippi-mi

¹⁶ Uvlut iḡaḡatni iniqsruḡviptiknun utlautiḡlaptikni kipaluuniksuq niviaqsiḡaksraq nalautkikput. Ilaa tuunḡaqtuaḡniqsuaq taatnatchikun saḡḡiqaqiḡmigun sivuniksriḡipluni, aasiñ atqunaq maninmik piñiñautinikkaḡa

atanni. ¹⁷ Taavruma Paul-lu uvagullu maliaqsigaatigut niplipluni itna, “Ukua iñuich savaktai kamanagñiqsrauruum Agaayyutim.” ¹⁸ Iñugiaktuani uvluni taamna niviaqsigaksraq taatnağniqsuq. Uvvaasiin Paul-ñum ađiuplugu kinjaqlugu irrusiq itnağniğaa, “Jesus Christ-ñum atqagun tiligikpiñ anitquplutin taavrumakña.” Tavrauvaaguq tuunğataq aniñiqsuq niviaqsigaksramiñ.

¹⁹ Tavra pigirai ilitchugikaminj maniññañniutrin piiqsigñiqman Paul-lu Silas-lu tiguniğaiç. Kaliksraqlugik kattimmavinjmuutiniğaiç sivulliuqtinjitñun. ²⁰ Rome-mağmiunun atanniqsuqtinun tikiutiniğaiç itnaqhutin, “Ukua iñuich Jew-ñuruat akatchirut iñuñnik nunaaqçipsitni. ²¹ Iļisautriplutin atugtaksrirutit akikñaqlugich malinñiakkavut. Rome-mağmiunurugut! Iļinisa iļisauttutinich akuqtugumiñaitkivut unniiñ tupigiyumiñaitkivut.” ²² Iñugaağruich tappiutiniqsut piyuaqniktuanun. Rome-mağmiut aņalarrutilgich tilisiñiqsut aliktuilugik atnuğaanjnik Paul-ñumlu Silas-ñumlu aasii ipiğaqtuquplugik. ²³ Ipiğaqtuqqaqlugik isiqtaupkağniğaiç, tiliplugu isiqsivium qaunaksraa qaunagillautaquplugik. ²⁴ Taatna tilianikmatni qaunaksrim inillañniğik qamaniakliğmun inimun, isiganjglu payañaiqsuusiqlugik uqumailanik qirunjik.

²⁵ Uvvaasiin unnuaqpaguğunnaqsipman Paul-lu Silas-lu agaayuniqsuk quyaplugulu Agaayyun atuqhutik. Atlas isiqtauqatinjikñik naalağniñiğaiç. ²⁶ Taimmaiñaq nuna iliqsraaqsiñiqsuq. Isiqsivium tunjavii auliyañniqsut, talupayaat aņmaqugich sulikalimñiğich isiqtapayaaniñ katakhutin. ²⁷ Isiqsivium qaunaksraa itiqtiqami ilitchugiplugu talut aņmaniqmata isumaniqsuq isiqtapayaat aniniplugich. Taatnaqhuni satkuni tiguplugu tuqqtuchağumaagsiligniqsuq inmiñun. ²⁸ Aglaan Paul-ñum nipitusipluni nipliutiniğaa, “Aniyasaaqnak ilipnun! Iluğata ittugut!” ²⁹ Isiqsiri qinñuağniqsuq nannimik. Itçaglukami tatkivunja punniqsuq uullagmi sivuğaknun Paul-lu Silas-lu. ³⁰ Tavrakña annisikamigik atlamun apiqsruğniğik, “Aņutiik! Qanuğlunjali anniqsuğayaqpiq?” ³¹ Taapkuak nipliutiniğaa, “Ataņguruakun Jesus Christ-kun ukpiqsriļutin anniqsuğisirutin tupiqatituummaqpich.” ³² Agaayyutim uqalhiñik quliaqtuağvigiaqsiñiğaa atlallu ittuat tupqani. ³³ Unnuaqpaguqman isiqsirim iğğuaqsiñiğik atniagñinjik aasiiñ ilaa tupiqatituummağmi paptaaqtikkauniqsuq. ³⁴ Taatnaanikami ilaan Paul-lu Silas-lu tupiğmiñuutiplugik niğipkağniğik. Tupiqatigiich quviatchañniqsut ukpiğiağutriplutin Agaayyutmik.

³⁵ Uvlaağutqikman Rome-mağmiut aņalatinisa aikliqsuqtitin tiliñiğaiç anipkaquplugik taapkuak aņutik aullaqtıl-

lugiglu. ³⁶ Taavruma isiqsirim Paul uqautinigaa itna, “Qaukliich anitqugaatik Silas-lu. Aullakhiinaaguqtutik aniurağniagitchik.” ³⁷ Aglaan Paul-ñum aikhiqsuqtit nipliutinigai, “Pasiyumiñaitkaatiguk savvağluutiqaqtilaaptiknik aglaan ipiğaqtuqhunuk iñunñun qiniqtitlugu inillakmiplunuk isiqsivimun. Uvaguktuuq Rome-mağmiunuruguk. Uvvami pakma aullaqtitchunniqpatiguk iriqqakun? Taatniitchumiñaiapiaqtuq! Rome-mağmiut qaukliich inmiknik uvunağutin anipkağlisiguk!” ³⁸ Aikhiqsuqtit Rome-mağmiut aňalatinitñun uqautiginigai Paul-ñum uqautai. Tusaakamin Paul-lu Silas-lu Rome-mağmiunulhakkuntuuq iqsitchañniqsut. ³⁹ Taatnaqhutin uqapsaagiağniqsut ilinjikñun. Anipkağniğai isiqsivimiñ aullaquplugik nunaaqqimiñ. ⁴⁰ Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsivimiñ utlautiniqsuk Lydia-m kinunğanun. Tavrani ukpiqtuaqatiutik qiniłiğniğai suli pitchuksaaqlugich aasiñ unitlugich.

17

Thessalonica-miilha

¹ Amphipolis-kuaqhutik suli Apollonia-kun igliğniqsuk Thessalonica-mun piqagñiqsuamun Jew-ñuruat katrağviatnik. ² Piragihigmisun tavrunalğiniqsuq iñunñi uqaqataupluniasiiñ. Pınasuni minguiqsiağvium uvluani kanjipsikautiginigai Agaayyutim uqalhi, ³ suli nalupqinaiyağunigaa Anniqsuutim nagliksaaqhuni tuqgutaauruksraulha suli aňitqiksuksraulha tuquhigmiñ. Paul-ñum itnağniğai, “Taamna Jesus uqagikkağa ilipsitñun Anniqsuutauruq.” ⁴ İlanich Jew-ñuruat ukpiqsriłilapiaqhutin ilaliutiniqsut Paul-mullu Silas-mullu. Taatnaqmiñiqsuttuq iñugiaktuat Greek-ñuruat agaayusriqisruuruat suli qulliuruat ağnat. ⁵ Aglaan Jew-ñuruat siqnaligñiqsut. Katitchiñiqsut nalaunñaniurañitchuanik iññukhutin piqatiksrəgmiknik. İlinisa nunaaqqim iñui akatkaqsiñigai. Isigiğniğaat Jason-ñum tupqa pakakhutin Paul-miglu Silas-miglu iñunñuutisuklugik. ⁶ Aglaan paqinittamisigik Jason-lu atlatlu ukpiqtuatlu kaliksrağniğai nunaaqqim aňalataiñun. Tavraniasiñ Paul-lu Silas-lu pasiplugik niplianiqsut itna, “Taapkuak iññuk akatchiñiqsuk iñunñik nanipayaaq. Pakmatuuq nunaaqqiptiknuñniqsuk ⁷ aasiñ Jason-ñum tukkiqsimaplugik. Paaqlañniğaiç tillisai umialgum Rome-mi, uqaqhutin atlamik umialiqagñiplugu atiqaquamik Jesus-mik.” ⁸ Taatnaqmata iñugiaktuat iñuich nunaaqqimlu aňalatai akanniğaiç uqaatchagutihgmun. ⁹ Taatnamik aňalatit Jason-lu atlallu annitchiqsinnigaiç manijnik aasiñ aullaqtitlugich.

Berea-miilhak

10 Unnupqauraqman ukpiqtuaqatiunjiknik Paul-lu Silas-lu aullaqtinnigaich Berea-mun. Tavrani utlautilgiñniqsuk Jew-ηuruat katraǵviatnun sivuanisun. 11 Iñuich Berea-mi uqautisunatlukpayaaǵniqsut apkunakña Thessalonica-ǵmiuniñ. Tusaayumallapiaqhutinj uqaliq naalaqǵugu, suli uvlugagipman Agaayyutim uqalhi ilisaaginiǵaich ilitchuǵiniapiaqǵugu tamanna Paul-ηum uqagikkaña ilumutuutilaanǵagun. 12 Iñugiaktuat tavrani ukpiqsriligiñniqsut, iñugiaktuat qulliuηuplutinj Greek-ηuruat aǵnatlu anutitlu. 13 Aglaan Jew-ηuruat Thessalonica-mi tusaanigaat Paul-ηum Agaayyutim uqalhiñnik quliaqtuaqagñipluguptuuq Berea-mi. Taatnamik tavrunaqtigniqsut akatchiaqsilgitlutinj iñuñnik isaañhiñaaguqǵugich. 14 Ukpiqtuat qilamiksrigiñniǵaat Paul aullaquplugu taunña taǵium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniittuiñniqsuk Berea-mi. 15 Taapkua aullautriruat Paul-mik taunñautinniǵaat Athen-mun. Taapkuali Berea-ǵmiut utigniqsut. Paul-ηum uqautitquniǵik Silas-lu Timothy-lu inmiñuquplugik piyumiñaqsiqpauraqpaknik.

Athen-miiltha

16 Paul taqqiligiñmiñi Silas-miglu Timothy-miglu Athen-mi aliatchallapiagñniqsuq qiniqami iñugiaktuanik aanguanik nunaaqqimi. 17 Paul uqaqatiqagñniqsuq Jew-ηuruaniglu katraǵviatni suli Jew-ηunitchuaniglu agaayyiaqtaqtuanik. Uvvasuli uvlugagipman uqaqatiginigai nalautnamigich atautchimugviatni. 18 Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ηuruaniglu Stoic-ηuruaniglu ilisautrinjitñnik qapiqsigiutraqatiqagñniqsuq. Iñajich uqagñniqsut, “Sumik una uqavaalakti uqaksraqtuva?” Iñajilliguuq niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqapalliqsuq.” Taatnautiginigaaarguuq Paul quliaqtuaqman Jesus-mik suli anitqiligiñmik. 19 Aasiñ tikiutinigaat Paul sivuǵaatnun katimaruat Areopagus-mi itnaqǵugu, “Iisimasukkaluaqtugut tamarrumiña nutaamik ilisauttutigikkapnik. 20 Iñajña tusaakkapta atlayuagigikput. Iñitchuǵisukkiput qanutautilaaña tamarruma.” 21 Tamaanili iluqagmin Athen-naǵmiut suli avakñaqat tavrani naalaguuniqsut tamarrumuuna nutauplugu tusaakkaǵmikkun unniñ uqaksraqtuutigiϕugich.

22 Tavrani Paul qikaǵniqsuq sivuǵaatnun taapkua katimaruat Areopagus-mi itnaqhuni, “Athen-naǵmiut! Iñitchuǵigiga agaayyutinik ukpiqsrillapialiqisi. 23 Pisuktaullamni nunaaqqipsitñi qiniǵitka agaayumaniagñvigikkasi. Paqittunja aanguaqtuǵvinmik aglaqaqtuamik, ‘Agaayyutmun nalukkap-tiknun.’ Taavrumuuna agaayumaniagñvigikkapsitñun nalugaluaqǵugu uqautiniagipsi. 24 Agaayyun iñiqtaqaqtuq nunamik

suli supayaanik imaġikkanijnik. Atanguruaq qilanjmilu nunamilu irviqanjitchuq agaayyuvikpanni iñuich iñiqtanijtñi. ²⁵ Unniñ tunnanjitchuq iñunun qaitchihiksranjatnun inuġikkaġmiñik atakkii iñupayaat qaitchigai iñuuligmiġlu aniġniġmiġlu supayaaniglu. ²⁶ Iñunmiñ atautchimiñ iñiqtaġigaa iñupayaaq, taamna agġigvigiplugu iñuuniaqtupayaaat iluqaani nunami. Sivvani iñiqtaġigaluaqnagich sivunniqsimagai qanutun suli nani iñuich iñuutilaaksranjat. ²⁷ Agaayyutim inillanjiġaa taatnatun iñuich pakaagikpatni paqitauyumiñaqsipluni atakkii Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqaptikni. ²⁸ Atakkii ilaagun kisian iñuuniaqhutalu aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutin aglaktipsi ilanjisa uqaġigaa itna, 'Uvaguttuq ilaan qitunġaġigaaatigut.' ²⁹ Tavra qitunġaġiniqmatigut isumaruksraunjitchugut Agaayyutim irrusia atriqaġasukniaġlugu aanġuanik manijnjik kaviqsaanik naagaqaa qatiqtaanik unniñ uyaġanjnik piliukkanik savayulhatigun iñuich. ³⁰ Taipkunani ukiuni iñuich naluplutin pilhatni Agaayyutim tautuiñaġaa ilhat aglaan pakma tillisiqaġaa iñupayaaq mumiquplugu killukun ilhatniñ. ³¹ Ilaa nalunaiqsaaqtuq uvlumik atanniqaqsigumi nunam iñuanik nalaunjaruahkun tumigiplugu iñuk piksraqtaagimakkani. Ilaan nalupqinaiyaġniġaa iñupayaanun anjipkaqamiun piksraqtaagimakkani tuqqutauhaniñ."

³² Tusaakamitruj Paul-ġum uqaqtuutaa anjitiqihkun tuqqutauhigmiñ ilanjisa tipsisautiginiġaat aglaan ilanjilli nipliġniqsut, "Naalaqtaupsaagukkiptigiñ." ³³ Tavra Paul-ġum uniñniġai katimaruat. ³⁴ Ilaanjisa iñuich piqasiġniġaat ukpiliqhutin. Piqasiqsai ilaqaġniqsut Dionysius-mik, ilanjnatniglu Areopaa-ġuruat aġnamiglu atilinjmik Damaris-mik suli atlanik.

18

Paul-ġum Corinth-miilħa

¹ Taatnaanikami Paul aullaqhuni Athen-miñ Corinth-munniqsuq. ² Taamani nalautchiñiqsuq Jew-ġuruamik atiqaaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli aġnaatnik Priscilla-mik. Tavrunjaptuq tikitqammigñiqsuq atakkii Rome-maġmiut atangata Claudius-ġum aqpiġiplugich Jew-ġuruapayaat Rome-miñ aullaquplugich. Tavra Paul-ġum qiñiġaġniġik. ³ Piñnanjniutiqaġniqsuk iñuuniutigiplugu palapkarriruadiġmik atriplugu Paul. Taatnaqhuni tukkuniqsuq taapkuñnuja. ⁴ Aasii minguiqsigagipmata Jew-ġuruat ktraġviatni uqaqatiqaġaġniqsuq Jew-ġuruaniglu Greek-niglu ukpiliqsinniaqħugich.

⁵ Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-
num aullagñiñaniñigaa quliaqtuatlukhi tusaayugaallautamik
Jew-ñuruanun uqautigiplugu taimña Jesus Christ-
ñuniplugu anniqsuqtauniplugulu. ⁶ Jew-ñuruat igluliqmatni
uqaqhutin pigiiliplugu, Paul-ñum ipsuñigaa qavia
atnugaamiñiñ aasiñ ilaan kanjipsipkaqsaqługich qanuqhuni
taatnałigmiñik itnaqhuni, “Anniqsuqtitchumiñaitkupsi
patchisigirusraurusi ilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuna.
Uvakñaniñaglaan Jew-ñunitchuanun quliaqtuagisiruña.”
Taatnaqqaqługich uninñigai. ⁷ Paul nayuutiaqsiruč
tupqani Jew-ñunitchuam atiqaquam Titius Justus
agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa siłalligiplugu Jew-
ñuruat katragviata inniqsuaq. ⁸ Crispus, qaukliq Jew-ñuruat
katragviatni, ukpigiagutiniğaa Agaayyun qitunğaqtuummagmi.
Suli iñugiaktuat Corinth-agmiut tusaakamiñ uqahgmik
ukpiqsriliğmiñiqsut suli paptaaqtitulit. ⁹ Unnuat ilañatni
Paul qiniquuraagñiqsuq. Agaayyutim uqautiniğaa itna,
“Iqsisuñaqnak! Sivutmun uqagiñ! Qapiqtasuñaqnak!
¹⁰ Piqasiumagikpiñ. Kia-unniñ iñuum aniyasaagumiñaitkaatin
atakkii uumani nunaaqqimi iñugikkatka iñugiaktut.” ¹¹ Ukiuč
avvağmik ilaqasiqługu Paul inniqsuq tavrani ilisautripluni
iñuñnik Agaayyutim uqałhanik.

¹² Gallio kavanaunupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ñuruat
katiplutin tigguglukługu Paul uqaqsittaagvinmuutiniğaat
¹³ itnaqhutin, “Uma iñuum ukpiliqsinniağai iñuich
agaayutquplugich Agaayyutmun akikñaqługu maligutaksraq.”
¹⁴ Paul-aasiñ niplihiñaaguqtuglu Gallio-m uqautiniğai
Jew-ñuruat, “Taamna iñuk iñiqtaqaqpan nalaunñaitchuamik
tuvraqtaksrallu tupiginilugich, nalaunñanayaqtuq uvamni
naalagñiłksrağa anuqsrusiluna ilipsitñun. ¹⁵ Aglaan
pasikapsiun uqakiqtigun iñuillu atinisiğun ilipsilu
maligutaksrapsiğun, ilipsitnik ihuaqsaktaksrağigiksi. Taat-
natchisiğun atanniqsuiyumiñaitchuña.” ¹⁶ Taatnaanikami
anipkağniğai uqaqsittaagvinmiñ. ¹⁷ Jew-ñuruat tiggugluñiğaat
Sosthenes, aňalataa Jew-ñuruat katragviata, ipiğaqtuqługu
sivugaani uqaqsittaagvium. Aglaan Gallio-m suqtigininñigai.

Paul-ñum Utilha Antioch-mun

¹⁸ Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi
ukpiqtuaqatmiñi uniñniğai piqasiqhuni Priscilla-miğlu
Aquila-miğlu tiksiquhin Syria-mun. Sivuanı ayakksrağmi
Cenchreae-miñnağmi niaqqi salipkağniğaa pilğusiatitun
Jew-ñuruat pisigiplugu akiqsruutmigun Agaayyutmun.
¹⁹ Paul-kut tikiñniqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-
ñuruat katragviatnun tavrani uqaqatiqagñiqsuq Jew-ñuruanik.
²⁰ Ittuatluraallaqugaluağniğaat inmikni aglaan Paul

anijiniñiqsuq. ²¹ Unitkaqsikamigich uqautiniġai, “Agaayyutim pitqutigikpagu utiġihitchuġa ilipsitñun.” Aullalġiñiqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniñiġik Priscilla-lu Aquila-lu tavrūġa. ²² Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiniġiaqługich ukpiqtuanjuruat tavrakġaasiñ aullaġniqsuq Antioch-mun. ²³ Tavrani itkalualġitñami qanutuntai aullalġiñiqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksaaġiaqługich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtualħa Ephesus-mi

²⁴ Jew-ġuruatliguuq ilaġat atiqaqtuaq Apollos-mik animapluni Alexandria-mi tikiñniqsuq Ephesus-mun. Taamnaguq uqalguraununiqsuaq kaġiqsimmaagiksauġupluni Agaayyutim uqalħanik. ²⁵ Iļisaisiaqahuni Agaayyutikun aasiñ piyummatiqallapiaqługu ilisauttutiginigaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ġum ilisimalħiñagñigaa John Paptaaqtitchirim quliaqtuaġiħalu paptaaqtitchiħalu. ²⁶ Uqautriaqsiñiqsuq taluqsrautaiqhuni Jew-ġuruat katraġviatni. Priscilla-mlu Aquila-mlu tusaakamitku agġisiñigaa kinuniġmiknun aasii ilisautipsaaqługu sukuitłukługu Agaayyutim annautriłlatilaanjanik iñuġnik. ²⁷ Apollos sivunniġman aullaġukhuni Greece-mun ukpiqtuanjuruat Ephesus-mi ikayuġniġaat aglakhutin ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuksaaqługich paġlatquplugu taakmani. Apollos tikitñami ikayuutaullapiagñiqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim iħuaqqutriħagun. ²⁸ Kaġiqsiñaqsiplugu uqaaqtuutriħiġmigun akiililħaniġai Jew-ġuruat aasiñ uqaaqtigiilħiġmikni Agaayyutim uqalħatniñ nalunaigaaqługu taamna Jesus Christ-ġulħa.

19

Paul-ġum Ephesus-miħħa

¹ Apollos-li Corinth-miitlugu Paul-li kukiłukhuni kivataagun tikiłġataġniqsuq Ephesus-mun. Tavraniguq nalautchiñiqsuq ilaġitñik ukpiqtuat. ² Apiqsruġniġai, “Akuqtuivisi Ipqitchuamik Irrutchimik ukpiliqapsiaglaan?” Taapkua kiuniġaat, “Tusaanijiniñiqsugutunniiñ Ipqitchuamik Irrutchiqaqtilaanjanik.” ³ Paul-ġum apiqsruġniġai, “Qanuqhusimi paptaaqtitpisi?” Taapkua kiuniġaat, “John-ġum paptaaqtitchisaagun.” ⁴ Paul-ġum itnaġniġai, “John paptaaqtitchiruaq iñuġnik mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniġai Israel-aagmiut ukpiqsriruksraulħat agġiqsukrsauruamik kinumigun, taavrumiġa Jesus-mik.” ⁵ Tusaakamitruġ paptaaqtitauniqsut atqagun Atanġuruam Jesus. ⁶ Aasiñ Paul-ġum aksikmagich arganmiñik Ipqitchuam Irrutchim ukpiqtuanjuruat anjalatkaqsiñigai. Uqaaqsiñiqsut

uqautchikun kanjicsiñatlaitchuakun suli sivuniksriqipmiñiqsut.
 7 Iñugiaktillaqağniqsut qulit malğuiyujnamik iñujnik.

8 Paul inniqsuq tavrani pinasuni tatqiñi isaagaqhuni Jew-nuruat katragviatnun. Uqaqatauniququq taluqsrautaiqhuni iñujni Agaayyutim anjaayuqautaanik ukpiqsriliqsinniaqlugich.
 9 Aglaan ilanjich taapkua pitchigiilauniququq ukpiqsrinijlutin. Uqautigiaqsiñigaat akililiqlugugu agaayyutikuagiaq katimaqatiumiknun. Taatnaqhuni Paul-ñum uniññigai maliktitluni ukpiqsriruanun inmigun. Aasiñ uvluğagipman ilisautriaqsiñiqsuq Tyrannus-ñum ilisautriviani. 10 Taamna atuummiñigaa malğujni ukiujni. Taatnamik iluqatin iñuich Jew-ñuruatlu Jew-ñujitchuatlu iñuuniaqtuat Ephesus-ñum avataani tusaanigaat Agaayyutim uqalha.

Atuumaruaq Igñigutaiñun Sceva-m

11 Agaayyun iñiqtaqağniqsuq quvinqaqtuanik tumigiplugu Paul. 12 Iñuich iniqsruğniğaat Paul qaitquplugich nasagaurat atuanikmagich. Ilinisa tikiutinigaich atniğñaqtuanun. Ilikamisigik nasagaurat atniğñaqtuanun ihuaqsikkauniququq suli irrusiqłuich unitlugich. 13 Ilanjich Jew-ñuruat iñuuniagñiqsutunniñ irrusiqłuiyaiplutin iñujnik. Ilinich igligagumaatchañiqsut nunaaqqipayaanun. Uuktuagñigaat anitchiullaksraqtin irrusiqłujnik Jesus atqagun, nipliutruqlugich itna, “Tiligipsi anitquplusi atqagun Jesus Paul-ñum quliaqtuagikkañagun.” 14 Sceva-m Jew-ñuruat qauklat agaayuliqsinisa tallimat malğujnik igñigutai uuktuappaalukmiñiqsutuuq taatnatun. 15 Aglaan taapkua irrusiqłuich nipliutinigai, “Jesus ilisimagikput suli Paul ilisimapmiplugu. Aglaan ilipsi—kisuuvisi?” 16 Taatnaguquq nipliutiqqaqlugich iñuum irrusiqłulgum mitchiqinigai piyuklugich. Tatamnaqsillapiaqlugu akiilñigai. Taapkuaguquq taatnasigagniaqtuat pikiagñiqsut tupigmiñ atniaqtat suli atnuğagutrat. 17 Iluqagmin Jew-ñuruatlu Jew-ñujitchuatlu Ephesus-mi tusaakamitruj tamanna atuumaruaq iqsitchañiqsut. Taluqsriligñiqsut atanguruam Jesus atqanik. 18 Iñugiaktuat ukpiqtuaguqtuat uqagiasniğaat sagviqlugu iñujnun iñuuniagaluahtin anatkukun. 19 Suli iñugiaktuat ilisaaqqtuat anatkukignik katitlugich makpiğaat ikipkağniğaiç iluqaitñun qinignaqsiplugu. Kisiqipmatigik makpiğaat akisutlaañat 50,000 taalanuniququq. 20 Taatnailipluni Agaayyutim uqalha siaminniququq suli iñugiaktuat iñuich ilitchuqsriplutin sanjanik.

Akataulhat Ephesus-mi

²¹ Kinuagun Paul Ipqitchuam Irrutchim sivulliutaagun sivunnigñiqsuq Macedonia-kuagukhuni Greece-kunlu utlauptluni Jerusalem-mun. “Taavrumunaqqaagluja igliqtuk-sraugisiruja Rome-mun,” itnağniqsuq. ²² Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtin ni tuyuginigik Macedonia-mun innağmi Ephesus-mi unjataaniļu.

²³ Taatnałhatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyutikuagiakun. ²⁴ Inuk suliuqti atiqagñiqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvijnjualiugñiqsuq aanguanik atiqaqtuamik Artemis-mik maninmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaanata maniññaktitpagagñigai savaktit. ²⁵ Taatnaqhuni tuqlugñigai iluqaisa savaktini piqasiqplugich atlanik pinjualiqtinik aasii nipliutiplugich, “Anjitiit, ilisimarusi taavruma savaapta maniññaktillautağagigaaatigut. ²⁶ Ilipsi ilitchugigiksi qanugli taimña Paul nipliğagilha aanguat iniqtauruat inuktigun agaayyutaunijnpiļugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyujnak Asia-mi inugiaqtuat inuich maligualigaiç ilisaututai. ²⁷ Pakma ilirugut navianaqtuamun savaagikkapta piiliksrajanun. Taatnałhiñaujitchuq. Atumaniqpaluqtuq taamavruma agaayyuvikpaum aanguaqpauran Artemis suuyumiñaiiliksraja suli taavruma aanguaqpauram piigukkaugisiliksrañaptuuq, taavruma aanguaqpauram putqatağvigikkañata inupayaam Asia-mi unniin iluqaani nunam.”

²⁸ Taapkuaguuq inugiaqtuat tusaakamitruj tamanna qinnanñiqsut aasiiñ igiallaksaqhutin, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ²⁹ Akarrutauruqq siaminniqsuq iluqaanun nunaaqqimun. Taapkua akilliuruat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malguk Macedonia-ğmiuk Paul-ñum igliqatik, aullautinigaiç katimmavikpauragmiknun. ³⁰ Paul-tuugguuq taamunagukkaluagñiqsuq uqagiguni katimaruanun aglaan ukpiqtuaqatiunijn pitqunijnigaaat. ³¹ Inanjalali qaukliich ilannaanijn qanniugñigaaat qinñiqtitqunijlugu katimaruanun. ³² Taamapkua katimaniqtutilaagmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvagiiksinniqsut kaniqsimallapiasunagnagu sumik kattutiqaqtilaqtin. ³³ Jew-ñuruat Alexander saqinnigaaat sivuğaatnun katimaruat uqagvinmun nipliutiksraqahunikii. Urriqaplugich uqaqniurağaluagñiqsuq inun. ³⁴ Inuich ilitchugikamitruj Jew-ñutilaana iluqagmin igialaniqsut malguni sassagñiyunaañni itna, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ³⁵ Kiisaimmatai nunaaqqim anjalataata nipaiqsilgataqamigich inugiakpauraqtuat nipliutinigai, “Ephesus-miut! Inupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqalha agaayyuvikpauranank kamanaqtuam aanguan atrilianuruam atqaqtitlugu pakmakña qilanjmiñ. ³⁶ Tamanna kia-unniin piilaagilguitkaa. Taatnağusi

nipaiqsuksraurusi, qanullaktitchiñiaḡuiqitchi. ³⁷ Iññuk uvuḡautiniḡisi ivayaqtuiñitkaluaqtitlugik agaayyuvikpapsitñiñ unniñ uqaqanitkaluaqtitlugik akikḡaḡlugu aanḡuaqpauraqput. ³⁸ Demetrius-ḡum suli savaktañ akikḡautiqagumitruḡ nalliat iñuich, ittut piviksrat uqaqsittaahḡmun suli taatnatchimun nalunaiqsaaqatugut ataniḡnik. Taapkunuḡa iñuich tikiutitlagaich agvisitiḡ. ³⁹ Aglaantuḡ piqaḡniḡupsi qanutchimik pigisukkapsitñik inillaḡhiñaupmiuq nalaulugu katimaḡhatni nunaaqḡim iñuiñ. ⁴⁰ Nuyuaḡnallapiaqtuami ittugut itnaiḡipluḡu akataullaptigun uglupak. Pisanitchuḡutiksraitluḡu iḡialaḡiput qaisaksraitchugut agvisiksralautamik.” ⁴¹ Taatnaqqaḡlugich aḡiupkaḡniḡaa katimaḡhat.

20

Macedonia-mun Greece-munlu

¹ Akataulḡataanikmata iñuich Paul-ḡum katinniḡai ukpiqtuat. Tavra pitchuksaaqqaḡlugich aullaḡniqsuq Macedonia-mun. ² Iḡliḡmiñi tamatkunani nunaaqḡiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuksaaḡillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiñ tikiḡitḡluni Greece-mun, ³ aasiñ nayuutiniqsuq tavrani piḡasuni tatḡiñi. Kiḡuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. Iḡitchuḡiniḡai Jew-ḡuruat sivunniulhat piyaqquḡukḡugu. Taatnaqhuni iḡliḡniqsuq Macedonia-kun. ⁴ Sopater Pyrrhus-ḡum iḡñiḡa Berea-ḡmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ḡmiu, Gaius Derbe-ḡmiu, Timothy Lystra-ḡmiu, Tychicus suli Trophimus nunaḡaniñ Asia-m tuvaaqatiginiḡai. ⁵ Aullaḡniqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ utaqḡipluta tavrani. ⁶ Kiḡuagun niḡiqpagvikaam puvlaḡniḡilaanik qaḡqianik atuumaanikman tiksigsugut Philippi-miñ aasi tallimat uvlut kiḡuatigun Troas-mi ilaliḡlugich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiñ nayuutiḡluta akunniqsami.

Paul-ḡum Aqualliuplugu Troas-miitha

⁷ Sivulliuplugu uvluañi akunniqsam katirugut atautchimun nullautchiḡviḡiqiniqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutḡikman Paul-ḡum quliaqtuaḡviginiḡai katimaruat unnuaqpaguḡataqtitlugu. ⁸ Iñugiaktuanik naniqaqtut qulligmi katimmaviptikni. ⁹ Nukatpiaḡḡuuq atilik Eutychus-mik aquppiñiqsuq iḡalḡum siñaañi Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutychus siñiḡnialillapiaqhuni kiisaimmatai siñiksagñiqpuq. Taavrumakḡaasi qulligiiñiñ piḡayuakniñ init katanḡniqsuq nunamun. Iḡaiñ tikitmatruḡ tuquaniḡniqsuq. ¹⁰ Paul-aasiñ atqaqhuni qulaḡiqsiamiuḡ iḡittaaḡniḡaa niḡliqhuni, “Isumatuyaaqasi! Iñuuruqsuli.” ¹¹ Utianikami tatpakmuḡa autaḡniqsuq qaḡqiamik niḡiplutiḡaasiñ. Aquagun Paul-ḡum

uqautipsaagñigai uvluğataqtitluguaglaan. Tavra aullağniqsuq. ¹² İñuich taimña nukatpiaq aggisiniğaat iñuuplugu. Aasiin iñupayaat quviatchallapiagñiqsut.

Iglauhat Troas-miñ Miletus-mun

¹³ Tavraasiin ayupluta umiaqpanmun tiksigsugut Assos-mun. Taavrumani nunaaqqimi ikisagumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni. ¹⁴ Paul-ñum ilaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkağikput umiaqpanmun igliqtuiñaqhutaasiin Mitylene-mun. ¹⁵ Taavrumakña tiksilgitchugut uvlaakuagun tikitlugu Chios qikiqtaq. Uvlutqilgitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaghuta, piñayuatni uvlut kinilitchugut Miletus-mun. ¹⁶ Paul sivuniqağniqsuq nutqağunıtluni Ephesus-mun akuniitchunıtluni Asia-mi. Tikiluağuligñiqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumiñaqpan uvluanı Pentecostliqkpata Jew-ñuruat niğiqpagvikaanata.

Paul-ñum Uqağuiqsaaħa Ephesus-miut Qaukñitñun

¹⁷ Miletus-miñ Paul-ñum qannigñigai ukpiqtuanıruat qaukñich Ephesus-mi katimaqatigisuklugich. ¹⁸ Taapkua tikitmata nipliutiniğai, "İlisimagiksi iñuunialığa akunnapsitñi taivrumakña sivulliuplugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun. ¹⁹ Atanguruuq Jesus savautigiga iluqnauqluñ. İlaatinlu qulvisigun unniin sakiqniugıttigun Jew-ñuruat nagliksaaqtitkaatña. ²⁰ İlisimaplusi anniqqutitlaitkipsi supayaamik ikayuutauyumiñaqtaumik ilipsitñun uqautriħamni ilisautiplusi katimmavinñi sulı kiñunnapsitñi. ²¹ Jew-ñuruatlu Jew-ñunıitchuatlu atisiplugich alğasruğitka killuqsautinıtñiñ Agaayyutmun mumiquplugich sulı Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsritquplugich. ²² Pakma İpqitchuam İrrutchim piyumapkaqluñ Jerusalem-mun aullağniaqtuñ ilisimanıtkaluaqlugu qanuq irrutikkaulıksrağ taamani. ²³ Aglaan ilisimatuağiga una, iluqanıtñi nunaaqqiñi İpqitchuam İrrutchim kiligağigaanña isiqtaugisiñipluñ nagliksaaqtitaugisiñipluñalu. ²⁴ Aglaan iñuulığa pitluktuanıñıtchuq uvamni. Naatchisuktuñ savaamnik Atanguruam Jesus qaisanık uvamnun, İlaan uqaqupmañ tusaayugaallautamik Agaayyutmun ihuaqqutiginıplugich iñuich. ²⁵ Akuni itkaluaqtuanıaa ilipsitñi quliaqtuağiplugu Agaayyutim uqaħa ilipsitñun, aglaan pakma ilisimagiga ilipsitñun qinıtqikkumiñailığa. ²⁶ Taatnaqlugu kilikkipsi pakma, nalliqsi anniqsukkauyumiñailıñıqpan ukpiqsriħikun patchisauyumiñaiqsuñ, ²⁷ atakkii anniqqutinıtłusi uqautikapsi iluqaan Agaayyutim sivunniutaanık. ²⁸ Qaunagiymuusi ilipsitñun sulı ukpiqsriruapayaanun

Ipqitchuam Irrutchim qaunaksraqsrirrutigikkañi ilipsitñun. Munaqsrigugusi Agaayyutim iñuinñi pigiliutikkañiñun iğñiğmi tuqqutaułhagun. ²⁹ Nalunjtikiga aullaanikkuma ilisautrit ittuat iqsiñaqtuatun amaqqutitun tikitkisiłhat akunnapsitñun, aasii atniilutin ukpiqtuanik. ³⁰ Suli akunnapsitñiñ iñuich sagviğisirut sagluuqtuaqtit ukpiqtuanik maliksuaqtitchiñağutin inmiknun. ³¹ Qaunakkiagikkumuusi. Itqagilugu uvañnun qulvisigun algaqsrułiqsi piñasuni ukiuni uvlunjtñi unnuaqtuummaisa. Taatnamik munağitqugipsi. ³² Pakma agaayyutigipsi Agaayyutmun qaunagitquplusi suli maliktuatquplusi uqauttutaanik ilisautigikkağma ilipsitñun. Agaayyutim sayaksraqağaasi suli qaitchilusi ikayuutmik pigikkağmiñik iluqaitñun iñugikkağmiñun. ³³ Uvaña kaviunjtchuña iñuum manianik naagaqaa atnuğaanñiñik. ³⁴ Iłisimagiksi argamnik savaaqalığa piqagñiutigiplugich supayaamik tuvaaqatiumalu inuğikkaptiknik. ³⁵ Tamatkunuuna ilisautianikkipsi sakuuguni iñuum ikayuıłiksrañanik sayaitchuanik itqagilugu Atanguruam Jesus-ñum uqauttutaa itna, 'Quvianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqalığmiñ.'

³⁶ Paul-ñum uqaaqtuutianikamigich sitquqatiginigai injiqsruligmun. ³⁷ Qianiqsut iqitlugu Paul kunikługulu, ³⁸ aasiiñ aliasruutigiplugu niplıha qıñitqikkumiñaiññipluni ilinjtñun. Tuvaaqatchiğñiğaat ikityaqman umiaqpañmun.

21

Paul-ñum Iglaułha Jerusalem-mun

¹ Tavra avitnapta ilinjtñiñ tiksıqhuta nalğughuta ikaaqtugut qikiqtamun Cos-mun. Uvlutqikmanaasiiñ tikitchugut qikiqtamun Rhodes-mun tavrakñaasiiñ tiksilgitłuta Patara-mun. ² Tavrani ilitchugigikput umiaq ikaagñiağniqsuaq Phoenicia-mun. Taavrumuña ikipluta tiksilgitchugut. ³ Qiñiqnaqsipman qikiqtaq Cyprus uñallıñaañagun qikiqtam tiksıqsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiiñ taamna umiaqpak niuriñaqhuni usiamiñik. ⁴ Paqitlugich ilañich ukpiqtuat nayugıvut akunniqsaaami. Añalataagun Ipqitchuam Irrutchim iñiqtiğaluğaat Paul Jerusalem-muqunjtługu. ⁵ Aglaan tavrani irviksraqput nuñitman aullalgitchugut. Iluqagmin ukpiqtuat ilaqatituummağmin suli qitungaqtuummağmin malikkaatigut silataanun Tyre-m. Tasamaniasiiñ tağium siñaani sitquqhuta injiqsrutugut. ⁶ Tavra ikikapta umiaqpañmun ilinjilli airut.

⁷ Tyre-miñ tikitchugut Ptolemais-mun. Taavrumani piqasilgitkivut aniqatiut nayuqługich uvlumi. ⁸ Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun. Taavrumani

uqaqtim Philip-ñum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat malguuutigikkañat ikayuqtiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaañuruat. ⁹ Taamna Philip paniqağniqsuaq sisamanik niviaqsianik uifñinigiłaanik sivuniksriqirauplutituuq. ¹⁰ Inñanikmiugullu qapsiñi uvluni sivuniksriqiri atilik Agabus-mik aggigñiqsuq Judea-miñ. ¹¹ Aasii utlakamisigut Paul-ñum tapsia tigukamiuñ isigañni argaññilu qiliğniğai nipliçhuni, “Taatna Ipqitchuaq Irrusiq nipliçsuq taatnatun, Jew-ñuruat Jerusalem-mi qiliçsruğisiğaat marruma tapsim iñua aasii Jew-ñuñitchuanun qaisağilugu.” ¹² Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu tavraniittuat uqapsaagaluagikput utlautitqunitlugu Jerusalem-mun. ¹³ Aglaan Paul-ñum kiugaatigut, “Suvaata qiaplusi sayaiğniaqpisitña? Uvaña itqanaigutianiksimagiga qiliçsrukkauliksraq Jerusalem-mi unniiñ tuqçutauliksraq piçusiğluña Ataniğmik Jesus-mik.” ¹⁴ Nutqaqtılçuitñaptigu nipliutılhiñagikput, “Agaayyutim pitçutaa iñiqtauyumuuq!” ¹⁵ Ipsaagaluqaapta pağnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun. ¹⁶ İlanisa ukpiçtuat Caesarea-miñ tuvaaqatchiğaatigut Mnason-ñum kiñuğanun nullañaviksrapiknun anaçami. Mnason-guuq Cyprus-miuñuruuq ukpiçtuaguniqsuaq sivulliqsigun sivuaniimma.

Paul-ñum Tikiçattaalħa James-mun

¹⁷ Jerusalem-mun tikitñapta aniaçatiupta quyaplutin pağlagaatigut. ¹⁸ Uvlutçikmanaasiiñ Paul-ñum piçasiğaatigut qiñiğiaçlugu James, aasiiñ ukpiçtuanuñuruatlu çaukñiçh nayuutiniçsut tavrani. ¹⁹ Paul-ñum pağliiñanikamigich tusaayugaaqtinnigai iluqaanik Agaayyutim iñiqtañanik tumigiçplugu savaağikkani akungatni Jew-ñuñitchuat. ²⁰ Naalaçtauñanikamitruñ quyañiğaat Agaayyun nipliutiçplugu Paul itna, “Aniqatmaan, kaniqsillagiñ piçalħa iñugiallapiaçtuanik Jew-ñuruanik ukpiçsriruaniktuuq aglaan iliñiç piipçaitlutiñ Moses-ñum maligutaksrañanik. ²¹ İñuich uqaçtigiçaiç ilisautriñiplutin Jew-payaanik iñuuniaçtuanik atlat nunaaqçinittiñ suksraaçupluğich maligutaksraq çaisauruaq Moses-kun, uqaçtiniçluğich nalunaitçutçiqsuquñitluğich çitunğaurağikkañiç naagaunniñ kamagitçunitluğich Jew-ñuruat ilitçusiat. ²² Taipkua nalupçinaitchuamik tusaagisiğaat agğilhiñ. Qanuğisiñiqpisami? ²³ Atuiruksraurutin. Piçaqtuçsamma sisamanik añutinik uvani akiçsruçtuanik Agaayyutmun taañuğumiñaiħat salipkağumiñaiħatlu niaçunıç. ²⁴ Taapkuñuña añutinun ilaliutilutin Jew-ñuruat ilitçusiatigun salummaçsağutin sulı akiliutiluğich tunillautiksranik nuyaitlasiçluğich. Taatnağuvıç iluqağmiñ

ilitchuġinayaġaat tañiġilha qanutchim tusaakkagmin ilipkun, sulipsuq tupiksriħhiñ maligutaksrajanik Moses-ḡum.²⁵ Aglaan Jew-ḡuḡitchuāt ukpiqtuaġuqtuat ilitchuġipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinjitñun niġitqunjitkivut niqinigli tunilla tauruamik aanguanun aukmiglu unniñ qimisanik suli piisimaaglugich qaayugnaqtualigmiñ atlatuħkun.”²⁶ Aasiñ Paul ilaliutiniqsuq aḡutinun. Uvlutqikmanaasiñ salummaqsagatauniqsuq tuvraqḡugu Jew-ḡuruat ilitqusiatigun suli utlautipluni agaayyuvikpaḡmun uqautityaqḡugu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsagtihiqtiḡ naanniaqtilaanjanik. Akunniqsaanjanikpan tunillaqsagumaniqsut.

Paul-ḡum Tigukkautha Agaayyuvikpaḡmi

²⁷ Tallimat malġuk uvlut nuḡit chautaatni ilaḡisa Jew-ḡuruat Asia-ġmiuḡuruat qiñiġniġaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatiġniġaat iñugiaktuat iñuich, aasiñ tigguglukḡugu Paul.²⁸ Iġialaplutiḡ itna, “Israel-aagmiut! Ikayugitchi. Uuma iñuum ilisautriruam iñuḡnik nanipayaaq akikḡaqḡugich Israel-aagmiut suli akikḡaqḡugu maligutaksraq qaisauruaq Moseskun unniñ akikḡautipluni uumuuna agaayyuvikpaḡmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitchuq Jew-ḡuḡit chuaniḡ uvuḡa qaayugnaqsipkaḡḡugu ipqitchuaq ini.”²⁹ (Taatna niplianiqsut atakkii sivuani qiñiqḡugu Paul nunaaqqimi piqatiqalħa Jew-ḡuḡit chuamik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiñ itqutinasugniaqḡugu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaqḡugu tiggugluḡniġaat.)³⁰ Taatnaqḡutiḡ iluqatiḡ iñuich nunaaqqimi akatauniqsut. Iñuich atautchikun aqpaqsrughutiḡ Paul tiggugluḡniġaat aasii kalikḡugu agaayyuvikpaḡmiñ. Tavrauvaa agaayyuvikpaum paanji umiḡniġaich.³¹ Taapkua aupilla tauriruāt tuquħhiñaaġuqsaqmigaatlu Paul, imma kilinġniġaat Rome-maġmiut aḡuyyiuqtinisa qaukiat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich.³² Taavruma qaukium katitiqḡugich aḡalatit suli aḡuyyiuqtini upaktugniġai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiñiqamitruḡ qaukii aḡuyyiuqtituummaan anaumingiġniġaat Paul.³³ Taavruma qaukium tikitñamiuḡ Paul tiguḡniġaa aasii tillisigiplugu qiliqsruquplugu malġuiñik kalimñiġnik. Tavraasiñ apiqsruqtaaqsiñiġai itna, “Kiña una aḡun? Sumik savvaqḡukpa?”³⁴ Tamatkua iñugiakpauraqtuat iġialaaqsiñiġisut atinitchuamik nipimik. Qaukium ilitchuġilguiñniġaa sumik aḡvisiqḡutiḡ itnasigalħat. Taatnaqḡuni tiliñiġai aḡuyyiuqtit Paul inaatnuutitquplugu.³⁵ Tikiutikamitruḡ tutipqiñun aḡuyyiuqtit akiyaġaat Paul atakkii iñuich qinnaktaliqpaitḡutiḡ.³⁶ Iñuich malgutigaluaġniqsut iġialaplutiḡ, “Tuqḡutchiuḡ!”

Paul Uqapsaagutriruq Inmiñik

37 Anjuyyiuqtit itqutilhañaaguqmatni Paul inimiknun ilaan nipliutiniḡaa qaukhiq, “Uqaqatigillakkumiñaqpiḡiñ?” Taavruma apiqsruḡniḡaa, “Uqatlavich Greek-tun? 38 Ivruminauntpich Egypt-miu qanqammiuraq akatchipluni akilliliqsuutmik, sivulliqḡugich sisamanik kavluutiyunjanik satkuliḡnik iñuilaamun?” 39 Paul-ḡum kiuniḡaa, “Jew-ḡuruḡa animaplunḡa Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugiplunḡa taavrumani nunaaqḡimi iñuich iḡisimallautakkaḡatni. Nipliqsillaḡnianaḡa iñun!” 40 Tavra qauklium uqaquniḡaa. Paul-guuq tutipqiñun qikaḡhuni urriqaniḡai iñuich. Nipaiḡmata ilaan nipliutiniḡai Hebrew-tun itna,

22

1 “Aniaqatiumaan suli aapanjuruasii, naalaḡnillaksiunḡ uqautiksraḡa patchisaiḡḡapakun sivuqḡapsitñi!” 2 Taapkuaguug tusaagaqsikamitruḡ uqaḡḡugu Hebrew-tun iñuksruḡniḡisut. Paul-ḡum uqautipsaaḡniḡai itna, 3 “Uvaḡa Jew-ḡuruḡa. Tarsus-mi Cilicia-miittuami animagaluaḡunḡa, uvaniasiñ Jerusalem-mi iñuguqtunḡa. Gamaliel-mik iḡisautriqaqtunḡa. Ilaan pillautaḡḡugu iḡisautigaanḡa sivulliapta maliḡutaksraḡanik. Nalaunḡasuktuanjuruḡaptuuq Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak. 4 Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniḡḡugich ukpiqsripmata Christ-mik, anutiniglu aḡnaniglu tigusiullakḡunḡa inillaktaḡḡugich isiqsivinḡmun. 5 Qaukhat agaayuliqsit suli iluqagminḡ sivulliuqtiḡruat Jerusalem-mi nalupqinaiyaḡaat uqaḡtilaaga iḡumutun. Iḡiñitñiñ aglaksraḡunḡa Jew-ḡuruat ktraḡvianun Damascus-miittuanun, aullalḡitchunḡa tigusityaḡunḡa ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaḡunḡa kalimñiḡniḡik qiliḡḡugich anasiñjuqsaḡviksraḡatnun.

Paul-ḡum Uqaḡha Mumiliḡmigun

6 “Uvluqḡpaguqtuami igliḡḡamni qallipluḡu Damascus taimmaiñaq qaumanḡum pakmakḡa qaggutigaanḡa. 7 Katakkama nunamun tusaagiga nipi uvaḡnun itnaqtuaḡ, ‘Saul, suvaata nanjitpina?’ 8 Apiqsruḡiga, ‘Ataniiq, kisuuvich?’ Kiugaanḡa, ‘Uvaḡa Jesus-ḡuruḡa Nazareth-miu nagliksaaqtitaḡikkan.’ 9 Tuvaaqatiuma qaumaniq qiñiḡaluḡaat aglaan nipaa uqautraima tusaanḡitkaat. 10 Apiqsruḡiga, ‘Ataniiq, sutquvina?’ Atanḡum kiugaanḡa, ‘Makillutin Damascus-mugiñ. Taamma taamani uqautiniḡaatin iluqaanik Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuqḡplugu.’ 11 Taavruma qaumaniqpauram qiñitlaiqsitiḡniḡmaḡa tuvaaqatiuma tasiuḡunḡa Damascus-mun tikiutigaatḡa.

12 “Taavrumani anjun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqhuni tupiksriuaq maligutaksranik kam-agikkauplunilu Jew-njruuanun Damascus-mi. 13 Taavruma utlanjigaana. Qikaqami saniqqamnun nipliutigaaña, ‘Aniaqaan Saul, qin̄itlasitqigiñ!’ Taimmaiñaq qin̄itlasitqiksuna. 14 Nipliutigaaña, ‘Sivullipta Agaayyutaata piksraqtaagigaatin ilitchugitquplugu pisuñi, qin̄iquplugu Agaayyutim savaktini sulitusaatquplugu taavruma nipaa. 15 Iisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich in̄upayaat qin̄ikkapnik sulitusaakkapnik. 16 Pakma utaqqisunaqnak! Makillutin paptaaqtilutin, killuqsautitin piqsillugich agaayuiñ atqagun.’

Paul-ñum Tuqlukkauha Quliaqtuaquplugu Jew-njñitchuanun

17 “Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpanmi in̄iqsruñlamni qin̄iqquuraaqtuna, 18 Agaayyutmun uqautipkaqluna itna, ‘Qilamiksruğutin Jerusalem-miñ aullağin̄ atakkii in̄uich uvani akuqtuğumiñaitkaat ilisimaraulhiñ uvapkun.’ 19 Kiugiga, ‘Ataniiq, ilin̄isa ilisimallapiagaat katragvin̄i isiqtaksraqtuliga ukpiqsriuanik ilipnik ipigaqtuqlugich. 20 Sulit Stephen ilisimarigikkan tuqqutaupman uvan̄aptuuq tavraniittuna ihuagiplugu tuqqutaulha unniñ qaunaksipluna tuqqutchiruat atnugaan̄itnik.’ 21 ‘Aullağin̄ tuyugigisigipin̄ Jew-njñitchuanun un̄asiksuanun,’ Atan̄guruam nipliutigaaña.”

22 In̄uich naalağniñigaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna igialaksağniqsut nipitutilaagmikni, “Igitchiun, tuqqutchiun! Ilaa in̄uuruksraun̄itchuq!” 23 Ilin̄ich igiallağmin̄ atnugaamiknik isaaqtausiqhutin̄ qavia silamun tin̄ipkağniagaat. 24 Aasii Rome-mağmiut atan̄gata in̄ugikkani tiliñigai Paul itqutitquplugu an̄uyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu ipigaqtuquplugu ilitchugin̄iağlugu suvaata Jew-njruuat qinnallapiaqtilaan̄atnik. 25 Ilin̄isa qiliqsruanikmatni ipigaqtuğviksrağmiñun Paul-ñum nipliutiniğaa an̄uyyiuqtit qaukhiat qikaqtuaq tavrani, “Ipiğauñhiñauvisiun̄ Rome-ñum in̄ugikkana apiqsruqtağaluaqnaguunnin̄ savvağlukman̄aan?” 26 Taavruma an̄uyyiuqtit an̄alataata tusaakamiun̄ ilaan qulliqpiaq nipliutiniğaa, “Qanuq savaaqapich? Taamna an̄un Rome-ñum in̄uginiğaa.” 27 Taatnaqhuni an̄uyyiuqtit qulliqpian̄ata Paul utlaklugu apiqsruğniğaa, “Uqautin̄ja. Rome-ñum in̄ugivatin?” Paul-ñum an̄iğniğaa. 28 Qulliqpian̄ nipliutiniğaa, “Uvan̄ali tauqsiagikkaga Rome-mağmiuguliksraga manin̄mik.” “Aglaan uvan̄a animaruña Rome-mağmiun̄ in̄ugipluna,” Paul-ñum itnağniğaa. 29 Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-ñum piqsaağniqsut tavrauva. Taamnaunnin̄ qulliqpiaq iqsitchan̄niqsuq kan̄iqsikamiun̄ Paul-ñum Rome-mağmiun̄utilaana sulit ilaan qiliqsruqtinniqamiun̄ kalim̄iğnik.

Paul-ŋum Tikiutiqaḥa Uqaqsittaagtitchirinun

³⁰ Taavrumaguuq aŋuyyiuqtit qulliqpianata kanjqsisunŋigaa nalupqinaitluklugu sumik piqusiqlugu Jew-ŋuruanun patchisiquṭiḥa Paul. Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimñigich piiqsinnigai aasii qaukḥijisa agaayuliqsit suli iluqaisa uqaqsittaagtitchirit tiliñigai katitquplugich. Tavrakŋa Paul tavrunautiniḡaa aasii qikaqtitlugu sivuḡaatnun.

23

¹ Paul-ŋum qiñiqtuaḡataḡnigai iriḡruiniḡaaqlugich taapkua uqaqsittaagtitchirit aasii nipliḡhuni, “Aniqatiu-maan! Uumuŋaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qauḡrimmaḡiutillautakun iñuuruaŋuruŋa sivuḡaani Agaayyutim.” ² Paul taatnaqman Ananias-ŋum, qaukḥiat agaayuliqsit, tiliñigai tamatkua qikaqtuat qaninani Paul-ŋum patiktiquplugu qanḡagun. ³ Paul-ŋum nipliutinigaa, “Ilvich ukpiŋŋuaqtii! Agaayyutimtuuq nalupqinaiglugu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraḡipluŋa tuvraqlugu maligutaksraq naagasuli ilvich naviksimaḡitin tilirikavich patiqupluŋa.” ⁴ Aŋutirguuq qanittuat Paul-mun nipliutinigaa, “Agaayyutim qaukḥijuruuq agaayuliqsaa uqamaqluutigiñ.” ⁵ Paul-ŋum kiunigai, “Aniqatiumaan! Uvaŋa ilisimaŋiññigiga sivulliuqtaupluni agaayuliqsautilaana. Atakkii Agaayyutim makpiḡaanñi aglausimaruuq itna, ‘Ilipsi uqamaqluutiyumiñaitkisi iñugikkapsi aŋalatinich.’”

⁶ Paul-ŋum ilitchuḡikamigich ilaŋich katimaruat Sadducee-ŋuruanuḥat suli ilaŋich Pharisee-ŋuplutiŋ ilaan nipliutinigai taapkua uqaqsittaagtitchirit, “Aniqatiumaan, uvaŋa Pharisee-ŋuruŋa iḡñigipluŋa Pharisee-ŋuruam. Ittitauruŋa uqaqsittaagvinmi uvani piqutigiplugu niḡiugaqahiga tuquruat aŋitqihiksraŋatigun iñuukigmun.” ⁷ Taatnaguuq Paul nipliḡman tavravuaa Pharisee-ŋuruatlu Sadducee-ŋuruatlu uqaalatraaqsiñiqsut, aasiñ katimaruat atinaiqhutiŋ. ⁸ Atakkii Sadducee-ŋuruatguuq uqaqhutiŋ tuquruat iñuutqikkumiñaitlugich suli piiñniplugu irrutchiñiglu isaḡuliŋniglu. Aglaali Pharisee-ŋuruat ukpiqsriplutiŋ iluqaitñik taapkuniŋa. ⁹ Taatnaqhutiŋ katimaruat nipitusisaiñagñiqsut. Ilaŋich aglaliqirit Pharisee-ŋuruanuḡlutiŋ qapiqtailillaḡiaḡniqsut itnaqhutiŋ, “Paqitchilguitchugut savvaqluutaanik uuma iñuum. Isaḡulgum naagaqaa irrutchim ilumun uqautivalukkaa.” ¹⁰ Taapkua uqavaaḥat iglutuyunaiqman taamna aŋuyyiuqtit qulliqpianat isummigñiqsuq ilinjitñun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni aŋuyyiuqtini tiliñigai taapkunuŋa

katimaruanun ivayaagitquplugu Paul ilinjitiñ aasii itqutilugu anjuyyiuqtit inaatnun. ¹¹ Tamarrumani unnuami Atangurum qikaqasiqlugu Paul nipliutiniġaa, “Qapiqtaqnak! Iļisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuuq Rome-mi iļisimaraugisirutin.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Paul

¹² Uvlaagutqikman Jew-ņuruat katimakaminj sivunniugniqsut. Nalupqinaiqsruqhutinj akiqsruġniqsut, “Uvagut niġiyumiñaitchugut unniñ imiġumiñaitchugut sumik Paul tuqunņanikkaluaqnagu.” ¹³ Sippaqaqluguguuq malġukipiaq taapkua inniqsut sivunniughtuat itna. ¹⁴ Aasii utlautiplutinj agaayuliqsit qaukļinjitiñun suli sivulliuqtiġruatnun itnaġniqsut, “Uvagut nalupqinaiqlugu akiqsruqtugut qanutchimik niġiyumiñaitluta Paul tuqqtikaluaqnagu. ¹⁵ Taatnaġusi, ilipsi uqaqsittaagtitchirituummapi tuyuqaġitchi anjuyyiuqtit qulliqpiaņatnun Paul tavrņautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaanņuaġuklugu. Uvagut tuqqtakisipmigikput sivuani tikiļiksranan uvuņa.”

¹⁶ Aglaarguuq Paul-ņum uyuguan, aġnaunġan iġņiņa, tusaaniġaa taamna sivunniukkanat. Taatnaqhuni anjuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlaņniġaa Paul uqautityaqlugu taavrumiņa. ¹⁷ Paul-ņumaasii tuqluqamiunj anjuyyiuqtit aņalataat nipliutiniġaa, “Anjuyyiuqtit qulliqpiaņatnun taamuņautiunj una nukatpiaq, piqagņiqsuq uqauttutiksraġmiñik ilaanun.” ¹⁸ Taavruma aņalatiim taamuņautiniġaa qulliqpiaņatnun anjuyyiuqtit itnaqhuni, “Paul-ņum isiqtauruam tuqluqluņa inġaana ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguuq uuma uqauttutiksraqaġaatin.” ¹⁹ Taavruma anjuyyiuqtit qulliqpiaņata tasirriutipluguuq avuņaqtaagutiniġaa aasiiñ apiqsruqlugu, “Sumik uqauttutiksraqaqpiņa?” ²⁰ Taavruma nukatpam nipliutiniġaa, “Jew-ņuruat sivunniughtut inġukhutin uvlaakun tikiutitquplugu Paul uqaqsittaagvinjitiñun apiqsruqtapsaanņuaġuklugu. ²¹ Aglaan aņiqnagich atakkii malġukipiaq iñuich sippalik iriqsimaniagtut utaqqiruat ilaanik apqutmi. Iļinich akiqsruqtaanikhutinj niġitqikkumiñaitlutinj unniñ imitqikkumiñaitlutinj tuqqtikaluaqnagu ilaa. Iļinich-amma itqanaiqhutinj utaqqigaat ilvich aņiļiksran.” ²² Taavruma qulliqpam nipliutiniġaa taamna nukatpiaq, “Kisumununniñ taamna iļitchuġipkaġniaqnagu suli tamatkuniņa uqaqtilaan uvamnun.” Taatnaqqaqlugu taamna nukatpiaq aullaqtinnigaa.

Paul-ņum Tuyuulha Kavanauruamun Felix-mun

²³ Taamna qulliqpiaq tuqluiñiqsuq malġuņnik aņalatiņitiñik anjuyyiuqtit uqautiniġik, “Itqanaiaġitchik malġuk kavluutik

anuyyiuqtinik suli pinasukipiaq qulinik tuttuqpiraqtinik suli malguk kavluutik panaliraqtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaigumagitik anaqapak aullatlasilugich. ²⁴ Suli itqanaiyautilugu tuttuqpannik Paul-ñum usiaqsigviksranijnik tikiutriksranijnik aniyanniusunjaqani kavanaauruamun Felix-mun.” ²⁵ Aasii taamna qulliqpiaq aglaniqsuq taamuña itna, ²⁶ “Claudius Lysias tuyuqtuq uumiña kavanaauruamun kamañaqhuni Felix-mun, ihuaqqun! ²⁷ Una anun Jew-ñuruat tiguplugu tuqułhiñaagugnikkanjat aasiin piqasiqłuña anuyyiuqtimnik annautikkaqput, atakkii ilitchugigiga ilaa Rome-miñ kanjıqalha. ²⁸ Kanjıqsipsaağuklugu sumik piñhagun patchitchiqlugu uqaqsittaagtitchirinijnun utlautigiga. ²⁹ Ilitchugiruña qanutchimik pinaisilañanik tuqurrutauyumiñaquamamik unniin isiqtauluni. Aglaan inmin maligutağmikkun patchisiqusimagaat. ³⁰ Uvaña kilikkaukama Jew-ñuruanun sivunniugutiniplugu tuqqutchuklugu piñatchiasunjaqnagu tuyugigiga ilipnun, tamatkuaptuq patchisiqutraı uqautigitka tikiutitquplugich agvisinjich akikñaqługu ilipnun.”

³¹ Anuyyiuqtit atuummiñigaat tillisiusiaqtin. Aullautiniğaat Paul tamarrumani anaqami tikiutiplugu Antipatris-munaglaan. ³² Uvlutqikman tamatkua pisukhutinj anuyyiuqtit piruat utigniqsut aglaan tuttuqpiraqtuat igligutituiñaqlugu Paul. ³³ Tikiutikamitruñ Caesarea-mun kavanaauruamun qaiñniğaiç aglaillu Paul-lu. ³⁴ Taavruma kavanam agliqianikamigich apiqsruğniğaa Paul sumiunupmagaan. Ilitchugikamiun taamakña Cilicia-ğmiunulha, ³⁵ Felix-ñum Paul uqautiniğaa, “Ilvich pasiritin tikitpata naalagnigisiñigikpiñ.” Aasii ilaan tillisiginiğaa Herod-ñum atangum inaani Paul qaunagitquplugu.

24

Jew-ñuruat Paul-mik Pasitñiñhat

¹ Kinuatigun tallimat uvlut Ananias, qaukhat agaayuliqsit, piqasiqhuni ilanitnik sivulliuqtigruat suli maligutaksraliqirimik atilinjmik Tertullus-mik tikiñniqsut Caesarea-mun. Aasii uqağigaat akikñautrij Paul-kun taavrumuña kavanaauruamun. ² Tavrunautianikmatruñ Paul, Tertullus uqağniqsuq itna, “Kamañaqtuatiin Felix! Tumigiplugu añalatillautaułhiñ sivisuruamik anuyautairrutiaqtitkiptigut suli isumatulipkun ikayugitin inuvut tumigiplugich inugiaktuat ihuaqsruutit. ³ Quyyatigigikput sumiunniñ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiagiptigiñ. ⁴ Aglaan mingtuqtillutin piyumagaluaqnak injigikpiñ naalallaquplugu naigililugu uqağiraksraqput. ⁵ Una inuk ilitchugikkaqput inukluqutauplugu,

akunġatni Jew- η nuruat iluqaani nunami aullag η niraġaqtuaq akarrutinik suli ilaa qaukiupluni Nazarene- η nuruani. ⁶ Agaayyuvikpa η mik qaayug η naqsiliug η nialha pisigiplugu uvagut tigukkaqput atanniġuk η lugu tuvraġlugu maligutaksraqput. ⁷ [Aglaan qaukium anjuyyiuqtit qulliqpianjata Lysias- η num upaktuqhuta uvaptikni η ivayaagigaa. ⁸ Aasii Lysias- η num uqautigaatigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtaġupku ilitchuġinayaqmigi η ilaani η iluqaan akik η autivut ilaagun.” ⁹ Tamatkuaptuuq atlat Jew- η nuruat tavrani tappiġniġaat Tertullus- η num akik η autaa Paul-kun itnaqhutin, “Iluqani tamanna uqauttun ilumutuuruq.”

Paul- η num Uqapsaag η utriha Sivug η aani Felix

¹⁰ Taavruma kavanauruam urriqaniġaa Paul nipliquplugu. Paul nipliaqsi η iqsuq, “Ilisimagiga i η ngiaktuami ukiumi anjalatchi η hi η uumi η nunaaqqmik. Quyagigiga patchisaiyahiksraġa sivuqqapni. ¹¹ Ilitchuġiraksraġigi η qulit malġuk uvlut qa η nianikkaluaqtitnagich utlautiġa Jerusalem-mun Agaayyutmik kamaksrityaq η na. ¹² Jew- η nuruat ilitchuġin η ikaluaġaat η taamavrumani agaayyuvikpa η mi qapiqsigiutraq η na i η nu η nik naagaunni η akatchi η na i η nu η nik katimmav η mikni tupiġni naagaqaa nanipayaaq nunaaqqi η . ¹³ Naagaunni η ilinisa nalupqinaiyaġlugu pilguitkaat akik η autri η uvamnun. ¹⁴ Aglaan nalupqinaiq η lugu uqautigikpi η , maliktaullakkiga tamanna apqutaa nutaupluni ukpiġiraksram ilinisa uqagikka η nata sagluuq-tuanuplugu. Sivulliapta Agaayyutaat agaayumaagvigigiga, ukpiġigitkaptuuq tuvraq η lugu maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun suli aglausimaruat makpiġaanit η sivuniksriqirit. ¹⁵ Niġiugaqaqmi η u η aptuuq ilinisitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuquruat i η nuich anipkaġisiplugich, nakuuruatlu pigiitchuatlu. ¹⁶ Taatnaq η na ataramik qauġrimmaag η utillautaqagukt η na patchisait η na sivug η aani Agaayyutim suli i η nuich. ¹⁷ I η ngiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaq η na Jerusalem-i η utiqt η na saagaqaq η na man η mik aatchuutinik nunaaqqiġmi η u η qatimnun suli tunillaġiaq η na. ¹⁸ Taamna savaagipkaqtitlugu paqinnigaat η agaayyuvikpa η mi, naatchianikama iġguutiksraqtuġvikaanik atuqtaksra η nisigun Jew- η nuruat. Tavrani i η ngiaktuat i η nuich iqataun η tchut uvamni unni η qanusiq akarrun i η ngitchuq. ¹⁹ Aglaan ila η nich Jew- η nuruat Asia-ġmi η u η pluti η ittuat. Taipkuaptuuq uvu η na sivuġan η iutiruksra η g η l η u η qtut ilipnun ilitchuġipkaġiaġlugu akik η autri η piqagumi η qanutchimik uvapkun. ²⁰ Ki, ukua i η nuich uvaniittuat uqagilitru η paqitaġikkaqt η nalaungirrutiga sivuġan η iusimma η amni uqaqsitta η qtitchirinun. ²¹ Aglaan una atausiq nipliutigigiga makita η amni sivuġaatni, ‘Ilipsi

atanniññaqpsitña ugluvak piqutigilugu ukpiqsriñiga tuquruat anjitiqikkisiñiplugich.’”

²² Felix-ñum ilitchuqsriruam agaayyutikuağiamik katimaliq umikkaa itnaqhuni, “Anjuyyiuqtit qulliqpianat, Lysias, aggiqpan sivunniğisigiga taamna uqavaağutiksi.” ²³ Taatnaqman Felix-ñum tillisiginiğaa anjuyyiuqtit qauklatnun Paul qaunag-itquplugu aglaan tigutaagisunaqnagu, aasiin tillisigiplugu ilannaaniñun piqaqtihñaagūqlugu inuğikkanjgun.

Paul-ñum Sivugañiutipkaħa Felix-mullu Drusilla-mullu

²⁴ Qavsich uvlut qaanjanikmiullu Felix Jew-ñuruamik ilaqatilik Drusilla-mik tikiññiqsuk aasii uqaqatigisuklugu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaaguktuq ukpiqsriñikun Christ Jesus-mik. ²⁵ Paul uqağaluaqman nalaunnaruatikun, inñmun anjalagusiñsarakun, suli atanniivium uvlugun tikitchuksarakun Felix isumallaagaqsiñiqsuq. Aasii nipliqhuni, “Aullalhiñaagūqtutin pakma. Piviksranitqikkuma qanniğisigikiñi.” ²⁶ Suli ilaan niğiugağigaluağniğaa Paul qaitchiñasugalugu maninmik. Taatnaqlugu ilaan uqaqatigigaluağniğaa akulaiqlugu. ²⁷ Aglaan malğuk ukiuk atuumaanikmaknik Porcius Festus inanjigñiğaa Felix kavanauhagun. Taatnaqhuni Felix-ñum ihuaqnağukhuni Jew-ñuruanun isiqtagituiñağniğaa Paul.

25

Paul-ñum Injaqaħa Umialinñmun Rome-mi

¹ Tavra Festus taamna piņasunik uvlilianikami tavrani nunamiñi qaukliguqamiaglaan Caesarea-miñ Jerusalem-munñiqsuq. ² Tavrani Jew-ñuruat qaukñinich agaayuliqsinisa suli sivulliuqtigruanisa tikiutinigaich ilinisa akikñautigikkatin Paul-kun. ³ Taamna kavanauruaq Festus apiginigaat quyalitqulutin Paul Jerusalem-muktitquplugu. Ilinich sivunniugaqahutin tamaani apqutaani tuqqutchuklugu. ⁴ Festus-ñum kiuniğai, “Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvanali sivuniqaqtuñ utitqigukluña. ⁵ Qaukligikkasi Caesarea-muktilhiñaugisi uvapkun akikñağiağlugu tasamma iñuk savvaqluksimakpan.”

⁶ Festus taamna itkaluaqami tallimat piņasuniñu naagaqaa qulini uvluni. Utigniqsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atangum aquppiviani aquppiñuni tiliriñiqsuq Paul tavranautitquplugu. ⁷ Paul tikitman Jew-ñuruat aggiqatauruat Jerusalem-miñ qikaqhutin avataanun iglulisullapiagñigaat supayaatigun, ilumutuutillaallapiaglugich pilğuisağmiktigun. ⁸ Aglaan Paul uqautiginiqsuq inmiñun itna, “Savvağluutaitchuña akikñaqlugu Jew-ñuruat

maligutaksraña unniñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-magmiut umialgata tillisai.”⁹ Taatnaqman Festus-ñum quyaliñiaqługich Jew-ñuruat apiqsruğniğaa Paul itna, “Jerusalem-mukkumiñaqpich atannikkautyağutin sivuqqamni taamani tamatkunuuna akikñausiapkun?”¹⁰ Paul-ñum kiuniğaa, “Qikağuktunja sivuğaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniugliñña taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ñuruat supayaakun, ilvittuug taamna ilisimapmigiñ.”¹¹ Savvağluktaunjulunja piguma uvanñun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik iniqsrunitchunja annaguglunja anasiññuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikñautaataat akikñaqtima tanjigilaukpan, kia-unniñ qaisaksrağiñitkaaña ilinjitñun aňalataksraulunja. Taatnaqługu Rome-magmiut umialganun utlautiksrapkun iniaqaqtunja.”¹² Tavra Festus-ñum uqaqatigiqqaqługich sivunniuqtini kiuniğaa, “Rome-magmiut umialgatnun iniaqaqtuatiin, taakmunja umialgamun aullağisirutin.”

Paul Sivugañiusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

¹³ Qavsich uvlut kinuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiññiqsuk Caesarea-mun paglatyaqługu Festus.¹⁴ Iliñik qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ñum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ñum pasikkusiañanik itna, “Añun-samma uvani ittuq Felix unisaña isiqsiviñmun.¹⁵ Uvaña utlautikama Jerusalem-mun Jew-ñuruat qaukliñisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigruañisa akikñaqługu uvanñun tuqqutitqukkañat.”¹⁶ Aglaan kiugitka Rome-magmiut taatnalguiññiñiqlugich, uvagut uqaqsittaqaqtitlaitkikput pasikkaauruaq iñuk uqapsaagaluqaqtitnagu kigiñaagługich taipkua pasirai.”¹⁷ Taatnaqługu taipkua pasirai tikitmata uvunja piñatchiasunjaqnagu uvlutqikman isivgiugukługu tilisirunja taamamna añun sivugañiutitquplugu.¹⁸ Taapkua igluliqsuutiruat makitnamiñ akikñautiksraiññiğaat savvağluutaanik niğiugikkamnik.”¹⁹ Naagatai ilinisa uqaksraqtuutigihiññaqsigaat ukpigusiğmikkun suli iñukun tuquruakun atiqaqtuakun Jesus-mik Paul-ñum uqağikkañagun iñuuplugu.²⁰ Uvaña nalupqisrukama qanuq ilitchuğiniałiksrañatnik tamatkua, apiqsruğiga Paul ilaa piyum-matiqagayaqmagaan Jerusalem-mułiksrañagun tamatkunuuna uqaqsittaagiağuni tasamani.²¹ Aglaan Paul-ñum iniağikkaña atanigmuutitqupluni Caesar-mun umialiñmun Rome-mi. Taatnaqłunja tiligiga qaunagitquplugu tuyuğiniałhanunaglaan taakmunja umialiñnun.”²² Agrippa-m nipliutiniğaa Festus, “Taamamna añun tusaayummiuqmimiğiga.” “Uvlaakuğuppan tusaagisiñiğin,” Festus-ñum kiuniğaa.

23 Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnugaallauqhutik savaktituummagmik. Isiqitut katim-maviḡmun piqasiqhutik qaukligñik aḡuyyiuqtinik suli nunaaqqim sivulliuqtaiñik. Festus-ḡum tillisiginiḡaa Paul tavrūḡautitquplugu ²⁴ nipliḡhuni, “Ataniiq Agrippaa suli iluḡasi uvaniqataurusii! Una aḡun ittuq iluḡagmiḡ Jew-ḡuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkaḡat uvaḡnun niplirautigiplugu iḡuuruksraungigñiḡlugu. ²⁵ Aglaan paqitchilḡuitkiga qanutchimik tuqurrutiksraḡanik. Aasii ilaa Caesar-mun iniaqaqman sivunniutigiga tuyuḡisuklugu taakmuḡa. ²⁶ Aglaan nalupqinaitchuamik piitchuḡa agvisiksraḡanik Paul-ḡum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaḡlugu sivuḡaḡiutipkaḡiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqapnun, Umialiik Agrippaa, ilitchuḡiniurapsaaqqaḡlugu aglaaksranikkasugaluḡa qanutchimik. ²⁷ Uvamni nalaunḡaitluni tuyuḡakiksraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqḡlugu akikḡautiksraitluni ittuamik.”

26

Paul-ḡum Uqapsaaḡutriḡha Inmiñik Sivugaani Agrippa

¹ Agrippa-m nipliutinigaa Paul, “Ilvich uqautigilhiḡaḡuqtutin ilipkun.” Tavra Paul isaklḡgich argaḡni aullaḡniiñigaa itna, ² “Umialiik Agrippaa! Uvaḡa quvia-sullapiaqtuḡa uvlupak sivuqqapni uḡaḡvivaqqtitaullapkun tamarrumuuna iluḡagmiḡ Jew-ḡuruat akikḡautaatigun uvamnun. ³ Ilvich suvaluk ilisimmaḡiksutin iluḡaitñik Jew-ḡuruat ilitqusiatnik suli uḡaksraqtutigisuukkanjitñik. Taatnaḡlugu inḡikpiñ naalaḡnitqupluḡa qiñuiḡutin.

⁴ “Iluḡagmiḡ Jew-ḡuruat ilisimagaat iluḡaan iḡuuniaḡiga, atakkii nutaullamniḡaglaan iḡuuniaqtuḡa iḡumni nunamni suli Jerusalem-miḡ. ⁵ Uqahiḡaanurut ilisimakkaqtin uqautigisugluḡa piyumiḡ. Iḡsimapmiut aullaḡniiḡhaniḡaglaan ilaḡitilaamnik Pharisee-ḡuruanun tuvraiñiapiḡaḡtuat maligutaksranik pitlḡlugu atlaniñ. ⁶ Pakma qikaqtuḡa uvuḡa atanniqsaksraḡukluḡa piqutigiplugu niḡiugaqaḡiga Agaayyutmun immiumaniaḡhanik akiqsruutmiñik sivulliaptiknun. ⁷ Iluḡatin qulit malḡuich qitunḡaḡiich sivulliapta niḡiugigaattuuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaḡvigikkaqtin uvlugaḡipman. Umialiik, taavrumuuna niḡiugaqaḡniḡlunḡaptuuq patchisiqutigaatḡa Jew-ḡuruat. ⁸ Suvaata Jew-ḡuruasi ukpiḡilḡuitpisiuḡ Agaayyutim aḡipkaitlḡha iḡunḡik tuquḡaruaniḡ?

⁹ “Uvaḡaptuuq isumaḡaḡaluaqtuḡaa piyumiḡaḡniqtutilaaptun akikḡaqtuḡuklḡgich iḡuich Jesus Nazareth-mium maliguaqtai. ¹⁰ Taatnaiḡlugu savaaqaḡluḡa Jerusalem-mi. Qaukḡitñiḡ

agaayuliqsiniñ akuqtuiruᅇa aᅇalatchirrutiksramnik
 Agaayyutim iñugiaktuat iñui isiᅇtaupkatlasipluᅇich.
 Tuᅇqutaksraᅇuᅇmatigik ilaupmiraqtuᅇa ᅇauᅇkligñi.
 11 Iñugiaktuani anisiᅇuᅇsaᅇluᅇich Jew-ᅇuruat katraᅇvinjitiñi
 piilaᅇiᅇkaᅇniaᅇluᅇuᅇ ukpiᅇikkanat. Uvaᅇa ᅇinnausi-
 mavaitluᅇich aullaᅇᅇaqtuᅇaunniñi uᅇasiksuamun nunaᅇqqiñun
 tamatkua nanjitichukluᅇich.

Paul-ᅇum Uᅇaᅇha Mumiliᅇmiguᅇ

12 “Taatnatchimik piᅇusiᅇluᅇa Damascus-mun
 aullalᅇitchuaᅇa aᅇalatchisaiguᅇn suli tillisaiguᅇn ᅇauᅇkᅇiᅇisa
 agaayuliᅇsit. 13 Umialiik, igliᅇᅇamni uvluᅇpaᅇuᅇtuami
 ᅇauma siᅇiñiᅇmiñ ᅇaumatlunᅇiᅇsuaᅇ ᅇiñiᅇiᅇa. Puuᅇᅇiᅇaᅇitigut
 taapᅇkualu igliᅇatitka ᅇaumangum paᅇmakᅇa. 14 Iluᅇata
 kataᅇapta nunamun nipi tusaᅇaᅇiᅇa Hebrew-liraᅇaᅇhuni
 uᅇaᅇtuᅇaᅇ uvaᅇnᅇun, ‘Saul, suvaata nagliksaᅇaᅇtitpiᅇa?
 Ilipnun atniaᅇsiñᅇaᅇtutin aᅇilliᅇiᅇuᅇaᅇᅇa atripluᅇuᅇ natmaksigvik
 atniaᅇtitaᅇtuᅇaᅇ aᅇilliᅇiᅇsuiᅇkami iñumi anautᅇᅇᅇanun.’
 15 Apiᅇsruᅇiᅇa, ‘Ataniᅇiᅇ, kisuvich?’ Atangum niᅇliutigaᅇaᅇ,
 ‘Jesus-ᅇuruᅇa nagliksaᅇaᅇtitaᅇikkan. 16 Makittin!
 Sagviutigikpiñ nalunaᅇiᅇaᅇluᅇuᅇ savaktiksraᅇtaᅇᅇuᅇᅇiñ
 uvaᅇnᅇun. Uᅇautritᅇuᅇgikpiñ iñuᅇnik ilitchuᅇiᅇkkaᅇnik
 uvapᅇun ugluᅇpaᅇ suli ilitchuᅇiᅇkaᅇumaᅇkkaᅇnik ilipnun
 aquaguᅇn. 17 Uvaᅇa annautigisiᅇgikpiñ Jew-ᅇuruaniñ suli Jew-
 ᅇuᅇjitchuaᅇniñ tuyuᅇiᅇuᅇᅇiᅇn ilinjitñun. 18 Ilvich aᅇᅇmaᅇsruᅇiᅇsigitin
 irigikkaᅇich mumiksilluᅇich taaᅇtuamiñ ᅇaumaruaᅇun
 suli tuuᅇᅇaᅇ saᅇᅇianiñ taavrumuᅇa Agaayyutim
 saᅇᅇianun. Tunᅇaviñiᅇgutin uvamnik natᅇiᅇgutigisiᅇgitka
 killuᅇsaᅇutinich aasiisuli ilaliutiniaᅇlutin Agaayyutim iñuᅇiñun
 piᅇksraᅇtaᅇaᅇgikkaᅇiñun.’

Paul-ᅇum Quliaᅇtuᅇaᅇha Savaᅇmiguᅇ

19 “Umialiik Agrippaa! Taatnaᅇluᅇa savaᅇaᅇaᅇtuᅇa
 tuᅇiᅇiᅇpluᅇuᅇ ᅇiñiᅇtirusiaᅇaᅇ paᅇmakᅇa. 20 Quliaᅇtuᅇaᅇtuᅇa
 sivulliupluᅇuᅇ Damascus-mi Jerusalem-milu, kiᅇuᅇaguᅇnsuli
 iluᅇaᅇni Judea-mi akunᅇatniᅇlu Jew-ᅇuᅇjitchuat. Uᅇautigitka
 iñupayaᅇat mumiquᅇpluᅇich killuᅇsaᅇutinjitñiñ Agaayyutmun
 aasiñi iñuuniᅇaᅇsitiᅇquᅇpluᅇich simmikkaᅇuᅇᅇaruᅇtitun. 21 Taamna
 piᅇiᅇiᅇpluᅇuᅇ Jew-ᅇuruat tiggugluᅇkuᅇaᅇ agaayyuvikpaᅇᅇmi
 tuᅇunniuraᅇaᅇtuᅇa. 22 Uvlupaᅇnᅇunaglaᅇn Agaayyutim
 ikayuᅇluᅇa ᅇikaᅇtitkaᅇaᅇ uᅇatlasipluᅇa iluᅇaᅇsitiñun
 kamaᅇᅇaniaᅇitchuaᅇnᅇnlu kamaᅇaᅇtuᅇanᅇnlu. Tamanna
 uᅇaᅇiᅇkaᅇaᅇ atrigigaa uᅇautigikkaᅇata sivuniksriᅇirit
 Moses-ᅇumlu atuumagisiᅇiᅇiᅇpluᅇuᅇ 23 taamna Christ-ᅇuruᅇaᅇ
 nagliksaᅇtuᅇksraᅇniᅇpluᅇuᅇ, suli sivulliuruᅇksraᅇpluni

añitqiksuaninñ tuqunaruapayaaniñ ilitchugipkağlugulu anniqsugiaq iluqaitñun Jew-ñuruanunlu Jew-ñunitchuanunlu.”

²⁴ Taatnailiplugu Paul uqaqman Festus-ñum nipi-tusipluni nipliutiniğaa, “Paul! Ilvich isumailağtuqtutin. İlitpauraqsimağiqpich kinnanaağuiğaa.” ²⁵ Paul-ñum kiuniğaa, “Kamanaqtuatiin Festus! Uvaña isumailağunitchuña. Uqautiqaqtuña ilumutuupluni ittuamik. ²⁶ Uqautiñhiñaugiga umialinmun taluqsrautaigluña atakkii ilisimagaa Agaayyutim uqağhagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqiginitchiga ilitchuğilha supayaamik Jesus-kun atakkii iluqani atumanitchuq iriğaqtuğuni. ²⁷ Umialiik Agrippaa! Ukpigivigich sivuniksriqirit uqautaata? İlisimagiga ukpiqsrasilaan tamatkuniña.” ²⁸ Tavra Agrippa-m nipliutiniğaa Paul, “Ayyai, ukpiqtuağtuqtitqayaurağikma.” ²⁹ Paul-ñum kiuniğaa, “Agaayyutmun iniqsruqtuña ilvich suli atlat naalaqtuat uvañmun uglupak maliguaqsiutitquyumaplugich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimñiqsuğayaitchut.”

³⁰ Taatnaanikman Paul umialiglu kavanaauraglu Bernice-lu suli atlallu makinniqsut ³¹ aasii añiñhiñaqhutiñ uqaqsiñiqsut avatmun, “Manna añun piñitchuq sumik tuqurrutiksrağmiñik unniñ isiqsiviñmi irrutiksrağmiñik.” ³² Tavra Agrippa-m nipliutiniğaa Festus, “Tamanna añun pituiğayağniqsuaq iniaqañitpan Caesar-muguguni.”

27

Paul-ñum Rome-muñniatha

¹ Sivunniugutañanikman tinilğaqsigviksraqput Italy-mun qaiñniğaiç Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun añalataatnun añuyyiuqtit taggisiqaqtuat añuyyiuqtañik Augustus-ñum.

² Umiaqpañmun Adramyttium-mikñaqtuamiñ ikirugut Asia-mun aullañhiñaağniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ğmiu Thessalonica-miñ piqataupmiuq uvaptikni.

³ Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ñum ihuaqqutoplugu Paul ilannañi tavrani qinigiğaitkai qaitchitquplugulu inuğikkañiñik. ⁴ Tavrakña aullalgitñapta anuğim pağğağtuğaağitigut. Qikiqtam Cyprus qamağagun tinilğaqsiaqsirugut. ⁵ Siñiqsraqtuallakğuk Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun. ⁶ Tavrani Julius paqinniqsuq umiaqpañmik Alexandria-miñ igliğniğniqsuamik Italy-mun. İlaan ikipkalgitkaatigut taavrumuña. ⁷ Tiksiuraaqhuta inuğiaktuani uvluni atakkii anuqğiqpaitluni. Arguğianñuqhuta tikilğataqtugut akianun nunaaqqim Cnidus. Nigiqluum igliqtitchumiñaiqmatigut nalğuguta tiksiaqsirugut qamağagun qikiqtam Crete nanaqqaagluğun nuvuğaq Salmone-mi. ⁸ Piyaqniulikun

siñiqsraqtuaqlugu tikilgatagikput qamannillautagvik qaniñaniittuaq nunaaqqian Lasea-m.

⁹ Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut iñugiaktuani. Nuyuağnaqsisaatigut ikaaqsaliksrājanun tağiuqpaum atakkii ukiaksraqhuni Jew-ñuruat uvlua uisauraagviat qaanianikman. Taatnaqhuni Paul-ñum alğaqsrugniğai taapkua ¹⁰ itnaqhuni, “Añutiit, ilitchuğigiga aullalgitchupta uvakña iglauhiqput navianağisiplugu. Usiavutlu umiaqpaglu unniñ ilañisa iñuich nuyuağnağisuruq piyaqqukiksrañatigun.” ¹¹ Aglaan Julius naalatluñiqsuq uqagikkājanun aquttaanunlu iñuanunlu umiaqpaum nipliutaaniñ Paul-ñum. ¹² Taamna qamannirvik iluaqnañiñniqman umiaqpaum ukiuvigilugu pikpagu iñugiatluktuat ayakkumaniqsut tavrakña tikitchağuklugu Phoenix piyumiñağumiñ. Taamna qamannirvik Crete-mi sanmiruaq uñallamullu nigiqpamullu, taamna ukiuvigisukkaat.

Añiğuaqpaurlaq Tağiumi

¹³ Tavrani uñallaagiksilgatağniqman taapkua isumaniqsut sivunniukkaqtin atuumasuklugu. Kisat nuqinnigaich aasiñ tiksiaqsiplutin qikiqtam siñaagautlaniqtutillaagmiktigun. ¹⁴ Aglaan akuniisunaqani anuğiqluk nigiqpağniqsuq anuqqañaqhuni qikiqtam tunjaaniñ. ¹⁵ Anuğim akikñaqmagu umiaqpak paalguigñiğaat anuği sivuniğikkağmiñun aasii nikaliqhuta tiktaurugut. ¹⁶ Apqusautilgitñapta mikiruurami qikiqtami Cauda-mik atiligaami qamanniñaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhuta ikiniagikput umiayauraq. ¹⁷ Taamna umiayauraq ikianilgiñaqman taapkua iñuich akhunaanik nimiqsruaqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutin ikkalğihiksrağmiknun Syrtis-mi tinilgautaiğniqsut tiktauhigmikni. ¹⁸ Añniqpauraq qasullañitchuq. Uvlaakugūqman umiaqpak usiiqsaagaat. ¹⁹ Uvlut pinayuatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich. ²⁰ Uvluni iñugiaktuani siqiñiq naagaqaa uvlugiat qinñitçhivut aasii añniqpauraq qasullañitluni. Tavrakñaasiñ niğiuğağinaiğikput annaliksrāqput.

²¹ Uvvaasiñ akuni taapkua iñuich niğinjitmata Paul-ñum qikaqhuni añutit sivuğaatanun nipliutigai, “Añutiit, naalağnigupsitña ayasunaqasi Crete-miñ tamanna atumanayaitchuqsuli, usiavutunniñ iginnayaitkivut. ²² Aglaan pakma inigipsigiñ, qapiqasi! Nallipsiunniñ tammaiymuñaitkaa iñuulli, umiaqpak kisimi piyaqquğisuruq. ²³ Atakkii marrumani unnuami makitaniqsuq saniqqamni isağulga Agaayyutim ukpiğikkağma agaayumaagvigisuukkağmalu, ²⁴ nipliutipluñ, ‘Paul, iqsiñak! Tikitchuksraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin Agaayyutim annautigisigai iñupayaat usiaqsiqusuat uumani

umiaqpaḡmi.’ ²⁵ Taatnaḡusi aḡutiit, nikaliqasi! Ukpigigiga Agaayyun taatnallapiagisiḡha uqagikkaḡatun uvamnun. ²⁶ Aglaan qikiqtat ilaḡatnun tipiniḡaatigut.”

²⁷ Akimiaḡuutaılaḡataatigun unnuat tinjitaḡḡaptikni anuḡimiñ Mediterranean taḡiunani, unnuaq qitiqquqman tinjılḡausiqirit ilimatchaktut qalliaqsipḡuta nunamun. ²⁸ Taatnaqhutin kivitchiñiqsut ititilaḡutmik aasii ilitchuḡiniḡaat imḡum ikkaglıḡha iñuiññaqtun isanḡiqḡun. Iqliqtaaqtuallakhuta uuktualgitmatruḡ ilitchuḡiniḡaat akimiaq isanḡiqḡun ititilaanikhuni. ²⁹ Ilinich aniyatchanḡiqsut umiaqpak ikkalḡiññaḡugalugu iyagaḡnun. Taatnaqhutin ninjitchiñiqsut sisamanik kitchanik umiaqpaum aquagun aasiiñ uvluqsaqsipḡutin. ³⁰ Tinjılḡausiqirit qimakkumaatchanḡiqsut umiaqpaḡmiñ. Niplinḡuaqhutin iluaqsruityaqtuqhutin kitchanik sivuani umiaqpaum aasiiñ ninjitchipḡutin umiayauramik imiḡmun. ³¹ Aglaan Paul-ḡum nipliutiniḡai aḡuyyiuqtit aḡalataatlu itna, “Ukua tinjılḡausiqirit ingitpata ikimatuiñḡutin umiaqpaḡmi ilipsi annakkumiñaitchusi.” ³² Taatnaqhutin taapkua aḡuyyiuqtit kipputiniḡaat umiayauraq aasii tinjitlugu.

³³ Uvluq qaunuraagaqsipman Paul-ḡum niḡitquaqsiniḡai, “Akimiaḡuutaılaḡami uvlumi utaqqirusi anuḡaiḡiksraḡanik niḡigaluaqasi sumik. ³⁴ Uvlupak niḡillaqupaḡipsi. Niḡirusraurusi iñuusugusi pigupsi. Suli nalupqinaiqsruutigipsi annakkisiḡiksraḡsigun.” ³⁵ Taatnaqqaaqḡugich Paul tigusiḡluni qaqqiamik sivulliuplugu inḡiqsruqhuni Agaayyutmun sivuḡaatni taapkua avguḡḡugu taamna qaqqiaq niḡiaqsiniḡsuq. ³⁶ Taapkua iluqagmin piyumatchakhutin niḡiaqsipmiñiqsut. ³⁷ Iluqagmin iñugiaktılaaḡat tavrani umiam usianḡ 276 inniqsut. ³⁸ Ilinich niḡisuiḡataanikamin umiaqpak usiiqsaagaqsiniḡaat igitlugu mukkaaksraq taḡiumun.

Umiapaiyathat

³⁹ Uvluq qaupman tinjılḡausiqirit ilisaḡitlaiññaḡaat nunam siñaa. Aglaan qamannirviksramik tautunḡiqsut. Ilinich sivunniḡniḡiqsut taiñuḡa siñiqdisitchaḡukḡugu umiaqpak piyumiñḡumitruḡ ikkalḡisillugu nunamun. ⁴⁰ Taatnaqhutin kitchat aḡlunaanḡich kipluḡniḡaich tasamuḡa unikḡugich kitchat taḡiumun suli aḡlunaanḡik aquutmin qılḡutaiḡugik. Kinuagun sivuḡutrin tinjılḡautaq nuqitlugu anuḡimun tinjituḡlugu umiaqpak sivukkiqsinnigaat nunamun. ⁴¹ Aglaan umiaqpak ikkalḡiññaḡiqsuq. Sivua aulayakkumiñaiqsipiaqhuni aasiiñ aqua piiyaqtaaqsiñiḡaa qaim tutqataḡvigiḡlugu. ⁴² Aḡuyyiuqtit tuqqutchaqsilḡiññaḡaich isiqtapayaat nalliat-samna puuvraḡumi nunamun aullaunasugalugich. ⁴³ Aglaan Julius-ḡum annigiplugu Paul taatnasigaquniniññaḡai. Tiliḡhiññaḡniḡai

iñuich puuvratlaruat misigaglugich tulaktiqataquplugich nunamun. ⁴⁴ Unniñ puktağusiqsuğlugich umiaqpaviñigmik nunniaquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

28

Malta-mi Qikiqtamiilhat

¹ Annaanigataqapta iłitchuğigikput taamna qikiqtaq atiqalha Malta-mik. ² Malta-ğmiut iħuaqqutiaqsigaatigut tukkuğiksitluta. Uvvaasiñ sialuguqhuni alappaagūqman taapkua ikniqsuutigaatigut quyalıpluta. ³ Paul qirriqsuisaqmiuğlu ikniğmun. Nimigıaq sagviğñıqsuq, uunanjan ikniğum iqiıqsitlugu aasiñ argaiñun nipitiqhuni. ⁴ Taapkua qikiqtam iñuiñ qıñiqamitruñ nimigıaq nivınaruq Paul-ñum argaiñi uqaaqsiñıqsut avatmun itna, “Una añun ilumun iñuaqtuqtauniqsuq. Annakkaluaghuni tağiumiñ pakmapak tuquruksrauniqsuq savvaqluutmıgun.” ⁵ Aglaan Paul-ñum ipsuktığniğaa taamna nimigıaq ikniğmun piyaqqusiallasuñaqani. ⁶ Taapkua qikiqtağmiut niğıugıaqsiñığaat puvıiksraña naagaqaa tavrauua tuqulıksraña Paul-ñum. Takıruami qıñınıtñamiñ sumik atlayuağnaqtuamik Paul-mi isummıgitqıñıqsut itnaqhutiñ, “İlaa agaayyutaualuñıqsuq.”

⁷ Qanıñani tulagvipta qikiqtam qauklıgıkkana atilik Publius-mik nunautıqagñıqsuq. Taavruma iñuum iħuaqqutıpluta tukkuqatitkaatigut piñasuni uvluni. ⁸ Publius-ñum apana atniğñaqniqsuq uunaqlukhuni suli itiktalıqhuni auyuliñmik. Paul-ñum utlanığaa qıñıgıaqıugı aasii agaayupluni patıklıgu arganmiñik mamıtıtlıgu. ⁹ Paul mamıtıchipman taavrumiña qikiqtam iñuiñ tavrıñautıaqsiñıgıaich atniğñaqtuapayaanı aasiñ Paul-ñum iħuaqsiпкаğugich iluqaitñik. ¹⁰ İñugiaktuanik aatchuutinik qaitchıgaatigut suli aullaħhiñaagūqapta umiaqpak usıllıgñığaat inuğıkkaptıknik iglaugupta.

Malta-miñ Rome-mulhat

¹¹ Piñasuni tatqıñi tavrani itqaaqhuta aullalgıtchugut umiaqpakun atıqagñıqsuakun Malğıñnik Agaayyutiññuanik. Taamna umiaqpak Alexandria-ğmiutaq ukiuniqsuaq taavrurmani qikiqtami. ¹² Aullaanıkapta tikıtchugut nunaaqqıanun Syracuse-ñum tavraniasiñ nayıutipluta piñasuni uvluni. ¹³ Aullalgıtñapta tikıtchugut nunaaqqıanun Rhegium-ñum. Uvlutqıkman uñallamiñ anuqlıguğniqsuq. Tikıtıkıput malğıñni uvluni nunaaqqıa Puteoli-m. ¹⁴ Taavrurmani nunaaqqımi paqıtchırugut ilanıñnik ukpiqtuanik aasii aiyugağaatigut nayıquplutiñ akunniqsaaı, aasiñ tavrakña aullalgıtıluta Rome-mun nunakun. ¹⁵ Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaanıqsut tikiñıñıpluta. Aullağniqsut paagıaqhuta

nunaaqqimun atiqaqtuamun Nullagvianik Appius-ñum aasii ilañisasuli nunaaqqimun atiqaqtuamun Pinasunik Tukcumaviññik. Paul-ñum qiñiqamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapinjaisaaqhuni.

Paul-ñum Rome-miitha

16 Tikitñapta Rome-mun iniquatitkaat inmigun anuyyiuqtimik munaqsriliqlugu. 17 Aquagun pinasut uvlut Paul-ñum Jew-ñuruat qaukñijisa tavrani aiyugaagñigai katimaqatigisuklugich. Ilinich katianikmata nipliutiniñgai, “Aniqatiumaan, uvaña pinjikaluaqtitluna qanutchimik akikñaglugich iñugikkavut naagaqaa maliguaqtaksrañat sivulliapta qaisauruaq uvaptiknun tiguraauruña Jerusalem-mi Rome-ñum kavanañanun qaisaupluna. 18 Rome-magmiut kavanañata [Felix-ñum] apiqsruqtagaluagaatña, anipkaqluna pilitchukluna ilitchuñinjitñamitruñ sumik tuqurrutiksramnik. 19 Aglaan Jew-ñuruat akililiutipmata anipkaqunjitluna, nunuripluna nañagviiqama iniañigigiga Caesar-mun atanniqupluna, piitkaluaqluna qanutchimik akikñautiksramnik ilagikkamnun. 20 Taatnaqluna iniañigigiga qiñigukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpiñigigiga niñigugagikkañat taimña Israel-aagmiut Christ tikiumaaniitha aasii taamna pisigiplugu pituutaqaqtuña.” 21 Taapkua Jew-ñuruat kiuniñaat, “Akuqtuñitichugutsuli aglañnik ilipkun Judeamiñ unniñ aniqatiuvut tikiutrinjitchut tusaayugaagñitichuanik ilipkun taamakña. 22 Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iisimagikput nanipayaaq iñuich akikñautiqalhat tamatkuniña ukpiqsriplutin iliptun tikiumaaniithanik Anniqsuqtim.”

23 Tavrani nalunaiqsiniqsut kattutitqiñiksrañanik Paul-ñum, aasiñ taimña uvlug tikiuamapman iñugiaktuat utlautiniqsut Paul-ñum inaanun. Uvlaañaniñ unnugataqtitlugu ilaan kañiqsipkañigai Agaayyutim añaayuqautaanik. Ilaan maliksuktinniagñigai Jesus-mik itqaaqtuutiplugich iluqatik maligutaksraña Moses-ñum sulivuniksriqirit aglaañitñik. 24 Taatnañhani ilañich iñuich ukpiqsriñigñiqsut uqañigikkañigun, ilañilli iñuich arguaqtuñiqsut. 25 Taapkua katimaruat qasugñiqsut atingiqhutinj inmiknun Paul-ñum uqañianikmañ una, “Ippitichuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapsitñun sivuniksriqirikun Isaiah-kun itna,

26 ‘Aullağutin uqautilityakkich taamapkua iñuich:

Tusaagaluagupsi kañiqsiyumiñaitchusi

suli qiñigumaagaluagupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

27 Atakkii makua iñuich uummatinjich pitchigiiñigñiqsut, tusaasungitlutinj supayaamik iritinlu siquplugich.

Utitqiñgitchut Agaayyutmun mamitiliksragniknun

atakkii qiñitlaitlutinjlu tusaatlaitñutinlu kañiqsitlaitlutinjlu,

Agaayyun uqaqtuq.’ ”

Isaiah 6:9-10

²⁸ Suli Paul-ηum uqapsaaǵniǵai, “Iłitchuǵiraksraǵigiksi Agaayyutim tusaayugaallautañ tuyuulha Jew-ηuηitchuanun. Taipkuataimma tusaagisigaat.” ²⁹ [Paul taatnaqman Jew-ηuruat aniñiqsut uqavaaqhutiñ iñmikhun atqunaq.]

³⁰ Paul iñuuniǵniqsuq tavrani Rome-mi malǵuñni ukiuñni, iniqaqhuni iñmigun inilǵusiqsuqluǵu, paǵlaplugich iluqaisa qñiǵiaqtaqtini. ³¹ Quliaqtuaǵviginiǵai Agaayyutim añaayuqautaagun suli Atanǵuruakun Jesus-kun, iłisautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsaiłiraqtaitłunilū.

Paul-ŋum Tuyuutai Rome-maġmiunun

¹ Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagīgaaŋa quliaqtuaġitquplugu tusraayugaallautaq ² akiqsruutigikkana inilġaan sivuniksriqirimigun. Taamna akiqsruun aglausimarūq ipqitchuani makpiġaanani. ³ Tusraayugaallautaq uqaqtuq Agaayyutim iġñiŋagun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piqutigiplugu iñukmiqnisauħa aniruq kiñuviaġiplugu David-ŋum, ⁴ aasiñ piqutigiplugu agaayyutmiqnisauħalu. Agaayyutim anipkaqmagu ilaan tuqulħaniñ uqautiniġai iñupayaat nalupqinaħikun Jesus Iġniġiñiplugu suli qaitchiñiplugu sanħiñi ilaanun. ⁵ Uumuuna Christ-kun Agaayyutim iħuaqutigaaŋa piksraqtaagipluŋa uqqiraqtautqupluŋa sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriħiksraŋatnun suli tupiksriħiksraŋatnun. Taamna savaagigiga Christ-mun. ⁶ Ilipsi ittuani Rome-mi tuqħukkaupmīusri pigitquplusri Jesus Christ-mun. ⁷ Aglaktuŋa uumiŋa tuyuqsriugamik iluqapsitñun Rome-mi ittuānun. Agaayyutim piqpagiplusri tuqħukkaġigaasri ipqillusri iñugisrukhusri. Agaayyutimtuq Aapapta suli atannapta Jesus Christ qiñiqtillaŋniagħlisi iħuaqqutriħiġmiñik suli qaitchiłusri qiñuiñamīk.

Quyatiq

⁸ Sivulliuplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigiplusri. Iñuich nanipayaaq nunami uqagigaaat kamaŋaqtuaq ukpiqsriħiqsi. Taatnaqługu quyagiga Agaayyun. ⁹ Agaayyun savautigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku tusraayugaallautaq iġñiŋagun. Agaayyun ilisimarūq taiyuliġa ilipsitñik agaayupayaaqama. ¹⁰ Agaayuruŋa tikillaŋniagħkuŋa ilipsitñun. Atuummigisiruq Agaayyutim pitqukpaŋa. ¹¹ Qiñiġullapiagipsi qaitchisukhusri irrutchim aatchuutaanik sanħiksritquplusri. ¹² Itnaami, ikayuutiruksraurugut avatmun ukpiqsriħikun pigikkaptigun. Ukpiqsriħapsi ikayuġisigaŋa suli ukpiqsriħiġma ikayuġisipmīgaasri. ¹³ Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiŋa. Iñugiaktuami agġiġumagaluaġaqtuŋa ilipsitñun quliaqtuaġukħuŋa, qiñitlasilūŋa ukpiqsriħuanik sayyiqsilaaqtuanik suli killiqirauruanik annautrauruanik atrilugu suraġaliġa atłani nunani, aglaan piñġitchaqtuŋa. ¹⁴ Savautiraksraġigītkā iluqaisa iñuich, ilisimaruatlu naluruatlu, puqīksuatlu puqīitchuatlu. ¹⁵ Taatnaqłūŋa quliaqtuaġisrullapiagīga tusraayugaallautaq ilipsitñun ittuānun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Sanjiaqtuq

16 Nalupqisruutigingillapiaġiga tusraayugaallautaq atakkii sanjigigaa Agaayyutim. Taavrumuuna sanjikun ilaan anniqsuġaa kisupayaaq ukpiqsriruaq [Christ-mik], sivulliuplugich Jew-ŋuruat sulipsuuq Jew-ŋungitchuat. 17 Taavruma tusraayugaallautam sagvigñigaa Agaayyutim nalaunŋasripchajha iñuŋnik inmiñi. Agaayyutim nalaunŋasripchajha iñuŋnik aullaġniiruq suli isrukhitchaaqhuni ukpiqsrilikun, aglausimaruatun Agaayyutim makpigaanjiñi, "Iñuk nalaunŋasripkakkauruaq ukpiqsriliġmigun iñuugisiruq."

Iluqatin Iñuich Killuliqiraurut

18 Agaayyutim sagvigñigaa qilanjmiñ qanuq ilaan anasriñuqsaiñiaħa iluqaanik pigiitchuanik suli nalaunŋaitchuanik iñuich atukkanatnik. Iriġaat ilumutuuruaq pigiiliqiliġmiktigun. 19 Tamanna ilisimanaqtuaq Agaayyutikun nalunaitkaluaqtuq iñuŋnun takku Agaayyutim ilitchuġipkaġniġaa ilinjitñun. 20 Taimakŋaqaŋa Agaayyutim iñiġaluaqtitnagich supayaat iñuich kaŋiqsilgugaat Agaayyutim agaayyutauħa suli qiñitlaplugu sanjiaqtılaaŋa kamaŋaqtuamik isruilaamik. Taatnaqhutin iñuich patchisiksraitcut. 21 Iļisimagaluaqġugu Agaayyun kamagingitchaat unniiñ quyaŋitchaat. Isrumaħat atuġumiñaiqsuq suli isrumaŋich kaŋiqsitlaiqhutin taaqsisiniġai. 22 Uqavigaaqhutin isrumatuniplutin isrumatunġipiaqtut. 23 Suksraaġaat kamaŋaħa Agaayyutim tuquyumiñaitchuam, aasriiñ simmiļiutigaat taamna kamaŋaġiq putqataqhutin atriñun qiññaliŋnun tuquyumiñaqtuatun iñuktun tinmiuratunlu niġrutitunlu nimigiātunlu. 24 Taamna pisigiplugu, Agaayyutim pilitkai iñuich killiqisulħatnun. Ilinich killuqsaqtaurut maliklugich pigiitchuat kipigñiuġutitin aasriiñ atugaġiplugich timigikkatin kaŋunaqtuakun avatmun. 25 Simmiļiutigaat Agaayyutim ilumutuulħa sagluuqtuamun suli putqataġvigiplugich savautipluġillu sut iñuich iñiqtaŋich. Aglaan putqataġvigiŋiġaat savautilugu Agaayyun iñiqsiruaq supayaanik, taamna Agaayyun quyagiraksraġaluaqtin qaŋavak. Taatnatuq. 26 Taatnaqġugich Agaayyutim iñuich pilitkai kaŋunaqtuakun kimmutaatnun. Aġnat simmiļiutiplugu ilaqatigiiliġ sayuŋaġimun atugaġiplugich timitin atlanun aġnanun. 27 Taatnatun aŋutit nutqautiplugu ilaqatiqualiġ aġnamik aglaan piqaġuŋniqsut atlanik aŋutinik. Aŋutit kaŋunaqtuakun sayuŋaqtiniktut atlanik aŋutinik, aasriiñ timigikkaġmiktigun akuqtuipmiñiqsut nalauullugu anasriñuqsautmik tamarrumuuna nalaunŋaitchuakun savaaġmiktigun. 28 Iñuich pigisrunġiqmatruŋ ilumutun ilitchuqsriliġksraq Agaayyutmik, Agaayyutim pilitkai qaayuġnaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhutin

pigiiliqisruktut atuqtaksragingisaǵmiknik. ²⁹ Imaukkaqsiñiqsut qanusripayaamik nalaunnaitchuamik, pigiiiliqihǵmiglu, kaviuǵutihǵmiglu suli uumiksrihǵmiglu, piqaguhǵmiglu, iñuaqtuhǵmiglu, anjuyahǵmiglu, sagluuqtualǵmiglu, suli isrummatinikhutin pigiitчуakun avatmun. ³⁰ Sanurrutiniqsut nipliaplutin pigiitчуanik atlatigun, uumigiliutiplusu Agaayyun, arguanaplutin, kamanagasarugiplutin suli uqavikhutin inmiktigun, pakikhutin savaaqaliksragmiktigun pigiitчуamik, tupiksriñǵiqhutin anjuyuqaamiknik, ³¹ kanjqsilguitulutin, tuniqsimatlaitlutin, ihuaqqutriñǵiqhutin unniñ nagliksriñǵiqhutin atlanik iñuñnik. ³² Agaayyutim nipliutiginiǵaa taatnatchich iñuich tuquruksrauniplugich. Iñuich taamna ilisimagaluǵaat aglaan sivutmuutiniǵaat pigiiiliqihǵmiglu, sulipsuuq anjǵniqsut nalaunniplugich tamatkua pigiiiliqiruat taatnatchisigun.

2

Agaayyutim Atanniqsuiħha

¹ Tavrali ilvich, kisuugaluǵuvich, patchisiksraitchutin, atanniqsuqtauruatiin. Taatnamik atanniqsuqapkich atlat iñuich tuqputaksraguqtutin ilipnik, takku killiqipmiutin taipkunatitun. ² Agaayyutim atanniǵniǵai iluqanjich killiqiruat, aasriñ ilisimagikput Agaayyutim atanniutaan nalaunniħha. ³ Patchisigiragigisri killuliqiruat savaaqagaluannapsi nalaunniħha. Isrumavisi annakkisiñiplusri atanniutaaniñ Agaayyutim? ⁴ Agaayyutim ihuaqqutikkannasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluǵaasri simmiquplugu iñuuniahǵiqsi aglaan suksragingitchiksi uktuǵnaǵumiñaitчуaq ihuaqqutriħha. Kanjqsiniǵitpalukkiksi, Agaayyutim ihuaqqutigaasri simmiquplugich uummatigikkasri suli mumiquplusri iñuuniahapsitniñ. ⁵ Aglaan uummatisi siqquqtut iyagagtun suli tigganarusri mumigunǵitlusri. Taatnaqapsi anasriñnuqsausriaksraqsi aglilaǵǵiksi taivrumani uvlumi Agaayyutim sagviqqagu qinnautni suli atanniqsuǵniaqqagich iñupayaat nalaunniħhigun. ⁶ Agaayyutim akiliǵisigaa iñupayaaq savaanjigun iñuuniahani. ⁷ Iñuich savaaqagtuat nakuuruanik anuqsrukun piñnaguktut kamanautaanik kamakkutmiglu suli tuquyumiñahǵmik. Agaayyutim qaitchigisigai isruitchuamik iñuuhǵmik. ⁸ Aglaan atlat iñuich inmiguuqtut ayaklugu maligutchiħiksraqtin ilumutuuruamik. Taatnaqamin malikkaat nalaunniħhуaq, aasriñ Agaayyutim anasriñnuqsagisigai qinnautmigun. ⁹ Ilaan sakiqniuqtitkisigai nagliksaaqtillugich pigiiiliqiruat, Jew-nunñaisa Jew-nunǵiññaisalu. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai kamanautmiglu, kamakkutmiglu suli

qiñuiññamik tamatkua savaaqaqtuat nakuuruamik, Jew-
 ηuruanun sivulliulugu Jew-ηunğitchuanunlu. ¹¹ Uvvatakku
 Agaayyutim atanniqsuğisigai iñuich atisriługich.

¹² Iñuich maliğutaksraqaqtuat Agaayyutim qaisanjanik Moses-
 mun suli iñuich taavrumiña maliğutaksraqanğitchuat iluqatin
 atirut killuqsaqamin. Tamatkua maliğutaksraqanğitchuat
 killiqirauplutin piyaqquğniaqtut. Taatnatuntuuq, tamatkua
 maliğutaksraqaqtuat killiqirauplutin atanniqsuikkauniaqtut
 taavrumuuna maliğutaksrakun. ¹³ Agaayyutim iñuich

nalaunņasripchangangitchai tusraakamitruñ maliğutaksraq
 tupigigaluagnagu. Agaayyutim nalaunņasripchağagigai inmiñi
 kisanik tupiksripmata maliğutaksram nipliutaanik. ¹⁴ Jew-
 ηunğitchuat piqanğitchuat Agaayyutim maliğutaksraiñik
 tupigipmatruñ tillisaa maliğutaksram nalupqinaiyağaa
 maliğutaksraqahat isrummatmikni. Taamna ilumutuuruq
 maliğutaksraqanğitchaluaqhutin aglausimaruumik.

¹⁵ Qiñiqititağipmigaat kanjisisilaaqtin maliğutaksram
 tillisaanik ilitchuğipkairuumik qauğrimmaağiutillautagmikni
 nalaunņaruamik nalaunņaitchuamiglu. İlaatni isrum-
 mataata patchitchiğagaich suli ilaatni ilisimaraqtut
 patchisaunğıñniplutin. ¹⁶ Iluqatin nalunaqtuanjich

iñuich sagvikkauniaqtut taivrumani uvlumi Agaayyutim
 atanniqsuaqsikpagich iñupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua
 ilagigaich tusraayugallautam quliaqtuağikkağma.

Jew-ηuruatlu Maliğutaksraqılu

¹⁷ Qanuğmi ilvich? Ilvich Jew-ηuniraqtutin, tunņaplutin
 maliğutaksramun Moses-ηum aglagikkaña suli uqavikhutin
 qaninniplutin Agaayyutmi ¹⁸ suli ilisimaniplugu Agaayyutim
 pisuħa suli ilitchuğiniplugu nakuuniqsrauruq takku
 ilisaqsimaplutin maliğutaksramik. ¹⁹ Nalupqisunğipiaqtusri

sivulliqsiksrauniplusri qiñitlaitchuanı suli qaumaksrauniplusri
 tamatkunani ittuanı taagmi. ²⁰ Isrumaraqtutin

alğaqsrulhiñnauplugich kinnanaruat iñuich suli ilisautilugich
 tamatkua naluruat. Taatnaqhusri, piqaqapsi
 maliğutaksramik, isrumaraqtusri ilisimaniplugu supayaaq suli
 piqagniplusri iluqaanik ilumutuuruamik. ²¹ İisautriraqtusri

atlanik iñuñnik. Suvaatami ilisautriñğitpisi ilipsitñik?
 Uqautirağigisi atlat tigliktuqunğıtługich. Suvaatami

tigligaqpsisi? ²² Nipliğaqtusri atlat sayunjatqunğıtługich, aglaan
 ilipsi atugaqpsisi taatnatun? İlipsi uumiksriplusri aanguanik,
 aglaan tigligaqpsisi agaayyuvinğitñiñ? ²³ Uqavikkaluaqtusri
 piqagniplusri Agaayyutim maliğutaksranjanik, aglaan
 kamagitlaitchiksi Agaayyun navikapsiun maliğutaksranja.

24 Aglausimaruq Agaayyutim makpiġaaniñi itna, “Jew-
 ɲungit̄chuat uqamaq̄luutigigaat Agaayyutim atqa pisigiplusri
 Jew-ɲuruasri.”

25 Jew-ɲuruani nalunaitmiutchiqsimalipsi ikayuutigigaasri
 tupigigupsiuɲ Agaayyutim maligutaksraɲa. Aglaan
 tupigingit̄chupsiuɲ Agaayyutim maligutaksraɲa atrinurusri
 Jew-ɲungit̄chuatun, iñuktitun nalunaitmiutchiqsimaitchu-
 atitun. 26 Jew-ɲungit̄chuat nalunaitmiutchiqsimaitchuat
 atuigumiɲ maligutaksram atuqukkananik atrinurut
 iñuktitun nalunaitmiutchiqsimaruatitun. 27 Taatnamik
 iñuich nalunaitmiutchiqsimaiġaat timimiktigun aglaan
 tupiksriuat maligutaksramik patchisiqutiniagaasri
 killiqirauniplusri nalunaitmiutchiqsimaruani. Iłipsi Jew-
 ɲuruani piqaḡaluaqtusri aglausimaruamik maligutaksramik
 aglaan navguġaḡigaasri. 28 Iñuk Jew-ɲungit̄chuq pisigiplugu
 nalunaitmiutaq̄aħha timimigun. Iñuk animakami Jew-ɲupluni
 suli malih̄iħaqami Jew-ɲuruat pilġusriñit̄nik ilagitlait̄chaa
 Agaayyutim iñuksraqtaaḡmiñun. 29 Aglaan iñuk Jew-
 ɲupiaqtuq kamaksrit̄aturuaq Agaayyutmik ataramik. Jew-
 ɲupiaqtuq iñuuruq nalaunɲaruakun sivuġaani Agaayyutim.
 Taatnasriq iñuk nalunaitmiutaqaḡniqsuq uummatmiñi
 savaaḡikkaɲagun Ipqit̄chuam Irrutchim. Aglausimaruq
 maligutaksraq savalguit̄chuq taatnatchimik. Taatnasriq iñuk
 quyyasriusriaqaḡisiruq Agaayyutmiñ, iñunḡilaaniñ.

3

1 Jew-ɲuruatmi piqaḡniqpat sumik atlat iñuich pig-
 ingisan̄atnik? Anniqsuġiaqaqpat nalunaitmiutchiġimiktigun?
 2 Aa, Jew-ɲuruat atqunaq piqaqtut. Sivulliḡmi, Agaayyutim
 qaitchiñiḡai Jew-ɲuruat uqaliḡmiñik Moses-kun. 3 Iłumutuuruq
 ilaɲich Jew-ɲuruat tuniqsimangiħhat Agaayyutmun. Jew-
 ɲuruat tuniqsimaiħhata nutqaqtitkisivaunɲ Agaayyutim
 tuniqsimaiħha? 4 Qaɲaa! Agaayyun sagluyumiñait̄chuq
 iñupayaat ukpiqnangit̄chaluaqtitlugich. Aglausimaruq
 Agaayyutim Makpiġaani,
 “Agaayyun, nalaunɲasuurutinli uqaliḡikkapkun.

Akimayumuutinli iñuichunniiñ uqaḡaluaqmata
 nalaunɲaniñiñiplutin.” *Psalm 51:4*

5 Ilaɲich iñuich killukun uqaḡuurut itna, Uvagut
 killuqsaḡupta qiñiq̄tinniaġivut iñuich Agaayyutim
 nalaunɲaħhanik, uqaqhutiɲ killiqiruni nakuuniplugu.
 Tarrasuli, uqaḡiniaq̄pisiuɲ Agaayyun nalaunɲangiñiñiługu
 anasriñɲuqsaqamisigut pisigilugich killuqsautisi?
 6 Qaɲaa! Agaayyun nalaunɲangiñiñiqaan, qanuqhuni
 atanniqsulhiñauvagich nunam iñui? 7 Killiqiħiḡma sagviq̄pagu
 Agaayyutim nalaunɲaħha suli nanḡaqtillugu, suvaatami

atannikkauniqpik liilaa uvaŋa killuliqiruaq? ⁸ Taamna ilumutuuniqpan, Killuliqita iñuŋnun nangapsaaqulugu Agaayyun. Iļisautriŋitchuŋa taatnatchiñik saglunik, aglaan iļanġisa iñuich pasiraġigaatigut iļisautriñiþluta taatnatchiñik. Agaayyutimli nalaunŋaruakun anasriñuqsagñiaġai tamatkua iñuich.

Iluqatiŋ Iñuich Nalaunŋaruaniŋitchuaq

⁹ Taatnaqhuta uvagut ikuatlukpisa Jew-ŋunġitchuaniñ? Qaŋaa! Uqaaniktugut iñupayaat Jew-ŋugaluaguminŋ Jew-ŋunġitchaluaġuminŋ aŋalatiqahat killuqsautmun.

¹⁰ Agaayyutim Makpiġaanani aglausimaruq, "Iñuitchuq nalaunŋaruamik, atautchimikunniñ nunam iñupayaanani.

¹¹ Iñuitchuq atautchimikunniñ kaŋiqsimaruamik.

Iñuitchuq pakkiagaqtuamik Agaayyutmik.

¹² Iluqatiŋ tunutkaat Agaayyun, iluqatiŋ tammaqhutiŋ killuqsautmi.

Nalliat savaaqanġitchuq nakuuruamik, atautchimikunniñ. *Psalm 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20*

¹³ Igġianġich atriqaqtut aŋmaruanik iļuviġnik.

Atuġaat uqatiŋ uqaqhutiŋ sagluuqtuanik, *Psalm 5:9*
uqaħhiŋich atriqaqhutiŋ nimiġiam tuqunaŋatun, *Psalm 140:3*

¹⁴ qaniŋich immaukkaqhutiŋ uqapiļuutinik uqamaħuutiniglu, *Psalm 10:7*

¹⁵ ataramik tuqqutchiħhiñaanuplutiŋ iñuŋnik,

¹⁶ napmun aullaqamiŋ piyaqquiñiaqhutiŋ iñuŋnik
suli sakiqniuqtitchiþlutiŋ.

¹⁷ Iļitchuġiŋġitchaat qanuq iñuuniaħiksraqtinŋ qiñuiññakun. *Isaiah 59:7-8*

¹⁸ Piitchuq taluqsriħġmik Agaayyutmik iluqanġitñi." *Psalm 36:1*

¹⁹ Pakmapak iļisimagivut una, Agaayyutim maliġutaksraŋa qaisaŋa Moses-mun aŋalatchiruaq iñuŋnik aatchuusriaqaqtuanik taavrumiŋa maliġutaksramik. Tarra kiñapayaaq patchisiksraqaġumiñaitchuq tupigiŋiħġmigun maliġutaksramik, iļipsiunniñ. Aa, Agaayyutim patchisiqutigisigaa iñupayaaq nunami atanniġlugu. ²⁰ Taatnamik kiñaunniñ nalaunŋasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maliġutchiħhiñahiġmigun maliġutaksram atuqukkananik, atakkii maliġutaksram qiñiqtilhiñagaġigaatigut qanutun killuqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunŋasriþchathat

²¹ Aglaan pakma Agaayyutim sagviġñiġaa qanuq iñuich nalaunŋasriþkaqtılaaŋa inmiñi, piqutigiŋaiġlugu maliġutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa inġiġaanimma aglausimaruakun

maligutaksrakun suli sivuniksrigiritigun. ²² Agaayyutim iñuich nalaunnasripkañigai inmiñi ukpiqsrihatigun Jesus Christ-mik. Taamna ilumutuuruq iluqaitñi tunñaviqaqtuani Jesus Christ-mik kisianik. Iluqatin iñuich atirut: ²³ atakkii iñupayaat killuqsañiqsut, aasriñ ayuqlugu Agaayyutim kamanautaa. ²⁴ Aglaan Agaayyutim iñuich nalaunnasripchağagigai inmiñi ihuaqutrihigmigun aatchuutauplugu. Nalaunnasripchağai Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. ²⁵ Tarra Agaayyutim qaitchaa igñiñi tuqqutquplugu aasriñ maqipkaqlugu auna akiliqsaqługich killuqsautipayaanich iluqaisa ukpiqsriuat. Taamna piñigaa qinñiqtitçukługu nalaunnaruallı natqigutrihigmigun killuqsautipayaanik, taputiplugich killuqsautinıtñik iñuich iñuurat inılğan Christ tuqunaiñnaan. Agaayyutim anuqsrupluni anasriññuqsanğitchai pisigiplugich killuqsautinich. ²⁶ Taavrumuuna Agaayyutim sagvigñigaa pakmapak nalaunnatilaani suli nalaunnasripchaisilaani iñupayaanik ukpiqsriuanik Jesus-mik.

²⁷ Taatniinniqlan, uqavigaagutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunnasriyumiñaitçugut Agaayyutmi tupigiguptigu maligutaksraña, aglaan nalaunnasriraqtugut ilaani ukpigiguptigu Christ. Ukpiqsrihum nutqaqtitkaa iluqaan uqaviliq. ²⁸ Takku ilisimarugut iñuk nalaunnasripchakkautilaanik Agaayyutmi ukpiqsrihikun Jesus Christ-mun, maligutçihiqmiguunğitchuaq maligutaksramik. ²⁹ Uvva Agaayyun Jew-ñuruat kisimin Agaayyutigivatruñ? Agaayyutiginğitmivatruñ Jew-ñunğitchuat? Ilumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-ñunğitchuat. ³⁰ Agaayyutiqałhiñaqtuq atautçimik. Agaayyutim iñupayaat nalaunnasripkağisigai ilaani pisigilugu ukpiqsrihat, Jew-ñuruat nalunaitmiutçiplutin suli Jew-ñunğitchuat nalunaitmiutçinğitlutin. ³¹ Uvvami suksraunğigñiaqpisigu maligutaksraña Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsrihikuagıaq? Qañaa! Ukpiqsrihum ilumun atuumapkaqtağaa maligutaksram atuqukkana.

4

Abraham-ñum Atrikusrautaułha

¹ Abraham, sivulliuruuq Jew-ñuruapayaanun, urrakusrautig-ilakput iñunmun ukpiqsrihigmigun nalaunnasripkakkauruamun Agaayyutmi. ² Nalaunnasripkañigumi Agaayyutmi savaagmigun tarra uqavigaagutiksraqağayaqtuq, aglaan uqavitłaitçhuq sivuğani Agaayyutim. ³ Agaayyutim makpiğaanıñi aglausimaruq, “Abraham ukpiqsriuruq Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtuğaa piqutigiplugu ukpiqsriha nalaunnasripkakaupluni.” ⁴ Iñuk savakami

akiliusiaqagaqtuq. Akiliusiaŋa aatchuutaunġitchuq aglaan akilikkauraqtuq savaaġmigun. ⁵ Iñuk nalaunŋasritlaitchuq Agaayyutmi savaallautagmigun, aglaan iñuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunŋasripkairuamik agaayyutailaamik inmiñi. Agaayyutim akuqtugaġigaa taavruma ukpiqsriħha aasrii nalaunŋasripkaqlugu. ⁶ David-ŋum uqautigipmiñiġigaa iñuk ilumun quvianamiuniplugu Agaayyutim nalaunŋasripkaqmagu savaallautagmiguunġitchuaq. Itnaġniqsuq,

⁷“Quvianamiurut tamatkua

nalaunŋairrutinich Agaayyutim natqigutipmagich
suli killuqsautinich matupmagich.

⁸Quvianamiuruq iñuk

atanġum isrummatigingisaŋa killuutiqaqlugu.” *Psalm*
32:1-2

⁹ Taamna quvianamiuqi itpa kisiitñun tamatkunŋa nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq tamatkunŋa nalunaitmiutchiqsimailaanun. Uqautigianikkikut Abraham-mun ukpiqsriñiplugu Agaayyutmik, aasriiñ piquutigiplugu ukpiqsriħha Agaayyutim akuqtuġniplugu nalaunŋasripkakkaupluni. ¹⁰ Agaayyutim akuqtuġniqpauŋ Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchiħhan?

Agaayyutim akuqtuġniġaa Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkaunaiñŋaan timimiñi.

¹¹ Abraham nalunaitmiutchikkauniqsuq aquvatigun. Nalunaitmiutchiħha ilitchuqutauniqsuq Agaayyutmun nalaunŋasripkakkauŋaniktilaanŋa pisigiplugu ukpiqsriħha. Taatnaqlugu Abraham aapagigaat iluqatin iñuich ukpiqsriurat nalunaitmiutaiñŋaġmin suli akuqtukkauruat nalaunŋasripkakkauplutin Agaayyutmi. ¹² Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat.

Iluqaġmin nalunaitmiutchiqsimaruat timiħhiñamiktigun kiŋuviaġingitchai Abraham-ŋum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kiŋuviaġigai tunŋaruat Agaayyutmik atriplugu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiġaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriħkun

¹³ Abraham kiñuviaġikkaniġu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaqtilaaksraŋanik nunamik. Aglaan akuqtunġitchaa taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriħhi maligutaksraŋanik Moses-ŋum aglaaġikkaŋanik, aglaan akuqtugaa akiqsruun Agaayyutim nalaunŋasripchaqmagu pisigiplugu ukpiqsriħhi. ¹⁴ Uvvaami iñuich akuqtuitlaniqpata Agaayyutim akiqsruutaanik maliguaħigmiktigun atuqukkanat maligutaksram, tarra ukpiqsriħiq suutnaunayaiñniqsuq aasriiñ Agaayyutim akiqsruutaa suutnaunġilluni. ¹⁵ Maligutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriñŋuqsagutilaanŋa iñuŋnik

tupiksritl̄aitchuanik maligutaksrapayaamik. Takku iñuich maligutaksraitñamiñ tupiksriñgirrutiksramik piitchut.

¹⁶ Taatnaqhutiñ iñuich akuqtuğagigaat Agaayyutim akiqsruutaa ukpigutiqaqamin, aasriiñ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiilluni ihuaqqutriñgimigun. Agaayyutim akiqsruutaa akiitñami, iluqağmin qitungağikkanat Abraham-ñum akuqtulhiñaugaat. Akiqsruun taamna ingiññiqsuq kisiitñun Jew-ñuruanun maligaqtuat maligutaksramik. Itmiuq atlapayaanun ukpigutiqaqtuanun Abraham-tun. Ilaa aapagigikput. ¹⁷ Aglaksimalhatun Agaayyutim Makpiğaanani, “Aapağutitkikiñ iñugiaktuanun iñuñun.” Abraham ukpigigaa Agaayyun iñuupchaitlaruaq tuqunaruani suli taiyuiruaq sunik ingitchuanik ilipkağugich. ¹⁸ Abraham ukpiqsriñuq niğiuqaqahuni niğiuñağumiñaitchaluññaan aapagiliutinayağniługu iñugiaktuanun iñuñun, takku niplusriaqaqahuni, “Kiñuviatin iñugiaksigisirut.” ¹⁹ Abraham-ñum ukpiqsriñha Agaayyutmik sayaiqsinginiñiqsuq isrumagaluaññağmi timini tuquniługu, takku tallimakipiağuyasripluni aasriisuli ağnaat Sarah qitungitlaitluni. ²⁰ Ukpiqsriñhan uniñginiñigaa. Ilaan arguaqtunginiñigaa Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriñha sayaktusriłaağniqsuq, aasriiñ nangaqługu Agaayyun. ²¹ Nalupqigingillapiñağniğaa Agaayyutmun atuumapkağniaqtilaana akiqsruusriağikkani. ²² Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuğniğaa Abraham nalaunñasripkakkauplugu inmiñi pisigiplugu ukpiqsriñha. ²³ Aglaan tamatkua uqałhich Agaayyutim Makpiğaanani Abraham nalaunñasripkakkauniplugu ukpiqsriñhagun aglakkaungiññiqsut kisanik piqutigiplugu Abraham. ²⁴ Tamatkua uqałhich aglakkaupmiñiqsut uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmigaatigut nalaunñasripkakkaupluta ukpiqsriłiptigun. Ukpigigikput Agaayyun anipkairuaq Jesus-mik Atannaptiknik tuquliğmiñiñ. ²⁵ Jesus tuqukami akiliğniğai navguñiqput aasriiñ anipkakkaukami tuquliğmiñ nalaunñasripkaniğaatigut Agaayyutmi.

5

Qiniğutikkauñiq Agaayyutmi

¹ Taatnamik nalaunñasripkakkaupluta Agaayyutmi ukpiqsriłiptigun qiniğutikkaurugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ. ² Ilaan arñağniğaa utlautiiksraqput Agaayyutmun aasriiñ pakma ilitchuqsriłuta ihuaqqutaanik. Quviasrukhuta quyagikput Agaayyun ilaliutiiksraqput kamanautaani ilaatnigun. ³ Uvvasuliuna, quviasruutigipmigiçput sakiqniuliptigun, ilisimaplugu sakiqniugutit anuqsrusripkahuta. ⁴ Anuqsruñiq tikiutriruaq

Agaayyutim iħuaksriħhanik, aasriiñ ilaan iħuagigumisigut niġiugaqaqtugut. ⁵ Aasriiñ niġiukkam qapiqtaqtinni-anġitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuġaatigut Ipqitchuaq Irrutchimik, aasriiñ taavrumuuna qiñiqtitkaatigut qanutun piqpagillapiaqtilaaptiknik.

⁶ Uvaptiknik ikayuġumiñaiapiaqtitluta piviksraq nalautitman Christ tuqqutigai agaayyutailaani. ⁷ Nallipsaunniiñ tuqqutisuñniangitchaa anniqsuqsagħlugu atla iñuk. Ilaatisamma iñuum tuqqutinayaġaluaqpalukka nakuuruuq iñuk, ⁸ aglaan Christ tuqqutigaaatigut killuliqiraupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qiñiqtitkaa piqpaksrillapiaħli uvaptiknik. ⁹ Nalaunjasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkañagun Christ-ñum tuqqutaupman. Taatnaqhuta nalupqisunġipiaqtugut Christ-mun annautiniaqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ uvlumi atanniġviñmi. ¹⁰ Uumigiraupkaqhuta Agaayyutmi ilaan qiñuiġutigaatigut inmiñi tuqqutauħhagun iġñiġmi. Pakma Agaayyutim ilauraagiliutipmatigut nalupqinaitchuamik annautigisigaatigut iġñiġmi iñuuħhagun. ¹¹ Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiaġikput Agaayyun atannaptigun Jesus Christ qiñuiġutriruakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

¹² Killuqsaun tikiumaniqsuq iñupayaanun takku iñuqqaq Adam killuqsaqtuq suli pisigiplugu killuqsautaa tuquħiq tikiumapmipluni iñupayaanun. Iluqatin iñuich tuquruksraġuġniqsut takku iluqani iñuk killuutiniktuq. ¹³ Iñupayaat iñuuruat killuqsagħniqsut Moses-ñum akuqtunaiññaanunniñ maligutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim iñuich patchisauniñġitchai killuqsautikun takku piqangitħutinsuli Agaayyutim maligutaksrañjanik. ¹⁴ Adam tuquniqsuq tupiksriñġitħuni Agaayyutim tillisaanik. Iñupayaaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksrauruttuq killuqsangitchaluanñagmin taatnatun Adam tupiksriñġitmatun. Adam atriqagħniqsuq Christ-mik agġiqsuksrauruamik sivuniksrami. [Aglaan Adam tuquħiġmik pipkaipman Christ iñuuħiqaqtitchiruq.] ¹⁵ Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atriqangitchuq Adam navġuiħhatun. Iluqatin iñuich tuqurut pisigiplugu atautchim iñuum navġuiħhagun. Aglaan Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa iħuaqutaagun atautchim iñuum Jesus Christ-ñum kamanatluktuanjuruq [navġuiħhaniñ iñuum Adam]. ¹⁶ Agaayyutim akiilaaq aatchuutaa atlauruq atautchim iñuum killuqsautaaaniñ. Takku aquagun atautchim killuqsautaan tikiumaruq atanniqsuiħiq iluqaitñun tuqqutaksraġuġnipluġich. Aglaan aquatigun kisiññaitchuat

killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiilaq aatchuutaa iluqaitñun nalaunnasipkaḡniplugich. ¹⁷ Atausriq iñuk killuqsagñiqsuq aasriiñ piqutigiplugu ilaan navguiḡha tuquḡiq umialiktun aḡalatchiaqsiruq iluqaitñik iñuḡnik. Aglaan qanutun kamanatluktigiva savaaqalḡha atautchim iñuum Jesus Christ! Iluqatiḡ iñuich Agaayyutim nalaunnasripkakkanḡi iḡmiñi kamaḡtuakun iḡuaqutriḡiḡmigun aḡalatchigisirut umialiktun iñuuniaḡimikni uumuuna Jesus Christ.

¹⁸ Tarraami, piqutigiplugu atautchim iñuum navguiḡha Agaayyutim tuqqutaksraḡuḡniḡai iñupayaat. Taatnatuntuuq piqutigiplugu atautchim iñuum nalaunnaruam savaaḡa Agaayyutim qaiññiḡaik natqigutriḡiḡlu killuqsautinik iñuuiḡlu iñupayaanun [ukpiqsriruanun]. ¹⁹ Atausriq iñuk tupiksriḡḡitluni Agaayyutmik, taatnaqhutiḡ iñupayaat killuliqiriḡuqtut. Aglaan atautchim iñuum tupigiplugu Agaayyun, taatnaqhutiḡ iñupayaat nalaunnasripkakkagisirut.

²⁰ Agaayyutim qaitchiñḡaa maliḡutaksraḡa Moses-kun. Taavrumuuna iñuich ilitchuḡiraḡiḡaat qanutun killuqsautilaaqtiḡ navguiḡiḡmiktigun Agaayyutim maliḡutaksraḡa. Aglaan killuqsauñ iñugiaksitmutkun Agaayyutim iḡuaqputaa iñugiaksitmutluktut. ²¹ Tarrali killuqsauñ aḡalatchipluni tuquḡikun, aglaan Agaayyutim iḡuaqputaa aḡalatchiruq nalaunnaruakun tikiutiluta iñuuiḡmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

6

Tuqḡaruḡ Killuqsautmun Aglaan Iñuupluni Christ-kun

¹ Taamna taatniitman, killuliqituiñaqtuksrauvisa qiiñiqitchaḡlugu qanutun Agaayyun iḡuaqutriḡiḡaqtilaaḡa?

² Qaḡaa! Ukpiqsrigupta Christ-mik tuqḡaruḡut killuḡmun. Qanuḡuta iñuuniaqituiñagisiñiḡpisa killukun?

³ Puuyuḡniḡpisi, iluqapta paptakkaukapta Christ Jesus-ḡum atqagun piqasriutirugut ilaan tuquḡhanun.

⁴ Taatnaqhuta paptakkaukapta iluviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriutiḡluta tuquḡhanun. Aasriiñ Christ-tun aḡipkakkauruatun tuqḡaruaniñ kamanautiqaqhuni saḡḡiaḡun Aapauruam, uvaguttuuq akuḡtuirugut nutauruamik iñuuiḡmik iñuuruksraupluta taavrumuuna.

⁵ Takku piqasriutiḡluta Christ-ḡum tuquḡhanun paptakkaukapta, taatnatun piqasriutigisipmiugut aḡipkakkauḡhani iñuuniaḡuta. ⁶ Ilisimagikput una, Christ kikiaktuutrikkaupman iñuuiḡruaqput kikiaktuutrauqataurut ilaani, saḡḡia killuqsautim piyaqququplugu, savak-taagruutqunḡiḡuta killuḡmun.

⁷ Kiñapayaaq tuquruḡ aḡalatiḡiḡuuruq killuqsautmun.

8 Ukpigigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuqataugisiñipluta ilaani. 9 Iisimagikput Christ anjpkakkauruaq tuquñaruaniñ tuqqutqikkumiñaipialha. Tuquñhum aňalatlaigñiġaa. 10 Christ tuqukami tuquniqsuq atausriġmiaqhuni akiilisukħugu sanġia killuqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuiñaqhuni Agaayyutmun. 11 Ilipsiñiasriiñ isrummatigiruksraurusri ilipsitñik tuquñaruatun ililusri sanġianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.

12 Taatnaġsri killuqsautmun aňalatitnagich timigikkasi maani nunami. Aňalatitnagu pisugruaħipsitñun. 13 Atusrunġaqnagich sulliñġi timigikkapsi savaktillugich nalaunġaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktitud anjpkakkauruatun tuquñaruaniñ suli pakma iñuuruatun Christ-mi. Aňalatitchiġin sulliñġi timipsi Agaayyutmun, aasriiñ atuġmausri nalaunġaruamik. 14 Killuqsautim aňalatlaigñiġaasri takku iñuunġitħusri tupiksriħipsiġun maliġutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim iħuaqquataaġun.

Savaktaaġruulha Nalaunġaruahġmun

15 Qanuġisiñiqpisa? Pakma iñuunġiqsugut tupiksriħiptiġun maliġutaksranik Moses-ġum qaisanġanik aglaan iñuuruġut iħuaqquataaġun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu killuqsauraaqtuksrauvisa? Qaġaa! Killuqsaqtuksrauyumiñaitħugut. 16 Iħumun ilisimagiksi una, qaitñapsi ilipsitñik kisumun savaktaaġrugtuusri taavrumuġa. Tupiġiraksraġaġigiksi taamna iñuk suli atanigigiksi. Tupiksriħipsi killuqsautmik tuqupkaġisigaasri. Aglaan tupiġikapsiun Agaayyun ilaan nalaunġasriphaġaġiġaasri iñmiñi. 17 Qaaniqsuami savaktaaġrugikkañasri killuqsautim, killuġmik aňalatiqaħusri. Aglaan quyanaqtuq Agaayyun, pillapiqaħusri tupiġiġisri ilisauttutauruat ilipsitñun. 18 Aasriiñ annaktitaunaniħusri killuqsautmiñ savaktaaġrugtuusri pakma nalaunġaruahġmun. 19 Uqautigigiga savaktaaġruuliq uqaħiġnik kañiqsiñaqtuaniġ takku kañiqsimmaġiksitquplusri. Qaaniqsuami qaisimapmatun ilipsitñik savaktaaġrugipkaħusri killuqsautmun suli killuliqihġmun, taatnatuntuuq pakma qaitħuksraurusri ilipsitñik savaktaaġrugipkaġusri iñuuniahġmun nalaunġaruahikun iluqnauħusri Agaayyutmun. 20 Qaaniqsuami savaktaaġruunġapsi killuqsautmun iñuuniatlaitħusri nalaunġaruahikun. 21 Savaaqaqtusri piġiitħuanik aasriiñ taatnatchim iñuutħim pakma kañuġilikapsi anniqsunġitħaasri aglaan tikiutriraqtuq tuquħiġmik. 22 Aglaan pakma annaktitaunaniħusri killuqsautmiñ savaktaaġruliutiplusri Agaayyutmun.

Iluqnauqhusri ilaanun savaaqatlasrirusri akuqtuiyunaq-tuamik Agaayyutmun aasriili Agaayyutim akiliññaigaasri isruitчуamik iñuuhigmik. ²³ Kiña killuqsaqtuaq akuqtuiruq killuqsautim akiliutaanik—tuquhigmik. Aglaan Agaayyutim akiilaq aatchuutigigaa isruitчуuaq iñuuhiq tamatkununa atausriñjuqatauranun Christ Jesus-mun atannaptiknun.

7

Atrikusraun Ilaqatnilikun

¹ Aniqatiut, iluqasri kanjqsimagiksi maligutaksraq Moses-ñum aglaagikkaña. Iisimapmigiksi maligutaksramun aňalatha iñuk iñuusrugaaññağmi. ² Uvvaami taamna urriqsruutaupmiuq, ađnaq nayuutigisiruq maligutaksrakun aňutmikni iñuuniqtutillaañani. Aglaan aňutriñ tuqukpan ilaqatnitqihhiñauruq tuvraqługu maligutaksraq. ³ Aglaan ilaqatnikkumi atlamik aňutmik uiñi iñuunñaan, maligutaksram nipliutigigaa sayunaruañuniplugu. Aglaan aňutriñ tuqukpan ađnaq ilaqatnitqihhiñauruq. Taatnaqhuni ilaqatnikkumi atlamik aňutmik uiñi tuquanikpan patchisaitchuq maligutaksramiñ.

⁴ Aniqatiumaan, taatnatun itmiuq ilipsitñun. Christ tuqupman, tuquqatigiruatuñ pigiksi, aasriiñ aglausimaruat maligutaksrat aňalangigaasri. Pakma pigiliutipkaqtusri atlamun. Pigiliutigaaasri aňitqiksitaauruam tuquhigmiñ. Tarraasriiñ iñuuruksraurusri Agaayyutmun savautilugu. ⁵ Qaanjqsuami iñuusrugaaññaapta kanjgruaqtakun pisugruaľipta aňalatağigaa timigikkaqput pisigiplugu maligutaksraq. Tarra savaaqagtugut savaktaksrağingisaptiknik maliglugu maligutaksraña Agaayyutim. Suragaľipayaapta tikiutigaağitigut tuquhigmun. ⁶ Pakma patchisaikkaurugut maligutaksramiñ, aasriiñ tuqunaruatuñ ililuta maligutaksramun isiqtağipluta qaanjqsuami. Taatnaqhuta pakma savautingitchikput Agaayyun utuqqakun aglausimaruakun maligutaksrakun, aglaan pakma savautiaqsigikput Ipqitchuakun Irrutchikun iñuunñaapta nutauruamik iñuuhigmik.

Maligutaksrağlu Killuqsaunlu

⁷ Isrumavaluktusri nipliğñipluna killuqsaunlu maligutaksrağlu atiniplugik taapkuak. Taatniingitchuq. Aglaan maligutaksrakun kanjqsigiga killuqsautim qanuutautilaaña. Nalunayağiga kaviugutiliq maligutaksram nipliutigingitpagu nalaunñaiñniplugu itnautauruaq, “Kaviuqnak.” ⁸ Aasrii killuqsautim pisaasruqsipluni atuqtitkaqsipluna taavrumiña tillitmik suli qanusripayaamik nalaunñaitчуamik. Aglaan maligutaksraitman killuqsaun sanjiksraitчуq. ⁹ Iñuuniagaugaluqaqtuami maligutaksrailaakun ilitchuğigaluaqnagu maligutaksraq. Aglaan maligutaksram ilitchuğipkaqmagu tilliñ

tarakñaaglaan killuqsauun uummatqiaqsiruaq. Taatnaqluḡa iḡuutichikun tuquruḡa. ¹⁰ Tillaḡ tikiutriruksraqtuaq iḡuuligimik uvaḡnun tikiutripiaqtuaq tuquligimik. ¹¹ Killuqsautim kinnipluḡa tillisikun tuqupkaḡaḡa iḡuutichikun. ¹² Tarra aglausimaruaq maligutaksraq ipqitchuaq. Taatnatuntuuq tilliḡ ipqitchuaq nalaunḡapluni nakuuplunilu.

¹³ Itnautauniqḡami? Qanusrim nakuuruam tikiutiniqḡaḡa tuquligimun? Qaḡaa! Killuqsautim atuqluḡu nakuuruuaq [tillaḡ] tuqupkaḡaḡa. Taamna atummiruaq uvaḡnun qiniḡqupluḡa qanusriutilaḡanik killuqsautim. Tillaḡ qiniḡqitaḡigaa killuum pigiillapiaqtilaḡa.

Aḡuyaktuiḡaliq Killuqsautmik

¹⁴ Iḡisimagikput maligutaksram agaayyutmiqnisaulha, aglaan uvaḡa animaruḡa kaḡigruaqtaraqḡuḡa. Killuum aḡalataḡigaaḡa tigutaḡupmatun. ¹⁵ Kaḡiqsitlaitchiga suraḡaḡigaa. Piḡḡitchitka nakuuruat pisukkatka, aasriḡ suraḡaḡuḡa pigiitchuanik uumigikkamnik. ¹⁶ Aasriḡ atuḡupkich atuḡungisatka uumigiplugich, aḡigigaa maligutaksram nakuutilaḡa. ¹⁷ Nutauruam iḡuutchima pipkaḡitchai tamatkua uumigikkatka. Aglaan ilitqusriḡruaḡma ilumni pipkaḡaḡigai. ¹⁸ Ii, iḡisimagigaa ilitqusriḡruaḡ ilumni nakuungisilaḡa, atakkii kaḡigruaqtaraqḡuḡa uvamni. Suragaḡukkalaḡigaa nakuuruuaq aglaan suraḡalguitchiga. ¹⁹ Atungitchaḡigigaa nakuuruuaq atuḡukkaḡa aasriḡ atuqluḡu pigiitchuaq atuḡungisaḡa. ²⁰ Taatnaqluḡu atuḡuuniḡupkich atuḡungisatka, nutauruam iḡuutchima atuḡtingitchai tamatkua, aglaan ilitqusriḡruam ilumni atuḡtitaḡigaaḡa tamatkuninḡa pigiitchuanik.

²¹ Taatnaqluḡu ilitchuḡigigaa taamna ilumutuulig, suraḡaqsaaḡa nakuuruamik pigiitchuam nayaḡaḡigaaḡa. ²² Uvva uummatimni quviasruutigigaluḡigaa Agaayyutim maligutaksraḡa, ²³ aglaan qiniḡigaa atla maligutaksraq aḡalatchiruaq timimnik. Timima maligutaksraḡan aḡuyakkaa akillaḡiqḡuḡu maligutaksraq isrummatimni. Taamna atla maligutaksraq aḡalatchiruaq timimnik killuum maligutaksraḡigaa, taavrumaasriḡ aḡalatchiruam tigutaḡiliutipluḡa. ²⁴ Iḡuillaḡnaḡniaqpat! Iḡukniaq uvaḡni! Kia annautigisivaḡa taavrumakḡa timimiḡ tikiutriruamiḡ tuquligimun? ²⁵ Agaayyutim annautigisigaḡa. Quayagigaa ilaa anniqsuḡluqmaḡa uumuuna Jesus Christ atannaptigun! Tarraasriḡ isrumamni kamagisukkigaa Agaayyutim maligutaksraḡa, aglaan ilitqusriḡruaḡma tigutaḡipkaḡaḡa maligutaksraḡanun killuum.

8

Añalatillutin Irrutchikun

¹ Tarraami pakma, Agaayyutim tuqqutak-sragutqikkumiñaitchai tamatkua atausriñjuqatauruat Christ Jesus-mun. ² Takku maligutaksrañan Irrutchim tikiutruruam iñuukigmik Christ Jesus-kun patchisaiğaaña maligutaksramiñ tikiutruruamiñ killuigmik suli tuquigmik. ³ Agaayyun savaktuq maligutaksram savaagilguisañanik. Maligutaksraq iñuk nalaunnasripchatlaitchaa Agaayyutmi sukununniñ, takku killiqiugaqtuñupluni kamagitlaitchaa maligutaksraq. Agaayyutim tuyugigaa igñigikkani nunamun timiqaglugu iñuutquplugu uvaptiktun suli akillilutigitquplugu killuqsautmun. Taavrumuunaasriñ Agaayyutim piyaqqutaksraguğniğaa killuqsauñan añaalatchiruaq killukun pisuligruaptiknik. ⁴ Agaayyutim kamaksritlasripkağaatigut nalaunnaplutiñ atuqukkanañan maligutaksram. Pakma iñuuniaqtugut malingiqługu kañigruaqpıt aglaan malikługu Irrusriq. ⁵ Tamatkua añaalattuat irrusriğruamun iñuusruurut quyaliñaqlugu irrusriğruaq. Aglaan tamatkua añaalattuat Ipqitchuamun Irrutchimun iñuusruurut quyaliñaqlugu Ipqitchuaq Irrusriq. ⁶ Iñuum isrummataa añaalatmagu irrusriğruañan ittaqtuq tuquliq, aglaan isrummataa añaalatmagu Ipqitchuam Irrutchim ittaqtuq iñuulik suli qıñuiñaq. ⁷ Taamna ilumutuuruq takku iñuum isrummataa añaalatpagu ilitqusriğruañan akitñaqsimağaa Agaayyun. Taamna tupiksrısungitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik; takku tupiksriłuitłuni. ⁸ Tamatkua iñuich añaalattuat kañigruağmiknun quyalilğuitchaat Agaayyun. ⁹ Aglaan ilipsi añaalagitchaasri kañigruaqtapsi. Añaalatkaasri Ipqitchuam Irrutchim, ilumun taamna Irrusriña Agaayyutim inniqpan ilipsitñi. Aglaan kiña iñuk piqangitpan Irrusriñanik Christ-ñum pigingitchaa Christ-ñum. ¹⁰ Killuqsautim timigikkasi tuqunapkağai, aglaan Christ itpan ilipsitñi Ipqitchuam Irrutchim qaitchigaasri iñuukigmik takku Christ-ñum nalaunnasripkağusri Agaayyutmi. ¹¹ Agaayyutim Ipqitchuaq Irrusria añaalagitchiruaq Jesus-mik tuqunaruaniñ iñuukpan ilipsitñi, taavruma Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam ilipsitñi qaitkisipmıgaa iñuulik timipsitñun tuqusragumaruanun.

¹² Taatnaqhuta aniqatiumaañ, añaalatnata kañigruaqtamun. Iñuuniaqtuksraungitchugut tumigitqukkanağun killuqsautim. ¹³ Iñuuniağupsi kañigruapsıgun tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitchuam Irrutchim ikayuqtitchupsi nutqautitlasriługu killiqiłıqsi tarra iñuuniaqtusri. ¹⁴ İlilğaağillapiğai Agaayyutim tamatkua sivulliuqtittuat Ipqitchuamun Irrutchimun. ¹⁵ Ipqitchuam Irrutchim akuqtukkaqpıt irrusriğingitchaa

tigutaaqsiuħum iqsilħumlu. Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta ililgaagiliutipchagaatigut Agaayyutmun. Taavrumuuna Ipqitchuakun Irrutchikun niplitlasrirugut, "Abba, Aapaan." ¹⁶ Taavruma Ipqitchuam Irrutchim ilitchuġipkaġaatigut nalupqinaiqħugu Agaayyutmun ililgaagitilaaptiknik. ¹⁷ Agaayyutim ililgaaginiqpatigut tarra akuqtuigisirugut ikayuusrianik piksrirrutaiħnik uvaptiknun. Akuqtuigisirugut tamatkuniħa Agaayyutmiħ piqatigilugu Christ. Aglaan nagliksaaqtuksraurugut atrilugu Christ nagliksaaħa. Taatnaqqaaguta piħħaktaaqagisirugut kamanautmik atrilugu Christ.

Sivunnaptikni Ittuaq Kamanaun

¹⁸ Uvva pakma nagliksaaqsiurugut. Aglaan nagliksaaħiqput pakma atriqaġumiħaitchuq ilaan kamanautaanun sagviġħiakkananun uvaptiknun. ¹⁹ Iluqani Agaayyutim iħniqtaħa utaqqitħa ililapiaġataqtuq Agaayyutim sagviħħiksraħanik kisut qitunġaġipiaqtilaanitħnik. ²⁰ Suapayaaq Agaayyutim iħniqtaħa piunġiqsaġumaruq, pisulġinġisaġmigun aglaan Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli niġiugaq ittuq: ²¹ Iluqani Agaayyutim iħniqtaħa anjalangigħħiaġaa piunġiqsitchiraġaqtuam, aglaan piqatauyumiħaqsilugu kamaanaqtuamun patchisaiħħimun piqatigilugich Agaayyutim ililgaanġi. ²² Ilisimagikput iluqaisa qanusripayaat Agaayyutim iħniqtaħiħ utaqqitħat uvunħanunaglaan iluħħiugħaluħħaġminħ, atriplugu aġnaq aulliyautikmatun. ²³ Kisimiħħiħaunġitchuat tamatkua iħniqtat utaqqirut aglaan utaqqipmiuguttuq iluħħiugħaluħħaħapta irrutchiptigun. Agaayyutim aatchuġaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaiqħutauplugu. Aasriħħ utaqqigikput Agaayyutmun qitunġaġiliutipiaqtilaaksraqput. Utaqqigikput timigikkapta simmikkauħksraħa. ²⁴ Taamna niġiugisaġikput anniqsukkau'apta. Qiħħianiksimanigħuptigu taqqikkaqput taamna niġiugaayumiħaħiħħayaqtuq. Iħħuich niġiutħaitchut qanutchimik pigiliutianikkaġmiknik. ²⁵ Aglaan niġiugaqaqtugutsuli qanutchimiktamma piħħaktaaġianinġisaptiknik, utaqqigikput anuqsrusriplħta aasriħħ kimmutigillapiaqħugu.

²⁶ Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimaagħaatigut pilguirruptigun. Takku nalurugut qanuq agaayuliksraptiknik; aglaan Ipqitchuam Irrutchim iħmiħħik uqautigiplħta Agaayyutmun qiniqqaluktualigħataqhuni uqautigilguisaptigun. ²⁷ Agaayyutim qħħiġaġigai iħħuich uummatinħich. Ilisimagaa isrummataa Ipqitchuam Irrutchim, takku Ipqitchuaq Irrusriq uqapsaaġutriplħuni Agaayyutmun piqutigiplugich iħħuigħkanġi tuvraqħugu pisulħa. ²⁸ Ilisimagikput, supayaatigun Agaayyutim savaqatigiraġigai nakuuliksrħatnun

piqpaksriruat inmiñik, tamatkua ilaan tuqłukkani tuvraqługu sivunniutigikkani. ²⁹ Agaayyutim ilisimanigai tamatkua tuqłukkani iñiqsigaluaqani nunamik. Piksraqtaaginigai atriqaquplugich igñigmisun. Taavrumuuna Jesus sivulligugniqsuq akungatni iñugiaktuat aniqatigiich. ³⁰ Taatnaqługich Agaayyutim piksraqtaagikkani tuqługniğai, aasriñ tamatkua tuqłukkani nalaunnasripkağai inmiñi. Tamatkua nalaunnasripkakkani inmiñi piqatigigisigai kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqpaksriħa Christ Jesus-kun

³¹ Tamatkua taatniinniqmata, sumik nipliğisitlavisa taavrumuuna? Agaayyutim nayuqpatigut kia-unniñ akilliğisugumiñaitchaatigut. ³² Agaayyutim qaitługu igñi nagliksaaqtitkaa piqutigiplusa. Taatnaqhuni Agaayyutim ilumun qaitchigisigaatigut supayaamik akiilağlugu. ³³ Kiami patchisigigisivagich iñui Agaayyutim piksraqtaagikkani? Agaayyutim kisimi nalaunnasripkaqsimagai. ³⁴ Kiña nipliğisiva Agaayyutim iñui tuqqutaksraguğniğugich? Kiñaunniñ nipliğumiñaitchuq! Takku Christ Jesus tuqqutigai, aasriñ anitqiksug tuquhigmiñi. Pakma Agaayyutim taliqpian tunjaaniñ uqapsaağutigaatigut ilaanun. ³⁵ Qanutchim piiqsitkisivatigut piqpaksriħaniñ Christ-um? Sakiqn timer naaga ihuilliułhum naagaqaa nagliksaałhum naaga kakkaaqsuıłhum naaga atnuğaanjilliułhum naaga navianniıłhum naagaqaa tuqułhum? ³⁶ Aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanjıñi, "Piqutigiplusri tuqqutaurugut ataramik.

Iñuich anallaqłukkaatigut ipnaisun tuqqutaksratun."

Psalms 44:22

³⁷ Qanja! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiqniugutiptigun Agaayyutim akimapkağaatigut piqpagirigikkapta. ³⁸⁻³⁹ Ii, nalupqigingitchiga sumun piiqsitchumiñaisilaaqput piqpaktanjaniñ Agaayyutim. Tuqułhum unniñ iñuıłhum unniñ isragulğich unniñ tuungaiç unniñ sut pakma ittuat unniñ tikisaksrat unniñ sanjich unniñ sut ittuat quliptikniłu atiptikniłu naagaqaa sumunniñ iluqaani nunami piiqsitchumiñaitchaatigut Agaayyutim piqpaksriħaniñ ittuamiñ Christ Jesus-mi atannaptikni.

9

Agaayyunlu Iñuksraqtaanjılu

¹ Atausrinjuqatauplunja Christ-mun suli anjalatiqaqlunja Ipqitchuamun Irrutchimun nalupqigingitchiga qauğrimmaağiutillautamni uqaiğai ilumutuuruamik. Saglungitchunja itna uqaqama, ² Ihuilliułlapiagaqtunja

suli alianniullapiaqtaqluna piqutigiplugich Jew-ḡuruat.
³ Uvvatuq ikayutlalagich Jew-ḡuruat aniqatitka iñuqatitka.
 Uvvatuq anasriñḡuqsakkaulaḡa piigḡlunaunniñ Christ-
 miñ ikayuḡumiñaḡupkich anniqsuliksraḡatnun. ⁴ Israel-
 aagmiut iñugigai Agaayyutim piksraqtaagiplugich. Ilaan
 tiguaginiḡai piqatlasriplugich kamanautmiñik. Ilaan
 qaiññiḡaa ilinjitñun sivunniugutni suli maligutaksraḡa [Moses-
 kun] suli agaayumaagvik suli akiqsruutniḡu. ⁵ Qitunḡagigai
 kamaḡatuaḡa sivulliaḡta, aasriñ ilinjitñiñ Christ animaruḡ
 Agaayyutaupluni. Quyanagtuḡ qanavak! Taatnatuquvva.

⁶ Itnautiginḡitchiga Agaayyutmun atunḡiññiḡugich
 akiqsruutigikkaḡi ilinjitñun. Atakkii kiñuviaḡich Israel-ḡum
 ilaḡich Israel-aagmiupiaḡunḡitchut. ⁷ Suli ilaḡiññiḡa Abraham-
 ḡum kiñuviaḡi ilumun ililgaagigai. Aglaan Agaayyun nipliḡsuḡ
 Abraham-mun, “Kiñuviaḡsraḡin akiqsruutigikkatka itkisirut
 Isaac-miñ.” ⁸ Itna ittuḡ, iluḡaisa Abraham-ḡum kiñuviaḡi
 Agaayyutim ilumun ililgaagḡitchai, aglaan kisiisa tamatkua
 ililgaagiliutikkaḡi Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun
 Abraham-mun. ⁹ Agaayyutim akiqsruḡniḡaa Abraham itna,
 “Nalaullugu piviksraḡ utigisiruḡa aasri Sarah iḡniḡagisiruḡ.”

¹⁰ Taamnaññiḡaunḡitchuḡ. Rebecca-m malḡik iḡñak
 aapaḡaḡtuk sivulliaḡtiknik Isaac-mik. ¹¹⁻¹² Aglaan
 malḡuk iḡñak anigaluaḡnaḡik Agaayyutim uḡautigaa
 Rebecca, “Aapiyaḡan savautigisigaa nukatchiani.”
 Agaayyun nipliḡniḡsuḡ taavrumiḡa nukatpiaḡruk
 savaaḡaḡaluaḡnaḡik nakuuruamik unniñ pigiitchuamiglu.
 Taavrumuuna ilitchuḡigikput, Agaayyutim piksraqtaaginiḡaa
 atausriḡ sivunniutigikkaḡmigun pisuligikkaḡmigunlu.
 Piksraqtaagiyumiñaitchaa iñuk savaaḡaḡhagun. ¹³ Agaayyutim
 uḡaḡha itniinniḡsuḡ, “Piksraqtaagigai Jacob aglaan
 piksraqtaagḡitḡuḡ Esau.”

¹⁴ Qanuḡmi nipliḡisivisa taavrumuuna? Agaayyun
 nalaunḡaitpa? Taatniinḡitchuḡ! ¹⁵ Agaayyutim Moses
 nipliutigaa,

“Qiñiqtitkisigai iḡuaḡqutriḡiḡa kisumun iḡuaḡqutisrukkamnun.

Qiñiqtitkisigai ilunḡuksriḡiḡa kisumun
 ilunḡugisrukkamnun.” *Exodus 33:19*

¹⁶ Taatnaḡumi Agaayyun piksraqtaaḡaḡniḡaḡitchuḡ iñuich
 pisuligikkaḡatigun unniñ savautigisrukkanaḡatigun. Aglaan
 piksraqtaaḡagisiruḡ ilunḡuksriḡiḡmigun. ¹⁷ Agaayyutim
 Uḡaḡhan nipliutinigaa atanḡa Egypt-ḡum, “Ataniḡuḡtitkikpiñ
 qiñiqtitḡukḡuḡ saḡḡigikkaḡa ilipkun. Taavrumuuna atigaa
 uḡautaugisiruḡ iluḡaani nunami.” ¹⁸ Taatnaḡhuni Agaayyu-
 tim qiñiqtitḡaḡigaa ilunḡuksriḡiḡi kimupayaaḡ qiñiqtitḡukamiḡ.
 Suli pitchiḡiḡiḡisḡitkai iñuich pitchiḡiḡiḡisḡitḡukani.

Piksraqtaagikkauruni Agaayyutim Ilunjuksrihagun

¹⁹ Uvva nallipsi apiqsruġisigaña, “Agaayyutim aġalatpatigut suvaatami killuutiqaġnivatigut? Kia akilliliqsuġisivaun pisulha?” ²⁰ Apiqsruġnak taatna. Ilvich iñulhiñaurutin. Iñulhiñam apiqsruqtaksraġingitchaa Agaayyun. Taatnatuntuuq iñuum iñiqtañan uqautitlaitchaa, “Suvaata piliuqpiña taatna?” ²¹ Utkutchiri savaaqaqtuaq qikumik piliulhiñauruq qanutchipayaamik pisukkumi. Taavrumakña qikumiñ utkusriulhiñauruq atautchimik piññaqutigihiñaglugu aasriiñ ilaqataa suaqluqaġvigiplugu. ²² Agaayyun nalaunñaraqtuq suraġapayaaliġmigun. Iñanitñun iñuich ilaan qiñiqtitichukkaa qinnautni [killuqsautikun] suli sanñiñi. Qiniqqaunnaqsigaluaqtitlugich piyaqquqtaksraġuqhutin anuqsrutiniġai tamatkua iñuich. ²³ Atlas iñuich ilunjuġisrukkani ilaan anuqsrutiniġai ilitchuġitquplugu uukuġnaġumiñaitchuaq kamanautni. Tamatkua iñuich itqanaiyautiniġai piqaquplugich kamanautmiñik. ²⁴ Aasriiñ ilaġigaatigut taapkua. Agaayyutim tuqlunġitchaatigut Jew-ñuruaniñ aġlaan piksraqtaaġigaatigut Jew-ñunġitchuaniñ, ²⁵ tuvraqġugu nipliutaa Hosea-m itna,

“Nipliġisiruña, Iñugigipsi taapkunuña atchiqsimagalu-akkaġmiñun Iñuginġitchipsi.

Aasriiñ qiñiqtitkisigiga piqpaktaġa tamatkunuña piqpag-ingisamnun.” *Hosea*

2:23

²⁶ Hosea-msuli nipliutigigaa,

“Iñuginġitchipsi, aġlaan kiñuvaatigun atchikkaugisirut itna, Iliġlaanji iñuuruam Agaayyutim.” *Hosea 2:1* ²⁷ Suli

Isaiah-m uqautiginiġai Israel-aagmiut,

“Iñugiallapiagtut iñugikkañi Israel-ñum.

Atriqaqtut qavianisun taġium siñaani.

Aġlaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut. *Isaiah*

10:22, 23

²⁸ Atanġuruam qilamik anasriññuqsagisigai iñui nunam.” *Isaiah 28:22*

²⁹ Tuvraqġugu Isaiah-m nipliutaa,

“Atanġum Sanñipayaqaqtuam iñugiakitchuat sivulliaavut iñuupkanġitpagich

iluqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun suli Gomorrah-tun.” *Isaiah 1:9*

Israel-aagmiutlu Tusraayugaallautaglu

³⁰ Qanuġmi nipliġisiñiqpisa? Itniinniqsuq, Jew-ñunġitchuat nalaunñasriñiuranġiññitchuat Agaayyutmi, nalaunñasripkaġniqsut ukpiqsriñhiñaqamiñ. ³¹ Israel-aagmiut maligutlugich maligutaksraq Moses-ñum aġlakkaña

nalaunnasriñiağniqsuq Agaayyutmi taavrumuuna,
 aglaan nalaunnasriñiğniñiqsuq. ³² Suvaatatai?
 Tunjanğitlutin Agaayyutmun ukpiqsriğmiktigun, aglaan
 nalaunnasriñiağniqsut tamatkunuuna savaağikkağmiktigun.
 Ukpiqsriñitñamin atringiniğaiç iñuich putukkitqataqtuat
 putukkisautmun. ³³ Agaayyutim Uqalħa aglaksimalħatun,
 “İligisigiga Zion-mun iyağak iñuich putukkisautiksrañat.
 Taamna iyağak paallaktitchiñiaqtuq.
 Kiña taimña tunjaruaq Christ-mun, iyağaktun ittuamun,
 qapiqpañayumiñaitchuq.” *Isaiah 8:14; 28:16*

10

¹ Aniqatiumaan, uummatimniñ kipigñiğutigigiga iluqatin
 Jew-ñuruat anniqsuquplugich. Taamna iniqsruutigigiga
 Agaayyutmun. ² Nipliutigigaluagitka piliqillapiaqhutin
 maligualħat Jew-ñuruat Agaayyutmik, aglaan ilisimanğitchaat
 nalaullugu tumiksraq. ³ İlisimanğitlutin Agaayyutmun
 iñuich nalaunnasripchağutilaañatnik ukpiqsriğmiktigun,
 inmiknik nalaunnasriñiallañniqsut pisuligmiktigun, ilinisa
 qaitchisunğitlutin inmiknik Agaayyutmun. [Taatnaqhutin
 nalaunnasritlaiñniqsut.] ⁴ Christ kinilirvigigaa maligutaksram,
 aasriñ kiñapayaaq ukpiqsriuaq nalaunnasripkakkauyumuug
 Agaayyutmi.

⁵ Kisupayaaq nalaunnasripkağukkumi Agaayyutmi
 tupiksriğmigu Agaayyutim maligutaksrañanik, itqağiliun
 Moses-ñum aglaaña, “İñuk tupiksriuaq maligutaksrapayaam
 tillisaiñik iñuugisiruq taapkunuuna.” ⁶ Aglaan uqalħum
 nipliutiginiğaa nalaunnasripkakkauliq ukpiqsriğkun
 itnaiplu. “İsrumaniaqnak, Kiña mayuğisiva qilañmun
 (ami atqautityağlugu Christ)? ⁷ Suli nipliğniqnaq, Kiña
 atqağisiva samuña natqitchuamun añmağnimun (ami
 mayuutityağlugu Christ tuqñaruniñ)? ⁸ İtnauvva
 nipliqsimaruaq, Agaayyutim uqalħan qalligaatin, ittut qaniqni
 suli uummatipni.” Taamnatarra ilisauttun quliaqtuağikkaqput.
⁹ İlvich qannapkun nalupqinağlugu uqağupku, “Jesus
 atañuruq,” suli ukpigigupku uummatipni Agaayyutmun
 añitqiksilha Jesus tuqułhaniñ, ilvich annakkisirutin.
¹⁰ Ukpiqsrigupta uummatiptikniñ nalaunnasripchaqtugut
 Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqaqalħaptigun Jesus-mik
 ukpigiplugu anniqsukkaurugut. ¹¹ Agaayyutim uqalħa
 itnağniqsuq, “Kiñapayaaq ukpiqsriłuni tunjaruaq ilaanun
 qapiqpañayumiñaitchuq.” ¹² Agaayyutim Uqalħan taputigaa
 “Kiñapayaaq,” takku atlakaağiñiğniñniqsuk Jew-ñuruaglu Jew-
 ñunğitchuaglu. Taamna ataniq ataniğigaat iluqatin aasriñ
 qaitchipluni iñugiaktuanik ikayuutinik iluqaitñun tunjaruanun

inmiñun. ¹³ Agaayyutim uqalħa itnaqhuni, “Atanġum anniqsuġisigaa kiñapayaaq tuqluqtuaq anniqsuqupluni.”

¹⁴ Qanuġutin tuqluġaġisivat ilaanun ukpiġingisaġmiknun? Suli qanuġutin ukpiqsrigisivat ilaanik tusraamaisaġmiknik? Suli qanuġ tusraagisivat quliaqtuaqtaitchumin. ¹⁵ Qanuġutin quliaqtuaġisivat tuyuġingitpatin? Aglausimaruaq itna, “Qanutun quvianaqtigiva quliaqtuaqtit aggiutripmata tusraayugaallautamik.” ¹⁶ Aglaan iluqaġmin akuqtunġitchaat tusraayugaallautaq. Isaiah nipliqsimaniqsuq, “Ataniiq, kisut ukpiqsrivat uqauttutigikkaptiknik?” ¹⁷ Taatnamik iñuich ukpiqsriġisut tusraa'amitruñ tusraayugaallautaq. Suli iñuich tusraagaat kia quliaqtuaġipmagu uqaliq Christ-kun. ¹⁸ Aglaan apiqsruqtuñ, tusraanġiñiġpat tusraayugaallautamik? Iñumun ilinisa tusraagaat. Agaayyutim uqalħa itniittuq, “Uqaliq siaminniqsuq iluqaanun nunamun.

Iñuich quliaqtuaġaqtut nanipayaaq.” *Psalm 19:4*

¹⁹ Apiqsrulgitchuñ, Israel-aagmiut kañiqsiñġiñiġpat? Ii, kañiqsirut. Sivulliupluni Moses uqaqtuq Agaayyun uqaġnipluġu itna,

“Uvañ iñuksraqtaagingisapkun siqñaliqsitkisigipsi.

Uvañ kañiqsimaitchuatigun uumitchaktitkisigipsi.”

Deuteronomy 32:21

²⁰ Tuglililġuġu, Agaayyun nipliġniqsuq Isaiah-kun taluqs-rautaiqsitluġu,

“Paqitkaatñ tamatkua apiqsruqtanġitchuat ikayuqulutin.

Sagviqsuñ tamatkunuñ pakaaqanġitchuanun uvamnik.” *Isaiah 65:1*

²¹ Aglaan Agaayyutim Israel-aagmiut uqautiginigai Isaiah-kun itnaqhuni,

“Uvlupayaaqman piñhiñañuruñ akuqtuġuqluġich tamatkua iñuich tupiktaitlutin paaqsañaruat uvamnik.” *Isaiah 65:2*

11

Agaayyutim Qiñiqtitkaa Iñuñuksriñi Iñuksraqtaañitñun

¹ Apiqsrulgitchuñ. Agaayyutim ayañniqpagitmi iñugikkani? Qañaa! Uvañ Israel-aagmiuñuruñ. Uvañ kiñuviaġigañ Abraham-ñum, ilaġigaatñ sivulliaqaquat Benjamin-mik.

² Agaayyutim ayaksimaitchai Israel-aagmiut piksraq-taagikkani inilġaan. Iisimagiksi uqalħa Agaayyutim Elijah-kun, qanuq ilaan iniqsruħha Agaayyutmun akitñaqluġich iñugikkani Israel. Elijah nipliqsuq, ³ “Ilinisa tuqluġataġaich sivuniksriqiritin, suli siqumitluġich tunillaġviich. Uvañ kisma sivuniksriqiriniñ kisinjuqtuñ. Pakmaasriñ tuqunniagaqspimigaatñ.” ⁴ Aglaan qanuq kiuniqpaun

Elijah? Agaayyutim nipliutinigaa, “Kisinnungitchutin. Piqaqtunja 7,000 iñunnik Israel-mi putqatangitchuanik atrinjanun Baal-nun.” ⁵ Pakma taatniitmiuq. Iñugiakkitchuanik Israel-aagmiuqaqmiuq Agaayyutim piksraqtaanijnik ihuaqqutrihigmigun. ⁶ Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim ihuaqquataagun anniqsukkaungitchut savaaqaligmiktigun. Anniqsukkauhiñauniqpata savaagmiktigun tarra anniqsugiaq Agaayyutim ihuaqquataagun ilumun suungiññayaqtuq. ⁷ Taamna taatna atuummiñiqsuq, Israel-aagmiut piññaktaagingiññigaat pakaagikkaqtin. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagikkanijn piññaktaaginiigaat [ilaan nalaunnasripchaqamigich inmiñi]. Atlataasrii siqquqsipkañigaich uummatitin sulinaalagninighutin Agaayyutmik. ⁸ Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani itna,

“Agaayyutim isrumalguiliqsinnigai aasrii kanjitsitlaiqhutin.

Taatnaqhutin qinñitlaiğñiqsut irimiktigun
suli tusraatlaiqhutin siutmiktigun.

Taamna atuummiñiqsuq uvluvanunaglaan.” *Deuteronomy*
29:4; Isaiah 29:10

⁹ David-tuuq nipliğñiqsuq,

“Niğiqpahigmikni napitaulutin naniqtillich.

Paasraaqtilutin anasriñnuqsakkaulich.

¹⁰ Irigikkanjich taaqsilutin qinñitlaiğlich.

Tunugikkanjich pilguiliğlich sakuuhigmikniñ.” *Psalms 69:22,*
23

¹¹ Apiqsrulgitchuja, Jew-nuruat ayakmatrun Christ, Agaayyutim taavrumuuna piyaqquqtinniqpagich? Qanjaal Aglaan navguilhata tikiutipkağniğaa anniqsugiaq Jew-nungitchuanun. Taamna atuummiñiqsuq Jew-nuruat siqñaliquplugich.

¹² Tarra Jew-nuruat navguilhata tikiutipkağniğaa ikayuusriaksraq nunam iñuiñun sulinaalagninighata Christ-mik tikiutiplugu anniqsugiaq Jew-nungitchuanun. Maatnatarra qanutun nakuutluktigisiva ikayuusriaksraq taimanigun iluqaisa Jew-nuruat taputraukpata ilinjitni Agaayyutim piksraqtaagikkanijni.

Agaayyutim Qiniqtitkaa Ilunñuksriñi Jew-nungitchuanun

¹³ Pakma uqaqtunja ilipsitñun Jew-nungitchuanun. Uqqiraqtigigaanja Jesus-nun Jew-nungitchuanun, aasrii savautrihamni savaktunja pisuqtilaaqtunja. ¹⁴ Niğiugaqaqtunja iñugikkatka siqñaliquplugich. Taavrumuunaasriñ ikayugayaqpalukkitka anniqsuhiksranatnun.

¹⁵ Jew-nuruat tunutmatrun Agaayyun, ilaa ilauraaniktuq atlanik iñunnik. Aasriñ sua itkisiva taimanigu Agaayyutim akuqtuqpagich Jew-nuruat? Taapkua iñugiliutitqikkisigai Agaayyutim, iñuktitun anitqikkauratitun tuqunaruaniñ. ¹⁶ Sivulliq

qaqqiaksraq qaisauniqpan Agaayyutmun, tarra iluqani qaqqiaq ipqikkauruq. Suli kanjigikkañi napaaqtum ipqitpata, taatnatuntuuq akiğugikkañi napaaqtum ipqitmiut. ¹⁷ İlanjich akiqqut napaaqtuğiksua miñ piyakkaurut aasrii akiğua atlakkam napaaqtum iliplugu sivulligmun napaaqtumun. İlipsi Jew-ñunğitchuani atlakkaqtatun akiqqutun ittusri. Pakmaasriiñ sayaqaaqsirusri iñuupmiplu sri sivulligmiñ napaaqtumiñ atriqaqtuamiñ taapkunanitun Jew-ñuruatitun. ¹⁸ Taatnaqhusri uqaviksuksraunğitchusri tamatkunuuna akiqqutigun piyaqtautigun. Uqaviutiksraithusri. Suvaata? İlipsi iñuupkanğitchiksi kanja napaaqtum, aglaan kanjan uumapkagaasri. ¹⁹ Nipliñhiñ aunisuknaqtusri, “Akiqqut piyakkaurut ilaliutitlasripluta napaaqtuanun.” ²⁰ Taamna ilumutuuruq. Aglaan akiqqut piyakkaurut Jew-ñuruat ukpiqsriñğihhatigun. Taatnaqhusri ilaliutirusri napaaqtumi takku ukpiqsriplu sri. Tarra kamasraaqasri aglaan taluqsrisitchi. ²¹ Agaayyutim napaaqtum akiqqi itinginiñiqpagich nagguvatni, ilaan kipiviaqmigaasri Jew-ñunğitchuasrii. ²² Taatnaqhusri ilitchuğigiksi Agaayyutim iluaqqutriñhalu taluqnañhalu. Agaayyutim anasriññuqsagağigai tamatkua maligutchiñğitchuat inmiñik. Aglaan iluaqqutigaasri iñuuniaqtuiñaqapsi iluaqquataagun. Taatnanğisuağupsi kipikkaugisipmiusri napaaqtumiñ. ²³ Jew-ñuruat ukpiqsritqiaqsikpata Agaayyutmik akuqtutqikkisigai. Agaayyutim pitlallapiaqhuni ilihñiñaugai kiñumun inaatnun. ²⁴ İlipsi Jew-ñunğitchuani atriqaqtusri akiqqumik kipikkauruamik atlakkamiñ napaaqtumiñ ilaliutiplusriasrii napaaqtullautamun, uvva taamna akiğunğitchaluaqtuaq napaaqtullautami. Jew-ñuruat atriqaqtut akiqqumik nausuuruamik napaaqtullautami, aasriiñ Agaayyutim nalupqinaigługu ilitqikkisigai napaaqtunatnun.

Agaayyutim Qiñiqtitkaa İlunñuksriñhi İluqaitñun İñunñun

²⁵ Aniqatiumaan, kanjqsitqugipsi uumiña nalunaqhuni ilumutuuruamik, kamasraağunğitlu sri isrumatunilusu. İlumutuuruuq una: ilañhiñanjich Israel-aagmiut tikkanasrigaluaqtut. Aglaan taamna simmiğñiaqtuq iluqatin piksraqtaanuruat Jew-ñunğitchuat utlautikpata Agaayyutmun. ²⁶ Taimanigun iluqatin Israel-aagmiut anniqsuğisirut. Aglausimaruaq Agaayyutim uqalhani, “Anniqsuqti agğigisiruq Zion-miñ.

Piiğisigaa iluqaan agaayyutaiñiq kiñuvianjiniñ Jacob-ñum.

²⁷ Tarra piiğupkich killuqsautinjich tanjigñiağiga sivunniugutiga taipkunuña iñunñun.” *Isaiah 59:20, 21; Jeremiah 31:33, 34*

28 Jew-ḡuruat ayaḡniḡaat akuqtunḡitḡugu tusraayu-gaallautaq. Taatnaqhutinḡ akitḡnaqtuligḡniḡaat Agaayyun piqutigiplusri. Aglaan Jew-ḡuruat Agaayyutim iḡugigai piksraqtaagiplugich. Piqpagigai piqutigiplugu akiqsruutni sivullianitḡun [Abraham-munlu, Isaac-munlu, suli Jacob-mun]. 29 Agaayyutim isrummitqitḡaitchuq iḡuktigun tuḡḡukkaḡmigun suli aatchuutigun qaisaḡmigun ilinḡitḡun. 30 Ilaatiimma ilipsi Jew-ḡunḡitchuani ayakkaqsi tupigisrunḡitḡugu Agaayyun, aglaan pakma akuqtuirusri ilunḡuksriḡiḡmik taapkua iḡuich tupiksriḡiḡhatigun. 31 Taatnatuntuuq pakma Jew-ḡuruat tupiksriḡiḡtchut Agaayyutmik. Atriḡlugu Agaayyutim nagliksriḡha ilipsitḡik, ilinḡitḡik nagligigisipmigai. 32 Takku Agaayyutim ilisimagai iluqaisa iḡuich tupiksrisunḡisilaanḡatlu pitchiḡiḡhatlu. Piqutigiplugich ilaan qiniḡitḡhukka a ilunḡuksriḡiḡ iluqaitḡun.

Quyyan illi Agaayyutmun

33 Ii, Agaayyutim umialgutai uktuḡnaḡumiḡaitchut.

Puqiutaalu kaḡiqsimahalu isruitchuq.

Kia-unniin iḡuum kaḡiqsipchaḡumiḡaitchai Agaayyutim sivun-niutai.

Unniin kaḡiqsiyumiḡaitchaa tumaa.

34 “Kia ilisimavaun isrummataa Atanḡum?

Kia qaitchiḡhiḡauvaun alḡaqsruutmik?”

Isaiah 40:13

35 “Kia-unniin qaitchimaitchaa Agaayyun qanutchimik utiqtitaksraḡanik Agaayyutmun.”

Job 41:11

36 Ii, Agaayyutim iḡiḡtaḡigaa suapayaaq.

Suli suapayaaq ittuiḡaḡaqtuq, ilaagun suli ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qanḡavak taimuḡa. Taatnatuq.

12

Qailḡusri Agaayyutmun

1 Taatnaqḡusri, aniqatiumaan, Agaayyutim qiniḡtinnḡanikmatigut ilunḡuksriḡiḡmiḡik inḡiqsruaḡipsi timigikkasri iḡuuranḡulugich tunillautigiqplugich ilaanun, ipqilluni suli quyaqnaḡuni ilaani. Taamnatarra savautriḡksraqsi ittuq Agaayyutikuḡaḡiakun. 2 Atrinḡusruḡaqsri iḡuiḡun marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nutaqtillusri isrummatigikkasri. Taatnaḡupsi kaḡiqsitḡasriḡiaḡiksi Agaayyutim pisulḡa ilipsigun. Suli ilisimatlasriḡiaḡiksi nakuuruuq, quyaqnaqtuq Agaayyutmi suli nalaunḡaruq.

3 Agaayyutim iḡuaqutaagun nipliutiksraqaqtuḡa kisu-payaamun akunnapsitḡi. Isumaniaqnak nakuuvagillutin ilipni. Qiniḡtuksraurutin ilipnun qanuq itilaapiaqnik. Isummatigiun qanutun ukpiqsriḡiaqqtılaan aatchuusriḡikkan Agaayyutmiḡ. 4 Atausriukattaqhuta timiḡaqtugut aasriin

taamna timi iñugiaktuamik sulliñiqaqhuni. Tamatkua timim sulliñgi atlakaagiisigun atuğaqtut. ⁵ Taatnatuntuuq uvagut iñugiaktugut. Aglaan Christ-mi uvagut iluqata atausriğughuta timaurugut, aasriñ sulliñiğughuta timimi. ⁶ Iluqata atlakaagiñik aatchuusriaqaqtugut. Agaayyutim uvaptiknun qaitchai iluaqutriğigmigun. Kiña aatchuusriaqağumi sivuniksriqihigmik, atuğliuñ taamna ukpiqsriğigmigun pigikkağmigun. ⁷ Kiña aatchuusriaqağumi savautriğigmik, savagli. Kiña aatchuusriaqağniğumi ilisautriğigmik, tarra ilisautriği. ⁸ Kiña aatchuusriaqağniğumi pitchuksaagihigmik, pitchuksaagili. Kiña aatchuusriaqağniğumi aatchuihigmik atlanun, aatchuğli naliilaaglugu. Kiña aatchuusriaqağniğumi sivulliuqtiksrauluni, sakuugli sivulliuqtauhigmifi. Kiña aatchuusriaqağniğumi nagliksriğigmik, taavruma atuğliuñ quviatchauğiguni.

⁹ Piqpaksriğiqsi ilumutuuruksrauruq. Uumigisiuñ tamanna pigiitchuaq, piqpagilugasriñ nakuuruuq. ¹⁰ Piqpakkutilusri avatmun aniqatigiisun, kamanatluk-tillugich aniqatigikkatin ilipsitñiñ. ¹¹ Iqiasrusruñaqasri aglaan sakuukkitchi, sulii piliqillapiagusri irrutchipsigun savautilugu Atanguruuq. ¹² Quviasrugusri takku piqaqtusri niğiukkamik. Anuqsrusri ihuilliuiq tikitpan. Agaayulusri ataramik. ¹³ Ikayuğlugich Agaayyutim iñui inuqsraqtuat. Tukkiqsuğlugich iglaat kiñunnapsitñi.

¹⁴ Apiqsruqsuñ Agaayyun nagligitqulugich tamatkua nagliksaaqtitchiruat ilipsitñik, iniqsruutilugich aasriñ apiqsruutisruñaqnağich Agaayyutmun anasriñnuqsaqulugich. ¹⁵ Quviasruqatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniuqatigilugich tamatkua alianniuqtuat. ¹⁶ Iñuuniaqatigiysri. Kamağnaisruñaqasri ilipsitñik, aasrii ilauraagilugich tamatkua suungiñniasrugiruat. İlisimatluñniasruñaqasri supayauranik. ¹⁷ Kia iñuum pimaqłukpasri akisağniasruñaqasri killukun. Iñuuniağitchi iñuñni ihuağnaqtuakun. ¹⁸ Piyumiñniqtutilaapsitñi iñuuniağitchi qinuirrutillugich kisupayaat. ¹⁹ İlauramañ, akisaqtuğniasruñaqasri atlanik nalaungitpasri, aglaan Agaayyutim akisağligich. Aglausimaruq, “Uvaña akisağisiruja. Uvañauruja anasriñnuqsairagaqtuaq [nalaunñaitchuktuanik], niqliqsuq Ataniq.” ²⁰ Aglaan, Agaayyutim uqalha itnatun,

“Pimaqłuktigikkan niğisukpan niğipchağlugu,
imigukpan imiqtillugu.

Taatnağuvich kannutchakniagiñ katitchipmatun ikualaruanik aumanik taavruma niaquanun.” *Proverbs 25:21, 22*

21 Ki, pigiitчуamun akiilipkaqtaqnak, aglaan akiiliun pigitchuaq nakuuruakun.

13

Tupigiraksrat Kavamam Maligutaksraji

1 Iluqasri tupigiraksragigisi kavamam aᵅalatai. Kiᵅaunniiᵅ aᵅalatchitᵅaitchuq Agaayyutim qaitchiᵅgisuaqmani saᵅᵅimik aᵅalatchiᵅiksrajanun, suli kiᵅaunniiᵅ aᵅalatchitᵅaitchuq marrumani nunami saᵅᵅiqangisuaḡuni Agaayyutmiᵅ. 2 Taamna pisigiplugu kia iᵅuum akilliliuqniktuam kavamamik akilliliqsimagaa Agaayyutim inillakkaᵅa. Taatnaqami tikiutirraqtuq anasriᵅᵅuqsautmik iᵅmiᵅun. 3 Tamatkua iᵅuuruat nalaunᵅaruakun sivuuḡayumiᵅaitchut sivulliuqtinik, aglaan kisimiᵅ tamatkua iᵅuumaqᵅuktuat. Sivuuḡagisrunḡitchupku aᵅalatchisiquaqtuq savaaḡiuᵅ nalaunᵅaruq aasriili aᵅalatiᵅ quyagiyumagaatin. 4 Taamna Agaayyutim savaktigigaa ikayuquplutin. Aglaan atuḡuvich nalaunᵅaitчуamik iqsiviksran tarra. Aᵅalati saᵅᵅiqaqtuq anasriᵅᵅuqsaitᵅasriplugu. Taamna Agaayyutim savaktigigaa anasriᵅᵅuqsaitᵅasriplugu pisigiplugu Agaayyun tamatkuniᵅa atuqtuanik nalaunᵅaitчуamik. 5 Taatnaḡusri tupigiraksragigisri kavamat pisigiplugik таapkuak: anasriᵅᵅuqsakkauyumiᵅaitchumuusri, suli ilisimalusri qauḡrimmaḡiutillautapsitᵅi tupiksriᵅuni nalaunᵅatilaᵅanik. 6 Tarra akiliiruksraupiaqmiusri tax-sinik, takku tax-siliqirit savaktigigai Agaayyutim savaaḡipmatruᵅ savaaqtin. 7 Akiliisitchi iluqaitᵅun aᵅalatiᵅrutiquaqtuanun nigḡiuqsruutipayaapnik, akiliḡlugich iluqaisa tax-sinik akiliḡᵅaqtuq, taluḡilugich taluḡiraksrauruat suli kamagilugich kamagiraksrauruat.

Piqpakkutiḡ Atlanik

8 Akiqsruumisrunaḡnagich iᵅuich qanutchiᵅnik. Aglaan ataramik piqpagiraksragigitin atlat. Iᵅuk piqpaksriᵅuq atlamik tupiksriᵅiqsuq iluqaanik maligutaksramik. 9 Maligutaksrami aglausimaruaḡ, “Killuqsagumiᵅaitchutin sayuᵅalikun. Iᵅuaḡumiᵅaitchutin kisumik. Tiglikkumiᵅaitchutin. Kaviuqtuksraunḡitchutin iᵅuuniaqatvich suuraiᵅiᵅ.” Iluqatin таapkuat tillisaurut suli iluqatin atlatlu katisrimarut atautchisun uumani: “Piqpagiyumagiᵅ iᵅuuniaqatin iliptun ililugu.” 10 Piqpaktam atriatlaitchaa iᵅuuniaqan. Taatnamik piqpaksriḡiq atriqaqtuq tupiksriᵅmatun iluqaanik maligutaksramik.

11 Taatnatun iᵅuuruksraurusri nalaunᵅaruakun makunani uvluni. Atakkii annautrauligviksraqput, Christ-mun qilaᵅmuutikapatigut, qallitᵅuktuq pakma ukpiqsriḡqaalᵅaptikniᵅ.

Taamna ittuq itigviksrakun iñiqtuatun siñignigmiñ. ¹² Unnuaq nunuyasriruq. Uvluq tikiyasriruq. Taatnamik nutqautiraksragigikput killiqihqput pigikkaña taaqtuam suli tigulugich satkui qaumam savaaqatlasriłuta nakuuruamik. ¹³ Ki, iñuuniaqta nalaullugu atrilugich iñuich pigikkañi uvlum. Uvagut piruksraungitchugut naggunaqtuakun nigihikun suli taanñalikun. Ittuksraungitchuq sayunajiq suvaługlu, naaga anuyajiq siqñatuajiglu. ¹⁴ Aglaan iñuk atipmatun satqagutmik taatnatuntuuq satqagutiqağitchi atanguruamik Jesus Christ-mik, anjalatisruñajasri kaviugutaiñun kanigruapsi.

14

Upyaktuiñak Atlanik Iñunñik

¹ Akuqtuğumagiksi sayaiłluqtuag ukpiqsriğmigun uqavaaqatigisruñaqnagu ukpigikkañanik. ² İlanich iñuich ukpiqsrirut nigihhiñauñiplutin qanusripayaamik niqimik. Aglaan atlat iñuich ukpiqsriłhat sayaitmata ilinich ukpiqsrirut nigihhiñauñiplutin nauriałhiñanik. ³ Taamna nigihhiñauñiruaq qanusripayaamik niqimik isrumaruksraungitchuq nakuutluñniłuni nauriaqtuqtuamiñ. Taamnali nauriaqtuqtuag taatna isrumaruksraungitmiuq niqituqtuag nalaungiñniługu, takku Agaayyutim akuqtuğniğaa. ⁴ Atanniğñiaqtaksragingitchiñ atlam savaktaa. Qaukian sivunniğisigaa nalautmagaan naagaqaa nalaungitmagaan. İlaa nalaunñaruamik savaaqatlagisiruq takku Agaayyutim nalaunñaruamik savaaqatlapkağisigaa. ⁵ İñuk isrumaruq atausriq uvluq nakuutluñniplugu atlaniñ uvlumiñ. Atlamli isrummatigigai uvlupayaat atiplugich. İñullaak isrummatmiktigun nalupqisrunğiglik nalaunñaruamik savaaqatılaağmiknik. ⁶ İñuk isrumaruq atausriq uvluq pitluktuanuplugu atlaniñ uvluniñ kamakkutigigaa pisigiplugu Agaayyun. Taatnatuntuuq nigiruam qanusripayaamik niqinik kamagigaa Agaayyun, takku qaitchipłuni quyyatmik Agaayyutmun, aasriipsuq nigiruam naurianik kisiitñik kamagipmigaa Agaayyun quyyavigiplugu. ⁷ Nalliqputunniiñ iñuutłaitchuq inmiñun unniñ tuqqutłaitchuq inmiñun. ⁸ Uvagut iñuunñapta iñuurugut quyalisukługu Ataniq, suli tuqugupta tuquniaqmiugut Atanikun. İñuu'apta suli tuqu'apta pigigaatigut Atangum. ⁹ Taatnaqhuni Christ tuquruq aasrii anjpkakkaupluni tuqułigmiñ. İñuutqiksuq ataniğitqupluni iluqaitñun tuquruanun iñuuruanunlu. ¹⁰ Suvaatami atanniqsuiñiağaqpich aniqatipnik nakuutluñniplutin ilaaniñ? Uvagut qichaqsagumarugut sivuğaañi Agaayyutim, aasrii ilaan atanniğuta iluqata. ¹¹ Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani,

“Nalupqinaisilaan̄atun iñuutilaağma, nipliqsuq Ataniq,
kiñapayaat putkisirut sivuqqamnun,

aasriiñ iñupayaat kamagisigaat̄a.” *Isaiah 45:23*

12 Atausriukattaağuta kiggutiksraqaqtuksraugisigikput
Agaayyun [savaağikkaptigun].

Atlat Killuqsagt̄itnagich

13 Taatnamik nutqautiraksrağigikput atanniqsuu-
t̄iḡiput avatmun. Aglaan isrummatigiraksrağigikput
putukkirviuruksraunğ̄iḡiput suli aniqat̄ipt̄iknik
killuqsagt̄itchirağinḡiḡiksraqputlu. 14 Itlun̄a atannamni
Jesus-mi iḡisimagiga niqipayaam nakuuḡha. Aglaan iñuum
nalaun̄n̄aigigumiun̄ taamna tarra ilaani nalaun̄n̄ait̄chuq.
15 Atniğ̄n̄iğ̄upku aniqatin niğ̄ikkap̄kun tuvran̄ğ̄iñ̄iğ̄iñ̄
tumaa piq̄paktam. Piyaaquq̄taqn̄agu ukpiqsriḡha
niğ̄ikkap̄kun nalaun̄n̄aginḡit̄pagu. Itqaḡilugu una, Christ-
n̄um tuq̄qut̄ip̄migaa aniqatin. 16 Uq̄autigip̄kaqn̄agu
atlanun̄ piğ̄iñ̄iñ̄iḡ̄lugu nakuuruuq̄ ilip̄ni. 17 An̄aayuq̄autaani
Agaayyutim niq̄ilu imiḡ̄lu suksraun̄ğ̄itchuk, aglaan
nalaun̄n̄asrip̄kakkaul̄ikun Agaayyutmi q̄iñ̄uiñ̄iñ̄aqaqt̄ugut
quvianaqaqh̄utalu Ip̄q̄it̄chuakun Irrutchikun. 18 Kiñap̄yaaq̄
savaut̄riruq̄ Christ-mik taatna quyaq̄naqt̄uq̄ Agaayyutmi,
suli iḡuaḡigisigaat̄ atlat iñuich. 19 Ki, pisuq̄tilaapt̄ikni
iñuuniaq̄ta q̄iñ̄uiñ̄iñ̄akun suli sayyill̄aaḡutiluta avatmun
ukpiqsriḡ̄ikun. 20 Niğ̄iḡ̄ip̄kun niq̄imik suksraun̄ğ̄iq̄sit̄n̄agu
savaan̄a Agaayyutim. Niğ̄iruni iluq̄ait̄nik niq̄inik nakuuruq̄,
aglaan nalaun̄n̄ait̄chuq̄ kiñ̄a iñuk killuqsagt̄it̄napku.
21 Nalaun̄n̄aruq̄ niq̄itun̄ğ̄itchuni taan̄n̄an̄ğ̄itchuniḡ̄u suli
piñ̄ğ̄itchuni qanutchip̄yaaam̄ik killuqsaut̄igiyumiñ̄akk̄an̄an̄ik
aniqat̄vich. 22 Ukpiqsriḡ̄iñ̄ qanup̄yaaq̄ inniḡ̄pan,
nalupqinaisirrun̄ akuqt̄uyun̄aḡ̄ha Agaayyutmi. Iñugḡuuq̄
quvianamiuruq̄ patchisiḡinḡitchuaq̄ in̄miñ̄ik iḡuaḡikkağ̄migun.
23 Aglaan iñuk nalupq̄isrukt̄uaq̄ patchisauruq̄ niğ̄igumi, takku
ukpiqsriḡ̄ikuanḡitchuq̄. Supayaaq̄ ukpiqsriḡ̄ikuun̄ğ̄itchuaq̄,
tarra killuqsaut̄auruq̄.

15

Maliḡlugu Jesus Christ-n̄um Urrakusrautaa

1 Uvagut sayakturuani ukpiqsriḡ̄apt̄igun
ikayuğ̄niaq̄taksrağ̄igivut tamatkua sayait̄chuat
piḡ̄uir̄rut̄in̄isigun, quyal̄iñ̄iasruñ̄aqaata uvapt̄iknik.
2 Atausriukattaağuta quyal̄iñ̄iağ̄lavut iñuuniaq̄ativut
nakuuḡ̄iksrañ̄at̄nun, sayyill̄aaḡniaḡl̄ugich ukpiqsriḡ̄hat.
3 Taatnatunt̄uuq̄ Christ iñuuniaq̄ami quyal̄iñ̄ianḡiñ̄iḡ̄is̄uq̄
in̄miñ̄un. Itna Agaayyutim uq̄aḡ̄hum nipliut̄igin̄iğ̄aa,

“Iñuich pisaanapmatin, Agaayyuun, atniagagigaaṭṭa.”
 4 Qanusripayaaq aglausimaruq qaanıqsuami aglausimaruq ılsautisrukḥuta niğiugaqupluta anuqsruḥikunlu pitchuksaağutıgunlu agğıgaqtuaq uqaḥhaniñ Agaayyutim.
 5 Anuqsruḥıglu pitchuksaağunlu agğıgaqtuk Agaayyutmiñ. Agaayuruña Agaayyutmun iñuuniaqatıgıtquplusrı qıñuiññakun malıḥapsitñi Christ Jesus-mik. 6 Taatnağupsi iluqasrı piqatıgıksıtıksırusrı, aasrıñ atautchısun kamaksruğısıgıksı Agaayyun aapagıkkana atannapta Jesus Christ.

Iluqağmiñ Iñuich Quyyagısıgaat Agaayyun

7 Christ akuqtuğasrı. Taatnatuntuuq akuqtuutıruksraurusrı. Taavrumuuna qıñıqtıksıgıksı kamanautaa Agaayyutim. 8 Uqautıgıpsı, Christ savaktıgılıutıgaat Jew-ñuruat qıñıqtıchaqıgıch ilumutuulḥat Agaayyutim akıqsruutaiñ Jew-ñuruat sıvullıanıtñun 9 suli Jew-ñunğıtchuat qaitchıtquplugıch nangautmik Agaayyutmun ilunñuksrıḥagun. Aglausimaruq Agaayyutim uqaḥhani,

“Quyagısıgıkpıñ akunğatni Jew-ñunğıtchuat.

Atuğısırıña quyyatınık atıgıkkacun.” 2 Samuel 22:50;

Psalms 18:49

10 Uqaḥıq niplıgñıqsuqsuli,

“İlpsı Jew-ñunğıtchuani,

quvıasruqatıqagıtchi Agaayyutim iñuiñik.” Deuteronomy

32:43

11 Uqaḥıq niplitqıñıqsuq,

“İluqasrı Jew-ñunğıtchuani quyyasrıuñ atanıq.

İluqasrı iñunñi atuğıtchi quyyatınık ilaanun.” Psalm

117:1

12 İsaiah niplıqmiñıqsuq,

“Kiñuviaña Jesse-m agğıgısıruq anıalatchıyağuni Jew-ñunğıtchuanık.

İlaa pısıgilugu Jew-ñunğıtchuat piqagısırut niğiukkamik.”

İsaiah 11:10

13 İñıqsruqtıña Agaayyutmun qaitchıraqtuamun niğiukkamik immıquplusrı quvıanapayaamik suli qıñuiññamik tunñalapsıgun ilaani, aasrıñ sanñıagun İpqıtchuam İrrutchım niğiugaqı ulıpkaulagısıruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmıgun

14 Anıqatıumaan, nalupqıgıngıtchıga imaqaḥıqısnakuuruamik. İlısimagıga piqahıqısnı kanıqsımmatıpayaaamik aasrı ilısaıtrıtılasrıplusrı avatmun. 15 Aglaan aglaagıtka ilısaıttutıgıkkatka ilıpsıtñun itqagıtquplugıch. Aglaktıña taluqsraıtıqıñıña Agaayyutim ilıuaqıtaagun qaisanagun uvamnun. 16 Christ Jesus-ñun savaktıgıtıgıgaña Jew-ñunğıtchuanun. İlaan ilısaıtrıtıgıgaña tusraayugaallataq tamatkunıña

tunillautigiquplugich akuqtuyunağlugich Agaayyutmun, ipqiqsillugich Ipqitchuam Irrutchim. ¹⁷ Taatnaqługu savaqatauniqama Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriłiga pisigiplugu Agaayyun. ¹⁸ Uqautigigisigiga kisian Christ iñiqsiruaq uvapkun sivulliutlasripluņa Jew-ņungitchuanik tupiksritlasriplugich Agaayyutmik, ami nipliutigikkapkun suli ilitchuqutitigun ¹⁹ suli quvinqaqtuatigun suli sanņiagun Ipqitchuam Irrutchim. Quliaqtuağigiga iluqaallapiaq tusraayugaallataq Christ-kun nunapayaami Jerusalem-iñ Illyricum-munaglaan. ²⁰ Ataramik quliaqtuağisrukkiga tusraayugaallataq nunami iñuņnun tusraangitchuanun Christ-mik. Uvvataku nappaiñiağungitchuņa savaamik atlam iñuum aullağniņanikkaņanik. ²¹ Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqahani, "Tamatkua sivuani uqautraungitchuat ilaanik qiniğisirut.

Suli tamatkua sivuani tusraangitchuat ilaanik kaņiqsigisirut." *Isaiah 52:15*

Paul Sivunniqsuq Rome-mugukhuni

²² Taamna pisigiplugu iñugiaktuami uvuņanunaglaan nutqaqtitakkauruņa tikiññiałłamni ilipsitñun. ²³ Aglaan pakma quliaqtuağviksraiguti'ama makunani nunaaqqiñi suli iñugiaktuani ukiuni tikitchukkaluaqapsi. ²⁴ Utlakkisigipsi Spain-muksağuma. Nayuqtuallagukkipsi aasriiñ aquagun ikayułhiñaugipsitņa iglauniaguma. ²⁵ Pakma aullağniaqtuņa Jerusalem-mun ikayuğiağlugich Agaayyutim iñui taamani. ²⁶ Ukpqiqriruat Agaayyutmik Macedonia-miļu Greece-miļu quviasruņniqsut qaitchipłutiņ maninñik ikayuqsağlugich inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. ²⁷ Taapku piyumaagņiqsut takku akiqsruummipługich Jew-ņuruat. Jew-ņungitchuat akuqtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriaņatnik Jew-ņuruat. Taatnaqhutiņ ikayutaksrağigaich Jew-ņuruat suurağmiktigun. ²⁸ Qaisaksrağigitka inuqsraqtuānun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkaņich ilinjitñun. Taatnaqqaagłuņa aullağisiruņa Spain-mun, aasrii igliłłamni apqusraallakkisigipsi nayuqtuallagiağusri. ²⁹ Iłisimagiga tikitchuma ilipsitñun tikiutrigisilıga Christ-ņum kamaņaqtuamik ikayuutaamik.

³⁰ Aniqatiumaan, pisigilugu ataniq Jesus Christ suli Ipqitchuaq Irrusriq piqpakkutipkakaņasri avatmun, injigipsi ikayuqupluņa savaamni itqağiluņa agaayułłapsitñi Agaayyutmun. ³¹ Agaayuyumausri annaumaaquluņa ukpiqsriñgitchuani Judea-mi. Agaayuyumausripsuuq taamna ikayuun tikiutiniakkağa Jerusalem-mun quyaqnaqulugu Agaayyutim iñuiñi taamani. ³² Tarra utlakkisigipsi quviasrugłuņa ikayuusriaqagağluņa nutaqtirrutmik

ilipsitñiñ, Agaayyutim pitqukpaña. ³³ Agaayyutimtuq qaitchirağaqtuam qiñuiññamik nayugumalisi iluqasri. Taatnatuq.

16

Paul Tuyuqtuq Nayaañjanik Ukpiqsriruanun

¹ Uvvauna uqautigigiga ilipsitñun iluagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuqtigigaa agaayyuvium Cenchreae-mi.

² Akuqtugumagiksi Agaayyutim iñuiñ akuqtuiruksraulhatitun kisunik Phoebe-m. Ikayuqsimagaaña suli iñugiaktuat iñuich.

³ Tuyuqtuña nayaañjanik Priscilla-mun suli Aquilamun savaqatigikkakka Christ Jesus-kun. ⁴ Suginğiqlugu iñuudiqtik annautimagaatña. Taatnaqlugik quyallapiağikka, suli iluqatıñ ukpiqsriruat agaayyuvıññi Jew-ñunğıtchuat quyagillapiağaittuuq. ⁵ Tuyuqtuña nayaañjanik ukpiqtuanuruanun katırağaqtuanun tupqakni. Tuyuqtuña nayaañjanik ilannamnun Epaenetus-mun sivulliuruamun nunañani Asia-m maliğuaqlugu Christ. ⁶ Tuyuqtuña nayaañjanik Mary-mun sakuuktuamun akunipsitñi.

⁷ Tuyuqtuña nayaañjanik Andronicus-mun Junias-munlu, ilakka isiqtapmiruak isiqtan'amaptuuq. Uqqiraqtit kamañaqtuağigaik ukpiqsriruanıñuqqaqtuak sivumni. ⁸ Tuyuqtuña nayaañjanik Ampliatu-mun ilannamnun Agaayyutikun. ⁹ Tuyuqtuña nayaañjanik Urbanus-mun savaqatigikkamnun Christ-kun, suli piqpagikkamnun Stachys-mun. ¹⁰ Tuyuqtuña nayaañjanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami [ukpiqsriğimiñi] qiñiqtitkaa ilumutun piqpaksriği Christ-mik. Tuyuqtuña nayaañjanik iluqaitñun qitunğaiñun Aristobolus-ñum. ¹¹ Tuyuqtuña nayaañjanik Herodion-mun ilamnun, suli iluqaitñun qitunğaiñun Narcissus-ñum pigikkanun Atanğum. ¹² Tuyuqtuña nayaañjanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak ağnak savaktauruak Atanığmun. Tuyuqtuña nayaañjanik Persis-mun ilannamnun sakuullapiaqtuamun Atanığmun. ¹³ Tuyuqtuña nayaañjanik Rufus-mun ukpiqsriruanullautuamun atanikun, suli aakanun; taamna aakaupmiuq uvanun. ¹⁴ Tuyuqtuña nayaañjanik Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli iluqaitñun aniqatiunun ilıñitñiittuanun. ¹⁵ Tuyuqtuña nayaañjanik Philologus-munlu Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitñun Agaayyutim iñuiñun taraniittuanun. ¹⁶ Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutikun. Iluqağmiñ ukpiqtuanuruanı Christ-ñum tuyuğasri nayaañjanik.

Iłammiuġutit

17 Aniġatiut, qaunagipiaqugipsi iñuñnik ak-
 illiġiiksitchiraġaqtuanik suli iħuilliuqtitchiruanik atlanik
 ukpiqsriħhatigun. Akilliliqsimagaat ilumutun ilisauttun
 ilisauttusriaqsi. Piisimaagitchi ilinjitñiñ. 18 Taatnatchich
 iñuich savautriñġitchut atannaptiknik Christ-mik, aglaan
 savautriħhiñaqut inmiknik pisuliġmiktigun. Uqallautaġutitigun
 uqayusraaġutitigunlu kinnitchiñiaġaich iñuich naluruat
 ilumutuuruamik. 19 Iluqagminj ukpiqsriruat tusraagaasri
 tupiksriñiplusri. Taatnaqluħa quviasrullapiaqtuħa
 ilipsigun. Iłisimallautaqugipsi nakuuruuq suli piisimaaqugipsi
 pigiitчуamiñ. 20 Taatnaġupsi Agaayyutim tikiutriruam
 qinuiññamik qilamik akiililłapiaġisigaa tuunġaq. Iħuaqputaan
 atannapta Jesus-ħum nayuġlisi.

21 Timothy savaqatiga tuyuqtuq nayaanħanik, ukuaptuq
 ilatka Lucius, Jason, suli Sosipater. 22 Uvaħa Tertius,
 aglaktuħa uumiħa tuyuutaanik Paul-ħum. Tuyuqtuħa
 nayaanħanik ilipsitñun Christ-kun atanikun. 23 Gaius-
 ħumlu tukkuġikkaġma iluqagminjlu ukpiqtuanħuruat tuyuġaasri
 nayaanħanik. Taatnatuntuuq Erastus suli aniqatvut Quartus
 tuyuqmiuk nayaanħanik. Erastus ilirakuviuruq uvani
 nunaaqqimi. 24 [Iħuaqputaa atannapta Jesus Christ nayuġlisi
 iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayulıġlu Nanġaunlu Agaayyutmun

25 Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makit-
 taagiksitlagaasri ukpiqsriħipsitñi tusraayugaallautakun quli-
 aqtuagıkkapkun. Taamna tusraayugaallautaq Christ-kun
 kañiqsiñaitchuuaq taimani, 26 aglaan pakma ilitчуqnaqsiruq suli
 nalunaiqluġu ilitчуġipkakkauruq iluqaitñun iñuñnun ukpiliqu-
 plugich aglaanısigun sivuniksriqirit tuvraqħuġu tillisaagun
 isruitчуam Agaayyutim. 27 Kisianun isrumaturuamun
 Agaayyutmun illi kamaun qanħavak taimuħa Jesus Christ-
 kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Corinth-aġmiunun

¹ Uvaŋa Paul, aglaqatiqaqtuŋa Sosthenes-mik aniqatip-tiknik. Agaayyutim piksraqtaagigaanġa uqqiraqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus. ² Tuyuqtuŋa ukuniŋa tuyuutinik ilipsitñun Corinth-miittuanun, ukpiqtuanuruanun Agaayyutmun. Iñugiliutigaasri Agaayyutim ipqiqsipkaqhusri Christ Jesus-kun, ilaġiplugich iñupayaat nanipayaag agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun ilaisaptuug Ataniġikkaŋatnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiksilusri.

Ikayuusriasi Ukpiliqapsi Christ-mun

⁴ Ataramik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii iħuaqqutigaasi Christ Jesus-kun. ⁵ Piqataullaptikni Christ-mi ikayuusiaqaqtusri atqunallapiaq supayaakun, uqautriħipayaapsigun suli ilitchuġiħapsigun. ⁶ Uqaliq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsitñi, atakkii iñuutchisi atlanħuqhutin, ⁷ piqaqhusri qanusripayaamik aatchuutaanik Ipqitchuam Irrutchim, utaqqiħipsitñi sagviħiksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum. ⁸ Ilaan qaunaginaġaasri ukpiqsriħapsigun isruanunaglaan, patchisaillusriasriiñ agġiqpan ataniqput Jesus Christ atanniityaġuni iñupayaanik. ⁹ Agaayyun tuniqsimaruq tuqħuqtigikkaqsi piqatautquplusi iġniġmiñun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atinjirrutinich Ukpiaqsirruat

¹⁰ Aniqatiumaan, inġipsi sanħiqalħagun atanipta Jesus Christ anġusrimaaqplusri avgummataiġusriħu suli atausinħuqatigiħiuplusri isrummatipsitñi suraġalħapsitñiħu. ¹¹ Aniqatiumaan, ilanħisa iñuich Chloe-ŋum ilaiñ nalupqinaiqħugu uqautigaatħa qapiqsigiutraġniplusi [tillisaipsigun uvamniñ]. ¹² Nipliutigikkaŋat uvamnun itnauvva, ilasi uqaqtut “Paul-kuaqtuŋa,” atlat “Apollus-kuaqtuŋa” naagaqaa “Cephas-kuaqtuŋa” naagaqaa “Christ-kuaqtuŋa.” ¹³ Qanuq pivisi? Christ avgumayumiñaitchuq! Uvaŋa Paul, aasriiñ kikiaktuutrauyumiñaitchuŋa pisigilusri. Uvvasuli, paptaakkaunġitchusri maliguaqsiutisukhusri uvamnun! ¹⁴ Paptaaġikka Crispus-lu Gaius-lu, aasriiñ quyagiga Agaayyun paptaaġinġiħiġa atlamik nallipsitñik. ¹⁵ Kiñauñiñasii nipliġumiñaitchuq paptaakkauniluni attapkun maliguaqsiutisuguni uvamnun. ¹⁶ Aa, paptaaġigaluaqmiuŋa tupiqatinħiħik Stephanas-ŋum, aglaan atlakun naluruŋa

kimik paptaagitniñimnik. ¹⁷ Atakkii Christ tiliñgitchaana paptaaqsiyaquluna aglaan quliaqtuaqitquplugu tusraayugaagiksuaq. Quliaqtuaqigupku tusraayugaagiksuaq puqiutaagun iñuum, ilipsi aglakmatun, tarra Christ-ñum tuqułha sannigutami ilumun sanñiqagumiñaitchuq.

Agaayyutim Qiñiğnaqtitkaa Sanñiñi Puqitniñlu Christ-kun

¹⁸ Quliaqtuaqaliq tuqułhagun Christ-ñum pisigiplugich iñuich killuqsautinich suutnaungitchuq tamatkununa tammaummiranun, aglaan taamna quliaqtuaqaliq sanñigigaa Agaayyutim uvaptiknun anniqsuumaaqtuanun.

¹⁹ Atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiğaanñi itna,

“Puqiutaat isrumaturuat piyaqquğisigiga,

suli piiqsillugich kanñiqsimalhat ilisimaniraaguuruat.” *Isaiah*
29:14

²⁰ Taamna taatniinniqpan suniağniqpat isrumaturuat iñuich? Suniağniqpat puqiksaat ilisautrit? Suniağniqpat tamatkua qapiqsailiralguruat? Agaayyutim nalupqinaiguugaa puqiutaat nunam iñuiñ puqillapialhat. ²¹ Agaayyun ilumun isrumaturuaq ilisimaniqsuq nunam iñuiñun ilitchuğiyumiñaisilaagmiñik inmin puqiutmiktigun. Taatnamik

Agaayyutim sivunnigñigaa anniqsugiaqługich iñuich ukpiğikpatruñ tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq suuknaungitchuq iñunñun nunam. ²² Jew-ñuruat inñuuruat nalupqinaigutitquplutin quviqnaqtuanik, Jew-ñunitchuatli kiggutiqatlasrukhuñ puqiutmiktigun. ²³ Aglaan uvagut, quliaqtuaqigikput Christ kikiaktuutrauplugu.

Taatnasriq quliaqtuaqaliq Jew-ñuruanun piñailutağiniğaat aglaali Jew-ñungitchuanun kinnaunigautauniqsuq. ²⁴ Aglaan Christ-kun Agaayyutim qiñiqtitkaa sanñiñi puqitniñlu tamatkununa Agaayyutim tuqłukkanñun, Jew-ñugaluññağmin suli Jew-ñungitchaluññağmin, ²⁵ atakkii kinnaunigutaa Agaayyutim isrumatutluktug iñunñiñ, suli sayailha Agaayyutim sanñiqatluktug iñunñiñ.

²⁶ Aniqatiumaan, isrummatigisiun qanusriutilaaqsi tuqłukkaukapsi ukpiqsiruatquplusri, iñugiaktuat akunnapsitñi isrumaturuanungitchut anjalatchisiqangitłutinlu umialguranungitłutinlu. ²⁷ Agaayyutim piksraqtaaginigai puqiitchuanñi nunam qanugviiquplugich isrumatuniraagtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaaqtuq sayaitchuanñik nunam kannutchtaktitchaqługich sayakturuat. ²⁸ Aasriisuli piksraqtaaginigai iñuich kamanangitchuat marrumani nunami nağğugikkauruatlu suungillağutitchaqługich kamanagniraaguuruat iñuich. ²⁹ Taatnamik kiñanniiñ iñuk uqavigaagumiñaiñiñiqsuq Agaayyutim sivuğani.

³⁰ Agaayyutim atausriññuqasiutipkağasri Christ Jesus-mun,

puqiutiguqtuaq uvaptiknun Agaayyutmiñ. Agaayyutim qiniqtitkaa puqiutni Christ tuqupman piqutigipluta anniqsugiaqhuta. Tumigiplugu taamna Christ Agaayyutim nalaunnasripkagaatigut suli inugiliutipkagaatigut Agaayyutim ipqiqhuta suli tasugaatigut killuqsautaiqhuta. ³¹ Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpigaanani, itna, "Inuum uqavigaagukkumi kamaksrugliun atangum iniqtanja."

2

Tusraayugaagiksuaq Christ-kun Sanniğutami

¹ Aniqatiumaan, uvaña tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuağigiga Agaayyutim tusraayugaagiksuaña nalupqinaiqlugu atusunaqnaña uqalıǵnik kanıqsitlaisapsitñik. ² Sivunniqsuna nayuutihamni ilipsitñi quliaqtuaqagukluña Jesus Christ-ħiñamik tuqqutauħhanıglu sannıǵutami. ³ Ilipsitñi itnama sayaitchuña, iqsıplunalu suli uuliksiplunja. ⁴ Quliaqtuaqama maliksuaqusaangitchipsi inuich puqiutaatıgun, aglaan uvapkuaglugu Ipqitchuam Irrutchim uqautigaasri nalupqinaiqlugu sanñiñi. ⁵ Quliaqtuaqtuña taatna ukpiqsritquplusri Agaayyutim sanñiagun puqiutıgingısanatıgun inuich.

Agaayyutim Puqiutaa

⁶ İlisautrisuugaluagmiugut isrumattutmik Agaayyutmiñ qatqitchuanun ukpiqsriğimikni. Aglaan tamanna isrumattun ingitchuq ukpınaitchuaniñ naagaqaa sivulliuqtaiñiñ nunam suksraungıgñiaqtuaniñ. ⁷ Aglaan isrumattun uqautıgıkkaput Agaayyutim nalunaqtuaq isrumattutıgıgaa inuich nunam kanıqsitlaisanjat. Agaayyutim sivunniutıgıgaa, sivuaniımma nunamik inıqsıgaluaqani, piqatautlasrıñiağnipluta ilaan kamanautmiñi. ⁸ Nalliataunniñ marruma nunam anjalataisa kanıqsımangıtchaat, takku kanıqsımanıgumıtrun kikiaktuutınayaitchaat atanıq Jesus Christ kamanautıqatuaq atrıplugu Agaayyun piqaqmatun. ⁹ Aglausımaruq Agaayyutim Makpigaanani taapkunuuna kanıqsitlaitchuatıgun, itna, "Sut inuum tautuksımaısanı unniñ tıraamaısanılu unniñ isrumatıgıtlaısanılu, taapkua Agaayyutim itqanaiyağai tamatkunuña piqpagirimiñun." *Isaiah*

64:4

¹⁰ Aglaan Agaayyutim satqummıgñığai uvaptiknun Ipqitchuakun Irrutchıgımgıgun. Ipqitchuam Irrutchim ilısimagai supayaat, suvaluk nalunapiagataqtuat Agaayyutim piğıkkanı. ¹¹ Atakkii kia-unniñ ilısimangıtchaa isrummataa atlam inuum. Kisimi inuum irrusrıan ilısimagaa

isrummatni. Taatnatun kia-unniin ilisimangitchaa pigikkañi Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim. ¹² Ukpigsriruaguqapta akuqtuignitchugut irrusrianik nunam inuin, aglaan Agaayyutim Irrusria aggigniqsuq uvaptiknun ilitchugitqupluta iluqaitnik Agaayyutim akiilaanik aatchuutainik uvaptiknun. ¹³ Uqaqapta Agaayyutim nalunaqtuananik uqangitchugut inuich puqutaatigun aglaan ilisausriaptigun Irrutchimiñ, aasriin Ipqitchuam Irrutchim satqummignigai ilumutuuruat nalupqinaiqlugich inunun piqaqtuanun Ipqitchuamik Irrutchimik. ¹⁴ Inuum piqangitchuam Ipqitchuamik Irrutchimik tunnaviqaqtuam lu isrummattutmiñun kaniqsitlaitchai sut Agaayyutim Irrusrian satqummikkañi. Tamatkua isrumatuitchuanurur ilaani, atakkii kisimi Ipqitchuam Irrutchim puttuqsripkagnigai. ¹⁵ Inuum puttuqsripkairiqaqtuam Ipqitchuamik Irrutchimik kaniqsitlasriraigai supayaat, aglaan atlat inuich atanniyumiñaitchut ilaanik atakkii kaniqsitlaitchaich sut ilaaton. ¹⁶ Atakkii Isaiah-unniin sivuniksriqiri apiqsruaniktuq, itna, “Kiami ilisimavaun isrummataa Agaayyutim, suli kia ilisautitlavaun?” *Isaiah 40:13*
 Aglaan Ipqitchuamik Irrusriqaqtugut ilisimapluta isrummataanik Christ-nun.

3

Agaayyutim Savaktaagrui

¹ Aniqatiumaan, uqautrilguitchuña ilipsitñun uqautrip-matun inunmun irrutchikuagiaqtuamun. Uqaqatigiqqaaqapsi inuuniagaqtusri puqutipsigun inuktun kanigruaqaqtuaton suli aniqammiuratun ukpigsriñigmiñi. ² Iisaututigaa milulhiñatun ittuq niqipiatun ingitluni takku isilgaguqsimaitlusrisuli kaniqsitlaitlusriñu. Pakmaunniin piyumiñairgaqtusri, ³ takku ukpigsriruaujaluanñapsi kanigruaqaqaqtusrisuli inuuniahusrilu inuktun ilisimangitchuatun Christ-mik. Killuqsrisiqagupsi avatmun uqavaagutilusriñu kanigruaqaqaqtusri suli aullasriqaqtusri inugruinñatun. ⁴ Tarra ilari nipliqsuq, “Paul-kuaqtuña,” suli ilañatsuli “Apollos-kuaqtuñali.” Taatnagupsi kanigruaqaqaqñiqsusisuli. ⁵ Uvva kisuuniqpa Apollos naagaqaa kisuuniqpa Paul? Apollos uvañalu savaktauñhiñatuguk aasrii tumigiplunuk ukpigsriaqsiplusri. Agaayyun qaitchiraqtuq uvaptiknun savaaksraptiknik inullaanupluta. ⁶ Quliaqtuaqama inuktun nautchirriiruatun ittuña, Apollos-suli inuktun imaqtigiruatun ittuq. Aglaan Agaayyutim naupkaqagigaa ukpigsriñiqsi. ⁷ Inuk nautchirriiruaq inuglu imaqtigiruaq qulliuñgitchuk. Kisimi

Agaayyun qulliuruq atakkii naupkairaqtuq. ⁸ Uvva iñuk nautchirriuruq suli iñuk imaqtigiruaq atiruk savautriñhakni, aasriiñ inmikullaa akuqtuigisiruk akiññaaktaaksragmniknik savaallaamiktigun. ⁹ Agaayyutim piqatigiiksitluta savaktigigaatigut. Ilipsiñi Agaayyutim nautchiivigigaasri. Uvvasuli Agaayyutim tupigipmigaasri. ¹⁰ Isrumaturuatun tuppiuqtitun, maliklugu ihuaqputaa Agaayyutim uvamnun, inillakkiga nappaivik ukpiqsriñlipsitñun. Atlat nappairut qaanun taavruma nappaiviliutauruam, aglaan iñullaa qaunagiruksrauruq qanuq nappaisilaagmiñik. ¹¹ Taamna nappaiviliutauruq ilipsitñi Jesus Christ-ñuruq-tarra. Kiñaunniñ iñuk iliriniangitchuq atlamik naagaqaa pitlukuamam nappaivimik taavrumakña nappaiviliutauruamiñ. ¹² Kiña iñuk nappaitlaruq taavrumuñ nappaivimun atuğlugich akisuruat sut maqutlaitchuat naagaqaa atuğlugich akiisuurat sut maquyaruat. ¹³ Iñupayaam savaña satqummigñiaqtuq nalupqinağlugu uvluani atanniiviksram. Taavrumani uvlumi iñullaam savaña uukuakkaugisiruq iknikun ilitchuğipkağlugu qanutchiutilaaña. ¹⁴ Tarra ikniğum ikingitpagu iñuum nappakña nappaiviliutauruamun akuqtuigisiruq akiliusiaksragmiñik. ¹⁵ Iknigum ikiniaqpagu iñuum nappakña nappaiviliutauruamun taavruma savaña suksraunğigisiruq, aglaan anniqsukkaugisiruq tigulikkaupmatun ikualaruamiñ ikniğmiñ. ¹⁶ Nalupqinaitchuamik puttuqsrimarusri Agaayyutim iñuutilaanañik ilipsitñi. Ittusri ilaan agaayyuvikpanatun tupqatunlu, suli Agaayyutim Irrusria nayuutipluni ilipsitñi. ¹⁷ Kia iñuum piyaqquğumiun taamna Agaayyutim agaayyuvikpana, Agaayyutim suksraunğigñiağmigaa taamna iñuk. Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpana ipqitchuanuruq. Ilipsiasriñ Agaayyutim agaayyuvikpagigaasri.

¹⁸ Kiñaunniñ sagluqinani inmiñik. Kiñapayaag akunnapsitñi isrumatuniraaguuuyumi marrumani nunami ilitchuğiqqaagliun naluluqtilaani puqiutinikkumauqli isrumattutaanik Agaayyutim. ¹⁹ Atakkii puqiutaat ukpinaitchuat suñiñaurut Agaayyutmi. Agaayyutim Makpiğaanani aglausimaruq, “Anurağigai isrumatuniraaqtuat iñuich pitqiksugautaatigun.” ²⁰ Aasrii aglaksimapmiuq, “Agaayyutim ilisimagai isrumatuniraaguuruat isrummatinich suksraunğisilaanaj.” ²¹ Taatnamik uqaviutiqaqasri iñuktigun, atakkii iluqaisa pigigisi— ²² Paul-lu, Apollos-lu, Cephas-lu, mannalulu suli nuna, iñuudiglu suli tuquñiq, pakmalu ittuat suli tikitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi. ²³ Aglaan ilipsi Christ-ñum pigigaasri, Christ-aasriñ Agaayyutim pigigaa.

4

Christ-ŋum Uqqiraqtai

1 Taatnamik iñuich isrummatigiraksragigaatigut savaktauniłuta Christ-mun suli Agaayyutmun quliaqtuaquniłuta nalunaqhutiŋ iłumutuuruaniñik. 2 Aasriiñ niğiuginaqtuq iñuum savaktauruam tuniqsimaruksrautilaanja savaamiñi. 3 Qanutchiupluja savaktauvik? Sugingipiagiğiga sivunniğagupsitja unniiñ atlat iñuich pikpatja. Sivunniğangitchuñauñniñ uvamnik. 4 Iłisimagiga killuliqinğiğiga, aglaan taamna nalupqinaigutaunğitchuq patchisaılaanuniłuja. Taamna atanniqsuiñiaqtuq uvamnik, ilaa Atanguruuq Agaayyun. 5 Taatnamik uqaqasri iñuk patchisauniługu sivuani atangum aggigviksrajan. Sagvigisigai iluqaisa iriqsimaruañi taaqtuam suli salapqigıługich iñuich nalunaqtuakun sivunniugutiñich. Taraniasriiñ Agaayyutim iñullaa nangagisigaa.

6 Aniqatiumaan, pisigiplusri uvamnıglu Apollos-mıglu atrikusautiqaqtuja. Iłitchitqugipsi uvaptikniñ kamasraaqniktuksraunğinñiplusri iñuñmik nakuqsitıługlugu atlamiñ iñuñmiñ akunnapsitñi, tuvragıługich iłisauttutigikkañja aglausimaruaq Agaayyutim makpiğaanjiñi. 7 Naaga nakuutlukkasugivich atlaniñ? Supayaaq pigikkan aatchuusriagiğin Agaayyutmiñ. Aasrii akuqtuağiniğupku suvaata uqavigaaqpich piññaaktaagipmatun iłiplugu? 8 Isrummatiqagñiqsusri piqaaniñniplusri supayaamik. Aatai, umialgunivisi! Isrummatiqagñiqsusri aňalatiñun iłiplusri kamanatluñniplusri uvaptikniñ iłisautriħiptikniñlu. Ki aňalatchisitchi. Taatnaaniñniğupsi uvaguttuuq aňalatchiqatautlasriħiñiñaupmiugut ilipsitñi. 9 Ilaati isumaraqtuñja Agaayyutmun inillañnipluta uqqiraqtauruaguut nikanaaqtuatun iłipluta. Irrutikkaaurugut savvaqıłuktitiñun tuqqutauyasriñuatiñun iñupayaat takkuatni, qinıqsittaaliutiñun isragıliñun iñuñnunlu atunim. 10 Kinnaurugut Christ pisigiplugu, aglaan ilipsi apai qanutun iłisimmatiqagñiaqpat Christ-kun! Uvagut sayaitchugut, aglaan ilipsi apai sayaktuniaqpat! Nangagñiapayukmirağigaasri, aglaan uvagut nagğugıkkaurugut. 11 Pakmanunaglaan niğisuksiurugut imiğuksiupluta, atnuğaaluktuqmiugut, aňallaqıłuktakkaupmiugut, aimmiuraagviitmiugut, 12 iñuuniurağniaqmiugut sakuukhuta argaptiknik. Uqamaqıłuttraukapta piłisuriaaqurağigivut; naglıksaaqtitaukapta igıłutuğagigivut; 13 sañutmatigut iħuaqutirağigivut. Pakmanunaglaan iñuich iłigaatigut suaqıłuqağviatun nunam, suli iñupayaam igitchivigirağigaatigut puyaağrupayaamik liilaa.

14 Kannusraaqsaŋgitchipsi aglakama tamatkuniŋa, aglaan isilgiqsuŋgukkipsi piqpaqsripmaptun qitungamnik. 15 Iisautriqaŋniŋupsiunniŋ Christ-kun kisilgunaitchuanik piqalhiŋaqtusri atautchimik iŋunmik ittuamik aapaupmatun ilipsitŋun. Christ Jesus-kun aapagiliutigipsitŋa ukpiqsriaqsikapsi quliaqtuaqqaqama tusraayugaagiksuamik Christ Jesus-mik ilipsitŋun. 16 Taatnamik pitchuksaagipsi tuvraqupluŋa. 17 Ikayuŋgukhusri Timothy tuyuŋgigiga ilipsitŋun, iŋniŋipmatun piqpagikkaŋa suli tuniqsimaruŋa Agaayyutikun. Itqaqtinniaŋaasri qanuq iŋuuniaŋamnik Christ Jesus-kun suli ilisautigikkamnik ukpiqtuanuruanun agaayyuvuŋni naniliqaa. 18 Iasri arguanauraagtut tikiŋniŋiaŋiŋasrugipluŋa ilipsitŋun. 19 Aglaan akuniisruŋaŋa tikiŋniŋiaŋipsi, Agaayyutim pisuligiŋipagu. Iitchuŋiniŋaŋitka arguanaruŋa iŋuich qanuq uqaguutilaŋatnik saŋŋiaqmagaaŋatniglu Agaayyutmiŋ. 20 Agaayyutim iŋuk aŋalatnamiuŋ uqautchihiŋakuuŋgitchuq aglaan ilaan saŋŋiaŋun. 21 Susukpisimi? Utlautitquvisikŋa tatapsaŋiaŋusri, naagaqaa piqpaqsriŋikun piisaanŋiŋikunlu?

5

Atlatuŋhat Ukpiqsriruat

1 Uqautigipmigaat sayuŋaŋiq akunnapsitŋi iŋuk atugaqqsimanipŋugu aapami nuliananik. Jew-ŋuŋgitchuatunniŋiŋ ilitqusriŋigingitchaat taatnasriq atlatuŋiq. 2 Suvaata arguanaviŋi? Aliasruutiqaqtuksraugaluaqtusri ilipsitŋik. Anitchiuŋ taamna iŋuk atlatuqtuaq akunnapsitŋiŋi. 3 Uvaŋa nayuutingitchaluaŋaŋaŋa ilipsitŋi timipkun, nayuutiruŋa irrutchipkun. Atannianikkiga taamna iŋuk killiqiri. Atannigiga nayuutipiaqmatun ilipluŋa ilipsitŋi. 4 Katigupsi atqagun atannapta Jesus Christ-ŋum nayuutiniaqtuŋa ilipsitŋi irrutchipkun. 5 Saŋŋiaŋun atannapta Jesus Christ-ŋum qaisaksraŋigiksi taamna aŋun tuuŋaŋmun piyaqquiŋiaqtuamun taavruma timaanik. Aasriŋi killiqirim irrusria anniqsuŋgisiruq uvlumi ataniqput atanniŋiaqpan iŋupayaanik. 6 Uqavigaahiqsi nakuuŋgitchuq. Iitchuŋisruknaŋigiksi mikiruoram puvlaksautim puvlak-titchitlaŋa iluqaan qaqqiaksraq. Taatnatuntuuq killuqsautit akunnapsitŋi iŋugiaksitmuguurut. 7 Piiqsitchiuŋ utuqqaq puvlaksautipayaaq, ililusri nutaatun akutqammiaq puvlaksautilaatun. Iumunaasriŋi nutaanuaniktusri killuqsautaiŋhusri, atakkii Christ-ŋum —ipnaiyaatun tunillaqtukkauruatun —tuqqutigaatigut piiqsaŋgich killuqsautivut. 8 Iŋuukiptikni nutaami niŋiŋaŋiŋlakput liilaa qaqqiaq utuqqaauruamik puvlaksautilik. Taamna utuqqaq puvlaksauŋ atriqaqtuq pigiiŋigmik pigiiŋiqiŋigmiglu. Aglaan

nigillakput qaqqiaq puvlaksautaitchuaq. Taatnasriq qaqqiaq atriqaqtuq nakuuñgmik ilumutuuligmiglu. ⁹ Aglausimaruna tuyuutimni ilipsitñun piqasriqsuutitqunğıtlusri atlatuqtini iñuñni. ¹⁰ Avuusrunğıññigupsi atlatuqtini marrumani nunami naaga siqñaturauni naaga tigligagũurauni naagalu putqataqtauni agaayyutinñuanun, tarra aullaqtuksrauniaqtusri marrumakña nunamiñ. ¹¹ Aglaan uqaqtunja iñuñnik akunnapsitñi uqautriruanik aniqatauniplutin ukpiqsriñikun. Piqasriqsuutiyumiñaitchusri taatnatchimi iñuñmi killuliqikpan sayuñalikun naagaqaa siqñaturaukpan naagaqaa putqataqpan agaayyutaunğıtchuanun naagaqaa uqamaqluutrisuukpan naagaqaa taanñaqtaukpan naagaqaa tigliktuqtaukpan. Sumiunniiñ nigiqatigiraksragingitichiksi taatnasriq iñuk. ¹²⁻¹³ Suniağlugich atanniqsuğniaqpi tamatkua ukpiqtuanunğıtchuat? Agaayyutim kisimi atannigisigai. Aglaan ilipsi atanniqsuqtaksragigisi tamatkua ukpiqsriuağtuqtuat. Agaayyutim Makpigaanani aglaksimapatun, “Anitchiuñ killuliqiri iñuk akunnapsitñiñ.”

6

Uqaqsittaagvinmuutinagich Ukpiqtuaqatisri

¹ Nalliqsi-samma akitñaummatiaqagnigumi ukpiqtu-aqatmiñik, atanniqsuqtinuktuksraunğıtchuq iñuñnun ukpiqtuanunğıtchuanun. Aglaan sivulliuqtinuktuk-srauruq akunğatni ukpiqtuanuruat ikayuqtitquluni. ² Iitchuğiraksragigiksi Agaayyutim iñuiñun atanniiñiaqtilaanjich nunam iñui. Aasriiñ atanniiñiağniğupsi iñuñnik marrumani nunami, iluaqsruilguruksraurusri atingirrutipsitñik akunnapsitñi pakmani. ³ Naluniqpisisuli atanniqsuiñiaqtilaaptiknik israğulinjik taimanigu? Nalupqinaitchuamik iluaqsruitlanasugigipsi uqavaagutipsitñik iñuuniałipsitñi. ⁴ Taatnamik, uqavaagutiaqagnigupsi iluaqsrugaksranik atanniqsuqtiksraqtuksraunğıtchusri iñuñmik piqatigangitchuamik ukpiqtuanuruamik. ⁵ Kanñusraağniaqsagaluagipsi. Usriuvva iñuqaqtuq akunnapsitñi isrumaturuamik iluaqsruitlapluni uqavaagutaitñik ukpiqsriuat. ⁶ Aglaan ukpiqtuanuruat uqaqsittaagvinmuutriraqtut aniqatiumiknik uqavaagutmiktigun aasriiñ iluaqsruqtinniağagigaat atanniqsuqtimun ukpiqtuanunğıtchuat sivuğaatni. ⁷ Uqaqsittaaqapsi akitñaummatipsigun qifñiqtittaqtusri akiilipkaanikhusri pigiitchuamun. Iglutuqsium iñuich irrutikpasri killukun sagluqsruutigilusri. ⁸ Aglaan ilipsi killukuaqtaqmiusri saglutağaglugich atlat, suvaluk aniqatiusri ukpiqsriñikun. ⁹ Nalupqinaitchuamik ilisimagisi iñuich nalaunñasiñğıtchuat sivuğaani Agaayyutim

añaaquqautaanukkumiñaisilaan̄at. Ukpiqsaqasri, iñuich sayun̄aruat naaga putqataqtuat agaayyutiñuanun naaga atlatuqtauruat naaga killuliqiruat atugagiplugich iyaalugruich an̄utitlu timiqaqtuat in̄miktitun, ¹⁰ naaga tigligaqtaut naaga siqñaturuat naaga taan̄naqtit naaga uqamaqñuutrisuuruat naaga ivayaqtuirit—taatnatchich iñuich qilañmukkumiñaitchut Agaayyutim añaaquqautaanun. ¹¹ Qaan̄iqsuami ilasri taatnasriugaluaqmiruat, aglaan pakma salummakkaurusri killuqsautipsitñiñ ipqiqsitlusriñu Agaayyutmun. Agaayyutim akuqtugaasri nalaun̄nasripkakkauplusri sivugaani, atakkii Jesus tuqun̄aruq pisigiplugich killuqsautisri aasriñ Irrusrian Agaayyutipta ukpiliqsitkaasri.

Atuqsigik Timisri Agaayyun Nan̄gausriaqaq̄umiñaqsiñu

¹² Iñuich itnaq̄aqtut, “Suraq̄aqaqtuq qanupayaaq suraq̄aqtutuni.” [Taamna ilumutuugaluaqpaluqtuq,] aglaan suapayaaq nakuuruan̄ungitchuq uvamni. Uvvasuli supayaamun añalatitkumiñaitmiun̄a. ¹³ Itnaq̄aqmiut, “Niqliksraq ittuq pisigiplugu aqiaq̄uq, aasriñ aqiaq̄uq pisigiplugu niqi itluni.” Naagauvva Agaayyutim suksraun̄ḡiqsinniaq̄ik iluqaaknik. Timivut iñiqtaun̄ḡitchut pisigiplugu atlatuliq. Aglaan timiqaqtugut savaktiksrauplugich Ataniq̄mun, aasriñ ilaa ataniq̄igaa timipta. ¹⁴ Agaayyutim an̄ipkaq̄niq̄aa ataniq̄ Jesus tuquq̄igmiñ, taatnatuntuuq an̄ipkaq̄niaqmigaatigut san̄ñimigun. ¹⁵ Nalupq̄inaitchuamik ilitchuqsrisuknaqtusri timigikkasri Christ-mun pigitilaan̄itñik; timisri ilagipmatun itkai. Tiguniaq̄pigu ilaña Christ-ñum aasriñ ilaliutipkaq̄lugu akiisumun? An̄ñaupaiaq̄ataq! ¹⁶ Ilisimasruknaq̄iksi an̄un ilaliutiruaq in̄miñik akiisumun atausriññuqasriutitilaan̄a timikun, atakkii Agaayyutim Makpiq̄aan̄ani aglausimaruq, itna, “Malguuruak atausriññuqasiutiniaqtuk timikun.” ¹⁷ Aglaali iñuk ilaliutiruaq ataniq̄mun atausriññuqasiutiniaqtuq ilaani irrutchikun. ¹⁸ Supayaamiunniiñ killuqsaqnasri atlatulikun! An̄un atniiyumiñaitchuq timimiñik killiq̄ikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan iñuk atlatiq̄ikami killuqsagaqtuq akitñaq̄lugu timini. ¹⁹ Puuyusrun̄aqaasri timigikkasi agaayyuvikpigitilaan̄itñik Agaayyutim Irrusrianun akuqtuaq̄ikkaq̄si Agaayyutmiñ. Ilipsitñik pigiñḡitchusri. [Taatnaq̄lugu piñhiñnaun̄ḡitchiksi supayaaq.] ²⁰ Agaayyutim akilign̄iḡaa iñuuliq̄igmiñik tasuq̄amisigut. Taatnamik atuq̄lugu timigikkaq̄si savautisriun̄ Agaayyun. Iñuilli marrumani nunami nan̄gaq̄umagaat.

7

1 Pakma isrummatigilavut apiqsruutigikkasi tuyuutipsitñi uvaṅnun, itna, nakuuruq aṅun nuliangitchumi. 2 Aglaan iñuk ikłitchakpaluktuq atlatuligmun. Taatnaqhuni aṅutillaa piqaqtuksrauruq iṅmi nuliagmiñik, suli aḡnallaa iṅmi uimiñik. 3 Aṅutim quyalimaagaksraḡigaa nuliani. Taatnatuntuuq aḡnam irrutiraksraḡigaa uiñi. 4 Nulianuruam piginiraksraḡingitchaa timini; uinṅantuuq pigipmigaa. Taatnatuntuuq uinṅuruam piginiyumiñaitchaa timini, aglaan nulianṅan pigipmigaa. 5 Pisungirrutinatik avatmun aglaan sivunniullagutik piviqaqitichaḡlugu agaayumaahksrapsitñun. Agaayulhum aquagun pisukkulitgitchumautik, tuungaumkii ikłigutchaksagñiaḡaatik pisigilugu aṅalalguiḡitqik iliptiknik. 6 Taamna tillisigingitchiga. Tarra, iñuk tuvaaqatinigukpan piñiñauruq. 7 Uvvatuq iñupayaaq illi tuvaaqatailluni uvaktun. Aglaan iñullaa aatchuusriaqaqtuq Agaayyutmiñ, ilaṅich tuvaaqatinikkumiñaqhutiṅ, atlatsuli tuvaaqataillutiṅ.

8 Taatnamik uqautigitka ilaqataitchuat suli uilgaḡnaat, nakuutluktuq ilaṅich tuvaaqataisaagumiṅ uvaptun. 9 Aglaan aṅalalguitchumiṅ iṅmiknik ilaqatniktuksraurut. Atakkii iluatluktuq tuvaaqatniktuni nagriagipkaiḡimiñ timim pisugruaṅaniñ. 10 Tuvaaqatigiñun tillisiqaqtuṅa atanigmiñ (taamna tilliñ ingitchuq uvaṅniñ), itna, nulianuruuq avitchumiñaitchuq uimiñiñ. 11 Aglaan avinnigumi, tuvaaqataillaḡli naagaqaa ilammiutqigli uimiñun. Taatnatuntuuq uinṅuruam avitaksraḡingitchaa nuliani. 12 Uvaṅali atanun uqallaksaaqsiruṅa, aasriiñ atanigmitṅaḡtaungitchuq, ukpiqsriruapayaam nuliaqaḡnigumi ukpiqtuaṅungitchuamik avitaksraḡingitchaa aḡnaqtiṅ, iñuuniaqatigiyummiuḡlugu piñiqpani. 13 Taatnatuntuuq, aḡnam uiqagumi ukpiqtuaṅungitchuamik avitaksraḡingitchaa uiñi, iñuuniaqatigiyummiuḡlugu piñiqpani. 14 Ukpiqsriñgitchuaq aṅun akuqtuḡnaqtittaqtuq Agaayyutmun tumigiplugu aḡnaqtiṅ, sulipsuuq ukpiqsriñgitchuaq aḡnaq akuqtuḡnaqtittaqtuq Agaayyutmun tumigiplugu aṅutriṅ. Tamatkua taatniingitpata ililgaasri innayaqtut ililgaanṅisitun ukpiqsriñgitchuat, aglaan pakma ililgaasri akuqtuḡnaqtittaqtut Agaayyutmun tumigiplugu ukpiqsriruuaq aakarṅ naaga aaparṅ. 15 Aglaan ukpiqsriñgitchuaq tuvaaqatauruuq avitchuaqsikpan, taatna piñi. Taatna pianikpan, ukpiqsriruuaq aṅun naaga aḡnaq pituummiñgitchuq tuvaaqatmiñun. Tuvaaqatigiik avitkumik tutqiutiqaḡlik atakkii Agaayyutim iñuuniaqugaatigut qiñuiññakun. 16 Nulianuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiuṅ uiñ ukpiqsriruaṅṅuḡniaqmaṅaan tumigilutin? Naagaqaa, uinṅuruatiin, qanuq ilisimanayaqpiuṅ anniqsuitlapmaṅaaqpich nuliapnik?

Iñuuniaġitchi Tuvraġlugu Agaayyutim Sivunniutaa

17 Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvraġlugu Agaayyutim sivunniutaa ilaanun. Taatnamik illi qanutchipayaami innigumi ukpiqsriruagūqami. Taamna pitqurrutauruaq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuanjuranun nanipayaaq. 18 Uvva iñuk nalunaitñutchiqsimagumi tuvraġlugu Jew-ñupluni atuiragiłhatigun, tuniqsimali Agaayyutmun nalunaitñutchiññaġmi. Uvvaasiiñ iñuk nalunaitñutaitkumi ukpiqsriaqsikami Christ-mik, nalunaitñutchiqsinniangiłli. 19 Nalunaitñutaliglu nalunaitñutaiłaaġlu suliquataungitchuk Agaayyutmi. Suliquataultuqtuq kamaksriruni Agaayyutim tillisaiñik. 20 Iñupayaaq ittuksrauruq qanutchipayaami innigumi Agaayyutim tuqłuqmani. 21 Ukpiqtuagūgūvich savaktaagruułiqni suliquatiginagu savaktaagruułhiñ. Aglaan piviqagñigūvich savaktaagruungigutin, ki pituiġiñ. 22 Christ-ñum Atanguruam killuqsautaiġñigaa iñupayaaq ukpiqsriruagūqman, savaktaagruuruuaq naaga savaktaagruungitchuaq atunim. Taatnatun iñupayaaq savaktaagrugiliutigaa Christ-ñum ukpiqsriruagūqman, atakkii Christ-ñum savaktaagruuruuaq savaktaagruungitchuaġlu tasuġñigik. 23 Christ-ñum tauqsigñiġaasri akiliutiplusri tuqukami pisigiplusri. Tarraasriiñ ilaa kamagiraksraġigiksi; iñunñun savaktaagruuliutiragaqnasri. 24 Aniqatiumaan, iñupayaaq illi qanusripayaami innigumi ukpiqsriruagūqami. Taatna savautiliun Agaayyun.

İlaqatniksimaitchuatigun suli Uıłgaġnaatigun

25 Pakma, tillisaitchuja pigiplugich tamatkua ilaqtatniksimaitchuat, aglaan qaisaqagıtka isrummatiksranatnik. Ukpiġiraksrauruja atakkii atangum qaisaqagaanja ilunñuktamik. 26 Pisigiplugu sakiqniuiqput isrumaruja nalaunñanasrugalugu iñuk iñuukpan taatna iligmisun. 27 İlaqatiqagūvich avinniaqsaanak. Tuvaaqataitçuvich tuvaaqataisaagiñ. 28 Aglaan tuvaaqatinikkuvich killuqsangitchutin, suli iñuk ilaqtatniksimaitchuaq ilaqtatnikkumi killuqsangitchuq. Aglaan tamatkua ilaqatiqaqtuat isrumaaluutiqaġniaqtut uumani iñuuniahigmi, aasrii taavrumakña isrumaaluutiksramiñ piisitchukkipsi. 29 Aniqatiumaan, una itnauttutigigiga. Pivigikkaqput savautriłlaptiknun Ataniġmik sivikiptuqtuq. Uvakñaniñaglaan taatnaġlugu tamatkua ilaqatiqaqtuat savautilitruñ Ataniq tuvaaqataitçuatun ililutin, 30 tamatkualu qulviuqtuat qulviungitchuatun ililutin, tamatkualu iglaqtuat quviasrungitchuatun ililutin, tamatkualu tauqsiquqtuat sunik pigingitchuatun ililugich, 31 tamatkualu piqaqtuat sunik nunami piqangitchuatun ililutin. Takku manna nuna suuraqtuummagmi piigisiruq. 32 Isrumaaluutiqaqungitchipsi.

Tuvaagataitchuaq anjun isrumaħhiñaġuuruq qanuġlugu savautriħksraġmiñik Atanġuruamik, ataramik quyalisukħlugu. ³³ Aglaali ilaqatiqaqtuaq anjun isrumaaluutiqaġuuruq suuranjñik nunam quyalisukħlugu nuliani. ³⁴ Tarra quyalitñiktuksrauruq iluqaaknik nuliagmiñik Atanġuruamiglu. Taatnatuntuuq tuvaagataitchuaq aġnaq naaga niviaqsiaq isrumaħhiñaġuuruq qanuġlugu savautriħksraġmiñik Atanġuruamik iluqaanik timimiñik irrutchigmiñiglu. Aglaali uiquaqtuaq aġnaq isrumaaluutiqaġuuruq suuranjñik nunam quyalisukħlugu uini. ³⁵ Uqautigipsi tamatkuniņa ikayuqsaqhusri. Atanniqsuġniangitichiga iñuuniaħiqsi. Iñuuniaqugipsi nalaunņaruakun savautillautagħlugu Atanġuruuq pisuqtilaapsisun aviktuumangigħsri iluqnauqsimalusi Ataniġmun.

³⁶ Anjutim isrummatigisugnaġaġigaa killuliqinasugaluni ilaqatniktaagingitñamiun nuliaksrautni nutauħhani. Ikħigituiñaġumiun katchuutilik pisukkaġmisun. Ilaqatigiiksiħiq killuqsautaungitchuq. ³⁷ Aglaan anjutim sivunniugugnaġaġigaa isrummatmiñi ilaqatniktuksraungihhi savautrisukħuni Agaayyutmik iluqnauguni. Kimmutiqatlaigñigumi nuliaksrautmiñik ilaqatningitħuni, taamna anjun pillautaqtuq. ³⁸ Tarrataamna katchuutiruaq aġnaksrautmiñun nalauttuq, sulii anjun ilaqatningitichuaq pillautatluktuq. ³⁹ Nulianuruuq qiliqsimaruaq uimiñun iñuuniqtutilaanani uimi. Uinuruuq tuqukpan nulianuruuq ilaqatnitqihhiñauruq kisupayaamik pigisukkaġmiñik, aglaan uiniħitqutinja ukpiqsriruanuruksrauruq. ⁴⁰ Aglaali isrummatimni taamna aġnaq quviasruñiatluktuq kisimġiuqtuaġumi. Uqautigisukkipsi taavrumiņa atakkii piqaqmija Agaayyutim Irrusriani.

8

Niqi Tunillautauruaq Aanġuanun

¹ Pakmaasriiñ aglañniaqtuņa niqikun tunillautauruakun aanġuanun. Itnaġuurut, “Iħisimarugut supayaamik.” Iñuk iħisimanasrugiruaq supayaanik kamañaġuħhiñaqtuq. Aglaan iñuum piqpaksriruam atlanik iñuñnik sayyillaagagigai ukpiqsrilhaatigun. ² Kiñapayaaq iħisimanasrugigumi supayaanik iħsimangitchaasuli iħsimaraksraġaluani. ³ Aglaan iñuk piqpaksriruaq Agaayyutmik Agaayyutim akuqtuġaa.

⁴ Uvvaasriiñ, nalaunņava niġiñaġupta niqimik tunillautauruamik aanġuanun? Iħsimagikput aanġuam suunġipiaħha, atakkii atautħiiñamik iħmutuuruamik Agaayyutiaqtuq. ⁵ Unniñuuvva itkaluaqpata agaayyutinņuanik qilañmi nunamiħu –iħmun iñuġiallapiaqtut sut iñuich taiyukkañich “atanġuruat,” aasriiñ kamakkutiqaġaich –

⁶ aglaali ilisimarugut atautchisualunmik Agaayyutmik, Aapauruamik, supayaanik iñiqtagikkañatnik, suli ilaa pisiplugu iñuurugut. Ilisimapmiugut atautchisualunmik Ataniġmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim iñiqsitqugaa supayauramik suli ilaagun iñuurugut.

⁷ Aglaali ilañisa ukpiqtuanuruat kañiqsitlaitchaat taamna. Iñuuliqtutilaamiktun isrumasuurut agaayyutiñjuat pipianunasrugalugich. Uvvaasriiñ nigikamiñ niqimik tunillauroamik aanguanun tutqiiññiagaqsiraqtut qauġrimmaagutillautagmikni atakkii ilisimagaat nalaunñangiññiplugu nigikisraqtiñ taavrumiña niqimik.

⁸ Aglaan nigilhum nakuqsilaqtangitchaatigut Agaayyutmi. Suutaunġitchuq nigigaluagupta niqimik nigingitchuptalu.

⁹ Pakmaasriiñ ilisimagiksi nigitladiqi qanusripayaamik nigisukkapsitñik, aglaan qaunatqiaġiksuksraurusri taatna pigupsi. Putukkisitchiviaqtusri ukpiqs-riruaqatipsitñik sayailuqtuanik ukpiqsriġmiktigun.

¹⁰ Atakkii sayailuqtuam ukpiqtuanuruam qiñiqpatin nigilutin aanguaqtuġvium agaayyuviani ilisimaruatin aanguat pipianunġisilañatnik, nigiaqsiviaqmiquuuq tutqiisaagaluanñagmi qauġrimmaagutillautagmiñi.

¹¹ Tarra taamna sayailuqtuaq aniqatin piyaqqukkaugisiruq killuliqiġmigun atakkii ilisimaniavaalħakhtin. Aglaan Christ-ñum tuqqutipmigaaptuuq taamna aniqatin. ¹² Killuqsaguvich taatna akitñaglugich aniqatiutin, taamna sayailuqtuaq ukpiqtuanuruuq, killuqsaqmiutin akitñaqługu Christ. Taatnaguvich ilitchuġiyumiñaitchut qauġrimmaagutillautagmikni nalaunñaruamik nalaunñaitchuamiglu.

¹³ Taatnamik ukpiqtuanuruuqatiga isrumakpan killuqsagñiluni nigigumi niqimik tunillauroamik aanguanun, nigitqikkumiñaitchiga taamna niqi killuqsaqtitagñiqpauñ aniqatiga.

9

Uqqiraqtim Anjalatchisaagun

¹ Suvaata ilapsi uqautigivatruñ uqqiraqtaupiangiññipluñaga Agaayyutmun? Nalunaitchuamik ataniqsimaraitchuñaga iñunñun. Qiñiqsimagiga Ataniq Jesus Christ. Suli ukpiqsriuanñuqtusri savautriħipkun Ataniġmik.

² Atlas uqagaluanñaisa uqqiraqtaungiññipluñaga Christ-mun, ilisimallapiagiksi piutilaaga. Quliaqtuagigiga tusraayugaallataq ilipsitñun, taatnaqlugu ukpiġigiksi Jesus. Taavruma nalupqinaiyagaa uqqiraqtauliġa Ataniġmun.

³ Taimmaasriiñ iñuich nalupqisruutigipmatña una kiggutiga:

⁴ nigilhiñangiññiqpiq imiġluñalu savautriħamni ilipsitñik?

⁵ Nalaunñapmiuq uvaptiknun tuvaaqasiqpatigut nulianuruam

iglauskapta taatnatun atlatun uqqiraqtaatun atanġum suli aniqatinjusunlu Cephastunlu? ⁶ Naaga kisimñuk Barnabas-lu savaktuksrauniqqiñuk iñuuniutiksraptnik? ⁷ Savaktuksraunġitchuguk atlamik savaamik atakkii quliaqtuaġigikput tusraayugaallautaq nanipayaaq. Anjuyyiuqti akiliruksraunġitchuq anjuyyiuqtaullaġmi. Iñuk nautchirriqsuaq asrivrivimun niġiugaqaqtuq niġigisipluni asrianjñik. Munaqsriptuq niġiugaqaqtuq imigisipluni miluatnik munaqsrami. ⁸ Taavrumiña iñuich niġiugaqaġuurut. Moses-ñum maligutaksraqtuq uqaqmiuq taavrumiña, amaġaa? ⁹ Aglausimaruaq itna Moses-ñum maligutaksrami, “Siggugutituġniangitchiñ qanġa qimuktim tutmaqpauñ mukkaaksraq.” Agaayyun nipliġami taatna isrumaaluu-tiqanġitchuq qimuktnik. ¹⁰ Agaayyutim ilumutupiaq uqautigi-gaatigut. Aa, uqaliq aglaanuruq pisigipluta, itna, “Iñuk una nunniuqtuaq suli iñuk salummaqtuaq mukkaaksranik niġiugaqaqtuk piññakiksraġmiknik savaaġmikniñ.” ¹¹ Uvagut nautchirriqiritun nautchiipmatun nautchiaksranjñik quliaqtuaqapta tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavisi injisruvaallañnipluta injiqapsi ikayuqupluta iñuuniutiksraptnik? ¹² Atlat iñuich niġiugaqaġumin iñuuniutiksraġmiknik ilipsitñiñ, nalaunñatlukkayaġaluaqtuq niġiugaqaġupta iñuuniutiksraptnik ilipsitñiñ. Aglaan injisrutlaitchipsi ikayuqupluta. Iġlutuġivut iñuigiaktuat sut, atakkii nutqaqtitchisunġitchugut iñuñnik ukpiqsriñhatniñ tusraayugaallautanjanik Christ-ñum. ¹³ Iisimagisi iñuich savaaqaqtuat Agaayyutim agaayyuvikpanani niqiksraġuurut agaayyuvikpanmiñ, suli savaktaut tunillagvinmi akuqtuisuurut niqiksraġmiknik ilanjanik tunillautauruam. ¹⁴ Taatnatuntuq Atanġuruam tillisiqaġai tamatkua quliaqtuaqaqtuat tusraayugaallautamik akuqtuitquplugich iñuuniutiksranjanik iñuñniñ ukpiqsrirriġuqtuaniñ. ¹⁵ Aglaan sugingitlukkiga tuqugaluġuma akuqtuigaluqaqnaña sumik ilipsitñiñ. Uqaviutigigiga savautriñġa Christ-mik akiññasruñaqnaña. ¹⁶ Quliaqtuaqaġaluaqñuñniñ tusraayugaallautamik uqaviugaalguitchuñ uvapkun. Quliaqtuaġilha tusraayugaallautam savaaġigiga. Atuqtaksraġipiagiga. Quliaqtuaqanġitchuma, nakñuñ uvana. ¹⁷ Quliaqtuaqaġniġuma piksraqtaagilugu, niġiuktuksrauruña akiññaktaaksramik. Aglaan piksraqtaaginġitchiga savaaq uvamnik, aasriñ savaaġihñagiga savaaq Agaayyutim qaisana uvamnun savaquplugu. ¹⁸ Aasriñ sua akiññaktaaginiaqpiġu? Uvvauna akiññaktaaksraġa, quliaqtuaġigupku tusraayugaaġiksuq iñuich inuqnanġitchuq aatchukksranjanat iñuuniutiksramnik. Niġiugitlagaluġigiga

iñuich aatchuhiksrañat. Aglaan injiqsrungitchuñña sumik quliaqtuaqqaama tusraayugaallautamik.

¹⁹ Uvva ataniqsimaraitchaluanññağma iñuñnun savaktağruupkaqtuñña uvamnik iñupayaanun iñugiaktuat ukpiqsriruagaquplugich Christ-mik uvapkun. ²⁰ Taimma uqautrikama Agaayyutim uqałhanik Jew-ñuruanun ukpiqsritqugaluagıtka Christ-mik. Taatnamik iñuupmiuñña Jew-ñuruatun. Nayuutikama iñuñni maligutchiruani Jew-ñuruat maligutaksrañanik (añalatingigaluagıtñña Jew-ñuruat maligutaksrañanun) iñuuniaqtuñña iñuktun añalatittuatun maligutaksramun ukpiqsritqugaluagıtçich Christ-mik. ²¹ Taatnatuntuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkunñña Jew-ñungitchuanun iñuuniağaqtuñña Jew-ñungitchuatun ukpiqsritqugaluagıtçich Christ-mik. Maligutaksram añalangisañatun itpalukkaluaqtuñña, ilumutun maligutçillapiaqtuñña Agaayyutim maligutaksraiñik, tupiksripluñña Christ-ñum maligutaksrañanik. ²² Uqautrikama Agaayyutim uqałhanik ukpiqsriruanun sayaitchuanun ukpiqsriğimikni iñuupmiuñña sayaitchuatun, ilinich ukpiqsriruagaquplugich. Qanupayaaq iñuk iñuuniağusriqaqman ilaatun iñuuniağaqtuñña qanusripayaakun ilañich ukpiqsriruagaquplugich. ²³ Taatna iluqaanik pisuuruñña pisigiplugu tusraayugaallautaq ilañiutisukñña piliutaanik Agaayyutim akiqsruutigikkananik.

²⁴ İisimarusri aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtit aullağaqtu, aglaan atausriq akiññaguuruq. İñuuniałipsitñi Christ-mun pisuğnisilaagıtchi akiññatlasriłusri aqpaqsruqtitun. ²⁵ İluqatin añaktaqtit qaunagillautaqtu timimiknik ilisaqhutiñlu atqunaq akiññaktaaqagukhutiñ niaquutmik piungiqsaqtuamik. Taatnatunli ukpiqsriruagut iñuuniallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqput piungigumiñaitchuq. ²⁶ Tarra, ittñña aqpaqsruqtitun akimasaqhuni aqpaqsruqatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqtitun akimasaqhuni qakiqtautraqtatmiñiñ. ²⁷ Anaktaqtim añalattağigaa timini, aglaan piñiqsitauviaqtuq aqpaliutramun ilisatłaitchumi. Taatnatuntuq añalalgusriñiaqtuñña uvamnik, atakkii piñiqsitauviaqtuñña savautriğimniñ Christ-mik quliaqtuanğitchumali atlanun iñuñnun.

10

Kilgutauruaq Akitñaqługu Aanguaqtuluğ

¹ Aniqatiumañ! Itqaksritqugipsi atuumaruanik sivulli-aptiknun maliktuanun Moses-mik. İglaułlağmiñ nuviyam qulañiutiniğai suli iluqatin ikaagñigaat tağiuq. ² Nuviyam

qulanjutipmatin suli ikaaqaamitruḡ taḡiuq iluqaḡminḡ pap-
 taakkaupmatun liilaa piut maliguaqtaudiksraḡmiknun Moses-
 mik. ³ Aasriisuli iluqaḡminḡ niqiqaqḡniqsut pamarrutiḡniḡk
 Agaayyutim quviquaqtuakun. ⁴ Iluqaḡminḡsuli imiḡniqsut
 imiḡmik Agaayyutim pamarrutaanik quviquaqtuakun
 uyaḡaḡmiḡ. Taamna uyaḡak nayuutiniqsuq ilinḡitḡi
 nanipayaaq itmata, aasriḡ taamna uyaḡauruaq Christ-
 ḡuruq. ⁵ Aglaansuli iḡugiaktuat Agaayyun quyalinḡitchaat.
 Taatnaqḡguasriḡ suksraunḡiḡḡiḡai suviksraḡlaami. ⁶ Tarra,
 tamatkua atuumaruat taimani atriksraurut uvaptiknun.
 Kilikkaatigut pisugruaqunḡitḡluta pigiḡtchuanun sivulliapta
 pilḡusiatitun. ⁷ Unniḡ aanguaqtuqtaunasri taipchua
 ilanḡisitun, atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiḡaanḡi,
 “Iḡuich aquvittut niḡiqpagviksramun, aasriḡ makitnaminḡ
 aḡḡiaqsiraqtut.” ⁸ Sulipsuuq atlatuqtautqunḡitchaatigut
 taipchua ilanḡisitun, 23,000 tuqupmatun uvlumi atautchimi
 killuqsautmikḡun. ⁹ Unniḡ uuktuaqtaksraḡinḡitichikput
 Atanḡuruq, ilanḡich taipchua taatnaqmatun tuqquatauruat
 tuqunalinḡun nimigianun kigipchaqtitlugich. ¹⁰ Unniḡ
 uqapilḡuktusraunḡitichugut sutigun Agaayyutim aatchuutaigun
 ilanḡich taipchua uqapilḡukmatun. Taatnaqhutinḡ israḡulḡum
 piyaqquirim tuqquḡkai. ¹¹ Tarra iluqatinḡ tamatkua
 atuumarut ilinḡitḡun, uvaptiknun atrikusrautigitqu-
 plugich, suli aglausimarut alḡaqsruutiksrauplutiḡ uvagut
 killuqsagtḡitqunḡitḡluta, iḡuuruagut aqulliqsaḡataqtuami
 uvluni. ¹² Uvvaasriḡ kiḡapayaaq isrumaniḡumi makitaniḡuni
 payanaiḡuni, qaunatiḡaḡilḡapiḡli puukaliksraḡmiḡniḡ,
 atakkii anḡiqusraaqsiuviaqmiuq nutqaqtitauluni tupiksriḡmiḡniḡ
 Agaayyutmik [atrilugich taipchua iḡuich inḡilḡaan].
¹³ Qanupayaaq anḡiqusraaqsiuniḡuvich, taatnatchikuntuuq
 iluqatinḡ iḡuich anḡiqusraaqsiupmiut. Aglaan Agaayyutim
 tuniqsimaruam anḡiqusraaqsiupkaḡumiḡaitchaatin qaaniḡlugu
 akiyalguisan. Qakugupayaaq ukpiqsriḡhiḡ uuktuakkaukpan
 Agaayyutim annagviqaqtinniaḡaatin akimayumiḡaqsilutin.

Niḡiqpagviat Aanguatigun naagaqaa Atanḡum Nullautchiḡvia

¹⁴ Taatnamik, piqpagiplusri ilauraamaanḡ, piisimaagitchi
 aanguaqtuligmiḡ. ¹⁵ Kanḡiqsilḡurusri uqautigikkamnik.
 Isivḡiuqsium ilipsitḡnik uqautigikkaga ilumutuupmagaan.
¹⁶ Isrummatigilugu Atanḡum nullautchiḡvia, imipayaaqapta
 qallutmiḡ quyyatigikkaptigun quyaqatigigikput Agaayyun
 Christ-ḡum aujanik maqipkakkananik sannigutami
 uvaptiknun. Suli avguqaptigu qaqqiaq niḡiplugu
 qiniḡitkikput ilaliqsruutikḡput iḡunḡi Christ tuqquḡtikanḡi.
¹⁷ Tarra niḡikapta atautchimiḡ qaqqiamiḡ, uvagut
 atausriḡuqtitaurugut atautchisun timitun iḡugiakkaluaqhuta.

18 Isrummatigilugich Israel-aagmiut pilgusinat, tamatkua nigisuuruat nigrutinik tunillautauruanik tunillagvinmi, tamatkua piqatigiiksut Agaayyutmun atakkii nigigaat tunillaun atautchikun. 19 Qanuutauva taamna? IIsautisukkipsi tamatkua aanguat suli niqit tunillautauruat aanquanun suungitchut. 20 Una uqautigigiga, Jew-nungitchuat tunillaqtuguurut niqinik tuungaiyaanun, Agaayyutmun qaitchiniitchut. Piqatautqungitchipsi tuungaiyaani. 21 Imigumiñaitchusri qallutaaniñ atangum imillapsi qallutaatniñ tuungaiyaat. Nigiyumiñaitmuisri atangum niggivianiñ nigillapsi niggiviatniñ tuungaiyaat. 22 Sanjitchaktittagigikput ataniq taatnaqapta taapkuñnina. Sanjiluktaununasrugivisa ilaaniñ?

Kamaksriñiq Agaayyutmik Suragapayaakun

23 IIsri-samma uqaqtut, "Suragañnaqtuq qanupayaaq suragañuktuni." Aagaluq, aglaan ilanich nakuungitchut uvaptikni maligukkuptigu Agaayyun. Ilumutuuruq suragahiñauliqtut supayaamik, aglaan ilanich sayy-illaagutaungitchut atlanun ukpiqsriruanun. 24 Kiña ukpiqsriruaq inmiguaqsaqani, aglaan ikayuutiniagli atlanik inuñnik. 25 Niggisiuñ niqipiapayaaq tunirauruaq tunnuqqaivinmi, apiqsruqtautigisunajnaqagu nakiñ niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisunajnaqagu qaugrimmaagiutillautapsitñi nalaunñapmagaan nigihiqsi. 26 [Apiqsruqtuutigiyumiñaitchiksi] atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpigaanani, "Nuna Atangum pigigaa suli suapayaaq nunamiittuaq." 27 Kia ukpiqtuanungitchuam aiyugaaqpasri niggiyaqulusri tupigmiñun niggisuñ manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtautigisunajnaqagu nakiñ niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisunajnaqagu qaugrimmaagiutillautapsitñi nalaunñapmagaan nigihiqsi. 28 Aglaan inuum uqautikpasri taamna niqi tunillautigimaniñlugu aanquamun, niginiñnaqagu niqi pisigilugu taamna inuk kiliktigikkan. Ami isrumaviaqtuq qaugrimmaagiutillautagmiñi nigihiksranja taavruma niqim nalaunñaiññilugu, 29 ilipnun nalaunñanasrugigaluaqtitlugu. Tarra suvaata nigihihiauligiga qanusripayaamik anjalanniaqpauñ atlam inuum nalupqisruutmigun? 30 Quyaaniñkiga Agaayyun piqutigiplugu nikiksraga. Taatnamik kia uqautinana killuqsagniluna nigigupku taamna niqi. 31 Itnatun ittuq, nigiguvich imiguvillu naagaqaa suragapayaagupsi kamakkutiqaqsuñ Agaayyun supayaatigun. 32 Tarra, sakiqniugutigipkaqagu kia inuum tupiksriñksranjanun Agaayyutmik, Jew-nugaluapata Jew-nungitchaluaqata naagaunniñ ukpiqtuanuruañugaluapata Agaayyutmun. 33 Taatnatuntuq suragapayaaqama

quyaliñiuragitka iñupayaat supayaakun. Uvapkuangiqsunja anniqsuguglunja uvannik kisima, aglaan ikayugniaqtunja iñunjanik iñugiaktuanik anniqsuqugaluaqługich.

11

¹ Uvvaasriiñ, iñuuniagitchi uvaptun tuvraiñiaqmatun Christ-mik.

Ağnat Matuqaqtaksragığaich Niaqutinġ Agaayulıgımikni

² Aniqatiumaan, nangagıpsi itqaumakapsitnġa qanuq iñuunიაqtilaapkun Christ-mun supayaatigun, tupigiplugich ilisauttutit qaisatka ilipsitñun. ³ Aglaan kanıqsitqugıpsi Christ qaukłıgıgaa anıtipayaam. Taatnatuntuuq ağnam qaukłıgıgaa uıgıkkani, itna Agaayyun qaukłıupmatun Christ-mun. ⁴ Anun agaayupman naagaqaa sıvunıksrıqıpmān matuplugu niaquni qıñıqtıngıtchaa Christ qaukłıgıtılaanjanik inmiñun. ⁵ Suli ağnaq agaayupman naagaqaa sıvunıksrıqıpmān matuılaağlugu niaquni qıñıqtıngıtługu uıñi qaukłıgıtılaanjanik inmiñun kanıusraağaa. Taatnaqami ittuq akiısutun nuyaiqsitun. ⁶ Taatnaqłunja uqaqtunja: nuliañuruam matusrunğitchumiun niaquni nuyaiqsaksragıgaa. Aglaan kanıunaqpan nuliañuruam saliyumıgich nutchani matuqağliun niaquni. ⁷ Anıtim maturaksragıñğıtchaa niaquni, atakkıi Agaayyutim inıqtağıgaa atrıñutquplugu inmiñun aasriiñ sagviqıplugu kamanautni. Aglaan nuliañuruam qıñıqtitkaa kamanautaa uımi qaukłıupkaqamiun. ⁸ Anunliasrıi inıqtaunğıtchuq ağnamiñ, aglaan ağnaq inıqtauruq anıutmiñ. ⁹ Suli Agaayyun inıqsiñğıtchuq anıutmik pıqutıgıplugu ağnaq, aglaan Agaayyun inıqsıruq ağnamik pıqutıgıplugu anun. ¹⁰ Taatnaqhuni ağnam maturaksragıgaa niaquni agaayukami qıñıqtıyağlugu kamaksrıñi anıutmiñik. Ağnaq taatnaqtuksrauruq pisıgilugich israğulğich. ¹¹ Ağnağlu anunlu ikayugtıgıksuksraunıqsuk avatmun, Agaayyun tillisıaqmatun ilıñıknun. ¹² Aa, sıvullıq ağnaq inıqtauruq anıutmiñ, aasriiñ anıtipayaaq taimakñaaglaan anıpmıraqtuq ağnamiñ. Aglaan itqaumasıun Agaayyutim inıqtaqalħa iñupayaanik supayaanıglu. ¹³ Nalaunñatılaaqısun inıpsitñik. Nalaunñava ağnaq agaayugumi Agaayyutmun matuılaağlugu niaquni? ¹⁴ İlisımarusrı iñupayaaq isrumapmiuq anıtim nuyaqtusrıruam kanıunaqtilaanjanik. ¹⁵ Aglaan ağnam nuyaqtułı piñnaqnautigıgaa. Ağnam nuyanı qaisaurut ilaanun matuksrauplunı. ¹⁶ Kiñapayaaq uqavaağumakpan taavrumuuna, ilısımalıun una: uvagut pıksraitçugut atlamik pıłğusrımik, aasriiñ iluqatın ukpıqtuanıruat nanıpayaaq pıpmıgaat taatnatun.

Atanğum Nullautçıgıvia

17 Uvvasuli, katiraġikapsi agaayyuvigisruklugu ikayuuttutitlaitchusri aglaan atniagutiraqtusri avatmun. Pitqusigiitlusri, taatnaqluġa nangangitchipsi. 18 Sivulliuplugu, tusraaruġa agaayyiaqapsi avgummatiqagaqtusriguuq, aasrii taamna ukpigិតlagiga. 19 Avgummatiqaqapsi akunnapsitñi nalunaiqsittagigaa nallipsi ilumun ukpiqtuanuruatilaana. 20 Katiraġikapsi atautchimun Atangum nullautchigvianik nigingitchusri. 21 Uqaqtuġa taavrumiġa atakkii iñullaa nigiruuq inmi niqautmiñik utaqqsunaqani atlanik. Ilasri anilaaqhutin nigisunġagmin suli atlat iminasriraqtut. 22 Suvisi! Kiñuniqangitpisi nigġiviksrapstñik imigviksrapstñiglu? Nakuungitchuuq suunillaqangiqsi ukpiqtuanuruanik tutqiisaaqlugillu tamatkua suilliuqtuat? Qanuq uqagnaapik ilipsitñun? Quyaginaqpigu taamna? Naagga, quyaginiangitchipsi.

23-24 Uumiġa Atanguruam ilisautigaana uqagikkammik ilipsitñun. Tamarrumani unnuami Ataniqput Jesus tuniraugisipman, tigugaa qaqqiaq. Quyyatigiqqaqlugu Agaayyutmun avgugaa nipliqhuni, “Una qaqqiaq timigigiga siquptauruuq ilipsitñun. Nigiraġigupsiun una qaqqiaq itqakkutigiyumagiksi tuqulġa piqtugiplusri.” 25 Taatnatunsuli nullautchianikamin tigiunigaa qallun nipliqhuni, “Una qallutim imana augigiga. Auga maqitauniaqpan ilipsitñun taimma nutaaq sivunniugun aullaġniñiaqtuq. Imigagigupsi uumakġa qallutmiñ itqakkutigiyumagiksi tuqulġa piqtugiplusri.” 26 Tarra nigiraġigupsiun taamna qaqqiaq suli imiglugu qallutmiñ taavrumuuna quliaqtuagiksi tusraayugaagiksuaq Atangum tuqulhagun aggitqinñialhanunaglaan.

27 Taatnamik, kisupayaaq nigiruuq qaqqiananik imiqtuaglu qallutaaniñ Atangum kamakkutiqasrunaqnagu atriqaqtuq iñuktitud taimani suksraqangitchuanik Atanigmik. 28 Uvva itqagisrunniqpiisun Atangum tuqulha taatna? Ki, iñullaa isivgiugli inmiñik nigigaluaqnagu qaqqiaq imiqsigaluaqanilu qallutmiñ. 29 Uvva iñuksamna nigivaluktuq imiqpalukhunilu ilitchuġigaluaqnagu Atangum tuqulha uvaptiknun. Agaayyutim atannigisigaa taatnasriq iñuk. 30 Taatnaqhutin iñugiaktuat akunnapsitñi sayaiqsut atniġnaliqhutinlu, suli ilanjich tuquanikhutin. 31 Aglaan isivgiuqqaagupta uvaptiknik tarra Agaayyutim anasriñjuqsagumiñaitchaatigut taatnatun. 32 Atangum atannisuqmatigut algaqsruġagigaatigut qanuq iñuuniaqtilaaksraptiknik anasriñjuqsaqungitluta piqatigilugich nunam iñunġi.

33 Taatnaġusri, aniqatiumaan, katinigupsi nigiqatautyagusri Atangum nullautchigvianun utaqqsilaayumausi.

³⁴ Kisupayaaq niġisunniġumi niġiruksrauqqaaqtuq kiñunigmiñi, Agaayyutimli anasriññuqsautaitchumagaasri. Isilġiqsuġisigipsi atlanik utlakkupsi.

12

Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutai

¹ Aniġatiumaanġ! Pakma kanġiqsipkautiginiagiga qanuq Ipqitchuam Irrutchim savaaŋa iñuich iñuuniaħhatni. Kanġiqsitqugipsi taamna nalupqinaigħlugu. ² Iisimagiksi qanuq iñuuniaqtilaaqsi Jew-ŋunġiñŋapsi. Killukuaġutipkakkaurusri putqataġvigitquplugich uqatlaħlaať aanguat. ³ Taatnaqħuŋa kanġiqsitqugipsi una, kiñaanñiñ iñuk aŋalatiqaqtuaq Irrusrianun Agaayyutim uqallakkumiñaitchuq itna, “Jesus suksraunġiqsuali.” Taatnatuntuuq kiñaanñiñ nipliġumiñaitmiuq, “Jesus Atanġuruq,” aglaan Irrusrian Agaayyutim taatnaqukpani kisan.

⁴ Uvvaasriñ, iñuich atlakaagħiñnik aatchuusriaqaqtut aglaan atiruam Irrutchim qaisaġigai iluqaitñik. ⁵ Iñuich savautrirut atlakaagħisigun, aglaan Ataniq atiruq iluqaitñun. ⁶ Iñuich aatchuusriaqaqtut atlakaagħiñnik savautriħġmiktigun, aglaan atiruam Agaayyutim iñuich savatlapkaġai iluqaitñik savaanik aatchuusriaġikkaġmiktigun. ⁷ Ipqitchuam Irrutchim iñuk savatlapkaqmaunġ qanusripayaamik, ilaan ukpiqsrirua-payaat ikayuusriaqaqtittaġigai taavrumakŋa. ⁸ Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkaġaa iñuk isrumatuhikun, aasrii atiruam Irrutchim atla iñuk uqatlapkaqħlugu kanġiqsimahikun, ⁹ atlasuli ukpiqsrisiqatlapkaqħlugu, atlasuli mamititchitlapkaqħlugu iñunñik. ¹⁰ Atiruam Irrutchim atla iñuk savatlapkaġaa quviqnaqtuanik, atlasuli sivuniksriqirautlapkaqħlugu Agaayyutmun, atlasuli puttuqsrisiqatlapkaqħlugu nalliakun nakuuruakunlu pigiitchuakunlu ilitqutchikun, atlasuli uqatlapkaqħlugu atlakaagħiñnik uqautchiñnik nalunaqtuanik, atlasuli uyyuqtautlapkaqħlugu nalunaqtuanik uqautchiñnik. ¹¹ Aglaan tamatkua iluqaisa savaaġigai atautchiusuam Irrutchim, autaaqħugich iñupayaamun qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñuġiaktuat Sulliñġich

¹² Iñuum timaa iñuġiaktuanik israġutaqaqtuq, naagasuli ataus-riuruq timi. Taatnatuntuuq ittugut atautchisun timitun iñuġiallapiagħaluŋŋapta atlakaagħiħhotalu, atakkii iluqata ataus-riŋuqataurugut Christ-mi. ¹³ Iħavut Jew-ŋurut suli atlat Jew-ŋunġitħlutin. Iħavut savaktaaġruurut suli atlat savak-aaġruunġitħlutin. Paptaaqtitnapta Ipqitchuam Irrutchim iluqata atausriŋuqtittaġigaatigut timimun, ami timaanun Christ-ŋum. Aasriñ ilaan aatchuġaatigut atausriullaapluta atiruamik Ipqitchuamik Irrutchimik.

14 Atakkii iñuum timaa atautchihhiñamik isragutaqanğitchuq, aglaan iñugiaktut sulliñgi. 15 Iñuum isiganja uqapqiaqtuq itna, “Uvaña argaunğıtluña, tarra timim sulliñgingitchaaña.” Taatnatchim niplillautilim ilagipkanajigumiñaitchaa timimi. 16 Suli iñuum siutaa nipliqpiaqtuq itna, “Uvaña iraunğıtluña, tarra sulliñgingitchaaña timim.” Taatnatchim niplillautilim ilagipkanajigumiñaitchaa timimi. 17 Timi iluqani iraukpan, iñuk tusraatlayumiñaitchuq. Aasriiñ timi iluqani siutaukpan, iñuk naisitlayumiñaitchuq. 18 Aasriiñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñgi iniksranjitñun, inmi quyagikkağmigun. 19 Timi atautchimik isragutahhiñaukpan, timiqagayaipiaqtuq, amağaa? 20 Uvva iñugiaktuamik isragutaqaqtut timimi, aglaan atautchimik timiqaqtuq. 21 Uvva iñuum iraa nipligumiñaitchuq arganmiñun itna, “Sumun atugumiñaitchikpiñ.” Sulipsuuq iñuum niaqua nipligumiñaitchuq isiganmiñun, “Inuğingitichikpiñ.” 22 Aglaan, taapkua ilañi timim qinñaaqaqtuat sayailuqhutin inuqnapi-aqtut. 23 Suli tamatkua timim sulliñji isrummatigikavut qinñagiksuanunğıtluğich qaunatqiağıtluqaqsiragigivut, suli ilaviñgich atlat qinğaksragingisanğich maturagigivut. 24 Qinñagiksuaat ilaviñgi timipta qaunagiraksraunğıtchut taatnatun. Ilumun, Agaayyutim atlakaagıich isragutapayaani timim iñiqtağigai, uvaptiknun qaunatqiağıtquplugich qinñagiksuanunğıtchuat. 25 Taatna Agaayyutim iñiqtağigai timivut atinğirrutiqaqunğıtluğich akunğatni isragutauruat aglaan ikayuutitquplugich avatmun. 26 Atausriq ilauruaq timimi iluangitpan, iluqatin ilauruat nagliksaqaqaturut. Taatnatun atausriq ilauruaq kamagikkaupman, iluqatin quviatchagaqtut.

27 Iluqasri timigigaasi Christ-ñum, aasriiñ iñullaanuplusri sulliñigigaasri taavruma timim. 28 Akunğatniñ ukpiqtuanjuruaniñ Agaayyun piksraqtaaqtuq atlakaagıiñik savaktiksranik, sivulliq uqqiraqtinik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqirinik Agaayyutmun, piñayuat ilisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quviqnaqtuanik, tamatkunıñalu mamititchitlaruanik atlanik, ikayuiruksranıglu atlanik, sivulliuqtautlaruanıglu atlanik, uqatlaruanıglu uqautchisigun nalunaqtuanik. 29 Iluqagmin uqqiraqtaunğıtchut Agaayyutmun unniñ sivuniksriqiraunğıtchut unniñ ilisautraunğıtchut unniñ savaktaunğıtchut quviqnaqtuanik. 30 Iluqagmin mamititchiraunğıtchut atniğnaqtuanik unniñ uqatlaıtchut atlakaagıiñik uqautchiñik unniñ uyyuqtautlaıtchut nalunaqtuanik uqautchiñik. 31 Tarraasriiñ kipigniupiağıtchi nakuutluktuanik aatchuusriaqagıusri.

13

Piqpakkutiliq Pakma ilisautiniagipsi nakuutlukuamik iñuuniatiksrapstñik.

¹ Uqatlaniguma atlakaagiisitun iñuktitudun unniin israguliktitudun, aglaan piqpaksritlaiññiguma iñuñnik, uqaliğa atriqaqtuq qukiğñaqsiplugu aviluqtaqtuatun.

² Uqatlaniguma sanñiqaqłuna sivuniksriqiritun unniin kanjqsitłalugillu iluqaisa nalunaqtuat unniin ilisimatłaluğa supayaanik, suli ukpiqquitiqağñiguma nuktatłalugich iñğich, aglaan piqpaksritlaiññiguma iñuñnik, sumun atuğumiñaiapiaqtuğa.

³ Aatchuutiginiğupkich supayaurat pigikkatka iñuñnun inuqsraqtuanun unniin aatchuutigilugu timiga ikipkaaksraulugu, aglaan piqpaksritlaiññiguma iñuñnik akiljusriaksraitčuğa.

⁴ Piqpaksriruaq iñuk anuqsrutriruq, ihuaqqutriruq, tuniliñğungitchuq, uqavigaagangitchuq, ⁵ suli arguanangitchuq unniin anallaqluitłaitčuq.

Piqpaksriruaq iñuk iñmiguutłaitčuq, uumitchayaitchuq, itqaksritłaitčuq akitñaqtuqtimiñik nalaunñaitchuakun.

⁶ Piqpaksriruaq iñuk quviasrutłaitčuq iñuich killuliqipmata, aglaan quviasruguuruq iñuich nalaunñarualiqipmata. ⁷ Piqpaksriruaq iñuk manimmilguruq, aasriin ukpiqsriraqtuq suli niğiugaqtuq suli igłutuilguruq.

⁸ Ilaatnigu iñuich sivuniksriqitłaiğisirut suli uqatłaiğisirut uqautchiñik nalunaqtuanik suli kanjqsimmataat isukłitkisiruq, aglaan piqpaksriñiq isrukłitchumiñaitčuq.

⁹ Iłisimañiqputlu sivuniksriqiliqputlu naamanğitchuk. Taatnamik isukłitkisiruk. ¹⁰ Iłisimañiq naamasimaruakpan, aatchuusriat piigisirut.

¹¹ Uvvaami ililgaanjukama uqagaqtuğa isrummatiqaqłuna suli sivunniuguupłunjalı ililgaatun. Iñuguqama iñuuniangiqsuğa ililgaam iñuuniatłhatun.

¹² Pakma qinñitłaitchugut nalupqinaigługu tautukmatun salumaitchuatun tagğaqtuutmun, aglaan taivrumanı qinñigisirugut nalupqinaillapiagługu.

Pakma ilitchuğigiga ilaviñauratłhiñaq, aglaan taimanigu ilisimmağiksipiagısigiga Agaayyun, atrilugu Agaayyun ilisimallapiaqmatun uvanñnik.

¹³ Tarra, supayaat naamasriñhatnunaglaan iñuich ukpiqsrimaniaqtutsuli niğiugaqağutiñsuli piqpaksriłutiñsuli, aglaan taapkunakña piñasruniñ kamanagñiqsrauruq piqpaksriñiqput atlanik.

14

Iłisauttutipsaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutiñgun

¹ Taatnamik pisuqtılaagvigiñuñ piqpaksriñiqsi atlanik iñuñnik. Uvvasuli kimmutiqallapiagitchi Ipqitchuam

Irrutchim aatchuutaiñik, suvaluk uqaqtautlasriñiptiknik Agaayyutmun. ² Iñuk uqağumi uqautchikun nalunaqtuakun uqałhiñiaqtuq Agaayyutmun. Iñuich kanjisiyumiñaitchut uqağikkanjanik, atakkii Ipqitchuam Irrutchim uqaqtittagigaa nalunaqtuanik sunik. ³ Aglaali iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kanjisiñiaqtuakun uqautchikun sayyillaagiruq iñuich ukpiğutinñik pitchuksaaqługillu arakługillu. ⁴ Iñuk uqaqtuaq uqautchikun nalunaqtuakun ikayuğaqtuq injmiñułhiñiaq, aglaali iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kanjisiñiaqtuakun uqalikun sayyillaagai ukpiqtuanjuruat ukpiğutinñi. ⁵ Uqatlatqunayağaluagipsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kimmutigitlukkiga uqaqtautqplusri Agaayyutmun. Iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kamanatluktuq taavrumakña uqaqtuamiñ uqautchikun nalunaqtuakun, iñunmik mumiutrigangisuaqpan. Iñuqaqpan taatnatchimik sayyillaatlagisigai ukpiqtuanjuruat ukpiğutaat.

⁶ Aniqatiut, uqautisukkipsi qanuq Agaayyutim sagviaqtukkanjanik uvamnun suli qanuq ilitchuğipkautaanik uvamnun, suli uqautisukkipsi Agaayyutim ilumutułhanik ilisautilusilu. Uqaqsiñiguma nalunaqtuakun uqautchikun, qanuq ikayuutaunayaqpiq? Uqaqtuksrauruña kanjisiñiaqsilugu. ⁷ Uvva atrikusraun. Iñuich atuqtuuraqmata supluaqtuğnaqtuanik unniiñ nuqaqtilinñik atuqtuurayuiłlagmin nalausrunaqnagu, iñuich naalagniruat ilisağiyumiñaitchaat igñaña atuutim. ⁸ Sulipsuuq anuyaktuani, qalğuqtaun nalupqinaqtuamik nipliqman anuyyiuqtit tupisralatlaitchut anuyaksagimun. ⁹ Taatnatuntuuq, uqağupsi nalunaqtuakun uqautchikun, qanugutin iñuich ilisimaniaqpatruñ sumik uqaqtilaagsi? Silałhiñamun uqaqmatun piñiaqtusri. ¹⁰ Nalupqinaitchuq iñugiaktuat atlakaagiiç uqautchich nunamiitilañat, aasriiñ iluqatin kanjisiñiaqtut. ¹¹ Aglaan kanjisitłaitchupku iñuum uqausria avakñaqtauniaqtuña taavrumuña uqaqtuamun, suli ilaa uvamnun. ¹² Taatnatuntuuq kimmutiqaqapsi piliqiplusri Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik, kimmutiqagitchi nakuutluktuanik aatchuusrianik. Taavrumuuna ukpiqtuanjuruat sayyillaakkaurut ukpiğutmikni.

¹³ Taamna pisigiplugu iñuk uqağuuruaq nalunaqtuagmigon uqautchikun agaayuruksrauruq uuyyuutlasruglugu uqağikkani. ¹⁴ Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun uqautchikun, irrusrigikkağa agaayuruq, aglaan kanjisiñgitchiga qanuq uqaqtilaaga. ¹⁵ Uvvaasriiñ qanugñiağniqpiq? Agaayuniaqtuña uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli agaayuniaqmionuñ kanjisiñiaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atugñiaqtuña uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli atuğniağmionuñ kanjisiñiaqtuakun

uqautchikun isrumapkun. ¹⁶ Quayaguvich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun, tamatkua ilisaqsimaitchuat Amen-nağumıñaitkaat quyyatigikkaqsi, atakkii nalurut sumik uqaqtilaapsitñik. ¹⁷ Ilipsi quyyavigillautaguknağaluagiksi Agaayyun, aglaan atlat ikayuusriaqagñiangitchut. ¹⁸ Quayagiga Agaayyutiga uqatlakama uqautchikun nalunaqtuakun pitluklugu iluqasri uqatlañiqsi. ¹⁹ Aglaan ukpiqtuanjuruani iqataukama uqagummatiqatluktunja tallimañhiñanik uqañignik kanjicsiñaqtuanik, ilisauttutiqaguklunja atlanun, uqaaqsiligmiñ 10,000-niñ uqañigniñ nalunaqtuakun uqautchikun.

²⁰ Aniqatiumaan, isrummatiqaqasri ililgaatun Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun, aglaan ilitqusriqagitchi aniqammiuratun pigiiñiqitlaitchuatun; isrummatipsitñi ititchi iñuguaniksamaruatitun. ²¹ Agaayyutim Makpiğaanani Ataniq itnağniqsuq,

“Tuyugigisigaluagıtka avakñaqtuat iñumnun uqautriñiaqtuat nalunaqtuaticun uqausriğmiktigun ukununja iñunñun, aglaansuli iñugikkağma naalağniyumiñaitchaatja.” *Isaiah 28:11, 12*

²² Taatnamik nalunaqtuat uqautchich quviqnaqtuanjurut ukpiqsriruanjüngitchuanun aglaali sivuniksriqun kanjicsiñaqtuakun uqautchikun ikayuiruq ukpiqs-riruanjuruani. ²³ Uvvaasriñ ilisaqsimaitchuat unniñ ukpiqtuanjuranjüngitchuat isiqpata agaayyuvıñmun iluqapsi uqautriñjapsi nalunaqtuakun uqautchikun, nipliippiagtut isumailauniplusri, amağaa? ²⁴ Aglaan iluqasri uqagupsi Agaayyutmun kanjicsiñaqtuakun uqautchikun aasiñ iñuk ukpiqsriruanjüngitchuaq naagaqaa ilisaqsimaitchuaq isiguni ilitchuğiniağaa killiqirautilaani, suli atanniqsukkauniaqtuq tusraakkağmigun. ²⁵ Taavruma iñuum nalunaqtuat isrummatıñi satqummigñiaqtut. Pulluni agaayyuviginiagaa Agaayyun, aasrii uqausigilugu Agaayyun ilumun akunnapsitñi innilugu.

Atisriñiq Agaayyuvıñmi

²⁶ Aniqatiumaan, qanuq uqagısvısa? Katirağikapsi atautchimun, iñuk atuutiqatlaluni, atlasuli ilisautritlaluñi, atlasuli quliaqtuatlaluñi Agaayyutim sagvikkanıñik iñmiñun, atlasuli uqatlaluni nalunaqtuanik uqautchiñik, atla uyyuugtigilugu taavrumıñja uqautauruamik, aglaan iluqatıñ tamatkua atuumalich sayyillaagutiksraulutiñ ukpiqtuanjuruani. ²⁷ Iluqasri uqagıniagupsi nalunaqtuakun uqautchikun, malğukunniñ piñasrut uqaglich, aasriñ atausriullaalutiñ, atausriqsuli uyyuugtigilugu. ²⁸ Aglaan uyyuugtiksraitpan, kiña iñuk uqagıuuruq nalunaqtuakun uqautchikun tauksruisaaglı agaayyiaqapsi uqañhiñagluni

isrumamiñi inmiñun Agaayyutmunlu. ²⁹ Malguk naagaqaa piñasrut sivuniksriqirit uqaglich, aasrii atlat isivgiuqtaulutinj sumik uqaqtilaanatnik. ³⁰ Aasriiñ Agaayyun sagviutrikpan ilumutuuruamik iñunmun aquppiruamun tamaani agaayyuvini, sivulliq uqaqqaqtuuaq qasrugli. ³¹ Atakkii iluqasri uqautaulhiñaurusri Agaayyutmun atausriullaalusri ilitchitqulugich avatmiñ pitchuksaaqigulugillu avatmun. ³² Iñuk uqaksriusriaqtuuaq Agaayyutmiñ anjalatagitlaruq inmiñik irrutchigmigun [aasriiñ utaqqiugatlaplugu uqaksrani]. ³³ Agaayyutim atuumapkatlaitchaa aupiññaliq katimalipsitñi atakkii nanipayaaq Agaayyun itman qinuiññaqtuq atiugautmiglu.

Tamatkunatun ukpiqtuanjuruatun atlani inipayaani pilgusiatitun taatnatuntuuq piruskraupmisi. ³⁴ Agnasri nipaisaaqtuksraupmiut katimalipsitñi. Atakkii uqaquraungitchut suli qaukhiuyummataitchuksraurut. Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim maligutaksrañani. ³⁵ Iisimasrukkumij sumiksamna, apiqsruglisigij uitiñ kiñuniñmikni. Atakkii kanjunaqtuq agnam uqakisrañja katimaraqikapsi agaayyuvini. ³⁶ Suva? Agaayyutim uqalha aullagñiñiñiqsuq ilipsitñiñ naagaqaa ilipsitñulhiññaq tikiumangñiñiqsuq! ³⁷ Kiñapayaaq iñuk isrummatigigumi inmiñun sivuniksriqirauniluni naagaqaa aatchuusriaqagniluni Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ, tarra kanjqsimaraksraqigai tamatkua aglaatka ilipsitñun Agaayyutmun tillisiginilugich. ³⁸ Tarra suliqutiginasij taatnasriq iñuk suksraqangitchuaq aglagikkamnik. ³⁹ Taatnamik, aniqatiumaan, piliqutigillapiqsij uqaqtausruliq Agaayyutmun, suli nutqaqtitnagich uqaqtuat nalunaqtuakun uqautchikun. ⁴⁰ Aglaan supayaat pisigik nalauttillugich suli iluatmun anjalataaglugich.

15

Anjpkakkauha Christ-ñum

¹ Aniqatiumaan, itqaumatqugiga ilipsitñun quliaqtualiga tusraayugaagiksuaq ilipsitñun. Taimñauruq tusraayugaagiksuaq taimani akuqtuaqikkaqsi suli tuniqsimavigikkaqsi pakma. ² Anniqsukkauniaqtusri ukpigitiññaqupsij taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuaqikkaga ilipsitñun. Aglaan ukpigingitchupsij ukpiqsriñiqsi suungitchuq. ³ Taatnamik ilisautianikkipsi ilisautigikkanjanik Atangum uvamnun; kanjqsiraksraqigisi taapkua qulliuruat ilisauttit, Christ-ñum tuqulha pisigiplugich killuutivut maligutlugu aglausimaruq Agaayyutim Makpiñaanani. ⁴ Suli ilisautianikkipsi Christ-ñum iluvikkauhanik aasriiñ anjpkakkauhanik piñayuatni uvlut,

maligutlugu aglausimaruq Agaayyutim makpiġaañi. ⁵ Anjitiqqaahuni Christ tautuktittuq inmiñik Peter-mun, sulipsuuq qulit malġunhun maliguaqtinun. ⁶ Aquagun taavruma sagviġñiqsuq iñugiatlukhutiñ 500-miñ aniqatigiñun katimapkaġugich, iñugianiqsrañich iñuuplutiñsuli iñajich tuquaniksimagaluaqhutiñ. ⁷ Tugliġiplugu sagviqsuq James-mun, aasriisuli iluqanjitñun uqqiraqtaunuruanun. ⁸ Aquagun taavruma sagviqmiuqtuuq uvamnun, kia-unniñ nigiugingitchaluakkaña Ataniġmun uqqiraqtaugisiñiñ. ⁹ Taatnaqñu kamanaiññiqsauruña uqqiraqtipayaaniñ. Nalliummatingitchuñunniñ tairaksrauluña uqqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimapluña iñunñik ukpiqtuanuruanik Agaayyutmun. ¹⁰ Aglaan Agaayyutim piqpagivagiñuña simmiġñiġaa iñuulġa iħuaqqutritmigun. Ilaan iħuaqqutrillapiatħa piñiñlaunġitchuq uvamnun. Sakuutlukuñu iluqanjitñiñ aglaan uvapkuñiñ piñiġichuñu atakkii Agaayyun savaktuq uvapkun iħuaqqutriñiġmigun. ¹¹ Uvvaasriñ uvañalu naagaqaa atlat uqqiraqtitlu quliaqtuaġigikput taamna tusraayugaagiksuaq ukpiġikkaqsi.

Anjipakkauħat Tuqunaruat

¹² Quliaqtuaġuurugut Agaayyutmun anjipkaġniplugu Christ tuqunaruaniñ. Suvaatami iħasri uqaguuvut tamatkua tuquaniktuat anjipkaġumiñaiññiplugich tuquliġmikniñ? ¹³ Anjipkaġniangiññiñiqpata tuquaniktuat, tarra iħumutuunġitmiñiqsuq Christ-ñum anjipkakkkausrimaħa. ¹⁴ Aasriñ Christ anjipkakkkausrimaiññiñqan, quliaqtuaħiġput atuġumiñaitchuq sumun, naagaqaa ukpiqutisri tanjiġillutiñ. ¹⁵ Aa, iñuich iħitchuġinigaatigut uqagñipluta tanjiġilaamik, atakkii uqagigikput Agaayyutmun anjipkapiagñiplugu Christ tuquliġmiñiñ, aglaan tamanna iħumutuunayaitchuq tuqunaruat anjipkakkauyumiñaitpata. ¹⁶ Tuqunaruat anjipkaġniangiññiñiqpata, tarra Christ anjipkakkauymaitmiñiqsuq. ¹⁷ Christ anjipkakkauñiññiñqan, ukpiqsriħiqsi Christ-mik tanjiġiññiqsuq aasriñ suksraunġiqsuyumaatqusrisuli pisigilugich killuutisri. ¹⁸ Suli Christ anjipkakkauñiññiñqan tamatkua tuquaniktuat ukpiqsriruanuplutiñ Christ-mik suksraunġiqsuttuuq. ¹⁹ Ukpiqsriñiġupta Christ-mik anniqsuqsimaacpatigut pakmapaħiñiñ iñuulħaptikni nagliñnaġniqsraqtugut iluqanjitñiñ atlaniñ iñunñiñ.

²⁰ Aglaan pakma Christ anjipkakkauapiaqtuq tuquliġmiñ. Ilaa anjipkakkauqqaagñiqsuq, taatnaqhuta iħisimarugut Agaayyun anjipkaiñiagñiñlugu tuqunaruapayaaniñ ukpiqsriruanik Christ-mik. ²¹ Iñuk iluqani tuqsraġumaruq atautchim iñuum savaagikkañagun. Taatnatuntuuq iñuk tuqunaruq iñuutlasriñiaqtuq piqutigilugu atlam iñuum savaagikkaña.

22 Atakkii Adam-kun iluqatin tuquruksraurut, taatnatun iluqatin Christ-kun iñugutqikkisirut. 23 Aglaan iñupayauraq anjpkakkaugisiruoq nalaunñaruakun piviksrallaamigun, Christ sivulliuapluni anjpkakkauroq, tarrali aggitqikpan tamatkua Christ-ñum pigikkani iñugutqiksitisigai. 24 Taavruma aquagun isrukitchaaq tikitpan, Christ-ñum qaiññaiağaa anjaayuqautini Agaayyutmun Aapauruamun akiilianikkumigich iluqaisa anjalatchisiqauqtuat sulii iluqaisa sanñiqutiqaqtuapayaat sanñiqauqtuatlu. 25 Christ atanguruksrauroq uvluanunaglaan Agaayyun akimmatrianikpan iluqanitiñiñ Christ-ñum uumiksiraiñiñ. 26 Tuquliq akiilikkauniaqtuq aqulliuluni uumiksri. 27 “Agaayyutim Christ anjalatchipkağaa supayaanik.” Itnağniqsuq Agaayyutim Makpiğaanani. Taatnaqami Agaayyun ilagautingitchuq inmiñik, aglaan iligai supayaat ataanun Christ. 28 Agaayyutim taatnaanikkumiun, ilaaptuug igñiña Agaayyutim ataniqsimapkağniaqmiuq Agaayyutmun inillairuamun supayauramik ataanun Christ. Taimanigu Agaayyun kamağniqsrauniaqtuq supayauramiñ.

29 Suniaqpat tamatkua paptakkauroq pisigiplugich tuqunaruat? Tuqunaruat anjpkakkauyumiñaiapiaqata, suvaata iñuich paptaaqtinniaqpat pisigiplugich tuqunaruat? 30 Iñumun anjpkakkañiaq piitpan suvaatami anayanniuqpiq ataramik quliaqtuağikapku tusraayugaagiksuaq? 31 Aniqatiut! Kigiññigvigirağigiga tuqqun uvlugağipman. Tusraayugaagiksuaqkun ukpiqsiruağugniqsusri, sulii taatnaqluñ quriasuutigigipsi Christ Jesus-kun atannaptigun. 32 Ephesus-mi anuyakkaluagupkich iñuich atriqaqtuat liilaa iqsiñaqtuatum niğrutitun, sumik piññakkumiñaitpiq taatnallapkun? Tuqunaruat anjpkakkañiangitpata, tarra “Niğisa imiqtuağutalu,

atakkii uvluaakun tuquniaqmiugut.” *Isaiah 22:13*

33 Kinnipkaqasri iñunun uqaqaqtuanun uumiña anjpkakkaulikun. “Piqasiqsuutigupsi pigiitchuanik piqatnaani taatnailigisirusri ilinjisitun.” 34 Isrummitqinñaaqsigaasri killuliqitqinğigusri. Ilasri nalurutsulii Agaayyutmik. Taamna uqağigiga kannutchaqugaluaqhusri.

Qanuq Anjpkakkañiaqpa?

35 Iñuk apiqsruqpiaqmiuq, “Qanuğutin tuqunaruat anjpkakkañiaqpat? Qanutchmik timiqagñiaqpat agğigumiñ?”

36 Isrummatuñiaqpat ilipni! Nautchirriikavich nautchiaksranik nunamun nautlaitchut nauriağuglutin tuquqqaagaluaqatin nunami. 37 Aasrii nautchiaksraq nautchirriutikkan qinñaaqangitchuq nauriatun nauniaqtuatum nautchiaksramiñ. Nautchirriirutin mukkaak-srağugumaqtuamik naagaqaa nauruksrauruamik. 38 Aglaan

Agaayyutim nautchiaksraq nauriaguqtitchuugaa itqukkani, sulii nautchiaksrallaa naurisuuruq qanutchiuigimisun. ³⁹ Taatnatuntuuq, iluqatinj uumaruapayaat atlakaagiiñik timiqaqtut, iñuich atautchiiñamik timiqaqtut, nigrutitsuli atlakaagiiñik timiqaqmiut, qaluitsuli atlakaurut, tinjiatsuli atlakaupmiut. ⁴⁰ Sulipsuuq qilañmiittuat atlakaanik timiqaqmiut nunamiittuaniñ. Piññaqnautaat qilañmiittuat atlauruq piññaqnautaatniñ nunamiittuat. ⁴¹ Siqiñgum qaumanga atlauruq qaumanganiñ tatqim, sulii uvluğiat atlakaagiiñik qaumaniqaqtut qivliquulakaminj qilañmi. Uvluğiallaa atlakaagiiñik qaumaniqaqtuq atlamiñ uvluğianiñ. ⁴² Taatnatun itkisipmiuq anjpkakkaukpatu tuqunaruat. Timigikkavut pakmapak ittut nautchiaksratun nautchirriutauruaton nunamun. Tuqusruurut iluvikkauplutinj. Aglaan anjpkakkauniağupta tuqułigmiñ timiqağniaqtugut tuquyumiñaitchuanik. ⁴³ Iñuum timaa iluvikkaukama piññaqnaitchuq sanjiitłuni. Aglaan Agaayyutim anjpkagnağumiuj piññaqnağniaqtuq sanjiqağuni. ⁴⁴ Pakma timivut nunakñaqtaurur, aglaan anjpkagupta timivut qilañmi. Timiqaqapta tuqusruuruamik uvani nunami, ilisimarugut timiqağisiñipluta tuquyumiñaitchuamik qilañmi Agaayyutmi. ⁴⁵ Aglausimaruq Agaayyutim Makpigaanani itna, "Iñuqqaq Adam iñuusriğugniqsuq," aglaan aqulliq Adam irrusriğugniqsuq qaitchiruaq iñuukigmik. ⁴⁶ Irrutchim timaa sivulliuñgitchuq. Nunakñaqtaam timaa sivulliuuruq, aasriili aquagun irrutchim timaa. ⁴⁷ Iñuqqaq nunakñaqtauruq iñiqtauruq mağğaniñ nunam, tugliaaasriiñ iñuk qilañmi. ⁴⁸ Iñupayaanj nunam ittut iñuqqaatun iñiqtauruaton mağğamiñ. Iñupayaanj pigikkaña Agaayyutim ittut taavrumatun qilañmi. ⁴⁹ Pakma atriqaqtugut iñuktun nunakñaqtauruaton. Taimanigu atriłiutiniaqtugut iñuktun qilañmi. ⁵⁰ Aniqatiumaan! Taamnauruq uqautigikkaga, iñuum nunami timiqaqtuam uviñiqaqhuni auqaqhunilu piññaaktaagiyumiñaitchaa anjaayuqautaa Agaayyutim. Taatnatuntuuq timi tuqusuruuq auruqauruq iñuukigmiñaitchuq piungigangitchuami auruqatlailluni.

⁵¹ Naalağniłlagitchi, uqautigipsi nalunaqtuamik itna— iluqata tuquniangitchugut, aglaan iluqata simmikkauniaqtugut. ⁵² Simmikkauniaqtugut akkuvaaurapiaq, sukatluglugu siqungipaksagnañaniñ irim, aqulligmi qalğuqtaqpan. Qalğuqtaun nipliqağluqaaqtuq iluqatinj tuqunaruat anjpkagnaqtut tuqutqikkumiñaiğutinj, aasriiñ iluqata iñuusrugaaqtuagut aatchuusriaqagnaqmiugut nutaamik timimik. ⁵³ Iñupayaan timaa simmiqsitaksrağigaa atakkii nunakñaqtauruq timi tuqusuruuq auruqauruq, aglaan taimanigu

nutauruaq timikput tuquyumiñaitchuq auragatlaitluni. Una atriaqqtuq iñuk mattaqtmatun utuqqagūqtuanik atnūgaanik suli atiaqsipmatun nutaanik. ⁵⁴ Aasriiñ timi auragagūuruuaq simmausiḡpan auragatlailaamik timimik suli timi tuqusruuruuaq simmausiḡluni tuqqutlailaamik, tarani tanjigñiaqtuq aglausimaruuaq Agaayyutim Makpiḡaanjani, itna, “Tuquḡiq akiiliraullapiaqtuq. *Isaiah 25:8*

⁵⁵ Aatai tuquḡiiq, tarakḡaaglaan tuqupkaḡumiñaiḡitin iñuich.

Aatai tuquḡiiq, tarakḡaaglaan atniaḡumiñaiḡitin iñuich.”

Hosea 13:14

⁵⁶ Tuquḡhum atniatlagaatigut killuqsaaqpta, suli killuqsaaun sanḡiqutiqaqtuq maligutaksratigun aḡalatiqaḡhuni. ⁵⁷ Aglaan quyanaqtuq Agaayyun! Atakkii akimapkaḡaatigut atannaptigun Jesus Christ-kun. ⁵⁸ Taatnamik, piḡpaḡiplusri aniḡatiu-maan, payanaiḡitchi ukpiḡsriḡipsitñi, tuniḡsimatitchi suli savautriḡusri Ataniḡmik ataramik pisuḡtilaapsigun, atakkii ilisimagiksi savautriḡiḡsi Ataniḡmik inḡiḡha suiḡaamun.

16

Iḡiraksraq Ukpiḡsriruanun

¹ Pakma aglaḡniaḡtunḡa iḡiraksrakun iñuiñun Agaayyutim Jerusalem-mi. Uḡautigitka ukpiḡtuanḡuruat atlakaagiiñi nunaaqḡiñi Galatia-mi qanuḡhutiḡ iḡiraḡsiuḡhat maninḡñik, aasriiñ pitqugipsi taatnatupiaḡ: ² Minguiḡsiaḡvipayaani atausriullaalusri tugvaitqugipsi iḡaviñḡanik manium ak-iññaktaaḡikkapsi agḡiḡñiaḡḡamnunaglaan; tutquḡtuḡlaayumausri qanutun pitḡakkapsisun. Taatnaḡupsi iḡiraksraq inuḡ-naḡsiñḡitchumauḡ agḡiḡuma. ³ Aasriiñ agḡiḡuma tuyuḡiniaḡitka aatchuutisri piḡasiḡḡugich tuyuutinik ukpiḡtuanḡuruanun Jerusalem-mi iñuktigun nalupḡinaḡikkapsigun. ⁴ Nakuuluni itkaqsikpan aullaḡiksraḡaptuuḡ, iḡinḡisa malihḡiñiaupmigaatḡa.

Paul-ḡum Sivunniugḡtai

⁵ Uḡlaḡniaḡipsi Macedonia-kuaḡḡaagḡlunḡa; atakkii apḡusraaḡniaḡiḡa Macedonia. ⁶ Nayuḡtaullakpiḡiḡipsi naagaḡaa ukiḡlunḡa ilipsitñi, aasriiñ aullaḡniaḡitchuma aatchuḡhiñiaḡipsitḡa inuḡikkamnik iḡlauliksramni napmupayaaq. ⁷ Tautugumaḡitchipsi akkuvaaurahḡiñiaḡ apḡusraaḡhiñiaḡusri, aglaan nayuḡtuatluuraallagukkaluaḡipsi, Atanḡum pitqukpanḡa. ⁸ Aglaan Ephesus-miinniaḡtunḡa Pentecost-liḡiniaḡhatnunaglaan, ⁹ atakkii kamaḡaḡtuam savaaḡḡviksralautam anḡmautigaanḡa, naagasuli iñuḡiaktut akilliliḡsuḡtitka.

¹⁰ Timothy agḡiḡñiḡpan, qaunagiyumagiksi tutḡik-sauliksraḡanḡun ilipsitñiittuallaḡhani, atakkii savautriruḡ Ataniḡmik, uvaptuntuuḡ. ¹¹ Nallipsiunniñ naḡḡuginḡiḡliunḡ.

Paul-ḡum Tugliat Tuyuutaiñ Corinth-aḡmiunun

¹ Uvaḡa Paul, aasriiñ uqqiraqtigigaḡa Jesus Christ-ḡum piḡulḡagun Agaayyutim. Aḡlaktuḡa ilipsitñun ukpiqtuaḡuruḡanun Corinth-mi suli ukpiqtuaḡuruḡapayaḡanun iñuuniaqtuaḡanun nunaḡani Achaia-m. Uvvaasriiñ Timothy aniḡatvut uvamniittuḡ. ²Uvvatuḡ Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iḡuaqqtisrimaallaḡniḡliḡli suli tutḡiksillusri.

Paul-ḡum Quyagaa Agaayyun

³ Quyanaqtuḡ Agaayyun Aapagikkaḡa atannapta Jesus Christ-ḡum. Ilaa aapauruḡ iḡunḡuksriruḡaḡ uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araḡtuiḡhiñaḡuruḡaḡ uvaptiknik.

⁴ Araḡtuḡtigiḡikput iluḡaitñi iḡuilliuḡutigikkaptikni, uvaguḡ-suli araḡtuyumiñaḡsipluta tamatkuniḡa iḡuilliuḡutiqaaḡtuanik taavrumiḡa araḡtuutmik akuḡtuḡaḡikkaptiknik Agaayyutmiñ.

⁵ Iḡumun nagliksaallapiaḡtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuḡ arauttutiqaaḡtugut atqunapiaḡ Christ-kun.

⁶ Iḡuilliuḡaluḡḡapta tusraayugaḡiḡksuaḡ piḡigipluḡu, Agaayyutim araksimaḡaasri uvaptiḡun annautisukhusri killiḡiḡipsitñiñ. Arakkau'apta araḡtiḡaḡniḡaqmiḡsripsuuḡ akuḡtuḡupsiuḡ anuḡsrulikun atunim iḡuilliuḡutitḡiḡ uvaguḡ iḡlutukkaptiknik.

⁷ Niḡiugaḡikkaḡput ilipsiḡun payaḡaitchuḡ. Iḡisimaḡikput nagliksaḡniḡupsi uvaptiktun Agaayyutim arauttutiqaaḡtinniḡaasri uvaptiktun.

⁸ Aniḡatiumaḡ, nalutqunḡitchiptiḡiñ iḡuilliuḡtitauḡaptiḡun nunaḡani Asia-m. Iḡuilliuḡtitauḡaḡitluta qaḡḡiḡluḡu iḡlutuiḡiksraḡput nalupḡigiliutiḡluguunniñ iñuutilaaksraḡput.

⁹ Iḡitchuḡigaluḡaḡikput tikiummiñasugalugu tuḡquviksraḡput, aḡlaan taamna atuumaruḡ tunḡatqunḡitluta uvaptiknun aḡlaan Agaayyutmun aḡipkaitlaruḡmun tuḡḡaruḡanik.

¹⁰ Tuḡuruksraḡuḡaluḡaḡapta ilaan annautimagaḡatigut, aasriiñ annautriñiḡapiaḡtuḡ uvaptiknik; aa, nalupḡisruutigiḡitchikput ilaanun annautisrimaḡiksraḡput.

¹¹ Iḡipsi ikayuḡtuksraurusri iḡiḡsruutiluta. Tarrali iñuḡiaktuḡ iñuich quyyatiksraḡaḡisirut Agaayyutim aatchuutaḡun ḡaisauruakun uvaptiknun kiupluḡich iḡiḡsruḡhat iñuḡiaktuḡ iñuich.

Paul-ḡum Simmiḡñiḡaa Sivunniḡuḡtini

¹² Quviasruutigiḡikput una suli ḡauḡrimmaḡiutiḡillautapta uḡautiḡaatigut uuma iḡumutuutilaḡanik, savaḡiḡivut nanipayaaḡ suli pakma ilipsitñi ipḡiḡikun suli iḡumutuulḡikun

Agaayyutmiqnisauruakun. Tunŋangitchugut puqiutaatnun iñuich aglaan tunŋarugut Agaayyutim ihuaqqutripluni ikayuutaanun. ¹³ Tarra tuyuutivut agliqiagiikkasri kanjqsitñaitchuanŋitchut; kinnisunŋitchipsigiñ uqaŋikkaptigun. Niŋiugaŋigiga kanjqsitñasriħksraqsi ilaatnigun, ¹⁴ takku kanjqsitñasriħauragaluaqmigiksi-samma pakma. Ilaatnimi nanŋautiqatlaniagiŋiptigut suli nanŋaŋisipmigiptigiñ uvluani Atannapta Jesus.

¹⁵ Nalupqisruutiŋangitchuŋa taavrumiŋa. Taatnamik tikiqattaaqqaagukkipsi, piqaquplusri ikayuusriamik tapillugik quviasruutmiglu. ¹⁶ Tikiqattaagukkipsi apqus-raaŋuma sivutmunlu nunanun Macedonia-m utitmunlu nunananiñ Macedonia-m, ilipsitñun itqanaiyautitqupluŋa iglauħksramnun Judea-mun. ¹⁷ Taatna piyumakama, isrummitqigaqtaununiqpiq? Isrumavaluktusriunniñ sivunniŋaŋasrugaluŋa iñuŋisun nunam, anŋaqqaaŋluŋa tarani suli naagaqtuasiluŋa.

¹⁸ Agaayyun tuniqsimaruq uqaŋikkaŋmigun. Taatnatuntuuq uqaativut ilipsitñun nalupqinaitchaqtut. Agaayyutim ilisimagai isrummitqitñaisilaaputlu uqautigikkavutlu. ¹⁹ Atakkii Silas-lu Timothy-lu uvaŋalu quliacquagaŋutigigikput Iŋniŋa Agaayyutim, Jesus Christ, ilipsitñun. Ilaa inŋitchut iñuktun piñŋigaqtuatun anjqqaaqhuni, aglaan ilaan pisuugaa uqautigikkani savaaniŋniplugu. Agaayyutim anjŋutimagaatigut pisigiplugu Christ-ŋum savaŋa uvaptiknun. ²⁰ Iluqaitñikkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkaŋniŋai Christ-kun. Taatnaqhuta nipliutigisruugikput Amen sumipayaaq iñuum kamaksruqmaun Agaayyutim savaŋikkaŋa Christ-kun. ²¹ Agaayyutim nappaqutaupkaŋigaatigut ilipsilu Christ-kun, suli uqsruutiqhuta savaktautqupluta, ²² nalunaitñtaliqhuta pigiliutipiaqhuta inmiñun aasriñ iliplugu Irrutchiñi uummatiptiknun nalupqisruutigingiqlugu ilaanun pigitilaaptiknik.

²³ Aggiŋgukkaluanŋaŋmaunniñ Corinth-mun aggiñŋitchuŋa. Agaayyun ilisimaruq ilumutuħhanik uqaŋikkaŋma ilipsitñun. Utiŋitchuŋa Corinth-mun atniuumatiqaqunŋitlusri. ²⁴ Atanniŋsunŋitchipsigiñ ukpiqsriħipsigun, aglaan savaqatigisrukkipsi quviasruutiqaquplusri, atakkii ilisimarugut nalupqisruutiŋangisilaapsitñik ukpiqsriħapsigun.

2

¹ Sivunniqsuŋa utlatqigunŋitlusri aliatchaktitchaktuagaŋusri. ² Aliatchaktisrimaniŋupsi kia quviasraaŋniaqpaŋa avataagun ilipsi isrumatuyaaktitapsi. ³ Aglaktuŋa pisigiplugu taamna, utlakkupsi aliatchaktitqunŋitluŋa ilipsitñun

quviasraaqtiksrannun. Nalupqisruutigingitchiga quviasruutipkun quviatchaktinniaqtilaaqsi. ⁴ Aglakama ilipsitñun ihuilliullapiağataqtuņa isrumatuyaakluņa uummatimni qianņagma. Aliatchaqunğitchipsi aglaan ilisimatqugipsi atqunapiaq piqpaksriğiga ilipsitñik.

Natqigutriğiq Killiqirimun

⁵ Aglaan nallipsi ihuilliugtitchiruam isrumaaluktingitchaana, aglaan isrumaaluktitkaasri. Ihuilliugtitchummataitchipsi itnaqama. ⁶ Taamna iñuk tatapsausriaqaaniktuq. Apainuruq anğutiplusri taamna inillakapsiuņ. ⁷ Pakma natqigutiraksragigiksi araaqtuğlugu taamna iñuk. Taatnağupsiuņ annautiniagigiksi pilguilliullapiağigimiñiñ aasriiñ qapingitchumuğli. ⁸ Taatnaqluņa inğigipsi tuniqsimasriłaaquplugu piqpaksriğiqsi ilaanik. ⁹ Taavrumuuna aglaktuņa ilipsitñun, atakkii uuktuağukhusri ilitchuğisrukluņa tupiksrisu-upmagaapsi supayaakun. ¹⁰ Natqigutrigupsi taavrumiņa inuņmik, natqigutipmigigaptuuq. Aasriiñ qanutchikun natqigutriruksrauniğuma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivuğaani Christ-ņum. ¹¹ Natqigutiguptigu taamna iñuk tuunğaq akimaniangitchuq sukununniñ uvaptikniñ. Takku nalungitmigivut ilaan qanuq surağautai.

Paul Tutqiksiñğitchuq Troas-mi

¹² Tikitñama Troas-mun quliaqtuağityaqługu tusraayugaagiksuaq Christ-kun, Atanğum piviksriñniğaaņa quliaqtuaqupluņa. ¹³ Aglaan tutqiksiñğitchuņa irrutchipkun, atakkii paqingitługu aniqatiga Titus tarani, tarraasrii aullatqikluņa tarakņa Macedonia-mun.

Christ Akimmatauruq

¹⁴ Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimmatriru-amun uvaptiknik Christ-kun. Siamitkaatigut tiprağiksautun napmunliqaa quliaqtuaqupluta tusraayugaallutamik. ¹⁵ Atakkii ittugut Agaayyutmun tiprağiksautun Christ-kun akunğatni tamatkua anniqsuumaatquaat suli tammaummiruat. ¹⁶ Tamatkunuņa tammaummiranun tipiqagtugut tuquğimik, aglaan tamatkunuņa anniqsuumaatquaanun tipiqagtugut iñuuliğimik. Kiñaaasriiñ nalliummativa taavrumuņa savaamun? ¹⁷ Kisimiņ tamatkua uvaptiktun ittut quliaqtuaat pinņuağutaitchuakun ilumutuuruamik Christ-kun sivuğaani Agaayyutim. Uvagut inğitchugut iñugiaktuatitun quliaqtuaatitun Agaayyutim uqalhanik piññanņiutiginiałhiñagługu.

3

Savaktai Nutaam Sivunniugutim

¹ Uqaviksaagsilgitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuktitun tuyuutinik akuqtuyunaqsiluta ilipsitñun naaga ilipsitñiñ? ² Ilipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uummatiptiknun iñupayaanun ilitchuğitquplugu agliqitquplugulu. ³ Aasrii atlanñuqtauruatigun iñuutchipsigun ilisimanaqtitkiksi tuyuutauhiqsi Christ-miñ aglaagikkaqput. Taapkua tuyuutit aglaanungitchut aglautmik aglaan Irrusriagun iñuuruam Agaayyutim, aglaanungitluni aglagviksramun piliamun uyağanmiñ aglaan uummatipsitñun.

⁴ Nalupqisruutigingillapiagivut tamatkua tumigiplugu Christ sivuğaani Agaayyutim. ⁵ Itnautigingitchikput savatlanilugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan piqaqtirrutaagun Agaayyutim. ⁶ Ilaan piqaqtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniutmigun. Taamna nutauruaq sivunniugun ingitchuq utuqqauruatun sivunniugutitun aglausimaruatun uyağanmun suli tuqupkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriñgitchuanik. Agaayyutim nutauruaq sivunniugutaa qaitchiraqtuq iñuudigmik Ipqitchuakun Irrutchikun. ⁷⁻⁸ Utuqqauruaq maligutaksraq titiqtuqsimaruq aglaatigun uyağanmun, aasrii Agaayyutim qaumanğa sagviqsuq qaitñamiun Moses-mun. Kigiñaja Moses-ñum qaummağikpagitluni Israel-aagmiut qinilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aquvatigun piiqsuq. Maligutaksraq tuqupkaisuuraq qaummağillapiaqman qanutunkiaq qaummağitlukkisiva maatna savautrihiq Ipqitchuakun Irrutchikun? ⁹ Uvvaasiiñ utuqqaqtaq sivunniugun tikiutriruaq tuqputaksraququtmik iñunñun kamanautiqagñiqpan, qanutunkiaq kamanautiqatlukkisiva nutaaq sivunniugun tikiutriruaq nalaunñasripkailigmik iñunñun? ¹⁰ Aasriisuli nutauruaq sivunniugun kamanatlullapiaqtuq utuqqauruamiñ sivunniugutmiñ. Taatnamik utuqqauruaq sivunniugun kamanautiqangigñiqsuq. ¹¹ Taimña utuqqauruaq sivunniugun tikitchaluaqtuq qaumaniqpaurakun piiqsuq, aglaan nutauruaq sivunniugun itchagataqtuq kamanautiqatlullapiaqtuq.

¹² Taatnamik pigikaptigu taatnasriq niğiugaq iqsi-saillapiaqtugut quliaqtualiksrapitigun. ¹³ Moses-tun ingitchugut. Taalutchiğñigaa kigiñani uqautri'ami Israel-aagmiunun takku tautuqungitlugu qaumangum piigñiathanunaglaan. ¹⁴ Aglaan kanjqsitlaisimarut isrummatmiktigun siqquqsipkaqlugich. Uvluvanunaglaan irinich taalutaqaqtutsuli agliqipmata makpigaanñiñ utuqqaich sivunniugutauruat, takku kisimi Christ-ñum taalutaq piitlagaa. ¹⁵ Uvluvanunaglaan agliqipmata maligutaksramik Moses-ñum aglaananik isrumanich taalutaqaqtutsuli. ¹⁶ Aglaan iñuk mumikami

Ataniġmun kanjicsisuuruq taalutaiqsitmatun. ¹⁷ Taimña Atanġuruuq pakma Irrusriuruq, aasrii naniitman taamma Irrusriana Atanġum ittuq patchisairvik. ¹⁸ Tarraasrii uvagut taalutaiqsittuani qiñiġikput kamanautaa Atanġum. Atlanġuġuqsaiñaqtugut ilitlasripluta ilaatun, suli Atanġum Irrusrian ilisaiñaqtitkaatigut ilaatun akiġuktitlasriplugu kamanautaa Atanġum.

4

Akisuruat Suurat Utkusriġiani Qikumijn

¹ Agaayyutim qaitchigaatigut savautriġimik quliaqtuaqupluta naglikkutaagun. Taatnamik nikatchaktanġitchugut.

² Tununġanikkivut iriraqtuutitlu kannunaqtuatlu. Pisaasruġmigautaitchugut. Analanġitchikput uqaġha Agaayyutim kinnitñinġiaġutigilugu. Taatna pitġaitchugut. Iisauttutigigikput ilumutuuruuq kanjicsiñaqsiplugu, sivuġaani Agaayyutim pipmatun. Isrummatmikni ilisimagaat ilumutuutilaaqput.

³ Tusraayugaaġiksuaq uqaġikkaqput iriqsimakpan, iriqsimalhiñaqtuq tamatkununa tammaummiranun.

⁴ Tuunġaum analatchiruam marrumiġa nunamik qiñitlaiqsitkai ukpiqsriñġitchuat kanjicsipkatġaiġuġillu tusraayugaaġiksuaamik, aasriiñ ayaupkaqtitauruaton ittut. Ilaan tautuqunġikai kamanautaanik Christ-ġum atrigikkaġa Agaayyutim.

⁵ Quliaqtuaġitlaitchikput uvaptiknik, aglaan quliaqtuaġigikput Jesus Christ Atanġuniplugu, aasrii savaktigigiptigut Jesus pisigiplugu. ⁶ Agaayyun niqliqsimarug, “Qauma qauli taaqtuamiñ.” Aasrii qaggutigai uummativut qaitchikamisigut qaumamik ilitchuġitqupluta kamanautaanik Agaayyutim qiñiqapta kigiñanġanik Christ-ġum.

⁷ Aglaan Agaayyun qaitchiruq tusraayugaallautamik Christ-kun uvaptiknun iñuġhiñauruanun, atriplugu iñuich tuvvaqsiraqtut akisuruanik suuranik ilulilianun qikumijn. Iñupayaaq qiñiqtaksraġigaa taamna kamañaqtuaq sanġi uvaptikniittuaq agaayyutmiqnisautilaanġanik, uvaptikniñ pisunaqani. ⁸ Ihuilliuqtitaugaluagupta qanusripayaakun akiilipkaqtatġaitchugut, qanuġviiqsitaugaluagupta nikaliġatġaitchugut, ⁹ nagliksaqtitaugaluagupta Agaayyutim suksraatġaitchaatigut; atniaqsiugaluagupta tuqqutaunġitchugut.

¹⁰ Ataramik anayanniuqtuaġaluagupta iñuich tuqqutchukmatigut Jesus-tun aasrii tautunnaqsitquplugu iñuulha Jesus-ġum timiptigun.

¹¹ Iñuuniaġaptikni ataramik anayanniuqtuaqhuta tuqqutauġimun pisigiplugu Jesus, taututlatquplugu inuuranuġha Jesus-ġum uumuuna tuquraġaqtuakun timiptigun. ¹² Anayanniuqtuaqtugut tuquġimijn

pisigiplugu quliaqtualiqput piqaquplusri isruit chuamik iñuuliġmik. ¹³ Aglausimaruaq Agaayyutim uqałhani, “Uqaġaqtugut takku ukpiqsriłlapiaqhuta.” Taavrumuuna irrusriagun ukpiqsriłhum uqaġaqtuguttuuq ukpiqsripluta. ¹⁴ Iłitchuġiplugu Agaayyun anipkairuaq Ataniġmik Jesusmik, ilaan anipkaġisipmigaatiguttuuq Jesus-tun, aggiutiluta piqatigilusri sivuġaanun Agaayyutim. ¹⁵ Iluqaan tamanna iġlutukkaġa ikayuutigigisigiksi. Iñugiaksilaaqhutiñ iñuich tusraarut iluaqqutaagun Agaayyutim aasriłi iñugiaktuat iñuich quyagillapiagñaġaat piqutigiplugu kamanautaa Agaayyutim.

Iñuunialiq Ukpiqsriłikun

¹⁶ Nalupqigingitlugu tamanna nikaliġangitchugut. Timivut piungitmukkaluqtuq irrutchiqput nutaqtikkauruq uvluġaġipman. ¹⁷ Tamatkua iluilliuġutivut pakma sivikisuurami ilhiñaqtut. Itqanaiyaġaatigut akuqtuquplugich Agaayyutim kamañaġniqsrat isuksraitlutiñ quvianaji nakuutlullapiaqtuq iluilliuġutiptikniñ. ¹⁸ Qiñiqtuiñangitchivut sut qiñitlakkavut aglaan sut qiñitlaisavut; atakkii sut qiñiġnaqtuq piigñaqtut, aasrii qiñiġnaitchuq taimuġa inniaqtut.

5

¹ Iłisimagikput palapkaaqput irvigikkaqput mar-rumani nunami piunġiqpan, taamnaami timikput, kiñuniksraqaġñaqtugut Agaayyutmi, iñiqtanġitchuamik arganmik, isuksraitchuamik qıłanmi. ² Pakma imñiqtauliġuurugut, inuġrugiplugu timinitqiguta pakmakñaqtauruamik atrilugu atnuġaatchiaqmatun. ³ Atnuġaakkaugisirugut timimik nutaamik at-nuġailaagumiñaiguta. ⁴ Iñuunġapta uumani palapkaagmi iñułhiñaupluta, imñiqtauliġuurugut uqumailiġutiqaqhuta. Tuquyummataitkaluaqhuta aglaan itchumiqsugut nutaami timimi pakmakñaqtauruamiñ. Atuummikpan tuquyumiñaqtuq timi simmiġisiruq tuquyumiñaitchuamik iñuuliġmik. ⁵ Agaayyutim itqanaiyaġaatigut taivrumuġa. Ilaan nalupqinainanikkaa uvaptiknun taatniinnialha aatchuqamisigut Irrutchiġmiñik. ⁶ Taatnamik qapinġataitchuurugut. Iłisimagikput iñuuniallaptikni uumani timimi piisaallaqput Ataniġmiñ. ⁷ Atakkii iñuuniaqtugut ukpiqsriłikun qiñiġitchaluanġapta ilaanik. ⁸ Qapinġataitchugut, aglaan piitchumallapiaqtugut timigikkaptikniñ aasrii anıłlaaqsimaqatigisruliqıluġu Ataniq. ⁹ Taatnaqhuta sivunniutigigikput quyalisuklugu, iñuugaluagupta maani timiptikni naagaqaa taiñani piigaluagupta timimiñ. ¹⁰ Iluqata sivuġanjutiruksraurugut aquppiutaqpananun Christ-ġum

atanguruam. Atausriuttaagutin iñuich akuqtuigisirut nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik maligullugu savaagikkaqtin iñuunjağmin timigikkagmiktigun nunami.

Savautriraut İlauraagiliutigipkakkauikun

11 Uvva ilitchuğimagikput tatamnaqtilaana Atangum. Taatnaqhuta pitchuksaagivut iñuich akuqtuitquplugich ilumutuuruamik. Agaayyutim ilisimagaa qanusriutilaapi-aqput. Taatnatuntuuq niğiugağigiga ilitchuqsrianiqisi taavrumina qauğrimmaagiutillautapsigun. 12 Piñiangitchugut akuqtuyunaqsitqigukhuta ilipsitñun. Aglaan kiggutik-sraqaqupsi tamatkununa kamagitqusraaħiñaqtuanun qinğnaqtuakun, suksraqangitchuanun uummatmiutağmiknik. 13 Uqautigikpatigut qauğrimmaagiññiluta piqutigigaa Agaayyutim, aglaan qauğrimmaaginñigupta piqutigilhiñağipsi. 14 Piqpaksriħan Christ-ñum aňalatkaatigut, atakkii ilisimagikput nalupqinaiqlugu atausriq tuquruuq piqutigiplugich iluqaisa iñuich. Taatnamik iluqatin tuqupmiraqtut. 15 İlaa tuquruuq pisigiplugich iñupayaurat, aasriñ tamatkua iñuuruat inmiktigulhiñaq iñuutqunğıqlugich aglaan ilaanun tuqutriruumun iñupayaanik aasrii anjipkakkaupluni tuquħigmiñ.

16 Tarra uvakñaniñaglaan isrummatiqangiqsugut iñuñmik ilaan qaalhiñanagun nunam iñuisun. Qaanjisuami isrummatigigaluaqmisaqput Christ iñulhiñauniplugu, aglaan pakma isrummatigingigikput taatna. 17 Taatnamik kiñapayaaq pigiliutipkaqtuaq Christ-mun nutaagugaqtuq. İğruañi piiqsut. İñuunialiqsuq nutaakun. 18 İluqatin tamatkua aggiqsut Agaayyutmiñ. Agaayyutim ilauraaliutipkağaatigut inmiñun Jesus Christ-kun, aasriñ aatchuqhuta savaamik quliaqtuağitquplugu ilaan ilauraaliutipkağisiñiplugich iñuich inmiñun. 19 Uvvaami itnautigigiga, Agaayyutim ilauraaliutipkağai nunam iñui inmiñun Christ-kun, patchisiqutingiqlugich navguutinisigun. Aasriñ quliaqtuağitqugaatigut iñuich qinuiññaksriññiplugich Christ-kun. 20 Taatnaqhuta uqqiraqtaurugut pisigiplugu Christ. Agaayyutim atugaatigut uqautitqulusri. İnigipiagipsi pisigiplugu Christ, itnaqhuni, “İlauraaliutitqigitchi Agaayyutmun.” 21 Agaayyutim Christ killuutailaapiaq irrutiginigaa killuqsaqtautun pisigipluta. Taamna nalaunnasripkakkaurugut Agaayyutmi.

6

1 Uvagut savaqatigiilħaptikni Agaayyutmi inğipsi akuqtuqunğıtlugu Agaayyutim iluaqquataa suunilğağuglugu. 2 Atakkii ilaa nipliqsuq aglausimaruami uqaligmi,

“Piviksraq nalautitman tusraagipsi.

Annigsugviksraq tikitman ikayugipsi.” *Isaiah 49:8*

Uvva pakma Agaayyutim akuqtuiviksram uvaptiknik nalautittuq. Uvlua annigsugviksram pakma tikitchuq.
³ Kisumununniiñ iñuñmun patchisiqutitqungitchugut killukuağnipluta savaaqalıptikni. Taatnamik inillaiñgitchugut putukkisautiksrañanik iñuum apqutiksrañani.
⁴ Aglaan surağalipayaaaptigun qiñiqittugut savaktaupluta Agaayyutmun iglutuiñikunlu, ihuilliuğutikunlu, akiyalgunaitchuatigunlu, sakiqnaqtuatigunlu,
⁵ ipiğaqtuqsuiñikunlu, isiqtauiñikunlu, añağluksiuiñikunlu, sakuuiñikunlu, siñiguiqsaungñikunlu, nigisunñakunlu.
⁶ Qiñiqitkikput ipqiñikunlu, ilisimañikunlu Agaayyutmik, anuqsruñikunlu, ihuaqqutriñikunlu, Ipqitchuakun Irrutchikunlu, ilumutun piqpaksriñikunlu,
⁷ uqaqalıkunlu ilumutuuruamik, suli sanñiagun Agaayyutim. Anuyautiqaqtuñña tugluağiplugulu nalaunñaruaiñkun.
⁸ Qiñiqitkikput kamagikkauñikunlu, kanñutçaktitauñikunlu, uqağitchiuiñikunlu pigiitchuakun nakuuruakunlu. Saglutuniğakkaupluta uqağaluannapta ilumutuuruamik,
⁹ nalunaqtuatun ilipluta ilisimanağaluannapta, tuqqaqsiruatuñ ilipluta iñuusruğağaluannapta, anasriññuqsasqisugaluannapta tuqçutaungitchugut,
¹⁰ isrumaaluktitaugaluannapta quviasruğaqtugut, inuqsralliıqtuatun ilipluta umialıguçtitchigaluannapta iñugiaktuanik, suilliuqtuatun ilipluta piqağaluannapta supayaamik.

¹¹ Aatai ilauraamaañ Corinth-mi, nunummisingitchipsi uqautriñksraptiknik ilipsitñun. Ummativut anmağivut ilipsitñun.
¹² Piqpaksriñiqput ilipsitñik inuqtuummanğitchuq. Aglaan piqpaksriñisi uvaptiknik inuqtuummasriruq.
¹³ Aglaan pakma anmaqsigik uummatisri uvaptiknun. Uqautigipsi uvañña ililgaagiruatuñ iliplusri.

Agaayyuvikpaña Iñuuruam Agaayyutim

¹⁴ Piqasriqsuutinasri ukpiqsriñgitchuatigun takku nalaunñaruaiğlu killiqiğlu piqatigiilguitchuk. Qaumaruaqtuuq piqatıqalguıtmiuq taaqtuamik.
¹⁵ Qanuğutik atausriññuğumiñnaqpak Christ-lu Belial-lu (itnautauruaq tuungamik)? Qanuğutik ukpiqsriruuaq piqasriqsuutiyumiñnaqpa ukpiqsriñgitchuakun?
¹⁶ Agaayyutim agaayyuvikpaña piqasriutiyumiñaitchuq aanguanitñik. Agaayyuvikpagigaatigutkii iñuuruam Agaayyutim, ilaan nipliñhatun,

“Irviginiagıtka ilinich iñuuniaqatigilugillu.

Agaayyutiginiağaatña, suli ilinich iñuginiağıtka.

¹⁷ Taamna pisigilugu, piğitchi akunğatniñ, avittitchi ilinıtñiñ, nipliqsuq Atanıq.

Ilaksiatinasri qaayugnaqtuaniñ.

Taatnagupsi akuqtugisigipsi. *Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34,*
41

18 Aapagigisigipsitña aasriiñ igñigigisigipsi panigilusriļu,
nipliqsuq Ataniq Sanjipayaaqatuaq.” *2 Samuel 7:14*

7

1 Piqpagikkamaan, piqagñiqapta tamatkuniña akiqsruutau-
ruanik ipqiqaqta uvaptiknik qaayugnaqtuapayaamiñ timip-
tigon irrutchtigtunlu. Quyalilakput Agaayyun supayaakun
atakkii talugigikput.

Paul Quviasruktuq

2 Anmautitigut uummatipsigun. Atniangitchivut iñuich.
Killukuaqtitchiñgitchugut iñuñmik. Ivayaqtuiñgitmiugut
kisumikunniñ iñuñmik. 3 Uqautigingitchiga taamna
patchisigisugusri. Takku uvvaqammiq uqautimagipsi
piqpaginipłusri uummatiptikniñ. Piqatigiiksuguk
iñuullaptikni unniñ tuquullaptikni. 4 Nalupqisruutigingipiagipsi.
Pikkutigipiagipsi. Arautiqallapiaqtuña. Iluqaagun
ihulliuğutiptigun quviasrullapiaqtuña.

5 Tikiñnanikaptaunniñ Macedonia-mun iñiqtuqsiñgitchugut.
Ihulliuqtitaurugut qanusripayaakun—nagliksaagtıluta
ukpiqsriñgitchuanun iqsipkaqhutalu qamuuna. 6 Aglaan
Agaayyutim arakliguuruam tamatkuniña nikatchaktitauru-
anik tutqiksipkağaatigut Titus aggiqman. 7 Arakkaurugut
aggihagun sulı arausriaqahagun ilipsitñiñ. Ilaan
uqautigaatigut kimmutiqallapsigun tautugukłuña,
aliasruutiqallapsigunlu sulı piyummatiqallapsigun uvamnik.
Taatnaqluña quviasrutluktuña pakma sivuanigñiñ.

8 Aglaktigun tuyuutipkun isrumaalutchtaktikaluağniqapsi,
nunuurautigingitchiga. Saiñgisuutiligaluagiga tuyuutma
ihulliuqtitauraallañniqmasri. 9 Tarraasrii quviasruutig-
ingitchaluagiga alianniulipsigun, aglaan quviasruktuña
isrumaaluhapsi simmiğñiqmasri. Alianniulipsi pisuligñigaa
Agaayyutim ilipsitñun. Uvagut atniangitchipsi sukununniñ.

10 Alianniugtuni Agaayyutikun isrummitqiksitchiraqtuq
iñuum anniqsuliksrājanun. Taamna nunuurautaitchuq.
Aglaan alianaña nunam tikiutriraqtuq tuqułigmik.

11 Alianniugtusri nalautlugu alianniugutigitqukkaña Agaayyu-
tim. Taavruma pilıqipkağagigaasri nalupqigingiqsitlugu
killukuanğisilaaqsi, uumigiliqsitlugu killuq, iqsigipkaqlugu,
inuğrugiliutipkaqlugu ikayuutikısrāğa, isrummiqsitlusriunniñ
anasriñjuqsatlasriplugu taamna killuliqıruaq. Qanusri-
payaakun tautuktikiksi patchisaungııqsi tamatkunuuna
savaapsigun. 12 Tarraasriiñ tuyuqtuña aglaamnik

pisigisruṇaqnagu taamna iñuk killukuaqtuaq naagaunniiñ iñuk atniummiruaq, aglaan sivuḡaani Agaayyutim ilitchuqnaqugiga qanutun piqpaqsriqaliqsi uvaptiknik. ¹³ Taatnaqhuta taavrumuuna arakkiptigut. Aasriiñ kisian arausriaqput, aglaanlu quviatchallapiaqtugut Titus quviasruṇniqman, atakkii irrutchiḡmigun nutaqtikkaupluni iluqapsitniñ. ¹⁴ Takku nangagipsi supayaatigun ilaanun, aasriiñ qapinapkaḡitchipsitṇa. Uqautigikkavut supayaat ilipsitñun ilumutuuruṭ, aasriiñ taatnatun nangautigikkavut ilipsigun Titus-mun ilumutuuruṭtuuq. ¹⁵ Aasrii ilaan piqpagiliutillapiapsaagaasri itqaqamiuṇ tupiksriyummatiqaliqsi, suli pagla'apsiuṇ kamaksriḡikunlu taluqsriḡikunlu. ¹⁶ Quviasruutigillapiaḡiga nalupqisruutaiqama ilipsigun supayaakun.

8

Ukpiqtuaṇuruat Aatchuiḡhat

¹ Uvvaasriiñ aniqatiut, ilitchuqsritqugipsi iluaqqutrisaanik Agaayyutim qaisaṇanik ukpiqtuaṇuruanun Macedonia-mi. ² Ihuilliuqpauraḡaluṇṇaḡmiṇ inuqsriullapiaḡaluaqhutiṇlu quviatchauḡillapiaqtut, taatnaqhutiṇaasiiñ tigummataipiḡniqsut suuramiknik. ³ Piyumiṇaqtutilaagmikni aatchuḡuuruṭ, sipitluguunniñ uqautigaluaqtitnatiṇ. Uqagiyumiṇaḡiga taamna. ⁴ Uqapsaaqtuiṇaḡaatigut ikayuutitlasrisrukhuṭiṇ savaakun Agaayyutim iñuiñi. ⁵ Aatchuutiqaqtut niḡiuḡiḡisaptigun, sivulliuplugu qaitḡutiṇ inmiknik Agaayyutmun uvaptiknunlu Agaayyutim pisuḡhagun. ⁶ Uvvaasriiñ tiliuḡikput Titus aullaḡniṇaniksimaṇuṇ naatchaqtuaquplugu taamna savaallautaq akunnapsitñi. ⁷ Aasriiñ pillautaḡniqapsi supayaakun—ukpiqsriḡikunlu, uqautriḡapsigunlu, ilisimaḡikunlu, piyummatiqaliḡikunlu, piqpaqsriḡapsigunlu uvaptiknik—taatnamik tigummataitqugipsi aatchuiḡikun. ⁸ Tiliuḡiḡitchuṇa aatchuqulusri. Uktuaḡukkiga piqpaqsriḡiqsi ilumutuupiaqmaṇaan aatchuḡummatiqaliḡisigun, ⁹ takku ilitchuḡigiksi iluaqqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ṇum. Sumik ayuqsraḡitchaluaqhuni, piquṭigiplusri unitchai umialgutini ikayuḡiaqhusri inuqsriuḡhagun. ¹⁰ Uvva uqautigisrukkiga aatchuiḡipsigun. Nakuutlukkayaqtuq ilipsitñi naatchupsiuṇ aullaḡniikkaqsi ukiutqik, takku sivulliuplusri aatchuiḡikunlu piyummatiqaliḡikunlu. ¹¹ Kiikaa, naatchiuṇ naanniaḡhanunaglaan aullaḡniikkaqsi uqiutqik piyummatiqaqapsi, aatchuḡusri pisuḡtilaapsitñi pigikkapsitñiñ. ¹² Aatchuḡupsi piyummatipsigun taamna aatchuun akuḡtuyunaqtuq Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri pigikkapsitñiñ, aasriiñ pigiḡisapsitñiñ.

¹³ Nunurisungitchipsi aatchuiliġmun qaġavriuraaqtillogich atlat aatchuiliġkun. ¹⁴ Pakma sippakuuqtuaqtusri. Taatnamik ikayuiyumiñaqtusri inuqsraqtuanik. Aquvatigunli sippakuuqtualiguminġ ikayuġisigaasripsuq inuqsraliġupsi. Iñupayaagli piqaġumuuq inuġikkaġmiñik. ¹⁵ Aglausimaruatun uqaġigni itna, “Iñuk katitchivaahaktuaq sippakuutlaitchuq, aasriiñ iñuk katitchivaahangitchuaq inuqsraqangitchuq.”

Titus Piqatiniġu

¹⁶ Quyagigiga Agaayyun qaitchiruaq Titus-mun piyummatmik piyummatigikkaptun ilipsitñun. ¹⁷ Iñumutun Titus-ñum akuqtuġaa pitchuksaagutvut. Utlagupiaġataġaasri. Sivunniqsuq taavrumiña inmiñik. ¹⁸ Tuyuqaqmiugut aniqatmik piqasriqġugu nangautiqaqtuamik iluqaitñi ukpiqtuanjuruani quliaqtuaahagun tusraayugaaġiksuumik. ¹⁹ Aasriisuli, ukpiqtuanjuruat piksraqtaaginiġaat iglauqatigitqupluta ilaanun tikiutiguptigiñ taapkua aatchuutit maniich. Savaaqaahaptigun taavrumuuna kamasruġikput Atanguruuaq Agaayyun aasriiñ ilisimanaqsipġugu ikayuiyumaiqput. ²⁰ Qaunatqiaġiguktugut kisumununniiñ iñuñmun pasritqunġitluta anjalahaptigun taapkuniña mikturuanik aatchuutinik. ²¹ Piyummatiqaqtgut nalaunnjaruakun, kisian Atanguruam qiniñhani ingitchuaq aglaantuuq qiniñhatni iñuich. ²² Piqasriqhutik taapkuak iññuk tuyuqaqmiuguttuuq aniqatiptiknik. Uktuaġaluaqaptigu akulaiqġugu ilitchuġigikput ukpiġnaqtuanjutilaña. Pakma piyummatinipsaaqtuq ukpiġiliutipiaqhusri. ²³ Nallipsi apiqsruutigikpaunġ Titus, piqatigigiga savaqatigiplugu ikayuiñhaptikni ilipsitñik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpagik atlak aniqatiuvuk, uqqiraqtigigaik ukpiqtuanjuruat, aasriiñ kamasruġaak kamanautaa Christ-ñum. ²⁴ Taatnamik qiniqtitchumagiksi ukpiqtuanjuruapayaanun piqpaksripiaiqsi uqqiraqtinik suli nalaunnjalha nangaqapsi taapkununja.

9

Iñirat Ukpiqtuaqatinun

¹ Iñitchuġigiga aglaktuksraunġisilaaġa uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyutim iñui. ² Atakkii ilisimagiga ikayuiyumaiqsi. Uqautigillautaqsimagipsi ukpiqtuanjuruananun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuanjuruasii Achaia-mi itqaniagnilusri aatchuutilaapsigun uqiutqik. Piyumalaalipsigun iñugiaktuat anjalataurur aatchuisukhutinġ. ³ Aasriiñ aullaqtitkitka aniqatiuvut. Itqanaitqugipsi aatchuiliġksrapsigun. Uqautigillautagipsi itqanaitkisiñiplusri. Aasriiñ taamna piilaanjutqunġitchiga. ⁴ Aasriiñ Macedonia-ġmiut agġiqpata maligluña ilitchuġigumitruñ itqanaiñġisilaaqsi,

kannutchakpiaqtugut, ilipsipsuuq, nalupqinaiqsruutigilaanikmipkaqhusriġu uqagillautaqhusriġu. ⁵ Tarra isrummiqsunja aniqatiuvut pitchuksaaġukġugich tikitquplusri sivuani agġiġksrapta. Ilinja itqanaiyaġisigaat akiqsruutigikkaqsi, suli aatchuġummatiaqagipsi nunurausruŋaqasri.

⁶ Itqagġlugu una, iġuk nautchirriiruaq iġugiapiangitichuanik nautchiaksranik katitchiġniaqtuq iġugiapiangitichuanik, aasriipsuuq iġuk nautchirriiruaq iġugiaktuanik katitchiġniaqtuq iġugiallapiaqtuanik. ⁷ Iġnullaa aatchuġli sivunniutaagun isrummatmi, tigummatigalugu pisunjaqani suli nunurikkausruŋaqani. Agaayyutim piqpagigaa iġuk aatchuġuuruaq quviasrukhuni. ⁸ Aasriiġn Agaayyutim aatchuġumiġnaġasri sipillugu inuġikkaqsi, ataramik sippakuuqtualigusri. Aasriiġn aatchuutiksraqtasrigisirusri savaallautapayaanun. ⁹ Aglausimaruatun Agaayyutim uqaġhani,

“Nunniuqti siamitmatun, iġuk aatchuiġniqsuq suuraġmiġnik siqġnataitġluni inuqsraqtuanun.

Taapkua itqagġigisigaat ilaan iġuaqqutaa taimuŋa.” *Psalm 112:9*

¹⁰ Agaayyun aatchuġuuruq nautchiaksranik nautchirri-irua mun qaqqiamiglu niqiksranik. Taatnatun ilaan iġugiaksiġniaġai suurat pigikkasri aasriiġi aatchuutitlasriyumagiksi atlanun inuqsraqtuanun. ¹¹ Inuqsrangigġniaqtusri supayaakun tigummataiġipsigun. Tarra savaaptigun iġuich quyyatiqagġniaġaat Agaayyun. ¹² Savaapsi ikayuġaluaġniġai inuqsriuġluqtuat Agaayyutim iġuŋi, aglaan taavrumuunaptuuq iġugiaktuat quyyatiqallapiaġniaġaat Agaayyun. ¹³ Savaapsigun nalupqinaigġniaġiksi ukpiqsriġiqsi Christ-kun, aasriiġi iġuich ikayuusriaqqtuat nangagisigaat Agaayyun tupiksriġapsigun tusraayugaagġksuamik suli tigummataiġapsigun ilinjitġun suli iluqaŋitġun atlanun iġuŋnun. ¹⁴ Aasriiġn iniqsruutiniġasri piqatigisrukhusri pisigiplugu kamaŋaqtuaq iġuaqqutaa Agaayyutim qaisaŋa ilipsitġun. ¹⁵ Quyyan illi Agaayyutmun uqautigilgunaitchuatigun aatchuutaigun.

10

Paul Patchisaiġniruq Savautriġigmiġni

¹ Uvaŋa Paul. Inġigipsi Christ-ŋum aggaŋaiġigmigun piisaŋgġigmigunlu. Taluqsraliġuunigipsitŋa piqatau'ama ilipsitġi, aglaan piqataungitġnama ilipsitġi taluqsraiġniġipluŋa tuyuqtuutipkun. ² Nunuriyumiġnaitchipsitŋa taluqsraitquluŋa nayuutiguma ilipsitġi. Sivunniqsunja akilliġiqsuġukġugich tamatkua uqaqtuat iġuuniusriqagġnipluta nunam iġuisun.

³ Iñuuniagaluannapta timigikkaptigun anuyangitchugut nunam iñuisun. ⁴ Anuyautivut anuyautigingitchai nunam iñuiñ, aglaan atuḡikput Agaayyutim sanñiqpauraja akiilipugich iluqaisa tamatkua akilliliqsuutiruat [tusraayugaagiksuumun]. ⁵ Piyacquqtaḡivut uqavaaḡutipayaat niaquqtusriḡhatlu iñuich takku taatnatchich iñuich sappugutaurut atlanun ilitchuḡiliksranaḡatniñ Agaayyutmik. Isrummitqiksitkivut iñuich Agaayyutikun tupiksritlasriplugich Christ-mik. ⁶ Anasriñjuqsaiḡhiñaḡuqtugut tupiksruutaitchuanik, ilitchuqsripqauraḡupta tupiksriyumalipsitñik ilipsitñik. ⁷ Qiñiḡhiñaqtusri sunik qaalhiñakun. Kiñapayaaq ukpiqsriñiḡumi piginiluni Christ-ḡum isrummatigitqigliun. Piginigumi Christ-mun taatnatuntuuq pigipmigaatigut Christ-ḡum. ⁸ Uqavigaaḡutigillakkaluaḡupkuunniñ sanñiqutiqaḡiq Agaayyutim qaisana uvaptiknun kanḡusruutigiyumiñaitchiga. Ilaan uvaptiknun ikayuqugaasri makitatlasritquplusri Christ-kun. Taavruma sanñiqutiqaḡhum piyacquqtaḡtichumiñaitchaasri. ⁹ Iqsisaaḡungitchipsi tuyuqtuutipkun. ¹⁰ Iḡanjich iñuich uqagñiqsut, “Tuyuutmiñi uqalguruatun ittuq, aglaan nayuutikami irrusriqaḡuuniqsuq sayaitchuatun, uqautriḡhasuli suilatun itluni.” ¹¹ Taatnatchich iñuich isrummatigilitruḡ una, aglaan savaaḡisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu innapta naagaqaa piiñnapta. ¹² Iḡaliqusuutiyumanḡitchugut tamatkununa iñunnun unniñ atriliummatiluta uqaguuruanun nakuuniraaqhutin. Uuktuutiqaḡhiñaqtut inmiknun naipiqtuutiplitinlu. Kanjqsisaiḡiqtin qiniḡtitkaat uuktuutigiaqsi'aminḡ avatmun naipiqtuutiaqsi'aminlu. ¹³ Uqavigaaḡuḡungitchugut uvaptigun aglaan uqaviutigilhiñaḡugikput savaaksriusriaqput Agaayyutmiñ; taavrumuuna ukpiqsritlasrirusri savaaptigun. ¹⁴ Qaanjalautrangitchugut uqaqapta ilaginiplusri savaaptikni. Takku tikiutiqqaagikput tusraayugaagiksuaq Christ-kun ilipsitñun. ¹⁵ Uqaviutigingitchikput atlat iñuich savaanḡat. Aglaan niḡiugaḡigikput una, ukpiqsriḡiqsi sanñisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaagiksuaq avanitchiapsitñun ittuanun. ¹⁶ Quliaqtuaqatlasrirugut tusraayugaagiksuumamik nunaaqqiñi atlani. Uqavigaaḡutigisrunḡitchikput savaaḡianikkaḡat atlat iñuich nautchiivinmikni. ¹⁷ Iñuk uqavigaaḡniagumi, uqavigaaḡutiqaḡli Agaayyutmik kisanik. ¹⁸ Agaayyutim akuqtuumatlaitchaa iñuk uqavigaaqtuaq inmiñik nakuuniraaqhuni aglaan ilaan akuqtuḡisigaa iñuk nakuugikkani.

11

Paul-lu Uqqiraqtinḡuaqtuallu

1 Uvvatuq Agaayyutikun anuqsrutiaallaksitŋa kinnanaaqtuatun itkaluaŋniġuma. Anuqsrutillaŋniapiaqsitŋa!
 2 Takku siqŋaġipiaġipsi Agaayyun siqŋaqsripmatun ilipsitŋik. Atriqaqtusri ipqitchuatun ilaqtatnikkumaaqtuatun qaiŋŋiakkaptun atautchimun ilaqtatiksramun, taamna Christ-ŋuruq. 3 Nuyuaqqtigipsi isrummatisi qaayuġnaqsiviaqtut suli killukuagutipkakkauviaqtusri ilumutuuruamiŋ piqpaksrilġimiŋ Christ-mun, atripluġu nimigġiaq kinnitŋiktuaq Eve-mik pisaasruġmigautmigun. 4 Uvvaami iŋuk agġiġuni quliaqtuagaqsikpan atlamik Jesus-mik quliaqtuagġiŋisaptiknik, naagaunniŋ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik tusraayugaagġisuamiglu akuqtuagġianikkapsitŋiŋ, pitchigġiŋisruatun irrusriqaqtusri. 5 Kiŋnulliŋqianuŋiŋasrugirunja tamatkunakŋa qaukŋiunasrugiplutin uqqiraqtauruaniŋ. 6 Ilisaqsimaruatun uqaqtaulguitchaluaġuma, ilisimarunja sumik uqaqtilaamnik. Qiŋiqtitkikput taamna nalupqinaiqŋuġu ilipsitŋun supayaakun. 7 Killuqsautauniqpa uvaŋnun atmuktigama kivigukhusri quliaqtuagŋiragaŋunja tusraayugaagġisuanjanik Agaayyutim akiilaagŋunja? 8 Ivayaqtuirunja atlaniŋ ukpiqtuanunjanian akuqtui'ama ikayuutaatnik savautriŋiksraptiknun ilipsitŋik. 9 Nayuutiŋamni ilipsitŋi, inuqsriuliqama ihuilluqtitchiŋiŋitchunja kisumikunniŋ. Aniqtatut agġiqamiŋ Macedonia-miŋ qaitchaat inuġikkapayaaga. Supayaakun akiyausrunġitchunja ilipsitŋun. Qaunatqiaġikkisigiga taamna. 10 Christ uqaġuupmatun ilumutupiaq taatnatuntuuq uqaġipmigiga ilumutuuruuq. Kiaunniŋ iŋuum nunanjan Achaia-m nutqaqtitchumiŋaitcha uqavigaaġutiqaŋiġa quliaqtuagama akiilaagŋunja. 11 Suvaata quliaqtuagpik akiilaagŋunja? Piqpagiŋiŋiŋivisi? Agaayyun ilisimaruq piqpagillapiaqtilaapsitŋik. 12 Savaaġikkaga savaaġituiŋaġisigiga, [amiami quliaqtuag-tuiŋaġunja akiilaagŋunja]. Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaaqtuat savaaqaġniplutin Agaayyutim savaanjanik, tuvrapiagŋuġu uvagut suraġaiqput. 13 Taatnatchich iŋuich tanġiġlaakun uqqiraqtaurut. Kinnitŋiŋnialikun savaaqaqtut, qiŋŋaġmikkun atlanuġuuruut iliplutin uqqiraqtaisun Christ-ŋum. 14 Taatnaluasru! Uvvataku tuunġaq iŋmiŋik qiŋŋaniktaġuupmiuq israġulgatun qaumam. 15 Taatnamik quviġusruutiksraunġichuq tuunġaum savaktai qiŋŋaniktaqpata nalaunŋaruathum savaktaisun. Isruksrautaat taimanigu nalliusriaqaġisiruq maligulluġu savaanġat.

Paul-ŋum Nagliksaaġutaa Uqqiraqtaupluni

16 Uqautitqigŋlapi, isrummatiginasritŋa kinnanaaqtuatun innilunja. Kinnanaaġnigaluaġupsitŋa akuqtuqsitŋa taatna,

uqavigaaqtuallakkumuunjali mikiruoramikunniin.
 17 Uqautigikkaga tamanna pitqutigingitchaluağa
 Atangum Agaayyutim. Uqavigaaqama kinnanaaqtuatun
 ittunja. 18 Qiñiqługich iñugiaktuat uqavigaagutiqağuułhat
 nunakñaqtanik sunik, uvañaptuuq uqavigumiñaqmionja.
 19 Takku anuqsrutirağisri quviagipluguunniin
 kinnanaaqtuat, ilipsitñik isrumatunivagillapiaqusri.
 20 İatchiğuuqmıusri iñuum savaktaagrugipmasri, aqsaktuaq-
 masriļu kinniplusri, nunurirağaqmasriļu savautitqupluni,
 kamanagnaaraaqman, suksraunğıqmasriunniin patiktuqmatun
 kigiñapsigun. 21 Isrumasrugnaqtusriļu sayaitchuanunipluta
 suli taatnatun aňalatchiñiğiññipluta. Kanñunağniaqpisa!
 Kiñapayaaq taluqsraitłuni uqavigaatlapman, taatnatuntuuq
 piyumiñaqmionja —uqaguraaqtunjasuli kinnanaaqtuatun.
 22 İinijich Hebrew-ñunıqpat? Uvañaptuuq. İinijich
 Israel-aagmıunıunıqpat? Uvañaptuuq. Kinıviagiñiqpagich
 Abraham-ñum? Uvañaptuuq. 23 İinijich savaktıgıvıgıch
 Christ-ñum? Uvañaptuuq, aglaan savaktillautaut-
 luktunja ilinıtñiñ—uqagugaaqtunjasuli kinnanaaqtuatun.
 Savaaqatlukmionja sakuullapiaqlunja, isıqtakatautlukmionja,
 ipıgaqtuqsıupmionja atqunaq, tuqqutıtqayaqtaqlunja
 iñugiaktuami. 24 Tallımaniaglaan ipıgaqtuqsıurunja
 Jew-ñuruaniñ, malğukıpiani ipıgaqsagñıgni inullakługu
 atautchimik. 25 Piñasrunıaglaan anaumıksıurunja
 anautanik, atautchimi mıluqtukkauplunja uyağañnik,
 piñasrunıaglaan umıaqpaiyaqtautıplunja, unnuaglı uvluglı
 naaplugik tiktauplunja tagıumi, 26 akulaiqlugu iglaullamni
 navıanaqtuakuaqlunja ulıqpanıñ tıglıñniaqtıniñlı,
 navıanaqtuakuaqlunja Jew-ñuqatımñiñ Jew-ñungıtchuanıñlı,
 navıanaqtuakuaqlunja nunaaqqiñi suviksraılaamıļu
 tagıumıļu, navıanaqtuakuaqlunja tamatkunakña tanjıgılaakun
 anıqatauruaniñ, 27 mıngıuqtaagugataqlunja sakiqnağlı
 igłutuqlugu, akulaiqlugu sıñıktuanğıqlunja, niğısuksıuplunja
 imığıksıuplunjalı, iñugiaktuami niqıksraıllıuqlunja,
 atnuğaiıllıuqlunja itrığruami. 28 Avataatıgun tamatkua
 sut kigiñiñıgıvırağıgıga uvlugagıpman isrumaalıuıtıqalıga
 ukpiqtuanurıuanun. 29 Nalıqsi sayaitman ukpiqsrıñıgmıgun,
 uvañaptuuq ikpıgıpmırağıgıga sayaiıllıułha. Nalıqsi
 killuqsagtıtaupman qıniqautısrıugıtka taatnaqtıtchıruat.
 30 Uqavigaaqtuksrauguma, uqavigaagutiqağniaqtunja
 tamatkunıñ qıñıqtıtanıñnik sayairrutma. 31 Agaayyun
 Aapagıkkana Atannapta Jesus Christ-ñum, iñıuıch
 kamaksruqtaksrağıkkañat qañavak taimunja, ilısimaruq
 saglıuqtuanğısılaamnık. 32 Damascus-mıitnama, kavanañata
 umıalgum atıqaqtuam Aretas-mık qaunaksrılıqsugaa

nunaaqqia Damascus-ñum tigurautqupluna. ³³ Aglaan ikipluna aguupmanmun atqaqtitkaatna igalikun katchimi aasriñ annaktitluna ilaaniñ.

12

Paul-ñum Qiñiqquurañi suli Agaayyutim Sagviqsitanj

¹ Uqavigaaqtuapsaallaktuksrauruna sunnautig-ingitchaluanñaan. Aglaan uqautiginiagitka qiñiqquuraat sut Atanguruam sagviqsitanj. ² Iisimagiga anun ittuag Christ-kun. Akimiaguutailat ukiut pianikmata mayuutrauruq piñayuatnun qilaich. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun iisimaruq.) ³ Suli iisimagiga taamna anun mayuutrautilaanjanik inaatnun ayuruat. (Timituummaan naagaqaa timailaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun iisimaruq.) ⁴ Aasriñ taamna anun aullautikkaukami pakmuna, tusraaruq sunik uqagilgunaitchuanik uqautchimigun, suli iñuum uqautigiraksragingisaniñik atlanun. ⁵ Uqavigaagutigiyumiñagaluagiga pisigilugu taamna iñuk, aglaan uqavigaagumiñaitchuna uvapkun, kisanik sayairrutipkun. ⁶ Aasriñ uqavigaatlagaluaqluna, kinnaqtuatun itchunğıtluna, uqagñaqtuna ilumun ittuamik. Pakmaaglaan uqangiqsuna taatna. Ilipsitñun isrumag-itluqunğıtchiga avataagun qiñikkaqsi naagaqaa tusraakkaqsi uvamniñ. ⁷ Suli atchiksuaqupluna tamatkunuuna quviqnaqtuatigun sagviqsautigun uvañnun, kakitlagñaq qaisauruq timimnun. Taamna kakitlagñaq uqqiraqtigigaa tuungam. Ilaan nanñigaaña kamasraağunğıtluna uvamnik. ⁸ Piñasruniaglaan ikayuqtisriugaluagtuna Agaayyutmun, taamna pilguirrutiga piiquplugu uvañniñ. ⁹ Uqautiñhiñağaaña, “Ihaqqutriğiga naamaruq ilipnun, takku sanñiga naamasrisuuruq sayailiuvavich.” Taatnamik quyagiliutipsağiga pilguirrutiga, Christ-ñumli sanñia itchumuq uvañni. ¹⁰ Taatnaqluna Christ piqutigiplugu quviasruguuruña sayailiuhigmi, pisaayugautauligmiļu, sakiqniuhigmiļu, nagliqsaaqtitauligmiļu, ihuilliūqtitauligmiļu, takku sayailiuliqama sayakturuna.

Paul-ñum Isrumaaluutigai Ukpiqtuanjuruat Corinth-mi

¹¹ Uqaqtuna kinnaqtun uqautikapsi tamatkuniña, aglaan ilipsi uqaqusraaqluna taatnatun. Ilipsi uqagiraksragaluapsitña nakuuruakun. Atakkii kiñulliqpianuluna ingitmiuña tamatku-nakña uqqiraqtillautauğitichapsitñiñ, suunğıtchaluannagma. ¹² Iitchuqqutai uqqiraqtipiaqtuam savaanurut akunnapsitñi anuqsrukun, iitchuqqutitigunlu quviqnaqtuatigunlu suli sanñipluni savaatigun. ¹³ Qanuqhusri piviaginginiñivisi atlatun ukpiqtuanjuruatun nanjitaqanğıtñama ilipsitñik

iñuuniutiksrapkun?
lukuagaŝrugipsitña.

Natqigusrimaallañniaqsitña kil-

14 Piñayuatni tikitqattaalhiñaaguqtuña ilipsitñun. Akiyauyumiñaitchuña ilipsitñi, takku pakaqaŋgitchuña sunik pigikkapsitñik aglaan ilipsi, taatnatun ililgaat sunnañniutriruksraunġitchut aňayuqaamiknik, aglaan aňayuqaat piraksraġigaich ililgaatin. 15 Quyyatigipiagiga ikayuutiliġa supayaakun qaisimaaqñuñalu ilipsitñun. Uvvami piqpag-iliutillapiagñigupsi taatnatun, piqpagiraksraġigipsitñaptuuq. 16 Iisimagaluaqhusri, natmaunġitchuña ilipsitñi, aglaan ilasri uqaqtut iliñipluña pisaasruqtuatun manniugitñiñiaġnipluña ilipsitñiñ kinnisipkun. 17 Ivayaqtuġniqpisi nalliatigun iñuktigun tuyuġiraġakkapkun ilipsitñun? 18 Pitchuksaagiga Titus utlaquplusri, suli piqasriqñu aniqatmik ilisimakkapsitñik. Titus-ñum ivayaqtunġitchaasri, takku isrummatiqagtuguk iñuunniusriqaqhunuk atiruamik. 19 Tuyuutipta isrumapkaġuknaġasriñu kiuniaġnipluġich akitñautiñich ilisautriñuñuat. Uqaqtugut sivuġaani Agaayyutim takku savautigikput Christ. Piqpagikkamañ, iluqaagun savaagikkaptigun makitammaagiksitqugikput ukpiqsriñiqsi. 20 Anayasruutigigiga utlakkupsi iñuuniatiqanġiñiñasrugilusri alġaqsruutigikkapkun suli itmiñuña niġiugingisapsigun. Anayasruktuña uqavaaġasrugalusri, siqñakkutiqaġasrugalusri, qiniġusri, iġliktulusri, piġiitчуakun uqautikkutilusri, sañurrutilusri, qutchigihikun niaquqtusriñusri, atausri-ummataiġusriñu. 21 Anayasruktuñasuli utlatqikkupsi, Agaayyutimnun atchiksillapiaqtiliksraġa sivuqqapsitñi, takku qirratiginiagitka iñugiaktuat killuqsaaniktuat sivuani isrummitqinñiurasruñaqatin uvuñanunaglaan qaayuġnaqtuamiñ, sayuñajigmiññu, suli timim pisuñnautaniñ malinjuġutiplutin.

13

Aqulliich Kiliktuutit Iłammiuġutitlu

1 Uvva piñatchiġitka utlautiġma ilipsitñun. Itqaġilugu, “Kiñaunniñ iñuk pasikkutiqaqpan iñuñmun ilisimariqaqtuksrauruq malġuñnik naaga piñasrunik nalupqisrunġitchuanik ilumutuulħagun patchisim.” 2 Kilianikkipsi nayuutikama tugliani, aasriñ kiligukkipsi aglaktigun nayuutingiłamni. Uqautianiksima'apsi taimmani uqautigitqinñiaġiga iluqañitñun killuliqiruanun sivuani: utlautitqikkuma qaġanayaagutiyumiñaitchut. 3 Nalupqinaigukkiksi Christ-ñum uqaġuulħa uvapkun. Nalupqinaigumiñagiksi umuuna, Christ-ñum silġiqsuqmasri sayaitchuanunġitchuq, aglaan saññiqapiaqtuq ilipsitñi.

⁴ Kikiaktuutrukami sayaitkaluaqtuq, aglaan iñuutqiksitkaa Agaayyutim sanjnimigun. Taatnatuntuuq sayaitchaluaqtugut ilaatun, aglaan ilitchuğipkağipsi iñuuniaqtilaaptiknik Agaayyutim sanjiagun Christ-tun. ⁵ Qanuqitilaaqitchi uuktugusri ilipsitñik iñuugaluaqmanjaapsi ukpiqsriñikun. Iisimangitpisiun Jesus Christ itilaaja ilipsitñi? Qiñiğnaqtinniağiksi agaayyutikuağupsi —ukpinñuangisuağupsi. ⁶ Aglaan uvvatuq ilitchuğisriun agaayyutikuaqtilaapput. ⁷ Agaayyutigipsi savaaqaqunğıtłusri pigiitchuamik. Qiñitlutqunğıtchikput nalaunñaniłuta. Aglaan savaağiraksrağigiksi nalaunñaruuaq, inuqtuutigaluaqmatun ilirugutunniñ. ⁸ Takku ak- ililıqsunğıtchikput ilumutuuruuaq aglaan savałhiñaqtugut pisigiplugu ilumutuuruuaq. ⁹ Quviasrugaqtugut sayaitñapta aasriñ sanjisi'apsi. Iniqsruutigipsi nalaunñasripkatqiliksraqsigun agaayyutikuałipsigun. ¹⁰ Taatnaqlıña aglakkitka tamatkua nayuutingitñama ilipsitñi. Utlautianikkuma suammatisrunğıtłusri atuqapku sanjiqutiqałiq Agaayyutim qaisaja uvañnun. Taavrumuuna sanjiqutiqałikun makitatqugipsi, piyaqquqtağunğıtchipsi taavrumuuna.

¹¹ Aniqatiumaan, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim malıguğlisi. Ihuaqsruğlugich piqutisri kamagilugillu pitchuksağutitka, anjıgutilusri avatmun qiñuiññaqautilusriı, Agaayyutimli piqpaksriuum uvaptiknik qiñuiññaqaqtitchiruamlu nayuğumagaasri. ¹² Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. ¹³ Agaayyutim iñupayaanıñ nayaanñanik tuyuğasri. ¹⁴ Uvvatuq ihuaqutrisaan Atanguruam Jesus Christ-ñum, suli piqpaksriłhan Agaayyutim, suli piqataulhan Ipqitchuam Irrutchim nayuğlisi.

Paul-ηum Tuyuutai Galatia-g̃miunun

¹ Uvaņa Paul. Uqqiraqtaunungitchuņa iñuich pisulhatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam anjpkakkanjan Jesus Christ tuqunaruaniñ piksraqtaagigaaņa tuyuģipluņa uqqiraqtautqupluņa. ² Aglaktuņa taavrumiņa tuyuutmik ukpiqtuanuruapayaanun Galatia-mi. Ukpiqtuanuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaanņanik. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta ihuaqququtillaņniaglisi suli tutqiksillusi. ⁴ Jesus qaitchuq inmiñik piqtigiplugich killuqsautivut annautisukhuta marrumakņa pigiitchuamiñ iñuuniaiptikniñ maligutlugu pisulha Agaayyutim Aapagikkapta. ⁵ Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuņa. Amen.

Tusraayugaagiksuaq Atautchiiñauruq

⁶ Uvaņa kanjisiñiağukkgiga una, Suvaataai ayaktigniqpisiun Jesus akuqtuinanikapsi sivuani anniqsuqtiksrauplugu. Ihuaqququtirihigmigun tuqluğaasi piqatautquplusri ilaani Christ-kun, aglaan naalağnirusi atlamun tusaayugaagiksuumun. ⁷ Uvva, atlamik tusaayugaagiksuumik piitchuq! Aglaan ilaņisa iñuich alapititkaasi atlaņnuqtağniaqlugu tusaayugaagiksuaq Christ-kun. ⁸ Quliaqtuağutigipsi tusaayugaagiksuumik nalaunņaruakun. Aglaan ilaņisa iñuich uqautigaasi atlaņnuqlugu. Uvagut naagaqaa isağulgum qilaņmiñ uqagiguptigu atlaņnuqlugu nalaunņangitchuq. Agaayyutim piyaqquğligich quliaqtuaqtauat atlaņnuqlugu. ⁹ Uqautigitqinñiağiga uqautigikkağa sivuani, Quliaqtuaqahiqput tusraayugaagiksuumik nalaunņaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iñuich quliaqtuağigaat atlaņnuqlugu. Agaayyutim suksraunğiqsinniağai taatnatchich iñuich qanapak taimuņa. ¹⁰ Quliaqtuağikapku tusraayugaagiksuaq quliaqtuatlaitchuņa quyalisulhiñaglugich iñuich. Savaktauruņa Christ-mi. Taatnaqluguasiiñ pisuqtilaaptun quyalisulhiñagiga Agaayyun. Uvaņa quyalitñiņniangitchuņa iñuņnik.

Qanuqhuni Paul-ηum Uqqiraqtigūqtilaņa

¹¹ Aniqatiumaan, ilitchuğitqugipsi uumiņa, tusaayugaagiksuaq quliaqtuağikkağa iñuņniñ ingitchuq. ¹² Atakkii akuqtungitchiga iñuņniñ, naagaqaa kia-unniñ ilisautingitkaaņa, aglaan akuqtuğiga tusaayugaagiksuaq Jesus Christ-ηum sagviutipmaņa. ¹³ Tusaagiksi qanusuqtilaaga iñuk iñuunņagma Jew-ηuruat ilitqusiatigun. Pisuqtilaaptun

nagliksaagtitatka ukpiqtuanjuruat Agaayyutmun suli piyaqqugniaqługich ilunjuktaitłuna. ¹⁴ Kamaksritłukłuna Jew-ŋuruat ilitqusiatnik iñugiaktuaniñ iñuuqatiumniñ, piyummatigillapiaqługu ilitqusiat sivulliapta. ¹⁵ Agaayyutim iħuaqqutrihgmigun piksraqtaagigaana savautitqupluni anigaluaqtitna. ¹⁶ Nakuunasugigaa sagviiħiksrani igñiħmiñik uvamnun quliaqtuağitquplugu tusaayugaağiksuaq Jesus-mik Jew-ŋunjuitchuanun. Taatnaqłuna ikayuqtisiunjuitchuna iñunniñ. ¹⁷ Jerusalem-munjuitchuna taapkununa uqqiraqtaunanjiktuanun sivumni aglaan qilamiksrullapiaqłuna Arabia-muktuna. Kinuagunaasii utilgitchuna Damascus-mun.

¹⁸ Jerusalem-muktuna piņasut ukiut aquatigun qiniğiaqługu Peter nayuutiplunaasiiñ ilaani akimiani uvluni. ¹⁹ Qiniñitkitka atlat uqqiraqtit kisian James, nukatchiağikkaña Atanguruam. ²⁰ Aglaatka sagluuqtuanjuitchut. Sivugaani Agaayyutim uqaqtuna ilumuturuamik. ²¹ Kinuagun Syria-muktuna Cilicia-munlu. ²² Ukpiqtuanjuruat Judea-mi ilisimanjuitkaatna kigiñapkun. ²³ Ilinisa tusaahhiñağaatna itna, "Taamna iñuk nagliksaagtigikkaqput sivuani piyaqqugniaqługulu ukpiqqutvut aglaan pakma quliaqtuağiliutinigaa ukpiqqun inmiñik." ²⁴ Aasiñ ilinisa nangagaat Agaayyun piqutigipluna.

2

Paul-ŋum Akuqtukkauħa Atlanun Uqqiraqtinun

¹ Aquatigun akimaiguutailat ukiut Jerusalem-mun utilgitchuna piqasiqłuna Barnabas-mik, suli aullautripluna Titus-mik. ² Aullaqtuna Agaayyutim aullatqiqupmana. Sivulliuqtauruat ukpiqtuanjuruani suksraağitñitqungitkitka quliaqtuağianikkamnik suli quliaqtuağiniakkamnik. Taatnamik ilitchuğipkağitka tusaayugaağiksuaamik quliaqtuağikkamnik katimmatillakmatna. ³ Kia-unniñ nunuriñianjuitkaa tuvaaqatiga Titus nalunaitjuitchiqulugu Jew-ŋunjuitkaluaqtitlugu. ⁴ Iłanisa ukpiqsriñjuaqtit Titus taatnaquniğaat. Iłaliutiniqsut nalunautchiplutin naipiqtuğniaħhiñaqhuta. Iłitchuğisukkaat patchisaiħiqput Jesus Christ-kun Jew-ŋuruat maligutaksrañitniñ. Aasriñ savaktaağrugiliutitqiqugaatigut Moses-ŋum maligutaksraiñun. ⁵ Taatnaqugaluaqtitluta malinjuğutingitchugut takku iñuuniaqplusi maligullugu ilumutun tusaayugaağiksuaq. ⁶ Tamatkua kamagikkauplutin sivulliuqtauruat ilarağainjuitchut sumik quliaqtuağikkamnun. Taamna nipliuttutigigiga atakkii uvamnun taapkua sivulliuqtauruat itmiut atlatun iñuktun. Sivugaani Agaayyutim kiñaunniñ nakuutlunjuitchuq atlaniñ iñunniñ. ⁷ Aglaali ilitchuğigaat Agaayyutmun uvanalu Peter-lu

quliaqtuaquliqpuq tusaayugaagiksuamik, uvaᅇa Jew-ᅇuᅇitᅇhuanun aasiili Peter Jew-ᅇuruanun. ⁸ Agaayyutim Peter uqᅇqiraqtiᅇuqtitkaa Jew-ᅇuruanun, suli uqᅇqiraqtiᅇuqtitluᅇa Jew-ᅇuᅇitᅇhuanun. ⁹ James-lu Peter-lu suli John, kamagikkauplutiᅇ sivulliuqtauruaᅇ, ilitᅇhuᅇiᅇgaat Agaayyutim qaitᅇiᅇᅇha uvamnun uumiᅇa savaaqaliᅇmik. Akuqtuᅇhunuk ilaligaatiguk uvaᅇalu Barnabas-lu. Tarra aᅇiᅇᅇutirugut quliaqtuatlasiplunuk tusaayugaagiksuamik Jew-ᅇuᅇitᅇhuanun aasiili ilinich Jew-ᅇuruanun. ¹⁰ Inilᅇhiᅇᅇaᅇniqsut itqagitquplugich inuqsraqhutiᅇ ukpiqsriruaᅇ Jerusalem-mi, taatna taamna piyummatigisuugaluakkaga atuumatquplugu.

Paul-ᅇum Natqiksruᅇaa Peter Antioch-mi

¹¹ Aquagun Peter Antioch-mukman akilᅇiligiᅇa iᅇᅇuᅇiaktuaᅇ ukpiqsriruaᅇ takkuaᅇni atakkii killukuagᅇniqsuq. ¹² Itnauvva Peter killukuqaᅇtuq. Peter Antioch-mun agᅇianikman niᅇiᅇqatausuugaluagᅇniqsuaᅇ ukpiqsriruaᅇuplutiᅇ Jew-ᅇuᅇitᅇhuani. Aglaan ilaᅇich James-kuayaᅇaᅇ tikitmata Peter-m iqsigiliutiniᅇai iᅇᅇuich isumaqaᅇtuᅇaᅇ iᅇᅇuᅇnun nalunaitmiutᅇhiᅇuᅇᅇugich. Taatnamik Peter piᅇiᅇniqsuq inmiᅇiᅇik Jew-ᅇuᅇitᅇhuaniᅇ niᅇiᅇqatiginaiqᅇugillu. ¹³ Atlas Jew-ᅇuᅇuplutiᅇ ukpiqsriruaᅇ ilaliutiniqsut Peter-mun niᅇiᅇqataunaiqᅇhutiᅇ Jew-ᅇuᅇitᅇhuani taimmaasriiᅇ ukpiᅇᅇuᅇaᅇqtiᅇuᅇhutiᅇ. Unniᅇiᅇ Barnabas malinᅇuᅇᅇutipmiᅇiᅇiᅇqsuq Peter-mun. ¹⁴ Iᅇitᅇhuᅇiᅇkapku iᅇᅇuᅇunianᅇiᅇhat tuvraᅇlugu ilumutuuruᅇaᅇ tusaayugaagiksuam uᅇaᅇutigiᅇa Peter sivuᅇaᅇatni iluᅇaᅇniᅇa, “Jew-ᅇuᅇaluaᅇtutin aglaan iᅇᅇuᅇniaᅇtutin Jew-ᅇuᅇitᅇhuatun. Suvaatami nunurivigich Jew-ᅇuᅇitᅇhuat maliᅇutᅇhitquplugich Jew-ᅇuruat atuiᅇhatnik?”

Jew-ᅇuruatlu Jew-ᅇuᅇiᅇᅇitᅇhuatlu Anniqsuqtauruaᅇ Ukpiqsriᅇiᅇkun

¹⁵ Iᅇumutuullapiaᅇtuᅇ Jew-ᅇuᅇupluta animaliᅇput, makunati-tuᅇniᅇlaᅇq Jew-ᅇuᅇitᅇhuatun killuᅇsaᅇqtitun. ¹⁶ Agaayyutim nalaunᅇasripkaᅇumiᅇiᅇaitkaatigut inmiᅇiᅇiᅇiᅇiᅇ tupiksriᅇiᅇhiᅇᅇaᅇᅇuᅇpta maliᅇutaksramik, aglaan nalaunᅇasripkaᅇniᅇaᅇaᅇatigut ukpiqsriguᅇpta Jesus Christ-mik kisianik. Taamna nalupᅇinaigigikput. Taatnaᅇhuta ukpiᅇiᅇigikputtuᅇq Jesus Christ, aasiᅇiᅇ ukpiqsriᅇiᅇhiᅇᅇaᅇᅇuᅇpta Jesus Christ-mik Agaayyutim nalaunᅇasripkaᅇniᅇaᅇaᅇatigut. Agaayyutim nalaunᅇasripkaᅇumiᅇiᅇaitkaa kiᅇᅇapayaaᅇ nalaunᅇasuktuaᅇ Agaayyutmiᅇiᅇiᅇiᅇiᅇiᅇhiᅇᅇaᅇᅇuᅇpta maliᅇutaksramik. ¹⁷ Isummatigilakput una, tunᅇaviᅇiguptigu Christ ilaanun nalaunᅇasripkaᅇluta sivuᅇaᅇani Agaayyutim, ilitᅇhuᅇiᅇraupmiᅇugut killuᅇsaᅇqtaunipluta atriplugich iluᅇaᅇiᅇa

Jew-ḡuḡitcheuat. Taamna qĩñiqtitpa Christ-tuuq killuqsaaq-tauniplugu? Naagapiaġataq, taamna ilumutuunḡitcheuq. ¹⁸ Aglaan una ilumutuuruq, uqautigiqqaaqapku maligutaksraq ihuanĩñniplugu aasiñ aquagun uqautigitqilgitlugu nakuuniplugu, taatnaqama navguirigũtuḡa. ¹⁹ Atakkii maligutaksrakun tuqunaruḡa maligutaksramun. Pakma iñuutlasiruḡa Agaayyutim iñuutqutaagun. Christ-mi kikiaktuutiqatauruatun piḡa. ²⁰ Taatnamik uvaḡaunġiqsuq iñuuruuq, aglaan pakma Christ iñuuruq uvamni. Iñuullamni timipkun iñuullapiaqtuḡa ukpiqsriḡapkun Igñinjanik Agaayyutim. Piqpagigaanḡa suli qaitchipluni iñuulligmiñik piqutigipluḡa. ²¹ Ayanḡitkiga Agaayyutim ihuaqqutriḡha. Iñuk nalaunnasritlasĩñiqpan Agaayyutmi tupiksriḡhiñakigmigun maligutaksranik, Christ-ḡum tuquḡha inuqnanġitcheuq.

3

Maligutaksrat naagaqaa Ukpisriḡiq

¹ Galatia-ġmĩusii, kinnauruasii! Kia anḡatkuuqpasri? Quliaqtuagũtigipsi nalupqinaillapiaqlugu tuquḡhagun Jesus Christ-ḡum sannigũtami. ² Iḡitcheuġisruktuḡa uumiḡa ilipsitñiñ, akuqtuq̄pisiuḡ Ipqitcheuq Irrusriq tupiksriḡipsigun maligutaksramik? Naagga! Tusraagiksi tusraayugaagiksuaq ukpiġiplugulu, taatnaq̄husi akuqtuġiksi Ipqitcheuq Irrusriq. ³ Aullaġniiqqaaqlugu Agaayyutikuahĩqsi Ipqitcheuakun Irrutchikun, suvaata sivutmugukpisi pakma sanḡipsigun? Taamna kinniqtaullapiaqtuq! ⁴ Nagliksaaġutiqaqtusri pisigiplugu tusraayugaagiksuaq. Suilaamun itpat? Ukpisriḡiqsi atuġumiñaitpa? Taatniitlaitcheuq! ⁵ Agaayyun qaitchiva ilipsitñun Ipqitcheuamik Irrutchimik tupiksrikapsi maligutaksratigun? Naagga! Agaayyutim qaitchigaasri Ipqitcheuamik Irrutchimik savakhuni quviqnaqtuanik akunnapsitñi atakkii tusraakapsi tusraayugaagiksuaamik ukpiqsriusri.

⁶ Abraham-tuuq ukpiqsriñiqsuq Agaayyutmik. Taatnaq̄lugu Agaayyutim akuqtuġniġaa nalaunnaruagiplugu. ⁷ Taavrumuuna ilitcheuġitlagiksi aullaġvipiaqaqtillaaḡat Abraham-mik—iñuich ukpiqsriuat Agaayyutmik tunḡavigiplugulu. Tamatkua aullaġvigigaat Abraham. ⁸ Agaayyutim sivuniksriqutiginiġaa aglausimaruat uqalhatigun nalaunnasripkaġniġnipluġich iñuich ukpiqsriḡhatigun. Taatnaq̄lugu Agaayyutim quliaqtuagũtiniġaa Abraham tusraayugaallautamik inḡiġaan, itnaqhuni, “Iñupayaaq nanipayaaq ikayuusriaqagĩsiruq ilipkun.” ⁹ Abraham ukpiqsriñiqsuq taavrumiḡa. Taatnaqhuniasii

ikayuusriaqaqtuq. Taatnatuntuuq tamatkua ukpiqsriuat Abraham-tun ikayuusriaqaqisirut piqataulutinj ilaani.

10 Aglaan iluqatin iñuich niğiugaqaqtuat nalaunnaruanusrukhotinj sivuğaani Agaayyutim tupiksriñhiñaligimiktigun maligutaksramik nuyuağnaqtuami piyaqquğvinmi ittu. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhiñi itna, “Kiñapayaaq atuiñgitchuaq supayaamik aglausimaruanik makpiğaaniñi maligutaksram piyaqqukkaugisiruq piqutigiplugu tupiksriñgiñi.” 11 Taamna nalupqinaitchuq kiñaunniñ iñuk nalaunnasripkağumiñaitchuq sivuğaani Agaayyutim tupiksriñunipsuuq maligutaksramik, takku uqautikkaaurugut Agaayyutim uqalhiñi, itna, “Iñuk nalaunnaruaq sivuğaani Agaayyutim iñuugisiruq ukpiqsriñlikun.” 12 Aglaan iñuk tupiksriñruaq maligutaksramik [Moses-ñum qaisañamik] tunñaviqanğitchuq ukpiqqutmik. Takku aglausimaruq Agaayyutim uqalhani itna, “Iñuk tupiksriñruaq maligutaksram iniqsruağipayaakkanik iñuugisiruq.” 13 Tupigiyumiñaitkaptigu maligutaksrapayaaq Agaayyutim patchisigigaatigut tuqqutqupluta, aglaan Christ-ñum tasuğaatigut Agaayyutim atanniñhaniñ inanjiutihğmigun uvaptiknun. Aglausimaruq Agaayyutim uqalhiñi itna, “Iñuk naktitauruaq napaaqtumun taamna taiyuaniqñuutitchiuruq.” 14 Taatnaqługu Jesus Christ-kun taamna ikayuusriaq tikiumaniqsuq Jew-ñunitchuapayaanun Agaayyutim akiqsruutigikkañja Abraham-mun. Iñupayaaq tunñaviqalhiñaqtuaq Christ-mik akuqtuigisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim akiqsruutigikkañjanik.

Maligutaksratlu Akiqsruutaalu Agaayyutim

15 Aniqatiumaan, uvva urrakusraun iñunmikñaqtaq, iññuk akiqsruutipmaknik aglautiplutik sulin alupqinaiyausriqługu avatmun, nalliaknikunniñ suksraağumiñaitchaa taamna inillaksimaaniktuuaq sivunniugun naagaqaa atlanñuğumiñaitługu. 16 Agaayyun akiqsruutiqağniqsuq Abraham-mun kinuvianñiñunlu. Agaayyun nipliñgitchuq itna, “Kinuvianun” iñugiaktuanun, aglaan nipliqsuq, “Kinuviapnun” atausriuruamun. Taamna atausriq Christ ittuq. 17 Una itnautigikkağa, Agaayyutim maligutaksraña qaisauruq 430 ukiut pianikmata nalupqinainaniqqaatitlugu akiqsruutaa Abraham-mun. Agaayyutim sivunniugutaa Abraham-mun nalupqinaiyausiqqaatitlugu suksraakkauyumiñaitchuq, atrilugu iñuum anigutaa nalupqinaiyaqsimaruaq suksraakkauyumiñaitmatun. 18 Uvva Agaayyutim aatchuğniaqpatigut akiqsruutigikkañjanik tupiksriñhiñağupta maligutaksramik? Qañaa, taatniingitchuq!

Agaayyutim aatchuutiginiġaa ikayuusriaq Abraham-mun inillaksimaaniktuakun akiqsruutmigun.

¹⁹ Supayaaq tunṇaviqaqpan ukpiqsriġimun, suvaata maligutaksraqqisa? Maligutaksraq illatauniqsuq aquagun tikkuagutitquplugich iñuich navguisaatnik maligutaksramik. Maligutaksraña Moses-ḡum iñuich maligutaksraġigaat agġiġñiałhanunaglaan kiṇuvianjuruam akiqsruutauruam. Israġulgich qaiññiġaat maligutaksraq akunnigutauruamun, aasriił tikiutinigaa iñuṇnun. ²⁰ Aglaan akunnigutauruag inuqnanġitchuq atausriłhiñaq iñuk itman. Aasriiñ Agaayyun atausriuruq taamna.

Suvaata Maligutaksraqqapa?

²¹ Uvvaasriiñ maligutaksraq akitñaummatiniqpa akiqsruutaiñun Agaayyutim? Taatniingipiaqtuq! Tarra maligutaksram qaitchitłaniqpagich iñuich iñuuligmik, ilmun nalaunṇatlanayaqtugut Agaayyutim sivuġaani maligutchiłłaptigun taavrumiña maligutaksramik. ²² Aglaan taatniingitchuq. Agaayyutim uqalhan uqautinigaa iñupayaaq tigutaanunipluġu killuqsautmi. Agaayyun aatchuġuṇniqsuq akiqsruutigikkaġmiñik iñuṇnun piqutigiplugich ukpiqsriłhatigun Jesus Christ-mik. Aatchuutigisunġiġaa tamatkunuña tunṇaviqaqtuanun ilaanułhiñaq.

²³ Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaaginiġaatigut maligutaksram. Patchisaiqsimaitchugut ukpiqqutim tikiññiałhanunaglaan. ²⁴ Maligutaksram ataniginiġaatigut agġiġñiałhanunaglaan Christ-ḡum. Tarra Christ agġiqman tunṇavigiaqsigikput Christ anniqsuqupluta killuqsautiptikniñ. Taatnaqługu Agaayyutim akuqtuġaatigut nalaunṇasripluta ukpiqsriłłaptigun Christ-mik. ²⁵ Aasriiñ pakmapak ukpiġumiñaqsikapta Christ-mik ataniqanaiqsugut maligutaksramik. ²⁶ Taatnamik iġñiġiliutigaasri Agaayyutim tunṇavigikapsiuṇ Christ Jesus ukpiqsriłlipsigun. ²⁷ Iluqasri paptaakkaukapsi atausriṇṇuqataurusri Christ-mi, atiplusri Christ-mik liilaa. ²⁸ Atlagiṇṇaiqsut Jew-ḡuruatlu Greek-ḡuruatlu, savaktaagruilłu patchisaitchuatlu, aṇutitlu aġnatlu. Iluqasri atausriṇṇuqataurusri Christ Jesus-mi. ²⁹ Taatnamik, piginiqpasri Christ-ḡum Abraham-ḡum kiṇuviaġipmigaasri, sulipsuuq piññaktaaginiaqmigiksi Agaayyutim akiqsruutigikkaña.

4

¹ Ilallaglagu uumiña itna, iġñiq paitchaktaaksrautilik ililgaanuṇṇaġmiñi atlakaunġitchuq savaktaagruṇmiñ, iñuqaġaluanṇaisa suurat iṇmiñun. ² Ililgaanuṇṇaġmiñi qaunaksriqaqtuq aṇalatiqaqhuniłu tikiññiałhanunaglaan

piviksram aapañan inillakkaña. ³ Taatnatuntuuq uvagut. Ililgaanuññapta silam añalarrutaisa añalatmigaatigut piğugaluaqata. ⁴ Aglaan pivik inillaksimaruq tikitman, Agaayyutim tuyuğigaa iğñiğikkani. Christ animaruq ağnakun maligutaksrakuaquplugu. ⁵ Agaayyutim tuyuğigaa tasuğuklugich añalatittuat maligutaksramun, atakkii Agaayyutim iğñiğitqugaatigut ilaanun. ⁶ Ilumun Agaayyutim iğñiğigaasri. Taatnaqlugu Agaayyutim tuyuğiniğaa Irrusria Iğñiğmi uummatiptiknun, taamnaasriiñ tuqluqhuni, “Abba, Aapañ.” ⁷ Taatnaqhutin Agaayyutim pisulhagun savaktaagruunğısutin, aglaan Agaayyutim iğñiğigaatin, aasiñ iğñiğiniqpatin tarra paitchaktaaksrautiliğugniqsutin.

Paul-ñum Isrumaaluutiginiğai Galatia-ğmiut

⁸ Inilgaan ilitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaagruurusri tamatkununa ilitqusriñun agaayyutaunğıtchuanun. ⁹ Aglaan ilitchuğigiksi Agaayyun—naagauvva ilumun Agaayyutim ilisimagaasri —suvaatami utiğukpisi sayaitlutin atuğumiñaitlutinlu añalarrutaiñun silam? Savaktaagruutqigukpisi tamatkununa tigutaañulusri? ¹⁰ Qaunaksrugisi uvlut, tatqich, ukiutlu surağagviich! ¹¹ Naviasruutigipsi savalhiñagasarugaluna piilaamun.

¹² Aniqatiumaan, iniqsruğipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami niğiugaqaqasri anniqsuğiaksrapsitñik tupiksriłipsigun maligutaksramik,] atakkii ilınaruna ilipsisun, [amiami tiliñğıtchipsi maligutchiquplusri Jew-ñuruat maligutaksrañitñik]. Inñağma ilipsitñi pimaqluktanğıtchipsitña. Suvaatami pimaqluktağukpisitña pakma? ¹³ Itqagingitpisiunjami atniğñaliga pilguirrutiaqluna quliaqtuaqama tusraayugaagiksuamik ilipsitñun sivulligmi?

¹⁴ Atniğñautiga itkaluanñaan uuktuağutauruatun ilipsitñun iñugluagingitchipsitña nağğugingitlunalu, aglaan akuqtuğipsitña israğulgatun Agaayyutim, naagaunniiñ Christ Jesus-tun. ¹⁵ Taimani qanutun quviasuktigivisi! Piyumiñagñiğupsi iraiğayaqtusri aasriiñ iriliutilugik uvañnun. Itqallagağigiga. Suvaata isrummatigivisitña atlanñuqlugu pakma?

¹⁶ Pakma uumiksririğugniqipik ilipsitñun uqautikapsi ilumutuuruamik? ¹⁷ Tamatkua atlat iñuich maliguaqtigiliutisukkaasri, aglaan taamna nakuunğıtchuq. Tamatkua akililıqsuqugaasri uvamnı maliquplutin ilinich kisimin.

¹⁸ Nakuugaluaqtuq isrummatigillautagaitñi aglaan kisan ikayuutaukpan. Taamna nakuuruq ataramik, nayuutilamniñhiñauñgillaaq ilipsitñi. ¹⁹ Ililgaanuruasrii! Isrumaaluutigillapiagipsi iğñisuktuatun nanırrutiaqmatun. Kipiñniuctuna ilumun Christ-ñum Irrusria naamasitquplugu ilipsitñi. ²⁰ Uvvatuq nayuutilana ilipsitñi pakma atlanñuğlugulu uqausriğa

ilipsitñun. Qanuqsausiupiallaktunja ikayuutauniksrakun
ilipsitñun.

Atrikusaun Hagar-kunlu Sarah-kunlu

²¹ Iļasri aņalatitqiguktut maliģutaksramun. Uqautisritņja, tusraatlaitpisiuņ sumik Agaayyutim uqaqtılaaņja maliģutaksram makpiģaaņani? ²² Aglausimaruq Abraham malģuņnik iģņiqagņipluģu, iļaqataa savaktaagrukun aģnakun aasrii iļaqataa patchisaitchuakun aģnakun. ²³ Iģņiņja savaktaagrukun aģnakun aniruq iņuič piqusriatigun. Aglaan iģņiņja patchisaitchuakun aģnakun aniruq Agaayyutim akiqsruutaagun. ²⁴ Taapkuņņiņja atrikusautiqaqtunja. Tarra taapkuak aģnak ittuk malģuktun sivunniugutauruaktun. Atausriq sivunniugutauruaq maliģutaksrauruq Agaayyutim qaisaņja iģģiģmiņ atiliņmiņ Sinai-mik. Iņuič iņuuruat taavrumuuna sivunniugutauruakun ittut savaktaagruatitun. Aasriiņ aģnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniugutauruatuun ittuq. ²⁵ Taamna Hagar ittuq iģģisun Sinai-tun Arabia-mi ittuatuun. Hagar atriqaqmiuq marrumiņja nunaaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatuun iņuič savaktaagruurut atakkii aņalatitlutiņ maliģutaksramun. ²⁶ Iģļa sivunniugutauruaq patchisailaaħhuruq Agaayyutim qaisaņja Christ-kun. Aasriiņ aģnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniugutauruatuun ittuq. Taamna Sarah atriqaqmiuq Jerusalem-mik qilaņmiittuamik aakaupluni iluqaptikni. Taavrumuuna iņuič patchisaitchut atakkii aņalatitlutiņ Christ-mun. ²⁷ Takku aglausimaruq Agaayyutim uqaħhani:

“Quviasrugiņ aģnaaq qitunģitlaitchuatin!

Atuģiņ quvianakun nipitusiļutin,
iģņisuktuam atniģņaņanik iģlutunģitchuatin!

Atakkii aģnaq suksraakkauruaq qitunģaqatluņniaqtuq
taavrumakņja iļaqatiqaqtuamiņ.” *Isaiah 54:1*

²⁸ Aniģatiumaaņ, pakma aņalatiņaiqsusri maliģutaksramun. Iļiģaaģiliutigaasri Agaayyutim Isaac-tuntuuq piqutigipluģu Agaayyutim akiqsruutaa. ²⁹ Aglaan iņiļģaan iģņiq aniruq piսuħhatigun iņuič piyuaqģiģņiqsuq iģņiģmik aniruamik Agaayyutim Irrutchiģmiguņlu piսuħhaguņlu. Pakmanunaglaan taatnatunsuli ittuq. ³⁰ Sumik Agaayyutim uqaħha uqaqaqpa? “Aullaqtirruņ savaktaagruk aģnaq iģņiņalu, takku savaktaagruum aģnam iģņiņja paitchaktaaqatauruksraunģitchuq iģņiņani patchisaitchuam aģnam.” ³¹ Taatnaqħuta, aniģatiumaaņ, iļiģaaģiņģitčaatiģut savaktaagruum aģnam, aglaan piģiģaatigut patchisaitchuam aģnam.

5

¹ Christ-ñum patchisaikkagigaatigut. Taatnağusri maki-tavigisriun payaņağusri iñuk patchisaiqsamaruatun, savak-taagrugiliutitqinñiaqasri maliğutaksramun!

Iñuuniağitchi Atanğiqsamaruatun

² Naalağnisitchi! Uvaņa Paul ilitchugitqugipsi uumiņa: nalunaitñutchiqsitkupsi Jew-ñuruatun nalaunñapkagnağasugalusri sivuğaani Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqtinğinñiqsusri.

³ Kilitqilgitchiga kisupayaaq iñuk nalunaitñutchiqsittuaq; Taamna iñuk tupiksriruksrauruq iluqaitñik maliğutaksranik.

⁴ Nalaunñasipkaqtasukkupsi Agaayyutim sivuğaani tupik-sriłipsigun maliğutaksramik, tammaigiksi Christ anniqsuutri suli piinanihusri ihuaqutaaniñ Agaayyutim. ⁵ Aglaan uvagut, niğiuğagigikput Agaayyutmun nalaunñasripkağisiliqput inmiñi ukpiqsriłiptigun. Taamna utaqqigikput ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim uvaptikni ittuakun. ⁶ Tunñavigikaptigu Jesus Christ kisian iñuum nalunaitmiutaqalhalu naagaqaa nalunaitmiutaihalu suutaunğitchuq, aglaan ukpiqsriłiq savaaqatuaq piqpaksriłikun.

⁷ Piłlautağaluaqtusri tupiksriplusri ilumutuuruamik. Kia nutqaqtitpasri agaayyutikuagağikipsitñi? ⁸ Aglaan nalupqinaitchuq Agaayyutim tuqluqtigikkapsi nutqaqtingitkaasri.

⁹ Qaunatiqiağigilugu ilisauttun naalağnikkaqsi, takku itnaqsimaruq “Mikiruuram puvlaksautim puvlagataqtittagigaa iluqaan qaqqiaksraq.” ¹⁰ Nalupqisuutigingitchiga Atanikun isrummatiqagnaqtillaqsi uvaptun isrummatiqapmatun. Agaayyutim anasiñjuqsagnağaa iñuk avatvaqtitchiruaq ilipsitñik, kisuuğisikpan. ¹¹ Aniqatiumaan! Suvaata Jew-ñuruat piyuagugaaqpatña? Quliaqtuağingigigaa iñuum nalunaitñutchiruksrauħa.

Taamna ilumun inniqpan ihuiliğutiqağayaitchuņa iñuñnik quliaqtuaqama Christ-ñum tuqulhanik sannigutami. ¹² Uvvatuq tamatkua akatchiruat ilipsitñik igruiglich inmiknik.

¹³ Aniqatiumaan, Agaayyutim patchisaigaasri. Taatnamik killuliqitqinñiaqasri kanigruaqtapsigun, aglaan piqpakkutilikun savautilusri avatmun. ¹⁴ Tarra kamagigiksi iluqaan Agaayyutim maliğutaksraņa iñuukapsi uumuuna, “Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun ililugu.”

¹⁵ Aglaan atniagutigupsi pisaanñatiaqsilusri lu avatmun, qaunatiqiağigitchi! Piyaaquqtautiniaqtusri avatmun taatna pigupsi.

Savaaņa Ipqitchuam Irrutchim Naagaqaa Savaaņa Kanigruaqtam

16 Uumiņa uqautigipsi, Ipqitchuamun Irrutchimun aṅalatitchiuj iñuukiqsi. Taatnaḡupsi malinṅuḡutiyumiñaitchusri kipiḡniugutaiñun kanḡruaqtam. 17 Takku kanḡruaqtam kipiḡniugutai akitñaummatirut kipiḡniugutaiñun Ipqitchuam Irrutchim, suli kipiḡniugutai Ipqitchuam Irrutchim akitñaummatirut kipiḡniugutaiñun kanḡruaqtam. Taapkuak igluliuḡutiruk avatmun. Taatnamik patchisaiñḡitchusri pitlaillugich sut pisukkaluakkasri. 18 Aglaan Ipqitchuamun Irrutchimun aṅalatitnapsi, aṅalatiqanḡiqsusri maligutaksramik. 19 Kanḡruaqtam malinṅutraqtitkaatigut sayuṅaḡimun ilaqatiqagaluḡumi, atlatuḡimun ilaqataitkaluḡumilu, qaayuḡnaḡimunlu, aṅalalḡuḡimunlu uvaptiknik, 20 putqataḡimunlu aanḡuanun, aṅatkuuḡimunlu, uumikkutiḡimunlu, sanmisiḡimunlu, siqñatuḡimunlu, qatmiksaḡimunlu, uqavaaḡuḡimunlu, avgumaḡimunlu, inḡmikuḡutmunlu, 21 pinatuḡimunlu, iñuaqtuḡimunlu, imiliḡuḡimunlu, pivaahḡautigiplugu quviasruṅniaḡimunlu suli atlanik taatnatun ittuanun. Uqautianikkaluḡmigiḡipsi sivuani, aasriñ kilikkipsi pakma, itna, tamatkua taatna piruat itkumiñaitchut Agaayyutim aṅaayuqautaani. 22 Aglaali Ipqitchuam Irrutchim piqpakstriḡkaḡatigut quviatchauḡiḡimiglu, tutḡiutmiglu, manimmilḡutmiglu, iḡuaqutriḡimiglu, nakuuḡimiglu, tuniqsimmatiriḡimiglu, 23 piisaanḡiḡimiglu suli aṅalataalḡuḡimik inḡmun. Iñuk iñuuruaq tamatkunuuna taluqsraḡumiñaitchuq maligutaksramik. 24 Aasrii tamatkua Christ-mun pigiliutipkaqtuat kikiaktuutiniḡaat kanḡruaqtat pisugruaḡutituummaan kipiḡniugutituummaanlu. 25 Iñuuniaḡvigiguptigu Ipqitchuag Irrusriq, ki aṅalatitta Ipqitchuamun Irrutchimun. 26 Kamaḡniḡluta isrumaruksraunḡitchugut uvaptiknun, qinnaguksaḡutingiḡuta avatmun siqñakkutingiḡutalu.

6

Ikayuutititchi Avatmun

1 Aniqatiumaan! Ilaksi aṅuraukpan killukuahikun ilipsi aṅalatittuani Ipqitchuamun Irrutchimun utiqtitaksraḡigiksi taamna iñuk piisaanḡiḡikun. Aglaan qaunagilusri ilipsitñun, atakkii aṅiqusraaqtitpiaqmusri. 2 Ikayuutititchi avatmun sakiḡniḡimun iligupsi, akiyautilusri avatmun uqumailliuḡutipsigun. Taatnaḡupsi tupigillapiḡniaḡigiksi maligutaksraq Christ-ḡum qaisaṅa. 3 Kiṅapayaq iñuk isrumagumi nakuutluṅniḡluni atlaniñ, suunḡiṅḡaḡmi, kinnillapiaqtuq inḡmiñun. 4 Iñullaa naiḡiḡtuḡli inḡmiñun Agaayyutim sivuḡaani suraḡaḡi nakuupmagaan. Suragaḡi nakuuniḡpan isrumakutigillautagḡiaqtuq inḡmiñik.

Kamasraagumiñaitchugaasriiñ nakuutluñiñluni atlaniñ.

⁵ Atakkii iñullaa isivgikkauniaqtuq iñuuniañigmigun.

⁶ Iñuk ilisautikkauruaq Agaayyutim uqalhiñik qaitchiruk-sraupmiuq ilisautiriuamun suurağmiñiñ. ⁷ Ukpiqsasqasri, kia-unniñ Agaayyun mitautigiymuñaitchaa, atakkii iñuk akuqtuiñiaqtuq taatnatun aatchuiñigmisun, atrilugu nunaliqiri katitchiñiaqtuaq qanutchiñik nautchiikkağmiñik.

⁸ Taatnamik iñuk tunñaviqağumi inmiñun akuqtuiñiaqtuq piyaqquñigmik isruitchuamik, aglaan iñuk aňalatiqağumi Ipqitchuamun Irrutchimun akuqtuiñiaqtuq iñuuliñigmik isruitchuamik.

⁹ Aasrii mingūutaillakput nakuurualiqiñiq, takku qapiñaitchupta Agaayyutim akiliiviksrañani akuqtuiñiaqtugut. ¹⁰ Taatnaqhuta, piviksraqaqtilaaptiktun ikayuglavut iñupayaat, suvaluk tamatkua ukpiqsriqatauruat.

Aqulliich Kiliktuutitlu Pağlatitlu

¹¹ Takkua, aglaich aglaatka aňipiaqtut. Taatnağlugu ilitchuğitlasrigisi uvamnun aglaağitilaañitñik. ¹² Iñugiaktuat Jew-ñuplutin ukpiqsriruat isrumatqugaasri nalaunñaniłutin

tupigikamitruñ maligutaksraq. Aglaan nuyuağniqsut piyuaqsiuniagaşrugalutin malikkumin Christ-mik

kikiaktuutikkauruamik. Taatnaqhutin nunurigaasri

nalunaitñutchiqplusri. ¹³ Nalunaitñutchiqurruat malingitmigaat maligutaksraq. Naagauvva kimmutigigaat

nalunaitñutchiiksraqsi kamasraağutigilhiñağuklugu nalunaitñutaña timipsi. ¹⁴ Aglaan uqavigaağutiqaqtuñja

kisianik sannigutaagun Atannapta Jesus Christ-ñum. Christ-ñum tuqułhagun kikiaktuutriviñmi kanigruaqtam

tuquñaruq uvamni, sulipakma kanigruaqtam aňalatalaiquñja. ¹⁵ Tunñavigikaptigu Christ Jesus kisian iñuum nalunaitmi-

utaqalhalu naagaqaa nalunaitmiutaiñhalu suutaunğitchuq, aglaan iñuum anniqsuqsimałha nutaamun iñuuliñigmun Christ-

kun. ¹⁶ Iluqağmiñ aňalatauruat taavrumuuna nutaakun Agaayyutim piksraqtaagigai tamatkua iñuich, Israel-

aagmiupiağugugich. Tamatkua Agaayyutim qiñuiññanalu ilunñuktanalu pigigaat.

¹⁷ Uvakñaniñaglaan kia-unniñ iñuum pimaquutitqiñgillinja, takku qilğut timimni qiñiqtitkaat savaktaağruupluñja

Ataniğmun Jesus-mun. ¹⁸ Aniqaatiumaan, iluaqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ñum nayugumagaasri. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Ephesus-miunun

¹ Uvaŋa Paul, uqqiraqtigigaanŋa Jesus Christ-ŋum pisulhagun Agaayyutim. Tuyuġigitka ukua tuyuutit iñuiñun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsimaruanun Christ Jesus-kun. ² Uvvatuġ Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iħuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiksillusi.

Quviasaagūsiat Christ-miñ

³ Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qaitchirigikkaqput Christ-kun iluqaitñik ikayuutirik pakmakŋaqtauruanik. ⁴ Agaayyutim piksraqtaagigaatigut Christ-kun sivuani imma iñiqsigaluaqani nunamik. Piqpaksriħiġmigun piksraqtaagigaatigut ipqitqupluta patchisaillutalu sivuġaġmiñi. ⁵ Agaayyutim sivunniutimagaa tiguagūkhuta inmiñun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutimaplugu pisulħiġmigun. ⁶ Nangāġlakput Agaayyun atakkii iħuaqqutriñiqsuq uvaptiknik piqpagipluta Iġñiġmigun piqpagikkaġmigun. ⁷ Christ-ŋum tasuġniġaatigut Agaayyutmun maqipkaqamiuŋ auni tuqquptipluta, suli Agaayyutim natqigutigaatigut killuqsautiptiknik uukuġnaġumiñaitchuakun iħuaqqutriħiġmigun. ⁸ Taatnaqami atqunallapiaq iħuaqqutriñiqsuq uvaptiknik. ⁹ Agaayyutim isrumatupaġataqtuam suli kaŋiqsimaplugich supayaat sagviġaa nalunaqtuaq sivunniuġutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniuġutigikkaŋa sivuani, Christ-ŋum taŋiġaa pakmapak. ¹⁰ Agaayyutim sivunniutimagaa, piviksraq nalautitpan, iñiqtapayaat qilaŋmilu nunamilu atautchimuquplugich Christ-mi Atanġuruami supayaami. ¹¹ Christ-kun piksraqtaanurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkaŋanik. Atakkii Agaayyun savaaqāgaqtuq supayaamik maligutlugu sivunniutigikkaġmigun. ¹² Sivulligigaatigut iñuich niġiugaqaqtuat Christ-mik. Piksraqtaanurugut nangaitqupluta Agaayyutim kamanalħhanik iñuuniaħaptigun. ¹³ Ilipsipsuuq taatnatun piruksraurusri, atakkii tusraagiksi ilumutuuruuq tusraayugaagiksuaq anniqsuġiapsigun. Ukpigianikapsiuŋ uqaliq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaigaa Ipqitchuakun Irrusriagun akiqsruutigikkaġmigun iñugiliutitilaaqsi, iñuktun nalunaitchiqmatun suuraġmiñik ilisimanaqsipkaqługich pigitilaanjiñik. ¹⁴ Taamna Irrusiġiksuaq nalupqinaigutauruq Agaayyutmun qaitchigisilaanjanik akiqsruutigikkaġmiñik uvaptiknun suli piqāġniaqtilaaptiknik taimanigu supayaanik akiqsruutigikkaŋiñik. Taatnaġuta nangāġlakput kamaŋaqtuaq Agaayyun.

Paul-ŋum Agaayutha

15 Tusraagiga ukpiqsriŋiqsi Atanguruamik Jesus-mik piqpaksrŋiqsilu iluqaitnik iñuiñik Agaayyutim. 16 Taatnaqluŋa nutqautingitchiga quyyatiqaliŋa ilipsitnik, itqagiplusri ataramik agaayukama. 17 Iniqsruqtuŋa Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ŋum, kamaŋaqtuamun Aapamun. Uvvatuq ilaan isrumattuqtillisi ilisimatlasriŋugu suli kaŋiqsitlasriŋugu pisulha. 18 Iniqsruqmiuŋa ilaanun aŋmaquplugich isummatisri qiniquplugu qaumanga, suli kaŋiqsipkaquplusri niŋiukkamik ilaan qaisaŋanik uvaptiknun tuqluutmigun suli ilitchuŋipkaquplusri inuŋaihanik kamanautim Agaayyutim iñuiñ paitchaktaagikkaŋatnik. 19 Iniqsruqmiuŋa Agaayyutmun ilitchuŋipkaquplusri uuktuŋnaŋumiñaitchuamik saŋŋianik ikayuqupluta ukpiqsriruanuruagut. 20 Taavrumuuna kamanallapi-aqtuakun saŋŋiagun Agaayyutim aŋipkaŋniŋaa Christ tuquhigmiñ, aquvititluguasriiñ ilaan taliqqiŋmiñun qilani. 21 Agaayyutim Christ inillakkaa qaukŋiuplugu taapkunuŋa aŋalatchisiqapayaaqtuanun saŋŋiqaqtuanunlu suli atanipayaanunlu. Kiñanniiñ saŋŋiqatlukkumiñaitchuq Christ-miñ marrumani nunami naagaqaa taivrumani tikitchuksrami. 22 Agaayyutim Christ aŋalatchipkaŋaa supayaaniglu iñupayaaniglu nanipayaaq. Suli Agaayyutim Christ qaukŋiuguqtitkaa ukpiqtuanuruapayaanun, niaquq aŋalatchikmatun timimik. 23 Takku ukpiqsriruapayaaq Christ-ŋum timigigai. Tamatkua naamapkaŋaat Christ-ŋum timaa atakkii Christ-ŋum naamapkaŋai supayaaq nanipayaaq.

2*Tuquhigmiñ Iñuuligmun*

1 Iluqasri tuqunaruatun iñuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksritlailusri Agaayyutmik killuqsaqhusriŋu. Taatnamik Agaayyutim iñuutqiksitkaasri ilaan Irrutchikun imma. 2 Taimani ilipsi tupiksrigaluaqtuani pigiitchuamik aŋalatchirrutimik silami, maliklugu iñuuniaŋusria nunam. Taatnasriq irrusriq pakma savaktuqsuli tamatkunani iñuŋni tupiksriŋitchuani Agaayyutmik. 3 Taatnatun iluqata iñuuniaŋaluaqtuani kimmutigruaŋagun timipta, quyaliplugich pisukkanŋi timiptalu isrumaptalu. Atlatitun iñuktitun tupiksriŋitchuat Agaayyutmik uvagut piyaququŋiaŋaluaqtuani qinnautaagun Agaayyutim. 4 Aglaan Agaayyutim ilunŋuktana kamaŋaqtuq suli piqpagillapiagniŋaatigut. 5 Tuqunagaluaqtitluta killuŋmi iñuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-mi. Ihaqquataagun anniqsukkaurusri. 6 Aŋitqiksitkaatigut tuqunaruaniñ

piqataupluta Christ-mi suli aquppiqatautlasripluta irviani Christ Jesus-ŋum qilarŋmi. ⁷ Taivrumani tikitchuksrami Agaayyutim qin̄iqtitchukkaa uuktugnağumiñaitchuaq ihuaqqutrih̄i uvaptiknun aasriñ ilisimanaqsisukkaa qanutun piqpaksrill̄apiaqtilaani uvaptiknik Jesus Christ-kun. ⁸ Ihuaqutaagun anniqsukkaurusri tumigiplugu ukpiqsrih̄iq. Anniqsutlaitchusri ilipsitñik. Aatchuusriağigiksi Agaayyutmiñ. ⁹ Kiñaunniiñ annautrih̄iñañunigumi in̄miñik savaallautaqaligmigun taamna iñuk uqavigaagutiqağayaqtuq. Aglaan annautraungitchusri savaallautaqalapsigun. ¹⁰ Agaayyutim nutaaguqtitkaatigut Christ Jesus-kun nakuurualiqitqupluta. Agaayyutim sivunnigñigaa in̄ilğaanimma iñuuruksraupluta taatna.

Atausriñjuqatigiñliq Christ-mi

¹¹ Itqağisiuñ in̄ilgaan aniñiqsi Jew-ñungitlusri. Jew-ñuruat nalunaitmiutchiğñiqsuat timimiknik qaalhiñakun taiyuu-tiqağniqsut ilipsitñik nalunaitmiutailaanik. ¹² Itqaumalugu taimani atausriñjuqatiginaitkiksi Christ. Avakñaqtaurusri nunaqataungitlusri Israel-aagmiunun, piqatautlasrimaiñnapsi Agaayyutim sivunniugutigikkanjanik iñun̄miñun suli iñuunianñapsi niğiugaitlusri suli naluplugu Agaayyun nunami. ¹³ Aa, ilaatni un̄asrikkaluaqtuasii. Aglaan pakma Christ Jesus-kun qallipkakkaurusri Agaayyutmun, tumigiplugu Christ-ñum auna maqipkakkauruaq tuqqutipmatigut. ¹⁴ Pakma iluqata qin̄uiññ̄aqaqtugut Christ-kun. Jew-ñuruatlu Jew-ñungitchuatlu atingitmata uumikkutiplutin̄ Christ-ñum atausriñjutlasipkağai, siqumitkaa avgutauruam katchiña tuqukami sannigutami. ¹⁵ Suutaungiqsitkaa Jew-ñuruat maligutaksraña tillisituummaan. Atausriñjuqtitik Jew-ñuruaq Jew-ñungitchuağlu malğuugaluañhakniñ. Taavrumuuna qin̄uiññ̄aqaqtasripkairuq. ¹⁶ Tuqukiğmigun sannigutami Christ-ñum uumikkutigiiñhak tuqqutkaa ilaaraağiiksitlugik iluqaaknik Agaayyutmun. ¹⁷ Christ agqiqsuq quliaqtuağiaqhuni qin̄uiññ̄amik ilipsitñun Jew-ñungitchuanun un̄asrikkaluaqtuanun Jew-ñuruanunlu qanittuanun Agaayyutmi. ¹⁸ Tarra tumigiplugu Christ iluqamnuk tikitlasrigikpuk Aapauruaq atautchikun Ipqitchuakun Irrutchikun. ¹⁹ Taatnaqhusri avakñaqtaungiqsusri iglaanuplusriļu, aglaan nunaqatigiliutigaasri Agaayyutim iñuiñi suli Agaayyutim tupiqatigiliutigaasri. ²⁰ Nappakkaurusri liilaa turvin̄atnun uqqiraqtit sivuniksriqiritlu. Jesus Christ piitchuill̄apiağaqtuq uyağagigaa taavruma turvim. ²¹ Taavrumuuna makitatauruakun iluqani tupiq ipiqqisauruq payañaitluni, aasriñ agaayyuvikpaguqsaiñaqtuq iñiqtaupluni piqutigiplugu

Atanguruaq. ²² Ilaagun illataupmiesri tuppiamun Agaayyutim irvigikkanun ilaan Ippitchuakun Irrusriagun.

3

Paul-um Savautigai Jew-ningitchuat

¹ Uvaŋa, Paul, tigutaanurua pisigiplugu Christ Jesus, quliaqtuaqtunakii tusraayugaagiksuamik Christ-kun ilipsitnun Jew-ningitchuanun. ² Tusraaniganiguknaġiksi Agaayyutmun tilisitilaaga quliaqtuaqupluna ilipsitnun Jew-ningitchuanun Agaayyutim ihuaqqutrisaanik. ³ Aglallaksimagaluaqtuna sivuani Jew-ningitchuasi inugiliutitlapsitnik Agaayyutmun Christ-kun. Agaayyutim sagvigningaa taamna nalunaqtuaq uvamnun. ⁴ Aasrii agliqigupsigin aglaatka puttusriinaġiksi qanutun kanjisisiaqtilaaga nalunaqtuanik Christ-kun. ⁵ Taimaknaqana kinuviagiich sivuptikni ilisimanġitchut taavrumina nalunaqtuamik sivunniugutmik, pakmaasriin Agaayyutim sagvigaa ipqitchuanun uqqiraqtaiinun sivuniksriqirauninunlu Ippitchuakun Irrusriagun. ⁶ Uvvaasriin nalunaqtuaq una, Jew-ningitchuattuuaq akuqtuitlasriplugich paitchaktaaksrautmik Agaayyutim akiqsruutigikkananik inunmiinun, piqatchiutitlasriplugich timaanun Christ-um, piqatautlasriplugillu akiqsruutaani Christ Jesus-um. Jew-ningitchuat pigiliutigaat iluqaan tamanna ukpigiliutikamitruŋ tusraayugaagiksuaq Christ-kun ittuaq. ⁷ Agaayyutim savaktiksraqtaagigaana uqautritqupluna marrumina tusaayugaallautamik ihuaqqutikamiina uvamnun annautipluna sanjimidun. ⁸ Kamanaiiniqsraurua iluqaitiin inuiniin Agaayyutim. Aglaansuli qaitkaa ihuaqqutrihi uvamnun quliaqtuaġitquplugich inunaipiaqhutin ikayuusriaksrirutai Christ-um Jew-ningitchuanun, ⁹ suli inupayaat kanjisitquplugich nalunaqtuanik sivunniugutmiinik. Agaayyutim iniqsiruam supayaanik Christ Jesus-kun iriqsimaagnigaa sivunniugutni aullaġniilgatahaniinaglaan nunam uvunanunaglaan. ¹⁰ Pakma tumigiplugich ukpiqtuanuruat Agaayyutim sagvigukkaa sivunniugutni tamatkunua anjalatchisiaqtuanun sanjiaqhutinlu qilamittuanun. Taavrumuuna kanjisiinaġaat isrumatulha Agaayyutim atlaupluni inugiaktuatigun. ¹¹ Taimaknaqana Agaayyutim sivunniutiginigaa sivunniugutni atuumapkaġniagniplugu Christ Jesus-kun Atannaptigun. ¹² Pisigiplugu ukpiqsriiqput ilaanik utlautitlarugut Agaayyutmun nalupqisruutailuta taluqsrautaiglutalu. ¹³ Nagliksaaqtuna pisigiplugu quliaqtualiga tusaayugaagiksuamik ilipsitnun. Taatnaqluna injigipsi qapiqtaqungitlusri. Nagliksaaġutrihiga ilipsitnik ikayuutigisigiksi.

Piqpaksriħha Christ-ŋum

14 Tamanna pisigiplugu sitquqluŋa agaayuraqtuŋa Aapananun [Atannapta Jesus Christ-ŋum], 15 Aapauruamun ukpiqsri ruapayaanik, qilaŋmiitpata naaga nunamiitpata. 16 Agaayuraqtuŋa Agaayyutmun inuŋaillaŋapiaqhuni kamanautiqaqtuamun sayyiquplusri irrutchipsitŋi ilaan Irrutchiġmigun. 17 Agaayuraqmiuŋa Christ nayuutitquplugu uummatipsitŋi ukpiqsriħkun, suli iluqasri iŋuukisri kanjiiquplugich payaŋaiġlugich piqpaksriħhani. 18 Agaayuraqtuŋa taatnatun kanjqsitlasritquplusri ukpiqsri ruapayaatlu qanutun iraqutilaanjanik, taktilaanjaniglu, ititilaanjaniglu, qutchiksilaanjaniglu piqpaksriħhan Christ-ŋum. 19 Agaayuraqtuŋa ilitchuġitlasritquplusri qanuq urrautaitluni piqpaksriħhanik Christ-ŋum. Taamna piqpaksriħiq kamaŋaqpaitluni ilitchuġimmaagikisiyumiŋaitkikput iluqaan. Iluqaġmi iluqnaulhan Agaayyutim immiumaaġniaġaa iŋuukisri inuqsranaiglugu.

20 Agaayyun inuŋaillaŋapiaqhuni saŋŋiqaqtuq, aasriiŋ ilaan savaaqalħa ataramik qaanjummatiruq qanusripayaanun apiqsruutigitlakkaptiknun naagaunniŋ isrummatigitlakkaptiknun. Taatnaqhuni savaaqatlaruq supayaanik uvaptikni urrautaitluni saŋŋimigun. 21 Ukpiqtuanjuruapayaat naŋgaġlitruŋ Agaayyun Christ Jesus-kun qanapak taimuŋa. Taatnatuq.

4*Atausiuħiq Christ-kun Atautchisun Timitun*

1 Isiqsiviŋmiittuŋa atakkii pigipluŋa Atanġuruam. Agaayyutim tuqluġaasri. Taatnamik pitchuksaaġipsi iŋuutquplusri maligullugu Agaayyutim iŋuutqurrutaanun ilipsitŋun, 2 atchigusri ataramik piisaanġillusri lu, manimisilusri avatmun suli akuqtuutilusri piqpakkutigiiħkun. 3 Pisuqtilaapsiktun atausriŋŋuumaagitchi Ipqitchuakun Irrutchikun ilaanunkii atausriŋŋuqtittusri qiiŋuiŋiħkun. 4 Agaayyutim tuqluġaatigut piqatigiiqupluta ukpiqsri ruani, taatnamik timaurugut atautchimik Christ-kun. Pakma atausriq Irrusriq nayuutiruq uvaptikni, iluqata niġiuganikhuta atautchiiħnamik, 5 ataniqaqtugut atautchimik, ukpiqsriħiqaqtugut atautchimik, paptaaqsiiħiqaqtugut atautchimik, 6 Agaayyutiqaqtugut atautchimik Aapauruamik iŋupayaamun, qaukligikkaŋat supayaat suli savaktuq supayaakun suli iŋuuruq supayaani. 7 Atausriullaapluta aatchuusriaqaqtugut aatchuutinik maligutlugu iħuaqqutrisaa Christ-ŋum. 8 Taatnaqlugu Agaayyutim nipliutigiġaa uqahġmiŋi,

“Mayuǵniqsuq pakmunǵa
 aullatripluni tigutaagikkañiñik uumiksrim,
 suli qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun.” *Psalm 68:18*

⁹ Nipliqami “Mayuǵniqsuq,” taamna qanuutauniqpa? Taamna itnautauruq uvva, mayuqsanaiññaǵmi atqaqqaqtuq atchiniñiqsrapiaǵatanun nunam. ¹⁰ Taamna tarra atqaqtuq atausiñauruq mayuqtuq qutchiniñiqsramun qilañmun qañiqǵugich, pakmaasiñ Christ nayuutitlasripluni nanipayaaq. ¹¹ Christ taamna “qaitchiruq aatchuutinik iñuñnun,” ilañich uqqiraqtiksrauplugich, ilañich sivuniksriqiriksrauplugich, ilañich quliaqtuaqtiksrauplugich, ilañich agaayuliqsiksrauplugich ilisautriksrauplugilla. ¹² Christ qaitchiruq aatchuutinik itqanaiyaǵiaǵugich Agaayyutim iñuiñ savaaksrañat ikayuñkun, makitam-maagñiksrañatnun ukpiqsriuat timigikkaña Christ-ñum, ¹³ atausriññuumaagviksrañatnunaglaan ukpiqsriñkun suli ilisimapiagataviksrañatnunaglaan Iǵññanik Agaayyutim suli iluqnaugviksrañatnunaglaan iñuǵguta Christ-ñum iluqnaulhanun. ¹⁴ Tarra inñaiǵñiaqtugut ililgauratun maliksuaǵuuruatun. Umiatun tinjauruatuq qanutnamunliqaa anuǵlikun, taatnatun anjalatingiñiaqtugut killukun ilisauttutitñiñun kinnitñiñiaqtit iñuich. Pisaasruǵimiktigun killukuaqtitñiñiaqtut ukpiqsriuanik iñugungitchuaniksuli Christ-ñum iluqnaulhanun. ¹⁵ Aglaan ataramik ilisautriyumarugut ilumutuuruamik avatmun. Aasriñ piqpakkutigiigupta avatmun qiniqtitlugu suraǵaǵaptigun, ilisaiñǵisirugut Christ-tun ittuatun qaukligikkañatitun ukpiqsriuat. ¹⁶ Iluqaan timi anjalatiqaqtuq niaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriupayaat anjalatiqaqtut Christ-mun qaukluruamun. Timi tigummisiqaqtuq napyaatigun, ilinjalaa savaaqaqhutinj naupkaǵiaǵlugu timi. Taatnatuntuuq ikayuutiruksraupmiugut avatmun ilisaiñǵuguta Christ-tun piqpakkutilikun avatmun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-ñum

¹⁷ Taatnamik Atanǵuruam uqautritqugaaña qapinjaiǵlunǵa tarakñaniñaglaan iñuuniusriqaqungitlusri Jew-ñungitchuatitun. Isrummatinjich suuyumiñaitchut. ¹⁸ Isrumañich taaqsiplutin aasriñ kanjisiǵuitchut. Nalupiallaktut uqayunaitlutinjlu. Taatnaqhutinj ilaliutiyumiñaitchut iñuuligmun Agaayyutim qaisañanun. ¹⁹ Suginǵiqǵugu qanuq iñuuniakiqtinj qaisaǵiplutin inmiknik pisugruaǵutaanun timim savaaǵiplugu qaayugnaqtuapayaat urrautailaakun.

²⁰ Aglaan ilipsi, ilinǵitchiksi Christ taatna. ²¹ Ilumutun tusraagiksi kanjisiplugu qanuq Christ-mun iñuuniaqutilaasqi. ²² Iltikiksi iñuuniaqtuiñǵumiñaiñiqsi sivuanisun. Taatnamik

piiqsaksragigiksi iñuuniañgruaq piungiqsitchiruaq kinnitñikhuni pisugruağutaagun timim. ²³ İlitkiksi nutağquptsrauliqisi isrummatipsitñi Agaayyutim Irrusriagun, ²⁴ suli atitqułiqisi nutauruamik iñuñmik atipmatun atnuğamık. Agaayyun iñiqsıruq taavrumiña iñuñmik ittuamik iñmisun ilumutun nalaunñarualikunlu ipqıñikunlu.

²⁵ Taatnaqługu sagluqsrunağumuusi. İlumutuuruami uqaqtuksraurusi avatmun, takku ukpiqsriruanupluta atausriurugut timaani Christ-ñum. ²⁶ Qinnanñigupsi killuqsautiginiaqasiuñ. Siqıñıq nipipkağniaqnagu qinnaksimanñaqpich. ²⁷ Tuunğagmun akiilipkağniaqasri. ²⁸ İñuk tıglıgaqtuaq tıglıganğıgli, aglaan sakkağli atuğlugich arganñi sagluqsrunaqani, aatchuutiksranıkkumuıuq inuqsriuqtuanun. ²⁹ Uqautigiyumiñaitchiksi atniummatiksraq aglaan uqautıgilugu ikayuutiksraq sıvutmuutiksrauluni. Tamatkuali tusraaruat uqautipsitñik ikayuusriaqagumuut. ³⁰ Aliatchaktitağniaqasiuñ Irrusria Agaayyutim. Taavruma İpqıtchuan Irrutchim nalunaitmiutchiğasri Agaayyutmun, tasuñiaqtuan ilipsitñik taivrumanı uvlumi. ³¹ Uumisugruağutiqaqasi suli qinnaktaqasi uumitchaktağusi. Nıpaalasrunaqasi uqamaqłuutısunaqasılu, suli qanusripayaamik pıgiitthualıqısunaqasi. ³² Aglaan iluaqquutilusri pıqpakquutilusılu avatmun. Natqıgutılusri avatmun, taatnatun Agaayyutim natqıgutıpmıgaasri Christ-kun.

5

Iñuuniağitchi Qaumami

¹ Taatnamık tuvraqsiuñ Agaayyutim surağalha takku pıqpapiplusri ililgaagıgaasri. ² Pıqpakquitiqağitchi atlanun iñuñnun malıguağlugu Christ-ñum tuvraaksrıutaa. Pıqpapipluta qaiññıqsuq iñmiñik Agaayyutmun tuqupluni killuqsautıağukhuta. Taatna pıkami quyalıñığaa Agaayyun taıpkunatun ikıpkaiplutıñ tunıllaqtuqtuatun.

³ Agaayyutim iñugıpmasri atlalıqıruksraunğitchusri qaayuğnaqtualıqılusrılu. Kaviuqtuksraunğitchusri. Nal-liatunnıñ nalaunñanğitchuq ipqıqsıtlutıñ iñugılıutıpkıqtuani Agaayyutmun. ⁴ Uqautıqaqtuksraunğitchusri kanñunaqtuanık suunğılaanıglu asrıliqtıniıglu. Tamatkua nalaunñanğitçut ilipsitñi. Aglaan quyaraksragıgiksi Agaayyun.

⁵ Nalupqıgingıqsiuñ una, Kiñalıqaa sayunaqıqtuaq inıqağumiñaitchuq anıayuqautaakni Christ-ñum Agaayyutımlu naagaqaa iñuk qaayuğnaqtualıqıruaq naagaunñıñ kaviuqtauruq. (İñuk kaviuqtauruq ilumutun agaayyutıññualıqırauruq.)

6 Kisumununniiñ iñuñmun kinnipkaqasri imailaakun uqautiñiñik, atakkii pisigilugich tamatkua Agaayyutim qinnautaa tiktkisiruq iñuñnun tupiksriñgitchuanun ilaanik. 7 Taatnamik piqasriqsuutinasri ilinjitñi. 8 Ilaatniimma ilipsipsuuq taaqtuamiitkaluaqmiruani, aglaan pakma qaumağtuqsri Atanguruakun. Taatnamik qaumautuiñağumausi iñuuniakipsitñi. 9 Pisigiplugu qauma Agaayyutmiñ iñuuniakipsitñi nakuuru-aliqirusri nalaunñarualiqiplusriļu ilumutuuruualiqiplusriļu. 10 Iitchuğituiñaqsiuñ akuqtuyunaqtuaq Atanguruamun. 11 Piqasriqsuutinasri iñuñnun pigiitichualiqiruanun taaqtuami, aglaan satqummiqsigik tamatkua qaumamun. 12 Takku kanñunaqtuq uqautigisraqtuniunniiñ iñuich nalunautchiplutiñ pigiitichualiqutinjitñik. 13 Aglaan qaumam satqummiqamigich iñuich pigiitichualiqutinjich tarra qiñiğnağagtut. Tarra qanusripayaaq qiñiğnaqtuaq qaumamiittuq. 14 Taatnaqlugu nipliğniqsuq, itna, “Siñiñniaqpat! Itiğnaqsigaatin.

Makittin akunğatniñ tuqunaruaniñ.

Christ-ñumli qaggutiyumagaatin.”

15 Qaunatqiağillapiaglugu qanuq iñuuniatqilaaqsi, ingiğusri iñuktun isrumatuitchuatun aglaan iñuktun isrumaturuatun ililusri. 16 Savaaqallautaqagnağusri piviqanñapsi, atakkii iñuurugut uvlugiitchuani ugluvak. 17 Taatnamik ingiğitchi iñuktun isrumatuitchuatun aglaan kaniqsimmaagiksilugu pisulha Atanguruam. 18 Imiliqasri taanñağmik atakkii qilhuğniğaasri, aglaan aqalatittitchi Ipqitchuamun Irrutchimun [atakkii kamaksripkagnağasri Agaayyutmik]. 19 Uqagusri avatmun quyyatinik atuutiniglu Iitqusriğiksuum aatchuutaiñik, atuğusri igñallautamik uummatipsitñiñ Ataniğmun. 20 Ataramik quyyatigilugich supayaat Agaayyutmun Aapauruamun atqagun Atannapta Jesus Christ-ñum.

Tuvaacaqatiich

21 Kamakkutilusri avatmun pigilugu taluqsriğiqsi Christ-mik. 22 Nulianuruasii, kamagisigik uisi kamaksripmatuntuuq Atanguruamik. 23 Uinuruuq qaukligiğaa nuliam, taatnatuntuuq Christ qaukligiğaa ukpiqtuanuruat. Ukpiqtuanuruat timigikkañi Christ-ñum, aasriñ ilinjich anniqsuutiqagtut ilaaniñ. 24 Atrilugu ukpiqtuanuruat kamaksripmatun Christ-mik taatnatuntuuq nulianuruat kamaksriğich uimiknik sulipayaagmikni.

25-26 Uinuruasrii, piqpaksrisitchi nuliapsitñik, Christ-tuntuuq piqpaksriruatun ukpiqtuanuruaniq tuqqutrikami ilinjitñik ipqiqsityağuklugich Agaayyutmun uqalhiğun, suli

salummaqamiqich igguutiksraqtuḡrikaagun imiḡmik. ²⁷ Christ-
 num inmiñuktitchukkai ukpiqtuanuruat kamañaqsilugich
 piññaqnaqsilugillu, taqsraqtaillugich imuñnaurailugillu
 sulisalummaḡlugillu qanusripayaamiñ pigiilisauruamiñ.
 Ukpisruruat ipqitchuksraurut patchisaillutin. ²⁸ Uñuruat
 piqpagiraksraqigaich nuliatin timimiktun ililugich. Takku
 anjun piqpaksruruaq nuliagmiñik piqpaksruruq inmiñik.
²⁹ Piitchuq anutmik uumiksriuramik timimiñik. Aglaan
 nigipchaḡagigaa qaunagiplugulu, taatnatuntuuq Christ-
 num qaunagipmikai ukpiqtuanuruat. ³⁰ Takku uvagullaa
 ilaviñigigaatigut ilaan timaan. ³¹ Agaayyutim makpigaanani
 aglausimaruaq, itna, “Taamna pisigilugu, anutim unitkisigaa
 aapanilu aakanilu piqasiutiluni nuliagmiñun, tarra
 iluqatikaasrii atautchisun timinigutik.” ³² Taamna uqałha
 Agaayyutim sagviḡniḡaa kamañaqhuni nalunaqtuanuruaq,
 aglaan kanjigsigaa taavruma uqałhum uqaḡitilaaña Christ-mik
 ukpiqtuanuruaniglu. ³³ Aglaan uqaḡipmigaasri, anutillaam
 piqpagiraksraqigaa nuliani piqpagipmatun inmiñik, sulis
 nuliñuruam kamagilugu uñi.

6

Iyaalugruillu Anayuqaallu

¹ Ililgaanurusii, tupigisigik anayuqaasi Atanikun. Taamna
 nalaunjaruaq. ² “Kamagilugik aapanlu aakanlu”—taamna
 sivulliuapluni tillisauruaq aqisruutilik, itna— ³ “Pillautauñ
 itchumuuaq ilipnun sulisutuqqalilḡataḡutin iñuuyumuutin
 nunami.” *Exodus 20:12*
⁴ Aapaurusii, uumisuktualiqsitnagich qitunḡasi, aglaan
 iñukkuksaqsigin natqiksruutilugich sulisilḡiqsuḡlugich
 Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiqaqtuatlu

⁵ Savaktaurusii, tupiktausritchi tamatkunuaq
 qaukḡigikkapsitñun nunami taluqsriḡikun kamaksriḡikunlu,
 savautillautapiaglugich qanutitanaiñlusri savautriyu-
 malaagmatun Christ-mik. ⁶ Savautriñlautaḡusi ataramik,
 aasriñ quyalitñinñiaqasri qaukḡipsi takkuatniñhiñaa, aglaan
 savaktinñisun Christ-num savaaqaḡitchi pisuñhanik Agaayyutim
 piyumalaaglusri. ⁷ Tarraasriñ savagitchi savaaqsi quviag-
 ilugu, savautripmatun Ataniḡmun, iñunñik savautriñḡitmatun.
⁸ Iñisimatqugipsi kisupayaam aqilñisriaqaḡniñhanik atisriḡugu
 Ataniḡmiñ savaallautaḡmigun, savaktaagruugaluñḡaḡmi
 unniñ qaukḡiugaluñḡaḡmi. ⁹ Qaukḡiurusii, taatnatuntuuq
 irrutisigin savaktisri atisilugich. Aniqsraaqtusrunaḡnagich,
 ilisimalugu Ataniqaḡisiptuuq qilañmi aqilñisuiñiaqtuaq atunim.

Anjuyautnaŋa Agaayyutim

¹⁰ Aqulliqsaami, sayaqagitchi ukpiqsriĥipsigun Agaayyutim suli tunŋasrimaĥipsigun sanŋjanun. ¹¹ Atilugu iluqaan anjuyautnaŋa Agaayyutim, makitalguyumuusriĥi qayukti-taglugich pisaasruġmigautai tuunġaum. ¹² Anjuyangitchivut iŋuich timiqaqtuat, aglaan anjuyaktugut akilliliqĥugich sanŋjiŋiglu pigiiliqilhum atanguruatlu pigiitchuat anjalatchiruat iŋuŋnik marrumani nunami, suli akilliliqĥugich irrusriĥuillu silami. ¹³ Tarraasriiŋ atuqsiuŋ anjuyautnaq Agaayyutim qaisimaakkaŋa. Pigiitchuam uvlua tikitpan makitalguyumuusili sayaktulusri. Aasriiŋ anjuyaguigupsi makitasrugaagisirusri. ¹⁴ Makitatitchi itqanaiyagusri. Tapsiuraagiksiliusi ilumutuuruamik, satqagutilusriĥu nalaunŋaruakigmik. ¹⁵ Kamiktummaagiksuatun ililusri quliaqtuaġilugu tusraayugaallautnaŋa qiŋuiŋiŋaautriĥum. ¹⁶ Ataramik atuqsiuŋ samġuaŋa ukpiqsriĥum qamititchiĥaruak ikualaruanik qaġruŋiŋik pigiitchuam. ¹⁷ Atilugu nasroutaa anniqsuġiam, suli tigulugu Agaayyutim uqaĥha aatchuutaa Irrutchim, atriqaqtuaq savikpaktun anjuyalipsitŋi. ¹⁸ Iluqaisa tamatkua atilugich iniqsruĥipayaapsitŋi ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim. Qaunagituiŋaġusri qapiqtasuŋaġasri iniqsruutriĥipsigun ukpiqsriuanik nanipayaaq. ¹⁹ Uvvasuli agaayutiluŋa Agaayyutmun aatchuquluŋa uqaġsramnik quliaqtuaquluŋalu kaŋiqsiŋaqtillugu nalunaqtuananik tusraayugaagiksuam taluqsrautailaakun. ²⁰ Uqqiraqtigigaŋa Agaayyutim isiqtaunŋaġmaunniŋi. Agaayutitchi quliaqtuaquluŋa tusraayugaagiksuamik taluqsrautailaakun uqaĥksraptun.

Paġlasuiqsaġutit

²¹ Aglaan ilisimatqupmigipsi qanuġitilaammik. Tychicus-ŋum piqpagikkaqput aniqatvut tuniqsimapluni savautriruaq Ataniġmun uqautiniġaasri supayaanik uvapkun. ²² Pisigiplugu taamna tuyuġigiga ilipsitŋun ilisimatquplusri qanuġitilaaptiknik, suli ilaanun pitchuksaaquplusri. ²³ Agaayyutimtuq Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qiŋuiŋiŋaqaqtillisi piqpakkuŋtiqaqtillusriĥu avatmun ukpiqsriĥikun. ²⁴ Uvvatuq Agaayyutim iĥuaqutrisaa illi iluqaŋitŋun piqpaksriruanun Atannaptiknik Jesus Christ-mik tuniqsimaruanunlu isruanunaglaan. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Philippi-aġmiunun

¹ Uvaŋa Paul aglaqatiqaqtuŋa Timothy-mik, uvagukaasiiŋ savautriplunuk Christ Jesus-mik. Tuyuqtuŋa uumiŋa iluqaitiŋun ukpiqsriuanun Jesus Christ-mik Philippi-miittuanun, taputiplugich qaukligruat ikayuqtitlu taamani. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ savautikkamnuk ihuaqqutillaŋniagliŋi suli tutqiksillusi.

Paul-ŋum Agaayyutigai Agliqirusrat Tuyuutmiŋik

³ Iniqsruutipayaaqapsi Agaayyutiga quyaraġigiga ⁴⁻⁵ akuqtuiliqsi tusaayugaamik savaaqaqtitlugu ilipsitŋi suli ilipsigun tusaacaqaaġataħapsitŋiŋaglaan. Taatnaqħuŋa quvia-sullapiaqtuŋa iniqsruutrikama ilipsitŋik. ⁶ Nalupqiginiħlapiagiga una, Agaayyutim aullaġniikkani ilipsitŋi naatkisigaa agġiħksraŋanunaglaan Jesus Christ. ⁷ Piqqagillapiagipsi. Nalaunŋaruamik quviasuutiqaġumiŋaqtuŋa nalupqiginiħtluŋiħ, atakkii ikayuġipsitŋa isiqtauħamniħu uqapsaaġutriħamniħu uqaqsittaagviŋmi tusaayugaaġiksuaħ ilumutuuruuħuħanik. Piqtutigliplugu ikayuutiliqsi uvamnik akuqtuqasiutirusi Agaayyutim piħiutaanik. ⁸ Agaayyutim ilisimagaa qanutun kimmutiqallapiaħiġa ilipsitŋik, ilumun piqqagigipsi Jesus Christ piqqaksripmatun ilipsitŋik. ⁹⁻¹⁰ Uvva iniqsruutigipsi piqqaksritmuquplusi kaŋiqsiaġisaiħiħnaquplugu Agaayyun. Piksraqtaaqagumuusri nakuuniqsrauruamik. Taatna pigupsi ipqiŋiħiaqtusi patchisailluŋiħu Jesus Christ agġiqpan. ¹¹ Uvvasuliuna pitħaniaġiksi ilumutuullapiaqhuni nakuuruuq savaaksraq, Jesus Christ kisimi pitħapkakkaŋa, iħuichaasiiħ kamaksruaqsiħlugu suli naŋġaaqsiħlugu Agaayyun.

Iħuuliq Christ-ŋuruq

¹² Aniqatiumaan, ilisimatqugipsi uumiŋa, atuumaruat uvamnun isiqtaunħaġma siamittitkaat tusaayugaaġiksuaq. ¹³ Iluqatiŋ aŋuyyiuqtai Caesar-m atlatlu iħuich maaniittuat ilisimagaat isiqsiviŋmiħiġa Christ-mik savautriħapkun. ¹⁴ Aasiisuli isiqsiviŋmiħiġma iħuġiatluktuat aniqatiutka tuniqsimalipsaaqtitkai Ataniġmun. Taatnaqhutiŋ taluqsraitmuksaiħaqtut uqagihksraŋaġun Agaayyutim iqsiniħgillapiaqhutiŋlu. ¹⁵ Aatai, ilisimagitka ilaŋisa quliaqtu-aqaħhat Christ-mik atakkii killuġigaaħtaŋa suli uqaalaplutiŋlu. Aglaan atlat quliaqtuagigaat Christ iħuatluħksraŋatnun iħuich. ¹⁶ Taapkuali quliaqtuagigaat Christ piqqagipluŋa, atakkii ilisimagaat Atanġuruamun tuħlukkauħiġa uqagitquplugu tusaayugaallautaq. ¹⁷ Atlatli iħuich siqħnakutiqaqtut,

atakkii quliaqtuaġikamitruŋ Christ ipqinġitchut aglaan killuġipluŋa isumaplutiŋ ihuilliŋuqtitchukluŋa isiqtauħlamni. ¹⁸ Sunjichuq. Ipqitkisinyaan naagaqaa siqñakutaugisinyaan taatnaunniñ quliaqtuaġigaat Christ. Taamna kamanallapiaqtuq. Quviatchallapiagaanja taavruma. ¹⁹ Aa, quyatuinġisiruŋa. Iisimagiga iniqsrutritħapsigun uvamnik suli Irrusrian Jesus Christ-ŋum ikayuutaagun isiqsivinyamiñ anitqiliksraġa. ²⁰ Niġiugaqallapiaqluŋa suraġalipayaaapkun qapiqpanapkaġumiñaitchiga Christ, pitħukħugu uqaqsittaagviksraġa tikitpan. Sumipayaaq, suvaluk pakma, uqaġuktunja Christ-kun taluqsrautaigluŋa suli kamaksruqugiga iñuŋnun Christ uvapkun, iñuutuiniġuma naagaqaa tuqugisiñiguma. ²¹ Atakkii, iñuuguma Christ-ŋuruq, aasiñ tuquguma quviatchakkisiruŋa. ²² Iñuuniaqtuiniġuma savautipsaatlukkisigiga Christ. Aglaan nalugiga nalliaknik piksraqtaaqaliksraġa. ²³ Qanuġviiqsunja, Unitchukkaluagiga manna nuna piqataulunjaasiiñ Christ-mi, taamnaasriñ nakuagitlukkaġalaġuagiga. ²⁴ Aglaan ilitchuġigiga ilipsitħun inuġitilaagāsuli. ²⁵ Nalupqiginitħugu iisimagiga iñuuniapsaaguraallaħiksraġa iluqapsitħi, taatnaqluŋa ikayutlasigipsi ukpiqsriħiqsi nakuqsitluuraquplugu quviasuutigitluaqsimilugu. ²⁶ Atakkii iñuutluuraġuma suli utiġvigitqilġiñniġupsi nangautiksraqaġiksi Christ Jesus suli quyyatigilugu.

²⁷ Supayaaq atuumaniaqtuqunniñ, uvluġaġikpan iñuuniaġumausi kamagiyumiñaqsilugu tusaayugaallautam Christ-kun pitqutaa. Utlakkumiñagniġupsi naagaqaa unjaħkisiniġuma tusaayumagiga atipiagataqhusri iñuutilaapsitħik atausriq sivuniġiplugu una. Tusaayumap-migiga qanutun sakuuktilaaqsi piqutigilugu ukpiqsriħiq kaŋijaqtuaq tusaayugaaġiksuami. ²⁸ Tusaasukkiġaptuq uumiksripsitħun iqsipkaŋiħiqsi. Taavrumuuna ilitchuġigisigaat akiitkaqsiħiqtiŋ aglaan ilipsi annaumaliqusi. Agaayyutim ititkisigaa taamna. ²⁹ Agaayyutim ihuaqquṭtigaasi ukpiqsritħasiplusi Christ-mik suli nagliksaatlasiplusi piqutigiplugu. ³⁰ Iluqata aŋuyaqatigiħisimarugut. Iisimagiksi taamna, atakkii qiñiġiksi qanuq nagliksaaħiġa qaaniquami suli tusaaplugu nagliksaaħiġasuli pakmapakunniñ.

2

Christ Atħiksipkakkauruq suli Kamaŋaqsiħkakkauruq

¹ Uvvaasiñ akuqtuirusi uqalħiñik sayyiqsigikkaŋitħik ukpiqsriħipsi naagaqaa uqalħiñik araqtuqtigikkaŋitħik ilipsitħik. Aasiñ nakuuruq iħisimaruni Ipqitħuamun Irrutħimun atausriŋħuħaptiknik suli piqpaħsritħasiħaptiknik

ihuaqqutritlasihaptikniglu avatmun. ² Iumun, quviatchak-
titkaañja atausriññuñapsi. Isummatiqagupsi atautchimik
suli piqpakkutigupsi avatmun kinilitkisirusi atautchimun.
³ Uqaviutiqasunaqasi ilipsitñik suli inillaktasunaqasi
kamañaqsitlugusi atlaniñ, aglaan isummatigilugich
atlat kamanatluglugich ilipsitñiñ. ⁴ Ilipsitñuñhiñaq
piññaaktaaqñiasunaqasi aglaantuq atlanun.

⁵ Isumalusi Christ Jesus isumapmatun.

⁶ Jesus Agaayyutauruq.

Aglaan kimmutiqañitchuq atrinuniağuni Agaayyutmi.

⁷ Naagaunniiñ qutchigvigigaluakkani suksraallakkaa su-
ungillapiaqhuni inimiñun.

Ilaa aniruq nunamun atriqaqhuni iñuñmik.

⁸ Atchiksitlullapiaqhuni inimiñun iñupayaaniñ añiğniğaaunniiñ
tuquñiq—

tavrakii tuquruq atriliutipluni savvaqłuktitun
sanniğutami!

⁹ Taavrumuunnaqługu Agaayyutim kamañaqsiqkağaa
aasiñ aatchuqługu atigmik kamanatluktuamik
atipayaaniñ.

¹⁰ Iluqatin Agaayyutim iñiqtaniñ kamaksruğniğaat Jesus
itkisinñagmin qılanmi nunamılu suli tuqusimagalu-
aññagmin.

¹¹ Iluqatin suli quliaginiğaat Jesus Christ kisimi atangunılu.
Taatnaqpatruñ Agaayyun Aapauruaq nangaqtauniaqtuq.

Ukpiqsriuat Ittut Qaumaton Nunam Iñuiñun

¹² İlauramañ, tupigisuuluğniğipsitña sivuani piqataukama.
Pakmaasiñ unasikkaluanñagma ilipsitñiñ tupig-
itqıllañniaqsitña. Uvluğagikpan sakuuktuñiğusi taluqsriñkun
sivuuqatiqagusi iñuusitchi annautrauruaq iñuutqusianjatitun
anniqsuhksrapsitñunaglaan, ¹³ atakkii Agaayyun sayyiq-
suqtigigiksi piyummasiqhusi suli savakkumasiqhusılu quya-
likkauliksragmiñun. ¹⁴ Suragahipayaapsigun uqapılusunaqasi
naagaqaa qapiqtailisunaqasi. ¹⁵⁻¹⁶ Ilipsiñi patchisaitchumuusi
Agaayyutim qitunğagılıutikkañasi, iñuuniağhusi akunğatni
qaayugniqıruatlu killuliqıruatlu ittuami taaqtuatun.
Uvluğirraagikmatun qılanmi iñuuniağumuusi akunğatni
iñuich quliaqtuagutilugich ilinich Agaayyutim uqalhiñik
iñuupkaitlaruanik. Taatnağupsi quyagisirunja piqutigilusi
Christ aggiqpan, ilisimagiga sakuuğima imailağuni
inğılha. ¹⁷ Aglaan, tuqqutaugisigaluññağmaunniiñ
quyalhiñaurunja. Uvvasuli quviasuqatigigipsi iluqasi
aatchuutigikkapsigun uvamnun ukpiqsriñkun, atakkii
aatchuqapsitña inuğikkamnik taatnatun savautrillapiaqtusi

Agaayyutmik. ¹⁸ Taatnaġlugu ilipsipsuuq quyayumuusi quviasuqatigilunġalu.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

¹⁹ Atanġuruakun tuyuġiyumaaqsigiga qilamipayaaq Timothy ilipsitñun. Aasiñ utiġumiñaġniqpan quviatchaktinniaġaana uqautiaqsikpana qanuq iñuuniaħapsitñik Agaayyutikun. ²⁰ Atakkii piitchunġa atrinjanik ilaan qaunakkiagiksiksrapstñik. ²¹ Iluqatinġ atlat isumaaluutigigaat suħiksraqtinġ, ilinġich suqutiksriñitmiut tusaayugaallautamik Christ-kun. ²² Aglaan Timothy ilitchuġianiksimagiksi tunġavigiplugu ilaa, atakkii ilaan iluqnaugvigioplugu quliaqtuaqalħi tusaayugaagiksuumam atriplugu iġñiq ikayuiruaq aapamiñik. ²³ Taatnamik tuyuġilħiñaaguġiga qilamillapiaq ilitchuġianikkuma qanuq uqaqsittaħamni inillakpatġa. ²⁴ Aglaan tunġavigillapiaġiga Agaayyun uvamnik qilamipayaaq tikiħhiñaaguħiksraġa Philippi-mun.

²⁵ Utiqtitaksraġigiga Epaphroditus tuyuġigaluakkaqsi ikayuqplunġa inuqsriuħamni. Ilaalu uvanġalu aniqatigi-iksillapiaqtuguk savaqatigiikhunuk akilliħiqsuħuġich uumiksirit Agaayyutmik. ²⁶ Aipkatqiaqsiiga aisuliqmipman ilipsitñun suli iħuilliugutigioplugu tusaħiqsi atniġñaġniplugu. ²⁷ Atniġñallapiaqmipħuniħu tuquqayallapiaqhuni. Aglaan Agaayyutim nagligioplugu sayyitqikkaa, ilaa nagliksripmatun uvamnik. Taatnaqħuġu tuqunigumi ilanayaġaa alianniuhġa pakma. ²⁸ Taatnamik qilamipayaaq ilaa aipkaġukkaluagiga. Utitqikpan ilipsitñun ilaan quviatchaktinnayaġaasi aasiñ iħuilliħiġa uqiglipsaaġayalgitħuq. ²⁹ Taatnaġlugu paġlayumagiksi quviasuutigillapiaġlugu Agaayyutikun. Kamakkutiqaġlugich iñuich ilaatun ittuat, ³⁰ atakkii suginġiqħuġu iñuulħi savakhuni uvamnun tuquqyayaqhuniunniñ. Savautigaasi ikayuqħunġa ilipsi piyumiñaisapsitñik.

3

Ilumun Nalaunġaruatiq

¹ Aqulliulugu, ilauramaanġ, uqautigisukkaġa una: Quviasuutigisiunġ Atanġuruuaq Agaayyun. Alġaqsruutinġuligumiñaitchipsi tamatkuninġa tuyuutimnik ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqilgitħupsiuġ annaumapkaġaasi. Itnauvva: ² qaunakkiagigitħi tamatkunakġa iñunġniñ pigiitħuaniñ siqupsilħiñaqtuaniñ timimik qipmisun ilipħuġich. Ilinġich ilisauriraqtut nalunaitħutaqaqtuksrauniplusi timipsitñi qitunġaġiliutipkaġukkupsi Agaayyutmun. ³ Aglaan uvagut ilumun qitunġaġillapiaġaatigut Agaayyutim

pisigisruṇa qnagu timivut nalunaitṇut chigñiḷugich. Agaayyu-
vigigikput Agaayyun ilaan irrusianik ikayuqtılıqhuta
suli nangagikput Christ Jesus iñuugutiqaqtitchiruaq
nutaamik.

Ukpiqsriyumiñaitchugut qaahhiñakun
annautiniagñiluta. ⁴ Aglaan uqaviutigikpatruṇ anniqsuliqtin
tupiksriḷutin qaahhiñakun tavra uqaviutigitlukkayağiga,
itna, ⁵ nalunaitṇut chikkauruṇa tuvraqḷugich Jew-ṇuruat
atuiragilhat tallimat pinasut uvlut atuumaanikmata. Israel-
aanullapiaqtuṇa aniḷipkun, iñuguqataupluṇa Benjamin-
nağmiuni, auga avuilaq Hebrew-piağataq. Tupiksriṇuṇa
tillisipayaanitñik Jew-ṇuruat maligutaksraṇata Pharisee-
ṇupluṇa. ⁶ Piyummatiqaqpaitluṇa ihuilliūqtitchiruṇa unniñ
ukpiqtuanṇuruanik. Iñuk nalaunṇaruahhiñaupman

tupigilugich maligutaksrat kia-unniñ patchisigiyumiñaitkaa.
⁷ Surağaipayaatka kamanallapiağaluqtuatunniñ uvamni
sivuanı—pakmapak ayaligitka atakkii anniqsuliksramnun
tunṇavigisukkiga Christ kisian. ⁸⁻⁹ Iḷumun ayaktuiñaligitka.
Supayaat tamatkua sapluhiñağaatṇa ilitchuğiliksrāṇaniñ
Christ Jesus-ṇum. Pakma ilitchuğisullapiağiga ilaa
Ataniğiliutiksrāṇagun. Suapayaqsuli isummatigiliutigiga
sumun atuğumiñaitḷugu pakmaaglaan inuğitlukkiga
piqaliksrağa Christ-mik piqasiutiluṇa ilaani. Tavrakṇaaglaan
isumatiginiqsuṇa uvamnik nalaunṇasiyumiñağluṇa
sivugaani Agaayyutim tupigiuraahhiñağluṇa maligutaksraṇa,
aglaan tunṇavigiliutigiga Christ kisian anniqsuqtiksrağa.

¹⁰ Pakma ilitchuğisukkiga Christ suli sanṇia anjpkairuaq
ilaanik tuquğimiñ, suli nagliksaatitauluṇa ilaatun,
tuquyumaluṇa ilaatun. ¹¹ Nalupqiginitchiga iñuukiga Christ-
kun anitqikkisipluṇa tuquğimiñ.

Aqpaqsruḷiq Akimasaqtuni

¹² Uqautigiyumiñaitchiga atriliutianiṇiḷuṇa Christ-
mi naagaqaa ataramik iñuutlasilūṇa Christ-tupiağataq.
Aglaan sakuuktunṇasuli Christ-tun ilisaiñağukluṇa
iñuuniağumiñaqsipluṇalu ilaatun. ¹³ Iḷauramaan, ilisimarūṇa
taatnaiṇiṇisilaamnıksuli. Atausiq pisullapiağiga, piiguğukḷugu
itчуukiga aglaan ilisukluṇa Christ qanuq itqukpaṇa.
¹⁴ Christ-ṇum ilitchuğipkağaanṇa qanuq piqasiutiksrāpkun
inṇmigun. Atriḷugu aqpaqsruqtuaq sakuullapiaqhuni
piññaktaaksrağmiñun uvanaptuuq sakuullapiaqmıuṇa
ilisukluṇa ilaatun. Agaayyutim inṇmiñik tuquğaanṇa
taatna iñuuniaqupluṇa. ¹⁵ Iḷuqata nauṇaniksımaruaguut
ukpiqsriḷiptigun piqasiutiḷuta Christ-mi taatnaptuuq
isummatiqaqta atatchimik Christ-kun. Aglaantuuq atlakun
isummatiqagupsi Agaayyutim kanjısqipkağisigaasi taavrumıṇa.

16 Pakma una inuqnaqtuq. Sivutmuktuiñaqta piqatigilugu Christ aullagvigianikkaptigun.

17 Iļauramaañ, iñuuniağitchi iñuuniaħaptun iļisaaqagusi tamatkunakņa maligutchiruaniñ iñuuniaħamnik. 18 Atakkii piqaqtuq atlanik maligutchisunjitchuanik Christ-mik—uqautigianikkamnik ilipsitñun aasiiñ alianniuqtitluņa isummatigiasikapkich—akilliliqsuiruat Christ-ñum tuqułhanik. Piqasiutiniuraqmiñatiñlu ilaanun. 19 Timitiņ aanguağiliutiplugich agaayyutitun. Kamagiliutiplugichunniñ savaatiņ kanņugiraksragaluatiņ, aasiiñ aqulliqsaanatni uvlut piqatauyumiñaitchut Agaayyutmi atakkii isummatigilhiñaqlugu iñuuniaħiqtiņ maani nunami. 20 Aglaan iluqaptiknun atlaullapiaqtuq. Isummatigiragigikput Agaayyun nayuqtigiplugu, niğiugaqaqhuta anniqsuutrimik kisianiñ ilaaniñ, aasiiñ taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ. 21 Ilaan simmiğisigai sayaitchuatlut tuqurağaqtuatlut timivut atriljutilugich injmi kamañaqtuamun tuquyumiñaitchuamun timimiñun. Taatnağumiñallapiaqmipłuniļu atakkii añalatchipłuni supayaanik tavra piuq.

4

1 Iļauramaañ nakuagillapiağipsi suli inuğiplugu piqatauliksraga ilipsitñi. Quviatchaktitkipsitņa suli piqpagnapiaqtusi uvamnun. Taatnaqhusi napammaagigitchi Atanikun itqagilugu qanutun uvamnun piqpagilqisi.

Algąqsruutit

2 Uqautisukkikka ağnak atiqaqtuak Evodia-mik suli Syntyche-mik: Nutaami iñuuligmi Christ-kun qanaagumiñaitłutik suli iļannağiiksitqikhutik. 3 Iļannamaañ tuniqsimaplutin, injiqmigikpiñ ikayuquplugik taapkuak ağnak savaaqtuak sakuukhutik siamitchiñiaqhutik tusaayugaagiksuamik piqatigipluņa sulipsuuq Clementlu savaqatitkalu; Agaayyutim itqagigai iluqaisa atqich aglausimaruat makpiğaanjñun iñuulhum.

4 Nipliutigianiksimakkağa sivuani nipliutigitqilgitchiga, itna, Quviasuutigisiuņ ataramik iñuululiqsi Christ-mi. 5 Ki, iñuich iļitchuğilitruņ Christ ilipsitñi iħuaqqutriħapsigun iluqaitñun iñuņnun injmiguañiħapsigunlu. Ataniq Agaayyun qanittuq ilipsitñi. 6 Taatnağusi isumaaluutiqağumiñaitchusi sumik, aglaan injiqsruutigilhiñaqsiuņ. Uvva, injiqsruħapsitñi uqautilugu Agaayyun inuğikkapsitñik suli quyalugu ataramik kiggusiaqaqapsi. 7 Agaayyutim tutqiksitkisigai isummatisi atakkii taamna qiñuiññaq kamanatluktuanjuruq kanjisiħigmiñ. Agaayyutim uummatisi qiñuisaaqtitkisigai isumatuiñaqtilusi Christ-mik tunņagupsi ilaani supayaakun.

8 Aqulliuplugu, isummatigigupsiuŋ ilumutuuruuaq kamaŋaqtuaġlu nalaunŋaruuaġlu ipqitcheuaġlu ihuaqnaqtuaġlu, sulii isummatigigupsigich nakuuruat atlani, sulii itqagilugu quyasuŋlugu Agaayyun nanġaġlugulu, tavra tutqikkisirusi Agaayyutmi. 9 Uvanniŋ ilisaaqaqtusi Christ-mik akuqtuaġiplugu ilaa iŋuukipsitŋun, tusaaplugu sulii qiniqlugu qanuq tunŋaġa Atanġuruami supayaatigun. Iisimagupsiuŋ ilaa minġuiqsiagvigilugulu uvaptun, Agaayyun qiniqsiitchiruaq uvaptiknik nayuutigisiruq ilipsitŋi.

Quyyatit Aatchuutitigun

10 Quviasullapiaqtuŋa ikayutqikapsitŋa ikayuqqaagluŋa sivuani. Taatnaqlugu nanġaġukkiga Ataniq. Iimun ikayanikkaluagipsitŋa aasiŋ ilitchuġigiga piviqanġiqsi ikayuiŋiksrapstŋik uvannik taimakŋaaglaan. 11 Uqautigintkiga taamna pisigilugu inuqsriuaġa. Ilitchuŋa pisuiqsimaatlasripluŋa piqagisiŋnaġma anjruamik naagaqaa mikiruamik. 12 Iisimagiga iŋuuniaġiq inuqsriuqluŋa naagaqaa susuksiinjtluŋa. Ilitchuġipmigiga iŋuuniaġiq ukpiqsriŋikun susuksiinjtuma naagaqaa niġisukkuma. 13 Iŋuuniaġhiŋauruŋa supayaakun ikayuqsigluŋa Christ-mik sanŋisipkairuamik ukpiqsriŋimnik.

14 Naagasulii ihuaqutigipsitŋa ikayuqluŋa ihuilliuŋamni. 15 Ilauramaan Philippi-mi, ilisimallapiaġiksi quliaqtuaġa tusaayugaallautamik Macedonia-mi tavrakŋaasiŋ aullautiplugu atlanun nunaaqqiŋun. Taavapkunani uvluni kisipsi ukpiqtuanjuruasi qaitchirusi maninŋik uvamnun. Quyyatigigiga taamna. 16 Thessalonica-miitnama tuyuqtusi inuġikkamnik akulaiqlugu. 17 Uvvaasiŋ niġiunġillapiaqtuŋa atlanik aatchuusiaksramnik ilipsitŋi. Aglaan niġiugigiga Agaayyutmun piŋusiaqaliksrapstŋik ihuaqutritŋapsigun uvannik. 18 Iisimatquplusi akuqtuġitka tuyuutipayaasi Epaphroditus-kun. Inuqsrangillapiaqtuŋa sumik. Aatchuutigikkasi uvamnun ilimun aatchuutigigisi Agaayyutmun. Agaayyutim quyaginiagaa taamna. 19 Aasiŋ Agaayyutigikkaġma qaitchigisigaasi iŋugiaksillapiaġlugu supayaamik inuġikkapsitŋik Jesus Christ-kun. 20 Agaayyutvut Aapauruaq kamagikkauli taimuŋaaglaan. Taatnatuq.

Paġlasuiqsaġutit

21 Nayaanġaġitkaguuq iluqaisa ukpiqsriuat iŋuugatauruat Christ-mi, taatnatuntuuq ukpiqtuat nayuqtima tuyuġaasi nayaanġamik. 22 Iluqatin ukpiqsriuat tuyuqmigaasi nayaanġamik pitlukhutin tamatkua Caesar-m savaktai ittuat.

23 Jesus Christ-ŋum ihuaqquata nayuutiyumauq iluqapsitŋi.

Paul-ŋum Tuyuutai Colossae-g̃miunun

¹ Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaan̄a Jesus Christ-ŋum pisulhagun Agaayyutim. Aglaqatiqaqtun̄a aniqatiptiknik Timothy-mik. ² Tuyuḡigikpuk una tuyuun Agaayyutim iñuñiñun Colossae-miittuanun tuniqsimaruanun aniqatiunun Christ-kun. Uvvatuḡ Agaayyutim Aapagikkapta ihuaqqutillañniaḡlisi suli tutqiksillusi.

Quyayatit Agaayulig̃mi

³ Quyagikpuk Agaayyun aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum agaayyutitapayaaqapsi, ⁴ takku ukpiqsrirusri Christ Jesus-mik suli piqpakstripl̄usriñu iluqaitñik ukpiqsriruanik. Taamna tusraagikpuk ilipsigun suli taatnaqhunuk quyagikpuk Agaayyun. ⁵ Piqpakstriñiqsusri ukpiqsriruanik piqutigiplugu niḡiugaq pigikkaqsi, taamna tuvvaumaruaq qilañmi. Taamna niḡiugaq pigiliutiqqaagiksi tusraakapsiun̄ ilumutuuruaq tusraayugaallautaq. ⁶ Tusraayugaallautaq quliaqtuagikkauruq ilipsitñun iñuñunlu nanipayaaq. Aglaan tusraaqqaqapsiun̄ tusraayugaallautaq simmiaqsiñiḡaa iñuuniañhat iñuich suli iñuuniañiqsipsuuq, aasriiñ̄ ilitchuḡigiksi ihuaqqutriñha Agaayyutim kañiqsipl̄ugu ilumutun. ⁷ Tusraagiksi tusraayugaallautaq tumigiplugu Epaphras. Aniqatigigikpuk Christ-kun piqpagikkaqpuq, atakkii tuniqsimaruuaq savaqatigigikpuk Christ-kun. ⁸ Epaphras-ŋum uqautigaatiguk Ipqitchuamun Irrutchimun piqpakstripkag̃nipl̄usri atlanik iñuñnik.

⁹ Taatnamik taimak̄a uvlumiñ̄ tusraalḡatañhaptikniñaglaan taavrumiñ̄a agaayyutituiñagipsiḡiñ. Iniqsruutigiptigiñ̄ Agaayyutmun̄ kañiqsiplikallapiaqupl̄usri Agaayyutim pisulhanik, suli isrumatusipkaqupl̄usri kañiqsiplikqupl̄usriñu ilitqusriḡiksuaḡmigun, ¹⁰ suli agaayyutipl̄usri agaayyutikuñiqsi Agaayyutmi quyaqnaqupl̄ugulu, ataramik savaallautaqqupl̄usri suli ilitchuḡisaiñ̄aqupl̄ugu Agaayyun, ¹¹ suli agaayyutigiplugu Agaayyutmun̄ sayaksritqupl̄usri kamañtuakun sanñiagun, iḡlututlaqupl̄ugu sakiqnapayaaq anuqsruñikun quviasuutikunlu, ¹² suli agaayyutipl̄usri quyatiqaqupl̄usri ataramik Agaayyutmun̄ atakkii piqasiutipkaqtusri atlanun ukpiqsriruanun iñuuruanun Agaayyutmi, iñuupmatun qaumami. ¹³ Agaayyutim annautiniḡaatigut sanñianiñ̄ taaqtuam, aasrii tikiutipl̄uta an̄aayyuqautaanun piqpagiraḡmi iḡñiḡmi. ¹⁴ Taavruma Iḡñiñan̄ Agaayyutim satuḡniḡaatigut Agaayyutmun̄ natqigutitqu-plugich itqaumayumiñ̄aig̃lugich killuqsautipayaavut.

Christ Kamanagñiqsrauruq

¹⁵ Christ atrigigaa qifñignaitchuam Agaayyutim inñaniktuam supayaaq iñiqtaugaluaqtitnagu. ¹⁶ Christ atrigigaa Agaayyutim atakkii ilaagun supayaat iñiqtaurur qilañmiittuat suli nunami, supayaat qifñignaqtuat qifñignaitchuatlu suli aňalatit sanñiqaqhutiñ marrumani nunami silamiļu. Agaayyutim iñignigai supayaurat ilaagun supayaanun kamanaksruquplugu ilaa. ¹⁷ Christ inñaniktuq sivuani iñiqtaupayaaqtuam. Suapayaaq itchugaaqtuq Christ-kun. ¹⁸ Christ niaqugigaa timim; taamna timi ukpiqtuanjuruapayaanjuruq. Christ-ñum iñuuiqaqtitkai ukpiqtuanjuruat anjipkaqqaqsimapluni tuqunaruaniñ iñuupluni taimuņa. Taatnaqhuni Christ pitñiqsrauruq supayaani. ¹⁹ Agaayyun sivunnigñiqsuq iluqnauguni iñuusukhuni ataramik igñigmiñi. ²⁰ Agaayyutim ilauraagñiqsrauruq iñmiñun kisupayaat nunami silamiittuallu Christ-kun piiqtuakun Agaayyutim qinnautaanik maqipkaqamiuñ auni tuqupluni sannigutami.

²¹ Ilipsi, itkaluaqtuani unjasriktusri Agaayyutmiñ iñuuniaqhusri killuqsautipsitñi, uumigiplugu Agaayyun. ²² Aglaan pakma Christ-ñum ilauraagñiqsrauruq Agaayyutmun tuquqigimigun sannigutami, aasriñ tikiutriruq ilipsitñik Agaayyutim sivugaanun killuqsautaiqhusri pasiñagumiñaiqhusriļu. ²³ Tikiññiaqtusri taimuņa ukpiqsrituiñagupsi payaňaigusri nuktinnaqumiñaiqusri suli tigummitqiaqgikkupsiuñ nigugikkaqsi tusraakapsiuñaglaan tusraayugaagiksuaq. Taamna tusraayugaagiksuaq quliaqtuanjuraqtuq iñupayaanun nanipayaaq. Aasiñ uvaňa Paul uqqiraqtigigaaña uuma tusraayugaagiksuaq.

Paul Savautriruq Ukpisrivanik

²⁴ Quviasuktuņa iglutuqapku sakiqnaq pisigiplusri. Nagliksaqtitaukama timipkun Christ nagliksaqmatun piuņa. Taatnamik quviasuktuņa naarrusiqaqkich Christ-ñum nagliksaagñiñi pisigiplugich ukpiqsriqiruanjuruat, tamatkua timigikkañi. ²⁵ Aullaqñiikamaaglaan savautriqigmik Agaayyutim uqqiraqtatqugaaña ukpiqsriurapayaanun. Taatnamik tiligaaña quliaqtuagutitquplusri tusraayugaagiksuaapayaamik. ²⁶ Taamna tusraayugaagiksuaq nalunaqtuanjuruq Agaayyutim iriqsimakkaña imakñaqaña inilgaasaaq. Aglaan pakma sagviqñigaa ukpiqsriuranun. ²⁷ Agaayyutim ilitchuqitqugai qanutun kamañatqigiplutiñ nalunaqtuat iñupayaanun, taputiplusgich Jew-ñunqitchuat. Unauvva nalunaqtuaq—Christ iñuuruq ilipsitñi Jew-ñunqitchuani, aasiñ niguganiktitlusri iñuukisrapsitñik Agaayyutim kamanautaani. ²⁸ Taamna Christ quliaqtuagigikput iñupayaanun, algaqsruqlugu suli

ilisautilugū kisupayaaq ilisimatilaaptiktun. Iñupayaaq ukpiqsiruaququgikput Christ-kun ililuni iñuguqtuatum. ²⁹Tarra taamna sakuugutigigiga pisuqtilaamni, sanñiqaqłunja Christ-ñum sayyiutaanik savaktuamik uvamni.

2

¹ Ilisimatqugipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitñun tamatkununjalū Laodicea-miittuanun suli iluqanjitñun qiñiqsimaitchuanun uvamnik. ² Agaayyutimtuq pitchuksaallanñiağligich piqatigiñhatigun piqpakkutilikun, suli nalupqiginağlugu kanjqsillautaqtiligich nalunaqtuanjanik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq Christ-ñuruq. ³ Christ-ñum kisimi kanjqsimapkağai iñuich Agaayyutmik, iluqaanik ilisimaraksranjatnik Agaayyutikun. ⁴ Uqautigipsi taavrumina, kiñaunniñ kinnipkağniaqani uqallautaqtuatanun uqautilusri saglunik. ⁵ Uñasrikkaluññağma ilipsitñiñ piqataurunja irrutchipkun. Ilisimagiga atausinñuñiqsi suli ukpiqsriñiqsi payañaiqhusri Christ-mik. Taatnamik quviasruktunja.

Iñuullapiağataliq Christ-mi

⁶⁻⁷ Ukpiqsriaqsirusri Christ Jesus-mik ataniğmik, ki iñuuniağitchi tunñaviqalhiñiağlugu ilaa, kanñiñusri Christ-mi nappağusriñu ukpiqsriñapsigun, ukpiqsriñiqsi sanñisisaiñiağlugu ilisauttusriusriapsigun ulipkaulalusriñu quyağimik. ⁸ Qaunagititchi, kimun-unniñ alapisaaqtinnasri ilisauttutitigun suli imailaatigun iñipchaqtitauruatigun. Taatnatchich iñuich ilisauttutiñich iñuknitñaqtaurut suli ittut añalarrutaiñiñ silam, unniisuli ilisauttutiñich Christ-mitñaqtaunğitchut. ⁹ Uvvataku iluqağmi Agaayyun iñuuruq inuqsranaiqhuni Christ-mi, amiami ilaan timaani. ¹⁰ Uvvasuli atausriññuqatigikapsiñ Christ ilipsipsuq piqaqmirusri iñuuliğmik Agaayyutitñaqtauruamik ilipsitñi. Christ kamağniqsraupluni atañuruq añalatipayaaniñ suli sanñiñiñ. ¹¹ Aasriisuli atausriññuqataukapsi Christ-mun, nalunaitñutchiqsaurusri liilaa. Nalunaitñutchiqsauñğitchusri timipsitñi maligutlugu Jew-ñuruat pilhusikaanjat aglaan nalunaitñutchiqsaurusri uummatipsitñi. Christ-ñum nutaqtitkaasri piiqlugu kanjgruaqtaqsi ilipsitñiñ. ¹² Paptaakkaukapsi kanjgruaqtaqsi iluviqatauruq Christ-mi, aasriñ sanñian Agaayyutim añipkağasri nutaamun iñuuliğmun takku tunñaplusri sanñiruamun Agaayyutmun añitqiktitchiruamun Christ-mik iñuuliğmun. ¹³ Ilipsi tuqunagaluaqtuani killuqsautipsigun iñuuniaqhusri timim kimmutaagun, aglaan pakma Agaayyutim aatchuqhusri nutaamik iñuuliğmik piqatautlasrigaasri Christ-mi. Suli natqigutigaaasri iluqaitñik killuqsautipsitñik. ¹⁴ Suliasriñ piğaa aglausimaruq

akikŋaqtauruaq uvaptiknun. Aglausimaruam uqautigigaa maligutchiŋgijiqput Agaayyutim iŋuuniaqurrutaiŋik, akikŋautiguqlugu uvaptiknun. Agaayyutim tigungigaa taamna aglausimaruuaq aasriiŋ kikiaktuutiplugu liilaa sannigutam. Taavrumuuna piigai killuqsautivut. ¹⁵ Aasriisuli Christ tuqukami akimaniqsuq iluqaitŋiŋ aŋalatipayaaŋiŋ nanipayaaq suli sanŋiŋiŋiŋ silam. Christ-ŋum qiŋiŋqinnigaa kisupayaamun sanŋiqatluktilaani ilinŋitŋiŋ.

¹⁶ Anŋua kisumununniiŋ atanniqsinniaqasri nigikkapsigun naagaqaa imikkapsigun unniiŋ nigiqpagvikaapsigun naagaqaa nigiqpagvikaatigun tatqilitqikman naagaqaa minguiqsiagviksigun. ¹⁷ Taatnatchich iŋuuniaqurrutit Christ-ŋum taggagigai. Tikkuagutaulhiŋaŋniqsut Christ-mun ilaan aggigŋiaŋhanunaglaan. ¹⁸ Uqautipkaŋniaqasri killuqsagŋilusri. Taatnatchich iŋuich atchiksuatun iliplutin putlatuniqsut isragulinun ataramik uqagiplugich qiŋiŋquuraakkatin. Qutchigillapiaqtut inmiknik atakkii iŋuknitŋaqtapluni isrummataat. ¹⁹ Taatnatchich iŋuich inŋaiqsuanurut Christ-mi. Christ niaquuruq liilaa ukpiqsiruat timigigai. Iluqagmin ataruat niaqumun napyaatigun nukiktigunlu aglisuurut atautchikun, Agaayyutim aglipkaqlugich.

Tuquŋiglu Iŋuuhiglu Piqatigiplugu Christ

²⁰ Christ tuqupman tuquqataurusri Christ-mi. Taatnamik aŋalatinaiqsuksraurusri tamatkunua aŋalarrutaiŋun sanŋiŋiŋunlu silam. Suvaatami tupigivisigik iŋuuniaqurrutit, itnaqsimaruat, ²¹ "Nigiŋiaqnagu taamna, uuktuagŋiaqnagu, aktuŋiaqnagu." ²² Iluqatin tamatkua iŋuuniaqurrutit atuŋumiŋaitchut, atakkii iŋuich piliagigaich. Tamatkua iŋuuniaqurrutit tunŋaviqalhiŋaŋniqsut iŋuich tillisinŋitŋun ilisauttutinŋitŋunlu. ²³ Itkaluaqhutin nalaunŋaruatun iŋuich putqataqtitlaplugich suli ilitqusiqahutin atchiksuatun suli anasiŋuqsatitlugich timinich pigiplugich killuqsautinich, aglaan tamatkua iŋuuniaqurrutit sumun atuŋumiŋaitchut. Tupiksriŋhatigun tamatkua iŋuuniaqurrutit iŋuum piigumiŋaitchaa pigiitchuaq kimmuraa timim.

3

¹ Anŋitqiqataurusri Christ-mi. Taamna taatniitpan ilipsitŋi, kipigŋiugutigituiŋaqsigik pakmaniittuat, Christ-ŋum irviani, aquvitaupluni taliqpiani Agaayyutim. ² Isrummatigituiŋaglugu iŋuuhiqsi Agaayyutmi. Isrummatigisunatnagich nunam pigikkaŋi. ³ Ilipsi tuquruatun iŋuktun ittuani atuiŋigiqsusri atuŋuugaluakkapsitŋik. Pakma nutaamik iŋuuhiaqtusri piqatigiplugu Christ iriqsimaruuaq Agaayyutmi. ⁴ Christ iŋuuhigikkaqput qiŋiŋnaqsikpan

ilipsipsuuq qiñiqnaqsıqatıgınıǵıksi, piqataulusri ilaan kamanautaani.

Utıqqauruaq İñuulıq Nutauruaǵlu

⁵ Taatnamik tuqqutçigik iluqaisa kanıǵruaqnitıtaqtauruat ilipsitñi. İsrummatıgısıtçı ilipsitñik tuquruatun kimmutaıǵluǵu qanusripayaaq sayunalıq, qanusripayaaq qaayuǵnaqtuaq, kimmutiǵniqluk, suli kaviuǵutılıq. Amiami, iñuk kaviuqtauruaq atlat sulliñauranıñtik aañuauqtuqtauruq. ⁶ Tamatkunuuna Agaayyutim qinnautıgai iñuich tupiksriñıtmata ilaanik. ⁷ Sivuanıqarıña killiqisruugaluaqmıruasri taatnatun iñuuniaqapsi killuǵmi. ⁸ Pakmapak piqsıgik iluqaisa tamatkua, qinnaun, qiniǵun, kipınıuqsıñıq, uqaǵniqlıutrıñıq, qaayuǵnaqtuanıq uqaqalıq, ⁹ suli sagluqqutingıǵusri avatmun. Atakkii ańalataǵıñıǵaasri iñuunialıǵruapsi savaaqtuummaǵmi, mattaqmatun atnuǵaaǵruaq. ¹⁰ Pakma iñuunialıqsı nutaǵuqtuq, atipmatun atnuǵaatchiamik. Agaayyutmun nutaqtillusri ilıtqulusri ilaatun. Tarraasrıñ ilıtçuǵıpsaaǵniaqtusri Agaayyutmik iñiqsirıgıkkapsitñik. ¹¹ İñuich nutaǵuqamın Christ-kun Jew-ıñıgıtçuatu Jew-ıñuruatu, nalunaitıutçiqsıttuatu timimikni nalunaitıutçıñıgıtçuatu, sumikıñaqtuatu satkuliqıruatu Scythians-tun, savaktaaǵruuruatu savaktaaǵruuñıgıtçuatu atlagiıñıqsut. Christ qaukliullapiaqtuq tamatkunakıña iluqaitñiñ suli iñuupluni iluqaitñi iñugıkkagmiñi.

¹² Agaayyutim piksraqtaaǵıǵaasri piqpapıplusri. Taatnamik iñuk atipmatun atnuǵaatchiamik ilipsi piqpakkıtısıtçı avatmun, ihuauqtıllısuılı, atçıǵusılı, agganailısuılı suli iǵlutuutilısuı. ¹³ Anuqsruutilısuı avatmun suli natqıgutısırımaaǵusri nallıqsı uqaqtuyaaqpan akitñıǵusri. Natqıgutrılusri atrıluǵu Agaayyun natqıgutrıpmatun ilipsitñik. ¹⁴ Una pitluktuuaq iluqaitñiñ, piqpakkıtıtıuıñıgıtçı avatmun. Atakkii piqpaksrıñhum atausrıñıuumapıallapıaǵai iñupayaat. ¹⁵ Ki qiñıuıñıñan Christ-ıñum ańalataaǵlısıgik uummatısuı isrummatısuılı. Agaayyutim iluqasri atausrıñıuqtıtkaasri iñuuaqtıgııquplusri qiñıuıñıñıaǵusri avatmun. Aasıñ ataramik quyyatıqagıtçı. ¹⁶ Ataramik isrummatıgısıgik iluqaisa Christ-ıñum ilısaıttutai suli ikayuutilısuı avatmun kanıqsıñıksrıñatıgun ilısaıttıtıt, pıtçuksaaǵutıgıluǵu avatmun puqıñıkun, atıǵusri psalms-nik atıutıñılu suli quyyatıqagıluı Agaayyutmun piqıtıgıluǵu ihuauqutaa. ¹⁷ Qanusripayaamik savakkıpsı naaga uqaǵıpsı, atuumaruksrıuruq atqagun atañum Jesus-ıñum quyyavıgıluǵu Agaayyun aapauruaq Christ-kun.

İñuuniaqatıgıñıq Nutauruakun İñuulıkun

18 Ağnauruasii, kamagilugich uisi, atakkii taamna nalaunjaruq Agaayyutmi. 19 Uinuruasii, piqpagilugich nuliasri agganairrutilugich. 20 İlaalugruuruasii, tupigilugich anayuaasri supayaatigun. Taamna quyaqnaqtuq Agaayyutmi. 21 Aapauruasii, uumitchaqusaasunagnagich qitungasri, atakkii qapınasiviaqtut kamaksrigalualıǵmikniñ ilipsitñik.

22 Savaktaagruuruasii, tupigilugich qauklisi supayaatigun. Quyalitñiniasruñaqasri qauklipsitñik takkuatniñhiñaq, aglaan savautisigik qanutitangıllusri taluǵilugu Agaayyun. 23 Savautrigupsi iñunınik savaagiyumagiksi pisuqtilaapsitñi, atakkii savautrillapiaqtusri Agaayyutmik savautri'apsi iñunınik. 24 Itqagisiunı akılıusriaksraqsi Agaayyutmiñ akiqsruutigikkaña iñunımiñun. Qanusripayaakun savautillapiaǵiksi Atanıq Christ ilaañhiñaq. 25 Aglaan kiña taimña nalaunıaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq anasriñıuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisriplugich iñuich.

4

1 Savaktiqaqtuasii, irrutisigik savaktisri nalaunjaruamik atisilugich, aasiñ itqagilugu atanıqaqtılaaqsi qılanımi.

Alǵaqsruutit

2 İñiqsruqtuiñaǵıtchi suli ataramik quyamaaǵlugu Agaayyun. 3 Uvva, tigutaanuruña piqtutigiplugu quliaqtuaqalıǵa tusraayugaagıksuamik. Taatnamik itqagıluta agaayugupsi Agaayyutmun aatchuquluta piviksramik quliaqtuaqalıksraptıknik tusraayugaallautamik Christ-ınum nalunaqtuanıagun. 4 Agaayutiluña quliaqtuatlalıksrapkun tusaayugaagıksuamik iñunınun kanıqsiñıaqsılugu. Taamna piraksragıkkaga. 5 İñuuniaǵusri puqıksaahıkun akunǵatni ukpınaitchuat atullautaǵlugu pivik pisuqtilaapsitñi. 6 Uqalıqsi ataramik quyaqnaqtıtchiunı iñupayaanun suli ilisimayumausılı qanuq kıgıtuıqalıksrapsitñik kisupayaamun nalaullugu.

Paǵlasuiqsaǵutit

7 Tychicus piqpagiplugu anıqatıgıgıga Christ-kun tunıqsımaruaq uqqıraqtı suli savaqatıga Agaayyutıkun. İlaan uqautıgısigasrı iluqaitñik atuumaruanık uvamnun. 8 Taatnaqlugu tuyuǵıgıga ilisimatquplusrı qanuq itılaaptıknik suli pitchuksaaqplusrı. 9 Tuyuǵıpmıgıga Onesimus tunıqsımaruaq piqpagiplugu anıqatvut Christ-kun. İlaa ilagıgıksi. Uqautıgısigasrı atuumapayaaqtuamik uvanı.

10 Aristarchus-ınum tigutaanıuqatıgıkkagıma suli Mark-ınum, uyugunıan Barnabas-ınum, tuyuǵasrı nayaanınamık. Uqautıanıkkıpsı qanuq pııksraınanık Mark-ınum agııqpan.

Tutqiksitchumagiksi. ¹¹ Joshua taiyuutiqaqtuaq Justus-mik tuyuqmiuq nayaanḡamik. Taapkua pinasut kisiitḡik Jew-ḡuruat savaqatigigitka piqutigiplugu aḡaayuqautaa Agaayyutim. Ilinisa ikayullapiḡaatḡa araaqtuḡḡuḡalu. ¹² Epaphras-ḡum nunaqatipsi suli savaktaan Jesus Christ-ḡum tuyuqmigaasri nayaanḡamik. Ilaan agaayyutigaasri Agaayyutmun ikayuquplusri sanḡiḡusri suli nalaunḡalusri ukpiqsriḡipsigun. Agaayyutipmigaasri iḡisimatquplugu Agaayyutim pisuutaa supayaatigun. ¹³ Iḡisimapiḡiḡa qanutun inḡisruutriḡha piqutigiplusri ukpiqsriuatlu iḡuuruat nunaaqḡiḡi atiligaak Laodicea-mik Hierapolis-miglu. ¹⁴ Luke piqpagikkauruaq taakti Demas-lu tuyuqtuk nayaanḡamik.

¹⁵ Nayaanḡaḡukkitka ukpiqtuanḡuruapayaat nunaaqḡiani Laodicea-ḡum suli aḡnaq atilik Nympha-mik ukpiqtuanḡuruatlu katiraḡaqtuat taavruma tupḡani. ¹⁶ Agliḡiḡianikkupsiuḡ una tuyuutiga ilipsitḡun tuyuḡiyumagiksi ukpiqtuanḡuruanun Laodicea-mi agliḡitqulugu agaayyuvinḡmikni. Aasiḡi agliḡiyumagiksipsuuq tuyuun Laodicea-ḡmiunun agaayyuvipsitḡi. ¹⁷ Uqautiyumagiksi Archippus, “Naallapiḡuḡ savaaq atangum tillisigikkaḡa savaquplugu.”

¹⁸ Uvaḡa Paul argamnik aglakkiga nayaanḡaḡa, “Puyugḡiaqnasriun pituksimaliḡa isiqsivinḡi.” Agaayyutimtuq iḡuaqutilisi.

Paul-ηum Sivulliich Tuyuutai Thessalonica-ġmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanuruanun ittuunun Thessalonica-mi pigipkakkanj Agaayyutim Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ-ηum. Uvvatuq iluaqutmik suli qiñuiññamik qaitchilisi.

Iñuuniaħhatlu Ukpiġusriatlu

² Agaayyun iluqapsigun quyyatigiraġigikput, ataramik agaayuhaptikni itqāġiplusri. ³ Agaayyutmun uqāqāqtitluta itqāġigikput, qanutun ukpiqsriħlapiāħiqsi, piqpaksrillapiāħiqsi, niġiugaqallapiāħiqsi Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim piqpaksrilħa ilipsitñik nalunġitchikput inmiñun piksraqtaāġiplusri. ⁵ Uvvataku tusraayugaallataq ilipsitñun tikiuti'aptigu, nipilħiñakuunġitchuaq aglaan sanġikunlu suli Ipqitchuakun Irrutchikun, ilumutuulħa nalupqigingiqħugu, taatna tikiutigikput. Iħisimagiksi qanuq iñuuniaħiqput iluaħiksrapstñun ittuaq ilipsitñiitnaptā. ⁶ Ilipsi uvaptiknun suli Ataniġmun tuvrauti'apsi, atqunaq nagliksautigigaluħaħaħaħa, uqāħiq quvianakun Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ akuqtuġiksi, ⁷ itna ilipsi iluqaitñun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksraġuħusri. ⁸ Uvvataku siaminnigiksi Atanġum uqāħa iluqaitñun nunaħiñun Macedonia-mlu Greece-ηumlu, aasriiñ tusraayugaallataq ukpiġutiqaġnipsigun Agaayyutmun siamitmiuq napmupayaaq, uvaptiknununniñ ilaraksraiħuħu. ⁹ Iñuich iluqāġmin uqāġigaaat qanuq ilipsitñun akuqtuħiqput taamuħa tikitñapta, suli qanuq mumilħiqsi aanguanil Agaayyutmun, Agaayyun iñuuruaq ilumunlu ittuaq savautisrukħu. ¹⁰ Uqāġipmigaat taqqsilaaqsi Iġñiġikkanik Agaayyutim qilaħmiñ, Jesus-mik, Iħaan anitqiksitaġikkanik tuquħiġmiñ. Aasrii taavruma Jesus-ηum annautigisigaatigut Agaayyutim qinnautaaniñ tikitchuksramiñ.

2

Paul-ηum Savaħa Thessalonica-mi

¹ Aniqatiumaan! Ilipsipsuuq ilitchuġianikkaqsi tikiumāħiqput ilipsitñun suilħaakun inġilħa. ² Iħisimarusri qanutun nagliksaaniktılaaptiknik suli kanħunakun aħalakkautılaaptiknik Philippi-mi. Naagauvva Agaayyutipta sayyiqsimaāġaatigut quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik ilipsitñun iġlutuħaptikni atqunaq akilħilħisutmik. ³ Uvvataku

ilipsitñik quliaqtuaqtitluta kinniqitqusraangitchiptigiñ, unniñ qaayugnaqtuakun pitqusraangitchiptigiñ, naagaqaa kisumik pisaasrugmigañniangitchugut. ⁴ Aglaan

Agaayyutim pitqulhagun ataramik uqaqaqtugut, takku Ilaan piksraqtaagigaatigut tusraayugaallautamik quliaqtuaqpluta. Iñuñnik quyalitñinñiağummataitchugut aglaan Agaayyutmik iñuuniañlapta naipiqtuqtaanik.

⁵ Tikiumanğiqput uqayusralikun nalupqigingitchiksi naagaqaa kaviuliq matummiñiağlugu—Agaayyun ilisimarigigikput.

⁶⁻⁷ Ilipsitñiñ unniñ atlaniñ quyagitchiuniañhiñangitchugut. Nangaquuñhiñaugaluaqtugut ilipsitñun atakkii Christ-ñum uqqiraqtigipluta, aglaan ilipsitñi ittugut agganaiqhuta aakauruam qaunaksriñha qitungamiñik atriplugu.

⁸ Piqpagivagitlusri Agaayyutim uqañhiñagingsañagun aglaan iñuñlaptigunlu piqasriqsulikrsraqsi itqanairrutigikput. Ilipsi uvaptikni piqpaknallapiaqhusri.

⁹ Aniqatiumaan! Iñumun itqagigiksi qanuq savañiqput sakuukhuta! Unnuaqtuummaan savaktugut, ilipsitñi akiyayyumangitluta Agaayyutim tusraayugaallautañja ilipsitñun uqauti'aptigu. ¹⁰ Ilisimarusri, Agaayyutim

ilisimapmiuq, irrutchiqput ilipsitñik ukpiqtuanñuruanik ipqisilaañja nalaunñapluniñu patchisaitluniñu. ¹¹ Ilisimagiksi pitchuksaagiqput ilipsitñik atriplugu aapa nakuuruuq qitungamiñik pitchuksaagipmatun. ¹² Pitchuksaagipsi

arakhusri itqugaluaqhusri iñuuniañigitqukkañagun Agaayyutim tuqñumaripsi añayyuqautmiñi suli kamanautmiñi piqatautqupluta.

¹³ Agaayyutim uqañha tikiuti'aptigu, tusraa'apsiun, akuqtugiksi iñuñmiñ pipmatuungitchhuaq aglaan Agaayyutmiñ uqañigiplugu, taatniillapiaqmipñluniñu. Uvvataku akunnapsitñi ukpiqsriurani Agaayyun savaaqatuq.

Taatnaqñugu uvaguttuuq ataramik Agaayyun quyagikput.

¹⁴ Aniqatiumaan! Agaayyutim ukpiqtuanñuruanisun Judea-mi ilinñisitun pigiliutipkaqtuatun Christ Jesus-mun taatnatuntuuq savauttusriaqqtusri. Ilipsipsuuq taatnatun piyuaqsiuñigmik nunaqatipsitñiñ iglutuqtusri Jew-ñuruanñi tasrapkua iglutuipmatun, ¹⁵ tuqqutchiruanñi Atanigmik

Jesus-mik suli sivuniksriqirinik, tasrapkua uvañalu ilakkalu piyuaqmigaatigut. Qanutun Agaayyutmi quyaqñaisigivat! Iñuñni uumiksriñuplutin! ¹⁶ Uqautriñiksraptikniñunniñ Jew-ñungitchuanun anniqsulikrsrañatnik nutqaqtinniağaluağaatigut. Taatnatchich killuñmik ataramik iñiqtaqaqtut Agaayyutim qinnautaanun tikiññiañigmiknunağlaan.

17 Aniqatiumaan! Uvagut piisaallahaptikni ilipsitñiñ sivikisuurami, qanutun piitchivisi qñitqikkumagaluaqhusri. Isumaptigun nayugaluagipsi. 18 Ilipsitñun utitqigukkaluaqhuta, uvaña Paul utitqinñiallakkaluaqtuña. Aglaan Tuungaum pirailigaatigut. 19 Aglaan ilipsi kisipsi niñiugaqağvigigipsi, quvianağiplusri, suli akimalikun uqautigitlaplusri Atannapta Jesus-ñum sivuğaani aggiqpan. 20 Ilumutun kamanautigigipsi quvianağiplusri.

3

1 Aasriiñ iglutulguiqaptigu, ittuallahiksraprigun Athenmi sivunniqsugut 2 tuyugihani Timothy aniqatvut savaqatigikkaqput Agaayyutikun quliaqtuaqahigmi tusraayugaallautamik Christ-kun. Tuyugigikput sayyiquplusri suli ukpiqsriñiqsi ikayuquplugu, 3 nalliqsiunniñ utiqungitlugu makuniña piyuaqsiuhignik piqsriğuni. Taatnatchich piyuaqputit Agaayyutim pisuhigigai uvaptiknun. Taatna ilitchuğianikkiksi. 4 Uvvataku innaptikni ilipsitñi sivuani uqautigipsi taatna piyuaqsiugisiñipluta, aasriiñ kanjicsianiñapsisun tamarra taatnatchich atuummirut. 5 Iglutuutilguiqama ukpiqsriñiqsi kanjicsisuklugu, taatnaqlugu Timothy tuyugigiga. Pinjksraqtuña Tuungagmun killuqsagtinniağasugalusri, iluqaniasrii savaaqput suliamun innasugalugu.

6 Pakma Timothy ilipsitñiñ uvaptiknun utiqman, tusraayugaagiksaanik ukpiqsriñapsigun suli piqpakkutipsigun tikiutripluni, uqautigaatigut ataramik uvaptiknik itqaqsriñiplusripsuuq suli atqunaq qinignipnipluta uvaguttuuq ilipsitnik qinignikmatun. 7 Aniqatiumaan! Taatnaqhuta iluqaani ihuilluñhaptikni suli nagliksaaqsiuhaptikni ilipsigun piyumasriñlaakkaurugut. Ilipsi ukpiqsriñapsi sayyillaagaatigut. 8 Pakma inuugisipiaqtugut ilitchuğianikapta makitatilaapsitñiksuli payanağusri inuuniañapsitñi Agaayyutikun. 9 Quyyatinik Agaayyutmun ilipsigun qaitchiñhiñağuqtugut, quyalugu quvianağipkakkanğun sivuqqamiñi ilipsi pigiplusri. 10 Unnuaqtuummaan injqsrullapiagikput qñitqigukhusri aasriiñ inuqnaqtuanik ukpiqsriñapsitñi qaitchipsağusri.

11 Uvvatuq Agaayyutipta Aapauruam inmiñik suli Atannapta Jesus-ñum tikisilisigut ilipsitñun. 12 Uvvatuq Atangum Jesus-ñum piqpakutri avatmun suli inunun iluqaitñun naupkallañiağumigaa, piqpaksriñiqput ilipsitnik atrilugu. 13 Taatnağupsi sayyigisigaasri, Aapauruam Agaayyutipta sivuğaani patchisağusri suli ipqillusri qakugu

Atannigikkaqput Jesus aggiqpan piqasriguni iñuñnik pigikkagmiñik.

4

Iñuuniañiq Quyaqnaqtuaq Agaayyutmi

¹ Aniqatiumaan! Uvvasuli uvaptikniñ iliññanikkaqsi qanuq iñuuniañiksraqsi Agaayyutmi quyaqnaqlugu, ilumun iñuuniañigianikkapsisun. Pakma Atanguruam Jesus-ñum atqagun injigipsi uqapsaaqhusri atuitquplusri pitluglugu.

² Uvvatakkun ilisimagisri ilisauttutigianikkavut ilipsitñun Atanguruam Jesus-ñum añalatchiñhagun. ³ Taamna Agaayyutim ilipsitñun pitqutigigaa, ipqillusri piisimaagusri sayuñahigmiñ.

⁴ Atausriukattaagusri añutit ilitchugiraksraqigiksi qanuq ilaqatiksrakhsraqsi ipqilikun nalaulugu, ⁵ itna killukun kimiksriñikuungitchuaq piruatitun Agaayyutmik naluplutin. ⁶ Tarra kia-unniñ killukuangillin aasiñ saglutaqlugu aniqatni atlatuaqlugu nuliana. Taatnatchikun sivuani uqautianikapsi algaqsrullapiaqhusri, Atanigmun anasriññuqsautiqagisiñiplugich tamatkua taatnailiplugu nalaungitchuat.

⁷ Agaayyutim tuqlungitchaatigut iñuuniaqupluta qaayuñnaqtuakun aglaan ipqilikun. ⁸ Taatnağuni kia tamatkua ilisauttit ayaummiyumigich iñuñnik ayaksimangitchuq aglaan Agaayyutmik, qaitchirigikkapsitñik Ipqitchuamik Irrutchimik.

⁹ Taamna aglangitchumaunniñ nakuuruq piqqaksriñapsigun ukpiqtuaqatiupsitñik. Uvvatakkun ilipsi Agaayyutmiñ ilisauttusriaqaaniksimaplusri, qanuq piqqakku-tikhsrapsigun avatmun. ¹⁰ Suli taatnailiplugu aniqatiu-payaapsitñun iluqaani Macedonia-mi irrusrigianiklugu.

Aniqatiumaan, taatnaqlugu injigipsi atuitquplusri pitluglugu. ¹¹ Sivunniutilugu iñuuniañiksraqsi iñuksruigusri, iñuich atlat ilaksianigiglugich suli iñuuniutiksraqsi piññaktaaginiaqlugu, maliglugu uqautianiñiqput ilipsitñun. ¹² Taatnağupsi iluağitchiuliq tamatkunakña ukpiqsriñgitchuaniñ piññaktaagigisigiksi, suli kikumun inuğikkapsigun tunñaaqsiyumiñaitchusri.

Atangum Aggikhsraña

¹³ Aniqatiumaan, pakma ilisimatqugipsi ilumutuuliğmik ukpiqsriuatigun tuquruatigun alianniugaqsisruñaqasri tamatkunatitun niğugaitchuatitun iñuuliğmik isruitchuamik.

¹⁴ Ukpigigikput Jesus tuqluğaaqhuni añitqilha. Taatnatuntuuq, ukpigigikput Agaayyutmun aggiutipkağisiñhat Jesus-mun tamatkua tuquruat Ilaanik ukpiqsriplutin. ¹⁵ Tamarrumiña Atangum ilisauttutaanik uqautigipsi, uvagut iñuuruani taivrumani uvlumi Atangum agğihani tamatkua tuquaniktuat sivulikkumiñaitchivut. ¹⁶ Nipituruuq tilliñ

itkisiruoq, suli qaukhiat isragulgich nipliqqan suli Agaayyutim qalguqtautaa nipliqqan Ataniq injmiñik pakmakña qilañmiñ atqagisiruoq. Taipchua tuquruat Christ-mik ukpiqsriplutin iñuugiñmun aniqqaagisirut. ¹⁷ Tarakña uvagulli iñuuruani taivrurmani tatpaunautrauniaqtugut piqatigilugich nuviyanun paaglugu Ataniq silami, aasriñ Ataniñmi ataramik iqataugaqsiluta. ¹⁸ Taatnağusri avatmun tamatkunuuna uqahiqtigun arautisitchi.

5

Itqanaigitchi Atangum Aggikisrajanun

¹ Aniqatiumaan! Atuummiruksrat aglakisrañat ilipsitñun inuqnanğitchuq. ² Uvvatakku ilipsi kanjicsimmağikisianikkiksi Atangum uvlua aggiqsuksraq nigiuñgisillusri atrilugu tigliniaqti unnuami. ³ “Suapayaaq nuyuağnaiqsuq.” Taatna iñuich nipinikpata, taimmaiñaq piyaqquñhum tikitkisigai annakkumiñaiğlugich, itna liilaa auliyautikkañatun ağnaq iğñikisrajanun. ⁴ Aniqatiumaan! Aglaan taamna nalunğigiksi, suli Atangum uvluan nigiuñgillağumiñaiğasri tigliniaqti atrilugu. ⁵ Iluqasri iñuñni qaumami iñuuniaqtusri, savaasri sagviplutin. Uvagut taağmi iñuunianğitchugut iriğaqtulikun. ⁶ Taatnağuta atlatitun siñiktuangiqsa, iqiğuta qauğrimaagiksa. ⁷ Takku unnuami iñuich siñiğaqut, unniñ unnuamik imiliğviqaqut. ⁸ Aglaan uvagut uvlumik irviqaqtuani qauğrimaagirusraurugut. Satqagutirusraurugut ukpiqsriğimik suli piqpaksriğimik suli nasrautiluta nigiuğaqahiksramik anniqsuliksraptiknik. ⁹ Agaayyutim tigusriağingitchaatigut qinnautni iğlutuqulugu aglaan anniqsuğiaq piññaktaagitquplugu uumuuna Atannaptigun Jesus Christ-kun, ¹⁰ tuquruakun piqutigipluta, injmiñi iñuuniaqatigisrukhuta qakugu aggiqqan, iñuugaluññapta naagaqaa tuqugaluññapta. ¹¹ Taatnağusri araaqtuutititchi avatmun sayyillağutilusri tuniqsimatlasriusri taatna pakma pisuupmatun.

Aqulliich Iñisauttitit suli Iñammiuğutit

¹² Aniqatiumaan, injiğipsi kamagitquplugich tamatkua savaaqaqtuat akunnapsitñi, tamatkua Atangum tigusriağikkañi sivulliuqtautqupluğillu alğaqsrutqupluğillu. ¹³ Kamagiuraaglugich tamatkua savaagikkañat piqpaksriñhatlu piqutigilugu. Akunnapsitñi qinñuigusrimağusri. ¹⁴ Aniqatiumaan, iqiasruuruat alğaqsrusiqigik, qapinjasriuat pitchuksaaglugich, sayaitchuat ikayuğlugich, iluqaisa anuqsrutlugich, ¹⁵ kanjicsimalugu akisaqtungğikisraqsi pigiitчуamun pigiililugu, aglaan ataramik savaaqahiksraqsi

nakuuruamik avatmun suli iñupayaamun. ¹⁶ Ataramik quviatchaugigusri, ¹⁷ iñiglugu agaayulusri, ¹⁸ qanusripayaami irviqañhpsi quyalusri. Taatnatun Agaayyutim pitqugaasri iñuuniañapsitñi Christ Jesus-kun. ¹⁹ Nutqaqtinniasrunaqnagu Ipqitchuam Irrutchim savaagikkaña, qamitchiñiaqmatun ikniǵmik. ²⁰ Sivuniksriqirit uqañhich ayaumasrunaqnagich. ²¹ Sua iluqaan naipillugu, qanusriq nakuuruuq akuqtuagilugu piññaktaǵilugulu, ²² qanusripayaamiñ pigiitchuamiñ piisimaagusri.

²³ Agaayyutimtuq qiñuiññamik qaitchirigikkapta ipqiqsaǵumigaasri inmiñun iluqnaǵusri, suli qaunagiyum-migaasri irrutchisiñu iñuusrisiñu timisiñu patchisañllugich Atannapta Jesus Christ-ñum agǵiñksrañanun. ²⁴ Taatna Ilaan tuqñuqtigikkapsi iñiqtaǵitlagaa, takku tuniqsimaruq.

²⁵ Aniqatiumaan! Injksruutiyumigiptigut. ²⁶ Paǵlalugich aniqatiut iluqaisa kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. ²⁷ Tillisigillapiagiga Atanguruam añalatchisaagun taapkua tuyuutit agliqilikrañat aniqatiunun iluqaitñun. ²⁸ Atannapta Jesus Christ-ñum iluaqqutrisaan nayugumigaasri.

Paul-ᵐum Tugliat Tuyuutaiñ Thessalonica-ḡmiunun

¹ Paul-miñ Silas-miñlu suli Timothy-miñ ukpiqtuanjuranun ittuanun Thessalonica-mi pigikkañi Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ-ᵐum. ² Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Atanguruam Jesus Christ qaitchilisi ihuaqutmik suli qiñuiññamik.

Atanniivikaraq Christ Aggiqpan

³ Aniqatiumaan! Agaayyun ataramik ilipsigun quyaraksraqigikput. Nalaunnaruq uvaptikni taatnaḡupta, takku ukpiqsriḡiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqpakutiliqsi aglitmuktuq avatmun atausriukattaaqhusri. ⁴ Taatnaqhuta Agaayyutim ukpiqtuanjuraninun uqautigigipsi nangaqhusri qanuq sivutmuutiplugu iglutuiḡiqsi suli ukpiqsriḡiqsi tumigigaluanḡaan piyuaqsiuḡiq suli nagliksaaqtitauḡiq apqusraakkaqsi. ⁵ Iluqatin tamatkua nalupqinaiyagaat Agaayyutim sivunniutaa piqatautlasripluḡsri anḡayuqautaani nagliksaaqsiugaluanḡapsi. ⁶ Uvvataku Agaayyun atanniiluni nalaunnaruakun, ilaan nagliksaaqtitkisiyai tamatkua nagliksaaqtitigikkasri. ⁷ Ilipsi nagliksaaqtuani ilaan pitluutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan qilḡmiñ israqulinmiñik kamaḡaqtuamiñik piqasriḡuni iknikun. ⁸ Tamatkua naluruat Agaayyutmik suli tupiksriñḡitchuat tusaayugaallautamik Jesus-mik Atannaptiknik ikniḡmik anasriñḡuqsagisigai. ⁹ Tamatkua piyaqquḡvinmun isruilaamun anasriñḡuqsakkaugisirut, Atangum sivuḡaaniñ suli sanḡianiñ kamaḡaqtuamiñ piḡḡugich, ¹⁰ qakugu taivrumanu uvlumi aggiqpan, kamagikkauliksraq inupayaamiñiñ unniñ kamagikkaullapiaḡiksraq ukpiqsriḡuapayaaniñ akuqtuḡiaḡlugu. Ilipsisuuq ukpiqsriḡapsigun uqagikkaptiknik akunḡugisirusri. ¹¹ Taatnaqhuta inḡsruutiragigipsi Agaayyutmun akuqtuyunaqsitquplusri inuuniagvigitqukanḡagun. Uvvatuq Ilaan sanḡimigun kimmutri iluḡaan ihuaḡsramun pisuiqsimaatlasriḡin, savaaqsi ukpiqsriḡapsigun tanḡlugu. ¹² Taatnaḡapsigun Jesus-ᵐum Atannapta atigikkaḡa ilipsitñiñ kamagikkaugisiruq suli ilipsi ilaaniñ Agaayyutipta suli Atangum Jesus Christ-ᵐum ihuaqutrisaagun.

2

¹ Aniqatiumaan! Piqutigiplugu Atannapta Jesus Christ-
num aggiiksraña suli uvagut katitauhksraqput ilaanun
injigipsi, ² isrummatri qanugviiğaqtitqungitlugu qağanaglugu
unniñ akatautqungitlusri Atangum uvlua tikiümaaninjilugu.
Taamna uqautauvaluktuaq sivuniksriqirit ilaňatigun unniñ
kia quliaqtuağivalukkaña unniñ iñuich uqağivaluñnigaatigut
taavrumiña tuyuutiptikni aglañnipluta.

³ Tamarrumuuna kimun-unniñ iñuñmun kinnip-
kağumiñaitchusri, takku taimña uvlug tikitchumiñaitchuq
kisianik Agaayyutim igluliuğviksrautaa aqulliq atuumagalu-
aqnagu suli Iñuk Pigiilaq sivuniqaqtuaq tammağviñmun
sagvialuaqnagu. ⁴ Taavruma Iñuum supayaaq iñuich agaayyu-
tiqağniałhat suli isrummatipayaanat agaayyutikuagiakun
igluligiisiyaa. Inmiñik inillakkisiruq iluqaanun qulliguguni
unniñ Agaayyutim agaayyuvikpañanun isiğuni suli
aquvilluni agaayyutauniluni. ⁵ Itqağingitpisiuñ tamarrumiña
iluqaanik uqautianiliqsi ilipsitñi nayuuti'ama? ⁶ Aglaan
taamna pakma pirailiriquqtuq ilisimaanikkaqsi. Piviksraq
nalaullugu taimña Iñuk Pigiilaq sagvigisiruq. ⁷ Pigiirrun
quviquaqsiplugu aullağniñaniktuq, aglaan atuummiruaksraq
atuummiyumiñaitchuq kisianik tamarruma tigummisaa
piigaluaqtitnagu. ⁸ Tarakña Iñuk Pigiilaq sagvigisiruq, aasrii
Atangum Jesus-ñum qanıgmi anigñiñanik tuqputkisigaa
piyaqquğlugu sagviiğmiguñ kamañaqsilugu aggiğumi. ⁹ Iñuk
Pigiilaq tikitkisiruq sanñilik Tuunğağmiñ qanusripayaanik
quviquaqtuanik iñiqtqağuni, tanjiğilaanik qiniqtitchiluni
kamagiraksrañitñiglu. ¹⁰ Taavruma qanusripayaamik
pigiilamik kinnigisigai. Iliñich akuqtuiñgiğmiktigun suli
piqpaksriñgiğmiktigun ilumutuuruamik anniqsuliksrağmiknun
piyaqquğisirut. ¹¹ Taatnağlugich Agaayyutim sanñisilugu
killukuahksrañat ilipkağisigaa, tanjiğilaamik ukpiqsritlasriğugich.
¹² Taatnağutiñ ukpiqsriñgitchuapayaat ilumutuuhigmik
quvianaqağniaqtuat killukun piyaqquğisirut.

Piksraqtaañurusri Anniqsuliksramun

¹³ Aniqatiumaan! Atangum piqpagikkañasri, uvagut
Agaayyun ataramik quyagiraksrağigikput piqutigilusri.
Uvvataku Agaayyutim piksraqtaagiqqaagaasri an-
niqsuliksramun Ipqitchuam Irrutchim sanñiagun suli
ukpiqsriłapsigun ilumutuuhigmik Agaayyutmun iñugitquplusri.
¹⁴ Taavrumuña piksraqtaagiğasri tusraayugaallautaq
tumigiplugu uqautigikkaqput ilipsitñun. Atannapta Jesus
Christ-ñum quvianañani piksraqsi piññaktağitquplugu,
Agaayyutim tuqluğasri. ¹⁵ Aniqatiumaan! Taatnağusri
makitaagitchi payañaiğusri, suli tamatkunuña ilumutuuruuanun
ilisauttutigikkaptiknun ilipsitñun iluqaakkun uqałaptigunlu

suli aglaptigun tunḡalusri. ¹⁶ Uvva Atannapta Jesus Christ-ḡum inḡmiñik suli Agaayyutim Aapapta piḡpagipluta suli iḡuaqqutriḡiḡmigun isruilaamik araaqtuutmik suli niḡiugallautamik qaitchigaatigut. ¹⁷ Ilaantuḡ aragligich uummatisri sanḡisilusri atuiḡiksrapSIGUN nipiḡaḡiksrapSIGUNlu iluqaanik nakuuruamik.

3

Iniqsruutiyumiiptigut

¹ Aniqatiumaan! Suliuvva iniqsruutiyumiiptigut Atanḡum uḡalḡa uvaptigun sivutmun igliḡiksraḡagun sukasriḡuni kamagikkauluni ilipsitḡi pipmatun. ² Suli Agaayyutmun iniqsruutiyumiiptigut annausimatquluta iḡuḡniñ piḡiitchuapayaaniñ. Uvதாகু iḡuich ilaḡich tusraayugaallataḡ ukpiḡingitchaat. ³ Aglaan Atanḡuruḡaḡ tuniqsamaruḡ. Ilaan sanḡipkaḡisigaasri piḡiitchuamiñ annausrimalusri. ⁴ Atanḡum nalupqisrunḡisitkaatigut ilipsigun atuiḡisilipsitḡik sivutmun uḡaḡikkaptiknik ilipsitḡun. ⁵ Atanḡuruamtuḡ Agaayyun piḡpagipkallaḡniaḡliuḡ suli Christ-ḡum anuḡsrutiḡaḡtillaḡniaḡlisi.

Savaktuksraupiaqtugut

⁶ Aniqatiumaan! Atannapta Jesus Christ-ḡum atḡagun tiligipsi, piisimaḡumuusri aniqatiupayaaniñ iḡuuniaḡtuaniñ iqiasruuḡikun maligutchiḡitchuaniñlu ilisauttutinik qaisaptiknik. ⁷ Ilipsi atuiruksrauḡiqsi uvaptiktitun nalupḡingitchiksi. Ilipsitḡi nayuuti'apta iqiasruk-taunḡitchugut. ⁸ Nalailaamik akuḡtuiriḡiḡnaunḡitchugut, aglaan savaktugut unnuḡaḡtuummaan sakuukhuta akiyausrunḡiḡikun kimununniiñ sakuugutiḡaḡhuta. ⁹ Inḡiḡiḡnaugaluḡhuta iḡuuniutiksraptiknik inḡingitchugut, takku taavrumuuna ilipsitḡi atrinuyummiuḡhuta. ¹⁰ Tamanna uḡautigikkaḡput ilipsitḡi innaptikni, kiḡapayaḡ savagut-laitpan niḡiruksraunḡitchuḡ. ¹¹ Taatna tusraaruḡut iḡuḡnik iqiasruuruanik akunnapsitḡi ilaḡaḡniḡlusri suniurasrunaḡatinḡ aglaan iḡuich atlat sulḡhatnun illaḡautniaḡhutinḡ. ¹² Atannapta Jesus Christ-ḡum atḡagun taatnatchich iḡuich tiligivut suli alḡaḡsrugivut iḡuuniurallataḡuplugich, nalaulluḡu iḡuuniutiksraḡniaḡuplugich. ¹³ Aniqatiumaan, aglaan ilipsi savaallataḡ iḡiḡtuutraḡtaksraḡingitchiksi.

¹⁴ Taamani maligutchisunḡitchuamik uḡautiptiknik ukunani aglaḡni, nalunaisitchumigiksi taamna iḡuk piḡaḡpan. Piḡatigisrunaḡnagu, ilaali kanḡusruliḡumuḡu. ¹⁵ Uumigiritun irrutisrunaḡnagu, aglaan aniqatitun alḡaḡsrugluḡu.

Uḡautipsaḡutit

¹⁶ Uvvatuq Atangum kanjuruam qiñuiñña ataramik sukupayaaq qaitchilisi qiñuiñnamik. Atangumtuq iluqasri nayuglisi.
¹⁷ Uvaña Paul aglakkitka nayaanjat uvamnik. Tarra taatna ilitchuqutaat uvaña tuyuutipayaagma, taatniittuq aglausiga.
¹⁸ Uvvatuq Atannapta Jesus Christ-um ihuaqqutrisaan iluqasri itqatigilisi.

Paul-ḡum Sivulliich Tuyuutai Timothy-mun

1 Uvaḡa Paul Timothy-mun aglaktuḡa. Christ Jesus-ḡum piksraqtaagḡigaana uqqiraqtautqupluḡa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta tillisigigaa suli Christ Jesus-ḡum niḡiugaḡikkapta. 2 Timothii! Ukpiqsriḡikun ilumun iḡḡiḡigikpiḡ. Uvvatuḡ Agaayyutim Aapauruam suli Christ Jesus-ḡum Atannapta qaitchilisi ihuaqqtumik, ilunḡusriḡiḡmik suli qiḡuiḡḡamam.

Alḡaqsruutai Akitḡaḡlugich Tanḡiḡilaakun Iḡisauttutit

3 Uvaḡa Ephesus-mi itquḡikpiḡ ilvich uqautipmatun apqusraaḡamni Macedonia-mun. Iḡuich ilaḡich taamani uqahḡnik tanḡiḡitchuanik ilisautrirut, aasriḡ iḡiḡtiḡlugich nutqaqtitaksraḡigitin. 4 Uqautilugich suqutigingitqulugich unipchaalianiglu kaḡḡiuḡiḡmikniglu takisipiḡataḡlugich takku taatnatchich uqaatchagusrimaḡiḡmun irrutaunḡiḡaqtut, pitḡaitchut sayyillaḡutaulutiḡ ukpiqqtumun. 5 Taavruma tillisim iḡuḡnik piḡpaksriyumapkaḡayaḡaatin, takku ipḡitḡutin ilisimaplugu qauḡrimmaaḡiutillautapni nalaunḡaruḡlu nalaunḡaitchuḡlu suli piḡaqhutin ukpiqsriḡiḡmik ilumutuuruamik. 6 Iḡuich ilaḡich ulapnaaraqtut Agaayyutim tumigitqukkaḡaniḡ tanḡiḡilaanun uqavaḡutinun. 7 Iḡiḡich Agaayyutim pitqutaigun ilisautrauyummiuḡaluaqtut, aglaan uqahḡatiḡ iḡmiḡ kaḡiqsitḡaitchaat tamarrumuuna uqagḡikkaḡmikkun nalupqisrunḡillaḡiaḡhutiḡ.

8 Agaayyutim malḡutaksraḡa nakuuḡha ilisimagikput, kia-unniḡ atuḡpagich Agaayyutim sivunniutaatun. 9 Itqaḡipmillaan ilumun malḡutaksrat iḡiḡtauruḡ iḡuḡnun naku-ruanun iḡitchuḡ, aglaan navguirinun suli tupiguutaitchua-nun, agaayyutaitchuanun suli killiqirinun, tamatkunḡa ukpiḡiḡitchuanun unniḡiḡ agaayyiaḡtaitchuanun, iḡuḡnun tuḡqutchiullaktuanun aapamiknik unniḡiḡ aakamiknik naagaḡaa iḡuaḡtuḡtinun, 10 tamatkunḡa atlatuḡtuanun, killuliḡiruanun atugaḡiplugich iyaalugruich aḡutitlu timiḡaḡtuat iḡmiktigun, tigḡiḡtuḡtinun iḡuḡnik, tamatkunḡa saglutiruanun unniḡiḡ ilisimaruaraḡaḡtuanun tanḡiḡilaakun naagaḡaa ilisauttutinun ilumutuuruunun qanusripayaanik akitḡaummaturuanik. Taatnatchiḡun malḡutaksraq iḡiḡtauruḡ. 11 Taatnasriḡ ilisauttun Agaayyutim uqahḡiḡi paḡitauruḡ, uvaḡnun qaisaupluni tusraayugaallautaq Agaayyutmiḡ kamaḡaḡtuamiḡ quvianaḡtuamiḡ uqautigiraksraupluni.

Quyyatit Agaayyutim Ilunnuktanagun

¹² Christ Jesus Ataniqput quyagiga savaapkun sayyiqsigikkağa. Ilaa quyagiga piksraqtaagipmanja tuniqsimanipluņa aasrii savaktigiliuti pluņa. ¹³ Qaaniqsuami uvaņmun uqautigigaluaqtitluni pigiiliplugu suli piyuaqlugu unniin piņiqqlugu, Agaayyutim nagliginiņaanja takku ukpiqsriņiğilikun taatnaqama sutilaamnik nalupluņa. ¹⁴ Taatnaqhuni Atannapta ihuaqqutiluğniņaanja atqunaq ukpiqsritlasripluņa suli piqpaksritlasripluņa Christ Jesus-kun. ¹⁵ Uvvauna nipliun ilumutuuruuq akuqtuyunaqtuq ukpiğnaqhuni, Taamna Christ Jesus nunamun aggiqsuq killiqiririk anniqsuiyaqhuni, taputi pluņa tamatkunaknja pigiitlaktuami. ¹⁶ Aglaan Agaayyutim nagliginiņaanja, pitluņniqsraugaluaqtitluņa killiqiriniin, uumiņa piqusriqlugu qiņiqtitchitqupluņa Christ Jesus-ņum anuqsrułhanik. Iitchuqqutauyumiņaqtuņa anuqsrułhanun iluqaitņun ukpiliğumaaqtuanun Ilaanun aasriin iņuutlasriłutin isruitchuamun. ¹⁷ Taavrumuņa Umialinmun isruilaamun, piungigangitchuamun suli qiņiğnaitchaluaqtuamun, Agaayyutmun kisanun—Ilaanun piipkaun suli kamaun illi taimuņa isruilaamun. Amen.

¹⁸ Timothii Iğņiin! Tillisigikpiņ tunjasimatquplutin savautriipni Agaayyutmik. Taamna tillisriaga Agaayyutim uqahigigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriqutit sayy-illaagutiyumigitin anuyalıqni pigiitchuamik. ¹⁹ Ukpiqsriłhiin pigituiņaglugu suli qauğrimmaağiutillautaqagutin. Iņnich ilaņich ayaņniğaat qauğrimmaağiutillautaq aasriin ukpiqsriłiqtin piyaqquqlugu. ²⁰ Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-lu akunnirautiruk, Tuungaum saņņianun pilitakka, ilinik ilisaaqaplugik nutqautriłiksraņaknun uqamaqluutriqalığmiknik.

2

Ukpiqtuat Agaayyumaagvigiłiksraņat

¹ Sivulliuplugu agaayyutiqağniałapsitņi apiqsruutitqugipsi iniqsruutilugich suli quyyatigilugich Agaayyutmun iņupayaat ² suli umialgiłlu suli atlat aņalatchiruapayaat, iņunialıqagumuugutli sułhuutailaakun qiņuirrutrimaałikunlu suli agaayyutiqammaağiłikunlu ihuatun iņunialıkunlu. ³ Taamna nakuuruq suli quvianaqtuq Agaayyutmi Anniqsuuptikni, ⁴ anniqsuquriruami iņunınik iluqaitņik suli ilitchuqsritquruami ilumutuuliğmik. ⁵ Uvvatakkun atautchimik Agaayyutiqaqtuq suli atautchimik akunniğutauruamik Agaayyunlu iņuiłlu akunğatni, taamna iņuk Christ Jesus-ņuruq, ⁶ qaitchuaq inmiņik iņupayaat satuqsaqługich.

Taamna ilitchuqqutauruq Agaayyutim iñuich iluqaisa anniqsuquplugich. Taamna atuumaruq Agaayyutim piviksirrutaagun. ⁷ Taatnaqlugu uvaña tuyuuruñña Agaayyutmik naluruanun uqaqtiguqluñña suli ilisautriquqluñña, ukpiqsriñhum suli ilumutuulhum uqauttutaa uqaqitquplugu. Sagluuqtaungitchuñña, ilumutuuruamik uqaqtuñña.

⁸ Anjutit nanipayaaq iniqsrutlaqugitka, anjutit iluq-nauqsimaaqtuat Agaayyutmun iniqsrulikun pullutin, patchisailaakun uumisuuailakunlu uqavaagutailaakunlu. ⁹ Agnat itqugitka atnuğanisigun iruqnaillugich suli isrumaugulgulugich, atnuğaqtutlalugich iluaqnaqlugu, niaqumik piññaqnaqsaniññiq pigitlusrunaqnagu unniñ maninñiñ sulianik suli atnuğanik akisuruanik, ¹⁰ aglaan agnat agaayyutiqammaagiksuaat savaallautaqaglich. ¹¹ Agnat iñuksruisaaħikun atchiksualgulikunlu ilisaqtuksraurut. ¹² Uvaña agnat ilisautritqungitchitka unniñ anjutit qarğullugich aglaan iñuksruisaaqtuksraurut. ¹³ Takku Adam Eve-miñ iñiqtaulğaaqsimaruq. ¹⁴ Adam kinnikkaungitchuq, aglaan agnaq kinnikkaupluni Agaayyutim tillisaanik tupiksriññitluni. ¹⁵ Aglaan agnaq ukpiqsriññimik piqpaktamiglu suli ipqilñimik piaqtauyulikun piqağumi qitungiulñimigun anniqsuğisiruq.

3

Qaukliulikisraq Ukpiqtuanuruni

¹ Uvvauna nipliun ilumutuuruuq, Iñuk sivulliuq-tauliğmik agaayyuvini mi piqağukkumi, savaallautaq kimigigaa. ² Qaukhiq agaayyuvini mi ittuksrauruq patchisailuni, atautchimik ilaqatiqağuni, qauğrimmaagiguni, inimiñun anjalalguluni, iruqnailluni, tukkuğinñaguni, suli ilisautriñhiññanuluni. ³ Taamna imiqtuqtauyumiñaitchuq unniñ piaqluktaiilluni, aglaan agganaiilluni suli qiñuilluni, maninmik piqağugruasrunaqani, ⁴ ilaan kiñunni ihuatun anjalalgulugu suli qitungamiñun kamaksriħikun tupigipkağuni. ⁵ Uvatakku anjutim qitungani anjalalguitchumigich, qanuğuni ukpiqtuanuruanik agaayyuvini mi anjalatchilğugisiva? ⁶ Taatnasriq Agaayyutmun mumikpaaluktaunuyumiñaitchuq. Kamagiliutiluni piyaqqukkauviaqtuq Tuunğaq pipmatun. ⁷ Taamna iñuuniaqtuksrauruq ukpiqsriuanunğitchuanun kamagiuraatlasriñuni. Taatniingisuağumi kannusağutauniaqtuq ukpiqtuanuruanun aasiñ Tuunğagmun pisagipkağuni.

Ikayuqtaulikisraq Ukpiqtuanuruni

⁸ Ikayuqtittuuq agaayyuvini mi iñuuniusriğiksuksraurut, ilumutuulutin, imiqtuqtausrunaqatin, naagaqaa killukun

piqagugruagutaillutinj. ⁹ Iinjich ataramik ukpiqsriruk-sraurut arguaqtuutaigutinj qaugrimmaaigiutillautagmikni ilisauttutunik iluqaitnik Agaayyutim inuini ukpigikkañitnik. ¹⁰ Tamatkua naipilgaaqtaksraurut, aasrii uuktuagun pitlaksimaañiqpatruj, tarrali ikayulhiñaurut. ¹¹ Ilaqatiñjittuuq inuuniusriqiksusraupmiut uqaksraqsiuqtausrunaqatinj. Ittuksraurut qaugrimmaaigutinj supayaakun qanuti-tañaillutinj. ¹² Ikayuqtit agaayyuvinjmi atautchiñhiñamik ilaqatiqaqtuksraurut, qitunğamiñik kiñuniğmiñik ihuatun añałatचितlarañjuluni. ¹³ Tamatkua savaaqallautaq-tuat ikayuqtauplutinj injmiknun kamagikkauiksramik piññaktaaqagagtut, uqaqaliksramik taluqsrautaiqhuni ukpiqs-rilikun Christ Jesus-kun pigikkaptigun piqatigiiksitluta.

Kamanaqtuaq Kañiqsilgunaitchuaq

¹⁴ Aglałamni ukuniña tuyuutunik utlautiyummi-iqsuña qinñiğiağutin akuniisrunaqnagu. ¹⁵ Aglaan pigallanğinñiğuma ukua aglaich ilisimapkağisigaatin qanuq inuuniusriqaqtuksrautilaaptiknik Agaayyutim tupiqatinjini, ukpiqtuanjuruagikkañiñi inuuruam Agaayyutim, aasriiñ tamatkua ilaan ayagigai tunjavigiplugich ilumutuulhum. ¹⁶ Kia-unniñ ukpigusripta nalunaqtuaña kamanaqtuaq arguağiyumiñaitchaa suli piilaagiyumiñaitchaa, Agaayyun sagviqsuaq timinikhuni, Agaayyutim Irrusian nalaunñasripkaqlugu, israğulgich qinñiğagiplugu, quliaqtuağiplugu nunaaqqipayaani, inuich nunami ukpigiplugu, suli qilañmun mayuutikkaupluni.

4

Ilsautrit Tanjilaakun

¹ Ipcitichuaq Irrusriq uqaqtuq nalupqinaiqługu inuich ilañich ukpigutaigñiağniplugich kiñuvaatigun, tupiksriłiğutinj irrutchiñik sagluuqtuanik suli maliguaglutinj tuunğaiç ilisauttutinjitnik. ² Taatnatchich ilisauttutit uqağirağigaich inuich kinnitñinjniaqtuat sagluuqtuaqhutinj, tammaiplugu kañiqsitłaiqtinj nalaunñaruamiglu nalaunñaitchuamiglu qaugrimmaaigiutillautagmikni. ³ Taatnatchich inuich ilisauttriraqtut ilaqatnihiq suli niğiliq niqit ilañitnik nağğunaqlugu. Aglaan Agaayyutim niqiksrat iniqtağigai niqiksrauplugich injqsrułhum quyaksriłikun aquagun tamatkununa ukpiqsriuanun suli ilitchuğiruanun ilumutuulğimik. ⁴ Suapayaaq Agaayyutim iniqtağimakkaña nakuuruñuruq. Nağğugiraksramik piitchuq, aglaan iluqani quyałhum injqsruutaagun inuñnun akuqtuumaagtaksrauruq.

5 Uvvatakkun Agaayyutim uqalhan suli agaayulhum akuqtuyunaqsipkağigai.

Christ Jesus-ηum Savaktillautanηa

6 Tamatkuninηa ukpiqtuaqatiutin ilisauttutiqagupkich, Christ Jesus-mi savaktillautaugisirutin, sayyiqsimaaliqni ilipnik irrutchipkun ukpiqsriηhum uqauttutainiη suli ilisauttutmiη ilumutun ilvich maliguakkaqniη. 7 Aglaan tamatkunakneta uqaaqtuaniη agaayyiaqtailaakun piisimaagumuutin, ingitchuaniη uqautiknagutin. Ilipnun ayuqqiqsaliq agaayyutiqammaağilikun iηuuligmi irvigilugu. 8 Pisuqsaliq timipkun piηnautaugaluaqmiraqtuq, aglaan agaayyutiqammaağiliq piηnautauruq supayaakun, takku iηuuligmik akiqsruutmik piqaqtuq pakma suli sivuniğmi. 9 Taamna nipliun ilumutuuruuq akuqtuqtaksraq suli ukpigiraksraq iluqnağlugu. 10 Taatnağhuta sakkıqirugut sakuukhuta, takku niğiuğaput inillaktisrimaağlugu Agaayyutmun iηuuruamun iηuich iluqatin Anniqsuqtiksranatnun, pitluglugich tamatkua ukpiqsiruat.

11 Tamatkunineta tiliugich ilisautiyumigitin. 12 Kimununniiη piηiηağipkasruηaqnak nutaunilutintuuq, aglaan ukpiqtuani nipipkun iηuuniaηlakun piqpaqtapkun ukpiqsriηlakun suli ipqiηlakun atriηiaqtaksraqugutin. 13 Aggıηamnunaglaan piviqaqtillugu agliqqutriηiq, quliaqtualiη suli ilisautriηiq iηuηnik Agaayyutim uqalhaniη piyummatiqaglugu. 14 Suqutigingisruηaqnagu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun qaisauruq sivuniksriqiruakun qaukniηich ukpiqtuanuruat patikmatigik argaktin ilipnun. 15 Tamatkua atuyusrağlugich, tamatkunuuna sakuugutin, aasriηi iηuich iluqagmin qiniğumagaat nauhiη. 16 Ilipnun suli ilisauttipnun munaqcutiqagutin, tamatkua sivutmun atuğlugich, taatnağuvich anniqsugisirutin suli tamatkua tusraaritin.

5

Niğiuğaağviulhat Ukpıqtuat

1 Anutmik utuqqauruamik nipliatrisruηaqnak, aglaan uqap-saagummatiqaglugu ilaa aapaptun ililugu. Anutit nutauruat aniqatiuptun irrutilugich, 2 ağnat utuqqauruat aakaptun suli ağnat nutauruat ağnauņiuptun ipqitchualikun.

3 Ikayuiyumahiη kamaksriηikun uilgağnaanik ilailaanik urriqsuglugu. 4 Aglaan uilgağnaaq qitunğaaqapan unniη tutitchiaqappan, tamatkua agaayyutikuahum atuqtaksranıηi anayucaamiktigun sivulliulugu ilisaksrağigaaat. Taatnağmiktigun anayucaatin suli taataatin utiqtitchivigigisi-gaich, taatniηiq Agaayyutmi quyanaqtuq. 5 Ağnaq qaunaksriksraipiaqtuq uilgağnaapianuruq Agaayyutmun

tunŋapluni agaayuraqtuq iniqsruqhuni ikayuḡnalgimigun unnuaqtuummaan. ⁶ Aglaan uilgaḡnaañjugaluaqhuni qaiñjaruaq inmiñik killukun qvianamun, iñuunuraḡniallaḡmi tuqumaanjaniktuq. ⁷ Taatna tiliyumigitin, iñuumli taavrumuuna upyaktunḡitchumigai. ⁸ Aglaan kisum iñuum ilani qaunakkutaitchumigich, suvaluk ilani inmi kiñuniḡmiñi, taavruma ukpiqsriñiq ayyaumigaa ukpiqsriñḡitchuamiñ pigiilitlukhuni.

⁹ Uilgaḡnaaq ilaliutiniaqnagu atiqagviatnun ikayuḡnaqtuat kisanik piñasrukupiaq ukiuq qaanḡiñiqpagu, suli taamna atautchiñhiñami ilaqtatniksimaruksrauruq, ¹⁰ uqautigitchiillaataliḡmik savaallautatigun piqaguni, qitungamiñik ihuatun iñuguktitchianiksimaaguni, iglaanik kiñuniḡmiñun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iñuiñ isiganitñik igḡuimaluni, ihuilliuqtuanik ikayuimaluni, suli savaallautaqasimaluni. ¹¹ Aglaan uilgaḡnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun ilaginiaqnagich, takku ilinisa kimmutaata ilaqtatnitqigulikun Christ-miñ tunutikisiyai, ¹² taavrumuuna navguilḡmiktigun akiqsruutiqqaagmiknik Ilaanun patchisiñigutiñ. ¹³ Tamatkuasuli suuviḡiḡaliḡmik siñiqsralikun tupiḡni ilitchigisirut naagasuli ilitchiñhat uqaksraqsiuḡmik suli qaunagingirrutiqalhat atlamik pigiitluktuq sunik uqaksragiḡisagmiknik uqautiqaqhutiñ. ¹⁴ Taatnaqlugu uilgaḡnaat nutautluktuat ilaqtatnitqigugitka qitungiuḡlugich kiñuniḡmiknik qaunaksraganiglugich. Taatnagumin piviisinnayaḡaich uumiksrivut uqautiqaliksrañatniñ uvaptigun pigiililugu. ¹⁵ Uvvataku uilgaḡnaat ilañich sannitmuaniktut maliklugu Tuunḡaq. ¹⁶ Aglaan kiña aḡnaq ukpiqtuanjuruq kiñuniḡmiñi uilgaḡnaaqagñiḡumi qaunagiraksragigaa, taamnaasrii ukpiqtuanjuranun natmausrunḡaqani, aasriiñ ukpiqtuanjuruat uilgaḡnaanik ilaitchuanik qaunaksritlalutiñ.

¹⁷ Qaukliich añalatchiruat ukpiqtuanjuranik isrummati-giraksraurut akiliusriaqaqtuksraupiaḡlugich malḡuḡuḡlugu, suvaluk tamatkua quliaqtuaqtuat suli ilisautriruat sakuukhutiñ. ¹⁸ Uvvataku Agaayyutim uqalhi uqaqtut, “Savaktuam añjutim qanḡa qiliqsruḡumiñaitchiksi savañjaan.” Taatnatuntuuq, “Savaktim akiksrani piraksragipmigaa.” ¹⁹ Agvisiksraqsiuḡutinun naalaḡnisrunḡaqnak qaukliuruaq akitñaglugu kisanik ilisimaritigun malḡukkun naagaqaa piñasrutigun tikiutraukpan. ²⁰ Tamatkua killuqsraqtaqtuat iñiqtiḡutiqaḡumigitin takkuatni iñuich iluqaḡmiñ, tamatkuali atlat taluqsriḡumuut killiqiḡiksraḡmikkun. ²¹ Sivugaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ñum suli israḡulgich piksraqtaagikkañi uvaña tiligikiñi tupigitquplugich

tamatkua ilisauttutit. Isivgiñigmik suli ihuaksriñigiligmik kisumun sulipayaaqni qñiqitichisunjaqnak. ²² Kisumik Atanguruam savaanjanun qilamiksrukun patiglugu argapnik inillairagašrunjaqnak, unniiñ killuqsautinjitñun piqasriqsuutisrunjaqnak, ipqiliksran qaunagilugu.

²³ Tarakñaaglaan imilhiñamik imiqasrunjaqnak aglaan iluvich ikayulikšranjanun misruğuqtullaalutin atniğñaqtuiñaguułapkun. ²⁴ Iñuich ilanisa killuqsautinich sagvirut aasriiñ ilisimanaqhutin atannikkaugaluagqatin. Aglaan atlat killuqsautinich aquagun sagvigisirut. ²⁵ Taatnatuntuuq savaallautat sagvirut suli ingitchaluanjağmin sagvilutin iriqsimaanikkumiñaitchut.

6

¹ Kisupayaat tigutaanuplutin savaktauruat isrummatigiraksragigaich savagvisin piguglugich taluqqutiqallapiaglugich, kisumli iñuum Agaayyutim atqa suli uvagut ilisauttutvut uqautiginğitchumigaa pigiililugu. ² Tamatkua savaktit savautriqaqtuat ukpiqtuanik nagguuqtaksraginğitchaich, takku ilinisa aniqatigigaich. Taatnasrunjaqatin savautraksragigaich ihuatluglugu sakuugutin, takku piññaktuat savaanjanuñ ukpiqtuagigaich piqpapiplugich. Uqautigilugich ilisauttutigillapiagumigitin tamatkua.

Tanğitchuat Ilišauttutit suli Ilumutuuruat Umialgutit

³ Kiña iñuk ilisauttinik atlakkamik ilisauttutiqağniqpan, Atannapta Jesus Christ-ñum uqautaiñik ilumun suli ukpigvipsa ilisauttutaiñik agaayyutiqammaağilikon maligurrutingitpan, ⁴ taatnasriq kamagiliutiraqtuq inmiñik sumik ilisimanğitmiuq. Taamna ikayuutaunğitchuamik qapiqsigiilikon suli uqavaagumalikun taiyuutitigun kimmutinikhuni. Taatnasriq siqñakutrağimik, avgumaligimik, atniiyumaligimik suli ilimasruğimik killukun tikiutiriraqtuq. ⁵ Ataramik qapiqsigiutrağummatinikhutin iñuñni isrummatinich savallautanğiqsuani ilumutuuligimik piqanğiqhutin, ilinisa isrummatigiliutiplugu agaayyutiqammaağiliq piññallaksautauplugu.

⁶ Ilumun agaayyutiqammaağilhum iñuk piññaktillapiagağigaa apaigigumigich pigikkani. ⁷ Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitchugut. Sumik nunamiñ aullautrigisivisa? Aullautriyumiñaitchugut. ⁸ Taatnaglugu atnuğaaqauraqsiñagupta suli niqiqaqsiñagupta, apaigiraksragigivut. ⁹ Aglaan tamatkua umialgusrisuktuat anjiqušraaqtittaqtat aasrii pisagipkaqhutin naniğianjñun. Napititaaqtat iñugiaktuanun kinniqtutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuranun iñuñnik suksraunğivinmun. ¹⁰ Uvvataku kimmutiqaliq maninmik pigiitchuat

qanutchipayaurat kanjigai. Iļanich piqagugrualiqamin tamarrumiņa ulapnaaraqtut ukpiqsriļigmiņ aasriiņ iņmiknun isrumaaqpautiksriuhutin.

Iļisauttutit Timothy-mun

¹¹ Aglaan ilvich Agaayyutim iņugigaatin. Taatnatchiņiņ iluqaitņiņ piisimaagiņ. Nalaunņaruaiq, agaayyutiqammaagiļi, ukpiqsriļiq, piqpaksriļiq, anuqsruļiq suli aggaņaiļiq, taapkua sakuugutigilugich. ¹² Pisuqtilaaqni ukpiqsriļikun piqqautraģiņ, aasiļi iņuuļigmik isruitchuamik piņņaktaaqagutin. Uvvataku taavrumuņa iņuuļigmun Agaayyutim tuļuģaatin uqauti'apkich nalupqinaiqhutin iņuih ukpiqsriļiļapiaqtilaapnik. ¹³ Agaayyun iņuuļigmik iluqaitņun qaitchiruq. Suli Christ Jesus-ņum Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillautagaa. Iļiņik uvaņi iļisimarauruk, taatnaqhutin tiligikpiņ, ¹⁴ taivrumuņaaglaan Jesus Christ-mun Atannapta sagviģviksraņan uvluanun tilliņ tupigilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu. ¹⁵ Ilaan sagviļha tikiutikkaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu Aņalatim, kisimi umialgich Umialgat suli atangich Atangat kamaņahuni. ¹⁶ Ilaa kisimi tuquyumiņaitchuaq, Ilaa qaumami iņuļhiņam tikitchumiņaisaņani iņuuruaq, iņuum qiņiņgaqsimaitchaa, iņuļhiņauluni qiņiņgaģumiņaitļuni. Agaayyutmun kamaņaun suli saņņi isruitchuaraq illi. Taatnatuq.

¹⁷ Alģaqsruģumiutin tamatkua umialguruat suuratigun mattumani iņuuļigmi kamaņagnaqunģillugich, taatnatchiņun suuranun piunģillaaruanun tunņatqunģillugich, aglaan Agaayyutmun iħaaqutriļigmigun qaitchirigikkaptiknun supayaamik quviagiraksraptiknik. ¹⁸ Tillisiqagļugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik umialgutiaqulugich, iħaaqutriļikun atlat piqasriqsuliksraņat itqanairrutilugu. ¹⁹ Taatnaģumiņ suuraksraģmiknik iņmiknun tugvaigisirut, tunņaviksramiknik piģumiņaitchuamik, aasrii iļiņich piņņaktaaqatlalutin iņuuļigmik iļumutuuruamik.

²⁰ Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsrirrutauruaq qaunagillautagumigiņ. Piisimaagutin uqaqahģmiņ agaayyi-aqtaļaaakun suli uqaksraqtuļigmiņ isilģaiļikun. Iņuih iļanisa uqaqaqtuat taatna isrummatigiraqtut iņmiknun isrumaturuņuplutin, aglaan taatniingitchut. ²¹ Iņuih iļanisa isrumatun piņņaktaaginigaluaqļugu, aglaan taatnaļigmiktigun ukpiqsriļiq tammairaģigaat. Agaayyutimtuq iħaaqutriļhan iluqasri nayuutilisi.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Timothy-mun

1 Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaŋa Christ Jesus-ŋum Agaayyutim pisuħagun. Tilirauruŋa quliaqtuaġitquplugu akiqsruutauruaq iñuuhikun pigiaġutikkaptigun piqasriutillaaptigun Christ Jesus-mi. ² Aglaktuŋa Timothy-mun, piqpagiplugu iġñiġipmatun itamnun: Agaayyutimtuq Aapauruam suli Christ Jesus Atannapta iħuaqqutilisiñ iħunŋugilutin suli qiñuirrusrimaġutin.

Quyyatit suli Pitchuksaġutit

³ Uvaŋa quyagiga Agaayyun savautraġikkaġa qauġrimmaġiutillautakun, sivulliatkaptuq pipmatun. Quyaragigiga itqagiplutin ataramik injiqsruħamni unnuaq-tuummaan. ⁴ Itqagiplugich qulvisin, qiñiġummiullapiaġikpiñ atqunaq, uvaŋaptuq imaqaħiksramnun quvianamik. ⁵ Itqagigiga iħumutuuruuaq ukpiqsrīgikkan Agaayyutikun, ukpiqsrīgikkaŋa aanaruuaqpich Lois-ŋum suli aakavich Eunice-ŋum. Arguaġiŋitchiga taatnaptuq ukpiqsrīsīqalħiñ. ⁶ Taatnaqħugu itqaaqtuutīgīkpiñ makititquplugu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun illīqīħapkun argamnik. ⁷ Uvvataku Ipqitchuam Irrutchim Agaayyutim qaisaŋan uvaptiknun iqsīsaiġaatigut, aglaan saŋŋīksritchaatigut piqpakktumīglu suli iħmun aħalalġuġimik.

⁸ Taatnaġutin kanŋuginagu iħisimarauħiñ Atannaptigun, unniñ kanŋuginaja uvaŋa Ilaan isīqtana, aglaan nagliksaaħiñaanjulutin piqutīgilugu tusraayugaallautaq Agaayyutim sayaqatitħagun ilipnik. ⁹ Ilaan anniqsuġaatigut suli tuqħuġaatigut iħmiñun iħuġisrukħuta, piŋisīsrūnaqnaġu savaavut, aglaan piŋisīplugu Ilaan sivunniutini suli iħuaqqutni. Sivuanīmma iħuaqqutianīħiġaatigut Christ Jesus-kun, ¹⁰ aglaan pakma iħitħuġīpkāaatigut taavrumīna iħuaqqutmik tumīgīplugu sagvīħa Anniqsuqtīpta Christ Jesus. Uvva takku Christ isrupkaġaa saŋŋia tuqulħum. Tamarrumuuna tusraayugaallautakun Ilaan sagvīġaa iñuuhīglu tuquyumiñaiħīglu. ¹¹ Agaayyutim nalunaikkāgīgaŋa uqautīgītuqplugu tusraayugaallautaq, uqqiraqtaulūna suli iħisautraulūna. ¹² Taatnaqħugu tamanna piqutīgīplugu uvaŋa nagliksautīqaqtūna tamatkunīna. Aglaan kanŋuġiŋitchiga, nalunġītlugu kisumun tunħaġīga, suli uvaŋa nalupqīgīŋitchiga Ilaan qaunaksrīħksraŋa savaamnik taivrumūnaaglaan uvluanun atanniivium.

13 Ukpiqqutaigñiaqnagich ilumutuuruat uqallich ilisauttitka ilipnun atriraksriugich, payanaiḡvigilugu ukpiqsriḡiq suli piqpaktaq pigiagutikkaqput piqasriuti'apta Christ Jesus-mun. 14 Qaunagilugich nakuuruat ilisauttit qaunaksraqsrirrutauruat ilipnun sanḡigikkaḡagun Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam uvaptikni.

15 Ilisimagiñ, iluqatin piqatipta Asia-miittuat malingiḡaatḡa unniñ unitchaatḡa, taapkuaksuli Phygelus-ḡumlu suli Hermogenes-ḡum. 16 Uvvatuq Agaayyutim iluaqcutigumigai tupiqatai Onesiphorus-ḡum, takku ikayugagigaaḡa iñugiaktuami. Ilaan kanḡugisruḡaḡnagu iḡiḡa isiqsiviḡmi. 17 Rome-mun tikipqauraḡami pakkiutiniḡaaḡa paqilḡataḡamnunaglaan. 18 Agaayyutimtuq nagligillaḡniḡliuḡ taivrumani uvluani atanniivium. Ilipsi ilisimallapiḡiksi atqunaq ilaanun savautiḡiḡa Ephesus-mi.

2

Christ Jesus-ḡum Anḡuyaktillautanḡa

1 Ilvich, iḡñiḡ, sanḡivigigumagiñ iluaqcutaa Christ Jesus-ḡum. 2 Uqallich tusraakkatin uvanḡiñ uqautigi'apkich sivuḡaatni iñugiaktuat ilisimarit qaaniqsitchumigitin iñuḡnun ilisautritḡaruanun atlaniktuuq. 3 Iḡlutuḡlugu nagliksaaḡhiḡaanḡuksran qanutitanḡaitchuatun anḡuyaktaatun Christ Jesus-ḡum. 4 Anḡuyakti anḡuyaktaukḡiḡmiñi illakkattaḡusrimmataitchuq iñuuniaḡiḡruaḡmiñun, aglaan ilaan quyaliummatiqagagigaa qaukḡiḡikkani tiliuḡtigiḡlugu. 5 Suli aqpaliutraḡti aqpaliutraḡiḡmiñi akimalḡuitchuq kisianik tupiksriḡuni maligutaksranik. 6 Suli nautchiiri sakuuktuḡaq piñḡaḡqaḡtuksrauraḡtuq nauruaniñ katitchiḡiḡmi. 7 Tamatkua uqautitka isrummatigikkich, takku Atanḡuruam ikayugisigaatin kanḡiqsiḡiksranḡatigun supayaat.

8 Itqagiuḡ Jesus Christ anḡipchakkauruḡaq tuquḡiḡmiñ, kanḡiḡviquḡtuḡaq David-mik, quliaḡtuḡagikkaptun tusraayugaallautamik. 9 Uvvatakku uqaḡḡḡapkun tusraayugaallautamik nagliksaaḡtitauruḡa suli pituḡakkauruḡa liilaa savvaḡlukkataḡti. Aglaan Agaayyutim uqalḡa piñḡilutaitchuq. 10 Taatnaḡluḡa iḡlutuḡiḡa suapayaḡq Agaayyutim piksraḡtaanḡi piḡutigiḡlughich, ilinḡittuuḡ anniqsukkautḡuplugich Christ Jesus-kun iñuutḡuplugillu isruitchuami kamanautaani. 11 Uvvauna ilumutuuruḡaq nipliun,

Uvagut tuquḡataugupta Ilaagun
iñuutḡikkisipmiugut Ilaagun.

12 Uvagut iḡlutuisuiḡaḡupta
anḡalatchiqataugisipmiugut Ilaagun.

Uvagut Ilaa piilaagiguptigu,
Ilaantuuq piilaagigisipmigaatigut.

13 Tuniqsimmatriniŋitchugutunniin
Ilaa tuniqsimmatriraqtuq,
takku piilaagiyumiŋaitchuq inmiŋik.

Savakti Ihuagikkauruaq

14 Itqaaqtuutigumigitin iŋuktin tamarrumuuna,
suli ilumutuuruamik algaqsullapiaglughich Agaayyutim
sivugaani anuyautiqaqunŋillughich nipliutitigun. Taatnasriq
ikayuutaunŋitchuq iŋunun tusraaruanun, aglaan
ukpiqqutaiŋutauraqtuq. 15 Pisuqtılaaqni piŋŋaktaŋiniaŋlugu
ihuagikkauŋiq Agaayyutim qinŋanani atrilugu savakti
kannusruutaitchuaq savaagmigun, nalautlugu ilisautriruaq
uqaŋhanik Agaayyutim ilumutuulhan. 16 Uqaqatiginagich
agaayyiaqtailaat iŋuich kinnauruat uqaqamin. Taatnasriq
unurrutauruq ayuuqtaaliksraŋatnun iŋuich Agaayyutmiŋ.
17 Taatnatchich ilisauttutaat atriqaqtuq killiŋruamik
nunuuqtuaŋlugu uviŋga timim cancer-tun. Malguk
taatnatchik ilisautrik Hymenaeus-lu Philetus-lu. 18 Taapkuak
ukpiqsrisaighutik, ukpiqqutaiqsitchiruk ilanitŋik ukpiqtuat
nipiqaŋigmikkun anŋitqihiksraqpūt atuumaaninpiŋlugu.
19 Aglaan tunjaviksriugana Agaayyutim ilumutuuruuaq
atlanjuqtanŋitchuq. Taatnaqhuni aglaksimaaqtuq, itna,
“Atanŋuruam ilisimagai tamatkua Ilaan pigikkani,” suli
itna, “Kisupayaaq nipiqaŋumi Atanŋuruamun piginiluni
killuliqisruiqsursauruq.” 20 Tupiq anjiruaq piqaŋaqtuq
puggutanik utkusriŋŋik atlakaagiiŋik. Ilanich pilianuraqtut
maninmiŋ qatiqtaamiŋ naagaqaa kaviqsaamiŋ, atlat
suli qirunmiŋlu qikumiŋlu. Akisuruat utkusiich
puggatallu atuŋlughich tuyuŋmiaqaqamin kisanik aasriin
akiiŋŋiqsrat ataramik atuŋlughich ilanich suaŋlugaŋvigiplughich.
21 Taatnatuntuuq kiŋapayaaq iŋuk salummaqtitchumi
iluqaaniŋ killuŋmiŋ atukkaugisiruq kamaginaqtuamun,
takku ipqiqsitaugisiruq aasriin qaukian atutlalugu,
itqanaigusrimaaglugu atuŋiksrani savaallautapayaamun.

22 Nutaulhum kimmutai qimaummiugaqtaksraŋigitin,
aglaan piŋŋaktaŋiniaŋlugu nalaunjaruaŋiq, ukpiqsriŋiq,
piqpaktaq suli qinuiŋŋaq, tapiŋuŋutin tamatkununa ilumun
tuŋlugaqtuanun Agaayyutmun ikayuquplutin. 23 Aglaan uqak-
sraqtutiqasruŋaqasri kinnaqtun nalukkapsigun. Iŋisimagiŋ
taatnatchim isruqaŋaŋilha uqaallatraqimik. 24 Agaayyutim
savaktaa uqaalaruksraunŋitchuq. Ilaa ihuqqutriruksrauruq
iluqaitŋik, nakuuluni suli anuqsruluni ilisautrinuluni,
25 agganaiŋluni nalguqsruiyumi iglugirimiŋik. Itpiaqtuq
Agaayyutim mumigviqaqtitchihiksraŋanun ilitchuqsriŋutin

ilumutuuruamik. ²⁶ Aasrii qauḡrimmatinitqin̄niaqsut kan̄iqsiaqatq̄iḡkun, annagutin̄ nigatchian̄aniñ Tuunḡaum, tigugaluakkani tupigitq̄upluni.

3

Uvlut Aqulliich

¹ Aglaan kan̄iqsisriun̄ una. Aqulliḡni uvluni sakiqn̄agutit il̄iñiaqtut. ² Iñuich il̄itl̄ukkisirut in̄miknuḡhiñaq, pisugruaḡutinigutin̄, uqavil̄igutin̄, arguan̄asriḡl̄utin̄, uqaḡniḡl̄ul̄igutin̄, tupiktaigutin̄ an̄ayuqaamiknik, quyyataigutin̄, ukpiqsr̄isaigutin̄, ³ il̄uaqqutrisaigutin̄, il̄un̄ḡukkutaigutin̄, saglutusriḡl̄utin̄, tatamnaqs̄il̄utin̄, suli iq̄siñ̄aqs̄il̄utin̄, il̄in̄jisa nakuuruaq uumigiliutil̄ugu, ⁴ il̄in̄jich ataaguutitauḡuḡutin̄, isrumamikni sivutmuusruusriḡl̄utin̄, suunasrugiliutillapiaḡutin̄, quviasruḡniallitlugutin̄ agaayyutiqaḡiksramikniñ, ⁵ ukpiḡusriq q̄iñ̄iḡnautiḡil̄hiñ̄aḡnialiḡl̄ugu, aglaan ayaksimapm̄illaan il̄umutuuruuq. Taatnatchiñ̄iñ̄ iñun̄iñ̄ piisimaḡumuutin. ⁶ Taatnatchich il̄an̄jich siñ̄iqsraḡim̄iktigun payariraqtut piyaruanik aḡnanik pigiil̄ill̄apiaqtuanik suli iḡliḡutikkaul̄iqsuanik qanusripayaatigun kimm̄utitigun. ⁷ Taatnatchich aḡnat il̄iñ̄iñ̄iuraḡniallaḡmiñ̄ ataramik il̄itchuqsrian̄itlaiqsuat il̄umutuuh̄iḡmik. ⁸ Taipchuak Jannes-lu Jambres-lu akill̄il̄iutipmatun Moses-mun, taatnatuntuuq taipchua iñuich akill̄iupmiut il̄umutuuruamun, isrummatin̄jich pigiil̄ipl̄utin̄, ukpiqsr̄in̄ḡualiqhutin̄ Agaayyutikun. ⁹ Aglaan taatnatchich ayuugumiñ̄aitchut, takku kisupayaam kan̄iqsimaiḡhat q̄iñ̄iḡisigaat, ipchun̄naktuntuuq Jannes-lu Jambres-lu pipmatun.

Iḡisauttutit Aqulliich

¹⁰ Aglaan ilvich mal̄iḡuakkaḡiḡiñ̄ il̄isauttutiga, qanusriul̄iḡa, suli piyummatiga iñuuh̄iḡmi. Tuvraḡniakkaḡiḡiñ̄ ukpiqsr̄iḡiḡa, anuqsruḡiḡa, piq̄pakt̄aḡa, suli iḡlutuñ̄iḡa, ¹¹ piyuaqsiul̄iḡa, suli nagliksaaqsiul̄iḡa ukpiqsr̄iḡhapkun. Iḡisimaanikkiñ̄ iluqaan atuummiruq uvaḡnun Antioch-mi, Iconium-mil̄u, suli Lystra-mi, tatamnaqs̄ipl̄ugu nagliksaaqsiul̄iq iḡlutukkaḡa. Aglaan tamatkunak̄ḡa iluqaitñ̄iñ̄ Atanguruam annautikkaḡiḡaḡa. ¹² Iñuich agaayyutikuaḡuktuapayaat Christ Jesus-mi piqataulutin̄ piyuaqsiuḡisirut. ¹³ Tamatkuali killukuaqtuat pin̄ḡuaqtit pigiil̄itmugutin̄ kinnitñ̄iḡkun atlanik, suli kinn̄il̄utin̄ in̄miknun. ¹⁴ Aglaan ilvich il̄isauttusriaḡianikkan il̄umutuuruuq payan̄aḡl̄ugu sivutmuutigumiḡiñ̄. Iḡisimagiñ̄ kisuniñ̄ il̄isauttusriaḡiḡihagun, ¹⁵ suli il̄isauttusriaḡimaḡhatigun il̄aalugruuh̄iqniñ̄aglaan Agaayyutim uq̄aḡhi. Tamatkua kan̄iqsipchaḡhiñ̄augaatin anniqsuqt̄il̄iḡmun ukpiqsr̄iḡkun

Christ Jesus-kun. ¹⁶ Uvvatakku uqalıpayaaq Agaayyutim Makpigaanani ittuq ilaan anıgnılıutaagun, suli anniqsuutauruq ilisautriruni, inııqtıgiruni, nalguqsuiruni, suli algaqsuiruni nalaunnaruahksramun, ¹⁷ inugli agaayyutikuaqtuag naamasriplugu paqnamallautlasriplugu qanusripayaamun savaallautamun.

4

¹ Tiligikpiñ sivugaani Agaayyutim suli Christ Jesus- num Atanniiruksraurum inupayaanik inukuuranik unniñ tuqunaruanik, suli pıqtıgıplugu aggitqılıksranılu anıayyuqautaału: ² tilıllıapiagıkiñ qulıaqtuagıtquplugu tusraayugaallataq, uqagıniapiaglugu pivıksranıgun naagaqaa pivıksraitmatun inıaan, ilıchuğıpkagıniutıgilugu, algaqsruutıgilugu, pıchuksaagıtıgilugu, suli anuqsruıpayaa kun ilısauttutıgilugu. ³ Uvvatakku pivıksraq tikiumagısi ruq inııich naalağnisunğılıksranıat ilumutuuruamun ilısauttutmun, iglığutlulıgıtın inımin pisuhıgmıkkun, katıttıhıñialıgıtın ilısautrıksrağmıknık tusraasrukkahıñıağmıktıgun. ⁴ Iınıich naalağnitlukkummataıgıtın Agaayyutim ilumutuulhanun, aglaan naalagulıtıglugıch utuqqaqtat unıpchaalıat. ⁵ Ilvıllıasrıñ qauğrimmaagıksuksraurıtın qanusripayaami irvıqanıaqpıch, iglutuğlugu naglıksaaqsiuıııq, qulıaqtuagılugu tusraayugaallataq, suli tanığlugu savaaksrapayaana savaktaan Agaayyutim.

⁶ Uvanalıuvva tikiummıgıga tuqqtuauhıksrağa Agaayyutmik pıqusrığluna. Aullahıksrağa marrumakna inıuuhıgmıñ tikiummiruq. ⁷ Atrıplugu aqpalıutraqtı nunıttıchıruaq, uvanıaptuuq inıuulhamnı ukpıqsrığıq Agaayyutıkun pıgtıuıñıağıga. ⁸ Pakma akıñnaktaksrağma nıaquğutıksranıan nalaunnaruahum taqqıgaana, Agaayyutim nalaunnaruam Atangum qaisana uvanınun taıvrumanı uvlumi, uvanınuhıñıaunğıtıhuaq aglaan iluqaitınun aggitqılıksranıanık inuğruuqtıuanun.

Uqauttutai Timothy-mun

⁹ Uggısigılugu utlakkumıgıkma. ¹⁰ Uvvatakku Demas- num marrumına nunamık kımmutıqatlulıqhunı unıtıchaana. Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun, Titus-aasrıı Dalmatia-mun. ¹¹ Kisımı Luke- num nayugaana. Tuvaaqatıgıyumıgıñ Mark ikayuqtıksrağa savaakun. ¹² Tychicus-li tuyugıgıga Ephesus-mun. ¹³ Qakugu agğıaqsıyuvıch saagağumıgıñ quppıgaaga unısağa Troas-mı Carpus-mun, makpıgaatlu suvaluk qısınıñ pıııugat aglaktuğıtka. ¹⁴ Alexander-m savıuqtım atqunaq naviannıuqtıtkaana. Atangum utıqtıttıhıvıgıgısigaa atnıutaıgun. ¹⁵ Ilvıttuuq qaunakkutıqagumuıtın ilaagun, takku ihuaksrıñıgıllıapıalıkun

akilliqsugai uqauttutivut. ¹⁶ Sivuganjutiqqaa Hamni Rome-
 num anjalatainun tapqitchuna, iluqatin unitchatja.
 Agaayyutimtuq akitñautailan niagliich taipchua. ¹⁷ Aglaan
 Atangum nayuqluna sayyiqsugana uqautigianitlasrip!ugu
 inunai!lugu iluqatin Jew-nungitchuat tusraarakranjat.
 Uvaja annautikkauruna tuqqutauviksragaluamniñ. ¹⁸ Suli
 Atanguruam annautiniagana iluqaaniñ pigiitchuamiñ,
 annautiluna pakmaniittuamun anaayuqautmiñun. Nangaun
 illi ilaanun qanavak isruilaamun. Amen!

Aqulliich Ilammiugutit

¹⁹ Tuyuqtuna ihuaqqutmik Prisca-mun suli Aquila-
 mun, suli tupiqatainun Onesiphorus-num. ²⁰ Erastus
 Corinth-mi ittuiñaqtuq, suli unitchiga Trophimus
 Miletus-mun atniñaliqman. ²¹ Aggilaugniuragumuutin
 ukiugraguqtitnagu. Eubulus-num Pudens-lu Linus-lu suli
 Claudia-m nayaanagaatin, atlallu aniqatiut.

²² Atanguruamtuq piqasriqsuglisin irrutchipkun. Agaayyu-
 timtuq ihuaqqutilisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Titus-mun

¹ Tuyuutit ukua aggiqsut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqqiraqtigiplugu Jesus Christ-ŋum. Agaayyutim piksraqtaagigaana ikayuquplugich ilaan iñuksraqtaani ukpiliquplugich suli iñisauttutiqağlugich iñumutuunğagun ukpigusripta, ² tunŋaviqaqtuakun niğiugaqalikun isruitchuamik iñuuliğmik. Agaayyutim saglutlaitchuam akiqsruğniğaatigut taavrumiña iñuuliğmik sivuani aullağniñhan piviksrauruum. ³ Aasrii nalaullapiaqługu piviksraq sagviğaa taamna tusraayugaagiksuağmigun. Taatnaqtuksraquqłuna savaak-sritchaana, uvañaasrii uqağiplugu tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta. ⁴ Titus, aglaktuña ilipnun iğñaurapiammun ukpiqsriłikun piqatigikkammun. Agaayyutimtuq Aapauruum suli Christ Jesus Anniqsuqtipta iħuaqqtikun qiñuiñiñiqsimaagumigaatin.

Titus-ŋum Savaana Crete-mi

⁵ Uvaña unitchikpiñ Crete-mun iħuaqsruquplugich sut iħuaqsrugaksrauruat taamani, suli nalunaiqsitquplutin ukpiqtuanjuruat qaukħiksranitñik nunaacqipayaaani. Tillisitka itqağilugich, ⁶ qaukħiksraqtaanjuruuq patchisaitchuksrauruq, anjun atatchimik iħaqatiqağuni, suli qitunğai ukpiqsriñulutiñ uqautausruñaqatiñ pitchiğiilugich tupiktaiłikun. ⁷ Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaanjanik anjalatchiruksrauplugu patchisaitchuksrauruq, pisuliğmigausruñaqani, uumitchaktanğiguni unniñ imiliğaqtausruñaqani, qinnaktarusuñaqani unniñ killukun piqağugruasuñaqani. ⁸ Ilaa tukkuğinñaqsuksrauruq, piqpaksriñuluni nakuuruamik, inmiñun anjalalğuluni, nalaunjaluni, ipqilluni, suli alğaaqsruutmik tuvrairuajuluni. ⁹ Uqaqtiksraqtaam payanairvigiraksraqigaa uqauttutini ukpigiraksrauruuq suli iviqtisrimaaqtuuaq iñisauttutmun. Taatna ilitqusriqağumi ilaa pitchuksaağilugisiruq atlanik iñumutuuruakun iñisauttutikun, suli qiñiqtılugisiyaa tanjiliqquataat akilłiiruat uqağimun.

¹⁰ Uvvatakkun iñugiaktut tupiguutaitchuat iñuich kinnitñikhutiñ atlanik nipiqağimikkun kinniqikikun, suvaluk taapkua iñisautriruat iñuk nalunaitñutchiqsuksrauplugu annautrauniacpan. ¹¹ Iñisauttutaat nutqaqtitaksraqipiagiñ, takku ilinisa akasrimagaich anayuqaagiich iñisautriłiğmikkun iñisauttutiginğilaaksraqmiknik killukun piqağugruaqhutiñ. ¹² Crete-tağmiut ilañat sivuniksriqiraat nipliğniqsuq, Crete-tağmiurguuq ataramik sagluturuanjuniplugich, niğrugaaqłuktun

inniplugich, suli iqiasruuplutiñ nigítlaturañuplugich. 13 Aasrii taamna nipliun ilumutuupluni. Taatnağlugich ilualiksrañatnun ilvich iñiqtiğumigitin ipiksılıgu, ilinılli sayakturuamik ukpiğusriñikkumuut, 14 itlungiğutiñ Jew-ñuruat unipchaalianitñunlu ilisauttutaatnunlu suli iñuich tillisaatnun, ayyairuat ilumutuuhıgmik. 15 Supayaaq ipqitchuq iñuñni ipqitchumaruani, aglaan ipqitchuanitchuq tamatkunani qaayuğnaqtuani suli ukpiqsriñğitchuani, takku ilinısa isrummatinıch suli qauğrimmaağıutillautanıch qaayuğnaqsianiksimplutiñ. 16 Ilinıch ilitchuqsrimanigaluaqhuriñ Agaayyutmik, aglaan iñuuniałhata piılaağıgaa, ilinıch uumiktanikhutiñ, tupiktaiqhutiñ, iñiqtaqağumiñaiqhutiñ nakuuruamik.

2

Nalaunñaruat İlisauttit

1 Aglaan ilvich ilisauttutigiraksrağıgıñ ilisauttutiksraq ilumutuurautigun uqañıqtigun. 2 Uqautilugich utuqqanaağıuqtuat añutit qauğrimmaağıqulugich, isrumaugalgulutiñ, ilinıtñik añalalgusritqulugich. İlumutuğıgutiñ ukpiqsriñıgmikkun, piqpaktağmikkun, suli igıluıilgusriñıgmiktigun. 3 Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaağıuqtuat ağnat ukpiqtuam irrusrianik piqaqulugich, sagluturuañutqunğıllugich, naagaqaa tigutar-riutitqunğıllugich taanñağmun, ilisautritqulugich nakuuruakun, 4 atriraksrallautagıgutiñ nutautluktuanun ağnanun piqpaksriñiksrañatigun ilaqatiumiknik suli qitunğagmiknik, 5 inımnun añalalgusriłutiñ ipqılıkun suli ilaqatausruqsılıutiñ kiñunıgmi, tupiqsritlasriłutiñ añutiumiknik. Agaayyutimli uqałha iñuich suunıllağinğıitchumigaat. 6 Taatnatuntuuq pitchuksağlugich nukatpiat añalallautaliksrañatnun inımnik. 7 İlvıllu supayaatigun atriraksrallautagıgutiñ savaallautakun. İlumutuğullapiagıutin suli piyummatıqağıutin ilisautriñıqni. 8 Uqautriłutin nağğuksruğnağumiñaitchuakun, akılliıiqsuqtitin kanñusrutlasriługich, piğiitchuakun nipiksraıllutiñ uvaptigun. 9 Uqautilugich savaktaağrıuch tupiksritqulugich añaayuqağmiknik suli quyalılugich sukupayaaq. İlinıch kiumaklıqsuksraunğıitchut 10 unniıñ tiglıktuğvıgiraksrağinğıitchaich. Aglaan ataramik urriqsuqtaksrağıgaat nakuuıqtiñ suli qanutitanıñıqtiñ kamagıkkauñiksrañanun ilisauttitim Agaayyutikun Anniqsuqtiptigun surağalıpayaagmikni.

11 Uvatakku Agaayyutim iluaqquata ilisimanaqsıruq iñupayaat annıqsuliksrañatnun. 12 Taavrumuuna iluaqquıtmıgun Agaayyutim ilisautıgaatıgut agaayyutailaakuaqunğıtłuta

suli nunakuahum kimmutaaguaqungitluta, iñuutqupluta uvaptiknik anjalagusiluta, nalaunjaluta, agaayyutiqağuta pakma uumani nunami, ¹³ taqqiļlaptikni quvianaqtuamun uvluanun niğiuğağikkapta, kamanautaa kamañaqtuam Agaayyutipta Anniqsuqtipta Jesus Christ-ñum sagviqpan. ¹⁴ Ilaa qaitchuaq inmiñik piqutigipluta, annautisraqhuta pigiitchuapayaamiñ suli pigiagutitqupluta inmiñuñhiñaq, ipqiguta, piyummatiniguta nakuuruakun. ¹⁵ Tamatkua ilisauttutigiymigitin, atuğlugich anjalatchiñiqni, pitchuk-saagihiqni suli alğaqsruļhatni tusraarivich. Nalliatnun-unniñ piinillagipkasruñaqnak.

3

Ukpiqtuam Agaayyutikuağialiksraña

¹ Itqaaqtuutilugich iñugikkatin maligutchiļiksrañatigun anjalatinik suli qaukļiğñik, tupiksriļikun ilinjitñik, itqanair-rutitqulugu savaallautapayaaq. ² Uqautilugich pigiilakun uqautiksritqunğıllugich, aglaan qiñuiyusrimaaglugich, ilauraaqnağlugich, suli ataramik aggañairrutriļikun irrutriqulugich iñupayaanik. ³ Uvvaptuuqtakku qaanikkaptikni kinniqluta, tupiktaitluta, nalaunñaisimarugut, savaksiqsimaplugu kimiksriļiq quvianağikkanigun killuum qanusripayaatigun, iñuuniaqhuta uumiktakun suli siqñaktakun uumikkutipluta avatmun. ⁴ Aglaan Agaayyutim Anniqsuqtipta aggiqami piqpakrsriļiğmigun suli ihuaqqutriļiğmigun anniqsuğaatigut. ⁵ Uvagut savaaqallautahaptiguunğıtchuaq aglaan ilaan nagliksriļiğmigun anitqiksitkaatigut salummakkaukapta imiğmik aasriñ Ipqitchuakun Irrutchikun qaitchipluta nutaamik iñuuliğmik. ⁶ Uvvatakku Agaayyutim agliplugu qaitchigaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik, uumuuna Jesus Christ-kun Anniqsuqtiptigun, ⁷ taavrumuuna ihuaqputaagun uvagut nalaunñasripkaqhuta Agaayyutmi, suli piññaktaagilugu isruitchuaq iñuuliq niğiuğağikkaput.

⁸ Tarra taamna ilumutuuruuq nipliun. Uvaña ataramik uqaqugikpiñ tamarrumuuna nalupqisruutaigutin, iñuilli ukpiqsriuat Agaayyutmik ataramik kipigiymuut piviqaqtikksrañagun savaallautam. Taatnatchich savaallautat nalaunñarut suli ikayuutiksraurut iñuñni.

⁹ Aglaan piisimaagvigilugu isilğaiļikun uqaksraqtuļiq, immakñaqtatigun atiqtigun kanñiuliq, aivvatraliq, suli akimaniutrahğmiñ maliguksratigun qaisauruatigun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaunğıtchut unniñ pitluktuanğitçhut.

¹⁰ Malğugugluguunniñ alğaqsruutiqağumiğni iñuk akatchiruaq avgumaliğmik ilamiñi, suqutigitqisruñaqnaqu malinñugutillanğıtpan. ¹¹ Uvvatakku ilisimağni taatnasriq iñuk

ihuaqsruutaungitchuq suli killuqsautaiñ kanjicsimapkağagığaat nalaungihagun.

Iisauttitit Aqulliich

¹² Qakugu tuyugiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlallaksapiağumigikma Nikopolis-mun, takku sivuniqaqtuņa ukiisukluņa tarani. ¹³ Ikayugniallapiağumiikkiñ Zenas, maliğutaksraliqirilu suli Apollos aullağniaħhakni iglauħiksrağmiknun, suli supayaamik inuņaiyallapiağlugik.

¹⁴ Iisauttilugich iñugikkavut piviqagtitchiħiksraņatigun savaallautamik, aasiiñ piqaqtitchilutin atlat inugikkaņitħik iqaisruktuasruņaqatin.

¹⁵ Iluqağmiņ piqasriqsuqtima nayaañņağatin. Nayaañņaqmigivut ukpiqtuaqatiuvut. Agaayyutim ihuaqutaan iluqasri nayugumigaasri.

Paul-ŋum Tuyuutai Philemon-mun

¹ Uvaŋa Paul tigutaanuruana piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiŋ Timothy aniqatigikkaqput uvamniittuq-tuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-mun piqpagikkamnun savaqatigikkamnun, ² suli Apphia-munlu piqpagikkaptiknun Archippus-munlu anuyyiuqtauqatiptiknun, ukpiqtuanuruanunlu katisruuruanun tupipnun. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta Atanguruamlu Jesus Christ-ŋum ihuaqqutiqaqlisi tutqiutiqaqtillusilu.

Philemon-ŋum Piqaksriŋhalu Ukpiqsriŋhalu

⁴ Quyagiga Agaayyutiga itqaġiplutin iniqsruqama, ⁵ tusraapluna piqaksrisilaapnik iluqaitnik Agaayyutim iŋuiŋik suli ukpiqsrisilaapnik Atanigikkaptiknik Jesus. ⁶ Piqatigiilqput ilipsitni ukpiqsriruanuruani piġuqtuksrauruq ilitchuġitlasrilusri ikayuutipayaanik pigikkapsitnik Christ Jesus-mi. ⁷ Aniqatmaan, quviatchaigikma arautiqaqŋalu piqpakkuŋapku, atakkii ilisimagiga quviatchaiŋiŋ iluqaitnik Agaayyutim iŋuiŋik.

Paul-ŋum Iniqsruutigaa Onesimus

⁸ Taatnamik inġvigillagukkikpiŋ sumik piraksrapiŋk tiliŋiŋaugaluaqhutun, aniqatigiŋiplutin Christ-mi. ⁹ Uvvasuli Christ-ŋum piqaksriŋhagun tilisunġitchikpiŋ, aglaan uvaŋa anayuqaaqtuami, isiqtaupluna pisigiplugu Jesus Christ inġvigisrukkikpiŋ. ¹⁰ Tarra iniqsruġikpiŋ pigiplugu Onesimus iġniġiliutikkaġa ukpiqsriŋliqman Christ-mik qiliqsimaŋamni pituutani. ¹¹ Taimma qaaglaanimna ikayuutaunġitchaluaqtuq ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtigiuqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu. ¹² Utiġmun tuyuġisraaqsigiga. Akuqtullanġniaġumagiŋ irrusriŋigutilugu uvamnik liilaa pipmatun. ¹³ Nayuqtigisrukkaluagiga uvaŋni illugu. Savautinayaġaana iniksraġaluapni qiliqsimaŋamni piqutigiplugu tusraayugaaġiksuaq. ¹⁴ Aglaan suyumiŋaipiaqtuŋa apiqsruŋlakkaluagnak. Nakuurualiqiŋiŋ piyummatigillapiagluŋu nunuripkasruŋaŋnak uvaŋnun.

¹⁵ Taatnaqhuni aullaummiuraallaguknaġniqsuq ilipniŋ, ilipnun utitlasripluni iŋiġlugu. ¹⁶ Uvakanġiŋaglaan savaktaaġruuŋiŋaunġiqsuq ilipnun aglaan nakuqsitluktuq savaktaaġruŋmiŋ. Onesimus ukpiqsriaqsikami Christ-mik piqpaknaqsiruuq aniqatigiliutiŋluni uvaŋnun aglaan pitlukluġuunniŋiŋ ilipnun, takku Agaayyutim pigiliutiŋmiga a iliptuntuuq. ¹⁷ Isrummatigipunna piqatnaaġipiaġluna,

pağlayumagiñ utiqpan uvaktun ililugu. ¹⁸ Suli qitkutiksriñiqpan suurapnik taimani qimakami suli niggiuqsrumaqaqpatin akiilliutiyumagiñ uvamnun. ¹⁹ Uvva aglaktuņa argamnik itna, Uvaņa Paul akiğiğñiapiagiğkpiñ. Itqaaqtuutingitchikpiñ qanutun niggiuqsruutiqaqtılaağnik uvamnun. ²⁰ Aniqatmaan, quyalisallañniañña pisigilugu Ataniq, quviatchaksagluņa aniqatigipluņa Atanguruakun.

²¹ Aglaktuņa uumiņa ilipnun nalupqigiğitluğu tupiksrisuulhiñ ilisimagaluññaan savaaqatluñniałhiñ iniqsruagiğkamniñ. ²² Aasriipsuuq niğiugaqaqtuņa qinıtlasilğilimnik ilipsitñik iniqsrułapsigun. Taatnaqhutin itqanaiyağumuutin iniksramnik.

İlammiuğutit

²³ Epaphras-ñum tigutaanjuqatigikkağma pisigiplugu Christ Jesus tuyuğaatin nayaanğağmiñik. ²⁴ Mark-ñumlu, Aristarchus-ñumlu, Demas-ñumlu, Luke-ñumlu savaqatiuma tuyuqmigaatin nayaanñanik. ²⁵ Uvvatuq ihuaqqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ñum irvigiliuñ irrusriqsi.

- 11 Tamatkua piungigñiaqtut, aglaan ilvich itchagataqtutin.
 Iluqatin tamatkua utuqqagugñiaqtut
 aasriiñ atnuḡaaluktun suungigutin.
- 12 Uligaatun imuniagitin
 aasrii simmigutin atnuḡaaluktun.
 Aglaan ilvich atlanḡugumiñaitchutin
 suli ukiutin isrukhitçhumiñaitchut.” *Psalm 102:25-27*
- 13 Aasrii nalliatnun israḡulgich uqautriḷlaksimaitçhuq itna,
 “Aqvittin taliqpinma tunjaani aḡalatchiqasiutilutinaasrii uvam-
 nik
 akiilḷlapiagñiaḷhatnunaḡlaan iluqaitnik uumigirivich.”
Psalm 110:1
- 14 Israḡulgich savaktaulhiñaqtut irrusriuplutin. Tiliraurut
 ikayuquplugich tamatkua annautrauniaqtuanik.

2

Kamanaqtuaq Anniqsugiaq

1 Qiñigikput Igñiguruam kamanatlulḷha israḡulinñiñ. Taat-
 naḡuta piliqipiaqtuksraurugut qaunatchiagiglugich tusraakkavut.
 Tupigiguptigik tamatkua taggivaḡtagumiñaitchugut
 ilumutuuruamiñ. 2 Uqalipayaaq israḡulgich uqautigikkaḡat
 payaḡaitçhuanuruq. Aasriiñ kiḡapayaaq navguiruaq
 maligutaksramik tupiksriñgitḷunilu nalliusriaqagisiruq
 anasriñḡuqsautmik. 3 Taatniitpan qanuḡuta annaḡniaqpisa
 anasiñḡuqsagviksraptikniñ suksraḡingitchuptigu anniqsugiaq?
 Atangum Jesus uqautigiqqaagaa taamna anniqsugiaq. Aasriiñ
 tamatkua tusraaqqaaqtuat uqaligmik qaaniqsitkaat nalupqi-
 naiçlugu uvaptiknun ilumutuuniplugu. 4 Agaayyutimtuuq
 ilisimapakḡniḡai atlakaagḡisigun quviqnaqhutin savaatigun,
 suli Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisuligmigun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkauruat

5 Aasriiñ Agaayyutim piksraḡtaagñigitchai israḡulgich
 aḡalaticksraulugich nunami tikitchaḡumaruami. Taamna
 uqautigigikput. 6 Aglaan Agaayyutim uqalḷhane aglausimaruq,
 itna,

“Agaayyuun, suvaata isrummatigitlaniqpiun iñulhiñaq?

Naagaunniñ suvaata qaunagitlaniqpiun iñuum igñiḡa?

7 Sivikitchuami kamanaitḷuktitauraallakkaluqçlugu israḡulinñiñ,
 niaquusriḡniḡiñ kamanautmik kamakçutmiglu,

8 suli inillakkiñ aḡalataḡitlasriplugu supayaaq.” *Psalm*

8:4-6

Taamna uqaliq uqautigigaluaqtitlugu Agaayyutmun
 inillaḡniplugu iñuk aḡalatchirauplugu supayaamik, pakma
 qiñingitchikputsuli iñuum aḡalatchitḷapiaqtillaḡa supayaamik.

9 Aglaali qiñigikput Jesus “sivikitchuami kamanaitḷullakçlu

isragulinñ.” Agaayyutim iluaqquutmigun tuqupkagnigaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taatnaqługu niaquusriğniğaa kamanautmik kamakuttmiglu.

¹⁰ Agaayyutim anjalannigai supayaat, suli supayaat sagvigniğaat kamanautaa. Aasriñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiuñ iğni nagliksaalikun tikiutitquplugich iñugiaktuat iğniğich qılanmun. Taamna iğniq aullağniirigugniğaa anniqsugianatnun. ¹¹ Taamna ipqiqsitchiruaq iñuñnik Agaayyutmun suli tamatkua ipqiqsitauruat iluqatin aapaqagñiqsut atautchiiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ñum kannugingitchaa taiyuliksranañ ukpiqsiruat aniqatiumiñik. ¹² Nipliqhuni Agaayyutmun, itna,

“İlitchuğipkautigigisigikpiñ aniqatiumnun;

nangagisigikpiñ akunğatni ukpiqtuanuruat.” *Psalm 22:22*

¹³ İtนาqhunisuli,

“Tunnavigigisigiga Ataniq.”

Isaiah 8:17

Sulipsuuq,

“Uvaniittuna ililgaani Agaayyutim qaisaniñi uvamnun.” *Isaiah 8:18*

¹⁴ Taapkua ililgaat timiqagtut auqaqhutinlu. Taatnatun ilaa iñuguqtuq timiqaghuni ilinjisitun. Tuqukami sannigutami timimigun piyaqqutlasriñigaa tuqupkaitlaruaq iñuñnik, taamna tuungaaq. ¹⁵ Jesus-ñum annautisrağniğai tamatkua iñuich tigutaanuruat iñuuniqtutilaagmikni iqsiłhatigun tuquhigmik. ¹⁶ Atakkii Jesus-ñum isrumaaluutigingitchai isragulğich, aglaan ikayuğugai iñuich kiñuviağikkanı Abraham-ñum. ¹⁷ Taatnamik Jesus iliruksrauruq aniqatiunısun supayaakun. Taamna pisigiplugu ilunñuksripluni tuniqsimaruanupluni lu agaayuliqsiqpaguqtuq ilinjitñun. Jesus-ñum tuquhigmigun piigniğai iñuich killuqsautinich qinuiqsitlugu Agaayyun. ¹⁸ Jesus ilaaptuuq nagliksaaqtuq uuktuaqsiukami. Taatnamik ikayulgunigai tamatkua ukpiqsiruat uuktuaqsiupmata ilaatun.

3

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

¹ Aniqatiumaan, pigigaasri Agaayyutim. Qılanmuqugaasri. Taatnamik isrummatigiraksrağigiksi Jesus tilirauruaq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsiqpauruq ukpiğikkaqput payanaıtlugu. ² Jesus tuniqsimmatriruq Agaayyutmun piksraqtaagirimıñun atriplugu Moses-tuuq tuniqsimmatriruq Agaayyutim iluqaani tupqani savautrikami Agaayyutim iñuñnik. ³ Taamna iñuk nappairuaq tupigmik kamakkusriaqatluktuq tupigmiñ.

Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-miñ. Moses savautrillautagaaluaqtuq Agaayyutim iñuiñik Jesus savautrillautatluktuq. ⁴ Tupipayaaq nappairiqaqtuq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nappakkağigaa. ⁵ Moses-guuq tuniqsamaruq iluqaani tupqani Agaayyutim, aglaan savaktaulhiñaqhuni. Moses nipliqsamaruq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrani, [amiami Christ-mik]. ⁶ Aglaan Christ tuniqsamaruq igñigupluni aṇalatchiruaq iluqaanik tupigmik. Iluqata ukpiqsirruani Agaayyutmik, uvagut tupigigaatigut Agaayyutim ukpiqsrisiqagupta niğiugaqaguptalu isruanunaglaan.

Minguiqsiagviiqaqtut Agaayyutim Iñui

- ⁷ Tarraasriiñ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq,
 “Uvluvak tusraayupsiuñ Agaayyutim nipaa,
⁸ siqquqsilaagnaqasigik isrummatigikkasri,
 taipchunatitun akilliliqsuiruatun Agaayyutmik
 uvlumi taivrumani suviksrailaami.
- ⁹ Aapaapsi uuktuapiağatağaatña arguağipluña qinğaluaqługich savaatka.
- ¹⁰ Taatnaqluña malğukipiani ukiuni uumitchautriruña taipchuniña iñuqatigiñik,
 aasriiñ uqaqluña, ‘Pigisupayaakkañat killuuruq.
 Kañiqsimaitchaat ilitqusriğa.’
- ¹¹ Tarra akiqsruqtuña uvañnun uumitchaḥḥamni, itna,
 ‘Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun
 ilinjitñun minguiqsiagvigitqukkamnun.’” *Psalm 95:7-11*
- ¹² Taamna Ipqitchuam Irrutchim uqağikkaña. Taatnamik qaunatiqiağituisitichi avatmun. Avallangitchumuusriñi iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisigilugu killuqsaun ukpiqqutailiğlu uummatipsitñi. ¹³ Aglaan pitchuk-sağutisritichi avatmun taiyuğnaññaansuli “Uvluvañmik” suli tusraatlanñapsi Agaayyutim nipaaniñkupiksritlanñapsi. Tupiksriñgitchupsi nalliqsi siqquqsiviaqtuq ilaatni killuqsautmun sagluqipkağuni. ¹⁴ Takku iluqata pigigaatigut Christ-ñum ukpiqsimaauragnağupta ukpiqsriñhaptiktun aullağniñhanniñaglaan tuniqsimalutalu payañaiğuta isruanunaglaan. ¹⁵ Itnaqsamaruq,
 “Uvluvak tusraayupsiuñ Agaayyutim nipaa
 siqquqsilaagnaqasigik isrummatigikkasi
 taipchunatitun akilliliqsuiruatun uvlumi taivrumani su-
 viksrailaami.” *Psalm 95:7-8*
- ¹⁶ Kisut tusraaniqpatruñ Agaayyutim nipaa ak-
 illiliqsuipmata ilaanik? Aa, iluqatin taipchuanurut iñuich
 Moses-ñum annisikkañi Egypt-miñ. ¹⁷ Kisutmi Agaayyutim

uumitchautiniqqagich malgukipiani ukiuni? Aa, iluqatin taipchuanuniqsut killuqsaqtaqtuat tuquplutiņasriiņ suviksrailaami. ¹⁸ Agaayyun akiqsruņniqsuq iņmiņun, “Isiqitichumiņaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitņun minguiqsiagvigitqukkamnun.” Kisut Agaayyutim uqautigivagich taatna? Aa, iluqatin taipchuanurut tupiksriņgitchuat Agaayyutmik. ¹⁹ Tarra ilitchugigikput ukpiqsriņgisilaņat, taatnaqhutiņasriiņ tikitchumiņaiņiņiqsut kinilirviksragmiknun, taavrumuņa nunamun Agaayyutim akiqsruutigikkaņanun ilinjitņun.

4

¹ Taatnamik Agaayyutim akiqsruutaa minguiqsiagviksrakun itchugaaqtuq. Anayasuktuaqta nalliysi tikiņgitiņaqtuq taavrumuņa minguiqsiagviņmun. ² Takku iņuktitun suviksrailaami inilgaallapiaq uvaguttuq tusraapmigikput ilaan nipaa tusraayugaagiksuakun. Aglaan tusraakkaņata anniqsunģiņģai, takku Agaayyun ukpiģingitlugu. ³ Uvagut ukpiqsriruani minguiqsiagataurugut Agaayyutmi nipliutaatun,

“Akiqsruqtuņa uvamnun uumitchaļamni,

‘Isiqitichumiņaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitņun minguiqsiagvigitqukkamnun.’” *Psalm 95:11*

Itnaņniqsuq taamna savaani naasrimagaluaqtitlugich iņigatahahiņaglaan nunam. ⁴ Aglausimaruq samma taavrumuuna tallimat malģuģuutaatigun uvlut itna, “Agaayyun minguiqsiagtuq savaagmiņiņ tallimat malģuģuutaatni uvlut.” ⁵ Tusraakkaptitun sivuani itnalģitchuq,

“Isiqitichumiņaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun ilinjitņun minguiqsiagvigitqukkamnun.” ⁶ Tarraasriiņ taipchua tusraaqqaqtuat tusraayugaagiksuamik isingitchut Agaayyutim minguiqsiagvianun ukpiqsriņģiģmiktigun.

Taatnamik isitlasrugaaqtugut minguiqsiagatauļksraptiknun Agaayyutmi. ⁷ Agaayyun inillaitģiksuq atlamik uvlumik taiplugu “Uvluvaņmik.” Iņugiaktuat ukiut pianikmata uqautigitqikkaa tumigiplugu David, uqaiqtigun tusraakkaptigun itna,

“Uvluvak tusraagupsiuņ Agaayyutim nipaa siqquqsilaagnaqasigik isrummatigikkasi.” *Psalm 95:7-8*

⁸ Tarra Joshua-mtuuq iņui Agaayyutim minguiqsiagtinniņpagich, Agaayyutim uqagitqikkayaitchaa atla uvlug David-kun. ⁹ Taatnamik iņui Agaayyutim isitlasrugaaqtut akiqsruutauruamun minguiqsiagviņmun.

¹⁰ Atakkii kiņapayaaq isiqtuag Agaayyutim minguiqsiagvianun, nutqaqmiuq savaagmiņiņ Agaayyun nutqaqmatun

savaagmiñiñtuuq. ¹¹ Ki, sakuukta isiğuguta minguiqsiagvianun Agaayyutim. Tupiksriñgitchuksraungitchugut atrilugich sivulliavut suviksrailaami isingitchuat taavrumuņa minguiqsiagvinmun ukpiqqutaiļigmiktigun. ¹² Uvvatakku uqalħa Agaayyutim uumaruq sanjillapiaqhuni. Qamunjaagatlaruq iñuum iñuusrianunlu irrusrianunlu suli isivgiuqługu isrummataalu kimmutaalu, atriplugu ipillapiaqtuq avatmulik avguiraqtuq saunģiñik sagviqługu patqa. ¹³ Suli Agaayyutim sivuģaani qanusripayauraq uumaruaq iriqsimangitchuq, aglaan supayaaq sagviruq qiñiqnaqhuni irraknun ilaan isivgiuģiyumaaqtuam uvaptiknik savaaptikniglu.

Jesus Kamanaqtuq Agaayuliqsiqpak

¹⁴ Taatnamik, ki ukpiğilakput payanaiguta Jesus, Agaayyutim Iğñiņa, kamanaqtuq agaayuliqsiqpagikkaqput. Ilaa apqusaananiñniqsuq qilaktigun sivuģaanun Agaayyutim. ¹⁵ Takku agaayuliqsiqpakput isumaaluqatautlaruq ilisimapluni qanutun sayaisilaaptiknik. Ilaa aniqusaaqsiupmiuq uvaptiktitun supayaatigun, aglaan killuqsangitłuni. ¹⁶ Taatnamik sivuģanjiutisa ihuaqputriqaqtuamun Agaayyutmun nalupqisrunģiguta, ilisimalugu Agaayyun ilunņuktaqaqtuq ihuaqputriginiakkaqput ikayuģnaqsiraģigupta.

5

¹ Ilisimalapsisun Agaayyutim aglausimarumiñ uqalħaniñ, qaukłipayaanat agaayuliqsiq piksraqtaanjurağniqsuq akunģatniñ iñuich savautitquplugu Agaayyun pisigiplugich iñuich. Ilaa qaitchiruksauruq aatchuutinik tunillautiniglu killuqsautinjitñun Israel-aagmiut. ² Ilaa iñuħiñaupluni iñmiñik ilisimaruq sayaisilaagmiñik. Taatnaqhuni agganairrutitlagai tamatkua killuqsauqtat pisagaluaqatin. ³ Ilumun aatchuqtuksraupmiraqtuq tunillautinik killuqsautmiñun pitrigaluallağmi killuqsautinjitñun Israel-aagmiunjuqatmi. ⁴ Agaayuliqsiqpaukiq kamakkutiqaqtuq. Aasriñ kiñanniiñ iñuk agaayuliqsiqpautlaitchuq iñmigun; piksraqtaanjuruksauruq Agaayyutmiñ Aaron piksraqtaanjupmatun.

⁵ Taatnatuntuuq Christ kamaņniaqsangitmiuq iñmiñik agaayuliqsiqpannun qaukłiguqsaguni. Aglaan Agaayyutim piksraqtaagigaa nipliutiplugu,

“Ilvich Iğñiğigikpiñ.

Uvluvak nalupqinaigikpiñ iğñiğiplutin takkuatni
iñupayaat.” *Psalm 2:7*

⁶ Uqagipmigaaptuuq atlamiimma,

“Ilvich agaayuliqsigigikpiñ Melchizedek-tun iliplugu,

aasriiñ agaayuliqsaugisirutin isruitchuamun.” *Psalm 110:4*

⁷ Jesus nunamiitnami agaayuniqsuq nipitusripluni qulvisigun Agaayyutmun annautitqupluni tuquhigmiñ. Kiggusriaqagñiqsuq taluqsriplunikii Agaayyutmik. ⁸ Iğñigugalaññağmi nagliksaaqtuq atriplugich iñuich nagliksaaqmatun. Taatna nagliksaaqami iñiñiqsuq tupiksrihgmik. ⁹ Pakma tuquanikami Jesus naamasiruq, aasriiñ anniqsuitlasiruq iñuñnik taimuña tupiksri ruapayaanik ilaanik. ¹⁰ Agaayyutim taiyuutchiqlugu agaayuliqsiqpañmik Melchizedek-tun iliplugu.

Kiliktuutit Qapiqunğılluta

¹¹ Uqautiksraukkağaluaqtugut taavrumuuna Melchizedek-kun. Aglaan sakiqnaqtuq kanjicsipkautigiliksrana taamna ilipsitñun, takku tusraasrunğıtchusri alapisaaqpaitlusri. ¹² Pakma ilisautriğugumiñaqsigaluaqtusri aglaan ilisautriqaqtuksraurusrisuli ilisautripsaaqtuksrauruamik ilipsitñik sivulliqsigun ilisauttutauruatigun Agaayyutim uqałhiñi. Aniqammiuratun miluktuqtuksrausrugaagñiqsusri niqipiatutlaitlusri. ¹³ Kisupayaaq miluktuqtuaq aniqammiuratun ittuq. Taatnatun iñuk ukpiqsriaqsikami Jesus-mik ilitchuğingitchaasuli atlakaagñiksilaanjak nalaunñaruamlu killuuruamlu. ¹⁴ Aglaan niqipiaq pigigaat iñuguaniksimaruat. Taatnatun iñuum ilisağuullapiaqtuam uqałhanik Agaayyutim kanjicsitlasisaiñağagigai sakiqnaqtuat suli puttuqsritlasirağigaa sum nalaunñatilaanja killuqsautautilaanjal.

6

¹ Taatnağuta uqautigingiglavut sivulliich qaganaqtuat ilisauttutauruat Christ-kun. Iñugugñaqsigaatigut. Ilisautriñiqsa sivulliuplutin ilisauttutauruanik, itnautauruat mumiguni savaanñiñ tuquhum suli mumiguni Agaayyutmun ukpiqsrihikun, ² suli ilisautripluni paptaagñiqigtigun suli inillailuni argañnik iñuñnun, suli ilisautripluni anitqilhatigun tuqunjaruanik atanniñikunlu isuitchuakun. Taapkua ilisauttutigigai aniqammiurat. ³ Aasriiñ qulvaqtaaqta ilisauttutinun iñuguaniktuanun iñuñnun, ami Agaayyutim pisuhigikpañ.

⁴ Iñuk ukpiqsri ruaguaniktuaq kanjicsipkakaunjanikami Agaayyutim qaumanagan, uuktuanjanikami lu aatchuutauruamik qilañmiñ, piqasriutianikami lu Ipqitchuami Irrutchimi, ⁵ uuktuanjanikami unlu nakuulha uqałhan Agaayyutim suli sanñiqalha Agaayyutim analatchisaan, ⁶ tarra—taatnasiq ukpiqsri ruaguaniktuaq taggivağumi maliguagaluahigmiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiaktuutitqilgitmatun pigaa

Iğñiña Agaayyutim, suli mitautigiplugu ilaan tuqulha. ⁷ Iñuk ukpiqsrimaaqtuaq Christ-mik ikayuusiaqaqtuq nunatun qaunakkusiaqaqtuatun silalukman, aasriñ nauriraqtuq niqiksranik tamatkunuja nunaliqiraunun. ⁸ Aglaali iñuk tunutchiruaq Christ-mik suksraungiqsitauruq nunatun nauriraqaqtuatun kakitlağnaqtuanik ikikkaugisiruanik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsungitchuq.

⁹ Piqpagikkamaan, uqaqapta taatna nalupqisungitchugut itilaapsitñik nunagiksuatun aasriñ annautrauniaqtusri. ¹⁰ Agaayyun nalaunjaruqtakku. Puuyugumiñaitchaa qanuq ikayuillaqiaqsi Agaayyutim iñuiñik piqutigiplugu piqpaksriñiqsi ilaanik. ¹¹ Suli kaviugigikput atausriullaalusri ikayuiñiapiaqplusri isruanunaglaan sivuanisun. Taatnağupsi iñuuniqtutilaapsitñi nalupqinaiñiağiksi niğiugaqiaqsi. ¹² Savautrituiñaqupsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliğutisritchi atlanun ukpiqsriruanun akuqtuiruanun ukpiqsriñikun anuqsruñikunlu Agaayyutim akiqsruutigikkanik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

¹³ Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiun Abraham atuğniğaa atini takku atqitchuq kamanatluktuamik ilaan atqaniñ. ¹⁴ Itnağniqsuq,

“Nalupqinaitchumik quviasapiagnağikpiñ aatchuğutin iñugiallapiaqtuanik kiñuviaksrapnik.”

¹⁵ Aasriñ utaqqilğataqami anuqsruñikun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkanik. ¹⁶ Iñuittuuq akiqsruğupmiut atuqlugu iñuum atqa kamanatluktuuaq inmikniñ. Anğutauruam nalupqinaigagigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavaağutiksraq piiqlugu. ¹⁷ Uvvali Agaayyutim nalupqinaigukkaa tamatkunuja akiqsrukkağmiñun atlanuğumiñaisilaanja sivunniutini aasriñ nalupqinaiqqlugu atuqlugu atchi. ¹⁸ Agaayyun saglutlaitchuq. Taatnamik tunnavigigikput Agaayyun atuqamiun akiqsruutini nalupqinaiyautiniñ, atakkii uqalha atlanjutlaitluni. Ilaan ak-iqsruutaanlu nalupqinaiyutaanlu pitchuksaallapiağaatigut tigungmitqiağiquplugu niğiugaq qaisauruaq uvaptiknun qamannirviuplugu.

¹⁹⁻²⁰ Niğiugağikkaqput kitchatun iñuutchipsitñun ittuq aullatlaitluniñ sanjipluniñ. Taamna niğiugaq kisaqsimaruaq qilañmi sivuğaaniñlapiaq Agaayyutim liilaa talukuyaam tunuani inim ipqinñiqsrauruam iluani. Kisaliqiri isiqtuq taruna piqutigipluta. Taamna kisaliqiri ittuq Jesus agaayuliqsiqpaguqtuaq atriplugu taimña Melchizedek.

7

Agaayuliqsi Melchizedek

¹ Tarra taavruma Melchizedek-ñum, umialgum Salem-mi agaayuliqsaupluniñu kamañañiqsrauruamun Agaayyutmun, nalaunniñaa Abraham utiqtuaq akiñiqqaqñugich umialgich. Agaayyutiniñaa ikayuusriaqaquplugu. ² Aasrii Abraham-ñum Melchizedek aatchuñiñaa quliññuñgutaanik utqutipayaakkañmi. Taamna atiq Melchizedek sivulliuaplugu itnautauruq Umialga Nalaunñaruathum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnautauruami Umialga Qiñuiññam. ³ Iñuich naluniñaiç anayuaqak sivullianñllu unniñ sumi annisilaña tuqqutillañalu. Atriginiñaa Iñiña Agaayyutim agaayuliqsiusugaaqhuni qañapak taimuña.

⁴ Isrummatigisriun qanutun kamañaqtilaña taavruma añutim, unniikii Abraham-ñum sivulliañgikkapta kamañautiqaqtuam aatchuñiñaa quliññuñgutaanik utqutikkañmi. ⁵ Aasrii Abraham kiñuviaqañniqsuq Levi-mik aquagunaasriñ Moses-mik. Tuvraqñuq maligutaksraq Moses-ñum aglaña Israel-aagmiupayaat quliññuñgutikuruksrauniqsut taapkunuña Levi-tkuayaanun agaayuliqsiñuqtuanun. Taatnaqtuksrauniqsut iluqatin Israel-aagmiupayaat qitunñagigaluaqtitlutiñ Abraham-mun. ⁶ Aglaali taamna iñuk Melchizedek Levi-tkuayaanunñiññañmi akuqtuiñiqsuq quliññuñgutmik Abraham-miñ. Iniqsruqtuq Agaayyutmun ikayuquplugu Abraham akiqsruusriaqaqtuuaq. ⁷ Iñuk qaitchiruaq ikayuusriaksramik kamañatluqtuq iñuñmiñ akuqtuiruamiñ ikayuusriamik. Taamna ilumutuuruq.

⁸ Aasrii Levi-tkuayaat akuqtuiragtut quliññuñgutinik aasriñ iñisimarugut tuqqutillañatnik, aglaali Melchizedek akuqtuiruq quliññuñgutinik, aasriñ uqañimaitchuq tuquniñlugu.

⁹ Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kiñuviaqtuummañmi kiñuagun akuqtuisuugaluaqhuni quliññuñgutinik, ilaan quliññuñgutikuniñaa Melchizedek-mun atakkii sivullianñan Abraham-ñum taimmani taputiaplugu. ¹⁰ Takku Levi anigaluaqtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliañmi Abraham-ñum Melchizedek-ñum paaqmaun.

¹¹ Taatnamik Levi-tkuayaat akuqtuiñiqsuq maligutaksramik Moses-kun atuqtaksraqtuuummaitñik añalatchiñhatigun agaayuliqsit savautriñhatnik Agaayyutmik. Uvva savaañat tamatkua agaayuliqsit anniqsuiñhiñauñlapiañniqpan naamasilugu, suvaata inuqsrañniqpa atlakauruamik agaayuliqsimik aggiqsuksramik atriñlugu Melchizedek kiñuviañiñisaña Aaron-ñum? ¹² Tarra Aaron-ñum kiñuviañi agaayuliqsauruksraunñiqsuq, atakkii nutaaq agaayuliqsi aggiqsuq, Melchizedek-tun ittuuaq. Taatnamik maligutaksraq

añalatchiruaq savautriľhanik nutaam agaayuliqsiqpaum
 simmiqsuksrauniqsuq. ¹³ Christ taamnatarra nutaag
 agaayuliqsiqpauruq uqautigikkaqput. Christ-tuuq
 Levi-tkuayaanungitchuq, nalliatunniñ sivulliaqatai
 savautrimaitchut agaayuliqsauplutiñ tunillaqtuğvini.
¹⁴ Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kanjiaľha Judah-
 miñ. Moses-ñum uqautigimaitchai taapkua Judah-tkuayaat
 savautritquplugich agaayuliqsauplugich.

Atla Agaayuliqsi Melchizedek-tun Ittuaq

¹⁵ Uvvasuli nalupqinaipsaağniqsuq atla agaayuliqsi
 atriľlugu Melchizedek sagviqman. ¹⁶ Christ
 agaayuliqsiğungitchuq maligutaksram tillisaitigun Moses-
 ñum aglakkarjatigun Levi-tkuayaanuruksrauluni, aglaan Christ
 agaayuliqsiğtuq sanjiagun iñuulhum simmiğumiñaitchuam.
¹⁷ Agaayyutim uqalhan nipliutiginiğaa Christ-kun,
 “Agaayuliqsaurutin qanapak taimuñ a
 atriľlugu Melchizedek.”

Psalm 110:4

¹⁸ Aasiili sivulliq tilliñ atuğumiñaiqsuq takku sayaitľuniľu
 sumun ikayuutauyumiñaitľuniľu. ¹⁹ Maligutaksram
 nalaunñasripkağumiñaitkai iñuich Agaayyutmi. Aglaali
 nakuutlukuamik niğuganiktugut nalaunñasripkaqhuta
 Agaayyutmi. Tamanna pisigiľlugu qallilaagñiaqtugut
 Agaayyutmun.

²⁰⁻²¹ Agaayyutim nalupqinaigñiğaa taamna nalupqi-
 naiyautmigun. Aglaali Levi-tkuayaat agaayuliqsiğtuq
 nalupqinaiyautailaakun. Aasriili Jesus agaayuliqsiğtuq
 Agaayyutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaqhuni,
 “Atanğuruam akiqsruutigigaa

isrummitqikkumiñaitľuni, itna,

Agaayuliqsaurutin taimuñ.”

Psalm 110:4

²² Taapkunuuna uqaliqtigun Jesus nalupqinaigutigigaa
 nakuutlukuam sivunniugutim. ²³ Sulipsuuq, iluqatiñ
 sivulliich agaayuliqsit nayuutituiñatlaññiqsut savaagmikni
 atakkii tuquľhum piiqsittağigai. ²⁴ Aglaan Jesus
 agaayuliqsauruq nayuutituiñaqtuaq taimuñ. ²⁵ Taatnaqhuni
 annautitlapiagagigai qanumipayaaq tamatkua iñuich
 utlautiruat Agaayyutmun inmigun, ataramik iñuuruq
 injqsruutriľluni ilinjitñik.

²⁶ Tarra taatnasriq agaayuliqsiqpak inuğigikput ipqitchuaq
 taqsraqtaitchuağlu pigiirrutaitchuağlu piisimaagtuaglu
 killuliqiriniñ, aasriiñ kamaqaqsiqkakkaupluni qilañmi.
²⁷ Inuğingitchaa tunillaqtuľiksrani uvlugağipman taipkunatitun
 qaukľinisitun agaayuliqsit qaitchisuuruatitun tunillaqtuutmik,
 sivulliuplugu inmiñ killuqsautmiknun suliasriiñ Israel-
 aaqatmiñ killuqsautinjitñun. Aglaan Jesus tuqukami

sanniġutami tuniġautigiruw inmiñik atausriġmiaqługu.
 28 Moses-ñum maliġutaksrañagun sayaitchuat iñuich
 agaayuliqsit qaukħiġuġuurut. Aglaan taamna maliġutaksraq
 inuqnaiqsuq Agaayyutim iġñi agaayuliqsiqpaguqtitmaun
 nalupqinaiyautmigun. Aasiñ agaayuliqsiqpaugisiruw
 taimuñ naamapluni supayaakun.

8

*Agaayuliqsiqpañ Sivunniugutim Nutauruamlu Nakuutluk-
 tuamlu*

1 Tarra una uqautigikkaqput, naalaġniġaksiun,
 piqagtugut taatnatchimik agaayuliqsiqpañmik aquvittuamik
 taliqpianun aquppiutaqpañan kamañaqtuam Agaayyutim
 qilañmi. 2 Savautriruw agaayuliqsiqpaupluni inimi
 ipqiññiqsrauruami agaayyuvipiamiittuami [qilañmi], iñuum
 nappañisañani aglaan Atanġum inmiñik nappakkañani.
 3 Qaukħipayañat agaayuliqsit qaitchisuuruksraurur
 aatchuutinik tuniġautiniglu Agaayyutmun. Taatnaqhuni
 agaayuliqsiqpakputtuw aatchuutiqaqtuksrauruw
 Agaayyutmun. 4 Uvvaami Jesus nunami itchugaaġumisuli
 agaayuliqsaunayaitchuq, takku atlanik agaayuliqsiqaqtuq
 qaitchisuuruanik aatchuutinik tuniġautiniglu tuvraġługu
 maliġutaksraq. 5 Agaayuliqsiqpañat savaaqāqāqtut agaayyuv-
 vikpañmi nunami atrinħhiñāqtuami tagġaħhiñāuruamiłu
 tuvraqługu agaayyuvikpapiaq qilañmiittuami. Moses
 nappaqsaaqsilġataqmaun tupiq agaayyuvikpaksramun
 Agaayyutim uqautiniġaa, “Qaunatiqāġigutin nappaġumagiñ
 tupiq tuvraġługu iliktiġutaa iġisauttusriāġikkan iñġimi.”
 6 Aglaan pakma Christ-ñum akuqtuġaa kamanatluktuw
 savautriħiq atlaniñ agaayuliqsiniñ savautriruaniñ nunami.
 Taatnamik Jesus-ñum akunniġutauruam atausinħuqtitkai
 Agaayyunlu iñuiġlu nakuutluktuakun sivunniugutikun.
 Taamna nakuutluktuw sivunniugun tunħavigiġaa
 Agaayyutim tuniqsimħhanun, tupiksriħhanuñiġaaq iñuich.
 7 Uvvaami sivulliġ sivunniugun patchisaññiġpañ, atlanik
 inuqnaġayaitchuq. 8 Agaayyutim quyagingiññiġai iñuġikkani
 aasriñ itnaqhuni,
 “Taimanigu sivunniugutiqāġisiruñ nutaamik
 iñuiñun Israel-ñum Judah-mlu.
 9 Itchumiñaitchuq atrinħatun sivunniugutim
 qaisaptun aapañitñun uvlumi taivrumani
 tasrirritikapkich aullautityaqługich Egypt-miñ.
 Tupiġingitmatruñ sivunniugutiga taatnaqługich suksraāġitka,
 nipliqsuq Ataniq.
 10 Una sivunniugun inillañniāġiga Israel-aāġmiupayañun

taivrumani uvlumi, nipliqsuq Ataniq,
 Iligisigiga maligutaksrağa iñunma isrummatinjitñun aglaglugulu
 uummatinjitñun,

atrilugu iñuk aglakmatun kaliikkamun.

Ilinisa kamagigisigaatña kisima agaayyutauluņa
 aasriiñ ilinjich iñuginiağitka.

11 Taivrumanigu kiñaunniñ ilisautriyumiñaipiaqtuq
 nunaqatmiñik aniqatmiñiglu itnağuni, ‘Iltchuğion
 Atanguruag.’

Atakkii kisupayaam ilisimapiagisigaatña
 kamanaiññiqsramiñaglaan kamanagñiqsramun.

12 Takku ilunjuğigisigitka tupiginğitchaluaqtitluņa.
 Suli itqagıtqikkumiñaigıtka killuqsautinjich.” *Jeremiah*
 31:31-34

13 Agaayyutim uqautigikamiun nutaaq sivunniugun tarra
 uqautiginigaa sivunniugutigruaq utuqqaliruanuplugu. Su-
 payaaq atuğnağumiñaiqman utuqqalipluni piigıaqtuq.

9

Nunamitñaqtauruaglu Qilanmitñaqtauruaglu Agaayumaagvik

1 Aasriili sivulliq sivunniugun atuqtaksraqaqtuq
 agaayuliqsitlu iñuillu savautriksrañatigun Agaayyutmik
 sulı Agaayyutim irviagun nunamiittuakun. 2 Taamna
 Agaayyutim irvia malğunınik inıqıaqtuq. Sivulligmi
 inimi kialuuraqagvıqahuni nigğivıqahuni lu ipqitchuanik
 qaqqıaligaanik, taiyuutiqaqhuniasrii ipqitchuamik
 inimik. 3-4 Tuglian talukuyaam tunuani inauraq
 taiyuutiqağniqsuq inimik ipqiññiqsrauruamik piqaqtuag
 ikipkaiviliamik tipragıksautinun pıliaq kaviqsaamik
 manıñmik sulı ipqitchuamik suluutmik iluqani qaalıgaaq
 kaviqsaamik manıñmik. İluani ipqitchuam suluutim
 ilulik pıliaq kaviqsaamik manıñmik imalik Manna-mik
 sulı ayauppıanınik Aaron-ñum akutuqqalıtaruamik sulı
 uyaqqak aglaqaqtuak maligutaksramik. 5 Qaanani suluutim
 matuan israğullak tuglauqsimauraagñıgaaq Agaayyutim
 kamanautaa, ini Agaayyutim natqıgutrisimaagvia
 killuqsautinik. Aglaan tamatkua sut uqautigitlatchıvut
 pakma. 6 Uqautitqıglagu, Agaayyutim irvia malğunınik
 inıqıaqtuq. Uvluğagıpman agaayuliqsit isıgagñıqsut sıllıgmun
 inımun savautıyaqlugu Agaayyun atuumaragahatigun.
 7 Aglaan kisimi qauklat agaayuliqsit isılhiñauraqniqsuq
 ilullıgmun inımun aasriiñ atausrıgmıaqlugu ukiuğagıpman
 saagaqhuni auñmik qaisaksrağmiñik killuqsautmiñun
 sulı killuqsautaatnun Israel-aaqatmi killuqsauqtat
 nalulıgmıktıgun. 8 Taavrumuuna İpqitchuam İrrutchim

kaniqsipkaġaatigut apqun inimun ipqinñiqsrauruamun
 anmanġisilaanjanik uvaptiknun napaniqtutillaanani
 silallium inim. ⁹ Taamna silalliq ini atrikusrautauruq
 iñuuvigikkaptikni pakma. Aatchuutit ikipkaqluġich tunilla
 nalaunjasripkatlaitchaat iñuk Agaayyutmi; iñuum aatchuutaiñ
 patchisailaaqtikumifñaitchaat qaugrimmaaġiutillautanani.
¹⁰ Tamatkua atuqtaksrat anjalatçhiñiaqtut niqinġlu
 imimġlu suli iġġuutiksraqtuġvikaanik. Iñuich tupiksriuk-
 srauniqsut tamatkuniña qaalhiñakun atuqtaksranik
 inillaññialhanunaglaan nutaanuruam nakuutluktuam
 sivunniugutim.

¹¹ Aglaali Christ agġianiktuq. Ilaan agaayuliqsipqagigaa
 sivunniugutim nutaanuruam nakuutluktuam. Christ
 savautriruqtuq kamanatluktuamiġu nakuutluktuamiġu
 agaayyuvikpanmi nunakñaqtaunġitçuami suli nap-
 pangisanatni iñuich. ¹² Christ isiqtuq ipqinñiqsrauruamun
 inimun saagasunjaqani auñatnik niġrutit, aglaan isiqami
 tunillaqtuutiginigaa auni piqtuġipluta atausriġmiaqluġu.
 Taatnaqami anniqsuutigaatigut taimuña. ¹³ Atakkii
 taimani iñuk qaayuġnaqsiruaq killuliqiliġmigun. Ilaa
 ipqiqsitqigaqtuq agaayuliqsim siqillaupmagu atuqluġu
 auñat niġrutit suli kulavauram ikipkaqtam aġraña.
¹⁴ Tarra, nalupqinaitlullapiaqtuq auñanun Christ-ñum
 salummaqtillaaña qaugrimmaaġiutillautaptiknik savaanjiñiñ
 kanġruaqtam, atakkii tunillautigiruaq inmiñik killuutaitluni
 Agaayyutmun isruitchuakun Irrutchikun. Taatnaqhuta
 savautriñiñaagtuqtugut Agaayyutmik iñuuruamik.

¹⁵ Tuqukami Christ akunniġutiguġniqsuq Agaayyutmilun
 iñunmilun suli sanñiaqtitluġu nutaaq sivunniugun. Taavru-
 muuna Christ-ñum tasutlasigai iñuich tuquruksrauruat
 piqtuġipluġu tupiksriñġilhat maliġutaksramik sivulligmi
 sivunniugutiġruami. Tasuġniġai iñuich Agaayyutim
 piksraqtaagikkani akuqtuitqupluġich isuitchuamik
 paitchaktaaksrautmik, amiami iñuuligmik isruitchuamik
 Agaayyutmi. ¹⁶ Sivunniugun Agaayyutim inillakkaña
 atriqaqtuq sivunniugutmik iñuum aglagikkanañik iñuunjaġmi.
 Tuquanikpan iñuich ilisimarautlaruksraurut tuquľhanik
 taavruma iñuum aglaktuam sivunniugutmik. ¹⁷ Takku
 iñuum sivunniugutaani sanñiqutaitçuq iñuunñaan taavrumiña
 aglaktuag. Aglaan aglaktuam tuquľhan aquagun
 sivunniugutaa sanñinigaqtuqtarra. ¹⁸ Taatnatuntuuq
 sivulliq sivunniugun sanñiaqmiuq tuquľhatigulhiñaq niġrutit
 auñatigunlu. ¹⁹ Moses-ñum uqautiqqaaqamigich iñuich
 tillisipayaat maliġutaksram tiguñigai auñat nuġgaich ilaplugu
 imiġmik suli kaviqsaaq ipnaim mitqualu hyssop-ñum

akiguaniglu, aasrii siqillaklugich makpiġaat iluqaisalu iñuich,
²⁰ nipliġhuni ilinġitñun, “Taavruma augum nalupqinaigaa
 sivunniugun Agaayyutim tillisigikkaña ilipsitñun.”
²¹ Taatnatunsuli Moses-ġum siqillañigaa auk ipqitchuamun
 inimun taputiplugich sut atuġuuruat savautriġmi
 Agaayyutmik. ²² Tarra, Agaayyutim maligutaksrañaguaqhuni
 supayaaqayaq salummakkausruuruq aukun. Agaayyun
 natqigutriuminaitchuq killuutinik auk maqipkaġaluaqnagu.

Christ-ġum Tunillaqtuħan Piigai Killuqsautit

²³ Taatnaqhuni Moses-ġum ipqiaksaksraġiraġniġaa
 siqillautiqalħagun auñmik ipqitchuamun inimun tuvrautau-
 ruamun qilañmiittuamun. Aglaan nakuutlukhuni tunillaun in-
 uqnaqtuq inimun ipqitchuamun qilañmiittuamun. ²⁴ Atakkii
 Christ isingitchuq ipqitchuamun inimun savaagikkañatnun
 iñuich, tuvrautauħiñaqtuamun ilumutuuruamun ipqitchuamun
 inimun. Aglaan Christ isianiktuq qilañmun sivuġaallapiananun
 Agaayyutim akunniġutchiutaupluni pisigipluta. ²⁵ Qaukħiata
 agaayuliqsit Israel-aagmiuñuruat isiġuuruq ipqiññiqsramun
 inimun ukiutaugagipman saagaaqhuni auñanik niġrutim.
 Aglaan Christ aachuutigilgataqtuksraunġitchuq inmiñik
 akulaiqġugu. ²⁶ Taatna Christ aachuutigitqigaaqtuksraugumi
 nagliksaatqigaaqtuksraunayaqtuq iñiqtauħhaniñaglaan
 nunam. Aglaan pakma Christ sagviġñiqsuq atausriġmiaqġugu
 piigiaqġugu killuqsaun tunillautigipluni inmiñik. ²⁷ Iñupayaaq
 tuquruksrauruq atautchimi, aasriiñ aquagun taavruma
 atannikkauluni. ²⁸ Taatnatuntuuq Christ tuquruq
 atausriġmiaqġugu piigiaqġugich killuutinich iñupayaat.
 Sagvitqikkisiruruq tugħiani, piigiasruñaqnagu killuqsaun aglaan
 annautityaġlugich utaqqiruat ilaanik

10

¹ Maligutaksraña sivunniugutigrum tikkuaħhiñagñiqsuq naa-
 masiruamun tunillautaanun Christ-ġum, taġġaġilħiñaqġugich
 ilumutuuruam. Ukiuġagipman piqutigiplugich iñuich
 agaayuliqsit aachuġuuruat tunillautinik. Aglaan tamatkua
 tunillautilit killuutaiqsitħiñiqsut iñuñnik tunillaqtuqtuanik.
² Tunillautilit killuutaiġitlakpata iñuich nutqautianikkayaġaat
 tunillaqtuħiq inilġaanomma. Atakkii iñuich ukpiqtuanuruat
 salummaqtinniqpata atausriġmiaqġugu itqagitqikkayaitkaich
 killuutitin qauġrimmaagiuutilautagmikni. ³ Aglaan tamatkua tu-
 nillautauruat itqagtirrutauruqtut killuutinġitñun ukiuġagipman.
⁴ Takku auñat niġrutit piigiyumiñaitchuq killuutmik.
⁵ Taatnaqhuni Christ uqaqtuq nunamuyasrikami, itna,
 “[Agaayyutmaan.] Piqagukkumiñaitchutin tunillautinik
 aachuutiniglu

aglaan timiqaqtillugu uvamnik tunillautigiqulugu.

6 Ikipkaqlugich aatchuutit tunillautilu killuutaigutiksrat quyalisaungitchut ilipni.

7 Aasriin nipliqsuna, 'Agaayyutmaan, aggiqsuna savaagityaqlugu pisulhiin, aglaksimalhatun makpiigaani uvapkun.' " *Psalm 40:6-8*

8 Sivulliani itnaagniqsuq, "Piqagukkumiñaitchutin tunillautilu aatchuutiniglu, ikipkaqlugich aatchuutit tunillautilu killuutaigutiksrat quyalisaungitchut ilipni," inianjugaluanjaisa maligutaksrakun. 9 Tugliani nipliqsuq, "Agaayyutmaan, aggiqsuna savaagityaqlugu pisulhiin." Taatnaqami Christ-ñum suksraagnigaa sivulliq sivunniugun tunillautilu uummaisaa aasrii inillaklugu nutaaq sivunniugun. 10 Tarraasriin Christ-ñum tupiginigaa Agaayyutim pisulha. Tunillautilu kamiumi timini pisigiplugich killuutit ipqiqaagaatigut nalaunnjapkaqhuta Agaayyutmi atausrigmiaqlugu.

11 Aasriili agaayuliqsipayaaq savautriraqtuq uvluqagipman qaitchipuni atlanjutlailaanik tunillautilu killuutaigiyumiñaitchuanik. 12 Aglaali Christ qaitchianikami atautchimik tunillautilu killuutinun, aquvittuq taliqpianun Agaayyutim minguiqsiagiaqhuni savaagmiñiñ taimuna, 13 taimakñaniñaglaan utaqqipuni tarani uumigirini akiilixksranatnunaglaan. 14 Takku atautchikun tunillautilu killuutaigñigai taimuna tamatkua ipqiqsitauruat. 15 Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalupqinaigñigaa uvaptiknun, itnaqhuni,

16 "Una sivunniugun inillanñiaqiga Israel-aagmiupayaanun taimani uvlumi, nipliqsuq Ataniq.

Iligisigiga maligutaksraqa inunñma isrummatinñun

aglaglugulu uummatinñun."

Jeremiah 31:33

17 Nipliqsuqsuli, itna,

"Killuqsautinich nalaunnjairrutinillu

itqaqitqikkumiñaitmigotka."

Jeremiah 31:34

18 Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaqlugich tunillautilu pisigilugich killuutit inuqnaqumiñaiqsut.

Qallilaaqta Agaayyutmun

19 Aniqatiumaan! Pakma taluqsrautairrutiqagtugut isixksraptiknun Agaayyutim sivugaanun, atakkii Jesus-ñum tunillautilu ginigaa auni. 20 Christ-ñum anmautiniqaatigut nutauruamik apqutmik sivugaanun Agaayyutim. Agaayuliqsiq-paktun qallilaaqtuatun Agaayyutmun amunatchiananun talukuyaam, uvaguttuq qallilaatlasipmigikput Agaayyun timaagun Jesus-ñum aatchuutigikkanagun tuqupluni. 21 Suli kamañaqtuamik agaayuliqsiqagtugut Jesus-mik atanguruamik Agaayyutim tupqani, amiami ukpiqsriuanun.

22 Taatnağuta qallilaaqta Agaayyutmun ilumutuğuglugu uumman nalupqisruutailapiaglugu ukpiqsriħqput, atakkii Christ-ηum siqillaqamisigut auηmiñik salummağai qauğrimmaagıutillautavut killuqsautiptikniñ suli igguqhuta imigmik ipqitchuamik. 23 Tigummitqiağiglakput niğiugaq uqautigikkaqput qanugliqaangiguta takku Agaayyun akiqsruiruaq tuniqsimaruq. 24 Qaunakkutiluta avatmun pitchuksaagutilutalu piqpakkutiliksrapitknun savaallautaqalıksrapitknunlu. 25 Katiragaqta atautchimun qapiqtangiguta, atrisunəaqnagich ilanəich iñuich katiraganəiqsuat. İlitchuğigiksi Atangum aggitqinñialha. Taatnaqlugu pitchuksaagutiyumaugut avatmun qapiqtangiguta ukpiqsriħiptikni.

26 Uvvaami kanıqsıqqaagupta ilumutuuligmik aasriiñ killuqsagtuiñagupta ukpiqsriñigiguta Christ-mik, piitchuq niğiugamik uvaptiknun. Atakkii atlamik tunillautmik qaisaksramik killuutiptiknun piiññiaqtuq. 27 Aglaan taatnatun iñuuniagupta niğiugiraksragigikput iqsiñiaqtuaq atanniiviksraq, ittuatun ikualaruatun piyaqquıñiaqtuatun uumiksriuanik Agaayyutmik. 28 İñuk suksraqangitçhumi Moses-ηum malıgutaksranənik, taamna iñuk tuquruk-srauruq ilunηuktailaakun ilisimariqałhiñaqpan malğunənik unniñ piñasrunik. 29 Aglaan iñuk suksraqangitçhumi İğñinənik Agaayyutim suksraqangitlunılı auənik Christ-ηum ipqiqsitigikkağmiñik, Agaayyutim taamna iñuk anasriñηuqsatlukkisigaa. Taavruma pisaanηatigaa İpqitchuaq İrrusriq ihuaqqutriruaq ilaanik. 30 İlisimagikput kisuutilaanə niplıqsuam itna ipqitchuani makpiğaani, “Akisaun pigigiga. Pigiitçuapayaaq akisağisigiga.” Uqaqmiñıqsuq itna, “Atanguruam atanniğisigai iñugikkani.” 31 İqsiñallapiagataqtuq anasriñηuqsakkauruni Agaayyutmiñ iñuuruamiñ.

32 Itqallaksigik taipçhua uvlut kanıqsıqqaaqapsi ilumutuuruamik ukpiqsriuanηuqhusri. İglutuğniğiksi sakiqniulıq atqunallapiaq. 33 İlaatni pisaanηatigikkaurusri atniagsıuplusriļu iñuich takkuatni, ilaatnisuli piqataulhiñaağuşhusriunniñ tamatkunani taatna aηalatauruanun. 34 Uvvasuli naglıksaaqatiqagağurusri isiqtauruanik ikayuqlugich suli quviatchauğikçhusri ivayaqtukkaugaluagapsi suurapsitñik, ilitchuğiplugu ilipsi suuraqalıksraqsi nakuutluktuani nuηuyumiñaitçuaniq qılanmi. 35 Taamna pisigilugu taluqsraırrutiqagıtçhi Atanığmun. Kamanaqtuamik akılısriaqagñiaqtusri nikaitkupsi. 36 Aglaan anuqsrutıqatçuksraurusri tupiksriłaağusri pisulhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuağiniagiksi ilaan akiqsruutigikkaəa. 37 Agaayyun

nipliqsuq ipqitchuami makpiġaani,
 “Pivikisuurami agġiqsaġumaruaq agġiġisiruq.

Piñatchiaġumiñaitchuq.

³⁸ Nalaunġasripkakaġa iñuugisiruq ukpiqsriħagun.

Aglaan quyagiyumiñaitchiga iñuk

tunuttuaq uvamniñ ukpiqsriñaiqhuni.” *Deuteronomy*

32:35

³⁹ Uvagut, ilaliqsuutingitchugut tamatkunani tunutlutin
 piyaqqukkauniaqtuani, aglaan ilaurugut tamatkunani
 ukpiqsrimaqaqtuani annautikkauplutin.

11

Urrakusrautai Ukpiqsriħum

¹ Iñuum ukpiqsrikami nalupqisruutigingiġaġigaa
 niġiugaġikkani. Nalupqigingiġaġigaa atuumaruk-

sraq qiñiġnaqsigaluaqnagu.

² Sivulliavut taimani

iñuuniagaġniqsut taavrumuuna ukpiqsriħikun. Taatnaqħugich

uqaġillaautakkaurut. ³ Ukpiqsriħikun kanjigsigikput Agaayyutim

iñiqsitilaanġa nunamik siqiñiġmiglu uvlugianiglu uqaġigmigun.

Taavrumuuna kanjigsigikputtuuq iñiqsitilaanġa sunik

qiñiġnaqtuanik sanġiagun iñuich ilitchuġingisaġatnik isrum-

matigikkaġmikkun. ⁴ Ukpiqsriħikun Abel aatchuutiqaqtuq

Agaayyutmun nakuutlukuamik tunillautmik Cain-miñ.

Agaayyutim akuqtuġniġaa Abel-ġum tunillauntaa uqaġiplugu

nalaunġatilaanġa. Abel tuqugaluaqtitlugu ilitchitlarugutsuli

ukpiqsriħhaniñ. ⁵ Ukpiqsriħikun Enoch aullautikkauniqsuq

marrumakġa iñuuniaġiġmiñ tuquruksraunġitluni. Taat-

naqħugu iñuich paqingiñniġaat Agaayyutim aullautipmagu.

Aullautikkaugaluaqtitnagu uqaħum uqautigigaa ilumutun

quyalitñiktauniplugu Agaayyutmik. ⁶ Aglaan iñuk

ukpiqsriñġitchumi quyalitñikkumiñaitchuq Agaayyutmik.

Atakkii kisupayaaq piqatiqaġuktuaq Agaayyutmik

ukpiqsriruksrauruq itilaanġanik suli akiljutiqaqtilaanġanik

tamatkunġa piliqillapiaqhutinġa pakaqaqtuanun inmiñik.

⁷ Ukpiqsriħikun Noah-m kiliktuusriagigaa Agaayyutmiñ

atuumaruksraq qiñiġnaqsigaluaqnagu. Tupigiplugu

Agaayyutim tillisaa umiaqpaliruw annautiksraġatnik

qitunġami. Umiaqpiħiġmigun sagviqsinnigaa ukpiqsriñġiħat

nunam iñui, aasriñ taavrumuuna patchisiqutiniġai.

Pisigiplugu Noah-m ukpiqsriħha Agaayyutim akuqtuġniġaa

nalaunġasripkakauplugu.

⁸ Ukpiqsriħikun Abraham tupiksriñiqsuq Agaayyutim

tuqħuqmani. Aullaġniqsuq atlamun nunamun akuqtu-

iviksraġmiñun paitchaktaaksrautmik, nalugaluannġaan

nappmun aullaqtilaani. ⁹ Ukpiqsriħikun iglaanuruq

nunami akiqsruutigikkanani Agaayyutim, irviqaqhuni palapkaaqp̄anni piqatigiplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuiruak atunim akiqsruutauruamik Agaayyutmiñ. ¹⁰ Takku Abraham niġiugaqaġniqsuq nunaaq̄iq̄p̄annmik payanaitchuanik nappaviļinmik, Agaayyutim inmiñik nappakkananik maligutlugu sivunniugutni. ¹¹ Ukp̄iq̄sriħikun Sarah akuqtuiruq sayaksramik sinaiyauliksraġmiñun kiñuviaksramik. Iġñiruq aaquaġalanġaġmi, takku ukp̄iginiġaa Agaayyun pitlaruanuplugu akiqsruqtuaq. ¹² Tarraasriñ atausriq anun Abraham tuqunaruatun inmiñi iligaluaqtuaq kiñuvianiġniqsuq iñugiakhutin uvlugianisun q̄ilaum suli qavianatun taġium siñaan kisitchuġnaitchuatun.

¹³ Tamatkua iñuich iluqaġmiñ ukp̄igigaat Agaayyun, aasriñ tuqurut akuqtuigaluaqatin akiqsruutauruamik. Aglaan q̄iñiq̄lugich immasraaġruk sivuniġmi quviatchaktitaurut. Piilaāingit̄chaat avak̄naq̄tautilaqtin iglaanutilaqtinlu marrumani nunami. ¹⁴ Iñupayaat uqaqamiñ iglaanutilaāgm̄nik marrumani nunami nalupq̄inaiḡaat pakaaq̄aliqtin kiñuniksrautmiknik. ¹⁵ Iñuich taipkua isrumagisruuniġumitruñ taimña nuna unisaqtin utiħiñaugaluaġniqsut pisukkumiñ. ¹⁶ Aglaan ilinich kimmutiq̄aqtut nakuutluktuamik kiñuniksramik q̄ilañmi. Agaayyutim itqanaiyautigaa nunaaq̄iq̄ ilin̄it̄un, atakkii kannuġingit̄chaa Agaayyutiniļuni Abraham-mun, Isaac-munlu, Jacob-munlu.

¹⁷ Ukp̄iq̄sriħikun Abraham tuniļl̄autiq̄aħiñaaġuġniqsuq Isaacmik Agaayyutim uuktuaqmani aatchuutigisipman̄aan iġñit̄ualuni, taamna akuqtuaġikkaña Agaayyutim akiqsruutaa-gun. ¹⁸ Piħiñaaġniqsuq ukp̄igiplugu Agaayyutim akiqsruutaa iġñiġmigun itnaqhuni, “Isaac-kun kiñuviaqaġniaqtutin.” ¹⁹ Ukp̄iginiġaa Agaayyutmun anipkaġniaħiksraña Isaac tuqunaruaniñ. Abraham-ñum akuqtuaġitqikkaa Isaac iligaluaqtuaq tuqunaruatun liilaa. ²⁰ Ukp̄iq̄sriħikun Isaac-ñum piļiusriaqaqtit̄migik Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuumapkaġisiħha akiqsruutigikkani sivuniksrami. ²¹ Ukp̄iq̄sriħikun Jacob tuquaqsikami piļiusriaqaqtit̄migik atausriullaaplugik iġñak Joseph-ñum. Aasriñ putluni agaayumaāġvigigaa Agaayyun turvigiplugu nuvua ayauppiaġmi. ²² Ukp̄iq̄sriħikun Joseph-ñum uqautiginiġaa aullaħiksrañat Israel-aāġmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq savaāġiħksrañatigun sauniġmi.

²³ Ukp̄iq̄sriħikun Moses-ñum anayuqaakkiñ iriqsimaniġaak piñasruni tatq̄iñi aniqqaaqman. Qiñiqamitku piññaqnaħha iyaalugruam iqsiñit̄chuk umialgum tillisaiñik tuq̄q̄tu-

plugich anugaurat aniqammiurat. ²⁴ Ukpiqsriħkun Moses inuguanikami taiguqunaigñiqsuq inunjun igñinjanik Pharaoh-m panian. ²⁵ Piksraqtaagigaa anallaqluqatauhiksrani inuini Agaayyutim, atakkii quviagingigñigaa inuunialiq qağanaqtuaq akisuruuqtuummaan Pharaoh-m tupqani. ²⁶ Isummatiginigaa nagliksaaħksraña Christ-ñum kamanatlukħugu piqalhaniñ akisuruapayaaniñiñ Egypt-ñum, takku ukpipiağniqsuq Agaayyutmun akiligñiağnipluni sivuniksrami. ²⁷ Ukpiqsriħkun Moses-ñum aullağvigiginigaa Egypt iqsigingitħugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq ilipluni qiniqtuatun Agaayyutmik qiniğnaitchuamik. Taamna qiniquuraaq siimasraagutiginigaa. ²⁸ Ukpiqsriħkun Moses-ñum inillanigaa nigiqpagvikaag taiyuutiqaqtuaq Apqusraaqtitauħigmik. Ukpiğigaa Agaayyun uqaqman inuich tigusritquplugich ipnaiyaat aunatnik siqillautiksranjitñik tupqisa talunitñun. Agaayyutim ilaksiatqunğitchai piyaqquiraumun Israel-aagmiut anayukliich. ²⁹ Ukpiqsriħkun Israel-aagmiut ikaagñigaat tagiuq atiqaqtuag Red Sea-mik paliumaruakun nunakuuqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaaqsağaluagñiqsut, aġlaan iluqatin ipiniqsut imikun.

³⁰ Ukpiqsriħkun Israel-aagmiut kaivraagñigaich katchinj Jericho-m tallimat malğunni uvluni. Taatnaqhutin katchich katagaalaniqsut. ³¹ Ukpiqsriħkun Rahab akiisuk tukkuğiniğaat nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqqunğitchuq piqatigilugich Jericho-ğmiut ukpiqsriñğitchuat Agaayyutmik.

³² Sumiksulitai uqapsaağisivik? Pivikitchuq uqautigisağupkich Gideon, Barak-lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqirailu Agaayyutim. ³³ Ukpiqsriħkun taipkua akimaraqtut umialinñiñ, nalaunñarualiqiplutin, akuqtuipłutin, akiqsruutigikkanjanik Agaayyutim, umitlaplugich qaninjich lion-nat, ³⁴ qamitlaplugu ikualapiaqtuaq ikniq, annakhutinj savikpakun tuqqutauħigmiñ, sayaitchuat sayaktusriplugich, sapiğñaqsiplugich anuyaliğmi akiilitlasiplugich anuyaktinjich atlat nunat, ³⁵ unniñ ağnat akuqtuipłutin tuqunaruamiknik anitqiksitaupmata. Atlat inuich nanjitauniqsut tuquħhiñaağuhutin ayakħugu annagviksraqtin, nigiuqaqahutin anitqihksrağmiknik nakuutlukuamun inuuliğmun tuquanikkumin. ³⁶ Atlattuuq nagliksaaqmiñiqsut mitautigitchiuplutinj ipiğaqtuqsiuplutinjlu qiliqħugillu isiqtaupkaqħugich, ³⁷ uyagañniglu miłquqtuqsiuplutinj, uluaqtuqħugich avikħugillu, uuktuaqsiuplutinj, tuqqutauplutinj savikpakun, qipiplitinj atnuğaaqhutin ipnaich aminjitñik tuttuħuuraisalu, piilliuqhutin, ihuilliuqtitauplutin, atniaqsiuplutinj, ³⁸ qipiplitinj

suviksraillaami iñgiñi, iñuuniaqhutiñ sisini nunamilu uyağalunmilu. Iñuiñ nunam naligingitchaich tamatkua!

³⁹ Iluqatiñ tamatkua ilisimariqaqtut nalupqinaigutruuat ukpiqsriñigmiknik uqağillautaqlugich. Aglaan nalliat akuqtuiñgitchuq iñuunñağmiñ Agaayyutim akiqsruutigikkañanik.

⁴⁰ Agaayyun sivunniutiqaqtuq nakuutluktuumik uvaptiknun, itna, taipchua naamasripkakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiññiaqaqtigut anjaayuqautaanun Agaayyutim.

12

Agaayyun Aapakput

¹ Taipkumatitun ukpiqsruuatitun ilisimariqaqtuguttuuq avatanjutriruanik uvaptiknik nuviyatun, aasriili tamatkua uqağilhiñaugaat ukpiqsriñiqput. Aqpaliutraqtitun piiqlugu unaviqutağikkañani, ki, piğağlavut qilamipiaq killupayaat unaviqutağikkavut maliguta Ataniğmik. Aqpaliutraqta iglutuiñfikun tikiññiañhanunaglaan kinilirviksrapta. ² Ataramik qiniqsimalakput Jesus aullağniiraalu naamasriraalu ukpiqsriñhapta, [atakkii tunñaavigigaa Agaayyun iluqnauqhuni]. Pisigiplugu quvianaqtuaq akiliusriaksrani suksrağingitkaa kannunaqtuaq tuquliq sannigutami. Aasriiñ aquvittuq Agaayyutim taliqpian tunaanun analatchiqataupluni. ³ Jesus iglutuipmiñiqsuq qanusripayaanik akililiugutiñitñik killuliqirit. Isrummatigiraksrağigiksi Jesus piyuaqsugupsi taatnatun, mingugağitchumuusriñ qapiñasrirağangigusri maliguallapsitñi Christ-mik.

⁴ Killuqsauñ ayyauqtuğaluağiksi, aglaan ayyauqtunğitchiksi pigiitchuaq tuquallapsitñunaglaan. ⁵ Puuyuguknağiksi Agaayyutim pitchuksağilha ilipsitñun itna liilaa uqağipmatun qitungamun,

“Iğñiñ, suksrağiñgigñiaqnagu nalguqsruutaa Atanğum unniñ qapiñasiñak iñiqtiqpatin.

⁶ Takku Atanğum nalguqsruğağigai tamatkua piqpagikkani, sulianauksraqlugich iñupayaat igñigiliutikkani.” *Proverbs 3:11, 12*

⁷ Iglutuqtaksrağigiksi nalguqsruutaa Agaayyutim. Analattağigaasri igñigikkağmisun. Qanusriuva una igñiguruaq aapauruam anasriññuqsatlaisaña? ⁸ Agaayyutim igñipayaaq ataramik iñukkuksağniğaa taatnatun. Ilipsi nalguqsruqsimaitchupsi aapailapsisun ilumutun igñigiliutipkaqsimaiññiqsusri ilaanun. ⁹ Uvvasuliuna, aapapta nunami nalguqsruğaatigut aasriisuli uvagut kamagisuu-plugich. Kamaksrirusrauruguttuuq Aapañatnik irrutchipsa pitluglugu aapaptikniñ nunami, atakkii iñukkuksairuq uvaptiknik isruitchuamun iñuukigmun. ¹⁰ Sivikisuurami

aapapta nalġuqsruġaġigaatigut nalaunġanasrugikamitruġ. Aglaali Agaayyutim nalġuqsruġaġigaatigut piññagviksraptiknun ipqiatigisrukħuta inġmisun. ¹¹ Iluġani nalġuqsruun quvianaitchuuruġ atniġñaqmiuġ. Aglaan aquvatigun nalunaigūuruġ qanuġ nalġuqsruun nakuutilaanġa Agaayyutim qitunġaġikkañiñun, tupiksriġiġmiktigun iñuġuqtut atuitlasiruat nalaunġaruamik suli iñuuniaqtuat qinuiññakun.

¹² Taamna pigilugu sayyiqsigin niviņasriruat argasri suli sayaitchuat niusri; qapiņasiņasri. ¹³ Qaiqsisigin apqutik-srañat isigapsi. Aasriili sayaitlutin ukpiqsriruat pisrulgui-tchuatuñ puukaġumiñaitchut atniġutin, aglaan mamititaulu-tin sanġisitqinñiaqtu.

Ilisauttit suli Kiliktuutit

¹⁴ Qinuiññiaqautrisitchi iñupayaanun, iluġnauqsimalusri Agaayyutmun. Iñuum iñuunianġitchuam taatnatun qinittlasriyumiñaitchaa Ataniġ. ¹⁵ Qaunatqiaġigitchi kiñauñniñ iñuk suliqutiksringiġñiaqani iluaqqutaanik Agaayyutim. Qaunaningitchupsi iñuich tikitpiaqtut akun-napsitñun miqutchisuuruat isrumagiilqisitusri, atriplugu kañiġruaq maqupkairuq nauriamik. ¹⁶ Naagaunniñ iñuk atlatuġtauviaqtuġ agaayyiaqtaitluni Esau-tun inilġaanimma. Esau tuniriruġ paitchaktaaksrautigaluaġmiñik anġayukħiukħimigun atautchimun niġiñiġmun. ¹⁷ Ilisimakkapsisun, aquvatigun Esau-ñum piñhiñaaġuqamiuġ piññaktaaksrautni itigautiruġ. Satuqsagaġaluaġaa qulvimigun aglaan Isaac isrummitqikkumiñaiññaniñiqsuġ.

¹⁸ Ilipsiasriñ, tikisimaitchusri iñġimun aksinñaitchuamun atriplugu iñġiq atilik Sinai-mik. Israel-aagmiut imani qinġiġniġaat iñġiq ikualaruq ikniġmik. Kiñuagun taaqsiñiqsuġ anuqġiġullapiaqhuni. ¹⁹ Taipkua iñuich tusraaniqsut qatrananik qalġuqtautim suli nipitullapiaqtuanik nipinik katluktun. Tusraaruat iqsitchakpagitlutin uqapsaaqtut nipimun uqautitqiqunġitlutin. ²⁰ Agaayyutim tiliñiġai, “Niġrutimunniñ aksikpagu iñġiq miġluqtukkauniaqtuġ uyaġanġnik.” Aglaan iñuich tatamilallaktu. ²¹ Iñġim qinġiqsalħa tatamnallapiaġataqtuġ. Moses-unniñ uqagñiqsuġ, “Atqunallapiaq iqsitchakħuñ uuliksiruñ.” ²² Aglaan tikiññaniktusri Agaayyutim nayuutilħanun tikitmatun iñġimun atilimun Zion-mik, suli nunaaqqiġpanun iñuuruam Agaayyutim Jerusalem-mun pakmani ittuamun, suli israġulinun kisiññiġumiñaitchuanun. ²³ Tikitchusri katiġpagviatnun anġayukħiuplutin iġñinñi Agaayyutim atinġich aglausimaruat pakmani. Utlautirusri Agaayyutmun atanġatnunlu iñupayaat irrusriñitñunlu nalaunġaruat iñuich tuquruat naamasripkakkauplutin pakmani. ²⁴ Utlautipmiusri Jesus-mun akunniġutauruamun

aatchuqtuamun nutauruamik sivunniugutmik iñuñnun. Christ-ñum killuqsautaiquplugich iñuich maqipkagnigaa auni sannigutami. Auna Abel-ñum tuqgutaauruaq uqautiqalhiñaqtuq akisautmik, aglaan auna Christ-ñum uqautiqaqtuq natqigutriñigmik.

²⁵ Naalañnisritchi Agaayyutmun uqaqtuamun ilipsitñun pakma. Ayaiñasri ilaanik taipkunatitun Israel-aagmiutitun. Annagviksraiññiqsut anasriññuqsaqsiuñigmiñ ayaummitñikamiñ kiliktuqtauruamik ilinjitñik maani nunami. Agaayyutim anasriññutlulallakkisigaatigut tunutkuptigu ilaa kilgityaqtigikkaqput qilañmiñ pakma. ²⁶ Inilgaañ Agaayyutim iliqsraqtiñhiñağaa nuna uqaqami iñgimi atilijmi Sinai-mik, pakmaaglaan ilaa akiqsruqtuq nipliñhuni, “Atausripsaami iliqsraqtinniağiga nunañhiñaungitchuaq aglaan taputiniaqmigigaptuq qilak.” ²⁷ Taavruma uqañhum “atausripsaami” nalupqinaillapiagañ Agaayyutmun supayaaq iñiqtağikkani atlanñuqtitkisiñiplugu. Aasriñ kisimi iliqsraqtitangitchuaq itchumaagisiopiaqtuq. ²⁸ Taatnağuta akuqtuiñaqtugut isruitчуamik kiñuniğmik iliqsraqtitangitchuamik Agaayyutim añaayyuqautaani. Aasriñ quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunağuta kamaksriñikun taluqsriñikunlu, ²⁹ atakkii Agaayyutigikkaqput suunğiirağaqtuatun ikniqtun ittuq.

13

Aqulliich Alğaqsruutit

¹ Piqpakkutitichi ataramik aniqatigiñlapsigun Christkun. ² Suksrağingitchuksraurusi tukkuğinñañigmik takku ilañich iñuich tuyuğmiaqagniqsut israğulinñnik nalunñaisa israğulgutilañitñik. ³ Itqumasrigik tamatkua isiqsiviñmiittuat isiqsiviñmiittatigipmatun ililugich, tamatkualu añallaqłuksiuruat nagliksaaqatigipmatun timipni ililugich. ⁴ Katchuusrimağiq kamakkutiqaqtuksrauruq akunğapsitñi. Ilaqatigiiksuaq katchuusrimağiqtik ipqisittaksrağigaak tuniqsimmatilutik avatmun. Agaayyutim atanniğisigai atunim iñuich sayunaruatlu atlatuqtuatlu. ⁵ Kimmutiqatlusunñaqasri manijmik, apaigilugu pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsimaruaq, “Unitchumiñaitchikpiñ

unniiñ suksraağumiñaitchikpiñ.” *Deuteronomy 31:6*

⁶ Taatnamik nalupqisrunğitluta nipliñhiñaurugut, “Atanguruuaq ikayuqtigigiga.

Iqsiyumiñaitchuña iñuum qanuğaanñaunniñ.” *Psalms 118:6-7*

⁷ Itqumasigik añalatigikkasri uqautriruat ilipsitñun uqañhanik Agaayyutim. Ukpigutiqağitichi taipchunatitun

iñuuniaħig̃mikni suli isrummatigilugu qanuq tuqułhat. ⁸ Jesus Christ atanñutlaitchuq ikpaksraġlu, uvlupaglu, taimuñalu. ⁹ Iñuñmun avallaktitnasri atlakaag̃iisigun atlanaqtuanuplutin ilisauttutiñisigun maling̃iquplusri Agaayyutim ilumutuulhanik. Nakuuruq sayyikkaugupsi ukpiqsriħipsitñi Agaayyutim ihuaqutaagun; sayyig̃umiñaitchusri ukpiqsriħipsitñi malik-tuiñag̃upsigik iñuuniaqutit tunillautitigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqutit tunillautitigun anniqsuutiginiang̃itchaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna. ¹⁰ Uvaguttuq tunillautiqagtugut. Taamna Jesus tuquruuq sannig̃utami. Tuqułhagun Jesus-ñum piliusriaqagtugut. Aglaan agaayuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitchuami inimi maani nunami nig̃g̃ivigitlaitchaat tunillautigikkaqput. [Taamna itnautauruq, tamatkua anniqsukkauniruat tupiksriħig̃miktigun iñuuniaqutinik piqataulguitchut uvaptikni.] ¹¹ Ukiug̃ag̃ipman qaukiata agaayuliqsit qamuñautiraġigaa auñat nig̃rutit ipqiññiqsramun inimun tunillautigisaqħugich iñuich killuqsautaiquplugich, aasriñ tuqunaruat nig̃rutit timiñich ikipkaqtitlugich silataani nullaaqtug̃vium. ¹² Taatnatun Jesus-tuuq tuqupmiuq sannig̃utami silataani nunaaq̃im, tunillautigisaqamiuñ auni iñuich killuqsautaiquplugich. ¹³ Taatnag̃utaasriñ ilaanukta silataaniittuamun nunaaq̃im, ig̃lutuutiqaġuta iñuich nag̃guqsruqpatigut pisigilugu ilaa. ¹⁴ Piitchugut kiñunipiamik maani nunami, aglaan nig̃iuktugut kiñuniksramik isruitчуamik qilañmi, aasriñ utaqqig̃ikput ukpiqsriħikun. ¹⁵ Pisigilugu Jesus-ñum savaag̃ikkañja uvaptiknun, nanġaqsimaag̃lakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut asriaġiksaatitun ittut aatchuutigikkavut Agaayyutmun tunillaqtuutigiplugich. ¹⁶ Nakuurualiqisimaag̃itchi ikayuutilusri tamatkunuñja inuqsraqtuamun. Taatnatchich qaisauruat Agaayyutim quyagillapiag̃ai. ¹⁷ Tupigisigik iñuich añalatigikkasri añalatillusri iliñitñun, atakkii kiggutiqaqtaksraġigaa Agaayyun pisigilusri. Taatnaqhutiñ qaunaksrirut iñuuniaħlapsitñik. Tupigigupsigiñ savaaqtiñ quviatchauġiutiginiag̃aat, aglaan sakiñniuqtitkupsigiñ piññautigiyumiñaitchiksi. ¹⁸ Qauġrimmaag̃iutillautaqaqtugut patchisaitчуamik iñuuniaħlautaġukhuta supayaakun. Taatnamik agaayutillañniaqtigut. ¹⁹ Suvaluk agaayutqugipsi utiqtitauliksramnun ilipsitñun qilamipayaaq.

Agaayuliq

²⁰ Agaayuruñja Agaayyutmun aatchuiruamun qiñuiññamik. Jesus tuqukami sannig̃utami kamañaqsipluni munaqsriġuqtuq uvaptiknun, ipnaisuñ ittuaguut, suli maqipkaqamiuñ auni nalupqinaig̃ñig̃aa nutaaq isuksraitчуuaq sivunniug̃utauruq. Piqutigiplugu taamna Agaayyun añitqiksitchiruq

atannaptiknik Jesus-mik tuqunaruaniñ. ²¹ Aasriiñ pakma Agaayyutim ikayuğlisituq pitlasıusri pisuhıgıkkıkanıkanik supayaakun. Savaglisuq ilipsitñi akuqtuyunaqtuamik inmiñun Jesus Christ-kun. Kamakkutiqağisigikput pakma qanapaglu. Amen.

Aqulliich İlammiuğutit

²² Anıqatiumaan, inıqsruağipsi naalağnitquplugich uqaıtka pitchuksaagutauplugich ilipsitñun tuyuutigıkkatka ukunani naitchuani tuyuutini. ²³ İlisimatqugipsi anıqatigıkkıqput Timothy patchisaiqsitaułhanik isiqtavınmiñ. Aggıpqauraqpan iluqanuk qıñıgiağisigipsi.

²⁴ Tuyuğivut nayaanıağmik iluqaisa aıalatigıkkasri ukpiqtuanıruapayaatlu. Taapkua Italy-miñ piruat tuyuqmıgaasri ilammiuğutillautamik. ²⁵ Agaayyutimtuq tugluaglısi iluaqutillautagmıgun.

James-ŋum Tuyuutai

¹ Uvaŋa James, savaktaa Agaayyutimlu Jesus Christ Atanġuruamlu. Tuyuqtuŋa nayaanŋaġmik iluqaitñun siaminŋaruanun ukpiqtuanun nanipayaaq.

Ukpiġunlu Puqiunlu

² Aniqatiumaan, atlakaagiich uuktuagutit tikitpasi quviatchaugillapiaġitchi. ³ Iisimagiksi ukpiqsriġiqsi uuktu-akkaupman sivutmuulgusriġaaġagigaa. ⁴ Sivutmuulgum savaani pianikpagu ilipsi piġuqniaqtusri naamapmilusilu, susruksiungigusriġu. ⁵ Nalliġsi kanjicsimaitkumi suvaata uuktuagsiutilaagmiñik, ki, inġigliuŋ Agaayyun isumattutmik qaitchiyumaruaq iñupayaanun iġlikkuttutaitluni suli suakatautaitlunilu. ⁶⁻⁷ Taamna iñuk inġisruġli arguaqquataiġlugu. Ilaa inġisruġumi aasiñ ukpiqsriŋitchumi Agaayyutmik akuqtuuyumiñaitchuq isumatuhġmik ataniġmiñ. Iñuk nalupqisuktuag atriqaqtuq aŋalatchiqsuatun taġiumi — qunmukpuuq atmukpuuq. ⁸ Taamna iñuk sivunnilguitchuaq tuniqsimaruauŋitchuq suraġalipayaaġmiñi.

Inuqsriuqtuatlu Inuqsriuŋitchuatlu

⁹ Ilaippauraq mattumani nunami quviasuktusrauruq Agaayyutim kamaŋaqsipkaqmani, ¹⁰ suli inuqsriuŋitchuaq quviasullapiaġli Agaayyutim atchiksipkaqmani. Inuqsriuŋitchuaq tunŋaviqaqtuaq umialgutmiñun nauriatun ittuq: ¹¹ Upinġaami uunaqtaqman siqiñgum pannaqġukkai ivgich. Nauriat katakhutin, qinġiyunaġaluaqtuat piunġiqaqtut. Taitñatun umialik tuqulliñiaqtuq iñuunuraġniallaġmi.

Uuktuagsiuhġlu Aniqusaaqsiuhġlu

¹² Quvianamiuruq iñuk malinŋuġutranġitchuaq uuktu- aqsiukami atakkii payanaittuhġum iñuqsiuhġmiñi iñuqsiuhġmik Agaayyutim akiqsruuttutaanik piqpagirimiñun. ¹³ Kisupayaaq aniqusaaqsiukami taavru- muuna uuktuagsiuhġkun patchisigiraksraġinġitchaa Agaayyun itnaġumi, “Uvaŋa aniqusaaqsiuruŋa Agaayyutmiñ.” Agaayyutim killukuaqtaŋitchuam aniqusaatlaitchaatigut killuqsaquluta. Agaayyun-unniñ aniqusaaqsiukami malinŋuġutratlaitchuq. ¹⁴ Aglaan kisupayaaq aniqusaaqsiuraqtuq kaviuġuksaaqtaukami napitaukamilu kimmutmiñun. ¹⁵ Tarra, iñuum kimmutmi piġiitchuam killuliqisuupkaġaa, aasiñ ilaan killuqsautaan tikiutiplugu tuquhġmun. Taatnaġhaiñaq ittuq.

¹⁶ Kimun killukuagutipkaqasi, aniqatiumaan piqpagikka- maan! Agaayyun patchisiginasiuŋ aniqusaaqsiugupsi.

17 Iluqani nakuuruapayaaq pakmaknaqtauruq Agaayyutmiñ. Ilaa simmiqsagumiñaitchuq taggätun siqiñiq nipipman. Agaayyun aniqusaaqsutlaitchuq uvaptiktun, aglaan iñuich simmigaqtut payanakhutin. 18 Pisuligmigun Agaayyutim nutaaguqtitkaatigut uqalikun ilumutuuruakun sivulliutqupluta akungatni iñiqtagikkañi, iluqnauqhuta qaisimaruaguut Agaayyutmun.

Naalagñiruatlu Tupiksriuatlu

19 Isummatigilugu una, piqpagiplusi aniqatiumaan, kisupayaaq ataramik itqanailli naalagñiiksragmiñun uqaqpaniiksragmiñunlu qinnaktañiiksragmiñunlu. 20 Atakkii iñuk qinnaktaqami savakkumiñaitchuq nalaunjaruamik pisulhani Agaayyutim. 21 Taatnamik piiqsillapiaglugu iluqaan nalaunjaitchuaq. Aglaan atchiñikun uqalha Agaayyutim akuqtuğlugu inillakkaña uummatipsitñun. Ilaan uqalhan anniqsutlagaatin.

22 Tusaalhiñaqasi Agaayyutim uqalhiñik aglaan tupig-ilugich. Ukpiqsagasi ilipsitñik naalagñiñiñakikun. 23 Atakkii kisupayaaq naalagñiñiñaqtuaq Agaayyutim uqalhiñik aasiiñ tupiksriñitluni iñuktun taggäqtuuraaqtuatun ittuq qiñiqtuaqhuni inmiñun. 24 Qiñiqtuaqqaahuni inmiñun aullaqamiasiiñ piiguğagigaa qanuq qiññaqaqtilaani. 25 Agaayyutim uqalha nalaunjaruaq maligutaksrauruq. Tupiksriuni taavrumiña maligutaksramik patchisaigutauruq. Iñuum pakkiagituiñaqamiuñ—piiguqtasunjaqnagu tusaakkani aglaan atuqlugu—taamna iñuk quviasukkisiruq suragapayaağmiñi.

26 Kisupayaaq ukpiqtuanunasugigumi anjalalguitiñamiuñ uqani ilaa sagluqsruutiruq inmiñik, ukpiqtuanñuanjuruq. 27 Agaayyutim Aapauruam uqautigaatigut qanuq ukpiqs-riruam iñuunialiksraña ittuksrautilaanjanik, ikayuğlugich ikayuqnaqtuat ilaippauraqtuummaisala uilgağnaaqtuummaisala, sulii qaunagiluni inmiñik ilitqusiqañiksragmiñiñ ukpiqs-rinñikun.

2

Irrutriñasi Iñuñnik Atlakaagiiğlugich

1 Aniqatiumaan, ukpiqsrikapsi Jesus Christ-mik kamañaqtuamik irrutriñasi iñuñnik atlakaagiiğlugich qiññalhiñanjatigun. 2 Uvvaasiiñ una atrikusaun, Ukuagguuq iññuk, ilaqataa inuqsriunñiñiqsuq ilaqataasrii inuqsriuqhuni. Taamnaguuq inuqsriunñitchuaq atnuğaallauqaqhuni qitiqligutiqaqmiiuq kaviqsamik, taamnaliasiiñ inuqsriuqtuaq atnuğaagiiñitluni. Taamna atnuğaallaulik isigñiqpan katimapkağusi, 3 ilipsiasiiñ irrutillauguglugu itnağayağiksi, “Aquppiutallauguvva aquvirviksran.” Aasiiñ inuqsriuqtuaq

isiqniqpan, ilpsi nipliutilugu, “Qikagiñ tavrani, naagaqaa talum sanigaani ayapigviunjuragiñ.”⁴ Taatnagupsi tavra atlakaagiiksitağisi iñuich isummatipsitñi naliaqlugich iñuich inmiguugutiqaqhusikii.⁵ Naalagnisitchi, aniqatiumaan piqpaknaqtuasii! Agaayyun piksraqtaaqtuq ilaippauranik mattumani nunami ukpiqsrillapiaqplugich ilitchuğipkaitqplugich agaayyutitnajaqtauruamik iñuuligmik, amii? Ilaan akiqsruutiginiğaa tamatkununa piqpagirimiñun, amii?⁶ Inuqsriunitchuat ataramik suksrağinjtkaat inuqsriuqtuaq. Taatniittusi. Inuqsriunitchuat ihuilliuqtitkaasi, amii? Tamatkua tikiutipkaqtagaasi uqaqsittaagvinmun, amii?⁷ Ilpsi pigigaasi Christ, aglaan inuqsriunitchuat Christ-ñum atqa uqautigirağigaat pigiiliplugu, amii?

⁸ Atuğniğupkich Agaayyutim uqalhiñi aglausimaruat itna: “Piqpagilugu iñuuniaqatin ililugu iliptun.” Taatnagupsi pillautağisirusi.⁹ Ilpsi irrutrigupsi iñuñnik atlakaagiiksillugich qiññalhiññatigun killuqsaqtsitavra, taavrumuuna patchisiñiktusi maligutaksraq navikapsiun.¹⁰ Kisupayaaq navgigumi atautchimik tillitmik taamna patchisauruq navgipmatun iluqaanik maligutaksramik.¹¹ Agaayyun niqliqsuq, “Sayunayumiñaitchutin” niqliqhunisuli, “Iñuağumiñaitchutin.” Taatnamik sayunanjikaluağuvich aglaan iñuağuvich navguiriguqmiutin.¹² Taatnamik iñuuniağitchi tuvrağlugu maligutaksraq patchisaigutiksrauruuq ilipsitñik, ilisimalugu Agaayyutmun atanniqsuqtilaaptiknik taavrumuuna tillisikun.¹³ Agaayyun atanniqsuigaqsigumi iñupayaanik ilaan anasriñnuqsagisigai nagliktaiguni naglik-taitchuat atlanik, aglaan nagligigisigai nagliktaqatuat. Agaayyutim nagliktaña nakuutlukkisiruq ataniñiksrañaniñ.

Ukpiğunlu Savaatlu

¹⁴ Aniqatiumaan, iñuk nipliğumi ukpiqsrisiqagñiluni qiñiqtitmiñagulu ikayuiñiksrağmigun atlanik, ukpiqsriñha suuyumiñaitchuq, amii? Taatnatchim ukpiqsriñhum anniqsuğumiñaitchaa.¹⁵ Uvvauna atrikusaun aniqatigiisigun atnuğaaksrailliuqtuanik niqiksrailliuqtuaniglu,¹⁶ ilapsiiasiiñ uqautillautağniqpagich itna, “Iñuuniurallautağitchi, qiqisiasunaqasi, nigillautağmiłusi,” aachuuraqmiñagillu inuğikkanitñik—taatnasiq ukpiqsrisaupiaqpa? Tavra sumun itpa?¹⁷ Ukpiqsrisiqalhiññaqtuni savaaqaqmiñaniłu taamna ukpiqsrisaunillapiaqtuq. Taatnasriq ukpiqsriñiq suksraitchuq, iñuktun tuqunaruatun ittuq.

¹⁸ Uvvasuli atla iñuk nipliğaqtuq akikñaqtuipłuni, “Aa, ilvich ukpiqsrisiqagtutin aglaali uvaña savaaqagtunña.” Kiikaa, ilitchuğipkanña ukpiqsrinsipnik savaaqatlaitchuanik aglaan urriqsutlasigikpiñ ukpiqsrismnik savaaqagtitamnik.

19 Ilvich ukpigiviun Agaayyutim atausiutilaana? Aarigaa, nakuullapiaqtuq! Uvva tuungaich ukpigipmigaat taamna—iqsiliqpaitlutin uulillagaluaqtut, aglaan anniqsunitmiut. 20 Iltichugiraksragigin kaniqsimaitchuatin, ukpiqsrihiq savaaqanjtkumi suuyumiñaitchuq. 21 Kiata, isummatigillaksaglakput sivulliaigikkaqput Abraham: Agaayyutim nalaunnasipkakaan savaaqahagun. Abraham-li qiniqitkaa ukpiqsrihi inillakamiun igniñi Isaac tunillaqvijmun tuqqutlasiplugu. 22 Tavra iltichigigin una: ukpiqsrihiglu savaaqahiglu tugliliutiruk. Abraham-ñum tupigipmagu Agaayyun nalupqinaignigaa ukpiqsrihiqapiaqtilaana. 23 Pakma iltichugigikput uqalhan Agaayyutim ilumutuulha nipliuttutaupman, “Abraham ukpigiplugu Agaayyun aasiili tupiksripman Agaayyutim nalaunnasipkagaa.” Taatnaqhuni taiyuutiqaqtuq Ilauraananik Agaayyutim. 24 Kaniqsigikput una, iñuk nalaunnasipkakkautilaana Agaayyutmi ukpiqsrihi qiniqitnamiuñ suragahipayaaqmigun, ukpigutiqaalhiñakuñitchuaq. 25 Aasiisuli, Rahab-ñum akiisuuruam takkuuqtit tukkuqaqtitnamigich atlakun tumikun annaktitkai. Taatnaanikman nalaunnasipkakkauruq Agaayyutmi quyalitñikhuni Agaayyutmik. 26 Tarra iltichugigikput una, Iñuum ukpiqsriha suuyumiñaitchuq savaaqaqtinisuaqumiun; ittuq tuqnaruatun irrusriq piinjanikman timimiñ.

3

Uqam Irrusia

1 Ilauraamaan, iñugiaktuasii ilisautrauniasunjaqasi piviksraqağaluğupsi. Atakkii Agaayyutim uvagut ilisautrauruañi atannigisigaatigut pitluglugu atlaniñ. 2 Iluqata kinniqiraqtugut atlakaagikun. Iñuk kinniqiraqanjitñami suragahipayaaqmigun taamna quyalitñiktuq Agaayyutmik. Taavruma iñuum aňalatlagaa timini iluqaan. 3 Uvvaukua atrikusautit, Iñuum aňalarrutchigumiun qunñich qaniñisigun taavruma aňalatlagaa iluqaan. 4 Umiappaitsuli aňalatchiğaqut mikiruuramiñ aquutmiñ igligvigsukkanagun aquttim. 5 Taatnatuntuuq uqaq, mikigaluqhuni timimi aglaan uqavigaappaurağaqtuq. Uvvasuliuna, Ikninuluuram iknaktittagigaa nuna napaaqtuqtuummaan. 6 Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittuq. Uqaq mikigaluqhuni saqviutruruq isummatipayaanik pigiitchuanik iñuum pigikkananiñ uummatmiñi. Uqahipayaaqta pigiitchuat qilhuqtağagigaa piqatigihiq akungatni iñuich, tuungaumkii taatnaqtitluta. 7 Iñuich taimakñaaglaan nuyuiqsairaqut atlakaagiiñik nigrutinik: añjutiniglu tinmianiglu

paamguqtuaniglu tagium anjutaiñiglu. ⁸ Aglaan iñupayaam anjalalguitkaa uqani. Uqaq anjalatchuğnaitchuq. Iñupayaam isummataa immaukkaqtuq iñugiaktuanik pigiitchuanik isummatinik, iluliktun immaukkaqtuq tuqunamik. ⁹ Uqaptiknik quyarağigikput Ataniqput Aapagikkaqput sulipsuuq uqaptiknik uqamaqhuutigivut iñuuniaqatiuvut iñiqtañaruat Agaayyutim atrinaton. ¹⁰ Taavrumakña atautchimiñ qaniğmiñ quyalıq naagaqaa uqapılılıq aniraqtuq. İauraamaañ, kisimi quyalıq anirağaqtuksauruq. ¹¹ Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillautaglu imigiılaglu atautchimiñ suvlikkumiñaitchuk. ¹² Taatnatuntuuq nunañiagich nauriyumiñaitchut paunğanik, naagaunniñ uqpiich nauriyumiñaitchut aqpinñik. Tarakña iłitchuğigikput una, kisimi quyalıq anirağaqtuksauruq qaniğmiñ.

Puqiuñ Pakmakñaqtauruq

¹³ Akunnapsitñi-samma piqacpakiac kanıqsimaağikkasugiruamik? Taatnatchimik iñunmik piqacpan, kiikaa urriqsuutigiliun kanıqsisiaqqtılaani surağalipayaağmigun iñuuniiallataliğmigunlu. ¹⁴ Aglaan piqaqtusi uumiksriğimik ilipsitñi killuqsriğimiglu kamañağniakiğmiglu. Piqağupsi taatnatchiñik kamañağutiginagu kanıqsimalıqsi atakkii taatnağupsi akikñaqtuğiksi ilumutuupluni ittuac. ¹⁵ Taatnasiq isumatılıq pakmakñaqtaunıitchuq aglaan iñukmitñaqtauruq, agaayyutitñaqtaunıitchuq, tuunğaqañtauruq. ¹⁶ Ukpıqsriuat killuqquutipmata avatmun kamañağutigiplugulu isumatılıqtin, sanmisiğiq atlakaagiisigun ittaqtuq. ¹⁷ Aglaan iñuk isumatılığmik pakmakñaqtamik piqaqtuaq ipqitchuq, qıñuisaagunnaqmıplunılu, agganaitmıplunılu, uqautisugnaqmıuq; ilunñuktaupmıpluni, aasiñ iñuich ikayuusiaqagvıgıplugu; tunñaviupluni ukpıññaqtaunıitmiuq. ¹⁸ Kiisaimmalu qıñuisitchiñiaqtuat ukpıqsriuanik quviagıgisivaat iñuııq taatnasiq quyalısauruq Agaayyutmun, atrılugich nautchiirit quviasuutiqaqtuat katıttağmiknik.

4

İannaqalıq Nunam İñuiñik

¹ Suvaatakiac qiniğagivisi uqaalaplusılı avatmun? Atakkii ataramik piññañniaqhusi sunik pigiyumiñaisapsitñik. Taatnağupsi pisuiqsimayumiñaitchusi, aasiñ sanmisiğiq itchağatağisıruq. ² Kimmutıqaqhusi pisuiqsımanıitñapsi iñuaqtuğuktıtkaasi. Killuqsriplusi sutigun aglaan piññaqtaañıılapsi uqaalapkağaaasi qiniqtıtılusılı. Naagauvva suqañitchusi atakkii inıqsrunıitlusi Agaayyutmiñ. ³ Inıqsruurağniıallapsi sumik akuqtuıııaitmıusi killukun isumatıqaqhusikii. Suli akuqtuğumakkaqsi

inijqsrukun atuǵniahiñaqluǵu inmiguuǵniaǵipsitñun.
 4 Ukpiqsririit! Sayunaruagtitudun, ilipsi iñuuniañitchusi
 tuvraǵluǵu iñuuniaqurrutaa Agaayyutim! Naagauvva
 kimigipluǵu iñuich ilitqusigiiǵhat taavrumuuna Agaayyun
 uumigigiksi. Kanjqsimaqpsiuñ taamna? Kisupayaaq
 taatnamik kimmutiqaqami ilitqusigiiǵmik Agaayyutmun
 akilliliutiraqtuq. 5 Isumavisi tanjigillugich aglausimaruat
 injǵaanimma itna, “Ipqitchuaq Irrusriq Agaayyutim
 iliñigaa uvaptiknun, taavruma siqñagiqluta pigitquqluta
 Agaayyutmun kisanun”? 6 Aglaan Agaayyutim ihuaqputaa
 kamanatluktuaq taavrumakña siqñaktamiñ sayyiraqtuq
 uvaptiknik akimmataupluni kamagiagutiǵigmiñ. Taatnamik
 Agaayyutim uqaǵikkañani aglausimaruq,

“Agaayyutim akilliliqsimagai tamatkua kamagiagutiruat
 injmiknik,
 aglaan qaitchiraqtuq ihuaqputmik tamatkunina atchik-
 suanik sivuǵaǵmiñi.” *Proverbs*

3:34

7 Taatnamik iluqnaugusi qaillusi Agaayyutmun. Ayyauǵluǵu
 tuuñǵaq anjqsaaqsiuǵipsitñi qimakkumaǵli ilipsitñiñ.

8 Qallilaǵusi Agaayyutmun ilaaptuuq ilipsitñun
 qallilaǵisipmiuq. Ukpiqsriruasi, Agaayyutim killuqsautisi
 piipagich tavra ipqigai isummatisi salummaqmipluǵu
 iñuuniaǵisi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautitla-
 sitqikkiksi iluqnaullapiǵusi. Ukpinñuaqtuanñaiǵitchi.

9 Ihuilliuǵutigilugich iñuuniaǵigikkasi, nunuuragilugich
 qulvilusiunniñ. Quvianniuiǵisi simmiqsillugu alianamun.

10 Itqagilugu, Agaayyutim nayuutilha nanipayaaq ituaq.
 Agaayyutimli kamañaqsiqkaǵumagaasi atchikkupsi.

Kilikuun Qanuqinniraǵaqtitchiǵikun Aniqatmik

11 Ilauraamañ, sanurrutiñaiǵitchi avatmun. Atakkii
 kiñaliqaa uqautiksrikami akikñaqluǵu aniqatni naip-
 iqtuiplunilu ilaanik, taamna ilumun uqautiksriraqtuq
 akikñaqluǵu Agaayyutim maligutaksraña. Taatnasiq
 iñuk tupiksritlaitchuq Agaayyutim maligutaksrañanik
 atakkii ilisimatlukkasanñiaqtuq Agaayyutmiñ taatnaqami.
 Taimmaasiñ ilipsi, naǵǵuksriǵapsigun maligutaksramik
 atuirauñiqsaqhusi taavrumina aglaan atanigutaqtusi.

12 Aglaan iñuich tupiksriuksraurur Agaayyutmik. Ilaa
 kisimi maligutaksramik iñiqsiruq, sulii ilaa kisimi atañuruq
 sanñiqaqhuni anniqsuitlapluni naagaqaa piyaqquitlapluni.
 Kisuunasugivichmi atanigutaqavich ilipnik iñuuniaqatiupnun?

Kilikuun Uqavigaǵnikun

13 Atañii nipliqsuasi, “Uvlupak naagaqaa uvlaakun
 nunaqqimukkisirugut. Tavrani ituallakkisirugut

ukiumi tauqsigñiaguta maniññañniagaqsilutaasiiñ.”
 14 Iisimanjtkaluağiksiunniiñ uvlaakuksraq! Iñuuiqsi
 suuva? Ittuq puyulhiñatun. Sagvillakkaluaqami
 mikiruurami apyuillağaqtuq. 15 Aglaan itnaqtuk-
 srağaluaqtuasii, “Pisuliğikpaun Atangum iñuugisirugut aasiiñ
 savaaqsiluta sunik.” 16 Aglaan uqaviutiqaqtusi ilipsitñik
 nalupqisunjtpaitlusikii. Tamanna uqaviutipayaaq pigiitchuq.
 17 Iñuum iisimagaluağlugu atugaksrani nakuuruaq aasiiñ
 atunjtñamij killuqsagtapiaqtuq.

5

Kiliktuun Umialinjmun

1 Atanji, inuqsriunjtchuasii! Alianniugitchi immakii
 ihuilliugutiksrat tikitchağumarut ilipsitñun. 2 Umialgutisi
 suksraunğiqhutinj piunğiqsut, qupilğut niğigaich atnuğaalauusi.
 3 Maniutisi kaviqsaat qatigtaatlu qalıqtut. Taavruma
 qalhum ilitchugipkağaa atuiñğiqsi umialgutipsitñik
 ikayuutiginjtugich inuqsralliuqtuanun. Siqñatualipsi su-
 unğiqsinniaqmigaasi atriplugu ikniq. Atakkii tutquqsituññaqtusi
 umialgutinik isuanunaglaan iñuuniakipsi. 4 Akiliqsuuranjtmigisi
 savaktisi. Akiññaaktaaksranjich niğiugikkañjich ilinjitñun
 qaitlaimigisi. Tusaasigik uqaallatinjich akikñaqhusi!
 Savaktisi kappianapmata Atanguruamun Sanjipayaaqaqtuamun
 tusaaragigai aasiiñ ikayuqlugich. 5 Inuqsriunjtchuasii,
 nunami quviasuutigilhiñagisi umialgutisi, aliasunjsaagusi
 inuqsriusunjaqasi. Iñuuniakipsitñi igliktuarusi quyaliplugu
 kisan kimmutigikkaqsi. Taatnalipsigun ilapsaagagigisi
 akikñautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atriplugich
 qunñjich uqsraqsaqmata tuqqutchiñiksram uvluanun.
 6 Suksraunğiqsusri iñuaqtuqmisi nalaunjaruamik iñunjmik,
 aasiiñ ilaan akitñaqtuñtmigaasi.

Anuqsruğlu Agaayuglu

7 Ilauraamaanj, taatnamik anuqsrusilusi Agaayyutim
 Atanguruam agğiñksranjanunaglaan. Atrikusautim uuma
 kanjipsipkağisigaasi: Kiñaliqaa asiagñiağukami utaqqirağigaa
 upingaalapiaq. Taimmaasiiñ siqinğum silamlu naupkaq-
 magich asiagñiağaqsiraqtuq. Taatna iñuk asirriruksramun
 utaqqiraqtuq nikasunajqhuni. 8 Taatnatuntuuq ilipsi anuqs-
 rusilusi. Nikatchautinagu niğiugaqsi, Atanguruam agğiñksranja
 qalliuraaqmipkaqlugu. 9 Ilauraamaanj! Uqapilutinasii
 avatmun, Agaayyutimli atanniqsunjtchumagaasi. Atanji,
 Agaayyun atanniqsuqti tikiyasiuraqtuq. 10 Ilauraamaanj,
 ilisağitchi sivuniksriqiriniñ qanuq iglutuiñhatnik sakiqnamik
 iglutuitlasilusi anuqsrusilusi. Ilinjittuuq tiliraurut
 uqaqtiksrauplutinj Agaayyutmun. 11 Uqautigirağigivut iñuich

quvianaqługich igłutuiruat anuqsrusiplutin. Itqagilugu Job, iñuuniaqami tuniqsinaruaq Agaayyutmun anuqsrusipluni. Taatnatuntuuq sivulliapta qñiqnaqtitkaat uvaptiknun iñuuniałhatigun tuqułhatigunlu Agaayyutim ilunñuktaqaqtilaanja naglikrsisilaanjalı ilinjitñun. Taamna ilisimagikput.

¹² Uvvasuliuna ilauramaan, akiqsruğupsi sumik kiikaa uqağikkapsiksun atuqsıuñ. Ataramik uqağusi ilumutuuruamik. Supayaamik uqağupsi saglusunjaqasi. Taatnanjitkupsi Agaayyutim atannigisipiagaasi.

¹³ Kisupayaaq akunnapsitñi ihuilliuğumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi atuğli quyyatinik. ¹⁴ Kisupayaaq akunnapsitñi atnigñagumi tuqłııli qaukñinjitñik ukpiqtuanjuruat. Ilinisaasiiñ iniqsruutilitruñ uqsruğlugulu atqagun Atanguruam. ¹⁵ Atnigñaqtuaq una ihuaqsikkaugisiruq iniqsruqpata ukpiqsriłikun. Atangum ihuaqsipkağisigaa. Aasisuli taamna atnigñaqtuaq killuqsagñiqpan Agaayyutim natqigutigisipmiggaa. ¹⁶ Taatnamik, quliağisigik killuqsautisi iniqsruutilusılı avatmun; taavruma mamititkisigaasi. Iñuk atuiruaq quyalisauruamik Agaayyutmun iniqsruqami iniqsrułha savaaqatlapiaktuq. ¹⁷ Itqagilugu Elijah! Ilaaptuuq iñugaluq uvaptiktun aasiiñ inuqsraqami iniqsruqtuksrauruqtuuq kisupayaatun. Iniqsruqman Agaayyutmun sialuquñitługu, sialuñitchuq nunami ukiuni pinjasuni avvağmik ilaplugich. ¹⁸ Aasiiñ aquagun iniqsruqman Agaayyutmun sialuquplugu sialulgitchuq, nuna nauritqiaqsilgitchuq. Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayuğukkaatigut.

¹⁹ Ilauraamaan, ilari tupiksriñaiqpan ilumutuulikimik aasiiñ ukpiqsriuruam ikayuqpaun tupiksritqitłasipkağlugu Agaayyutmik, ²⁰ ilitchuğiyumausi uumuuna, taavruma ukpiqsriuruam ikayuğumiun piqataunjaqsuaq Agaayyutmi utiqtitkisigaa tupiksriñaiğalualhaniñ Agaayyutmik. Taatnatun ikayuğaa iñuuyumalitqiksitlugu iñuulikimik agaayyutitñaqtauruamik. Aasiiñ Agaayyun natqigutrigisiruq iñugiallapiaktuunik killuqsautinik.

Peter-m Sivulliich Tuyuutai

¹ Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaan̄a Jesus Christ-ŋum. Aglaktuŋa ukuniŋa tuyuutinik piksraqtaan̄iŋun Agaayyutim un̄jtauplutin̄ siamittuanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-miḷu, Cappadocia-miḷu, Asia-miḷu, Bithynia-miḷu, ² piksraqtaan̄iŋun maligutlugu sivunniutni ilisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiqsakkan̄iŋun Ipqitchuam Irrutchim tupiksritquplugich Jesus Christ-mik siqillaqtitquplugillu aun̄jagun. Ihuuqutaa qin̄iŋiŋan̄alu nausaiŋaglik ilipsit̄ni.

Iñuuruaq Niġiugaaq

³ Quyyan illi Agaayyutmun Aapan̄anun Atannapta Jesus Christ. Ilun̄nuktaqpaliġmigun anitqiksitkaatigut iñuuruamun niġiugamun anitqil̄hagun Jesus Christ tuquliġmiñ ⁴ suli paitchaktaaksrautmun piun̄ġiqsangitchuamun pigiirrutaitchuamunlu unniiñ piun̄ġangitchuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qilaŋmi. ⁵ Ilipsi qaunagikkaurusri san̄jagun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriġiqsi anniqsuġiamun sagviġñiaqtuamun aqulligmi piviŋmi. ⁶ Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikitchuami naglik-saaqtaullakkaluaqtusri atlakaagiisigun uuktuaġutitigun. ⁷ Tamatkunuuna uuktuaġutitigun ukpiqsriġiqsi uuktuakkauruq iġlutuitlapman̄aan. Manik kaviqsaaq piun̄ġiġaqtuaq uuktuaġuugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriġiqsi akisuruantlutluktuaq kaviqsaamiñ man̄iŋmiñuuktuakkauruksauruq. Ukpiqsriġiqsi ilumutuukpan akuqtuigisirusri nangautmik kamanautmik kamagikkauhiġmiglu sagviġataqpan Jesus Christ. ⁸ Qiñiqsimaitchaluŋan̄aan piqpagigiksi. Pakmaunniñ qiñingitchaluaqlugu ukpiġigiksi quviasrullapiaqhusri quvianaqppauramik uqaġilgunaitchuamik. ⁹ Takku ilisimarusri aatchuusriaġiniaqtilaan̄apsit̄nik annautiksran̄anik iñuutchipsi, taniutaun̄uni ukpiġikkapsit̄n̄un. ¹⁰ Sivuniksriqirit uqaqtuat Agaayyutim iħuqqutrisaanik aatchuusriaġikkapsit̄nik pakaaqallapiaqmiut ilitchuġiniaqlugu. ¹¹ Tarra Irrusrian Christ-ŋum taimani uqaqtimat̄in̄ nagliksaaħiksran̄anik Christ-ŋum suli kamanautmik tikitchuksramik aquagun nagliksaaħan, ilin̄ich ilitchuġisullapiaqtut qakugun naagaqaa qanuq atuumaniaqtilaan̄anik. ¹² Agaayyutim ilitchuġipkaġniġai savautriñġisilaan̄at in̄miknik aglaan ilipsit̄nik. Tamanna tusraayugaagiksuaq pakma uqautauruq ilipsit̄n̄un taipchunuuna quliaqtuaġikkaŋatigun tumigiplugu Ipqitchuag Irrusriq tuyuuruaq qilaŋmiñ; israġulgitunniñ inuġrugipmigaat kan̄jqsisuklugu tamanna.

Iñuuniałiksraq Ipqiłłuni

13 Taatnamik paqnammaagiksilugich isrummatisri, qaugrimmaagikkitchi niğiugusri iluaqqutrisaanik qaisaugisiruamik ilipsitñun sagvigataqpan Jesus Christ. 14 Atriługu tupiktauruuq ililgaaq, atriñuniasruñaqasri pigiitchuanun kimmutiqaguułłapsitñun iñuuniaqapsi nalunñapsi tusraayugaagiksuamik. 15 Aglaan iñuuniağitchi ipqiłłusri iñuuniałłapsitñi atriługu ilaa tuqłıqtigikkaqsi ipqitchuaq killuqsautaitłunilu. 16 Atakkii Agaayyutim uqalhani aglausimaruq itna, "Ipqitchuksraurusri, takku uvaña ipqitchuanuruna." 17 Aasrii agaayukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik atanniisuuruamik iñunñik atlakaagiiksitasuñaqnagich savaañisigun. Iñuuniağitchi taluqsriłıkun ilaanik irvigiuuraallahani marruma nunam. 18 Iłisimagiksi tasukkauhiqsi tanjiğılaaniñ iñuuniałhatñiñ sivulliapsi. Tasukkaunğitchusri piunğiğaqtuatigun sutigun, ami manikun qatiqtaakun unniñ kaviqsaakun, 19 aglaan akisuruakun auñagun Christ-ñum [tuniłlaqtauruam] ipnaiyaatun patchisaitchuatun taqsraqtaitchuatunlu. 20 Ilaa piksraqtaanuruuq iñiğaluaqnagu nuna, aglaan sagvikkauruq makunani aqulligñi piviñi pisigiplusri. 21 Christ-kun ukpiğigiksi Agaayyun añipkairuq ilaanik tuqığiğmiñ qaitchiplugu kamanautmik, ukpiqsritquplusri niğiugaqaquplusri lu Agaayyutmik.

22 Pakmaasriñ ipqiqsitnapsiñ iñuusriqsi tupiksriłıkun ilumutuuruamik tumigiplusuq Ipqitchuaq Irrusriq piqpaksritlasrirusri aniqatiupsitñik. Taatnamik piq-pakkutisritchi piłiqillapiagıusri [ipqitchuamiñ] uummatmiñ.

23 Qitungagiliutigaasri Agaayyutim tuqqutlaitchuam anitqiksimaqapsi nautchiaksrakuunğitchuaq piunğiğaqtuakun aglaan piunğiğangitchuakun, ami uqalħagun Agaayyutim iñuuruakunlu isukłitlaitchuakunlu. 24 Takku Agaayyutim uqalħa aglausimaruq, itna,

"Iñupayaaq atriqaqtuq ivigauramik,

suli iluqani kamanautaa iñuum atriqaqtuq nauriañatun ivgum.

Ivik pannaqlugaqtuq, aasrii nauriaq katakhuni piğgaqtuq.

25 Aglaan uqalħa Atanguruam itkisiruq qarjavak taimuna."

Isaiah 40:6-8

Taamna uqalıq tusraayugaagiksuaq quliaqtuagikkauruq ilipsitñun.

2

1 Taatnaqlugu piiqsitaksragigiksi iluqaan pigiıłıq, kinnitñiğlu, ukpiññuaqtaunığlu, siqñahıglu, pigiitchuakun uqautiksrisuułıglu. 2 Atriługu aniqammiuraq miluguktuatun

kimmutiqagitchi Agaayyutim ipqitluni uqalhanik, ilipsili taavrumuuna nauyumuusri. ³Takku uuktuagiksi Atanguruam nakuuha.

Iñuuruaq Uyağak Piksraqtaanuruatlu

⁴ Utlautisitchi ilaanun, iñuuruamun uyağanmun ayakkanatnun iñuich, aglaan piksraqtaagikkanun Agaayyutim akisuruagiplugu. ⁵ Suli atrinurusri iñuuruatun uyağaktitun. Atangum atuğumagaasri nappağumiun qinignaitchuaq irrutchikun agaayyuvikpanni. Aasrii Agaayyutim ipqitchuatun agaayuliqsaisun tunillaqtutlaniaqtusri tunillautinik irrutchikun. Taapkualiasrii akuqtuyunaqsiuyumuut Agaayyutmi tumigilugu Jesus Christ.

⁶ Taatnatun aglausimaruaq Agaayyutim uqalhani, itnaqhuni,

“Piksraqtaaqatuna akisuruamik uyağanmik

gaukhiutquplugu tunjavik Zion-mi,

aasrii iñuum tunjavigiyumiun ilaa

qapiqpanayumiñaitchuaq.”

Isaiah 28:16

⁷ Ilipsitñunaasrii ukpiqsriruanun ilaa akisuruanuruq, aglaan tamatkununa ukpiqsriñgitchuanun

“Taamna uyağak tuppirtit ayakkanat,

taamna uyağak piitchuilla piagaqtuq tuppirauni.” *Psalm*

118:22

⁸ Suli

“Taavruma uyağaum putukkisinniağai iñuich.

Taamna uyağak paallaktitchiragaqtuq ilinjitnik.” *Isaiah*

8:14

Takku inmiknik putukkisaqtut tupiksriñgitlutin uqağimik. Taatnatun Agaayyutim sivunniugutigigai.

⁹ Aglaan ilipsi iñuksraqtaanurusri, agaayuliqsigiplusri umialgum, suli ipqitchuanuplusri takku Agaayyutim iñugiplusri.

Piksraqtaanurusri quliaqtuagitquplugich quviqnaqtuat savaani Agaayyutim tuqluqtigikkapsi taaqtuamiñ

quviqnaqtuamun qaumamiñun. ¹⁰ Ilaatniimma qaanjisuami iñugingipiagaaluakkanasri, aglaan pakma iñugiliutigaasri

Agaayyutim, suli akuqtuimaitlusriunniñ nagliktuutaanik, pakmaaglaan akuqtuğiksi nagliktana.

Agaayyutim Savaktai

¹¹ Piqpagiplusri ilauraamaan, avaknaqtauñiñaqtusri iglaanuplusri lu mattumani nunami. Taatnamik siimasaagipsi piisimaaquplusri timim pisugruagutaniñ anuyaktuamiñ

akilliliqsuqlugich iñuutichisi. ¹² Nalaunnaruakun iñuuniağitchi akungatni ukpiqsriñgitchuat. Ilaatni uqamaqtuutigigumisi

pigiitchuakun savaktiguğniłusri, qiniguğmagaich nakuuruat savaasi aasriñ kamaksruqlugu Agaayyun uvlumi ilaan

tikumakpatigut.

13 Pisigilugu Ataniq kamakkutiqağusri iñupayaanik sanñiqutiqaqtuanik, Rome-mağmiut umialigigaluaqpatrun
 14 naagalu kavanaugaluaqpata tillisiaqaqtuat ilaaniñ anasriñjuqsauqplugich savaaqaqtuat pigiitchuakun suli nanğaqplugich tamatkua savaaqaqtuat nalaunñaruakun.
 15 Atakkii pisuhigigaa Agaayyutim savaallautapsigun nutqautitquplugu piiniliqilhat naluruat iñuich. 16 Iñuuniagitchi patchisaitchuatitun iñuktitun, aglaan atuqnagu patchisaiñiqsi mattutiginiağlugu pigiitchuamun, aglaan iñuuniagitchi savaktinjisun Agaayyutim. 17 Kamagilugich iñupayaat, piqpagilugich ukpiqtuanñuruaaqatsri, taluğilugu Agaayyun, kamakkutiqağlugu umialik.

Urrakutaulha Christ-ñum Nagliksaathan

18 Savaktaurusrii, tupiksrisitchi atannapsitñik taluğipiağlugich, kisiitñun tamatkunña ihuatmun anjalatipsitñun pisunaaqari, aglaantuuq tamatkunña atanguturuanun. 19 Iñuk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauğrimmaağiutillautagmigon iglutuigumi nanjinnamik nalaunñaitchualiqingitchaluaqhuniunniñ. 20 Pisigilugu savaağiirrutin ipiğaqtuqsuiguvich kamakkutmik piksraitchutin Agaayyutmiñ iglutuğaluağupkuunniñ nanjinnaq. Aglaan iglutuğupku nanjinnaq anuqsrułikun nalaunñarualiqinñaqpich, taamna akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. 21 Taavrumña ilipsi tuqłukkausri. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqutigiplusri. Unitchiruq tuvraaksrapsitñik maliglugich tuvliğağniñi.

22 "Ilaa killuqsatlaitchuq.

Kinnitñinñiutmik uqatłaitchuq." *Isaiah 53:9*

23 Uqamağłuutikkaukami uqamağłuutmik kiumakñiğitchuq. Nagliksaaqami aniqsraaqtuiñğitchuq. Aglaan tunñaviqaqtuq ilaanik atanniisuuruamik nalaunñaruakun.

24 Ilaan akiyağigai killuutivut timimigon tuqupluni sanñiğutami tuqquqtupluta sanñianun killuqsautim aasrii iñuutqupluta nalaunñaruakikun. Ilaan ipiğaqtuğninigun mamititaurusri.

25 Ilipsi atriqagtusri ipnaisun killukuagağuktuatun, aglaan pakma utiqsimarusri munaqsrimun suli qaunaksraanun iñuutchipsi.

3

Ilaqatigiich

1 Taatnatullapiaq nuliñuruasrii kamaksrisitchi uipsitñik. Ilañichaasiiñ ukpiqsriñğitpata uqahimik mumiksitauviaqtut nuliamin iñuuniallautahatigun
 2 ilinisa qinñigumitrun ipqinñiañiqsi taluqsriñiqsilu

iñuuniallapsitñi. ³ Qiñiyunaqusriqsuqasri qaalhiñakun, nutchiqihapsigun naagaqaa kaviqsaanik maniqñik uyamitqualiqsulikun suli atnugaagiksuanik atukkapsigun. ⁴ Aglaan piññaqnaqisi ititchiun iriqsimaqtuakun qamuuna uummatipsigun, piungigangitchuakun piññaqnaqutaanik irrutchim piisaangitchuanupluni qiñuiññaqahuni. Taamna kamanallapiaqhuni akisuruq qiñihani Agaayyutim. ⁵ Taatnatuntuuq taipchua ipqitchuat agnat ukpiqsriuat Agaayyutmik iñuuniusriqaqtut piññaqnaqutiqaqhutin qamuuna kamigiplugich uisin, ⁶ Sarah-tun tupiksriuatun Abraham-mik taipugun añaayuqağmiñik. Ilipsi ilaan panigigaasri nakuuruanik savaaqagupsi iqsitchangitchupsilu tupañanaqtuatigun.

⁷ Taatnatuntuuq uinuruasii iñuuniaqatigisigin nulasri kaniqsimaugağlusri agnat sayaktuitluktuanutilaanatnik anutiniñ suli paitchaktaaqatigiplugich ihuaqutaanik iñuulhum. Taatnağupsi piñailutaitkisuruq iniqsruiqsi.

Nagliksaatiq Piquitigiplugu Nalaunjaruaq

⁸ Pakmapak uqallautilapsi uumiña, iluqasri atunim isru-maqagitchi, kaniqsiqutiniurağusri avatmun, piqpakkutilusri aniqatigiisun, ilunjukutilusri, ihuaqqutilusri lu atchihikun. ⁹ Akisaqtuqnagich pigiitchuakun atniyummatmiglu naagaqaa uqamaqluutmiglu uqamaqluutrigikkasri, aglaali iniqusri tamatkua ikayuusriaqaqulugich ilisimalugu tuqlukkauqisi iniqsrutraksrağiplugich, aasriñ taatnağupsi ikayuusriaqağisipmiusri, ¹⁰ aglausimaruatun Agaayyutim makpiğaanjiñi,

“Iñuk piqpaksriuaq iñuuhigmik

suli uvlillautaguktuaq quviasrukhuni

qaunagiliun qaniğikkani uqaliksrañaniñ pigiitchuamik

suli qaqluunni uqaliksrañakniñ sagluuqtuanik.

¹¹ Savangigli pigiitchuaniq aglaan savagli nakuuruanik.

Pakaagiliun qiñuiññaq pigiliutiniapiaglugu.

¹² Atakkii irrak Atanguruam qaunaksriruk iñunuk nalaunjaruanik,

suli siuttak naalağniruk iniqsrulhatnun,

aglaan kigiñanjan Atanguruam akilliliqsimagai tamatkua

savaaqagtuat pigiitchuamik.”

Psalm 34:12-16

¹³ Aasriñ kia atniagağisniqpasri nakuuruanik savaaqagupsi.

¹⁴ Aglaan nagliksaagupsi pisigilugu nalaunjaruaq quvianamiugisirusri. Iqsiginagu iñuich tatamnaqsiragağhat, unniñ ihuilliuğutiginagich tamatkua. ¹⁵ Kamagisriun Atanguruam Christ uummatipsitñi, Ataniğikkaqsi. Itqanair-rutilugu ataramik kiggutiqağiksraqsi iñuum apiqsruqpasri niğiuğakun pigikkapsigun.

¹⁶ Aglaan kiuyumagiksi

piisaangiikun taluqsriikunlu, ataramik patchisaisillugich qaugrimmaagiutillautasri. Taimmali kisut uqamaqluutigikpasri savaaqagnilusri pigiitchuamik, ilinich kanjutchalhiñagumuut ilitchugilutin iñuuniiallatahpsitñik Christ-kun. ¹⁷ Tarra ikuatlukuq, Agaayyutim pisuligikpaun, nagliksaağutigigupsin savaaqallatahisi uumakna savaaqahigmiñ pigiitchuamik. ¹⁸ Christ-tuuq nagliksaaqmiiq. Ilaa tuqunaruq pisigiplugich killuqsautit atausrigmiaqlugu, nalaunnaruq iñuk pisigiplugich nalaunnaitchuat tikiutisrukhta Agaayyutmun. Timaa ilaan tuqputaugaluaqtuq aglaan irrusia iñuuruqsuli. ¹⁹ Aasriiñ irrusriupluni ilaan utlanigaa irrutchich tigutaaqsuvinmiittuat quliaqtuagiahuni tusraayugaagiksuumik. ²⁰ Taipchua irrusrich tupiksriñgitchut Agaayyutmik inilgaanimma uvlunini Noah-m, Agaayyutim anuqsru-tikkağmigun utaqqikamigich isrummitqipugich Noah umiaqpalipkaqlugu. Ikituurat iñuich, tallimat piñasruuplutin, annautikkaurut umiaqpanmi uliqpakman. ²¹ Taamna atrinuruq paptaagutmun pakma anniqsuutigikkapsitñun. Paptaagutigun iñuk salummakkaungitchuq pujanik timim, aglaan iñuk injiqsruqtuq Agaayyutmun salummaquplugu qaugrimmaagiutillautani killuqsautipayaaniñ, pisigiplugu anitqilha Jesus Christ-um, ²² qilamuktuaq aquppipluni taliqpian tunjaani Agaayyutim. Isragulgillu sanjiqutiqaqtuatlu sanjiqaqtuatlu ataniğgaat ilaa.

4

Atlanjuqtuaq Iñuunialiq

¹ Tarra Christ nagliksaaqtuksraupman timimigun pisigiplugu nalaunnaruq, isrumaqaqtuksraupmiiusri Christ isrumapmatun itqanaillusri nagliksaağutigiraksraukpan nalaunnaruq. Atakkii kiñapayaaq nagliksaağumi timimigun nutqautipmigaa killuliqiliq. ² Taamna iñuk iñuuniangiqsuq pisuligruakun tuqunialigmiñunaglaan, aglaan pisulhagun Agaayyutim. ³ Taimma qaanianiktuami iñuuniaqpaaniktusri pisuulhatitun ukpiqsriñgitchuat iñuuniaqapsi suvaahalikun, pisugruağutikun, imilivaahalikun, aliasrunğiniatikun, piqłuktalikun taanñaqhuni, qaayugnaqtuakunlu aanguaqtulikun. ⁴ Pakma ukpiqsriñgitchuat atlagigaasri ilaliqsuutingiqapsi ilinittun qilhuqtaihatni, aasriiñ uqamaqluutigiaqsiplusri. ⁵ Aglaan ilinich kiggutiksraqaqtuksraugisirut savaagmiktigun ilaanun atanniñhiñaağuqtuamun iñuuruaniqlu tuqunaruaniqlu. ⁶ Tarra taamna piqutigiplugu Christ quliaqtuagniqsuq tusraayugaallutamik taipchununa tuquaniktuanun

taimani ilinjilli annautrautquplugittuuq. Atannikkaayu-miñaqsiplugich iñupayaatuntuuq nunami, aglaan Agaayyutim iñuuyumiñaquniğai irrutchiğmiktigun Agaayyutitun iñuuruatun.

Añalatchi!lautaqtuat Agaayyutim Aatchuutaiñik

⁷ Aglaan supayaurat isruksrañat qalliurallapiaqtuq. Taatnağusri qauğrimmaağigitchi qaunatqiağigusri lu aasriiñ injiqsrutlasri lusri. ⁸ Pitluktaksraq una supayaamiñ, piliqillapiağusri piqpakkutisritchi avatmun, atakkii piqpaksriñhum maturağigai iñugiallapiaqtuat killuqsautit. ⁹ Tukkiqsuutisritchi avatmun uqapiluutailaakun. ¹⁰ Iñullaanuplusri akuqtuaqaqtusri aatchuutmik Agaayyutmiñ. Taatnağusri savautisritchi avatmun savaktillautaulusri atullautaglugich atlakaagiiç aatchuutai Agaayyutim, itna, ¹¹ kiñapayaaq uqaqpan, Agaayyun uqağli taavruma uqağikkañagun, suli kiñapayaaq savautrigumi, ki savagli sayaksrirrutaagun Agaayyutim, Agaayyunli kamagikkaayumuuq supayaurakun tumigilugu Jesus Christ, pigikkaña kamaun añalatchisi lu taimuña isruitchuamun. Taatnatuq.

Nagliksaañiq Ukpiaqtuanupluni

¹² Piqpagikkamaan, tupañanasri ukpiqsriñiqsi uuktuaqsiukpan sakiqnaqtuatigun ikniqtun ittuatigun; atlayuağinagu niğiunailaakun taamna atuumakpan ilipsitñun. ¹³ Aglaan quviatchauğigitchi piqasiutini lusri Christ-mun nagliksaañhagun quviatchallapiağumuusri quyalusri kamanautaa sagviqpan. ¹⁴ Pisaanñatchiugupsi pisigilugu atqa Christ-ñum quvianamiurusri, atakkii Agaayyutim Irrusrian, Irrusria kamanautaan, nayugaatin. ¹⁵ Sumiunniñ nalliysi nagliksaaqani iñuaqtuqtauluni, unniñ tigliniaqtauluni, unniñ savvağluktauluni, unniñ naipiqtuqtauluni iñuich sutilaanñatnik. ¹⁶ Aglaan kisupayaaq nagliksaaqtikkaugumi pisigilugu ukpiqsriñha Christ-mik kannusruutigingilliuñ, aglaan kamaksruğliuñ Agaayyun ilisimanahigmigun Christ-mun iñugitilaagmiñik. ¹⁷ Pakma atanniñhum aullağniiviksraña tikitchuq, aasrii Agaayyutim iñuñ atanniqsukkauqqaqtuksraurur. Tarra atanniqsuqqaagñiqpatigut, qanutchimik isruksraqagisivat tamatkua tupiksriñğitchuat tusraayugaallautamik Agaayyutikun?

¹⁸ “Nalaunñaruat iñuich annahiksrañat qağanangiññiqpan, sugisiñiqpatmi iñuich agaayyutaitchuatlu killuliqiritlu?”

Proverbs 11:31

¹⁹ Tarraasrii tamatkua nagliksaaqtikkaauruat pisulhagun Agaayyutim nakuurualiqilich. Qaisimaapiaqtaksraqiğaiç

iñuutchisiñ iñiqsirimiknun ilaanun tuniqsimaruamun ataramik.

5

Munaqsrañi Agaayyutim

¹ Pakma sil'iqsu'gñia'gitka qaukliuruat akunnapsitñi, uvañaptuuq qaukliupluña. Qiñiqsimagiga nagliksaaqman Christ aasrii quliaqtua'giplogu, piqatauyumaagluñaptuuq kamanautaanun sagviqsagumaruamun. ² Qaunagilugich iñugikkañi Agaayyutim, munaqsragikkasri akunnapsitñiittuat, [Agaayyutim atuqukkaña ilipsitñun]. Nunurausruñaqasri aglaan piyummatigipiaglugu, piññañiasruñaqasri aglaan savautiyumaapiaglugu.

³ Atangunia'g'vigisruñaqnagich Agaayyutim iñugikkañi qaunagiraksriusiasri, aglaan tuvraaksrallautausitchi munaqsranun. ⁴ Aasrii qaukliat munaqsrit sagviqpan, akuqtuigisirusri niaqu'gutaanik kamanautim akiññaaktaatun piung'ig'agumiñaitchuamik.

⁵ Taatnatuntuuq, nukatpian'urusrii kamakkutiuga'gitchi qaukliuruanik. Iluqasri kamanagasrugisruñaqasri savauttutilusri atchiksua'likun, atakkii "Agaayyutim ayaksima'gai kamanagasrugiruat aglaan ikayuqsima'gai atchiksuaqtuat." *Proverbs 3:34*

⁶ Taatnamik atchiksima'gitchi ilipsitñi ataadni sayakturuat argaiñ Agaayyutim, ilaanli kamañaqsi-ka'gumagaasri piviksraq nalautitpan. ⁷ Igillugu iluqaan isrumaaluutigikkaqsi ilaanun aasrii tutqiks'ilusri, takku ilaan qaunagigisigaasri. ⁸ Qau'grimmaa'gitchi qaunata'qia'gusri. Uumiksriksi Tuungaq ataramik ukpi'gutaiqsitchiñiaqtuq ilipsitñik, qalin'uularuatun lion-tun kukiluktuatun sumunliqaa niqiksraqsiuqhuni. ⁹ Taatnamik akilliliqsuqsiuñ paya'ñai'g'vigilugu ukpiqsri'i'iqsi, ilisimalugu aniqatiusri nanipayaaq nagliksaa'hattuuq ilipsisun.

¹⁰ Aasriiñ nagliksaaqtuallaanikkupsi sivikitchuami, Agaayyutim ihuaq'qutipayaaq'qtuam tuq'luqtigikkapsi Christ Jesus-kun isruitchuamun kamanautigikka'g'miñun, naamasripka'g'nia'g'asri, nalupqina'g'usri ukpiqsri'i'ipsitñi, sayaktusri'ilusri suli paya'ñai'g'usri. ¹¹ Ilaanun illi kamañan san'ñilu qañavak taimuña. Taatna.

Ilammiu'gutit

¹² Aglaktuña naigliplogu Silvanus-kun isrumatigikkapkun tuniqsimapluni aniqataulha. Pitchuk-sa'g'ukkipsi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim ihuaq'qutigillapialhamik. Ilisimalugu taamna ihuaqqun tuniqsimavigisiuñ. ¹³ Ukpiqtuan'uruattuuq Babylon-mi ittuat piksraqtaan'uruat ilipsisun, tuyuqmigaasri nayaañnamik,

suli Mark-um igñigipmatun itagma. ¹⁴ Pağlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutilikun. Qĩñuiññaq illi iluqapsitñi ittuani Christ Jesus-mi. [Taatnatuq.]

Peter-m Tugliat Tuyuutaiñ

¹ Uvaña Simon Peter. Savaktigigaaña uqqiraqtigiplunalu Jesus Christ-ñum. Tuyuqtuña ukuniña iñunñun akuqtuiruanun akisuruamik ukpiqsriñigmik uvaptiktun nalaunnaruahagun Agaayyupta suli anniqsuqtipta Jesus Christ-ñum. ² Iitchuğisaiñaqsiñtuq Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvvatuq ihuaqquitiqagitchi atqunaq qiñuiññamiglu.

Agaayyutim Tuqłuutaalu Piksraqtaanalu

³ Agaayyutim pakmakñaqtauruakun sanñiagun qaitchiñiğaatigut supayaanik iñuutlasripluta agaayyutiqammaağihikun tumigiplugu iitchuqsriiptigun ilaanik tuqłutiqigikkaptiknik iñaniutitqupluta kamanautmiñun nakuuniqsrauğimmiñunlu. ⁴ Tumigiplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruanik akiqsruutinik. Ukpigigupsigik akiqsruutit annatlasrigisirusri qaayugñaqtuamiñ ittuamiñ nunami iñuich kanigruaqtanigisun, aasrii piqatautlasri usri Agaayyutim irrusriani ilaaton iñi usri. ⁵ Tamanna pisigilugu pisuqtilaapsitñi iñatigisriun ukpiqsriñapsitñun nakuuq, suli nakuuq tapiğlugu iitchuğimmağihigmik, ⁶ suli iitchuğimmağihiq tapiğlugu inñun anjalalgukigmik, inñun anjalalgukiq tapiğlugu anuqsruğimik, anuqsruğiq tapiğlugu agaayyutiqammaağihigmik, ⁷ suli agaayyutiqammaağihiq tapiğlugu piqpaksriğimik aniqatinik, suli piqpaksriğiq aniqatinik tapiğlugu piqpaktamik iñupayaanun. ⁸ Tamarra taatnatchich irrusriksrat pigiraksrasi. Pigigupsigin nusaññaqtusri taapkunuuna, imaiñaatun inğitchusri asriringitchuatunlu, aasriñ iitchuqsrisaiññaqtusri Atannaptiknik Jesus Christ-mik. ⁹ Aglaan kiñapayaaq iñuk piqangiññigumi tamatkuniña irrusriksranik irigiitchuq qiñitlailłuni. Puuyucmigaa salummakkautilaani killuqsautigruağmiñiñ. ¹⁰ Taatniitman, aniqatiumaan, sakuugitchi pisuqtilaagusri tuqłukkauqisi piksraqtaanuqisiñu nalupqinaiqsillugu, atakkii taatna piyupsi paasraağumiñaitchusri. ¹¹ Suli akuqtuigisirusri kamañaqtuamik pağlatmik isigupsi isruitчуamun anaaquqautaanun atannapta anniqsuqtiptalu Jesus Christ.

¹² Taatnaqñu itqautisrağatagipsi tamatkuniña, iñisimagaluagisiunniñ payañaiğvigiplugulu Agaayyutim iñumutuuruña pakma pigikkaqsi. ¹³ Nalaunnaruagigiga iñuuniqtutulaamni maani nunami itqaqtitağukhusri sunik tamatkuniña. ¹⁴ Iñisimagiga timikuliksrağma tikitchaqtuurañha. Taatna atannapta Jesus Christ-ñum nalupqinaiqługu

uqautigaan̄a. ¹⁵ Aglaan sakuugutiginiagitka ilipsitñun itqagitquplugich tamatkua ataramik tuquanikkaluaguma.

Christ-ŋum Kamanautaa suli Sivuniksriqutauruaq

¹⁶ Quliaqtuağutingitchipsi unipchaalianisigun iñuich ilitchuğipkaisaqapta aggigñiałhanik Atannapta Jesus Christ kamaŋaqtuakun sanjiqpaurağmigun. Uvagut qiñillapiaqsimagikput kamaŋaqtuaq qaummağinñina.

¹⁷ Nayuutirugut akuqtuipman Agaayyutmiñ Aapauruamiñ kamakutmik kamanautmiglu, taavruma nipim nipliutipmagu kamaŋağniqsrauruaam supayaaniñ nipliqhuni, "Tar-rataamna piqpagikkağa Iğñiga quyalimaagtigillapiakkağa."

¹⁸ Aasrii taimani tusraagikput taamna nipi nipliqsuaq qilaŋmiñ piqatigiplugu Jesus iñgimi taivrumanı Agaayyutim sagviqmagu kamanautni. ¹⁹ Uvaguttuuaq nalupqisruutigingipsaagikput uqautigikkaŋat Agaayyutim sivuniksriqirinisa inilğaanimma. Pillaŋaqtusri naalağnitqiağikkupsigın uqalħich,

takku uqalaŋich kaŋiqsipkağasri aggitqinñiaqtilaŋanik Jesus-ŋum atriplugu nangum qaumapkaıħa taaqtuaq ini qausrağatağniŋanunaglaan uvlum suli nuılğatağniŋanunaglaan uvlugianan uvlaam. ²⁰ Sivulliulugu ilitchuğiraksraqsi uvva, sivuniksriqirim inmiktuiñaq kaŋiqsipkağumiñaitchaa sivuniksriqutauruaq Agaayyutim uqalħaniñ. ²¹ Atakkii iñuich sivuniksriqinğitchut sumiunniiñ pisułigmiktigun, aglaan Agaayyun uqagñiqsut iñuŋmigun anjalatkaqsipmatin Ipqitchuam Irrutchim.

2

Iłisautrit Tanjigilaakun

¹ Inilğaanimma tanjigilaakun sivuniksriqirit iñukpalligñiqsut akunğatni iñuich [Israel-mi]; taatnatun tanjigilaakun ilisautrit iñukpalligñiaqmiut akunnapsitñi. Tiki-utriñiaqtut nalunautchilutin tanjigilaanik ilisauttitinik suksraunğıutauyumiñaqtuani, piılaağiluguunniiñ Atanğuruuaq tuquruuaq annautisuklugich. Aasrii pisigiplugu piılaaqalħat Ataniğmik taimmaiñaq piyaqqukkauniaqtut. ² Suli iñugiallapiaqtuat piqasriqsuutigisirut pigiıllapiaqtuatigun kanŋunaqhutin iñuuniałhatigun, aasrii iñuŋnun uqamaqłuutigipkaaqsıluğulu ilumutuuruuaq pisigiplugich ilinich.

³ Pitlatułigmiktigun maniññan̄niagvıgıgıgısaasri, ilisautilusri uqautilusri lu ilumutuunğitchuanik. Agaayyutim atanniqsuirin̄ata pasriñigai taimakŋaaglaan, aasriiñ siñiktuanğitchuq piyaqqulħiñaağuluğich ilinich.

⁴ Takku israğulğich killuqsamata Agaayyutim anasriñnuqsamıgai igitlugich nagliksaağvin̄mun qılıqsruıpluğıllu taagñiqsrami tikiññiałhanunaglaan uvluan atannıuvıksram.

suakatakkauruq killuliqihgimigun. Uqatlaillaam natmaksigvian nipliutiplusu iñuum nipaatum nutqaqtinnigaa sivuniksriqiri kinniqisağaluaqtuq. ¹⁷ Tamatkua ilisautrit atriqaqtut nivviatum imğilaamik suli taktugayauratum aňalataňatum anuğiqhuum. Tamatkua iñuich Agaayyutim itqanaiyautinigai iniksraňatnik taaqtuam taagñiqsraňani isruksraitchuami. ¹⁸ Ilinich uqaqamin nipitusriplutin uqaqaqtut sumun atuğumiñilaatigun. Iklisaaguugaich pisugruağutaagun timim pivaalhalikunlu tamatkua salummaqtitlutin annaqqammisuat tamatkunakña killukun iñuuniaqtuaniñ. ¹⁹ Ilinisa akiqsruqtuğugaich iñuich atanniqsuqtiksraiñiplugich ilinich savaktaağruuňağmin qaayuğnaqtuamun, atakkii iñuk aňalattitaqtuq qanusripayaamun akiiliragaqtimiñun. ²⁰ Iñuich annaaniñiqsut qaayuğnautaitñiñ nunam iñuiñ ilitchuqsrihgimiktigun atannaptiknik Anniqsuqtiptikniglu Jesus Christ-mik. Uvvaami ilinich illakkataağutitqikkumin tamatkunaja akiilipkağutinlu, isruksraňat pigiitlukkisiruq aullağniiqaağimikniñ. ²¹ Ilitchuğigaluaqqaalugu iñuuniaq nalaunjarualikun, ihuatlukkayağniqsuq ilinittiñ naluugağumitruñ taamna iñuuniaq uumakña tunutchiğimikniñ ipqitchuamik tillitmik qaisauruamik ilinittiñun. ²² Uvva atuumapkağaat taimña nipliutaumaruaq, “Qipmim uttaqiragigaa inmi miğiakani,” suli “Kuniaq iğğuanikkaňat utiğaqtuq mağğagmun mağğiluktağiaqhuni.”

3

Akiqsruutaa Atangum Aggigñiathan

¹ Piqpagikkamaan, ukua tuyuutit tugligigaich tuyuutma ilipsitñun. Taapkuñnuuna tuyuutipkun itiqsağukkipsi itqaqtillugich tamatkua uqautigikkatka iñuuniaquplusri ipqitchuakun. ² Ilipsitñun itqağitqugitka sivuniksriqutauruat ipqitchuatigun sivuniksriqiritigun suli tillisauruat uvaptiknun atannaptikniñlu anniqsuqtiptikniñlu uqqiraqtitigun. ³ Kañiqsiraksrağigiksi una sivulliulugu, mitautiksriuat tikitkisirut ilipsitñun aqulligñi uvluni aňalattuat pisuligruağmiknun. Mitautiginiagaasri ⁴ uqaqhutin, “Jesus-ñum akiqsruutigigaa aggitqinñialli. Naamimi imma? Taimakñaqaña aapaavut [Christ-kun] tuqugaluaqtut, aglaan sua iluqani tamarra atanñungitchuq aullağniilgatahaniñaglaan nunam iñiqtaulhan.” ⁵ Aglaan itqağiyummataillapiagaat una, Inilgaan Agaayyutim inigaa uqałhagun qilak suli nuna, aasrii nuna nunaquqlugu imigmiñ suli imikun, ⁶ suli tamarrumuuna imikun nunaqqaq piyaququqlugu uliqpaktitlugu. ⁷ Taatnatuntuuq qilailu nunalu pakma ittuat qaunaksriqaqtut Agaayyutim uqałhagun

piyaqquġniaħhanunaglaan ikniġmun. Taimanigun uvluni Agaayyutim atanniqsuġisigai iħnich agaayyutaitchuat aasriiħ piyaqquġlugich.

⁸ Aglaan piqpagikkamaan, puuyumanagu una, isrumaraqtugut atausriq uvluq pivikisilaanjanik suli 1,000 ukiut pivikpauraqaqtılaanjanik, aglaan Ataniġmi atiruk.

⁹ Atanġum sukaisaagutigingitchaa immiumasraqamiun akiqsruutigikkani, iħnich iħnich sukaiħħiġiaġaluagatut. Aglaan anuqsrutigaasri, atakkii piyummatigingitchaa kiħaunniħ piyaqququlugu, aglaan iluqaisa mumiqugaluaġai killuqsautmikniħ Agaayyutmun.

¹⁰ Aglaan uvlua Atanġuruam tikitkisiruq niġiħautiluni agġiħhatun tigliħniaqtim. Taivrumani qilaich piigisirut qukiġħaqtuamik tusraġnaqhutin suli qaummatit qilaħmiittuat siqumitkisirut iknikun suli nuna ikiniaqtuq supayaatlu nunamiittuat.

¹¹ Iluqagħmin tamatkua sut piyaqquġumaaqmata taatnatun, qanutchimigli iħuuniaħiaqqtuksrauniqpsi? Iħuuniaqqtuksraurusri ipqillapiaġusri suli agaayyutikuagħusri supayaakun,

¹² utaqqilugu Agaayyutim uvlua tikitchumaaqtuaq suli pisuqtilaapsitħi tikiumpakagħaġiaġniagħlugu taimħa uvluq. Taivrumani uvlumi ikniġum uunallapiaqtuam qilaich piyaqquġisigai suli qaummatit aukkisigai.

¹³ Aglaan utaqqigivut Agaayyutim akiqsruutigikkani, itnaami, niġiugaqaqtugut nutaanik qilaħnik suli nutaamik nunamik iħuuviksraħatnik nalaunħasripkakkauplutin iħnich tupiksriuat Agaayyutmik.

¹⁴ Taatnamik piqpagikkamaan, utaqqisiun taamna uvluq. Pisuqtilaapsitħi iħuuniaġitchi taqsraqtailaakun puuyiluktautailaakun sivuġaani Agaayyutim suli qiħuiħħakun.

¹⁵ Isrummatigisiun anuqsrullapiaħha atannapta kaħiqsimalugu anniqsuquriħha uvaptiknik. Taatnatuntuuq piqpagiplugu aniqatiupta Paul-ħum aglakmigaasri puqutukun Agaayyutim qaisanagun.

¹⁶ Iluqanitħi tuyuqtuutmiħi uqautigipmigai tamatkua sut. Uqanitħ iħnich kaħiqsilgunaitchaluaqtut. Aasriħ iħnich naluruat payanaiqsimaitchuatlu qipititchiħisut Paul-ħum tuyuqtuutaiħnik suliunniħ atlanik uqalħiħnik Agaayyutim. Taamna pisigiplugu Agaayyutim piyaqquġniagħai.

¹⁷ Ilipsiasriħ piqpagikkamaan, tamatkua sut iħitħuġikkasri sivuani qaunatqiaġiksik. Taatnanġitchupsi sivullikkauviaqmiusri killukuagutinisigun maligutchiħitchuat.

Aasriħi qaunagiyumagiksi paallanġiħksraqsi payanaiqsimmavigikkapsitħiħ.

¹⁸ Aglaan nausraiħaġitchi iħuacqutrisaaqun iħitħuġimmaagiksisaħniagħlugu Ataniqput anniqsuqtigikkaqputlu Jesus Christ. Iħaanun illi kamanaun pakma suli qanavak taimuħa. Taatnatuq.

Sivulliich Tuyuutai John-ηum

Uqalıq Iñuunaqtuaq

¹ Aglaktuŋa ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliŋmik uqalıg̃mik. Taamna iñuk Jesus qaitchiraqtuq iñuulıg̃mik inniqsuamik aullağniıłıg̃miñaglaan. Taamna tusaagikput qıñiqługulu suli tautukługulu aksiapluguunniñ. ² Taamna iñuk qaitchiruaq nutaamik iñuulıg̃mik tautuŋnaqsipman qıñiğuraaqsiñiağikput. Sagviqqaaqman iŋmiñik uvaptiknun uqautiaqsigipsi Agaayyutitŋaqtauruakun iñuulikun inniqsuakun aapami aullağniıłıg̃miñ. ³ Tamanna qıñikkaqput suli tusaaplugu uqag̃ipmigikput ilipsitñun, ilaliutitqugaluaqhusi piqatigilugik Aapauruağlu suli Igñiŋalu Jesus Christ taatnatuntuuq uvagut piqatiqaqmatun iliniknik. ⁴ Taatnaqhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuulıg̃mik ilitchuğitquplugu Jesus. Taatnağuta quviatchallapiağisirugut.

Agaayyun Qaummatauruq

⁵ Uvvauna uqalıq uvagut tusaanjanikkaqput Agaayyutim Igñiŋaniñ aasiñ quliaqtuağigikput ilipsitñun, itnaiłıplugu, Agaayyun qaumaupluni suli ilaani taaqtuanitchuq suuramikunniñ. ⁶ Iñuk uqaqami piqataunıpluni Agaayyutmi killuqsaqtautigalugu, taatnasiq iñuk sagluqsruğaqtuq piqataunıtluni Agaayyutmi killulıqıtuiñaqhuniki. Taatnaiłıplugu atrinurugut iñuktıtun taaqtuami pisuktuatıtun. ⁷ Iñuuniağupta piqatauluta Agaayyutmi piqatigiiksilluta avatmun, taatnaiłıplugu atrinurugut iñuktıtun qaumami pisuktuatun. Uvvaasiñ salummagaatıgıt killuqsapayaaniñ, atakkii Agaayyutim Igñiŋa Jesus tuqqutaupluni maqipkaqlugu augikkani uvaptiknun. ⁸ Nipliakapta uvagut killuqsag̃umiñaitłuta ukpiqsag̃aqtugut uvaptiknik. Taatnaqapta ilisimanitchuğut Agaayyutim ilumutuulhanik. ⁹ Quliag̃ikaptıgu Agaayyutmun killuqsag̃niłuta ilaan natqıgutiniagaatıgıt nalaunŋaiłıpayaaıptıknik, atakkii ilaa tuniqsimaruq nalaunŋaruaŋupluni suragałıpayaağmiñi. ¹⁰ Agaayyun nipliqsuq killuqsag̃nipluta aglaan nipliakapta killuqsatlaıtłuta uqag̃igikput Agaayyun saglutunıplugu, tavraasiñ Agaayyutim uqalğagun iñuunianıtluta.

2

Christ Uqapsaağutrikput

¹ İlauraamaan, aglaaqsiruŋa ilipsitñun killuqsagunıtkaluaqhusi. Aglaan kiñapayaaq killuqsagunıtkan

piqaqtugut uqapsaagutriksraptiknik Aapamun. Taamna Jesus Christ killuqsasqsimaitchuaq. ² Taamna tuqukami sannigutamini aatchuutigirug inmiñik piqutigipluta, taavrumuunnaqlugu piigai killuutivut sulii killuqsautinjich iluqatin inuich nanipayaaq.

³ Taatnaqhuta tupigiguptigik Agaayyutim tillisai, nalupqisukkumiñaitchugut ilisimatilaaptiknik ilaanik. ⁴ Inuk nipliqlaman ilisimaniplugu Agaayyun aglaan tupiginitlugu ilaan tillisaa sagluqsruqaqtuq. Taatnasiq inuk ilisimanitichuq ilumutuuruamik. ⁵ Kisupayaaq tupiksripman Agaayyutim nipliutaanik ilaan piqpagiragigaa Agaayyun atakkii ilitchuqsruiruq Agaayyutitnaqtauruamik piqpaksriligmik. Tupiksriguptaasiin Agaayyutmik nalupqinaigikput atausinjuaqtillaaput ilaani. ⁶ Kisupayaaq nipliqlami inuuniañniluni atausinjuaqtigimaaqlugu Agaayyun inuuniaqtuksrauruq ataramik Jesus Christ-ñum inuuniañhatun.

Nutauruaq Inuuniaqurrun

⁷ Ilauraamaañ, tuyuqanjitchuna ilipsitñun nutaamik tillitmik aglaan utuqqagmik innaniktuamik taimakñaaglaan. Taamna tilliñ ilisimakkaqsi tusaallapsitñiñaglaan. ⁸ Uvva taamna tilliñ tuyuutigikkaga ilipsitñun nutaanupmiuq. Inuich ilitchugigaat taatnasiq piqpaksriliq Christ-ñum inuuniañhagun ilipsiluumi inuuniañhagsigun, atakkii taaqtuag qaaniqsaiñaqtuq aasiin ilumun qauma qaummagiksiruq. ⁹ Inuk nipliakami qaumamiinnipluni uumiksriuraagutigalugu ukpiqtuagatiumiñik tavra kanigruaqtaña simminitichuq –taaqtuamiittuq sivuanisun. Inuuniagaqsilgitchaqtuq killuliquipluni. ¹⁰ Aglaan inuum nakuagikamigich ukpiqtuagatiuni qaumamiittuqtuq, inuuniañhani sumunniñ paasaaqtittagumiñaitchaa. ¹¹ Aglaan inuk uumiksrikami ukpiqtuagatiumiñik ilaa taaqtuami ittuq, pisukhuni taagmi. Kiisaimma-tai qanutnamuqausiksraigagivuuq atakkii taaqtuam qinilguiliplugu.

¹² Qitunğamaañ, taatnaqluna aglaktuna iluqapsitñun, atakkii Agaayyutim natqigutigai pigiilicutisi Jesus Christ savaaqalagun.

¹³ Aglaktuna ilipsitñun utuqqanaanun atakkii ilisimaaniklugu Agaayyun taimña innaniktuaq aullañniñhaniñaglaan.

Aglaktuna ilipsitñun nukatpianun atakkii akiiligiksi Tuunğaq pigiitchuapayaam aullañniiraa.

¹⁴ Aglaktuna ilipsitñun, ililgaanun, atakkii ilisimaaniklugu Aapauruaq.

Aglaktuna ilipsitñun utuqqanaanun ilisimaaniktuanun taivrumiña innaniktuamik aullañniñhaniñaglaan.

Aglaktuᅇa ilipsitñun nukatpianun sanᅇjiruanun
tuniqsimaruanun Agaayyutim uqałhanun ittuanun ilip-
sitñi.

Taavrumuuna akiiligiaksi pigiitчуapayaaq,

Tuungauruq taamna.

¹⁵ Kaviuᅇinagich suoramik unniiñ ilitqusiat nunam
iñuᅇisa. Atakkii iñuum kaviuᅇikpagu taamna ilitqusiᅇ
piᅇpagiyumiñaitkaa Agaayyun. ¹⁶ Suami taavruma
ilitqutchim ilagivaun? Kanᅇᅇruaqtam kaviuᅇikkaᅇa, sut
iñuich qinikkaᅇisa piññaktaagisukługu, suli supayaat
mattumani nunami iñuich kamasaagutigikkaᅇich – taatnasiᅇ
iluaqnaᅇitkaluaqtuq Agaayyutim irrusiani. ¹⁷ Taamna ilitqusiat
iñuᅇisa nunam suli kaviuᅇikkaᅇiᅇlu piᅇᅇumaaqtut. Aglaan
iñuk tupiksriuaq Agaayyutim pisułhanik iñuutuiñaaqtuq
Agaayyutmi.

Akilliᅇiqsuᅇti Christ-mun

¹⁸ Ilauraamaaᅇ, piviksram isua tikitchumaaqtuq.
Tusaamagiksi akilliᅇiqsuᅇtaa Christ agᅇiqsaᅇumanipługu.
Aasiiñ ilitchuᅇigikput iñugiaktuat akilliᅇiqsuᅇtai Christ
aggianiksimanipługich. Taatnamik ilisimarugut piviksram
isua qallisilaananiᅇ. ¹⁹ Tamatkua akilliᅇiqsuᅇtai Christ unniiñ
piᅇqataugaluaqtuat uvaptikni ilaliutillapianᅇitkaluanᅇaᅇmin,
taatnaqhutin aullaᅇniᅇqsut uvaptikniñ. Tuniqsimagaluaᅇuminᅇ
Agaayyutmun akilliᅇiqsuᅇiñayaitchut Christ-mik, aasiiñ
nayuᅇayaᅇaatigut. Unitñamisigut nalupqinaisitkaat
sumiunniiñ piᅇqataunᅇiᅇtinᅇ uvaptikni. ²⁰ Aglaan iluᅇasi,
ilumutuuhᅇ ilisimagiksi, atakki Christ-ᅇum qaitchiñᅇaasi
ilitqusiᅇmiñik. ²¹ Aglaktuᅇa ilipsitñun naluruagilusi
ilumutuuruahᅇmik aglaan ilisimagiga ilitchuᅇianikkaluahᅇisi
taavrumiᅇa aasiiñ ilisimapmigiaksi sagluturuuaᅇ ilaᅇinᅇitkaa
ilumutuuruam. ²² Kiñali sagluturuanᅇuniᅇpa? Kisupayaaᅇ
piᅇlaaqaᅇtuuaᅇ Jesus-mik Christ-ᅇunipługu (“Christ”
itnautauruᅇ, Agaayyutim tuyuᅇikkaᅇa anniᅇsuutiksraupługu
uvaptiknun). Taatnaᅇtuuaᅇ taamna akilliᅇiqsuᅇtauruᅇ Christ-
mik, aasiiñ ayyakhᅇgik Aapauruaᅇlu Iᅇñiᅇalu. ²³ Kiñapayaaᅇ
piᅇlaaqaᅇtuuaᅇ Iᅇñiᅇguruamik piᅇqatauyumiñaitchuᅇ taavruma
Aapanani; kisupayaaᅇaasiiñ uqaᅇtuuaᅇ ukpiᅇinᅇilugu
Iᅇñiᅇguruuaᅇ taamna piᅇqataullapiaᅇtuᅇ taavruma Aapanani.
²⁴ Aglaan ilipsi, ukpiᅇsrituiñᅇitchi tupiksriᅇusriᅇu tusaakkap-
sitñik aullaᅇniᅇiᅇhaniñ ukpiᅇsriᅇqqaahᅇpsi. Taatnaᅇupsi
atausiᅇᅇuumaniaᅇtusi Iᅇñiᅇmiᅇlu Aapauruamili. ²⁵ Itqaᅇługu
Christ nipliutigikkaᅇa uvaptiknun, “Piᅇqatauhᅇapsigun Aapami
qaitchigisigiᅇsi iñuuhᅇmik Agaayyutitᅇaᅇtauruamik.”

²⁶ Piruksraukama aglaktuᅇa ilipsitñun tamatkunuuna
uqaᅇtuanik ilisautraunipłutin. Ilumun akilliᅇiqsuᅇtaurut

Christ-mik qanuǵviiqsitchiñiaqhutin ilipsitñik. ²⁷ Aglaan ilipsitñun Christ qaitchiñiqsuq Irrusigmiñik nayuutiruamik ilipsitñi. Taatnamik ilipsi inuqsranjitchusi atlamik ilisautrimik, atakkii Christ-ñum Irrusian ilisautigaasi supayaanik, aasiñ ilitchuǵipkautaa ilumutuuruq. Iñuuniaqatigiigitchi Christ-mi.

²⁸ Ki, qitungamaañ, iñuuniaqatigiigitchi ilaani. Taatnaǵupta tatavrualanayaitchugut tikitpan suli kanjusukkayaitchugut sivuǵaani agǵiqpan. ²⁹ Ilisimaplugu Christ-ñum killuqsaqsimailaañulha nalupqigijnitchiksi taamna nalaunñarualiqiruaq Agaayyutmun qitungaǵitilaañ.

3

Agaayyutim Qitungai

¹ Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitluta! Piqpaksriñha uvaptiknun kamañqapaitluni taiyuutiqagaañigut qitungaǵmiñik, ilumun ilaan qitungaǵillapiagaañigut. Aglaan iñuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik kanjicsinjtkaañigut atakkii Aapauruaq ilitchuǵimaitlugu. ² Ilauraamaañ, Agaayyutim qitungaǵiliutianikkaañigut. Ilisimañitkikputsuli qanutchiuluta ilixksraqput, aglaan sagviqpan ilaatun iligisirugut, atakkii ilaa qinǵisigikput kanjicsilugulu irrusipiañ. ³ Taatnamik, kisupayaaq niǵiugaaqtauaq Christ-ñum sagvixksrañanik ipqinñiuraǵaqtuq atakkii ilisimaplugu Christ-ñum ipqisilaañ.

⁴ Iñupayaaq killuqsaaqtuq atuiruq atiruamik tupik-sritlaitchuam atuǵaǵikkañiñik. Iñuk killuqsaaqami ayairaqtuq Agaayyutmik navgipluni iñuuniaqurrutaanik. ⁵ Uvvasuliuna ilisimagiksi Christ-ñum iñuulha piǵityaqhuni killuqsautipayaanik. Killuqsaaǵumiñaitchuq atakkii killuutaitluni.

⁶ Taatnamik, kisupayaaq atausinñuqatausimaruaq Christ-mi killuqsaaqtanjitchuq. Aglaan killuqsaaqtuam kanjicsimaitchaa ilitchuǵisimaitlugu Christ qañaañniñ. ⁷ Ilauraamaañ, iñunmun ukpiqsaaqtitnasi. Iñuk atuiruaq nalaunñaruamik nalaunñaruañuruq Christ-tun killuqsaaqsimailaañuruatun.

⁸ Iñuk killuqsaaqtaqtuq tuunǵaañaaqtauruq atakkii Tuunǵaaq killuliqiniqsuq aullaǵniñhaniañaglaan. Pakma Iǵniñña Agaayyutim agǵiñiqsuq piyaqquǵiaqñu iluqaan Tuunǵaum savaaǵikkañ. ⁹ Kisupayaaq Agaayyutim qitungaǵiliutikkañña killuqsaaqtanjitchuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaaqñu iñuuliǵmiñik. Iñuk taamna killuqsaaqtaǵumiñaitchuq atakkii Agaayyutitñaqtauruq. ¹⁰ Tavrakii ilisimagiksi atlakaaǵiiksilaañak qitungaiñ Agaayyutim suli qitungaiñ Tuunǵaum taavrumuuna, iñupayaaq killuqsaaqtaqtuq suli piqpaksriñjtchuaq ukpiqtuaqatiumiñik Agaayyutitñaqtaunjtchuq.

11 Uqalhi Agaayyutim inniqsuat aullagñiihñaniñaglaan tusaamakpasilu uqautigaatigut piqpakkutitqupluta avatmun. 12 Iisimagikput Cain piqpaksrinjtłuni Abelmik nukatchiağmiñik, taatnaqlugu iñuaqtağigaa atakkii tuunğaqñaqtaupluni ilaa. Suvaata tuqqutpaun? Ilaan savaagikkañi pigiitłutin. Aglaan Abel nalaunñaniqsuq taatnamik ilaan savaagikkañi nakuuplutin. Ittuk-srauyumiñaitchugut Cain-tun. 13 Ukpiqtuaqatmaan, quviğusukkasi iñuich akitñaaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpasi. 14 Piqpagikaptigik ukpiqtuaqatiuvut iisimagikput annautrautilaaqput. Akilliliqsuikapta Agaayyutmik atriqaqtugut tuqunaruatun aglaan annautraupluta pakma iñuutlasirugut Agaayyutikun. Iñupayaaq piqpaksrinjtchuaq ukpiqtuaqatiumiñik tuqunaruqsuli piqataunjtłuni Agaayyutmi. 15 Kisupayaaq uumiksriuaq ukpiqtuaqatiumiñik tuunğaqñaqtauruq, ilaa iñuaqtuqtaupluni uummatmiñi. Iisimapmigiksi iñuaqtuqti piqagumiñaiñiñiplugu iñuuliğmik Agaayyutitñaqtauruamik. 16 Christ tuqquतिकamisigut taavrumuunnaqlugu kañiqsipkağaatigut piqpaksrñihum suutilaanjanik. Taatnaqhuta tuqqutisugaaqtaksrağipmigivut ukpiqtuaqatiuvut. 17 Uvvaasiñ iñuk umialgutiqağumi inuqsriuñitłuni suni aasrii iłitchuğiplugu aniqatiuni inuqsriuqtaq suli ikayunjtikumun inuqsriuqtaq, iłumun piqpaksrinjtchuaq Agaayyun piqpaksrpmatun. 18 Iłauraamaan, piqpaksrñata uqalhiñakun aglaan piqpaksrisa savaagikkaptigunlu iłumutuuruakunlu.

Taluqsrautairrun Sivuğaani Agaayyutim

19 Piqpaksrigupta taatna iisimagisigikput pigitilaaqput iłumun Agaayyutmun. Taatnaqhuta tutqiksut uummativut Agaayyutmi iqsisailaakun. 20 Qakugupayaaq uummatipta iłuilluqtitkaqsikpatigut tunjaruksraurugut Agaayyutmun atakkii Agaayyun kamanatluktuq uummatiptikniñ, aasiñ ilaan iisimagaa supayaaq. 21 Iłauraamaan, pasikkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautairrutiqaqtuğut sivuğaani Agaayyutim, 22 aasiñ qanumipayaaq iniqsruğupta supayaanik akuqtuigisirugut ilaaniñ apiqsruağikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai suli atuqlugu quyagikkaña. 23 Aasiñ taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunjaluta Iğniğmiñun Jesus Christ-mun suli piqpakkuutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ñum tillisaa uvaptiknun. 24 Iluqağminj tupiksriuat Agaayyutim tillisaiñik atausinñuqatigimaagaat Agaayyun, aasiñ Agaayyun piqataupluni ilinjtñi. Nalupqiginjtchikput Agaayyutim nayuutiłha uvaptikni atakkii qaitługu irrusiñi uvaptiknun.

4

Irrusia Agaayyutim suli Tanjigilaaq Irrusiq

¹ Iḷauraamaan, iñugiaktuat tanjigilqiruat ilisautrit siamittut napmupayaaq. Taatnamik tunjaviginagu iñupayaaq uqaqtuaq Agaayyutim irrusiagun nipligñipluni, aglaan uuktuaglugu Agaayyutitjaqtaugaluaqmagaan. ² Uumuuna nalupqiginitchiksi Agaayyutim irrusia, Iñupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqqtuaq Jesus Christ timiqaqtilaanjanik piqaqtuq Agaayyutitjaqtauruamik irrutchimik. ³ Kisupayaaq uqaqangitchuaq nalupqinaiqhuni Christ-mik taatna piqangitchuq Agaayyutitjaqtauruamik irrutchimik. Taamna irrusigigaa akililiqsuqtauruam Christ-mun. Tusaanigiksi taavruma agqisagumalha naagaunniñ ilaa imma nayuutianiktuq iñuñni nanipayaaq.

⁴ Iḷauraamaan, pigigaasi Agaayyutim aasiñ akiilianikkisi tamatkua tanjigilqirit, atakkii Agaayyun ittuq ilipsitñi kamanatluktuanuruq tanjigilqiriniñ. ⁵ Tanjigilqirit tuungaqnaqtaurut. Taatnakii uqaqigaat sutigun akitñaqtuiruat Agaayyutmik. Iñuittuq tuungaqnaqtaupmiruat naalagnipmiraqigaich. ⁶ Aglaan uvagut Agaayyutim pigigaatigut. Tamatkua piqatauruat Agaayyutmi naalagnigaatigut. Uqautigikkaqput suñillapiagaluqtuq iñuñni qitungaginisanjiñi Agaayyutim. Taavrumuuna ilitchuginiagivut iñuich malikpatruñ ilumutuudiq naagaqaa malikpatruñ killiqiliq.

Agaayyun Piqaksriñhuruq

⁷ Iḷauraamaan, piqpakkutisa avatmun atakkii Agaayyutim ilisautipluta piqaksriñigmik aasiñ kisupayaaq taatnatun piqpakkutiqaqtuq qitungagigaa Agaayyutim ilisimaanikhunilu ilaanik. ⁸ Iñuk piqaksriñitchuaq ilitchuqsrismaitchuq Agaayyutmik atakkii Agaayyun piqaksriñhuruq. ⁹ Agaayyutim urriqsugñigaa qanutunaglaan piqaksrisilaani uvaptiknik tuyugikamiun nunamun Igñitualuni atrinilaaq iñuutqupluta ilaagun. ¹⁰ Qanuutaupiaqtilaanja piqaksriñhum uvva, taimani uvagut piqpaginitchikaluagikput Agaayyun, aglaan ilaan urriqsugñigaa piqaksriñi uvaptiknik tuyugikamiun Igñitualuni piiquplugich killuqsautivut tuquhigmigun qinuiqsitlugu Agaayyun. ¹¹ Iḷauraamaan, Agaayyutim piqpagivaitluta, uvaguttuq piqpakkutiruksrauniqsugut avatmun taatniililugu. ¹² Iñuum sumiunniñ Agaayyun qinñinganjitchaa. Piqpakkutigupta avatmun Agaayyun iñuuruq uvaptikni aasiñ ilisautipluta piqaksritqupluta atlanik ilaa piqaksripmatun iñuñnik.

¹³ Nalupqiginitchikput atausinñuqatigitilaanja Agaayyun suli ilaa iñuutilaanjanik uvaptikni, atakkii ilaan irrusiñi inillaklugu uvaptiknun. ¹⁴ Uvvasuliuna Aapauruaq tuyuqağniqsuq Iğñituamiñik anniqsuqtiksrauplugu iñupayaanun, aasiñ qinñigikput ilisimarauplatalu.

¹⁵ Kisupayaaq uqautigumiuñ nalupqinaiglugu Jesus Iğñigiñilugu Agaayyutmun, tavra Agaayyun iñuuruq ilaani aasiñ ilaa atausinñuumapluni Agaayyutmi. ¹⁶ Uvagut ilitchuğigikput ukpiğiplugulu piqpaktanja Agaayyutim uvaptiknun.

Agaayyun piqpaktauruq. Taamna piqpaksriruaq atausinñuqsimaruq Agaayyutmi suli Agaayyun ilaani. ¹⁷ Taatnatun iñuuniaqapta piqpaksrirugut Agaayyun piqpaksripmatun, aasiñ attaqsrautiqağumiñaitchugut uvluani atanniñhum, atakkii iñuuiqput atrigigaa iñuuniałhan Christ-ñum mattumani nunami. ¹⁸ Iñuk piqpaksriruaq attaqsragumiñaitchuq. Piqpaksrigupta Agaayyun piqpaksripmatun ilaa taluğiyumiñaitchikput. Iñuk iqsiruaq ilaanik piqpaksriñgitchuqsuli Agaayyun piqpaksripmatun, atakkii iqsisiqaqtuqsuli Agaayyutmun anasiññuqsagisiñipluni.

¹⁹ Piqpagigikput, atakkii Agaayyutim piqpagiqqağaatigut. ²⁰ Iñuk nipliğumi piqpaksriñiluni Agaayyutmik aasiñ uumiksriłuni ukpiqtuaqatmiñik ilaa sagluruq. Itniittuq: iñuk piqpaksrinjitñami ukpiqtuaqatiumiñik qinñitlakkağmiñik piqpaksritłasiyumiñaitchuq Agaayyutmik qinñitlaisağmiñik. ²¹ Tillisusiaqput Christ-miñ [aasiñ taatnatun ilaan iñuuniaqugaatigut], iñuk piqpaksrikami Agaayyutmik piqpaksriruksraupmiuqtuuq ukpiqtuaqatiumiñik.

5

Akimaruñurut

¹ Iñupayaaq ukpiqsriruaq Jesus Christ-ñutilaanjanik Agaayyutim qitunğagigaa. Taatnaqhuta piqpaksrigupta Aapaptiknik piqpaksriruguttuuq ukpiqtuaqatiuptiknik. ² Piqpaksrikapta Agaayyutmik tupiksrikaptalu tillisaiñik ilisimanaqtuq piqpaksriñiqput Agaayyutim qitunğaiñik. ³ Piqpaksrikapta Agaayyutmik uvagut tupiksrirugut tillisaiñik, aasiñ tupiksriñiqput tillisaiñik sakiqnajitchuq, ⁴ atakkii qitunğapayaanja Agaayyutim akimatlasirugut nunam iñuñisa ilitqusianiñ. Aasiñ akimatlasirugut ukpiqsrituiñakiptigun [Jesus-mik]. ⁵ Kiñaaasiñ akimatlasiva tuunğaqnaqtauruañiñ suli pigiitchuam kaviuğikkapayaananiñ? Iñuk taamna kisimi ukpiqsriruaq añutim Jesus-ñum Iğñiğutilaanjanik Agaayyutmun.

Ilisimarauruat Jesus Christ-kun

6-8 Aasiin nalupqiginitchikput ilaa Agaayyutmun Igñigitilaanja atakkii piqaqtut pinjasunik ilisimarauruanik. Jesus paptakkaupman imigmik suli maqipkağaluqaqtitnagu augikkani tuqukami, Agaayyun nipligñiqsuq qılanmiñ Jesus Igñiginiplugu. Taatnatun Agaayyutim irrusiaptuuq ilumutuuruuq ilisimaraupmiuq taavruma ilumun Igñigitilaananik. Ilaa ilisimarauruq imikunlu aukunlu suli Agaayyutim irrusiagun, aasiin taapkua pinjasut atirut ilisimarauhigmikni.

9 İnuich ilisimaraupmata akuqtuğagıgıvut, naagaqaa Agaayyutim ilisimaraunulha ukpiqnatluktuq atakkii pinjasuurautigun nipliqsuq ilumutuuplugu Jesus Igñigitilaananik.

10 Kisupayaaq ukpiqsırıuq Agaayyutim uqalhanik Igñigmigun ilisimagaa uummatmiñi taavruma ilumutuutilaana. Kisupayaam ukpiqsırınitchuam taavrumıña ilumutuuhıgmik uqagıpiagaa Agaayyun saglutunıplugu, atakkii tunñanitluni Agaayyutim ilisimaraulhanun Igñigmigun.

11 Agaayyutim ilisimapkağaatıgut taavrumıña itnaqhuni: Agaayyutim qaisanja uvaptıknun inuuhıq Agaayyutıtınqatauruq, aasiin taatnasıq inuuhıq Igñınaniıttuq.

12 Kisupayaaq inuuaqatıqatuuq Igñınanik Agaayyutim inuuhıqatuuq ilaani Agaayyutıtınqatauruamik. Kisupayaaq inuuaqatıqanıtchuuaq Igñıguruamik inuuyumiñaitchuğguuq.

Inuuhıq Iswitchuaq

13 Tuyuqtunja taapkunıña ilipsitñun ukpiqtuanun Igñınagun Agaayyutim nalupqınaitquplusi piqaanıktilaapsitñik inuuhıgmik Agaayyutıtınqatauruamik.

14 Una pisıgıplugu ukpigıllapiagıkput Agaayyun inıqsruqaapta supayaamik pisuhagun tusaaragılha uvaptıknik.

15 İltchuğıpluguasıin tusaaragılha inıqsrupayaaqaapta tavra ilisimapiagıkput qaisaqaanıłha uvaptıknun inıqsruagıkkaptıknik ilaaniñ.

16 Kisupayaam qıñıgumıuñ ukpiqtuaqatni killuqsagılgulu taamna tuquhıgmuunıtkaluanñaan, ki inıqsruutilıuñ Agaayyutmun. Taatnağuni ukpiqtuaqataa inuugısrıuq, atakkii killuqsautai tuquhıgmuunıtılutın. Aglaan killuqsahıq itmiuqtuuq tuquhıgmun ittuq, aasiin uqautıgıpsı inıqsruutıgıtınıtılugu taamna Agaayyutmun.

17 İluqanı killulıqıhıq killuqsautauruq, aglaan killuqsautıpayaat tuquhıgmun inğıtmiut.

18 İlisimagıkput kınapayaaq qıtunğagıliutıkkanja Agaayyutim killuqsaaqsıtılaisılaanja atakkii Igñınan Agaayyutim tugluaqsımaragıgaa, aasiin Tuunğaum atnıgumiñaitchaa kinnıyumiñaitılugulu.

19 İlisimagıkput qıtunğagıtılaaqput Agaayyutmun, aasiin ilisimagıkputtuuq atlat inuich mattumani nunami pigıtılaanıt Tuunğagmun suli ilaan

kinnipługich ilinjich. ²⁰ Iłisimagikputtuuq Iğñigikkañan Agaayyutim aggianilha, aasiiñ ilaan kanjicsipkağaatigut ilaanik ilumuturuamik. Atausiñjuqsimarugut ilaanun ilumuturuamun, Iğñinanunlu Jesus Christ-mun. Ilaa Agaayyutaullapiaqtuq sulı iñuuhuruq isuitchuaq. ²¹ Iłauraamaan, agaayyutiqaqasi agaayyutinñuanik.

Tugliat Tuyuutaiñ John-ñum

¹ Uvaña John ukpiqtuanjuruat qauklijich, tuyuqtuna aḡnamun Agaayyutim piksraqtaagikkañanun suli qitungañiñun piqpagikkamnun ilumun. Uvañañhiñaujitchuna piqpaksriruaña, aglaantuuq iluqatinj tamatkua ilisamaruat ilumutuuruamik piqpagipmigaasi. ² Piqutigiplugu ilumutuuruuq uvaptikni ittuuaq suli itkisipluni qañapak taimuna. ³ Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Jesus Christ Aapam Iḡñiñan iluaqqutillañniagilisik suli ilunñugilusik tutqiksilitiglu ilumutuuruakun suli piqpaksrilikun.

Ilumutuuliḡlu Piqpakkunlu

⁴ Uvaña quviatchallapiaqtuna atakkii ilitchuḡigiga ilañich qitungavich iñuuniañhat ilumutuuruakun, maligutlugu Agaayyutim Aapauruam tillisaa uvaptiknun. ⁵ Aasiñ, aḡnaaq, aglañitchuna nutaamik tillitmik ilipnun aglaan taavrumiña pigikkaptiknik aullaḡniñhaniñaglaan. Inḡikipiñ uumiña, uvagut piqpakkutiruksraurugut avatmun. ⁶ Taamna piqpaksriliq uqautigikkaga itnautauruq: Iñuuniaqtuksraurusi tupiksrilikun Agaayyutim tillisaiñik tusaakkapsitñik aullaḡniñhaniñaglaan. Atakkii ilaan tiligaatigut iñuuniaqupluta piqpaktakun.

⁷ Iñugiaktuat kinnirit tikitchut iñupayaanun uqagaqtuat nalupqinaiqhutin Jesus Christ-mik timiqañiññiplugu. Taatnatchich iñuich kinniraurut suli akililijisquqtaurut Christ-mi. ⁸ Qaunagisitchi ilinjitñiñ. Tavra tammañitchumaiksi savaagikkaqsi aasiñ Agaayyutim akiligisigaasi inuñaiḡlugu. ⁹ Kisupayaaq simmiiruaq ilisauttutaiñik Christ-ñum piqataunitchuq Agaayyutmi. Taamnaasiñ tupiksriruaq ilisauttutaiñik Christ-ñum piqatauruq Aapauruamilu suli Iḡñiḡuruami. ¹⁰ Kiñaliqaa utlautikpan ilipsitñun quliaqtuaqañiluni Christ-ñum ilisauttutaiñik tukkuliqñagu tupiqnun naagaqaa ilaliñagu. ¹¹ Atakkii kisupayaam paḡlagumiuj kinniri piqasiqñiagaa pigiitchuakun savaañagun.

Aqulliich Ilammiuḡutit

¹² Uqaksraukkaḡaluaqtuna aglaan uqautigisunjitkitka ukunuuna tuyuutitigun, aglaan taamuñaguktuna ilipnun uqaqatigilutinaasii. Quviasuutigillapiaḡayaḡikpuk. ¹³ Qitungañisa aḡnam aniqatvich Agaayyutim piksraqtaagikkañiñ tuyuḡaatin nayaanñagmik.

Piñayuak Tuyuutai John-ñum

1 Uvaña John ukpiqtuanjuruat qauklinich, tuyuqtuñja uumuña Gaius-mun piqpagipiakkamnun. 2 Ìlauraamaan, agaayyutigikpiñ supayaaq ihuaqplugu ilipni atniññaqunjitlutinlu. Ìlisimagiga ihuaqtilaan irrutchipkun. 3 Quviasuqpauraqtuñja ilanich aniaqatiut tikitchuat uqautipmatña ilipnik iluqnaullapiagñiplutin Agaayyutmun suli iñuuniagñiplutin ilumutuuruakun. 4 Quviatchaktillapiagaatña sumipayaaq tusaakapkich qitungatka iñuuniagñiplugich ilumutuuruakun.

Gaius Nanğausiaqaqtuq

5 Ìlannamaan, tuniqsimmatrirutin savautrikavich aniqatiunik, suvaluk iglauruanik. 6 Uqautigillautagaat ukpiqtuanjuruat ihuaqqutriñhiñ. Piñlautağniaqtutin qaisaksraqaguvich inugikkañatnik iglauninñatni. Quyaliñiağksi Agaayyun taatnağupsi. 7 Atakkii piqutigiplugu Christ aullaqtut akuqtuisunjaqatin ikayuutmik Jew-ñunitchuaniñ. 8 Uvagut ukpiqtuaguut ikayuqtaksrağigivut taapkua iglauplutiñ agaayuliqsit, savaqatauyumağutli siamitchiñhatni Agaayyutim ilumutuuruaniq uqalhiñik.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

9 Aglakkaluaqtuñja ukpiqtuanjuruapayaanun, aglaan Diotrephes qaukhiutlaturuam suliqutiginitkaaña. 10 Taatnamik agğiguma sagviğñağitka savaani uqaqhuni sagluqsruutigipluta. Taruñja nutqallanitmiuq. Pağlayumiñaitmigai aniaqatiut suli pitchailiraqğugitunniñ tukkiisuktuat ilinjitnik anitqataqğugillu akunğatniñ ukpiqtuanjuruat.

11 Ìlannamaan, tuvraqnagu pigiitchuaq aglaan nakuuruuq. Kisupayaaq atuiruq nakuuruamik agaayyutitñaqtauruq naagasuli taamna atuiruq pigiitchuamik ilitchuqsriñğanitchuq Agaayyutmik. 12 Aglaali Demetrius iñupayaat uqautigillautagaat suli iñuuniathan ilitchuğipkağaatigut ilisimatilaanjanik ilumutuuruamik. Uvaguttuuq uqautigillautagikput ilaa. Ìlisimagiñ uqağikkapta ilumutuutilaanjanik.

Aqulliich Ìlammiuğutit

13 Uqaksraukkağaluaqtuñja aglaan uqautigisunjitkitka ukunuuna tuyuutitigun. 14 Tautukkasuağukkikpiñ aasiññ uqağunuk atautchimi kiiñagruññağutilunuk. 15 Tutqiutiqağiñ. Ìlauraat tuyuqtut nayaanjağmik. Nayaanjağugivut ilauraavut iluqaisa.

Jude-ŋum Tuyuutai

¹ Uvaŋa Jude, savaktaa Jesus Christ-ŋum suli aniqatigiplugu James-ŋum. Tuyuŋigitka ukua iñunŋun tuqłukkanjñun piqpagikkakanjñun Agaayyutim Aapauruam, qaunagikkakanjñunlu Jesus Christ-ŋum. ² Uvvatuq Agaayyutim ilunŋuktaqaqtillisi qiñuiññaqaqtillusri lu suli piqpakkutiqaqtillusri ataramik.

AtanniqsuiłiksrAQ İlisautriŋŋuatigun

³ Piqpagikkamaan, pisuqtilaaptun aglaguktunja ilipsitñun uqautigisukkaluaqlugu anniqsuŋiaq iluqata pigikkaqput, aglaan piyumaatchaktunja pitchuksaaŋukhusri itna, anjuyautisiun ukpiqsriłiq ipqisimaaqulugu Agaayyutim qaisana atausriaqlugu iñunmiñun. ⁴ Atakkii ilanjich agaayyutaitchuat iñuich nalunautchiplutin ilatiniqsut uvaptiknun. Atuŋaŋaat killukun ihuaqqutrisaa Agaayyutipta qaayuŋnaqtuanun pisugruaŋutaitñun timimin suli ilinisa ayaktuaqmipługulu Jesus Christ Ataniqput Anjaayuqaqputlu. Agaayyutim taatnatchich iñuich atanniqsuŋnigai patchisaunipługich inilŋaan.

⁵ Itqaqtitchukkipsi sunik ilisimaanikkaluakkapsitñik. Itqaqsiun una, Atanŋuruam annautigaluaqlugich Israel-aagmiut Egypt-miñ, aglaan aquagun piyaqquŋnigai tamatkua ukpiqqutaitchuat.

⁶ Suli israŋulgich sanjiaqaluaqhutin savaaqagaluaqhutinlu qilanmi uniññigaat irvigigaluaakqatin. Agaayyutim tigutaagñigai taaqtuallapiaqtuami pitukługich isruitchuanik kalimñiŋñik taivrumuŋaaglaan kamaŋaqtuamun uvlumun ilaan atanniqsuiviksrautmiñun.

⁷ Sulipsuq Sodom-lu Gomorra-lu nunaqqıllu avataatniittuat: İñugikkanjich aatchuutigirut inmiknik sayunajigmun, anutigaluatunniñ anutinun. Savaanjich kilgutaaurut tuvraqunğıtlugich, aasriñ nagliksaaŋisirut tatapsausriaŋmiknik isruksraitchuami ikniŋmi.

⁸ Taatnatullapiaq tamatkua siññaktuuraaqtit qaayuŋnaqsigaat timirin pigiitchuakun, suksraŋingıqlugu Agaayyutim anjalatchisaa, uqamaqluutigipluŋıllu tamatkua kamaŋaqtuat pakmani.

⁹ Qaukiatunniñ israŋulgich Michael taatna uqanğıtchuq. Qanaaqatigikamiun tuunŋaq uqavaŋutigiplugu nalligmiknun timaa Moses-ŋum piginiaqtilaana, akitñaqtunŋiññigaa uqamaqluutilugu aglaan uqautilhiñaŋaa, "Atanŋumtuq iñiqtigilisin." ¹⁰ Aglaali tamatkua iñuich uqamaqluutiqaŋuurut supayaanik kanjicsimmaagñiŋisagmiknik. Niŋrutitun aullasriaqłhiñaqhutin ilinjich kanjicsiłhiñaŋaat malikługulu pisugruaŋutrin, aasriñ

taatnaqamin piyaqqukkauniaqtut. ¹¹ Iqsiñamiurut tamatkua! Iñuuniusriqaqtut Cain-tun, akiññaññañhiññaqhutin killuliqiñhiññaaguqhutin pisigiplugu manik Balaam-tun, aasrii Korah-tun piyaqquññaiaqtut pisigiplugu uqavaagutriñiqtin. ¹² Taatnatchich iñuich puyyiluktaqtitun ittut niñiqatigiikapsi, aasrii niñiqataukamin ilipsitñi qaunagiraqtut inmiknuñhiññaq taluqsrisailaakun. Taapkua atrigigaich nuviyat imñilaat añalatañi anuñim. Ittut napaaqtutitun asrirritlaiqsuatitun, amusrimaplutin kanjituummagmin tuqullupiaqhutin. ¹³ Qaiqpaisun tagium itmiut añniñlukman, aasrii kannunaqtuat savaañich itlutin qapukluatun qaim. Uvluñiatun pamiuliktun ittut [taimmausruuruatun]. Taatnatchich iñuich iniksraqaññaiaqtut taagnañsrapiañani taaqtuam qañavak taimuñja.

¹⁴ Enoch-ñumtuuq, tallimat malñuata kiñuviañiñ Adam-ñum, sivuniksriqutigipmigai tamatkua iñuich, uqaqhuni, “Atañii. Ataniq aggigñiaqtuq piqatigilugich kisitchuñnaitlutin ipqitchuat israñuligikkani. ¹⁵ Atanniqsuññaiañai iñupayaurat. Anasriññuqsuññaiañai killuliqiraupayaat agaayyutailaqhutin savaapayaañisigun, sulii agaayyutailaqhutin iñuuniañhatigun, sulii uqamaqñuutipayaatigun uqañikkanisigun akitññaqlugu Agaayyun.” ¹⁶ Tamatkua iñuich uqapiluu triaqtut uqaqtuyaaqhutin, iñuuniaqhutin inmin pisuligruañmiktigun, uqavikhutin sulii nangaqlugich atlat iñuich piññaññaiañiaqhutin pisukkañmiknik.

Kilgutit Algaqsruutitlu

¹⁷ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, itqañiraksrañigisi sivuniksriqutigikkanañich uqqiraqtinñi Atannapta Jesus Christ-ñum. ¹⁸ Ilinisa uqautigaañsri aqulligñi uvluni iñuqañisiñiplugu mitautiksriñuanik iñuuniañgutin inmin pisuligruañmiktigun pigiitчуakun. ¹⁹ Tamarra tamatkua iñuich agvisauruat atinñirrutinun, añalatlutitun nunakñaqtam pisuligruañiñun, sulii piqañitlutin Ipqitchuamik Irrutchimik. ²⁰ Aglaan ilipsi piqpagikkamaan, nappaisitchi ilipsitñik tunñavigilugu ipqinñiñsrauruaq ukpiñun, agaayulusri Ipqitchuakun Irrutchikun. ²¹ Irviqaqtuiññañsri piqpaktaani Agaayyutim, niñiugituiññañglugu Atannaptiknun Jesus Christ-mun tikiutitqulusri ilunñuktanañgun isruitчуamun iñuuliñmun. ²² Ilunñuksrisitchi tamatkunina nalupqisruktuanik ukpiqñsriñmiktigun. ²³ Annautrisitchi ilañitñik nuqitchipmatun ikniñmiñ. Ilunñuksrisitchi atlanik anayasruutigilugu, uumigilugich atnuñaañich puyyiluktakkañi killuqsautim.

²⁴ Uvva, nangaglakput ilaa qaunaksritlaruaq ilipsitnik paasraahksrapsitniin ukpiqsrihipsitni suli tikiutitlapiusri patchisaungigusri quvianakun sivugaanun kamanautaan.

²⁵ Kisimi Agaayyutauruq, aasiin ilaan anniqsugaatigut Jesus Christ-kun Atannaptigun. Kamanautipayaaq, kamaagniqsraq sanji suli anjalatchisipayaaq pigigai taimaknaqana pakmanunaglaan suli qanavak taimuna. Amen.

Sagvikkauuat John-mun

¹ Ukunani makpigaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikkanji. Agaayyutim qaiññigai ilaanun qiniqtitquplugich savaktimiñun sut akuniisrunaqatin atuumasragumaruat. Christ-ñum iłitchuğipkağai savaktimiñun John-mun tuyuğiplugu israğuligikkani ilaanun. ² John-ñum nalupqinaiqługu quliaqtuağiniğaa Agaayyutim uqałhalu Jesus Christ-ñum sagvikkanalu. Uqautiginiğai sut iluqaisa qiniikkani. ³ Quvianamiuruq iñuk agliqiruaq ukuniña sivuniksriqutmik suli quyanaqniqpat taapkua tusraaruat uqałgnik ukuniña suli tupigipluğillu sut aglausimaruat taapkunani makpigaani, atakkii tamatkua atuumaviksrañat qallillapiagataqtuq.

Pağlatit Tallimat Malğunñun Agaayyuviniñun

⁴ Uvaña John aglaniaqtuña ukpiqtuanñuranun ittuanun tallimat malğunni agaayyuviniñi nunami Asia-mi. Iuaqqutrihıqagitchisuaq qiniñiñnamıglu Agaayyutmiñ, pakma ittuamiñ, taimakñaqañ ittuamiñ suli agğiqsağumaruamiñ, taapkunakñalu tallimat malğunniñ irrusrianiñ sivuğaanıittuaniñ aquppiutaqpañan Agaayyutim, ⁵ suli Jesus Christ-miñ tunıqsımapluni iłisimarauruamiñ, añıruamiñ tuqunaruaniñ sivullıqpiañupluni suli sivullıuqtıñitniñ umialguruat nunami. Jesus Christ-ñum piqpagigaatıgıt patchisaiqsıtluta killuıtuıptıknıñ ilaan aunmıgun. ⁶ Ilaan umialıguqtıtkaatıgıt agaayulıqsıguqtıtlugıllıu savautıtuqplugu Agaayyutini aapagıkkaniłı. Kamanaun añalatchısiłı pigıgaa Jesus Christ-ñum taimuña isruıtuhamun. Amen.

⁷ Uvva, agğıñıaqtuq nuviyatıgun.

Iriqauapayaam qiniğisıgaa, ilıñısalu kapıruat ilaanik.

Iluqatinlu atlakaagiich iñuıch nunami uıgualalutin qıagısirut ilaa pisıgilugu.

Aa, taatna itkisıpiaqtuq.

⁸ “Uvaña Alpha-ñuruña suli Omega-ñupluñalu, aullağniısaaq suli isrukıtıchaaq.” Taatna nipliqsuq Atanğuruuq, pakma ittuıaq suli taimakñaqañ ittuıaq agğiqsağumaruağlu, Sanñıpayaaqauqtuq Agaayyun.

John-ñum Qiniquuraatha Christ-mik

⁹ Uvaña John-ñuruña anıqatıgıkkıqısi atausrıñıuqataupluña piqatıgıpsı naglıksaagutınik pisıgilugu Christ, piqatıgıpkauqtuq ilıpsıtñun añaayuaıtmıñi suli piqatıgıpkauhıni ilıpsıtñun iglutuiğmi. Qıkiqtamun atıqauqtuamun Patmos-mik ilıkkauruña quliaqtuaqalıpkun uqałhanıglu

Agaayyutim ilumutuulhaniglu Jesus Christ-ŋum. ¹⁰ Iŋamni Irrutchimi uvluani Atanguruam tusraaruŋa nipimik nipituruamik tunumniñ, itna liilaa qalguqtautiqpaktun, ¹¹ nipliqhuni, “Aglakkumagitin tautukkatin makpiġaanun aasrii tuyuġilugich ukpiqtuanuruunun ittuanun tallimat malġuŋni agaayyuviniñi Asia-mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu, Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu.”

¹² Tarani qiviaqtuŋa qiñiġuklugu uqaqtuaq uvamnun. Qiviaqama qiñiġitka tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich. ¹³ Aasrii qitqatni tallimat malġuk kialuuraqaġviich qiñiġiga atausriq atrilik iñuktun, atnuġaaqaqhuni akuqturuamik isiganmiñunaglaan, suli tapsiqaqhuni kaviqsaat maniniñ satqamigun. ¹⁴ Ilaan niaqua nuyanilu qatiġniqsut ipnaim mitquatun qatiqhutinlu aputitun. Irraksuli inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. ¹⁵ Isiganiksuli qivliqtaġniqsuk patukpatun ipqiqaqtatun uunaksautiqpakun. Nipaasuli tusraġnaġniqsuq quġluqtaqpatun. ¹⁶ Ilaan taliqpinimiñi tigummiñiqsuq tallimat malġuŋnik uvlugianik. Savikpaksuli ipiktuaq avatmulik anniġaaqtuq qanġaniñ. Suli ilaan kiiñanċa qaummagiñniqsuq siqiññaagikmatun.

¹⁷ Tarra qiñiqaŋku ulġuniqsuŋa isigaiñun tuqunaruatun ilipluŋa, aasriiñ iligai taliqpiiich argani uvanun nipliutiŋuŋa, “Iqsiñak. Sivulliuruŋa aqulliupluŋalu. ¹⁸ Uvanċa iñuuruŋuruŋa. Tuqugaluqaŋuŋa iñuusraġataqtuŋa taimuŋa isruituamun. Iñuktun anmautiqaqtuŋa anjalatchiġiqaqtuŋa tuquliġmik suli tuqunaruqaġviniġmik. ¹⁹ Pakma aglakkich sut qiñikkatin suli pakma ittuat suli itchaġumaruat aquagun taavruma. ²⁰ Taapkua kaniqsilgunaitchuŋa qiñikkatin—tallimat malġuk uvlugiat taliqpiani arganma suli tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich—qanuutautilaanċatuvva, tallimat malġuk uvlugiat israġuligigaich tallimat malġuk agaayyuviniich, suli tallimat malġuk kialuuraqaġviich tallimat malġuk agaayyuvigipmigaich.

2

Agaayyutim Uqautai Ephesus-miunun

¹ “Israġulganun agaayyuvium Ephesus-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaġigigai tigummiruam tallimat malġuŋnik uvlugianik taliqpinimiñi, pisruktuam akunġatni tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich.

² “Iᡑsimagitka savaasri, sakuugutisriᡑu iglutukkasriᡑu anuqsrukun. Iᡑsimagigaptuuq ilatchitᡑaisilaaqsi killuliqiruanik iñuŋnik suli isivġiuqtillaaqsi tamatkuniŋa uqaqtuanik

uqqiraqtauniplutin piungitchaluanjagmin suli ilipsi ilitchugiplugu saglututilaanat. ³ Ilisimagiga anuqsrutilaaqsi nagliksaaqtilaaqsilu pisigipluna suli ilipsi nikalinitchusrisuli. ⁴ Aglaan uumina akitnaummatiqagipsi, piqpagingigipsitja inilgaanisun. ⁵ Itqaqsaqsijun piqpaksrihqqaaqsi uvamnik ukpiqsriruaquqapsi. Isrummitqigitchi aasriin savautitqigluja sivuanisun. Isrummitqinngisuaqupsi agqiqiniaqipsi piigluguasrii kialuuraqagviksi inaanin. ⁶ Aglaan nakuuruaraqagaluqtusri uumina, uumiksirusri savaanjitnik pigiitchuanik Nicolait-aagruat uvaptuntuuq. ⁷ Inuk siutiqaqtuaq tusraggatiksranjnik naalagnili Irrutchim uqautigikkaanjnik ukpiqtuanjruuanun. Inuich akimaruat nigipkagniaqitka napaaqtuaniin inuunaqtuam nauruamiin nautchiaqagviani Agaayyutim.

Agaayyutim Uqautai Smyrna-gmionun

⁸ "Isragulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiin itna: Taapkua uqagigigai sivulliuruam aqulliuruamlu, tuqugaluqtuamlu anjtiqksuamlu.

⁹ "Ilisimagitka ihuilliugutisri ilaippauhqsilu (aglaan umialgurusri). Ilisimagitka sanutchisinich tamatkua Jew-nuniruat inugingitchaluaqtitlutinj Agaayyutmun, aglaan ilumun savautriruanjurut tuungagmik. ¹⁰ Sivuuqaginagu nagliksaaqutigiyastrikkaqsi. Uvva, tuungaum isiqtaupkagumaagaqsigai ilasri isivgiukkaviksranjitnun, aasrii ihuilliugisirusri qulini uvluni. Tuniqsimatitchi tuquhpsitnunaglaan, aasriili akilinniaqipsi inuuhigmik isruitchuamik niaququsriqmatun. ¹¹ Inuk siutiqaqtuaq tusraggatiksranjnik naalagnili Irrutchim uqautigikkaanjnik ukpiqtuanjruuanun. Inuich akimaruat atnikkauyumiinaitchut tugliani tuquhhum.

Agaayyutim Uqautai Pergamos-miunun

¹² "Isragulganunli agaayyuvium Pergamos-mi aglagiin itna: Taapkua uqagigigai piqaqtuam ipiktuamik avatmulinjmik savikpanmik.

¹³ "Ilisimagiga inuuniaqtilaaqsi tuungaum anjalatchiviani. Aglaan tuniqsimarusri uvamnun ukpiqqutiqaqtuinaqhusri, uvluinunniiin tuqqutaupman tuniqsimapluni ilisimariga Antipas akunnapsitni tuungaum inuuviani. ¹⁴ Aglaan ikituuranjnik akitnaummatiqagipsi: ilipsi ilaqaqtusri tuvrairuanik ilisauttutinjgun Balaam ilisautriruan Balak-mik killuqsaqtitquplugich Israel-aagmiut. Killuqsaqtut nigikaminj niqinik tunillaaturuanik aanguanun suli sayunakaminj. ¹⁵ Sulipsuuq ilipsi ilaqaqmirusri tuvrairuanik pigiitchuakun ilisauttutinjisigun Nicolait-aagruat. ¹⁶ Isrummitqigitchiasriin. Taatnangisuaqupsi agqiqiniaqipsi anuyyiaqglugich taapkua inuich savikpanmik anniugaaqtuamik qanimniin. ¹⁷ Inuk

siutiqaqtuaq tusraggatiksraḅnik naalaḅniḅi Irrutchim uqautigikkaḅnik ukpiqtuaḅuruanun. Iḅuk akimaruag niḅiksriḅniḅiaḅiga iriqsimaagtuaḅmik Manna-mik suli qaitchiḅlugu qatiqtaamik uyaḅaḅmik. Aasrii uyaḅaḅmi nutaaq atiq aglaqaḅisuruq, kia-unniḅi iḅuum iḅisimanḅisaḅnik kisimiaglaan taavruma iḅuum akuqtuiruam.

Agaayyutim Uqautai Thyatira-ḅmiunun

18 “Israḅulḅanunli agaayyuvium Thyatira-mi aglaḅiḅi itna: Taapkoa uqaliḅigai Iḅniḅan Agaayyutim, iriqaqtuaḅ atriḅlugu ikualaruag ikniq, suli isigaḅi atriqaqhutiḅ qivliqsaqtuatun patukpatun.

19 “Iḅisimagitka savaasri, piḅpaksriḅisilu, ukpiqqutriḅu, savautriḅisilu, suli anuqsruḅis. Iḅisimagigaptuaq una, savaaḅikkapsi pakma qaḅiummatipiḅaich savaaḅikkasri ukpiqsriḅuḅuqqaḅapsi.

20 Aglaan uumiḅa ak-itḅaummatiaḅipsi, iḅipsi iḅatchiḅlugu aḅnaq Jezebel taiyuqtuaq iḅmiḅiḅ sivuniksriḅirimik. Iḅisautigai kinniḅlugich savaktitka sayuḅatquḅlugich suli niḅitquḅlugich niḅinik tuniḅlautaauruanik aḅḅuanun.

21 Piviqaqtikaluaḅiga isrummitḅiḅksraḅanun sayuḅaḅhaniḅ, aglaan isrummitḅigunḅiḅiḅisuuq. 22 Uvva, inillaktinniḅitka ilaalu tamatkualu sayuḅaqatigikkaḅi nagliksaaḅutiḅpauraḅviksraḅatnun inillakmatun siḅiḅviriḅiḅun naḅjirutim.

Taamna piḅiaḅiga isrummitḅiḅisuaḅpata killuliḅiḅimikniḅ. 23 Suli tuḅunniḅitka iḅiḅaḅni. Tarra ukpiqtuaḅuruapayaat iḅtchuḅiniḅaḅat uvaḅautilaḅa iḅisimaruag iḅuich ikpiḅkutaatnik isrummatiniḅiḅlugu. Suli akiliḅisigipsi atausriullaalusri maliḅullapiḅlugu savaaḅsi.

24 Aglaan iḅasri Thyatira-miittuat qapsiḅaluaḅnaisa malingitchuat taavruma piḅiḅtchuamik iḅisauttutaanik suli iḅisaaḅiḅitḅlugich kalipsiksuat nalunaqtuaḅi tuunḅaum, iḅipsi uqautigipsi, Uḅumaiḅiḅutigitḅikkumiḅaitchipsi,

25 aglaan tigum-mitḅiaḅiktaksraḅiksi piḅianikkaḅsi agḅiḅniḅlamnunaglaan.

26 Iḅuk akimaruag savaaḅaqtuiḅaqtuaḅlu pisuliḅikkamnik isruanunaglaan, saḅḅiḅutiksriḅniḅiaḅiga aḅalatchitḅasilugu nunaḅḅiḅpaḅnik. 27 Uma aḅalataḅaḅsiḅiaḅai saḅḅiḅpapiamik saagaḅaqtuatun ayaupiamik saviḅhamik,

aḅalataḅlughich iḅuum siḅuvraḅiḅmatun qiku iḅulik. *Psalm*

2:9

Taatnatun akuqtuaḅaqtuaḅ saḅḅiḅutiḅaḅimnik Aapamniḅ.

28 Suli aatchuḅisigiga uvlaam uvluḅiaḅanik. 29 Iḅuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraḅnik naalaḅniḅi Irrutchim uqautigikkaḅnik ukpiqtuaḅuruanun.”

3

Agaayyutim Uqautai Sardis-miunun

1 “Israğulganunli agaayyuvium Sardis-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqalıgıgai piqaqtuam tallimat malğunınik Irrusrıñiñik Agaayyutim, suli tallimat malğunınik uvlugianik.

“İlisimagitka savaasri. İlipsi taiyuutiqağaluqtusri iñuuruauñiplusri, aglaan tuqunarusri. ² Qiptaitqigitchi. Sayyiqsimaaqsigıñ tamatkua iñuuliqaqtuatsuli tuqugaluaqnagich, atakkii isivgiugniğitka savaasri nalaunñaitlugich sivuğaañi Agaayyutim. ³ Taatnamik itqağilugu qanuq akuqtuiñiqsi tusraayugaagiksuamik tusraakkapsitñik. Tupigisiunıñ taamna isrummitqigusri. Qiptaiñgitchupsi aggiqigisigipsi atrilugu tigliñiaqti.

İlisimayumiñaitchiksi kisumi sassagniğmi aggiğniñaliksrağa ilipsitñun. ⁴ Aglaan piqağaluqtusrisuli ikituuranik iñunıñ Sardis-mi atnuğaağmiknik puyyak-tairagangitchuanik. İliñisa iñuuniaqatiginiagaatña qatıqtaanik atnuğaaqagutıñ atakkii ilıñich nalliummatirut. ⁵ İñuk akımaruaq atnuğaağisıruq qatıqtaanik atnuğaanik, suli piigumiñaitchiga atigikkaña makpigaaniñ iñuulhum. Uqautiginiagıga sivuğaañi Aapama israğuligikkañısalu piginiñlugu. ⁶ İñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalağniñi İrrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanıruuanun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ğmiunun

⁷ “Israğulganunli agaayyuvium Philadelphia-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqalıgıgai ipqitchuanıruam, ilumutuuruamlu, piqaqtuamlu sanñiqutiqałhanik David-ñum saagaqaqtuatun anımautınik. Anımaqpaunıñ kia-unniñ iñuum umikkumiñaitchaa, suli umıkpaunıñ kia-unniñ iñuum anımağumiñaitlugu.

⁸ “İlisimagitka savaasri. Uvva, anımağniagıga talu ilipsitñun kia-unniñ iñuum umikkumiñaisaña. İlisimarunıñ mikiruamik sanñiqakipsitñik. Naagasuli tupiksırırusri uqagikkamnik suli tuniqsimaaqtusri uvamnun piilaagıñgıtıluğ atigikkağa.

⁹ Naalağnisitchi, taapkua iñuich pigikkañı tuunğaum, nipliaruat Jew-ñuniplutıñ Jew-ñunğıñıñagmıñ sagluplutıñ—uvva, utlautipkağisigitka ilipsitñun aasrii purvigipkağlugich sivuğapsitñun suli ilitchuğipkağlugich uvamnun piqpagitılaapsitñik. ¹⁰ İlipsi, tupiksırırusri uqautıkapsi iglutuitquplusri. Taatnamik qaunaginiagipsi iluillıuğvinımi tikiñniaqtuami iluqaanun nunamun uuktuakkauviksrañatnun iñupayaurat nunamiittuat.

¹¹ Aggiğisırınıñ qilampıaq. Tigummitqıagıksıunıñ payanıağlugu pigikkaqsi, kisumununniñ aatitchumiñaitlusri akiññaktaapsitñik akımagupsi.

¹² İñuk akımaruaq ayaguqtinnıagıga agaayyuvikpañani Agaayyutma, aasrii ilaa anıtqıkkumiñaiqsuq. Aglakkisigıga ilaanun atigikkaña Agaayyutma atigikkañalu nunaaqqınan Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem atqağniagıtuaq qılañmiñ Agaayyutimniñ. Suli aglakkisipmigıga ilaanun

nutauruaq atigá. ¹³ Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalagñiñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuruuanun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-gmionun

¹⁴ “Isragulganunli agaayyuvium Laodicea-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqaligigai Amen-ñuruam, tuniqsimaruam ilumutuupluni ilisimaraauruam, aullañniirauruam iñiqtapayaañanik Agaayyutim.

¹⁵ “Iñisimagitka savaasri, nigliñallapiangisilaaqsi unniñ uunallapiangisilaaqsi. Uvvatuq nalliakni ititchi nigliñallapiaqtuamlu uunallapiaqtuamlu. ¹⁶ Uvvaasriñ pisigiplugu uunaavyuñiqsi, nigliñapiangiññiqapsi uunallapiangiñtłusriñ, tivvuaqsahñiñaağupsi qanimniñ. ¹⁷ Uqagaqtusri itna, ‘Uvaña umialguruña. Iñugiaksisaiñtaqtut suurat. Inuqsrañaiqsuña.’ Taatna uqaqapsi nalurusri qanutun ihuñliuqtılaapsitñik nagliñnaqtilaapsitñiglu. Inuqsraqtusri qñitłaitłusriñ atnuğaitłusriñ. ¹⁸ Alğaqsruğipsi tauqsiquplusri uvañniñ maninñik kaviqsaamik ipqiqsakkauruamik iknikun umialgutquplusri, suli tauqsiquplusri qatiqtaanik atnuğaanik qaliğuağlugu kanñunaqtuaq atnuğaiñiqsi suli uqsruğutiksramik mamirrutiksrañatnik irigikkapsi qñitlasriñgitchumuusriñ. ¹⁹ Tamatkua piqpagikkatka suagağigitka nalğusruqługilñ. Taatnamik piliqipiagitchi isrummitqigusriñ. ²⁰ Uvva, qichaqtuña talumi katchaktuqłuña. Kisupayaam tusraayumiñ nipiga añmautiluñalu talumik, isigisiruña ilaanun niğiqatigiasiluguasrii suli ilaan niğiqatigiluña. ²¹ Iñuk akimaruq aquppiqatigipkağniağiga aquppiutaqpamni, uvaptuntuuq akimapluña aquppiqataupmatun Aapaa ilaan aquppiutaqpañani. ²² Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksrañnik naalagñiñi Irrutchim uqautigikkañanik ukpiqtuanjuruuanun.”

4

Nangairuat Qilañmi

¹ Taapkua aquatigun qñiqtuña talumik añmaruamik qilañmi. Aasrii sivulliq nipi tusraakkağa uqaqman uvamnun qalğuqtautiqpaktun itnağaaña, “Mayuğiñ uvuña. Qñiqtinniağikpiñ sunik atuumaniaqtuanik uuma aquagun.” ² Taimmaiñaq Ipqitchuam Irrutchim añalatkaqsigaaña. Qñiqtuña aquppiutaqpañmik inillaksimaruamik qilañmi, aasriñ taavrumiña aquppiruamik aquppiutaqpañmi. ³ Aasrii taamna aquppiruq tarani qñiñaağniqsuq akisuruatitun uyağaktitun kavviağiksaatunlu, suli aquppiutaqpak kaivrağutiqağniqsuq niggamik qñiñaaqtuamik akisuruatun uyağaktun suñauraaqtaatun. ⁴ Avataani aquppiutaqpaum iñuiññaq sisamat aquppiutaqpaqamut. Qñiqtuña iñuiññaq sisamanik umialinñanik aquppiruanik aquppiutaqpañni,

atnuḡaaligaat qatiqtaanik. Niaquḡutiqaḡniqsut kaviqsaamik maniqmik niaqumikni. ⁵ Aquppiutaqpaḡmiñ anniḡaaḡniqsut ikniqpalaich katlulatlu suli niprualaruatlu. Sivuḡaani aquppiutaqpaum naniuraqaqmiñiqsut tallimat malḡuḡnik ikummatiliḡnik ikniḡmik. Taapkua tallimat malḡuk nanipiat Irrusriḡiniḡai Agaayyutim. ⁶ Aasrii sivuḡaani aquppiutaqpaum taḡiuqpauraqaḡniqsuq tapinniluktuatun. Sisamat uumaruat iriḡhaiñalgich saamiktigun tunumiktigunlu inniqsut avataani aquppiutaqpaum. ⁷ Sivulliq uumaruaq atriqaḡniqsuq lion-tun, aasriiñ tuglia uumaruam paḡniqtun, piñayuatsuli uumaruat kigiñaqaḡniqsuq iñuum kigiñaḡatun, aasrii sisamaḡat uumaruat atriqaḡniqsuq tiḡmiaqpaktun. ⁸ Aasriiñ taapkua sisamauruat uumaruat, iḡmikkullaa itchaksrallaanik israḡuqaḡniqsut iriḡhaiñauplutiḡlu ataaniḡlu siḡataaniḡlu israḡuḡisa. Aasrii nipliatiuiñaḡniqsut uvluvakpauraq unnuaqtuummaan,

“Ipqitchuaq! Ipqitchuaq!

Ataniḡ Saḡḡipayaaqaqtuaq

Agaayyun killuqsautaiññiqsuq ipqitchuanuḡpluni,
 ilaa inniqsuq taimakḡa, ittuagḡlu pakma, suli
 agḡiqaḡumaruaḡlu.”

⁹ Qakugupayaaq taapkua uumaruat qaitchipmata nangautmik kamakcutmiglu quyyatmiglu taavrumuḡa aquppiruamun aquppiutaqpaḡmi iñuuruamun taimuḡa isruitchuamun, ¹⁰ iñuiññaq sisamat umialiḡnat sitqum-miraḡniqsut sivuḡaanun aquppiruamun aquppiutaqpaḡmi purvigipluḡu iñuuruuq taimuḡa isruitchuamun, mattaḡḡugich niaquḡutitiḡ aasrii ilipluḡich sivuḡaanun aquppiutaqpaum, nipliḡhutiḡ,

¹¹ “Ataniqpuut Agaayyutikputlu, ilvich nallium-matiruanuḡrutin
 akuqtuiḡksrapnun nangautmik kamakcutmiglu
 saḡḡimiglu,

atakkii iñiqtaḡigitiḡ supayaurat,
 suli pisuḡapkun iñiqtaurur iñuuiḡaḡhutiḡlu.”

5

Imurat Makpiḡaat Ipnaiyaagḡlu

¹ Aasriiñ qiñiqtuḡa taliqpiḡmi argaḡani taavruma aquppiruam aquppiutaqpaḡmi imuranik makpiḡaanik aglaqaqtuanik iluatniḡlu siḡataatniḡlu suli umiktuqsimaruanik tallimat malḡuḡnik nalunaitmiutanik. ² Qiñiqmiuḡa saḡḡiqaqtuamik israḡuliḡmik nipliraqtuamik nipituruamik nipimik, “Kiña nalliummativa qauḡtiḡukḡugich nalunaitmiutat aḡmaḡlugiḡlu imurat makpiḡaat?” ³ Aglaan

kiapayaaq qilammi naagaqaa nunami naagaqaa ataaniunniin nunam anmatlaiinigaich imurat makpigaat naagaunniin qiniqlugich imanat. ⁴ Tarra qaruna atqunapiaq iinuiiniman nalliummatiruamik anmatlalugich makpigaat agliqiruksramik unniin qiniqtuksramik imaigkanatnik. ⁵ Tarani ilanata umialin nat nipliutigana, “Qianak. Lion-ηat kiuvianin Judahm, manuat David-ηum, akimaruq anmatlasriplugich imurat makpigaat suli tallimat malguk nalunaitmiutat.”

⁶ Aasrii aquppiutaqpaum akungatni sisamat uumaruatlu akungatnilu umialin nat qiniqtuna ipnaiyaamik qichaqtuamik qinnaaqahuni tuqputauruatun. Taamna nagruqagnisug tallimat malgunik. Iriqaqmiuqtuug tallimat malgunik, aasriin taapkua tallimat malguk Irrusrigaich Agaayyutim tuyugikkauruat iluqaanun nunamun. ⁷ Ipnaiyaam agqihuni tigugai makpigaat taliqpinan arganin taavrumakna aquppiruamin aquppiutaqpanmi. ⁸ Tigupmagich makpigaat sisamat uumaruat iinuiinnaq sisamatlu umialin nat sitqugnisut sivugaanun ipnaiyaam, atuqtuuraqallaaplutin nuqaqtulinik suli pinaluuraqallaaplutin piluqtamik kaviqsaamik maninmik immaukkaqhutin tipragiksautinik. Taapkua iniqsruhigaich Agaayyutim ipqisitanisa. ⁹ Taapkua atuqtut nutaamik atuutmik itna,

“Ivihinnaq tigutlagitin imurat makpigaat

suli qauqtitalugich taapkua nalunaitmiutat.

Nalliummatirutin atakkii tuqputaurutin

suli augikkapkun tasuiplutin iinunik Agaayyutmun

qanusripayaaniin iinunin atlakaaginik uqautchilinini,
iinunin nakitnapayaaniin.

¹⁰ Ivich umialiguqtitkai agaayuliqsiguqtitlugillu
savautitquplugulu Agaayyutikput,
suli atanuniaqtut nunami.”

¹¹ Aasrii qivalgitchuna tusraapluna inugiallapiagtuanik isragulinik kia inuum kisitlaisaninik. Avataani inniqsut aquppiutaqpaum uumaruat umialin natlu, ¹² nipliqsuat nipitusrilutin,

“Ipnaiyaaq tuqputauruaq nalliummatiruq
akuqtuitlapluni sanjimik,

umialgutmiglu isrumatuhigmiglu, sapignautmiglu, kamakkut-
miglu, kamanautmiglu suli nangautmik.”

¹³ Aasriin tusraagitka uumarupayaurat qilammi, silamilu, nunamilu, ataamilu nunam, tagiumilu—uumarupayaat nani-
payaaq—uqautiqaqtuat itna:

“Nangaun kamakkunlu, iluqaan kamaunlu analatchiglu
pigigaa aquppiruam aquppiutaqpanmi
suli ipnaiyaam taimuna isruitchuamun.”

14 Sisamat uumaruat nipligvigigaat, itna, “Amen.” Suli iñuiññaq sisamat umialinñat purvigigaat [sivugaanun iñuuruamun taimuñja isruitchuamun].

6

Nalunaitmiutat

¹ Qiñiqtuagiga ipnaiyaaq aņmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malģuuruat, aasrii tusraagiga ilañat sisamat uumaruat nipliqsuaq nipitusripluni lilaa katlularuatun itnaqhuni, “Qagģaiñ.” ² Aasrii qiviaqama qiñiqtuñja qatiqtaamik tuttuqpañmik, suli natmaksiqsuaq tuttuqpañmi qiluiññaqagñiqsuq, suli qaitchikkaupluni niaquutmik. Ilaa aullağniqsuq akimaraupluni akimatyatqikhuni.

³ Ilaan aņmaqmauñ tuglia nalunaitmiutam, tusraagiga tuglia uumaruam nipliqsuaq, “Qagģaiñ.” ⁴ Tarra atla tuttuqpak kaviqsaanuniqsuaq anilgitchuq aasrii natmaksiqsuaq sanñimik qaitchikkauniqsuq piiğitquplugu qiñuiññaamik nunamiñ, iñuich tuqqutautiltquplugich avatmun. Tarra qaitchikkauniqsuq savikpauramik.

⁵ Ilaan aņmalgitmauñ piñayuat nalunaitmiutat, tusraagiga piñayuat uumaruat uqallaktuq, “Qagģaiñ.” Qiviaqama qiñiqtuñja taaqtaamik tuttuqpañmik, aasriiñ natmaksiqsuaq taavrumani saagaqagñiqsuaq uqumaisilaagutiñnik argañmiñi.

⁶ Suli tusraalgitchiga nipi akunğatniñ taapkua sisamat uumaruat uqallaktuq, “Sisamat qallutit imanñat mukkaağ akiqagñiaqtuq savaktuam akiññaaktaaksrañanik uvlumi, suli qulit malģuk qallutit imanñat barley mukkaağ akiqagñiaqtuq savaktuam akiññaaktaaksrañanik uvlumi, aglaan minillugik uqsruğlu misruğlu.”

⁷ Aasrii aņmalgitmauñ sisamañat nalunaitmiutat, tusraagiga nipi sisamañatniñ uumaruat uqallaktuq, “Qagģaiñ.”

⁸ Qiviaqama qiñiqtuñja qatiagiyaktaamik tuttuqpañmik. Natmaksiqsuaq taavrumani atiqagñiqsuq tuqqutmik suli tuquaniktuat malikkugu. Qaitchikkauniqsut sanñimik tuqqutçitlaplugu sisamañat iñupayaat nunami savikpakun, kakkaagñakunlu, tuqunakunlu, iqsiñiaqtuatigunlu niğrutinğun nunam.

⁹ Suli ilaan aņmaqmagu tallimañat nalunaitmiutat, qiñiğitka ataani tunillağvium iñuusriñich tamatkua tuqqutaauruat piqutigiplugu uqalħa Agaayyutim suli pisigiaplugu ilisimarauiqtiñ tuniqsimalikkun. ¹⁰ Ilinich niplianiqsut nipitusrillapiaqhutin, “Aatai, Ataniiq ipqitchuami suli ilumutuuruami, qakugun atanniğñaqpiğich tuqqutigikkavut iñuuruat nunami aasrii akisautiluta?”

¹¹ Iluqagminñ qaitchikkauniqsut qatiqtaanik akuqturuanik atnuğaanik aasrii uqautiplugich utaqqiuraallaktuksrauniplugitsuli

naatchianihatnuna glaan iñugiaktiilaaksrautaat savaqatinjisa aniqatiunijllu ukpiqsrihikun tuqqutausagumapmiruat ilinjisituntuuq. ¹² Anmaqmagu itchaksrañat nalunaitmiutat nuna iliqsraqpaurağniqsuq siqifiñiq taaqsimipłuni taaqtaatun ukiłhaatun suli tatqiq kaviqsipłuni auktun. ¹³ Suli uyluğiat katagaalaplutin nunamun, katagaalapmatun asriağikkani fig-ñum napaaqtuaniñ piñaqsigaluaqnagich, ipsullakkaña liilaa anuğiqpaum. ¹⁴ Qilaglu piigñiqsuq imupmatun kaliikkaqtun. Iğgipayauratlu qikiqtatlu nuuttut inimikniñ. ¹⁵ Aasrii umialinji nunam, qutchiksaatlu anjalatit iñuich qaukħuruatlu anuyaktini umialguruatlu sapigñaqtaatlu iñuich, iluqatin savaktaagrutlu savaktaagrungitchuatlu, iriqtut inmiknik qaiğusrunun akunğatnunlu uyağanjisa iğğich, ¹⁶ kappianaplutin iğgiñun uyağanjunlu, “Kattaqisigut aasrii iriguta kiiñananiñ taavruma aquppiruam aquppiutaqpañmi suli qinnautaaniñ ipnaiyaam. ¹⁷ Atakkii kamañtuuaq uvlua qinnautaaknik tikitchuq. Kiñami iğlutuutigiñiqpa taavrumani?”

7

144,000 Israel-aagmiut

¹ Tamatkua aquatigun qiniqtuna sisamanik israğulinjik makitaruanik sisamani iqirğunijni nunam. Tigummi-ugağniğaiç sisamat anuğinji nunam, anuqliqungitługu sumiunniiñ nunamun naagaunniiñ tağiumun naagaunniiñ napaaqtunun. ² Qiniqtuna atlamik israğulinjik qunmukhuni nuirağavianiñ siqinğum, saagaqhuni taluğniqsriqsanjanik iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuqluğaqtuq nipitusriplugu sisamanun israğulinjun sanjiksriñjaniksamaruanun piyaqqukuktatlasiplugu nuna tağiuğlu. ³ Nipliqhuni, “Piyaqqukuktaqnagu nuna, tağiuğlu, napaaqtutlu uvagut nalunaitmiutchiigaluaqata qaunjisigun savaktinijnik Agaayyupta.” ⁴ Tarra tusraagiga kisirrutaat tamatkua nalunaitmiutchikkauruat. Iñugiaktiilaqağniqsut 144,000-tun kiñuviapayaanjitniñ Israel-aagmiut.

⁵ 12,000 kiñuvianji Judah-m nalunaitmiutchikkaurut,

kiñuvianjisuli Reuben-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Gad-ñum 12,000,

⁶ kiñuvianjisuli Asher-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Naphtali-m 12,000,

kiñuvianjisuli Manasseh-ñum 12,000,

⁷ kiñuvianjisuli Simeon-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Levi-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Issachar-ñum 12,000,

⁸ kiñuvianjisuli Zebulun-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Joseph-ñum 12,000,

kiñuvianjisuli Benjamin-ηum 12,000.

Iñugaagruich Nunaaqqipayaaniñ

⁹ Taavruma aquagun qiñiqtuᅇa iñugiallapiagataqtuanik iñuᅇnik kia-unniñ iñuum kisitchumiñaisañiñik nunaaqqipayaauraniñ atlakaagiiñiñlu iñuᅇniñ suli uqausripayaañiñ. Qichağniqsut sivuᅇaanun aquppiutaqpaum suli sivuᅇaanun ipnaiyaam, atnuᅇaaqahutiᅇ qatiqtaanik akuqturuanik qisiqsiutiniglu tigummiugaqhutiᅇ, ¹⁰ nipliraqhutiᅇ nipitusripluᅇu itna,

“Agaayyutiᅇta aquppiruam aquppiutaqpaᅇmi suli ipnaiyaam annautigaatigut.”

¹¹ Iluqatiᅇ israᅇulᅇich qichağniqsut avataani aquppiutaqpaum suli umialiᅇnat sisamatlu uumaruat, sitquqhutiᅇ sivuᅇaanun aquppiutaqpaum nanᅇaᅇaat Agaayyun. ¹² Niplianiqsut, “Amen,

nanᅇaun, kamanaunlu, isrumatuhiglu, quyyanlu, kamakkunlu, saᅇᅇiᅇlu, sapiᅇᅇñaunlu illi Agaayyutiᅇtiknun taimuᅇa isruitchuamun. Amen.”

¹³ Aasrii ilañata umialiᅇnat apiqsruᅇaᅇa, “Kisut makua iñuich atnuᅇaaqatuat qatiqtaanik akuqturuanik? Nakikᅇalu agᅇiqsuaᅇuvat?” ¹⁴ Nipliutigiga, “Aᅇuun, ilisimaruaᅇurutiᅇ.” Aasriiñ ilaan uqallautigaᅇa,

“Tamatkua ihuilliuᅇiqpauraq apqusraaᅇniᅇaat. Igᅇuᅇniᅇaich atnuᅇaatiᅇ akuqturuat, aasrii qatiqsipkaᅇᅇuᅇich auᅇanun Ipnaiyaam.

¹⁵ Taatnaqhutiᅇn ittut sivuᅇaani aquppiutaqpaᅇan Agaayyutim savautipluᅇu uvlumi unnuamiᅇlu agaayyuvikpaᅇani, aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpaᅇmi tugluaqsimaagisiᅇai nayuutiᅇligmigun.

¹⁶ Iliᅇich niᅇisuksiutqikkumiñaitchut naaga imiᅇuksiutqikkumiñaitchut.

Siqiᅇᅇumlu atlamlu uunaum uunniuqtitqikkumiñaitchai.

¹⁷ Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuᅇaani aquppiutaqpaᅇmi niᅇipkaᅇisiᅇai munaqsritun sivulligluᅇiᅇlu iñuunaqtuanun suvlaktuaguraaqtuani, suli Agaayyutim allaqtiᅇisiᅇai qulvipayaat iriᅇitiñiñ.”

8

Tallimat Malᅇuiᅇat Nalunaitmiutat

¹ Uvva ipnaiyaam aᅇmaᅇmauᅇ tallimat malᅇuiᅇat nalunaitmiutat niᅇruisaagataqtut qilaᅇmi siviᅇutilaaliᅇmi sassaᅇniᅇum avvaᅇani. ² Aasriiñ qiñiᅇitka tallimat malᅇuk israᅇulᅇich makitaruat sivuᅇaani Agaayyutim.

Aatchukkauniqsut tallimat malġunġnik qalġuqtautininik.
³ Tarra atlaptuq israġulik agġiġniqsuq. Sivuġaġmuktug tunillaġvijnun, saagaqħuni ikipkaiviliamik tipraġiksautmik piliuqtamik manijnmiñ kaviqsaamiñ. Aatchukkauniqsuq atqunaq tipraġiksautmik avvutigitquplugu injiqsrulhatnun ipqiqsitaupayaat manijnmi kaviqsaami tunillaġvijnmi sivuġaaniittuami aquppiutaqpaum.
⁴ Aasriiñ isinja tipraġiksautim piqatigiplugich injiqsrulhat ipqiqsittuat mayuqtug israġulgum arganjiñiñ sivuġaanun Agaayyutim.
⁵ Suli israġulgum tiguplugu ikipkaiviliaq tipraġiksautmik immiġniġaa iknijnaniñ tunillaġvium, igitluguasriiñ nunamun. Taimma tusraġnaqtut nipit katlulatlu, suli ikniqpalagaqħuni nuna iliqsraqħuniġu.

Qalġuqtautit

⁶ Tarani tallimat malġuk israġulgich piqaqtuat tallimat malġunġnik qalġuqtautininik itqanaiyaqtut niqliqsitchisukħutiñ.
⁷ Sivulliq israġulik niqliqsitchipman, natatquġnat ikniġlu avulik auñmik katanjnisut nunamun. Tarraasriiñ piñayuaġun nunam napaagtui suñaaqtuatlu ivgich ikirut tamatkiquħutiñ.
⁸ Aasriiñ tugliat israġulgich niqliqsitchipman liilaa imña iñġiqpauraq iknaktitaq iġitauniqsuq taġiumun. Tarra piñayua taġium auguqtug.
⁹ Suli piñayuatni taġiumi uumaruat tuquniqsut. Suli piñayuiñich umiaqpaich tamatkigñiqsut.
¹⁰ Piñayuat israġulgich niqliqsitchilġitman uvlugiaqpauraq ikualaruq liilaa auktuuġun kataktug qilañmiñ, katakhuni piñayuiñitñun kurgilla suvlaktuaguraaqtuatlu.
¹¹ Atqa taavruma uvlugiam taiyuutiqaġniqsuq “Sunagñiliq.” Piñayuiñich imġich tuqunaġuġniqsut aasrii iñugiaktuat iñuich tuqurut imiġiilamiñ sunaġnitchuamiñ.
¹² Sisamañat israġulgich niqliqsitchilġitman, taimmaiñaq piñayuiñich siqinġum tatqimlu uvlugiatlu taqsiligniqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piñayua qaumanġiġniqsuq, suli unnuam qaummataan piñayua qaumanġiġniqsuq.

¹³ Qiñiqtitluña tusraagiga tinmiaqpak tinmiruaq qutchikhuni qilañmi uqaqħuni nipitusriplugu, “Nakħiun! Aa, nakħiun iñupayaanun iñuuruanun nunami, atakkii atlat piñasrut israġulgich niqliqsinniaqpatigik qalġuqtautiqpat tatamnaġisiruq.”

9

¹ Tarra tallimañat israġulgich niqliqsitchipman qalġuqtautiqpañmik qiñiqtuña uvlugiamik kataktuamik qilañmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq añmaun natiqsiñaitchumun añmaniġmun.
² Añmaqmaun natiqsiñaitchuaq añmaniq isiq mayuqtug tarakña, itchialañatun

uunaksautiqpaum, siqiniġlu silalu taaqsiruk isiagun anmanigmiñ. ³ Itchialamiñ mitiglagaqtuat anirut qaanun nunam. Qaisauruq sanji atriplugich putyuutilgich nunami sanjiqahutin kapuutilgich tuqunalinik. ⁴ Ilinich tillisiaqaqtut piyaqquluktaitqungitlugich ivginiñik nunam naaga qanusripayaanik sunaaqtuanik naurianik napaaqtuniglu, aglaan kisiisa tamatkua iñuich piqangitchuat taluġniqusriqsanjanik Agaayyutim qaunisigun. ⁵ Suli tillisiaqaqtut tuqqutchtungitlugich iñunik, aglaan atniġñapiagataqtuakun nagliksaaqitquplugich tallimani tatqini, atniġñanatan putyuutilgum kapitnikmatun iñunik. ⁶ Aasrii taipchunani uvluni iñuich pakakkisigaat tuquġiq aglaan paqitchumiñaitchaat. Tuqusrulilapiagisigaluaqtut aglaan tuquġiq qimakkisiruq ilinjitniñ.

⁷ Tarra qiniñanich mitiglagaqtuat atriqagñiqsut tuttuqpaktun itqanaiyaatun anuyaliġmun; niaqunjitni inniqsuq niaquġun liilaa kaviqsaaq manik, suli kigiñanich kigiñanjsitun iñuich. ⁸ Suli ilinich nuyaqaġniqsut nuyanjsitun aġnat, kigutiqaqhutin suli kigutinjsitun lionnat. ⁹ Satqagutiqaġniqsut satqagutititun saviġhatun, aasrii siaksrunjanat israġunisa inniqsuq siaksrunjanatitun aksraliganisa tuttuqpagautit iñugiakhutin sukasriplutin anuyaliġmun. ¹⁰ Suli pamiuqaġniqsut kapuutiqaqhutin atriplugich putyuutilgich. Ilinich atniagutiqaqtut pamiumiktigun, aasrii atniagiruksrauplutin iñunik tallimani tatqini. ¹¹ Ataniqaġniqsut israġulganik natiqsiñaitchuam anmangum. Jew-nuruat atiqagñigaat Abaddon-mik, aasriili Greek-nich taggisiquaġlugu Apollyon-mik, itnautiqaqtuaq Piyaqquqtimik. ¹² Sivulliq nagliksaaġun qaaniqsuq. Uvva malġuk nagliksaaġutik tikiñiaqtuk aquagun taavruma.

¹³ Tarani itchaksranat israġulgich niqliqsitchipman qalġuqtautiqaqanmiñik, tusraaniqsuna nipinik sisamaniñ iqirġuniniñ tunillaġvinmiñ piluqtamiñ manimik kaviqsaaq ittuamiñ sivuġaani Agaayyutim. ¹⁴ Uqautiniġaa itchaksranat israġulgich piqaqtuaq qalġuqtautiqaqanmik, "Pituikkich sisamat israġulgich pituksimaruat kamaqaqtuami kuunmi Euphratesmi." ¹⁵ Tarra pituiġaich sisamat israġulgich itqanaiqsimmatriruat taavrumuna sassagñimun, uvlumunlu, tatqimunlu, ukiumunlu, tuqqutchiruksrauranik piñayunjitniñ iñupayaat. ¹⁶ Aasrii tusraagiga kisirrutaat anuyaktit suli tuttuqpiraqtuat. Iñugiaktilaaqaġniqsut 200,000,000-mik. ¹⁷ Suli qiniġitka tuttuqpaich qiniquuraamni itna, tamatkua aquppiruat ilinjitni satqagutiqaġniqsut kaviqsaatun ikniqtun suli uqaqtaatun sapphire-tun suli sunaqpaluktun sulfur-tun. Aasrii tuttuqpaich niaqunich qiniñaaqaġniqsut niaqunjsitun

lion-nat, suli qanijitñiñ anniuḡaaḡniqsuq ikniq, itchiḡlu, suli sulfur. ¹⁸ Taapkunuuna piñasrutigun nagliksaagutitigun piñayuiñich iñuich tuqqutauniqsut iknikunlu, itchikunlu, suli sulfur-kun anniuḡaaqtuakun qanijitñiñ tuttuqpaich. ¹⁹ Tamatkua sanñiqagñiqsut qaniḡmikkun pamiumikkunlu. Pamiuqagñiqsut nimigiaturun ittuanik niaquligaanik, aasrii atniaḡutiginigaiñ iñuñnun.

²⁰ Suli kisinñuqtat iñuich tuqqutaunḡitchuat tamatkunuuna nagliksaagutitigun isrummitqigunḡitchut savaanajitniñ argagikkagmiñ. Nutqautinḡitchaat putqataqitñ tuunganun, aanguanunlu piliuqtanun kaviqsaanik qatigtaaniglu maninñun, patukpañniglu uyaḡañniglu qirunñiglu, qinñitlaitchuanik tusraatlaitchuanikunniñ pisrutlaitchuaniglu. ²¹ Naagaunniñ isrummitqigunḡitchut iñuaqtuqtauḡimikniñ añatkuuḡimikniñlu, sayuñahḡimikniñlu, tigliktuqtauḡimikniñlu.

10

Israḡulik suli Imurat Makpiḡaurat

¹ Suli qinñiqtuña atlamik sapigñaaqtuamik israḡulinmik atqaqtuamik qilañmiñ, atnuḡaaqaqhuni nuviyamik, niaquḡutiqaqhuni niggamik, kigiñaña qaumapluni siqinñiqtuñ, niuk iliplutik ayanaktitun ikniḡum. ² Ilaa tiggummiagñiqsuq makpiḡauranik añmaruanik argañni, aasriiñ inillakkaa taliqpiich isiganñi taḡiumun, suli saumiich isiganñi nunamun. ³ Nipruaḡniqsuq nipitusrillapiaqhuni, atriplugu lion-ñum uḡiaḡuulangā. Tarraasrii nipruaqman, tallimat malḡuk katlulat niqliqsut. ⁴ Tarraasrii tallimat katlulat niqliqmata aglaksagataqmiañalu. Tusraagiga nipi qilañmiñ uqautriga, “Aglasruñaqnagich uqagikkaniñ tamatkua tallimat malḡuk katlulat, uqautiginagitunniñ.”

⁵ Tarra israḡulgum qinñikkaḡma qichaqtuam taḡiumiñlu nunamiñlu, israutigai argañni qilañmiñ tuñaanun. ⁶ Akiqsruutigiruq ilaagun iñuuruakun taimuñ isruitchuamun iñiqsiruakun qilañmik, nunamiglu, taḡiumiglu, suli uumarua-payaanik taapkunani itna, “Tarani Agaayyutim atuumap-kayasrigai sivunniutigikkani. ⁷ Aglaan tarani uvluni tallimat malḡuata israḡulgich niqliqsitchisagataqpan qalḡuqtautmik Agaayyutim naanniagai kanñiqsilgunaitchuat sivunniutini, uqautigikkani savaktimiñun sivuniksriqirinun.” ⁸ Aasriiñ nipim tusraakkaḡma qilañmiñ uqautilḡitchaaña, “Utlautilutin tiggutyakkich makpiḡaurat añmaqsimaruat argañni israḡulgum qichaqtuam taḡiumiñlu nunamiñlu.” ⁹ Utlakapku israḡulik nipliutigai, “Qailḡakkich makpiḡaurat uvañnun.” Aasrii nipliutigaiña, “Tigulugich nigikkich. Siḡlanñuliḡisigaluaqtutin

aqiaġupni, aglaan siigñaagñaqtuq honey-tun qanipni.”
 10 Aasrii tigukapkich makpigaurat isragulgum arganjiñ
 nigigitka. Tarra qanimni siigñaagtut honey-tun aglaan
 tarra iirgauraanikapkich aqiaġuġa siiglanjuliqsuq. 11 Aasriiñ
 uqautigaana, “Sivuniksriqirusraulgitchutin iñugiaktuatigun
 iñuktigun, nunaaqqisigun, uqautchisigun, umialiktigunlu.”

11

Malġuk ilisimarik

1 Tarani aatchuusriaqaqtuġa uktuutmik ayaupiatun it-
 tuamik, aasrii isragulgum uqautigaana, “Makillutin, uktuġun
 agaayyuvikpaġa Agaayyutim tunillaġvialu, suli kisillugich
 iñugiaktilaanġat taapkua agaayuruat tarani. 2 Aglaan uuk-
 tuġnagu siġalliq katimmavik ittuġaq siġataani agaayyuvikpaum.
 Taamna ilaginagu atakkii aatchuutauruq Jew-ġunġitchuanun.
 Ilinġisa tutmaluginiġaat ipqitchuġaq nunaaqġiq malġukipiaq
 malġunġni tatqini. 3 Suli tuyuġigisigikka malġuk ilisimarikka, at-
 nuġaaqagutik miissunġnik ukiġhaanik. Aatchuġisigikka sanġimik
 1,260 uvluni sivuniksriqirautqulugik.”

4 Taapkuak malġuk olive napaaqtuk suli malġuk
 kialuuraqagviiktarra naparuak sivuġaani Agaayyutaan
 nunam. 5 Aasriiñ kia iñuum atniġniġumigik taapkuak,
 ikniq anniuġaaġniaqtuq qanġakniñ, suli suksraunġiġaġniġaik
 uumigiritik. Kisupayaam atniġniġumigik taatnatchikun
 tuqqutauragġisuruq. 6 Taapkuak sanġiqaqtuk umiksiġlalutik
 qilaġmik sialukkumiñaiġlugu uvlunġitni sivuniksriqihġmin,
 sanġiqaqmilaġutik imġich auguqtitalugich suli nuna
 qanusripayaamik iħuillaġutiqaqtitlaplugu, qanutupayaq
 akulaisigilugu pisukkumik. 7 Tarraasrii taapkuak naatpakku
 uqaqtauliqtik, iqsiñaqtuam niġrugaaġuum mayuqtuam na-
 tiqsiñaitchuamiñ anmaniġmiñ anġuyyitigisigik aasrii akiillaġugik
 suli tuqullugik. 8 Aasrii tuqunaruak timinġik nalagisiruk
 apqutaani nunaaqġim, atannapsi kikiaktuutikkaviani.
 Ilitqusiagun taamna nunaaqġiq atrigigaa Sodom-ġum
 Egypt-ġum. 9 Tarani iñuich nunapayauramiñ nakitñapayaq
 qiniġisigaich tuqunaruak timinġik piñasruni uvluni uvlumlu
 avvanġani. Tuvvaqtitchumiñaitchaichunniiñ tuqunaruak
 timinġik iluviġmun. 10 Iluqatinġ iñuich nayuutiruat nunami
 quviasruutigigaich tuqulħakkun, aasriiñ tuyuqtuutimilaġutinġ
 aatchuutinik avatmun. Quviasrullapiġniqsut atakkii
 taapkuak sivuniksriqirik iħuillaġutitchiñiqsuk tamatkunġa
 iñuuranik nunami. 11 Tarra uvlut piñasrut avvaġmik
 ilaqaqtuat pianikmata Agaayyutim aniġniġan iñuulħan
 isiġniġik taapkuak, aasriiñ makitiqtuk. Iqsitħallapiġniqsut
 tamatkua tautuktuat taapkuñġa. 12 Aasrii tusraagaat

nipituruaq nipi qilaŋmiñ uqaqtuaq iliniknun, “Qağğisitchik,” aasrii ilinik mayuqtuk qilaŋmun nuviyakun, uumiksrimiknun qiñiqtuagtittulik. ¹³ Taavrumani sassağniğmi nuna aulaqpauraqtuq, aasrii qulinjuğutaa nunaaqqim ulğuruq, suli nunam aularuam iñuich tuqqtukai iñugiaktutilaalğich 7,000-tun. Aasriiñ kisinjuqtuat tatamillapiaqhutin nangaiñiqsut kamanautaanik Agaayyutim qilaŋmiittuam. ¹⁴ Tarra tuglia nagliksaagutim pianiktuq. Uvva piñayuat nagliksaagutit aggyasriuraqtuq.

Tallimat Malğuinat Qalğuqtaun

¹⁵ Tarani tallimat malğuinat israğulgich qalğuqtautiqaŋmiñik nipliqsitchiñiqsuq. Aasriiñ sapigñaqtuat nipit qilaŋmiñ itnaqtut,

“Uvakñaniñaglaan añaayuqautaa nunam

añaayuqautigiliutigaa Agaayyutipta suli Christ-ŋan,
aasrii ilaa aŋalatchigisiruq taimuña isruitchuamun.”

¹⁶ Suli iñuiññaq sisamat umialinŋat aquppiruat aquppiutaqpaŋmikñi sivuğaani Agaayyutim, sitquqhutin nangagaat Agaayyun, ¹⁷ uqaqhutin,

“Ataniiq Agaayyuun Saŋŋipayaaqqtuaq, ittuami ataramik pakmalu,

qaitchigiptigiñ quyyatmik,

atakki urriqsuğini kamanallapiaqtuaq saŋŋiñ
suli aŋalatkasigitin iñupayaat.

¹⁸ Iñuñi nunam qinnallapiaqtut,
aglaan qinnautaiñ tikitchuq atanniqsuiviksrağlu
tuqunaruapayaanik.

Pakma aklıiqaqsirutin savaktigikkapnik sivuniksriqirinik
ipqiqsittuanıglu,

suli taluqsriruanik atigikkapnik kamanaiñjaanlu
kamananñaanlu.

Suli piyaqquğniagitin tamatkua piyaqquqtairaut nunamik.”

¹⁹ Tarani agaayyuvikpaña Agaayyutim aŋmaqtuq qilaŋmi, aasrii suluun imalik sivunniugutaanik qiñiğnaqsiruq iluani agaayyuvikpañan. Tarani ikniqpalagaqtuq katlulauraqhunılu, suli nuna aulapluni, atqunallapiaq natatquğnaqhunılu.

12

Ağnağlu Tiritchiaqlu

¹ Tarra atlayuağnaqpauraqtuaq sagviğniqsuq qilaŋmi, suauna ağnaq atnuğaalik siqiñiğmik, aasrii tatqiq ataaniitluni isigañiñ, suli niaquğmiñi niaquğutiqaqhuni qulit malğunınik uvluğianik. ² Iğñiyasriñiqsuq. Iğialaugaqtuq atniğñaliutiplugu iğñisuum. ³ Aasriisuli sagviqsuq atla atlayuağnaqpaktuq qilaŋmi. Tarrali, kamaŋaqtuaq kaviqsaaq tiritchiaqluk

tallimat malgũnik niaqulik aasrii qulinik nagrulik sulii tallimat malgũniik niaqugũtilik niaqugũmiñi. ⁴ Ilaan pamiuñan salikuñigai piñayuiñich uvlugianñi qilaum aasriiñ iksautigiplugich nunamun. Tarra tiritchiaqłuk makittuq sivuğanun ağanam iğñiyasriruam niğisukługu ililgaanja anirgauraqpan. ⁵ Ağnaq iğñiruq anugauramik anjalatchirusramik savilhamik ayaupiamik, aglaan ağanam ililgaanja nuqitauruq Agaayyutmun aquppiutaqpananunlu. ⁶ Tarakña ağnaq aullauruq suviksrailaamun, iniksriukkanjanun Agaayyutim ilaanun. Tarani munağigisiñiğaat 1,260 uvluni.

⁷ Tarra anuyyigñiqsut qilañmi. Michael-lu isragulinilũ akillilũutiniqsut tiritchiaqłunmun. Tiritchiaqłuk anuyakmiuq israguliktuummağmi. ⁸ Aglaan tamatkua akiilikkaurut iniksraqatqikkumiñaiqhutiñ qilañmi. ⁹ Tiritchiaqłukpauraq igitauruq atmun, taamna taimakñaqtaq nimigiñaq, atiqaqtuq tuungagmik Satan-miglu, kinnitñiktuaq iñupayaanik nanipayaaq. Igitauruq nunamun israguliktuummağmi. ¹⁰ Aasrii tusraaruja nipitullapiaqtuamik nipimik uqaqtuamik qilañmi,

“Pakma tikitchuq anniqsuğianja, sanñialu, anayyuqautaalu
Agaayyutipta sulii anjalatchisaa Christ-ñan,
atakkii taamna patchisiquutri aniqatiuptiknik
sivuğanu Agaayyutipta uvlumilũ unnuamilũ igitauruq
atmun.

¹¹ Ilinjisa akiiligaat anuagan ipnaiyaam
sulii ilisimarauhigmiktigun Agaayyutim uqalhanik,
atakkii sugingitkaat tuqqutauniksraqtiñ.

¹² Taatnamik quviasrugitchi, qilaak
sulii iluqasri iñuuruani qilañmi.

Nakliuñ! Nagliksaagun itkisiruq iñunñun nunami tagiumilũ
ittuanun,
atakkii tuungaum tikitkaasri qinnautiqpanmigon
ilisimaplugu sivikitchuami piviqałhi.”

¹³ Uvvaasriiñ tiritchiaqłuum ilitchuğikami sinjitautilaagmiñik
nunamun, maliqsruaqsiñiğaa ağnaq iğñiruaq anugauramik.

¹⁴ Aasrii ağnaq qaitchikkauniqsuq israqqunik
tiñmiaqpaum tiñitquplugu nimigiñamiñ suviksrailaamun,
pamatchiğviksrañjanun piñasruni ukiuni avvağmik ilaplugich.

¹⁵ Uvvaasriiñ qaniğmigun nimigiñaqłuk anitchiñiqsuq imiğmik
kuuktun ulirrutisrukkaluaqługu ağnaq, aullautitqugaluaqługu
ulittuamun. ¹⁶ Aglaan nunam ikayugaa ağnaq anjaqługu
qaniğikkani. Iigaa kuuk tiritchiaqłuum anitanja qaniğmigun.

¹⁷ Tarani tiritchiaqłuum qinnautillapiağaa ağnaq,
aasrii aullaqhuni anuyyiağai kisiñjuqtauruat ağanam kiñuviañi,
tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim

suli uqautiqaqtuat Jesus Christ-mik. ¹⁸ Aasrii tiritchiaqłuk qichagniqsuq siñaani tagium.

13

Malğuk Niğrugaaqłuk

¹ Aasrii qiniqtuŋa niğrugaaqłumik mayuqtuamik tagiumiñ tallimat malğumnik niaqulik qulinik nagruliglu. Niaquğutiqaqmiuq qulini nagruñmiñi, suli niaquğmiñi atiqaqhuni pisaanñatauranik. ² Aasriisuli niğrugaaqłuk qiniikkağa atriqaqtuq leopard-mik, isigaqaqhuniasrii aklam isiganisun, aasrii qanğa lion-ñum qanğatun itluni. Tarra tiritchiaqłuum aatchuğniğaa niğrugaaqłuk sanñimiñik, aquppiutağmiñiglu, kamañaqtuamiglu aňalatchiğmiñik. ³ Qiniğiga ilañat niaquñiñ niğrugaaqłuum ikiliqsimaruaq liilaa tuqusrimaplugu, aglaan ikinja mamisrimaniqsuq. Iñupayaam nanipayaaq quviğusruutiginigaa maliklugulu. ⁴ Iñuich purviginiğaat tiritchiaqłuk aatchuqtuuaq aňalatchiğmiñik niğrugaaqłumun suli purvigipmigaat niğrugaaqłuk uqaqhutiñ, “Kamañağniaqpat taamna niğrugaaqłuk! Suli kia aňuyakkumiñaqpaun akilliğiglu?”

⁵ Suli niğrugaaqłuk uqaqtitauniqsuq pigiillapiaqtuanik pisaanñatinik aňalatchitquplugu malğukipiaq malğumni tatqini. ⁶ Taavruma aňmaqługu qanni uqamaqłutiniğaa pisaanñatinik akitñaqtuqługu Agaayyun ilaan atqalu iñuuniagvialu taputiplugich iñupayaat nayuutiruat qilañmi. ⁷ Ilaa aňuyaktitauniqsuq ipqisitaniniñik Agaayyutim akiillilugich. Suli qaitchikkaauruq sanñimik aňalatchiğmik qanusripayaanun iñuñnun atlakaagiñik uqautchiliniñunlu, iñuñitñun nunaaqqipayaat. ⁸ Aasrii iluqağmiñ iñuich nunami purvigigisigaat niğrugaaqłumun, iñuich atinich aglaksimaitchuanun Ipnaiyaam Tuqqutauruam makpigaanjitñi iñuuruatigun sivuani nuna iñiqtaunaiññaan. ⁹ Kiñapayaaq siutiqaqtuuaq ki tusraali.

¹⁰ Kiñapayaaq sivullikkaugumi tigutaanuligmun tigutaanuvimunñiaqtuq.

Kiñapayaaq tuqqutauruksraugumi savikpakun savikpakun tuqqutaugisiruq.

Tarra taatniitpan Agaayyutim iñuñi iglutuutiruksraurur ukpiqsriğiqaqtuiniğutiñ.

¹¹ Tarrasuli qiniğitchuŋa atlamik niğrugaaqłumik sagviqsuamik nunamiñ. Malğumnik nagruqağniqsuq ipnaiyaatun aasrii iqsiñaqtuanik nipiqaqhuni tiritchiaqłuktun. ¹² Aňalatchiruq sivullium aňalatchiğhagun niğrugaaqłuum takkuani. Purvigipkağniğai iñupayaat nunami sivulligmun niğrugaaqłumun, ikiliqsimakkauruamun aasriiñ

mamititaupluni. ¹³ Ilaa savaaqagñiqsuq kamañaqtuanik quviqnaqtuanik, ikniqunniñ kataktitlugu qilañmiñ nunamun takkuatni iñuich. ¹⁴ Aasriñ kinnitñiñiqsuq iluqaitñik iñuñnik iñuuruanik nunami tamatkunuuna quviqnaqtuatigun savaagikkağmigun takkuani sivullium niğrugaaqłuum. Uqautiniğai tamatkua iñuich nunami iñiqsitquplugich atrinjanik taavruma niğrugaaqłuum ikiliqsamaruam savikpakun iñuuplunisuli. ¹⁵ Ilaan iñuuliksrítkaa atrinjanun niğrugaaqłuum suli atrinjan niğrugaaqłuum uqatlapkaqlugu. Tamatkua putchungitchuat kamaksrisungitchuatlu atrinjanun niğrugaaqłuum tuqqutaupkağniğai. ¹⁶ Suli taavruma nalunaitmiutchiqsinniağai qaunjisigun iluqaisa iñuich kamañaitchuat kamañaqtuatlu, umialguruatlu ilaippauruatlu, savaktaagruungitchuatlu savaktaagruuruatlu, talliqpiagun argañisa naagaqaa. ¹⁷ Aasrii kiñaliqaa tauqsigumiñaitchuq naaga tunniqqaiyumiñaitchuq, kisimiñaglaan tamatkua piqaqtuat nalunaitmiutamik atigikkañjanik niğrugaaqłuum naaga kisirrutaanik atqan. ¹⁸ Uvva taamna kalipsiksuq suli iñupayaaq kañiqsisiqaqtuksrauruq. Iñuum kañiqsitłaruam kisilliñ kisirrutaa niğrugaaqłuum. Taamna kisirrutigigaa iñuum, aasrii kisirrutiaqqtuq 666-mik.

14

Atuutaat 144,000 Annautikkauruat

¹ Tarani qiviaqama qiniğiga ipnaiyaaq makitaruaq qimiğaanani Zion-ñum. Piqatiqagñiqsuq 144,000 iñuñnik piqaqtuanik atigmiñik Aapamiłu atqanik aglausimaruaniq qauğmikni. ² Aasrii tusraaruña nipinik qilañmiñ nipaaton quğluqtaqpaum katlulaqpauraqtuamlu aasriisuli nipaaton atuqtuuraqtuat nuqaqtiliñnik atuqtuoramiknik. ³ Ilinich atuqtut nutauruamik atuutmik sivuğaañi aquppiutaqpaum suli sivuğaatni sisamat uumaruatlu umialinmatlu. Aasrii kia-unniñ iñuum ilitchumiñaiñiğaa taamna atuutaat aglaan kisimiñ taapkua 144,000 iñuich tasukkauruat nunamiñ. ⁴ Taapkua iñuich qaunagirut inmiknik atlatuhğimiñ, atakkii tuvaaqataitchut. Ilinisa malinniğaat ipnaiyaaq napmupayaaq aullaqman. Taapkua tasuqsimakkaurut akunğatniñ iñuich auñagun ipnaiyaam. Suli taapkua sivulliurut qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaamunlu. ⁵ Uqaqamiñ sagluuqtuatlaitchut. Patchisiqutinagumiñaitchut sivuğaañi Agaayyutim, atripługich iñuktitun taqsraqtailaaton.

Piñasrut Israğulğich

⁶ Tarani qiniqtuña atlamik israğuliñmik tiñmiruamik qutchikhuni qilañmi isruitchuamik tusraayu-
gaagiksuaqagñiqsuaq uqautiksrağmiñik tamatkununa

nayuutiruanun nunami, qanusripayaanun iñuñnun atlaakaagiñik uqautchilijñun, iñuñitñun nunaaqqiqpapayaat. ⁷ Uqaqtuq nipitusrillapiaqhuni, “Taluqsrisitchi Agaayyutmik kamaksruǵlugu, atakkii tikitchuq sassagñik atanniiviksraña. Purvigisriun ilaa iñiqsruaq qılanmik nunamiglu tagiumiglu suvliktuaǵuraaqtuaniglu.” ⁸ Atlam israǵulgum malijñigaa uqaqhuni, “Suksraungikkauruq, kamañaqtuq nunaaqqiq taggisqaqtuq Babylon-mik suksraungikkauruq, atakkii kinniplugich iñupayaat nunami killuqsagtinnigai inñiñun, imiliqtitlugich iñupayaat sayuñathan sanñiruamik wine-nañanik.” ⁹ Atlasuli piñayyak israǵulik maliguutpimiuq taapkuñnuuna uqaqhuni nipitusripluni, “Uvva, kisupayaam iñuum purvigigumiun niǵrugaaǵluk atrıñalu akuqtuǵulugulu nalunaitmiutaña uuma qaumigun naagaqaa argañmigun, ¹⁰ taavruma iñuum imigisipmigaa wine-naña qinnautaan Agaayyutim, kuvikkauruq avuılaaq qallutaanun ilaan qinnautiqpañan. Taamna iñuk nagliksaaqtitaugisiruq iknikun sulfur-kunlu sivuǵaatni ipqitchuat israǵulgich suli sivuǵaani ipnaiyaam. ¹¹ Aasrii itchiulangãa ikniǵum nagliksaaqtitauruatigun mayuqtuaǵisiruq taimuña isruitchuamun. Ilinich iñiqtuiqsiagviitchut uvlumi unnuamiñu, tamatkua putqataqtuat niǵrugaaǵuñmun atrıñanunlu, suli kisupayaaq akuqtuiruq nalunaitmiutañanik atqaniglu.” ¹² Uvvaasriiñ ipqiqsittuat iǵlutuutiqaqtuksaurut, tamatkua tupiksriuat tillisaiñik Agaayyutim suli ukpiqsriuat Jesus-mik. ¹³ Aasriiñ tusraaruña nipimik qılanmiñ uqaqtuamik, “Aglagiñ. Quvianamiurut tuquniaqtuat uvakñaniñaglaan tuniqsimaliǵmiktigun Ataniǵmun.” “Tarrallapiaq! Ilinich miñguiqsiagisirut savaagmikniñ suli akuqtuǵisigaich akiññaktaatiñ savaagmiktigun.” Taamna irrusriq uqautigikkaña.

Kiprivik Katitchiviglu Nunami

¹⁴ Tarani qıñiqtuaqtılunãa qıñiqtunãa qatiqtaamik nuviyamik, aasriiñ una aquppiugaqtuq qaañani nuviyam inniqsuq iǵñiñatun iñuum. Niaquǵmiñi manijmik kaviqsaamik ni-aquǵutiqaǵniqsuq, suli argañmiñi saagaǵniqsuq ipiktuamik kipritmik. ¹⁵ Suli atla israǵulik aniruq agaayyuvikpañmiñ, tuǵluqhuni taavrumuña aquppiruamun nuviyami, “Tigulugu kiprisin kipriiñ, atakkii katitchiviksraq tikitchuq. Piñjuqtuat asriat katinnaqsirut nunami.” ¹⁶ Tarra taavruma aquppiruam nuviyami atuqsagaa kiprisini nunami, aasrii nunami piñjuqtuat asriat katitlugich.

¹⁷ Tarani atla israǵulik anilgitchuq agaayyuvikpañmiñ ittuamiñ qılanmi, ilaaptuuq kiprisiqaǵmiñiqsuq ipiktuamik.

¹⁸ Aasriiñ atla israǵulik amakñaqtuq tunillaǵviñmiñ

saŋŋiqaqtuaq aŋalatlaplugu ikniq. Nipruaqtuq nipitusripluni taavrumuŋa tigummiruamun ipiktuamik kipritmik uqaqhuni, “Atuġuŋ ipiktuq kipriñ, aasrii katillugich asriat siigñaqtuat nunamiñ, takku asriat piŋŋullapiaqtut.”¹⁹ Tarra israġulgum kiprisautigigaa kiprisini nunamun. Katitkai asriat nunamiñ igitlugich misriqqivikpauranun qinnautaan Agaayyutim.²⁰ Misriqqivium imaña tutmiqataġigaaat siłataani nunaaqqim, aasriiñ auk maqiruq misriqqiviniñ uŋasriksilaŋa 200 mile-latun aasriiñ ititilaaliqhuni tuttuqpaum qaqluġutiknunaglaan.

15

Israġulgich Aŋalatchiruat Ihuilıiugutiqpauranik

¹ Qiñiqtuŋa atlamik atlayuaġnaqtuamik qılaŋmi kamaŋaqtuani quviqnaqtuamik. Tallimat malġuk israġulgich piqaġniqsut tallimat malġuŋnik ihuilıiugutiqpauraksranik. Aqulliqsaanurut atakkii qinnautaa Agaayyutim nunjitchaaġutiqaqtuq taapkuniŋa.

² Tarani qiñiqtuŋa taġiumik taġġaqtuutitun liilaa ılaratun ikniġmik suli taapkuniŋa akimaruanik niġrugaaqluŋmiñ suli atriŋaniñ kisirrutaaniñlu atqan. Qichaġniqsut siñaani taġium ittuam taġġaqtuutitun, tigummipluġich nuqaqtilgich atuqtu-urat Agaayyutim aatchuutai.³ Iliŋisa atuġaġaat atuutaa Moses-ŋum savaktaan Agaayyutim suli atuutaa ipnaiyaam uqaqhutiŋ,

“Kamaŋaqtut quviqnaqhutiŋlu savaatin,

Ataniiq Agaayyuun Saŋŋipayaaqaqtuatiin.

Nalaunŋaruŋurut suli ilumutuuruq pilġusritin,

Umialigiplutin iñuich nunaaqqiqaŋni.

⁴ Ataniiq, kia taluġiŋitkisivatin

kamakkuŋtiqaġlugulu atigikkan,

atakkii kisivich ipqitchuanurutin.

Iñuich nunaaqqipayaaniñ agġiġisirut purvigilutin,

atakkii qiñiġniġaich iluqaġmiŋ suraġautitin nalaunŋaruat.”

⁵ Taavruma aquagun qiñiġniġiga ipqiñniqsauruaq ini agaayyuvikpaŋmi qılaŋmittuami aŋmaġataqtuaq.⁶ Aasrii tallimat malġuk israġulgich anirut agaayyuvikpaŋmiñ, piqaqhutiŋ tallimat malġuŋnik ihuilıiugutiqpauraksranik, atnuġaaqaqhutiŋ salumaruanik qaummaġiksaanik ukiłhaaġiksaanik, suli tapsiqaqhutiŋ maninmik kaviqsaamik satqaŋmiktigun.

⁷ Tarra ılaŋata sisamat uumaruat aatchuġai tallimat malġuk israġulgich tallimat malġuŋnik piŋalunik kaviqsaamiñ maninmiñ piłianik immaukkaqtuanik qinnautaanik Agaayyutim iñuuruam taimuŋa isruitchuamun.⁸ Aasrii agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamanautaaniñ

saŋŋianiñlu Agaayyutim. Kiñaaunniñ iñuk isitlayumiñaitchuq agaayyuvikpaŋmun naatchigaluaqŋagich tallimat malguk israğulgich taapkunija tallimat malgũŋnik ihuilliuğutiqpauranik.

16

Iluligaurat Imalgich Qinnautaanik Agaayyutim

¹ Tarani tusraaruŋa nipituruamik nipimik taavrumakŋa agaayyuvikpaŋmiñ uqaqhuni taapkunuja tallimat malgũŋnun israğuliŋnun, “Kuvvityaqsigin nunamun imanich iluligaurat qinnautaa Agaayyutim.” ² Tarra sivulliq israğulik aullaqtuq kuviplugu iluligaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniğñapiagataqtuatlu killiğruat ilirut iñuŋnun piqaqtuanun nalunaitmiutanjanik niğrugaaqłuum purvigiplugulu atrija. ³ Tuglian israğulgum kuviñiğaa iluligaurani tağiumun. Tarra iliruq liilaa auŋa tuquŋaruam iñuum, aasrii uumarupayaat tağiumi tuquplutin.

⁴ Piñayuaknik israğullak kuviñiğaa iluligaurani kuŋnun suvliktuağuraaqtuuanunlu. Suli tamatkua imğat auguqtuq. ⁵ Tarra tusraagiga israğulik aŋalatlaruaq imiğmik uqaqtuaq,

“Nalaunŋapiaqtutin atanniikavich taatna,
ilvich ittuami ataramik pakmalu ipqitchuamiłu.

⁶ Atakkii iñuich maqipkaiñiqsut auŋatnik ipqiqsittuatlu sivu-niksriqirautlu,
aasrii aatchuğitin auŋmik imigaksraŋatnik. Taatnagak-srauruttakku.”

⁷ Suli tusraaruŋa nipimik tunillağviŋmiñ uqaqtuamik,
“Aa, Ataniiq Agaayyuun Saŋŋipayaaqatuatiin,
atanniqsuutitin ilumutuurut nalaunŋapiaqhutin.”

⁸ Sisamanjata israğulgich kuviñiğaa iluligaurani siqiñiğmun. Tarakŋaaglaan siqiñgum uunanjan iñuich uunniqipkağniğai atniłuutiqaqługich. ⁹ Suamaruam uunaum iñuich ikigai. Aasriisuli taimaqłuutiniğaat atqa Agaayyutim ihuilliuğutiqpauraqtitchiruam, suli isrummitqiñgitchut kamakkutiqağuglugu kamanautaa.

¹⁰ Tallimanat israğulgich kuvisiruq iluligauragmiñik aquppiutanjanun niğrugaaqłuum, aasrii aŋaayuqautaa taaqsillaapiatuq. Iñuich kiŋmagaich uqqatin atniğñaaqpagitłutin

¹¹ taimaqłuutiplugu Agaayyun qilaŋmiittuaq pisigiplugu atniğñatin killiğruatinlu. Naagasuli mumiguliñgitmiut pigiitchuaniñ savaagmikniñ.

¹² Itchaksraŋat israğulgich kuvisiruq iluligauragmiñik kuukpauranjanun Euphrates-ŋum, aasrii taamna kuuk pal-iğniğaa itqanaiqsaqługu apqutiksraŋat umialinich kivaknam tuŋaaniñ. ¹³ Tarraasrii qiñiqtuŋa piñasrunik salumaitchuanik irrutchiñik liilaa naagaayinik anniugaqtuanik qanğaniñ

tiritchiaq̄uum suli qanganiñ niḡrugaaq̄uum suli qanganiñ tanjiḡilaaqtuam sivuniksriqirim. ¹⁴ Taapkua irrusriq̄lunich tuunḡaum savaaqaqtut quviqnaqtuanik. Taapkua piñasrut irrusriq̄lunich aullaḡaqtut umialipayauraniñun nunam nanipayaaq, atautchimuktitchaq̄lugich anuyaq̄plugich kamañaqtuami uvluani Agaayyutim Sañjipayaaqaqtuam. ¹⁵ (“Naalaḡnisitchi! Aggiḡñaqtuḡa atrilugu tiglin̄iaqti. Quviasruktuq iñuk itqummaaḡiksuaq qaunagiplugich atnuḡaani. Tarrakii aullaḡumiñaitchuq atnuḡailaaḡuni suli kannuḡilugu atnuḡaisilaani.”) ¹⁶ Taapkua irrusriq̄lunich katinniḡaich atautchimun inimun taiyuutiqaqtuamun Armageddon uqautchisun Hebrew-t.

¹⁷ Tallimat malḡuata israḡulgich kuviñiqsuq iluligauraḡmiñik silamun. Tarraasrii kamanallapiaḡataqtuaq nipi nipliqsuq aquppiutaqpañmiñ agaayyuvikpañmi uqaqhuni, “Naatchirut.” ¹⁸ Tarani tusraḡnaqtuq katlulat, ikniq-palagaqhuni suli nuna iliqsraqpauraqhuni. Qañanniiñ taatnatun nuna iliqsranḡanḡitchuq. Taamna nunam iliqsraqpaural̄ha suañaniqsrauruq nunam aullaḡniivianiñaḡlaan. ¹⁹ Kamañaqtuaq nunaaq̄qiq avguḡniqsuq piñasruutluni, suli nunaaq̄qich nunami piyaqqukkaurut. Agaayyutim itqaḡigaa kamañaqtuaq Babylon qaitchuk̄lugu qallugauraq immaukkaqtuaq wine-nañanik, tarra ilaan tatamnaqtuaq qinnautaa. ²⁰ Suli qikiqtapayaurat piiqsut iñḡipayauratlu paqinnatqikkumiñaiqhutin. ²¹ Suli natatquḡnaqpaurat kataktut iñun̄un qilañmiñ uqumaisilaaqaqtuat 100-pound-tunlaa. Aasrii iñuich taimaq̄luutigaat Agaayyun piqutigiplugu ihuilliuḡutiqpauraq natatquḡnatigun, taamna ihuilliuḡutiqpauraq tatamnaqpagit̄luni.

17

Akiisuqpaglu Niḡrugaaq̄luglu

¹ Tarani ilañat tallimat malḡuk israḡulgich piqaqtuat tallimat malḡun̄nik iluligauranik uvamnukhuni uqautigaaña, “Ki. Qiñiqtitkisigikpiñ tatapsausriaksrañanik akiisuqpaum aquppiruam iñugiaktuani imiḡni. ² Umialin̄i nunam sayun̄aqatiqaḡniqsut taavrumiḡa akiisumik, suli iluqatin̄ iñui nunam imiliḡniqsut imiqhutin̄ wine-mik sayun̄al̄hanik akiisum.” ³ Uvvaasriiñ Ipqitchuamun Irrutchimun añalatitlun̄a israḡulgum aullautigaaña suviksrailaamun. Aasriiñ qiñiqtuḡa aḡnamik aquppiruamik qaañani kavviḡiksaam niḡrugaaq̄uum aḡlaqaqtuam pigiitchuamik pisaaññatinik iluqaani qaamiñi. Taamna niḡrugaaq̄luk tallimat malḡun̄nik niaquqaqtuq suli qulinik nagruqaqhuni. ⁴ Aḡnaq atnuḡaaq̄aḡniqsuq qiññaḡiksuanik tun̄jaq̄taanik

kavvigiksaaniglu, suli qiñiyunaqusriqsuqhuni maninmik kaviqsaamik suli akisuruanik uyagauraamik suli qatiqtaanik sunauraqpannik.

Arganmiñi tigungmiñiqsuq qallutmik piluqtamik maninmiñ kaviqsaamiñ immaukkaqtuamik naggunallapiağataqtuanik atuummiruanik sayunağigmigun.

⁵ Ađnam qaunani aglaqađniqsuq atigmik kanjqsilgunaitchuamik,

“Babylon, kamañaqtuaq,

Aakanat Akiisut

naggunallapiağataqtuapayaatlu nunamiittuami.”

⁶ Tarra qiñigiga ađnaq imiliqsuaq aunaťnik ipqiqsittuat suli aunaťnik tuqqutauruat pisigiplugu ukpiqsriłiqťin Jesus-mik.

Qiñiqapku ađnaq atqunaq quvigusruktuñ ⁷ Aasrii israđulgum uqautigaaña, “Suvaata quvigusrukpič? Uqautigisigikpiñ kanjqsilgunaitchuañanik ađnam suli taavruma niđrugaaqhum usriaqsiđvian, niaquqaqtuam tallimat malgunik nagruqaqhunił qulinik. ⁸ Niđrugaaqłuk qiñikkan itkaluaqtuaq inđiqsuq pakma, suli mayuđumaaqsiruaq natiqsiñaitchuamiñ añađniñiñ aasriiñ piyaqquđvinmuktuksrauluni. Iñuich iñuuruat nunami tamatkua atinich aglaksimaitchuat makpiğaañani iñuulhum iñiqtaulğatałhaniñaglaan nunam quvigusrukkisirut qiñigumitruñ niđrugaaqłuk itkaluaqtuaq suli inđiqhuni pakma suli sagvitqikkisipluni iłaatnigu.

⁹ Iñuk kanjqsisuktuqaq taavrumiña isrumatułiqaqtuksrauruq Agaayyutmiñ. Tallimat malguk niaqut tallimat malguk qimigaañurut taavruma ađnam aquppivigikkañi. Tallimat malguk umialgupmiittuuq. ¹⁰ Tallimat umialgich umialgunaiđniqsut, atausriq umialgusugaaqhunisuli, suli atla aggiqsagumapluni. Taimma aggiđumi umialguurallakkisigaluaqtuq sivikitchuami pivinmi. ¹¹ Aasriił niđrugaaqłuk itkaluaqtuaq inđiqhuni pakma, taamna tallimat piñayuđigaat atangich aglaan iłagigaat tallimat malguk atangich. Suli piyaqquđvinmukkisiruaq. ¹² Aasriiñ qulit nagruich qiñikkatin qulit umialgurut akuqtuimaitchuatsuli aňalatchiłiksramik umialiktitun, aglaan sañniqađumaaqtut umialiktitun sivikitchuami pivinmi piqatigilugu niđrugaaqłuk.

¹³ Taapkua atautchiñamik sivunniutiqaqtut, suli qaitkisigaat sañnigikkaťin aňalatchiłiksraťinlu niđrugaaqłunmun.

¹⁴ Ilinich aňuyyağisirut ipnaiyaamun aglaan ipnaiyaam akiilgisigai, atakkii Ataniđigaat atangich suli umialigigaat umialgich, suli tamatkua piqatauruat ilaani tuqłuutiqaqtut piksraťtaañplutiñ suli tuniqsimaplutiñ.”

¹⁵ Aasriiñ israđulgum uqautigaaña, “Imđich qiñikkatin akiisum aquppivigikkañi, tamarra iñuich iñugiallapiaqhutiñ nunaaqqipayauraniñ uqausriqaqtuat atlakaagiiñik. ¹⁶ Suli qulit nagruich qiñikkatin suli niđrugaaqłuum uumigiagutigisi-

gaat akiisuq. Ilinisa aatkisigaat suurapayaaniñik unillugu atnugailaaq aasriiñ nigipmilugu timaa ikipkaqmilugu iknigimik. 17 Atakkii Agaayyutim kipigñiugutiqaqtinnigai tanjiguklugich ilaan sivunniutini atausriñjuqulugillu qaitchitqulugillu ilinich anjalatchiñiksrañatnik umialiktitun nigrugaaqñunmun, Agaayyutim uqalhi immiumaniañhatnunaglaan. 18 Añnaq qiiñikkan nunaaqqigigaa kamanaqtuaq atanniqsimatniktuaq umialinjitñik nunam.”

18

Babylon Suksraungikkauruq

1 Tamatkua aquatigun qiiñiqtuña atlamik israqulinmik atqaqtuamik qilañmiñ anjalatchiñiqpauraqaqhuni, aasriiñ iluqaan nuna qaummagiksipkagaa qaumanigmiñik. 2 Tarra nipruağniqsuq itna,

“Babylon kamanaqtuaq suksraungikkauruq, tarra ilumutuuruq!

Inigiliutigaat tuungailu qanusripayaatlu irrusriqñuich sulipsuuq qaayugñaqtuapayaatlu uumiñaqtuatlu tinmiağruich.

3 Babylon qaitchigai wine-mik iñunich nunaaqqipayaat imiliqtitlugich

sayuñathan sanñiruamik wine-nañanik.

Umialinji nunam sayuñaqatiginiñaat ilaa, sulitauqsigñiaqtinjiñ nunam umialguğvigiplugu umialgutitigun akuqtukkanich ilaan atugauñhagun.”

4 Tarra tusraapmiuñ atlamik nipimik qilañmiñ uqaqtuamik, “Iñunmaan, annisitchi taavrumakña nunaaqqimiñ.

Ilipsi ilauruksraungitchusri killuqsautaiñi, piqataungitchumausriñ iluilliuğutiksrautaiñi.

5 Killuqsautai iñugiaktut qutchiksiplutin qilaqtun, sulitauqsautai Agaayyutim itqagigai savamaqñuutai.

6 Utiqtitchivigisriun Babylon qaisañatun ilipsitñun, akiliglugu malğuktun ilaan savaañigun, immiglugu qallugaurañ malğuktun ilaa imiksriuqmatun ilipsitñun.

7 Atqunallapiaqñu inmiñik kamagiruaq iñuuniugaqmiiuq susrunğisaallapiaqhuni.

Pakma aatchuqsium nagliksaagutiksramik alianallapiaqtuamiglu.

Atakkii uqaqtuq inmiñun, ‘Uvaña aquppiuraagisiruñ ataniqtun. Uilgaangitmiuñ. Iitchuqsriyumiñaitchuñ alianamik.’

8 Taatnaqñu iluilliuğutiqpauraksrañiñ tikitkisigaat atautchimi uvlumi,

tuqułhum, alianamlu, kakkaagnamlu.

Suli ikigisiruq ikniǵmik,

atakki Atanguruaq Agaayyun sapigñaqtuq atanniiruaq
ilaanik.”

⁹ Tarraasriiñ umialinjisa nunam sayuñaqatiqaqtuat
akiisumik pisuñnautaignun qiaǵisigaat alianniugutigilugu
taamna aǵnaq qiñiǵumitruñ isia ikualaninjan. ¹⁰ Qichagisirut
uñasriksilutin sivuugagilugu ilaan nagliksaaqtitaułha uqaǵutin,
“Naklıuñ, naklıuñ, ilvich Babylon, kamañaqtuuaq nunaaqǵiq,
saññiqagaluqaqtuaq nunaaqǵiq.

Atautchimi sassagñiǵmi anasriññuqsakkaunjaniktutin.”

¹¹ Uvvaasriiñ tauqsigñiutilgich nunapayaami qiarut
kiñuvǵuplugu ilaa, atakkii tarakñaaglaan kimikunniñ
tauqsigsiksraigñiqsuq suuranjitñik. ¹² Suuraqpaurat

kaviqsaatlu qatiqtaatlu maniich, akisuruatlu uyaǵauraat,
qatiqtaatlu suñauraqpaich, ukiłhaagiksaatlu suli ukiłhaat
tuñuaqtaatlu, siluillu kavvigiksaatlu, qanusriłimaatlu
ayuǵnaqtuat qiruich, qanusriłimaat suurat tuugaaniñ,
akisuruatlu qiruich, patukpaiłlu, savıłhatlu, uyaǵaiłlu
siqquqtatun, ¹³ sinimatlu, avuugutit, tipraǵiksautit

ikipkaqługich, myrrh-lu, frankincense-lu, wine-nat,
uqsrut, mukkaagiksaat, mukkaaksratlu, niǵrutitlu, ipnaich,
tuttuqpaich, tuttuqpagautitlu, suliunniñ iñuuruat iñuich.

¹⁴ “Asriatluunniñ kipigñiuǵutigikkatin piqsut ilipniñ, suli
suurapayaatin akisuruat qiñiyunaqtuatlu taimmaurut ilipniñ,
aasrii sumiunniñ paqitchumiñaiǵitin.” ¹⁵ Tauqsigñiutilgich
tamatkuniña suuranik umialguqtuat taavrumakña aǵnamiñ
qichagisirut uñasriksuami, sivuugagilugu nagliksaaqtitaułha
alianapiaqtuamik qialutin, ¹⁶ uqaǵutin,

“Naklıuñ, naklıuñ. Kamañaqtuuaq nunaaqǵiq

atnuǵaaqaguuuruq ukiłhaagiksaanik tuñuaqtaaniglu
kavvigiksaaniglu,

qiñiyunaqusriqsuqhuni maninmik kaviqsaamik,

akisuruaniglu uyaǵauraanik, qatiqtaatlu suñauraqpañnik.

¹⁷ Atautchimi sassagñiǵmi tammaigai iluqaisa umialgutini.”

Suli iluqagminj umiaqpaich umialinjich taǵiuqsuqtillu suli
iluqagminjlu akiññañniaqtaut taǵiumi qichagñiqsut uñasriksuami,
¹⁸ suli nipaalarut qiñiqamitruñ isia ikualaninjan uqaqhutinj,
“Piitchuq atlamik nunaaqǵimik taavrumatun kamañaqtu-
atun nunaaqǵisun.” ¹⁹ Ilinjisa nalluqsruǵniǵaat nunam apyua
niaqumiknun, qiallagminj kinuvǵullagminjlu nipaalaplutin,

“Naklıuñ, naklıuñ. Taamna kamañaqtuuaq nunaaqǵiq!

Iluqagminj umiaqpaqtaut taǵiumi umialguǵniqsut
suuranjigun akisuruatigun!

Atautchimi sassagñiǵmi suksraunǵiqsauruq.”

20 “Qilaak, quviasrukpautigiuḡ suksraunḡiqsauha.
 Quviasrukpagitchi Agaayyutim iñuiḡḡu uqqiraqtauru-
 asiḡḡu sivuniksriqirauruasiḡḡu,
 atakkii Agaayyutim akiisuq anasriñḡuqsagutigigaa
 pisigiplugu savaanḡagun ilipsitñun.”

21 Tarani sapigñaqtuag israḡulik tigusriruq uyaḡagruamik
 anḡiruaton mukkaaksriugutitun aasrii miḡuqsautiplugu tagiumun,
 itnaqhuni,

“Taatnatun kamañaqtuamik nunaqqiq Babylon
 iksautikkaugisiruq,
 aasriiñ qiiñḡnatqikkumiñaiḡisiruq sumiunniññ.

22 Suli nipiñich nuqaqtiligaqtit atuqtuuralgich
 suli supluagtuḡnaqtuatlu qalḡuqtautitlu tus-
 raḡnatqikkumiñaitchut ilipni uvakñaniñaglaan.

Suliuqtit qanusripayaanik paqinnatqikkumiñaitchut ilipni,
 suli qatraḡniña mukkaaksriugutim tus-
 raḡnatqikkumiñaitchuq ilipni.

23 Suli qaumangā kialuuram
 qaummaḡitqikkumiñaitchuq ilipni uvakñaniñaglaan.

Nipaat uiksrautimlu nuliaksrautimlu
 tusraḡnatqikkumiñaitchuq uvakñaniñaglaan ilipni.

Ilvich tauqsigñiaqtitin kamañḡniqsrauniqsut nunami.
 Suli anḡatkuuḡipkun iluqaisa nunam iñui kinnigitin.

24 Suli Babylon anasriñḡukkauruq
 atakkii aunaḡ sivuniksriqirit ipqitchuatlu iñuich
 suli iluqagminḡ tuqqutauruat nunami qiiñḡnaqtut
 nunaqqiqimi.”

19

Qatchallautiqaliq Qilañmi

1 Taavruma aquagun tusraaruña nipiḡpaurañanik
 iñugaagrukpaum qilañmi, uqaqhutinḡ,

“Quyanaqniaqpat!

Anniqsuḡiaḡḡu kamañauñlu [kamakkunlu] sanḡiḡḡu
 pigigaa Atanḡuruam Agaayyutiḡta.

2 Atanniqsuutai ilumutuuruḡ nalaunḡaplutinḡ.

Atakkii akiisuḡpaum asiñḡuḡaa iñupayaaq nunami
 sayunḡaligḡigun.

Taatnaḡḡu Agaayyutim atanniḡaa anasriñḡuqsagḡuḡu
 piqutigiplugich tuqqutauruat ilaan savaktaiññ.”

3 Iḡaqatchiḡḡu niplitqiksut.

“Quyanaqniaqpat!

Isiq ikualaruamiñ nunaqqimiñ qunmuktuq taimuña is-
 ruitchuamun.”

4 Suli iñuiññaq sisamatlu umialin̄nat sisamatlu uumaruat putiq̄tut nanḡaq̄lugu Agaayyun aquppiruaq aquppiutaq̄pañmiñi, uqaq̄hutiñ, “Amen! Quyanaq̄niaq̄pat!”

Ipñaiyaam Katchuutiviksrautaa

5 Suli nipi nipliqsuq aquppiutaq̄pañmiñ, “Nanḡaq̄siuñ agaayyutigikkaq̄put, iluq̄apsi savaktaurusrii taluqsriuasriīlu ilaanik, kamanaiññaq̄miñ, kamanaññaq̄miñ.”

6 Aasrii tusraagiga nipiqāpuraq̄ itna liilaa nipaatiñun iñugiallapiaḡataq̄hutiñ iñuich, nipaatiñunlu iñugiaktuat im̄gich, nipaatiñunlu suañaruam katlulam, uqaq̄hutiñ, “Quyanaq̄niaq̄pat!

Atanḡuruq̄ Agaayyutigikkaq̄put Saññipayaaq̄qtuaq̄ añalatchiruq̄.

7 Quviatchakta quviasrullapiaḡutalu.

Nanḡaḡlak̄put kamanautaa;

atakkii katchuutiviksrautaa ipñaiyaam tikitchuq̄, suli ilaan nuliaksrautaa iñmiñik itq̄anaiñanik̄tuq̄.

8 Nuliaksrautaa atnūgaaksrisauruq̄

qatiq̄taamik ukiñhaaḡiksaamik qaummaḡiksuamiglu salumaruamiglu.”

Atakkii ukiñhaaḡiksaaq̄ nalaunñaruat savaaḡigaat ip̄q̄iq̄sitan̄iñ Agaayyutim.

9 Aasriiñ israḡulgum uq̄autigaaña, “Aglaḡuñ una, quvianamiurut tamatkua aiyugaaq̄tauruat katchuutiruakun nullautchiq̄pagviksrañanun ipñaiyaam.” Uq̄autitq̄ikkaaña, “Taapkua ittut ilumutullapiaq̄ Agaayyutim uq̄al̄hi.”

10 Taranitarra puttun̄a israḡulgum isigaiñun purvigisruk̄hugu, aglaan uq̄autigaaña, “Taamnaq̄nak, uvañaptuuq̄ savaktiñhiññaq̄igaaña Agaayyutim iliptun aniq̄atiuptitunlu tupiksriuat Jesus-ñum sagvikkan̄anik. Purvigilugu nanḡaḡuñ Agaayyun. Atakkii taapkua uq̄aksrisimaruat pisigiplugu Agaayyun sivullikkaurut irrutchikun sivuniksriq̄irititun sivuani.”

Usriaq̄siqsuaq̄ Qatiq̄taami Tuttuq̄pañmi

11 Suli q̄iñigiga q̄ilak̄ añmaqtuaq̄, atan̄ii q̄atiq̄taaq̄ tuttuq̄pak! Taamnaasrii aquppiruaq̄ taavrumani atiq̄aḡniqsuq Tuniqsimaruumik suli ilumutuuruamik, aasrii atanniqsuiruq̄ añuyakhunīlu nalaunñaruak̄ikun.

12 Ilaan irrak inniq̄suk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani iñugiaktut niaquḡutit. Atqa aglausimaniqsuq ilaani, kia-unniñ iñuum ilisimanḡisaña aglaan kisimi. 13 Atnūgaaḡaḡniqsuq akuqturuamik misruk̄taqsimaruumik aññmun, suli taiyugaat

uumiņa atig̃mik “Uqal̃ha Agaayyutim.” ¹⁴ Suli anuyaktaiñ qilaum maliñigaat usriaqsiqhutiñ qatiqtaani tuttuqpañi, atnuḡaaqahutiñ ukil̃haag̃iksaanik qatiqtaanik salumaruanik. ¹⁵ Ilaan qanḡaniñ anniḡaḡniqsuq ipiktuaq savikpak. Taavrumiņa ipiḡaqtuḡisiñig̃ai nunaacqiqpaich iñuñich, suli analatkisig̃ai saviñhamik ayaupiamik. Tutmaḡisigaa misriqqivia tatamnaqsil̃uni qinnautaa Sañipayaaqaqtuam Agaayyutim. ¹⁶ Suli akuqturuamiñi mumig̃miñilu atiqag̃niqsuq aglausimaruamik itna,

“Umialgat umialgich,
suli Atang̃at Atang̃ich.”

¹⁷ Qiñilgitchuņa israḡuliñmik qichaqtuamik siqiñig̃mi nipitusrillapiaqhuni uqautiplugich iluqaisa tiñmiat tiñmiruat sil̃ami, “Qag̃gisit̃chi. Katittit̃chi niḡityaḡusri nullautchiqqagviani Agaayyutim. ¹⁸ Niḡiyumagisri timiñich umialgich, timiñich anuyaktit qaukliñisa, suli timiñich kamaḡtuat añutit, tuttuqpañisalu timiñich tamatkualu tuttuqpagaqtit. Niḡiyumagisri timiñich iluqaisa iñupayaurat, savaktaaḡruunḡiñḡaanlu savaktaaḡruunḡaanlu, suli kamanaiñḡaanlu kamanañḡaanlu.” ¹⁹ Suli qiñig̃iga niḡrugaaqluk suli umialiñi nunam anuyaktituummaisa katiruat añuyaksag̃umaaqlugu taamna aquppiruaq tuttuqpañmi añuyaktiñilu. ²⁰ Aglaan niḡrugaaqluk tigurauruq taputiplugu sivuniksriqiñuaqti savaaqaqtuaq quvinqaqtuanik ilaan takkuani. Kinnit̃iñniqsuq tamatkuniņa akuqtuiruanik nalunaitmiutañanik niḡrugaaqluum suli putqataqtuanik ilaan atriñanun. Iluqatik taapkuak siñitauruk iñuuñḡaaknik narvañanun ikniḡum ikualaruamun sulfur-mik. ²¹ Suli kisiñnuqtat tuqqutaurut savikpañagun taavruma aquppiruam tuttuqpañmi, anniḡaqtuakun qanḡaniñ; aasrii iluqag̃miñ tiñmiat niḡisuiḡataḡvig̃ig̃aich timiñich.

20

1,000 Ukiut

¹ Tarra qiñiqtuņa israḡuliñmik atqaqtuamik qilañmiñ, saagaqhuni argañmiñi añmautaanik natiqsiñaitchuam añmanḡum kalim̃naqpañniglu. ²⁻³ Ilaan tigugaa tiritchiaqluk, taamna taimakḡaqt̃aq nimig̃iaq, tuunḡauruaq Satan-ḡupluñilu, qil̃iqsruqlugu sivunniqlugu 1,000 ukiunik. Aasriiñ siñinnig̃aa natiqsiñaitchuamun añmaniḡmun umiklugu um̃nutmik piillakkumiñaitchuamik, Satan-mun sagluqiyumiñaiḡlugich iñuich tarak̃naniñaglaan 1,000 ukiut naanniañhatnunaglaan. Aglaan taapkua aquatigun pituisaallaktuksraupmiuq sivikisuurami.

⁴ Qiñiqmiuŋa aquppiutaqpaŋnik, suli iñuich aquppiruat tamatkunani saŋŋiqutiniñiqsut atanniqsuitquplugich. Aasriiñ qiñigítka iñuusriñich tamatkua niaquikkauruat tuniqsimakamiñ Jesus-mun uqałhanunlu Agaayyutim suli payaŋaitñamiñ ukpiqsriñigimikni. Tamatkua putqatangitchut niğrugaaqłumun atrinjanunlu unniñ akuqtungitługu nalunaitmiutaŋa qaumiktigun naaga argaŋmiktigun. Ilinich iñuutqiñiqsut atangũqatauplutiñ Christ-mi 1,000-ni ukiuni.

⁵ Taamna tarra sivulliq aŋitqigviksraq. Kisiñjuqtanich tuqunaruat aŋitqiñgitchut 1,000 ukiut naanñaiñjaisa.

⁶ Quvianamiurut ipqitłutiñ taapkua piqatauruat sivulligmi aŋitqiligmi. Tuglian tuqułhum saŋñiksraipiagai, aglaan agaayuliqsigigisigai Agaayyutim suli Christ-ŋum, suli atangũqatigigisigaat 1,000-ni ukiuni.

Satan Akiilirauruq

⁷ Tarraasriiñ 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituikkaugisuruq isiqtavunmiñiñ. ⁸ Aasrii anigisuruq kinnitñigiağuni iñuñiñik nunam nanipayaaq ilagilugik Gog-lu Magog-lu. Katinniağai iluqaisa aŋuyyiaqulugich. Iñugiaktutilaaqqtut qavianatun tağium siñaan. ⁹ Aasriiñ ilinich siaminniqsut iluqaanun nunamun aasrii iluplugu iñuiñ Agaayyutim nunaaqqiglu piqpagillapiakkaŋa. Tarraasriiñ ikniq atqaqtuq qilaŋmiñ aasrii suksraungiqługich. ¹⁰ Aasriiñ tuungaq kinnitñiktuaq ilinjitñik siñitauruq narvaŋanun ikniğum sulfur-ŋumlu, siñitavuiaknun sivuani niğrugaaqłuum sivuniksriqinñuaqtimlu. Aasrii ilinich nagliksaagisirut uvlumiłu unnuamiłu taimuŋa isruitчуamun.

Aqulliq Atanniivik

¹¹ Suli qiñiqtuŋa aŋiruamik qatiqtaamik aquppiutaqpaŋmik taavrumiñalu aquppiruamik taavrumani. Ilaan sivuğaañiñ nunalu qilağlu aullauruk, sumiunniñ paqinnağumiñaiqhutik.

¹² Suli qiñigítka tuqunaruat, kamanaiñjaanlu kamanañjaanlu, qichaqtuat sivuğaañi aquppiutaqpaum. Tarra makpiğaat aŋmakkaurut, sulipsuuq makpiğaaŋich iñuulhum. Taapkua tuqunaruat atannikkaurut savaaŋisigun aglaksimakkaŋisitun makpiğaañi. ¹³ Tağium suli tuqułhum aŋalatçhivianlu utiqtitkai tuqunaruapayaat. Ilinich atannikkaurut atausriuttaaqługich maligutługu savaaŋat. ¹⁴ Aasriiñ tuqułiglu ilaan aŋalatçhivialu siñitauruk narvaŋanun ikniğum. Tarra taamna tugligigaa tuqułhum. ¹⁵ Tarraasriiñ kisupayaaq, atigikkaŋa aglaksi-maitman makpiğaañiñi iñuulhum, siñitaupmiuq narvaŋanun ikniğum.

21

Nutaaq Qilak Nutaaġlu Nuna

¹ Tarani uvaŋa John qiñiqtuŋa nutaamik qilaŋmik nutaamiglu nunamik. Sivulliq qilak sivulliglu nuna piiqsuk, taġiuq piiqmiuqtuuq. ² Suli qiñigiga ipqitchuaq nunaaqqiq, nutaaq Jerusalem, atqaqtuaq Agaayyutmiñ qilaŋmiñ, itqanaiaqsimapluni suli qiñiyunaqusriqsukkaupluni nuliaksrautitun uiksrautmiñun. ³ Aasrii tusraaruŋa nipiqaŋmik aquppiutaqpaŋmiñ uqaqtuamik, “Uvva, ipqitchuaq inaa Agaayyutim piqasriutiruq iñuŋnun. Agaayyutim nayuqatiginiagai, aasrii ilinich iñuginiagai. Agaayyun inmiñik itqatauniaqtuq ilinjitñi. ⁴ Agaayyutim allaqtigisigai qulvipayaat irinjitñi. Ilinich tuqqutqikkumiñaiqsut. Alianniutqikkumiñaiqsut kiŋuvġulutiŋ atniġñautiqaġutiŋlu tarakŋaniñaglaan, atakkii sut sivuani itchuuruat piigñiqsut.”

⁵ Suli taamna aquppiruaq aquppiutaqpaŋmi uqaqtuq, “Ataŋii, pakmapak savakkitka supayaat nutaaġuqġugich.” Aasriiñ uqautipsaagaaŋa, “Aglakkich ukua, atakkii uqaġhich uqautigikkatka ukpiġnaqtut ilumutuuplutiŋlu.”

⁶ Sulipsuuq uqautigaŋa, “Naanŋaniktuq. Uvaŋa Alphaŋuruŋa suli Omega-ŋupluŋalu, aullaġniisaaq suli isrukitchaaq. Kimunliqaa imiġuliqsuamun aatchuutiginiagiga imiq akiilaagluġu suvliktuaġuraqtuaŋaniñ imġum iñuunaqtuam. ⁷ Kiñapayaq akimaruq paitchaktaaqaġisiruq taapkuniŋa. Suli ilaan Agaayyutigigisigaŋa suli ilaa iġñigigisigiga. ⁸ Aglaali iqsisuruatlu, ukpiqsrisaitchuatlu, naġġunaqtuanik savaaqaqtuatlu, iñuaqtuqtitlu, sayuŋaruatlu, aŋatkuuruatlu, aanguaqtuqtautlu, iluqatiŋlu sagluturuat, iniaqagnaqtut narvami ikualaruami ikniġmik sulfur-miglu. Taamna tugligigaa tuqulhum.”

Nutaaq Jerusalem

⁹ Tarani ilaŋata tallimat malġuk israġulgich tikitchaaŋa piqaqtuaq tallimat malġuŋnik iluligauranik immaukkaqtuanik tallimat malġuŋnik aqulligñik iluilliugutiqpauranik. Uqautigaŋa, “Qaġġaiñ, qiñiqtinniagikpiñ katchuutityaqtuamik, nuliaksrautaanik ipnaiyaam.” ¹⁰ Ilaan akiyagaŋa

Ipqitchuakun Irrutchikun iñġiqpauramun qutchiksuamun, aasriiñ qiñiqtitkaŋa ipqitchuamik nunaaqqimik Jerusalem-mik atqaqtuamik qilaŋmiñ Agaayyutmiñ.

¹¹ Taamna nunaaqqiq qaumaqaġniqsuq kamanautaanik Agaayyutim qaummaġiŋñiqaqtuamik akisuruatun uyaġaktun taiyuutiqaqtuaton jasper-mik tapinniġuktun igaliqtun.

¹² Suli katchikpaqaqtuq qutchillaŋpiaqtuanik qulit malġuŋnik paaqaqhuni, suli qulit malġuk israġulgich qaunaksrirut

paanik. Paani aglaqagñiqsut atinjich qulit malguk sivullianji Israel-um. ¹³ Piñasrut paaqpaqagñiqsut avatillaanani, kivaknam tunjaani piñasrut paaqpaich, nigiqpaum tunjaani piñasrut paaqpaich, unjallam tunjaani piñasrut paaqpaich, sulik kanaknam tunjaani piñasrut paaqpaich. ¹⁴ Suli katchinji nunaqqim turviqagñiqsut qulit malgunnik uyağanik aglaqagtuanik qulit malgunnik atinjitnik uqqiraqtinjiniik ipnaiyaam.

¹⁵ Taamna isragulik uqaqtuaq uvanun piqagñiqsuq uuktuutmik piliamik maninmiñ kaviqsaamiñ uuktuuguklugu nunaqqim paanilu katchinilu. ¹⁶ Nunaqqiq sisamanik iqirguqagñiqsuq suli taktillaanalu iragtutilaanalu atiplutik. Isragulgum uuktuqaa nunaqqiq uuktuutmiñik, taktillaanalu iragtutilaanalu kinjktillaanalu inniqsut 1,500 mile-latun atunim. ¹⁷ Suli uuktuqai katchinji nunaqqim. Qutchiksilaqagñiqsut 216 isiganijqtun iñuum uuktuqulhatun, uuktuun isragulgum atukkanjatuntuuq. ¹⁸ Suli katchit pilianunijqtun qivliqtaanin uyağanin taiyuutiqaqtuanin jasper-mik. Nunaqqiqigli pilianunijqtun maninmiñ kaviqsaamiñ, tapinniluklugu igaliqtun. ¹⁹ Suli turvii katchinjin nunaqqim qiniyunaqusriqsusimarut qanusripayaanik akisullapiaqtuaniglu qivliqtaaniglu uyağanik taiyuutiqaqtuanik jasper-miglu, sapphire-miglu, agate-miglu, emerald-miglu, ²⁰ onyx-miglu, carnelian-miglu, chrysolite-miglu, beryl-miglu, topaz-miglu, chrysoprase-miglu, jacinth-miglu, suli amethyst-mik. ²¹ Aasriin qulit malguk paanji qulit malguunijqtun qatiqtaat sunauraqpaich akisuruat. Paallaa pilianunijqtun atautchimiñ qatiqtaamiñ sunauraqpaanmiñ akisuruamiñ, suli apqutaa nunaqqim inniqsuq salumaruamiñ maninmiñ kaviqsaamiñ, tapinnilukhuni igaliqtun.

²² Uvaja John qinigitchuja agaayyuvikpanmik nunaqqimi, atakkii Ataniq Agaayyun Sanjipayaaqqtuaq ipnaiyaaqglu agaayyuvikpaginiqik taavruma. ²³ Suli nunaqqiq inuqsranginiñiqsuq siqiniqimik naaga tatqimik qaummatiksragmiñik, atakkii kamanautaan Agaayyutim qaumagigaa suli ipnaiyaaq naniqiplugu taavruma. ²⁴ Inui nunapayaat pisruktaugisirut nunaqqim qaumanani, suli umialgi nunam tikiutrigisipmiut suurapayaagmiknik taruja. ²⁵ Suli paanji taavruma umiksimayumiñaitchut uvluqtutilaanatun. Itqagisiun, unnuatlainiñiaqtuq tarani. ²⁶ Tikiutigisigaich taruja umialgutai suuranilu nunam nunaqqipayaanata. ²⁷ Aglaan kiñapayaaq salumaitchuaq naaga savaaqqtuaq naggunallapiaqtuamik naaga sagluturuuq isigumiñaitchuq taruja, aglaan kisimij tamatkua iñuich atinjich

aglaqaqtuat Ipnaiyaam makpiġaaniġi iñuuruatigun.

22

¹ Tarra israġulgum qiñiqtitkaña kuunjanik imġan iñuunaqtuam, tapinniluklugu igaliqtun, suvliguraaqtuamik aquppiutaqpananiġ Agaayyutim suli ipnaiyaam, ² saġvaqhuni qitqagun apqutaan nunaqqim. Suli avatikni kuugum inniqsut napaagtut iñuunaqtuat asrirriugaqtuat qulit malġuiñik tatqigaġipman ukiumi. Akutuqpalinjich napaagtut mamirrutiginigaich nunam iñunġisa. ³ Suapayaaq Agaayyutim naġġugikkaña piqutigiplugu killuqsaun paqitqikkumiñaitchuq nunaqqimi. Aquppiutaqpaña Agaayyutim ipnaiyaamlu tarani itkisiruq, suli ilaan savaktinjñ purvigigisigaat. ⁴ Ilinġisa qiñigisigaat kiiñña [kanjisiġlugu irrusripana]. Suli ilaan atqa aglaqaġniaqtuq qaunjtñi. ⁵ Taavrumani unnuaqatqikkumiñaitchuq; iñuich inuqsratqikkumiñaitchut qaumanjanik nanġumlu siqiñumlu, atakkii Ataniq Agaayyun qaumagigisigaat. Suli iñuich aġalatchiqataugisirut taimuña isruitchuamun.

Jesus Christ-ġum Agġiħa

⁶ Suli israġulgum uqautigaña, “Tamatkua uqautauruat ukpiġnapiaqtut suli ilumutuuplutinj. Suli Atanġuruam, Agaayyutaata irrusriñich sivuniksriqirit, tiliñigaa israġuligikkani ilitchuġipkaquplugich savaktigikkani sunik atuumayasriuraqtuanik. ⁷ Naalaġnisitchi, uvaña agġiluagisiruña. Quvianamiuruq iñuk kamaksriruq uqaġinjitiñik sivuniksriqutinġisa ukua makpiġaat.”

⁸ Uvva John-ġuruña tusraaruq qiñiqġlugu tamatkuniña sunik. Tarraasriñ tusraakapkich qiñiqġlugillu sitquqtuña purvigisrukġlugu sivuġaatnun isiganjñ israġulgum qiñiqtitchirima tamatkuniña sunik. ⁹ Aglaan ilaan uqautigaña, “Taatnaqnak, uvaña savaktauqatauruña ilipni aniqatiupniġlugu sivuniksriqirinilugu, suli piqatigiplugich tamatkua kamaksriruat uqaunjtitiñik ukua makpiġaat. Purvigilugu nanġaġun Agaayyun.”

¹⁰ Tarra ilaan uqautigaña, “Iriqsimaniaqnaġich uqaġinjich sivuniksriqutinġisa ukua makpiġaat, takku piviksraq qalliruq. ¹¹ Iñuk pigiitchualiqiruq pigiitchualiqituiñagġi. Suli iñuk salumaitchuq salumaittuiñagġi. Suli iñuk nalaunġaruq nalaunġatuiñagġi. Suli iñuk ipqitchuq ipqiqsautuiñagġi. ¹² Naalaġnisitchi, agġiluagisiruña. Saagaġniaġiga akiliutiksraġa qaisaksraġa iñupayauramun maligullugu qanutchimik savaaqaqpan. ¹³ Uvaña Alpha-ġuruña suli Omega-ġupluġalu, sivulliq suli aqulliq, aullaġniisaaq suli isrukħitchaaq.”

14 Quvianamiurut [tamatkua kamaksriruat uuma tillisianik, suli] tamatkua igguqtuat atnugaatin salummaqługich. Ilinich isitlasriñaqtut paatigun nunaqqimun suli nigitlasriplutin asrianik napaaqtuaniñ iñuunaqtuam. 15 Nunaqqim silataani ittut qipmich, anatkutlu, atlatuqtitlu, iñuauqtuqtitlu, aanguanun putqataqtitlu, kisupayaaglu piqpaksriruaglu piliqiruaaglu saglutuligmik. 16 “Uvva Jesus-nuruna, tuyugigiga israguliga uqautitquplusri ukpiqtuanuruasri agaayyuviniñi tamatkuniña sunik. Uvna kanjigigaña kiñuviagiplunaju David-num. Qaummagiksuaq uvlaam uvluagiigaña.” 17 Suli Ipqitchuaq Irrusriq nuliaksraunlu uqaqtuk, “Qaggisitchi.” Suli kiñapayaaq tusraaruag taavrumiña uqaqtuksraupmiuq, itna, “Qaggisitchi.” Suli kiñapayaaq imiguliqsuaq utlautili. Kiñapayaaq imiguktuaq akuqtuili imigmik iñuunaqtuamik aatchuusriagilugu.

Uqaliqsaagun

18 Uvna John, kilillapiagiga iñupayaaq tusraaruag uqalnitnik sivuniksriqutinisa ukua makpigaat. Kiapayaaq ilakpagich tamatkua, Agaayyutimtuuq illatiqagisipmigaa ihuilliugutiqpauranik aglausimaruanik ukunani makpigaani. 19 Suli kiñapayaaq piiqsikpan uqautininiñ makpigaanaj tamatkua sivuniksriqutit, Agaayyutimtuuq piigniagmigaa ilanjutiliksrana asrianiñiñ napaaqtuan iñuunaqtuam suli ipqitchuamiñ nunaqqimiñ, aglausimaruaniniñ ukunani makpigaani. 20 Taamna nipligniqsuaq iluqaitnik tamatkuniña uqaqtuq, “Nalupqinaitchuamik aggiluagisiruna.” Amen. Aggigiñ Ataniiq Jesus. 21 Ihuuqutrisaa Atannapta Jesus Christ-num nayuutili iluqapsitni. Amen. Taatnapiag.